వేమూరీ దుర్గానాగేశ్వర రావుగారు స్మృతి గ్రన్థావలీ
శాస్త్ర శృఙ్ఖలా

అప్రకాశితా-ఉపనిషదః

ఓం నమో బ్రహ్మాదిభ్యో బ్రహ్మవిద్యాసంప్రదాయకర్తృభ్యో వంశఋషిభ్యో నమో గురుభ్యః

౧౧. నిరుక్తోపనిషత్

౧౨. పిణ్డోపనిషత్

సంఖ్యా ఉపనిషన్నామ

౧౩. ప్రణవోపనిషత్.

౧౪. ప్రణవోపనిషత్.

౧౫. బాష్కలమన్త్రోపనిషత్

౧౬. బాష్కలమన్త్రోపనిషత్ (సవృత్తికా)

౧౭. మహామ్నాయోపనిషత్

౧౮. విశ్రామోపనిషత్

౧౯. శౌనకోపనిషత్

౨౦. సూర్యతాపిన్యుపనిషత్

౨౧. స్వసంవేద్యోపనిషత్

౩. వైష్ణవ—ఉపనిషదః

౧. ఊర్ధ్వపుణ్డ్రోపనిషత్

౨. కాత్యాయనోపనిషత్

౩. గోపీచన్దనోపనిషత్

౪. తులస్యుపనిషత్

౫. నారదోపనిషత్

౬. నారాయణపూర్వతాపినీయోపనిషత్

౭. నారాయణోత్తరతాపినీయోపనిషత్

౮. నృసింహషట్చక్రోపనిషత్

౯. పారమాత్మికోపనిషత్ (సవ్యాఖ్యా)

౧౪. సిద్ధాన్తసారోపనిషత్

౧౫. హేరమ్బోపనిషత్

౫. శాక్త-ఉపనిషదః

౧. అల్లా-ఉపనిషత్

౨. ఆథర్వణద్వితీయోపనిషత్

సంఖ్యా ఉపనిషన్నామ

౩. కామరాజకీలితోద్ధారోపనిషత్

౪. కాలికోపనిషత్

౫. కాలీమేధాదీక్షితోపనిషత్

౬. గాయత్రీరహస్యోపనిషత్

౭. గాయత్ర్యుపనిషత్

౮. గుహ్యకాల్యుపనిషత్

౯. గుహ్యషోఢాన్యాసోపనిషత్

౧౦. పీతామ్బరోపనిషత్

౧౧. రాజశ్యామలారహస్యోపనిషత్ .

౧౨. వనదుర్గోపనిషత్

౧౩. శ్యామోపనిషత్

౧౪. శ్రీచక్రోపనిషత్

౧౫. శ్రీవిద్యాతారకోపనిషత్

౧౬. షోఢోపనిషత్

౧౭. సుముఖ్యుపనిషత్

౧౮. హంసషోఢోపనిషత్

ఓం

౧. యోగ-ఉపనిషదః

యోగరాజోపనిషత్

యోగరాజం ప్రవక్ష్యామి యోగినాం యోగసిద్ధయే।
మన్త్రయోగో లయశ్చైవ రాజయోగో హఠస్తథా॥౧॥

యోగశ్చతుర్విధః ప్రోక్తో యోగిభిస్తత్త్వదర్శిభిః।
ఆసనం ప్రాణసంరోధో ధ్యానం చైవ సమాధికః॥౨॥

ఏతచ్చతుష్టయం విద్ధి సర్వయోగేషు సమ్మతమ్।
బ్రహ్మవిష్ణుశివాదీనాం మన్త్రం జాప్యం విశారదైః॥౩॥

సాధ్యతే మన్త్రయోగస్తు వత్సరాజాదిభిర్యథా।
కృష్ణద్వైపాయనాద్యైస్తు సాధితో లయసంజ్ఞితః॥౪॥

నవస్వేవ హి చక్రేషు లయం కృత్వా మహాత్మభిః।
ప్రథమం బ్రహ్మచక్రం స్యాత్ త్రిరావృత్తం భగాకృతి॥౫॥

అపనే మూలకన్దాఖ్యం కామరూపం చ తజ్జగుః।

తదేవ వహ్నికుణ్డం స్యాత్ తత్త్వకుణ్డలినీ తథా॥౬॥

తాం జీవరూపిణీం ధ్యాయేజ్జ్యోతిష్ఠం ముక్తిహేతవే।
స్వాధిష్ఠానం ద్వితీయం స్యాచ్చక్రం తన్మధ్యగం విదుః॥౭॥

పశ్చిమాభిముఖం లిఙ్గం ప్రవాలాఙ్కురసన్నిభమ్।
తత్రోడ్డీయాణపీఠేషు తం ధ్యాత్వాకర్షయేజ్జగత్॥౮॥

తృతీయం నాభిచక్రం స్యాత్తన్మధ్యే తు జగత్ స్థితమ్।
పఞ్చావర్తాం మధ్యశక్తిం చిన్తయేద్విద్యుదాకృతి॥౯॥

తాం ధ్యాత్వా సర్వసిద్ధీనాం భాజనం జాయతే బుధః।
చతుర్థం హృదయే చక్రం విజ్ఞేయం తదధోముఖమ్॥౧౦॥

జ్యోతీరూపం చ తన్మధ్యే హంసం ధ్యాయేత్ ప్రయత్నతః।
తం ధ్యాయతో జగత్ సర్వం వశ్యం స్యాన్నాత్ర సంశయః॥౧౧॥

పఞ్చమం కణ్ఠచక్రం స్యాత్ తత్ర వామే ఇడా భవేత్।
దక్షిణే పిఙ్గలా జ్ఞేయా సుషుమ్నా మధ్యతః స్థితా॥౧౨॥

తత్ర ధ్యాత్వా శుచి జ్యోతిః సిద్ధీనాం భాజనం భవేత్।
షష్ఠం చ తాలుకాచక్రం ఘణ్టికాస్థానముచ్యతే॥౧౩॥

దశమద్వారమార్గం తద్రాజదన్తం చ తజ్జగుః।
తత్ర శూన్యే లయం కృత్వా ముక్తో భవతి నిశ్చితమ్॥౧౪॥

భ్రూచకం సప్తమం విద్యాద్బిన్దుస్థానం చ తద్విదుః।
భ్రువోర్మధ్యే వర్తులం చ ధ్యాత్వా జ్యోతిః ప్రముచ్యతే॥౧౫॥

అష్టమం బ్రహ్మరన్ధ్రం స్యాత్ పరం నిర్వాణసూచకమ్।
తం ధ్యాత్వా సూతికాగ్రామం ధూమాకారం విముచ్యతే॥౧౬॥

తచ్చ జాలన్ధరం జ్ఞేయం మోక్షదం నీలచేతసమ్।
నవమం వ్యోమచక్రం స్యాదశ్రైః షోడశభిర్యుతమ్॥౧౭॥

సంవిద్ధ్యూయాచ్చ తన్మధ్యే శక్తిరుద్ధా స్థితా పరా।
తత్ర పూర్ణాం గిరౌ పీఠే శక్తిం ధ్యాత్వా విముచ్యతే॥ ౧౮॥

ఏతేషాం నవచక్రాణామేకైకం ధ్యాయతో మునేః।
సిద్ధయో ముక్తిసహితాః కరస్థాః స్యుర్దినే దినే॥ ౧౯॥

ఏకో దణ్డద్వయం మధ్యే పశ్యతి జ్ఞానచక్షుషా।
కదమ్బగోలకాకారం బ్రహ్మలోకం వ్రజన్తి తే॥ ౨౦॥

ఊర్ధ్వశక్తినిపాతేన అధఃశక్తేర్నికుఞ్చనాత్।
మధ్యశక్తిప్రబోధేన జాయతే పరమం సుఖం

జాయతే పరమం సుఖమ్। ఇతి॥ ౨౧॥

ఇతి యోగరాజోపనిషత్ సమాప్తా

---

౨. సామాన్యవేదాన్త-ఉపనిషదః

అద్వైతోపనిషత్

ఓం అద్వైతపురుషస్య న ద్వితీయో భేదోఽస్తి। స్థిరజంగమమధ్యే అద్వైతం బ్రహ్మ ప్రకాశితమ్। సర్వలోకమధ్యే బ్రహ్మ ద్విధారూపం విచరతి। చైతన్యచిత్తేజసః అన్తరాత్మా। మధ్యే కైవల్యాత్మా। ఏకైకం యథా రవితేజ: రవిర్భవేత్ తథా అఖణ్డితబ్రహ్మ మాయాజగత్త్రయం అవస్థాత్రయం పరమాత్మనః ఏకం భవతి। యా బుద్ధిర్గర్భమధ్యే సా బుద్ధిర్బాల్యావస్థా న భవతి। యా బుద్ధిర్బాల్యావస్థా భవతి సా బుద్ధిర్యౌవనావస్థా న భవతి। యా బుద్ధిర్యౌవనావస్థా సా బుద్ధిర్యౌవనావస్థా న భవతి। జరావస్థా కాలసంప్రీకామేవధర్మక్రీయతే కారణం తత్త్వజ్ఞానం భవతి। జ్ఞానప్రబోధో యస్మిన్మధ్యే మాయామోహం పరిత్యజ్య సర్వకర్మవినిర్ముక్తః స శబ్దాతీతోఽపి జాయతే। అథేతోఽపి అద్వైతపురుషస్య పూర్ణం బ్రహ్మ ప్రతిభాసితమ్। యథా నదీ జాయతే సాగర ఏకోఽపి సాగరప్రతిభాసితః తథా బ్రహ్మ సర్వాన్తరాన్మా మధ్యే ప్రకాశితమ్। నాప్రసం సంపుటం సత్త్వరజస్తమోగుణరహితం తత్త్వం చేతి। యథా యోగీ వాయునిరోధనం ఉక్తాచరణగురురాఛినోతి కిల్బిషమ్। సర్వదివ్యదేహమధ్యే పరమాత్మా ప్రకాశితః వినిర్ముక్తభవసాగరః స్వర్గే దేవమధ్యే ఉత్తమస్వల్పస్య బుద్ధిప్రకాశః అస్మిన్మధ్యే మాయామోహం పరిత్యజేత్। ప్రకాశమధ్యే మాయా కరోతి। త్రైలమధ్యే యథా యథా మక్షికా ఏకదేహిమధ్యే బ్రహ్మ దశధా రూపం విచరతి। చక్షుఃప్రాణమనోబుద్ధిపఞ్చేన్ద్రియాణి పఞ్చతత్త్వాని తథా ఘటఘటమధ్యే బహుచన్ద్రోఽపి దృశ్యతే ప్రకాశితః సర్వలోకమధ్యే బ్రహ్మణో రూపం విచరతి తథా ఘటఘటమధ్యే బహుచన్ద్రోఽపి దృశ్యతే। అద్వైతం కథితం యేన పురుషోఽమూఢో భవతి। దేవాసురమునిమనుష్యాణాం అధః ఊర్ధ్వం చతుర్దిశమ్। భువర్జాయుదేవాదావ్యదేహితేరసకారో దృశ్యతే రసకారాకారమధ్యే భవతి నిరాకారః అకారఉకారమధ్యే బ్రహ్మ పరిపూర్ణం సత్యసత్యం వేదవాక్యం వేదశాస్త్రప్రతిభాసితం కైవల్యం ద్వైతాద్వైతరహితం మనోమయ ఆనన్దమయతత్త్వమయతేజోమయసర్వమయః విష్ణువృక్షఫలం ఉత్పన్నం పరమహంసపూర్ణోఽపి జాయతే। జ్ఞానం మాతా విజ్ఞానం పితా సగుణబ్రహ్మ నిర్గుణబ్రహ్మర్పితం అష్టమీ చ నిర్గుణావస్థా బ్రహ్మ శరీరజ్ఞానలహరీ బ్రహ్మణః। బ్రహ్మణో యజ్ఞోపవీతమనిష్టం గంభీరగ్రహే క్షమసర్వవైరాగ్యప్రభావేన

సన్తోషలాభసమస్తగుణోఽపి జాయతే। పరమహంసపురుషస్య ద్వితీయం భేదం యథా జలరహితే భిన్నం ప్రాణప్రీతేయన్। ద్వితీయవస్తురహితః అఖణ్డితం వస్తు మధ్యే ప్రవిష్టం అర్ధస్థానే అర్ధమృచస్థానే ఆత్మా దృశ్యతే ఆత్మవ్యాపకం బ్రహ్మజ్ఞానవిజ్ఞానమ్ ||

ఇతి అద్వైతోపనిషత్ సంపూర్ణా

ఆచమనోపనిషత్

ఓం ఆచమనవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః। జఙ్ఘే పాణిపాదౌ ప్రక్షాల్య ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా బద్ధశిఖో యజ్ఞోపవీతీ। బ్రాహ్మణస్య దక్షిణే హస్తే పఞ్చ తీర్థాని భవన్తి। అఙ్గుల్యగ్రే దేవతీర్థం కనిష్ఠికామూలే ఆర్షికం తీర్థం [అఙ్గుష్ఠతర్జన్యోర్మధ్యే] పైతృకం తీర్థం అఙ్గుష్ఠమూలే బ్రహ్మతీర్థం మధ్యే అగ్నితీర్థమ్। న తిష్ఠన్న హసన్ న బుద్బుదైర్న చ లోమైః గోకర్ణాకృతివత్ కృత్వా మాషమగ్నజలం పిబేత్। తేన త్రిరాచామేత్। ప్రథమం యః పిబేదృగ్వేదః ప్రీణాతు। ద్వితీయం యః పిబేద్యజుర్వేదః ప్రీణాతు। తృతీయం యః పిబేత్ సామవేదః ప్రీణాతు। లోమాధరోష్ఠమథర్వవేదః ప్రీణాతు। ముఖమభితృప్తం సర్వం ప్రోక్షతి। యః పాదౌ ప్రోక్షతి యశ్చక్షుషీ యశ్చన్ద్రమాదిత్యౌ యన్నాభిం తేన పృథివీ యస్తత స్తేన విష్ణుః। యచ్ఛిరస్తేన రుద్రః। మూర్ధ్ని శతకుబేరః। సర్వదేవత్యాస్తే ప్రీణన్తు। య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇత్యాచమనోపనిషత్ సమాప్తా

ఆత్మపూజోపనిషత్

ఓం తస్య నిశ్చిన్తనం ధ్యానమ్। సర్వకర్మనిరాకరణమావాహనమ్। నిశ్చలజ్ఞానమాసనమ్। సమున్మనీభావః పాద్యమ్। సదామనస్కమర్ఘ్యమ్। సదాదీప్తిరాచమనీయమ్। వరాకృతప్రాప్తిః స్నానమ్। సర్వాత్మకత్వం దృశ్యవిలయో గన్ధః। దృగవిశిష్టాత్మానః అక్షతా:। చిదాదీప్తిః పుష్పమ్। సూర్యాత్మకత్వం దీపః। పరిపూర్ణచన్ద్రామృతరసైకీకరణం నైవేద్యమ్। నిశ్చలత్వం ప్రదక్షిణమ్। సోఽహంభావో నమస్కారః। పరమేశ్వరస్తుతిర్మౌనమ్। సదాసన్తోషో విసర్జనమ్। ఏవం పరిపూర్ణరాజయోగినః సర్వాత్మకపూజోపచారః స్యాత్। సర్వాత్మకత్వం ఆత్మాధారో భవతి। సర్వనిరామయపరిపూర్ణోఽహమస్మీతి ముముక్షూణాం మోక్షైకసిద్ధిర్భవతి॥ ఇత్యుపనిషత్॥

ఇత్యాత్మపూజోపనిషత్ సమాప్తా

ఆర్షేయోపనిషత్

ఓం ఋషయో వై బ్రహ్మోద్యమాహ్వయితవా ఊచుః పరస్పరమివానుబ్రువాణాః। తేషాం విశ్వామిత్రో విజితీయమివ మన్యమాన ఉవాచ। యదేతదన్తరే ద్యావాపృథివీ అనశ్నువదివ సర్వమశ్నవద్యదిదమాకాశమివేతశ్చేతశ్చ స్తనయన్తి విద్యోతమానా ఇవావస్ఫూర్జయమానా ఇవ తద్బ్రహ్మేతి। తస్యోపవ్యాఖ్యానమ్। యదిదమగ్నిభిర్జ్వలయన్తి సోష్ణాయయన్త్యద్భిరభిషీవయన్తి వర్ధ్రీభిరభిగ్రథ్నంతి వరత్రాభిరభిఘ్నంత్యయోఘనైర్విధ్యంతి సూచీభిః నిఖానయంతి శంకుభిరభివృన్దన్తి పడ్వీశికాభిరభిలిమ్పన్తి మృత్స్నయా తక్ష్ణువంతి వాసీభిః కృష్ణంతి ఫలిభిర్న హైవ శక్నువత ఇతి నాస్యేశీమహి నైనమతీయామహి॥

తదు హ జమదగ్నిర్నానుమేనే ఆర్తమివ వా ఏష తన్మేనే యదిదమన్తరేణైనదుపయంతి పర్యాస ఇవైష దివస్పృథివ్యోరితి। స హోవాచ అన్తరిక్షం వా ఏతద్యదిదమిత్థేత్థోపవ్యాఖ్యం ఇతి। మహిమానం త్వముష్యేహ పశ్యామీతి యదిదమస్మిన్నన్వాయత్తమితి। స యదిదమేతస్మిన్నన్వాయత్తం వేదాథ తథోపాస్తేఽన్వాయత్తో హైవాస్మిన్ భవతి।

తదేతదవిద్వాన్వేవాస్మిన్నన్వాయత్తముపాస్తే వీవపద్యత్ ఆర్తిమృచ్ఛేత్।
తస్మాదేవమేవోపాసీత॥

తమితరః పప్రచ్ఛ। కతమత్ త్వమనార్తం మన్యస ఇతి। తం హోవాచ। యదిదమితి ద్యావాపృథివ్యోరనారంభమివ నోపయన్తి నాభిచక్షతే నాశ్నువన్తి। తస్యోపవ్యాఖ్యానమ్। యదిదమితశ్చేతశ్చాణ్డకోశా ఉదయన్తి నాపద్యన్త ఇవ న విస్రంసన్త ఇవ న స్ఖలంతీవ న పర్యావర్తన్త ఇవ। న హ వా ఏనత్కేచిదుపధావన్తో విన్దన్తి నాభిపశ్యన్తి। యదిదమేక ఇదప ఏవాహుస్తమ ఏకే జ్యోతిరేకేఽవకాశమేకే పరమం వ్యోమైక ఆత్మానమేక ఇతి॥

తదు హ భరద్వాజో నానుమేనే। యదిహ సర్వే వేత్థేత్థేతి ద్యుదిరే నాస్య తద్రూపం పర్యాప్తమితి। స హోవాచ। ఆర్తమివేదం తే విజ్ఞానమపి స్విదేనద్రోదస్యోరేవ పర్యాయేణోపవన్వీమహి యదిదమిత్థేత్థోపవ్యాఖ్యాస్యామ ఇతి। మహిమానం త్వేవాస్యోపాసే। యదిదమత్రాన్వాయత్తమితి। స యదిదమత్రాన్వాయత్తం వేదాథ తత్థైవోపాస్తేఽత్రైవాన్వాయత్తో భవతి। స య ఇహాన్వాయత్తమిదమవిద్వానేవైతదుపాస్తే పాపీయాన్ భవత్యార్తిమార్చ్ఛత్యవమ్రియతే యదేవమేతదన్వాయత్తముపాస్తే సర్వమాయురేతి వసీయాన్ భవతి। స య ఏతదేనముపాస్తే॥

తమితరః పప్రచ్ఛ। కతమత్ త్వమనార్తం మన్యస ఇతి। స హోవాచ। యదేతస్మిన్ మణ్డలేఽర్చిర్దీప్యతే బంభ్రమ్యమాణమివ చాకశ్యమానమివ జాజ్వల్యమానమివ దేదీప్యమానమివ లేలిహానం తదేవ మే బ్రహ్మ। తస్యోపవ్యాఖ్యానం యదిదమద్ధైవ పరాః పరావతోఽభిపద్యంతే సంపన్నమేవైతత్ సంమితమేవ యథోపయాతమాత్మైవాభిచక్షత ఇతి। య ఏతదభిపద్యేవ గృహ్ణీయాదథో విస్ఫురన్తీవ ధావన్తీవోత్ప్లవంతీవోపశ్లిష్యంతీవ న హైవాభిపద్యన్తే। తదిదమన్తికే దవీయో నేదీయ ఇవ దూరతో న వా అస్య మహిమానం కశ్చిదేతీతి॥

తదు హ న మేనే గౌతమో యదిదమార్తమివ స్తిమితమివ పర్యాయేణ పశ్యన్తీవేమం మోఘం సంవిదానా ఇతి। య ఇమే పుణ్డ్రాః సుహ్మాః కులుమ్బా దరదా బర్బరా ఇతి। న హ వా అసంవిదానా ఏవ ద్రాగివాభి తత్పద్యన్త ఇతి। మహిమానం త్వేవాస్యోపాసే। య ఏతదస్మిన్నన్తరే హిరణ్మయః పురుషో హిరణ్యవర్ణో హిరణ్యశ్మశ్రురానఖాగ్రేభ్యో దీప్యమాన ఇవ। స య ఏవమేనముపాస్తేఽతీవ సర్వభూతాని తిష్ఠంతి సర్వమాయురేతి వసీయాన్ భవతి। న హ వా ఏష పరమతీవోదేతి। యస్త్వేనం పరమతీవోద్యన్తం పశ్యన్నుపాస్తే పాపీయాన్ భవతి

వీవపద్యత ఆర్తిమృచ్ఛతి। యస్త్వేనం పరమనూద్యన్తం వేదాథ తథోపాస్తే పరం జ్యోతిరుపసంపద్యతే సర్వమాయురేతి వసీయాన్ భవతి। స య ఏవమేనముపాస్తే॥

తమితరః పప్రచ్ఛ। కతమత్ త్వమనార్తం మన్యస ఇతి। తం హోవాచ। విస్ఫురంతీరేవేమా లేలాయన్తీరివ సంజిహానా ఇవ నేదీయసితమా ఇవ దవీయసితమా ఏవ దవీయసితమా ఇవ నేదీయసితమా ఏవేతి। యదపి బహుధాచక్షీరన్న కిఞ్చ ప్రతిపద్యేత ఇతి తన్మే బ్రహ్మేతి॥

తదు హ వసిష్ఠో నానుమేనే। యదిమా విస్ఫూర్జయత ఏవాభిపద్యన్తే వీవయన్తి మిథు చేతి విచక్షతేఽకాణ్డ ఇవేమా న హ వై పరమిత్థా కశ్చనాశ్నోత్యసంవిదాన ఇవ। అప యే సంవిద్రతే తదేతదన్తర్విచక్షత ఇతి। మహిమ్నః పశ్యేమా విజాన ఇతి। స య ఏవమిమా మహిమ్న ఏవాస్య పశ్యన్నుపాస్తే మహిమ్న ఏవాశ్నోతి సర్వమాయురేతి వసీయాన్ భవతి। యస్త్విమా అవయతీరేవోపాస్తే న పరా సంపద్యమానా నో ఏవ పరేతి పాపీయాన్ భవతి వీవపద్యతే ప్రమీయతే। అథ య ఇమాః పరా సంపద్యమానా ఏవోపాస్తే పరైవ సంపద్యతే సర్వమాయురేతి వసీయాన్ భవతి॥

తమితరః పప్రచ్ఛ। కతమత్ త్వమనార్తం మన్యస ఇతి। మహావిజ్ఞానమివ ప్రతిపదేనాధ్యవసాయమివ యత్రైతదిత్థేత్థేత్యభిపశ్యతి। అథ నేతి నేత్యేతదిత్థేత్థేతి। స వా అయమాత్మా అనన్తోఽజరోఽపారో న వా అరే బాహ్యో నాన్తర: సర్వవిద్భారూపో విధసః ప్రసరణోఽన్తర్జ్యోతిర్విశ్వభుక్ సర్వస్య వశీ సర్వస్యేశానః సర్వమభిక్షిపన్న తమశ్నోతి కశ్చన॥

పరోవరీయాంసమభిప్రణుత్యమన్తర్జుషాణం భువనాని విశ్వా।

యమశ్నవన్న కుశికాసో అగ్నిం వైశ్వానరమృతజాతం గమధ్యయీ॥ ౧॥

భరేభరేషు తముపహ్వయామ ప్రసాసహిం యుధ్మమిన్ద్రం వరేణ్యమ్।

సత్రాసా [హ] మవసే జనానాం పురుహూతమృగ్మిణం విశ్వవేదసమ్॥ ౨॥

అహిఘ్నం తమర్ణవే శయానం వావృహాణం తవసా పరేణ॥ 3॥

తదు హ ప్రతిపేదిరే। తే వాభివాద్యైవోపసమీయుః। నమోఽగ్నయే। నమ ఇన్ద్రాయ। నమః ప్రజాపతయే। నమో బ్రహ్మణే। నమో బ్రహ్మణే॥

ఇత్యార్షేయోపనిషత్ సమాప్తా

ఇతిహాసోపనిషత్

ఓం వృషాదర్వీకులఽం హ వై శిబికులం బభూవ। తస్యాయమితిహాసః కులవిద్యా బభూవ। తద్యో హ స్మేమమధీతే స హ స్మై రాజా భవతి। స కించిత్త్వాప్యాన్తర్హితః। సోఽబ్రవీత్। యో మామితిహాసం గ్రాహయేత్। వరమస్మై దద్యామితి। తతో బ్రాహ్మణః సంయోగం సంయుయుజే। తమాదిత్యాత్ పురుషో భాస్కరవర్ణో నిష్క్రమ్య స ఏనం గ్రాహయాఞ్చకార। తమపృచ్ఛత్। కోఽసీతి వా వృషాదర్వీరితి। తస్మాద్య ఇమమితిహాసమధీతే। ఆదిత్యలోకే స కామచారో భవతి। తస్మాద్య ఇమమితిహాసముపనీతో మాణవకో గృహ్ణీయాత్। గృహీత్వాఽథ బ్రాహ్మణాన్ఞ్ఛ్రావయేత్। మేధావీ భవేత్। వర్షశతం చ జీవేత్। షడఙ్గం చ వేదమవాప్నుయాత్। తస్మాద్య ఇమమితిహాసం పఠన్ పితృభ్య ఉదకాఞ్జలిం దద్యాత్। అపూపకూలా నద్యః సర్పిష్పాయసకర్దమా ఉపతిష్ఠేరన్। తస్మాద్య ఇమమితిహాసం పఠన్ పితృభ్యః శ్రాద్ధం దద్యాత్। తద్యథా స్థూలయా గయాశ్రాద్ధం కృతం భవేత్। స్వధా సహ పితౄణామ్। ఏవమస్య పితౄణామనన్తా తృప్తిర్భవతి। య ఏవం వేద। సోఽయమితిహాసః ధన్యః పుణ్యః పుత్రీయః పశవ్య ఆయుష్యః స్వర్గ్యః। సార్వకాలికసర్వభయప్రమోక్షణః। నాధిభ్యో భయం భవతి। న చోరేభ్యః। న రక్షోభ్యః। నాధ్వని ప్రమీయతే। నాప్సు ప్రమీయతే। నాగ్నౌ ప్రమీయతే। నాప్సు న శస్త్రేణ వధ్యతే। నానపత్యః ప్రమీయతే। సాయం ప్రయుఞ్జానో దివసకృతం పాపం నాశయతి। ప్రాతః ప్రయుఞ్జానో రాత్రికృతం పాపం నాశయతి। సాయంప్రాతః ప్రయుఞ్జానః పాపోఽపాపో భవతి। పాపభాజో హి శ్రోతౄణామనసూయావతాం పాపాఁశ్చాపక్రామన్తి। ఏకశతం చాన్యే సాధవ ఆగమాః। ఏతావతీ పరిభాషా। అత ఊర్ధ్వం విద్యాత్।

జిహ్వా రసం విజానాతి హృదయం వేదయత్ ప్రియమ్।

చక్షుర్దిష్టః సాక్షిభాగో మనసా సాధు పశ్యతి॥

మనసా వాచం నయతి చక్షుషా మీయతే జగత్।
భూతస్య కర్త్రౌ శ్రోతారావన్నం ప్రాణేన సంమితమ్॥

అన్నం ప్రాణో వృషాదర్వీః పర్జన్యో దత్తవాన్మహత్।
అగ్నిశ్చ హవ్యవాహనస్తదిదం గావ ఇద్ధవిః॥

విత్తం బన్ధుః ప్రజాతన్తుః కర్మరూపం బృహత్సఖా।
ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠా తన్తూనామిష్టాపూర్తేః పరాయణమ్॥

సత్యం వదన్త్యనృతముద్వహన్తి క్షీరం పిబన్తి మధు తే పిబన్తి।
సోమం పిబన్త్యమృతేన సార్ధం మృత్యోః పరస్తాదమృతా భవన్తి॥
యే బ్రాహ్మణా బ్రహ్మచర్యం చరన్త్యథో ఖల్వాహుర్వేదసంమితోఽయమితిహాసః॥

ధర్మం చరతి నాధర్మం సత్యం వదతి నానృతమ్।
దీర్ఘం పశ్యతి మా హ్రస్వం పరం పశ్యతి మాఽపరమ్॥

ఋచో యో వేద స వేద దేవాన్ యజూంషి యో వేద స వేద యజ్ఞమ్।
సామాని యో వేద స వేద సర్వం యో మానసం వేద స వేద బ్రహ్మ॥

యః క్రౌద్ధవ్యేన క్రుద్ధస్తిష్ఠతి సోఽతివాచం చ దీక్షయతి।
యోఽతివాచం నయతి స వై సర్వం ద్విజః ఖలు మానసం వేదేతి నః శ్రుతమ్॥

తపోఽవధిః పరమా బ్రాహ్మణస్య శ్రద్ధా మాతా పితరంసత్యమాహుః।
యోగ ఆత్మా చరణమస్య బన్ధుర్దమః ప్రతిష్ఠా విదుషో న భూమిమ్॥

దుఃఖం జన్మ జరా దుఃఖం దుఃఖం మృత్యుః పునః పునః।
సంసారమణ్డలం దుఃఖం పచ్యన్తే యత్ర జన్తవః॥

యో బ్రాహ్మణః పాపకృత్ మన్త్రకృచ్చ స జీవతి।
బ్రహ్మణ్యో బ్రహ్మకృచ్చశ్వత్ బ్రహ్మలోకే మహీయతే॥

తృణాని హిచ్ఛన్తి కుశత్వమేవ వృక్షా యూపత్వం పశవశ్చ గోత్వమ్।
సర్వాః ప్రజా బ్రాహ్మణత్వం నరేన్ద్ర న బ్రాహ్మణత్వాత్ పరమస్తి కిఞ్చిత్॥

శతాహావశతశరః శతశక్రఋజీషిణామ్।
శతం బ్రహ్మ తపస్వినాం కూపోఽరణ్యస్య తిష్ఠతి॥

ఋతేనాపిహితా గుహా శ్రుతేనాపిహితా గుహా।
స్మృతేనాపిహితా గుహా శమేనాపిహితా గుహా॥

దమేనాపిహితా గుహా సత్యేనాపిహితా గుహా।
ఆత్మనాపిహితా గుహా బ్రహ్మణాపిహితా గుహా॥

బ్రహ్మన్నిధిం మనసా వేదయన్తః పశ్యన్తో గుహ్యమపరం పరం చ।
అనధ్వగా అధ్వసు పారయిష్ణవః బ్రాహ్మణాస్తు సదృశాః సూర్యేణ॥

యః శ్రాద్ధాని కురుతేఽసంగతాని న దేవయానేన పథా స యాతి।
పరిముక్తం పిప్పలం బన్ధనాదివ స్వర్గాల్లోకాచ్చ్యవతేఽశ్రాద్ధమిత్రః॥

యో యజ్ఞస్య ప్రసాధనః తన్తుర్దేవేష్వాహుతః। తమాహుతమశీమహి। నావేదవిన్మనుతేదం బృహన్తమ్। సర్వానుభుమాత్మానఃసంపరాయే। ఏష నిత్యో మహిమా బ్రాహ్మణస్య। న కర్మణా వర్ధతే నో కనీయాన్। తస్యైవాత్మా పదవిత్తం విదిత్వా। న కర్మణా లిప్యతే పాపకేన॥

అగ్నిహోత్రం బలీవృద్ధాః కాలే చాతిథిరాగతః।

బాలాశ్చ కులవృద్ధాశ్చ నిర్దహన్త్యవమానితాః॥

సంభోజనీ నామ పిశాచభిక్షా నైషా పితౄన్ గచ్ఛతి నోత దేవాన్।

ఇహైవ సా చరతి క్షీణపుణ్యా శాలాన్తరే గౌరివ నష్టవత్సా॥

శూద్రాయాం సృజతే రేతః శ్రాద్ధం భుక్త్వాఽథ యో ద్విజః।

స శూద్రయోనిసఞ్చిన్నం రేతసా సిఞ్చతే పితౄన్॥

యః కామమోహితః శూద్ర్యాం పుత్రముత్పాద్యతే ద్విజః।

యావదుత్పాద్యతే భూమౌ తావత్తిష్ఠేత్ సుదారుణే॥

అశ్రోత్రియం బ్రాహ్మణం భోజయానస్య షోడశ శ్రాద్ధాని పితరో న భుఞ్జతే।

తతో నిరాశాః పితరో భవన్తి సేన్ద్రాః స్మ దేవాః ప్రహరన్తి వజ్రమ్॥

యావతః ఖలు పిణ్డాన్ స ప్రాశ్నన్తి హవిషో నృచః।

తావతః శూలాన్ గ్రసతి ప్రాప్య వైవస్వతం యమమ్॥

ఛిన్దన్తి దాతృహస్తం చ జిహ్వాగ్రమితరస్య చ।

మన్త్రపూతం తు యచ్ఛ్రాద్ధమమన్త్రాయ ప్రయచ్ఛతి॥

నియుక్తస్తు యతిః శ్రాద్ధం దేవే వా మాంసముత్సృజేత్।
యావన్తి పశురోమాణి తావన్నరకమృచ్ఛతి॥

యథేరిణే బీజముప్తం నరేన్ద్ర నాస్య వప్తా లభతే బీజభాగమ్।
ఏవం శ్రాద్ధమప్రతిష్ఠితం వినశ్యతి॥

శ్రాద్ధం దత్త్వా చ భుక్త్వా చ సఙ్గమం న సమాచరేత్।
పితరస్తస్య తన్మాసం భవన్తే రేతభోజనాః॥

శ్రాద్ధం దత్త్వా చ భుక్త్వా చ సపఙ్క్త్యాః సహభోజనమ్।
షణ్మాసాన్ పితరోఽశ్నన్తి కర్తురుచ్ఛిష్టభోజనమ్॥

శ్రాద్ధం భుక్త్వా పునః శ్రాద్ధం భుఞ్జీయాల్లోభమోహితః।
నష్టం భవతి తచ్ఛ్రాద్ధం రౌరవం నరకం వ్రజేత్॥

శ్రాద్ధం దత్త్వా చ భుక్త్వా చ భారముద్వహతే ద్విజః।
పితరస్తస్య తన్మాసం భవన్తే భారపీడితాః॥

శ్రాద్ధం దత్త్వా చ భుక్త్వా చ అధ్వానం యోఽధిగచ్ఛతి।
పితరస్తస్య తన్మాసం భవన్తే పాంసుభోజనాః॥

అనగ్నికస్య వేదోఽభిర్వేదహీనోఽప్యనగ్నికః।
సాగ్నికోఽప్యనధీతః స్యాత్ స ఏషోఽనగ్నికః స్మృతః॥

స్త్రీశూద్రబాలిశాదిభ్య ఉచ్ఛిష్టం న ప్రదాపయేత్।

యది దద్యాత్ ప్రమాదేన న తద్గచ్ఛతి తాన్ పితౄన్॥

ఆహితాగ్నిః సదా పాత్రం సదా పాత్రం తు వేదవిత్।
పాత్రాణాముత్తమం పాత్రం శూద్రాన్నం యస్య నోదరే॥

పునర్భోజనమధ్వానం భారాధ్యయనసఙ్గమమ్।
దానం ప్రతిగ్రహం హోమం శ్రాద్ధభుక్చాష్ట వర్జయేత్॥

దన్తధావనతామ్బూలం నఖకేశనికృన్తనమ్।
కర్తా చైవ తు పూర్వేద్యుర్భోక్తా చైవ పరేఽహని॥

దన్తధావనతామ్బూలం క్షౌరాభ్యఙ్గనభోజనమ్।
రత్యౌషధపరాన్నం చ శ్రాద్ధకర్తా వివర్జయేత్॥

శ్రాద్ధకర్తా పరశ్రాద్ధం యస్తు భుఞ్జీత లోలుపః।
నష్టం భవతి తచ్ఛ్రాద్ధం రౌరవం నరకం వ్రజేత్॥

నిమన్త్రితేఽధ్వానగతే పునర్భుక్త్వా తు వాయసమ్।
కరోతి కర్మ యత్ గృధ్రః గ్రామసూకరసఙ్గమాత్॥

ప్రతిగ్రహేషు దారిద్ర్యం దానం నిష్ఫలమేవ చ।
హోమే తు కుష్ఠరోగీ స్యాత్ స్వాధ్యాయైర్మృత్యుమాప్నుయాత్॥

యస్యానృచస్తు భుఙ్క్తే తస్య విద్ధి బ్రహ్మైవ విత్తం పురుషస్య కేవలమ్।
ధర్మః స్వధాయాం చరతే దదాతి చ సత్యం రసః స్వాదుతమో రసానామ్।

సత్యం శ్రైష్ఠ్యం వ్యాహృతీనాం తథైవ ప్రజ్ఞానం సప్తమం జీవనానామ్॥
బ్రాహ్మణాతిక్రమో నాస్తి మూర్ఖో మన్త్రం వివర్జయేత్।

జ్వలన్తమగ్నిముత్సృజ్య న హి భస్మని హూయతే॥
యః శతం చ సహస్రాణాం సహస్రం శ్రాద్ధ ఆచరేత్।
ఏకస్మాన్మన్త్రవిత్ పూతః సర్వమర్హతి బ్రాహ్మణః॥

బ్రాహ్మణానాం సహస్రేషు భుక్త్వా తు నవ సప్త చ।
భవన్తి జ్ఞాయికే భూత్వా ధ్యాయికే చ న సంశయేత్॥

కుక్షౌ తిష్ఠతి యస్యాన్నం వేదాభ్యాసేన జీర్యతే।
కులం తారయతే తేషాం దశపూర్వం దశాపరామ్॥

బ్రాహ్మణో ద్విపదాం వరః। చతుష్పదాం గౌరుత్తమా। లోహానాం కాఞ్చనం వరమ్। తిలేషు తైలం దధినీవ సర్పిః। యదాపస్స్రోతస్సరణ్యోరివాగ్నిః। ఏవమాత్మాత్మని జాయతే॥

సత్యేనైనం మనసా సాధు పశ్యతి సత్యేనైనం మనసా వాచం నయతి॥
ప్రాఙ్ముఖాశ్చ సురా హవ్యం పితరశ్చాప్యుదఙ్ముఖాః।

ప్రతిగృహ్ణన్తి సంబాధమగ్నినా బ్రాహ్మణేన చ॥
వేదాధ్యాయీతి యో విప్రః సతతం బ్రాహ్మణః స్థితః।

సాచారః సాగ్ని హోత్రీ చ సోఽభిర్వై కవ్యవాహనః॥

వికిరం ప్రకిరం దద్యాద్వికిరం హ వై ప్రకిరం భుఞ్జీత।
తృప్తిరూపాణి దర్శయన్॥

పరిశ్రితే త్వేవ దద్యాద్ధ్వీకా హి పితరః స్మృతాః।
క్రవ్యాదాః పితరస్సర్వే తిలజ్యోతిర్ఘృతప్రియాః॥

దేశకాలపాత్రమన్త్రాష్టశౌచేప్సాః కృష్ణపక్షక్షయోత్సవాః॥

ఉచ్ఛిష్టం శివనిర్మాల్యం వమనం మృతకర్పటమ్।
శ్రాద్ధే సప్త పవిత్రాణి దౌహిత్రః కుతపస్తిలాః॥

త్రీణి శ్రాద్ధే పవిత్రాణి దౌహిత్రః కుతపస్తిలాః।
త్రీణి చాత్ర ప్రశంసన్తి శౌచమక్రోధమత్సరాః॥

దివసస్యాష్టమే భాగే యదా మన్దాయతే రవిః।
స కాలః కుతపో నామ పితౄణాం దత్తమక్షయమ్॥

ఆరభ్య కుతపే శ్రాద్ధం కుర్యాదారోహణం బుధః।
విధిజ్ఞా విధిమాస్థాయ రౌహిణీం నైవ లఙ్ఘయేత్॥

రౌహిణీం లఙ్ఘయేద్యస్తు జ్ఞానాదజ్ఞానతోఽపి వా।
ఆసురం తద్భవేచ్ఛ్రాద్ధం పితౄణాం నోపతిష్ఠతే॥

యాతుధానాశ్చ రక్షాంసి పిశాచా అసురాస్తథా।
ఏతే హరన్తి వై శ్రాద్ధం దైవం యత్ర నివర్తయేత్॥

రాక్షసం భవతి శ్రాద్ధం ద్రైవం యత్ర నివర్తయేత్।
తత్ర రక్షాంసి పైశాచా న చ విద్వేష్టి యో జనః॥

పురో దేవాః ప్రపద్యన్తే పశ్చాద్దైవం విసర్జయేత్।
పక్షైస్తు కుక్కుటో హన్తి నికర్షేణ తు సూకరః।

ఆగతం గతయా శ్వానం చక్షుషా వృషళీపతిః॥
యస్య దేశం న జానాతి నామగోత్రే త్రిపూరుషమ్।

కన్యాదానం పితృశ్రాద్ధం నమస్కారం చ వర్జయేత్॥
యస్య వేదశ్చ వేదీ చ విచ్ఛిద్యేతే త్రిపూరుషమ్।

స వై దుర్బ్రాహ్మణో నామ సర్వకర్మబహిష్కృతః॥
అష్టవర్షా భవేత్ కన్యా నవవర్షా తు రోహిణీ।

దశవర్షా భవేత్ గౌరీ హ్యత ఊర్ధ్వం రజస్వలా॥
పితృగేహేషు యా కన్యా రజః పశ్యత్యసంస్కృతా।

సా కన్యా వృషళీ నామ తత్పతిర్వృషళీపతిః॥
వృషళీపతిభుక్తాని శ్రాద్ధాని చ హవీంషి చ।

పితరో న ప్రతిగృహ్ణన్తి దాతా స్వర్గం న గచ్ఛతి॥
మహిషీత్యుచ్యతే భార్యా భగేనోపార్జితం ధనమ్।

తద్ద్రవ్యముపజీవన్ యః స వై మాహిషికః స్మృతః॥

సమర్ఘం ధనముద్ధృత్య మహార్ఘం యః ప్రయచ్ఛతి।
స వై వార్ధుషికో నామ బ్రహ్మవాదిషు గర్హితః॥

అగ్రే మాహిషికం దృష్ట్వా మధ్యే తు వృషళీపతిమ్।
అన్తే వార్ధుషికం దృష్ట్వా నిరాశాః పితరో గతాః॥

శ్విత్రీ కుష్ఠీ తథా చైవ కునఖీ శ్యావదన్తకః।
రోగీ హీనాతిరిక్తాఙ్గః కాణః పంగుః పునర్భవః॥

అవకీర్ణీ కుణ్డగోళావాయుధీ పరదారగః।
భృతకాధ్యాపకః క్లీబః కన్యాదూప్యభిశస్తకః॥

మిత్రధ్రుక్ పిశునశ్చైవ విక్రయీ వేదనిన్దకః।
మాతాపితృగురుత్యాగీ కుణ్డాశీ వృషళాత్మజః॥

పరపూర్వాపరస్తేన శూద్రజః శ్రాద్ధకర్మణి।
రజస్త్రీసంగమీ చైవ పరోపద్రవకారిణః॥

దేవబ్రాహ్మణఘాతీ చ తేషాం ద్రవ్యాపహారిణః।
ఏతే గుణా న వక్తవ్యాః శ్రాద్ధకర్మబహిష్కృతాః॥

భ్రాతన్వా భోజయేచ్ఛ్రాద్ధం పుత్రం వాఽపి గుణాన్వితమ్।
ఆత్మా చ వాఽపి భుఞ్జీత న విప్రం వేదవర్జితమ్॥

తేభ్యః శ్రాద్ధం తు దత్తం చేత్తచ్ఛ్రాద్ధం నిష్ఫలం భవేత్।
నిరాశాః పితరస్తస్య యాన్తి దేవాః సహర్షిభిః॥

మదమోహేన యః శూద్ర్యాం పుత్రముత్పాద్యతే ద్విజః।
యావత్తిష్ఠేత్ స వై భూమౌ తావత్తిష్ఠేత్ సుదారుణే॥

క్షీరం వా దధి వా తైలం తక్రమాజ్యం మధూని చ।
ఏతేషాం విక్రయీ విప్రో రౌరవం నరకం వ్రజేత్॥

యావదుష్ణం భవత్యన్నం తావదశ్నీత వాగ్యతః।
పితరస్తావదశ్నన్తి యావన్నోక్తా హవిర్గుణాః॥

హవిర్గుణా న వక్తవ్యాః పితరో యావదర్పితాః।
తృప్తైస్తు పితృభిః పశ్చాద్వక్తవ్యం శోభనం హవిః॥

య ఇమాం దేవీమిహ వేద సర్వం
సర్వేషు భూతేషు ప్రతిష్ఠితానామ్।
సతీ నైనం పశ్యన్తి హృదయం న శోకాః
న పుత్రదారాః పశుచోదమాహితమ్॥

అపాం రసో మధునస్సర్పిషశ్చ క్షీరస్య చాన్నస్య చ సంస్థితస్య।
ఏతే రసానాం సరసేన శ్రాద్ధం ప్రాప్నువన్తి వాగ్యతానాం సంయుతానామ్॥

ఉదేహి సూర్య వరం వృణీష్వేతి రాజోవాచ పఞ్చేమాని రత్నాని గౌర్మేఽజస్రం దుహ్యతి। హవిర్మేఽజస్రం విలూహతి। త్విషిర్మేఽజస్రం పినష్టి। రథో మే సర్వాన్ సముద్రాన్ సంయాతి। ఆదిత్యవర్ణే ఇమే మణికుణ్డలే ఇతి। అథో హ్యేవమేవైషామేకం వృణీష్వేతి। బ్రాహ్మణ ఉవాచ। యావత్సంపృచ్ఛసీతి భార్యాం సమపృచ్ఛత్। హవిర్గృహాణేతి భార్యోవాచ। పుత్రం సమపృచ్ఛత్। రథం గృహాణేతి పుత్ర ఉవాచ। కన్యాం సమపృచ్ఛత్। మణికుణ్డలే ఇతి కన్యోవాచ। దాసీం సమపృచ్ఛత। దృషదం గృహాణేతి దాస్యువాచ। అనుపేత్యోవాచ హవిర్భార్యా రథం పుత్రః కన్యా మణికుణ్డలే దాసీ దృషదమిచ్ఛతి। గామహం శిబిసప్తమే ఇతి। సర్వాణ్యేవమేవైనం దదామీతి హోవాచ వృషాదర్విస్తదిదమితిహాసో బ్రహ్మాదిత్యః పురోగాయ। పురోగః కాశ్యపాయ। కాశ్యపో భరద్వాజాయ। భరద్వాజః బహుభిః అనేకమహారాజాయ। తతః ప్రచ్య....ధనపతేర్ద్విజః బ్రాహ్మణకులే జాతస్మ.... భవతి॥

సప్తజన్మకృతాత్పాపాన్ముచ్యతే యస్తు పర్వభిః।

కన్యాగతే యదా సూర్యే తిష్ఠన్తి పితరో గృహే॥

దినే దినే గయాతుల్యం భరణ్యాం గయపఞ్చకే।

దశతుల్యం వ్యతీపాతే పక్షమధ్యే తు వింశతిః॥

ద్వాదశ్యాం శతమిత్యాహురమావాస్యాం సహస్రకమ్।

ఆశ్వయుక్చుక్లపక్షస్య ద్వితీయామయుతం ఫలమ్॥

అన్నేన వాఽథవా యేన శాకమూలఫలేన వా।

తస్మాత్ సర్వప్రయత్నేన కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధం మహాలయమ్॥

శూన్యా ప్రేతపురీ తత్ర యావద్వృశ్చికదర్శనాత్।

వృశ్చికా దర్శనం యాన్తి నిరాశాః పితరో గతాః॥

తతః స్వభవనం యాన్తి శాపం దత్వా సుదారుణమ్।

అహోవన్నవాచ్యమితి కేచిత్ పితరో వదన్తి ॥

అపుత్రాశ్చైవాపశవో లోకే సన్తి చ నిన్దితాః।
రౌరవే నరకే ఘోరే యావదాభూతసంప్లవాత్॥

ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రా యద్యేకోఽపి గయాం వ్రజేత్।
యజేత వాఽశ్వమేధం వా లీలం వా వృషముత్సృజేత్॥

శ్వేతః ఖురవిషాణాభ్యాం ముఖే పుచ్ఛే చ పాణ్డురమ్।
రోహితో యస్తు వర్ణేన స లీలో వృష ఉచ్యతే॥

గౌరీం వా వరయేత్ కన్యాం చరేద్వా శ్రవణే.......న్తి జపతి॥

అథ సంహితాయాం ఫలమవాప్నోతీత్యాహ భగవాన్ బ్రహ్మ। అష్టౌ బ్రాహ్మణాన్ సమ్యక్ గ్రాహయేన్మేధావీ భవేత్। వర్షశతం చ జీవేత। షడఙ్గం చ వేదమవాప్నుయాత్॥

వృద్ధో వసూని పురోవాచ పుత్రేభ్యః పరమం నిధిమ్।
ఏతద్వో ధనమార్యాణాం మన్త్రాశ్చైవ వ్రతాని చ॥

నమో నమశ్చ మన్త్రాశ్చ వ్రతాని చ నమో నమః।
ఏతత్ సకలం బ్రహ్మప్రణవస్తుతిః కాణ్వశాఖే పారయేతి॥

ఇతి ఇతిహాసోపనిషత్ సంపూర్ణా

శ్రాద్ధకాలే విశేషేణ పితౄణాం దత్తమక్షయమ్।

మనోజవ ఆయమానో ఆయా.......తరత్పరమ్॥

దివం సుపర్ణం గత్వా యా సోమం వ.......మహత్।
సుపర్ణోఽసి గరుత్మాన్ దివం గచ్ఛ సువః పత॥
యస్తిలజ్యోతిస్త్రింశత్ వృషాదర్వ్యసువః పత॥

చతుర్వేదోపనిషత్

ఓం అథాతో మహోపనిషదమేవ తదాహుః। ఏకో హ వై నారాయణ ఆసీత్। న బ్రహ్మా న ఈశానో నాపో నాభిః న వాయుః నేమే ద్యావాపృథివీ న నక్షత్రాణి న సూర్యః। స ఏకాకీ నర ఏవ। తస్య ధ్యానాన్తస్స్థస్య లలాటాత్ స్వేదోఽపతత్। తా ఇమా ఆపః। తా ఏతే నో హిరణ్యమయమన్నమ్। తత్ర బ్రహ్మా చతుర్ముఖోఽజాయత। స ధ్యాతపూర్వాముఖో భూత్వా భూరితి వ్యాహృతిః గాయత్రం ఛన్ద ఋగ్వేద:। పశ్చిమాముఖో భూత్వా భూరితి వ్యాహృతిస్త్రైష్టుభం ఛన్దః యజుర్వేదః। ఉత్తరాముఖో భూత్వా భువరితి వ్యాహృతిర్జాగతం ఛన్దః సామవేద:। దక్షిణాముఖో భూత్వా జనదితి వ్యాహృతిరానుష్టుభం ఛన్దోఽథర్వవేదః॥

సహస్రశీర్షం దేవం సహస్రాక్షం విశ్వసంభవమ్।
విశ్వతః పరమం నిత్యం విశ్వం నారాయణం హరిమ్॥

విశ్వమేవేదం పురుషం తం విశ్వముపజీవతి।
ఋషిం విశ్వేశ్వరం దేవం సముద్రే తం విశ్వరూపిణమ్॥

పద్మకోశప్రతీకాశం లమ్బత్యాకోశసన్నిభమ్।

హృదయే చాప్యధోముఖం సతస్యత్త్రైశీత్కరాభిశ్చ॥

తస్య మధ్యే మహానగ్నిర్విశ్వార్చిర్విశ్వతోముఖః।
తస్య మధ్యే వహ్నిశిఖా అణీయోర్ధ్వా వ్యవస్థితా॥

తస్యాః శిఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః।
స బ్రహ్మా స ఈశానః సోఽక్షరః పరమః స్వరాట్॥

యయ ఇమాం మహోపనిషదం బ్రాహ్మణోఽధీతే అశ్రోత్రియః శ్రోత్రియో భవతి। అనుపనీతః ఉపనీతో భవతి। సోఽగ్నిపూతో భవతి। స వాయుపూతో భవతి। స సూర్యపూతో భవతి। స సోమపూతో భవతి। స సత్యపూతో భవతి। స సర్వైర్వేదైర్జ్ఞాతో భవతి। స సర్వేషు తీర్థేషు స్నాతో భవతి। తేన సర్వైః క్రతుభిరిష్టం భవతి। గాయత్ర్యాః షష్టిసహస్రాణి జప్తాని భవన్తి। ఇతిహాసపురాణానాం సహస్రాణి జప్తాని భవన్తి। ప్రణవానామయుతం జప్తం భవతి। ఆచక్షుషః పఙ్క్తిం పునాతి ఆసప్తమాత్ పురుషం పునాతి। జాప్యేన అమృతత్త్వం చ గచ్ఛతి అమృతత్వం చ గచ్ఛతి ఇత్యాహ భగవాన్ హిరణ్యగర్భః॥

దేవా హ వై స్వర్గం లోకమాయంస్తే దేవా రుద్రమపృచ్ఛంస్తే దేవా ఊర్ధ్వబాహవో రుద్రం స్తువన్తి। భూస్త్వాదిర్మధ్యం భువ స్తే స్వ స్తే శీర్షం విశ్వరూపోఽసి బ్రహ్మైకస్త్వం ద్విధా త్రిధా శాన్తిస్త్వం హుతమహుతం దత్తమదత్తం సర్వమసర్వం విశ్వమవిశ్వం కృతమకృతం పరమపరం పరాయణం చ త్వమ్। అపామ సోమమమృతా అభూమాగన్మ జ్యోతిరవిదామ దేవా నమస్యామ ధూర్తేరమృతం మృతం మర్త్యం చ సోమసూర్యపూర్వజగదధీతం వా యదక్షరం ప్రాజాపత్యం సౌమ్యం సూక్ష్మం గ్రాహం గ్రాహేణ భావం భావేన సౌమ్యం సౌమ్యేన సూక్ష్మం సూక్ష్మేణ గ్రసతి తస్మై మహాగ్రాసాయ నమః॥

ఇతి చతుర్వేదోపనిషత్ సంపూర్ణా

చాక్షుషోపనిషత్

ఓం అథాతశ్చాక్షుషీం పఠితసిద్ధవిద్యాం చక్షూరోగహరాం వ్యాఖ్యాస్యామః। యచ్చక్షూరోగాః సర్వతో నశ్యతి। చాక్షుషీ దీప్తిర్భవిష్యతీతి। తస్యాశ్చాక్షుషీవిద్యాయా అహిర్బుధ్న్య ఋషిః। గాయత్రీ ఛన్దః సూర్యో దేవతా। చక్షూరోగనివృత్తయే జపే వినియోగః। ఓం చక్షుః చక్షుః చక్షుః తేజః స్థిరో భవ। మాం పాహి పాహి। త్వరితం చక్షూరోగాన్ శమయ శమయ। మమ జాతరూపం తేజో దర్శయ దర్శయ। యథాఽహం అన్ధో న స్యాం తథా కల్పయ కల్పయ। కల్యాణం కురు కురు యాని మమ పూర్వజన్మోపార్జితాని చక్షుఃప్రతిరోధకదుష్కృతాని సర్వాణి నిర్మూలయ నిర్మూలయ। ఓం నమః చక్షుస్తేజోదాత్రే దివ్యాయ భాస్కరాయ। ఓం నమః కరుణాకరాయామృతాయ। ఓం నమః సూర్యాయ। ఓం నమో భగవతే సూర్యాయాక్షితేజసే నమః। ఖేచరాయ నమః। మహతే నమః। రజసే నమః। తమసే నమః। అసతో మా సద్గమయ। తమసో మా జ్యోతిర్గమయ। మృత్యోర్మా అమృతం గమయ। ఉష్ణో భగవాఞ్ఛుచిరూపః। హంసో భగవాన్ శుచిరప్రతిరూపః। య ఇమాం చక్షుష్మతీవిద్యాం బ్రాహ్మణో నిత్యమధీతే న తస్యాక్షిరోగో భవతి। న తస్య కులే అన్ధో భవతి। అష్టౌ బ్రాహ్మణాన్ గ్రాహయిత్వా విద్యాసిద్ధిర్భవతి॥

ఓం విశ్వరూపం ఘృణినం జాతవేదసం

హిరణ్మయం పురుషం జ్యోతిరూపం తపన్తమ్।

విశ్వస్య యోనిం ప్రతపన్తముగ్రం

పురః ప్రజానాముదయత్యేష సూర్యః॥

ఓం నమో భగవతే ఆదిత్యాయ అహోవాహిన్యహోవాహినీ స్వాహా। ఓం వయః సుపర్ణా ఉపసేదురిన్ద్రం ప్రియమేధా ఋషయో నాధమానాః। అపధ్వాన్తమూర్ణుహి పూర్ధి చక్షుర్ముముగ్ధ్యస్మాన్నిధయేవ బద్ధాన్। పుణ్డరీకాక్షాయ నమః। పుష్కరేక్షణాయ నమః। అమలేక్షణాయ నమః। కమలేక్షణాయ నమః। విశ్వరూపాయ నమః। మహావిష్ణవే నమః॥

ఇతి చాక్షుషోపనిషత్ సంపూర్ణా

[అస్యా ఉపనిషదః “ చక్షురుపనిషత్, చక్షూరోగోపనిషత్, నేత్రోపనిషత్ " ఇతి నామాన్తరాణి వర్తన్తే ।]

ఛాగలేయోపనిషత్

ఓం ఋషయో వై సరస్వత్యాం సత్రమాసత । తేఽథ కవషమైలూషం దాస్యాః పుత్ర ఇతి దీక్షాయా ఆచ్ఛిదన్ । తే హోచుః । అప వా ఏతదృగ్యజుషాదప సామ్న ఇతి । స హోవాచ । భగవన్తో యదిదం సత్రమాద్వై యదృచోఽధీద్వై యద్యజూంషి యత్సామాని కస్యాయం మహిమేతి । తే హోచుర్బ్రాహ్మణా వావ స్మ స్తేషామేవమితి ॥

స హోవాచ । యదిదమిచ్చాచిదిచ్చాచిదీక్షద్వై కిం తద్యేన బ్రాహ్మణ ఇతి । తే హోచుర్యదిదమృగ్యజుషైరేవోపవత్వన్నో
జుహువుర్యద్వైనముపాఘ్రాసిషుర్యదుపానేషత్రైతద్బ్రాహ్మణా ఇతి । స హావిదూర ఏవ శవశయితమాత్రేయమచ్చావదముపదర్శయన్నువాచ । యదిదమృగ్యజుషైరుపవత్వం జుహోపాఘ్రాసీదథోపానేష్ట నైతదత్యగాదితి । కిం తదితి హోచుః ॥

స హోవాచ । నైమిషేఽమీ శునకాః సత్రమాసత । తేషామాత్రేయోఽచ్చావదః సర్వాణ్యేవావర్తయద్యద్యాజ్యా యదనువాక్యా యత్ర్పాతరనువాకో యత్ర్పఉగం యదాజ్యం యన్మరుత్వతీయమిత్యథ యన్మహావీరసంభరణాని యదగ్నేరభివర్తనాని యద్రాజాభిక్రయణాని యదభిషావిత్రాణి యదౌపయామాని యదుపమన్త్రణాన్యథ యత్త్రివృత్పఞ్చదశః సప్తదశ ఏకవింశ ఇతి । క్వాస్య తదగాదితి । తేహాముహన్ । అథైతే సర్వ ఏవోపసమేత్యోచురూప నో నయస్వేమ ఏవ త ఇతి । స హ స్మయమాన ఉవాచ । సంపశ్యధ్వ ఏవ మా ప్రమదత । న హోత్తమానధమ ఉపనేతేతి । తే హోచుర్మైవ స్మోపనథా గతిస్తు త్వమిదితి ॥

స హోవాచ। కురుక్షేత్ర ఏవోపసమేత్య యే బాలిశాస్తానుపాద్రవ్వ। తే వ ఇదం ప్రవక్ష్యన్తీతి। తే హ తత ఏవోపసమేత్య కురుక్షేత్రముపజగ్ముః। తే హ బాలిశానేవోపాసదన్। తానిమ ఉపసీదత ఏవ విదాంచక్రురితి కాముకా ఇతి। తే హోచుర్యత్కిమివ బాలిశానుపాసదత మహాశాలా వై మహాశ్రోత్రియా వర్షీయాంసః సన్తః యన్మహాశాలా మహాశ్రోత్రియా వర్షీయాంసః కురుక్షేత్రమధ్యాసత ఇతి। తే హాన్యోన్యస్యాభిసమీక్షామాసుః। తే హాపశ్యన్న హాస్మాన్మిథుచిదేవాసావవోచద్బాలిశానేవ చైతాన్విచక్షతేతి। తే హోచుర్న మస్యానతీవ వచో రేచయిష్యథ యదన్తర్నో ఽసావిహ ప్రాహైయాత్। యథైవ తు స్మోపసన్నా అథానసూయవో యథోపశ్రద్ధిన ఇతి॥

తే హోచుః। కిం వా అస్మత్రప్తీచ్ఛతి। తే హోచుః। నైమిషేఽమీ శునకాః సత్రమాసత। తేషామాత్రేయోఽచ్ఛావదః సర్వాణ్యేవావర్తయత్। యద్యాజ్యా యదనువాక్యా యత్రాప్తరనువాకో యత్ప్రఉగం యదాజ్యం యన్మరుత్వతీయమిత్యథ యన్మహావీరసంభరణాని యదగ్నేరభివర్తనాని యద్రాజాభిక్రయణాని యదభిషావిత్రాణి యదౌపయామాని యదుపమన్త్రణాన్యథ యత్త్రివృత్పంచదశ: సప్తదశ ఏకవింశ ఇతి। క్వాస్య తదగాద్యదయం శవశయితమశయిష్టేతి। తే హోచుర్న హాసంవత్సరవాసినామనుబ్రూయాదితి ఖలు నః పూర్వేఽన్వశిషన్। యత్సంవత్సరం వత్స్యథాథ వేదిష్యథేతి। తే హ సంవత్సరమూషుః॥

తతో హ బాలిశా ఊచురవాత్త వా సంవత్సరమిమే బ్రాహ్మణాః। హన్తైషామనుబ్రవామేతి। తే హ గృహీత్వైవైనాన్ పథోఽభిసమీయుః। తే హ సంక్రీడత ఏవ కూబరిణో రథకట్యామవిన్దన్। తే హోచుః సంపశ్యధ్వమితి। కిం హీతి। కుబరిణమేవ సౌమ్యా ఇతి। తథేతి। కథమివేతి। యథైవోపసృత్వరో వార్ధిస్తిర్యగుల్లలన్తీభిరివ వీచిభిః శఫాభిరేవోపస్కన్దన్నులవేదేవం హైవైషోభిసృత్వరాణామేవ ధుర్యాణాం చంక్రమతామరీణాముత్ప్లవతీతి। యథైవాసౌ ప్రతిసృత్వరేణ సమః సమేవ క్రీడేదేవం హైష సంక్రీడతీతి। యథైవాసావితశ్చేతోఽముతశ్చాముతశ్చ సంప్రద్రవత ఇవోపశుష్యత ఇవోపస్కన్ధమభిమృద్వాత్యభిపాతయేదేవం హైష ఇతశ్చేతశ్చాముతశ్చ సంప్రద్రవత ఇవోపశుష్యత ఇవోపస్కన్ధమభిమృగాత్యభిపాతయతి। యథైవాసౌ రాజానం వా రాజపురుషం వా నిలయనం ప్రాయేదేవం హైవైష యన్తా నిలయనం ప్రాపయతీతి। తే హోచురపీదం సాధీయ ఇతి। సాధీయ ఇతి హోచుః। తే హ తస్యైవ పన్థానమనుప్రాతిష్ఠన్నన్తం హ సాయాహన్యేవోపసంపాదయామాసుః॥

తం యదావసాయాశ్వాంస్తక్షాపోద్యాపాగాదథ బాలిశా వ్యలిప్త। అహీదృశత్। కథమివేతి। తే హైూచుర్యద్థైతం కాష్ఠభారమానద్ధమనుపశ్యామస్తథైవావశో భూస్థః స్పన్దతే। నేఙ్గతే న వివర్తతే న చ వీత ఇతి। తే హ బాలిశా ఊచుర్యదయమీ -

దృగభూత్ కిమస్యాపాగాదితి। తక్షైవేతి। తథైవైతత్ సౌమ్యా ఇతి। ఆత్మా వా అస్య ప్రచోదయితా కరణాన్యశ్వాః శిరా నద్ధయోఽస్థీన్యుపగ్రహా అసృగాఞ్జనం కర్మ ప్రతోదో వాక్యం క్వాణనం త్వగుపానహ ఇతి। స యథా ప్రచోదయిత్రాపోఙ్ఝితో నేఙ్గేన్న రురువీత్రైవం హైష ప్రాజ్ఞేనాత్మనాపోఙ్ఝితో న బ్రూతే న చైత్యపి న శ్వసత్యపి పూయత్యపి శ్వాన ఉపధావన్త్యపి కాకాః పతన్త్యపి గృధ్రా ఆస్కన్దన్నపి శివా జిఘత్సన్నితి। తే తత ఏవ ద్రాగివ వ్యజ్ఞాసిషుః। తే హ పాదయోరేవాభిమర్శ్య బాలిశానూచుః। న హ వావ నస్తద్యేన నిష్కర్మ ఇమమేవేత్యఞ్జలిం కృత్వోపాస్థిషతేత్యాహ భగవాన్ ఛాగలేయస్త ఇమే శ్లోకాః—

యద్థైతత్కూబరస్తక్ష్ణాపోఙ్ఝితో నేఙ్గతే మనాక్।

పరిత్యక్తోఽయమాత్మా నస్తద్వద్దేహో విరోచతే॥౧॥

యదస్య ప్రధయశ్చకా యుగమక్షో వరత్రికా।

ప్రతోదశ్చర్మకీల....................... ॥౨॥

ఏతావానేవోపలబ్ధః

తురీయోపనిషత్

కలాతీతశ్చేతి। తన్న చత్వారః। అకారశ్చాయుతావయవాన్వితః। ఉకారః శతావయవాన్వితః। మకారః సహస్రావయవాన్వితః। అర్ధమాత్రప్రణవోఽనన్తావయవాన్వితః। సగుణో విరాట్ప్రణవః। సంహారో నిర్గుణప్రణవః। ఉభయాత్మక ఉత్పత్తిప్రణవః। యథార్థకథనోమిత్యుచ్చార్యాభిమానోత్పత్తిప్రణవః। సర్వోపసంహారేణ సంహారప్రణవః।

ఉభయాత్మకత్వాత్ విరాట్ప్రణవః। ఉత్పత్తిప్రణవో దీర్ఘప్లుతవిరాట్। ప్లుతప్లుత్యుపసంహారః। విరాట్ప్రణవః షోడశమాత్రాన్వితః। షట్త్రింశత్తత్త్వాయుతః। షోడశమాత్రాత్మకం కథమిత్యుచ్యతే। అకారః ప్రథమః। ద్వితీయ ఉకారః। మకారస్తృతీయః। అర్ధమాత్రా చతుర్థః। నాదః పఞ్చమః। బిన్దుః షష్ఠః। కలా సప్తమః। శక్తిరష్టమీ। శాన్తిర్నవమీ। సమానా దశమీ। ఆత్మనైకాదశ। మనోన్మనా ద్వాదశ। వైఖరీ త్రయోదశ। మధ్యమా చతుర్దశ। పశ్యన్తీ పఞ్చదశ। పరా షోడశ। ఇతి షోడశమాత్రాత్మకః ప్రణవః। షోడశమాత్రా జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తితురీయావస్థాభేదైరేకైకమాత్రాచాతుర్విధ్యమేత్య। షోడశమాత్రాశ్చతుష్షష్టిభేదమేత్య। పునశ్చతుష్షష్టిమాత్రా: ప్రకృతిపురుషద్వైవిధ్యమాపాద్యాష్టావింశత్యుత్తరభేదమాత్రాస్వరూపమాసాద్య సగుణనిర్గుణత్వమేత్య ఏకోపి బ్రహ్మ ప్రణవః॥

సర్వాధారః పరం జ్యోతిరేష సర్వేశ్వరో విభుః।

సర్వదేవమయః సర్వప్రపఞ్చాధారగర్భితః।

సర్వాక్షరమయః కాలః సదసద్భక్తివర్జితః॥ ఇతి।

య ఏవం వేదేత్యుపనిషత్॥

ఇతి తురీయోపనిషత్ సమాప్తా

ద్వయోపనిషత్

ఓం అథాతః శ్రీమద్ద్వయోత్పత్తిః। వాక్యే ద్వితీయః। షట్పదాన్యష్టాదశ। పఞ్చవింశత్యక్షరాణి। పఞ్చదశాక్షరం పూర్వమ్। దశాక్షరం పరమ్। పూర్వే నారాయణః ప్రోక్తోఽనాదిసిద్ధో మన్త్రరత్నః సదాచార్యమూలః।

ఆచార్యో వేదసంపన్నో విష్ణుభక్తో విమత్సరః।
మన్త్రజ్ఞో మన్త్రభక్తశ్చ సదామన్త్రాశ్రయః శుచిః॥

గురుభక్తిసమాయుక్తః పురాణజ్ఞో విశేషవిత్।
ఏవం లక్షణసంపన్నో గురురిత్యభిధీయతే॥

ఆచినోతి హి శాస్త్రార్థానాచారస్థాపనాదపి।
స్వయమాచరతే యస్తు తస్మాదాచార్య ఉచ్యతే॥

గుశబ్దస్త్వన్ధకారః స్యాత్ రుశబ్దస్తన్నిరోధకః।
అన్ధకారనిరోధిత్వాద్గురురిత్యభిధీయతే॥

గురురేవ పరం బ్రహ్మ గురురేవ పరా గతిః।
గురురేవ పరం విద్యా గురురేవ పరం ధనమ్॥

గురురేవ పరః కామః గురురేవ పరాయణః।
యస్మాత్తదుపదేష్టాసౌ తస్మాద్గురుతరో గురుః॥

యస్సకృదుచ్చారణః సంసారవిమోచనో భవతి। సర్వపురుషార్థసిద్ధిర్భవతి। న చ పునరావర్తతే న చ పునరావర్తత ఇతి। య ఏవం వేదేత్యుపనిషత్॥

ఇతి ద్వయోపనిషత్ సమాప్తా

నిరుక్తోపనిషత్

స యద్యనురుధ్యతే తద్భవతి। యది ధర్మోఽనురుధ్యతే తదేవోద్భవతి। యది జ్ఞానమనురుధ్యతే తదమృతో భవతి। యది కామమనురుధ్యతే సంచరతాం ఇమాం యోనిం సందధ్యాత్తదిదమత్ర మనః శ్లేష్మరేతసః సంభవతి। శ్లేష్మణో రసః। రసాచ్ఛోణితమ్। శోణితాన్మాంసమ్। మాంసాన్మేదః। మేదసః నావా। స్నావోఽస్థీని। అస్థిభ్యో మజ్జా। మజ్జాతో రేతః। తదిదం యోనౌ రేతః సిక్తం పురుషః సంభవతి। శుక్రాతిరేకే పుమాన్ భవతి। శోణితాతిరేకే స్త్రీ భవతి। ద్వాభ్యాం సమేన నపుంసకో భవతి। శుక్రభిన్నేన యమో భవతి। శుక్రశోణితసంయోగాన్మాతృపితృసంయోగాచ్చ కథమిదం శరీరం పరం సంయమ్యతే। సౌమ్యో భవత్యేకరాత్రోషితం కలలం భవతి। పఞ్చరాత్రాద్బుద్బుదః। సప్తరాత్రాత్ పేశీ। ద్విసప్తరాత్రాదర్బుదః। పంచవింశతిరాత్రస్థితో యోనౌ ఘనో భవతి। మాసమాత్రాత్ కఠినో భవతి। ద్విమాసాభ్యన్తరే శిరః సంపద్యతే। మాసత్రయేణ గ్రీవావ్యాదేశః। మాసచతుష్కేణ త్వగ్వ్యాదేశః। పఞ్చమే మాసే నఖరోమవ్యాదేశః। షష్ఠే ముఖనాసికాక్షిశ్రోత్రం చ సంభవతి। సప్తమే చలనసమర్థో భవతి। అష్టమే బుద్ధ్యాధ్యవస్యతే। నవమే సర్వాఙ్గసంపూర్ణో భవతి॥

మృతశ్చాహం పునర్జాతో జాతశ్చాహం పునర్మృతః।

నానాయోనిసహస్రాణి మయా యాన్యుషితాని వై॥

ఆహారా వివిధా భుక్తాః పీతా నానావిధాః స్తనాః।

మాతరో వివిధా దృష్టాః పితరః సుహృదస్తథా॥

అవాఙ్ముఖః పీడ్యమానో జన్తుశ్చైవ సమన్వితః।

సాంఖ్యం యోగం సమభ్యస్యే పురుషం పఞ్చవింశకమ్॥ ఇతి॥

తతశ్చ దశమే మాసే ప్రజాయతే। జాతశ్చ వాయునా స్పృష్టో న స్మరతి జన్మ మరణమ్। అన్తే చ శుభాశుభం కర్మైతచ్ఛరీరస్య ప్రామాణ్యమ్॥

ఇతి నిరుక్తోపనిషది వింశతితమోధ్యాయః

అష్టోత్తరం సన్ధిశతమష్టాకపాలం శిరః సంపద్యతే। షోడశ వపాపలాని। నవ స్నాయుశతాని। సప్తశతం పురుషస్య మర్మాణి। అర్ధచతస్రో రోమాణి కోటయః। హృదయం హ్యష్టకపలాని। ద్వాదశకపలాని జిహ్వా। వృషణో హ్యష్టసుపర్ణౌ। తత ఉపస్థగుదయోన్యేతన్మూత్రపురీషం కస్మాదాహారాపానసిక్తత్వాదనుపచతి। కర్మణా అన్యోన్యం జాయత ఇతి। తం విద్యాకర్మణీ సమన్వారభేతే పూర్వప్రజ్ఞా చ। మహత్యజ్ఞానతమసి మగ్నో జరామరణక్షుత్పిపాసాశోకక్రోధద్రోహలోభమోహమదభయమత్సరహర్షవిషాదేర్ష్యాసూయాత్మకై ర్ద్వన్ద్వైరభిభూయమానః సోఽస్మాదార్జవం జవీభావనాన్తం నిర్ముచ్యతే। సోఽస్మాదాన్తం మహాభూమికావత్ శరీరాన్ని మేషమాత్రైః ప్రక్రమ్య ప్రకృతిభిరభిపరీత్య తైజసం శరీరం కృత్వా కర్మణానురూపం ఫలమనుభూయ తస్య సంక్షయే పునరిమం లోకం ప్రతిపద్యతే॥

ఇతి నిరుక్తోపనిషది ఏకవింశోఽధ్యాయః

ఇతి నిరుక్తోపనిషత్ సమాప్తా

పిణ్డోపనిషత్

ఓం దేవతా ఋషయః సర్వే బ్రహ్మాణమిదమబ్రువన్।
మృతస్య దీయతే పిణ్డం కథం గృహ్ణన్త్యచేతసః॥

భిన్నే పఞ్చాత్మకే దేహే గతే పఞ్చసు పఞ్చధా।
హంసస్త్యక్త్వా గతో దేహం కస్మిన్ స్థానే వ్యవస్థితః॥

త్ర్యహం వసతి తోయేషు త్ర్యహం వసతి చాగ్నిషు।

త్ర్యహమాకాశగో భూత్వా దినమేకన్తు వాయుగః॥

ప్రథమేన తు పిణ్డేన కలానాం తస్య సమ్భవః।
ద్వితీయేన తు పిణ్డేన మాంసత్వక్శోణితోద్భవః॥

తృతీయేన తు పిణ్డేన మతిస్తస్యాభిజాయతే।
చతుర్థేన తు పిణ్డేన అస్థి మజ్జా ప్రజాయతే॥

పఞ్చమేన తు పిణ్డేన హస్తాఙ్గుల్యః శిరో ముఖమ్।
షష్ఠేన కృతపిణ్డేన హృత్కణ్ఠం తాలు జాయతే ||

సప్తమేన తు పిణ్డేన దీర్ఘమాయుః ప్రజాయతే।
అష్టమేన తు పిణ్డేన వాచం పుష్యతి వీర్యవాన్॥

నవమేన తు పిణ్డేన సర్వేన్ద్రియసమాహృతిః।
దశమేన తు పిణ్డేన భావనం ప్లావనం తథా।
పిణ్డే పిణ్డే శరీరస్య పిణ్డదానేన సమ్భవః॥

ఇతి పిణ్డోపనిషత్ సమాప్తా

ప్రణవోపనిషత్

ఓం సహ నావవతు। సహ నౌ భునక్తు। సహ వీర్యం కరవావహై। తేజస్వి నావధీతమస్తు మా విద్విషావహై। ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః॥

పురస్తాద్బ్రహ్మణస్తస్య విష్ణోరద్భుతకర్మణః।
రహస్యం బ్రహ్మవిద్యాయా ధృతాగ్నిం సంప్రచక్షతే॥

ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ యదుక్తం బ్రహ్మవాదిభిః।
శరీరం తస్య వక్ష్యామి స్థానకాలత్రయం తథా॥

తత్ర దేవాస్త్రయః ప్రోక్తా లోకా వేదాస్త్రయోఽగ్నయః।
తిస్రో మాత్రార్ధమాత్రా చ ప్రత్యక్షస్య శివస్య తత్॥

ఋగ్వేదో గార్హపత్యం చ పృథివీ బ్రహ్మ ఏవ చ।
అకారస్య శరీరం తు వ్యాఖ్యాతం బ్రహ్మవాదిభిః॥

యజుర్వేదోఽన్తరిక్షం చ దక్షిణాగ్నిస్తథైవ చ।
విష్ణుశ్చ భగవాన్ దేవ ఉకారః పరికీర్తితః॥

సామవేదస్తథా ద్యౌశ్చాహవనీయస్తథైవ చ।
ఈశ్వరః పరమో దేవో మకారః పరికీర్తితః॥

సూర్యమణ్డలమాభాతి హ్యకారశ్చన్ద్రమధ్యగః।
ఉకారశ్చన్ద్రసంకాశస్తస్య మధ్యే వ్యవస్థితః॥

మకారశ్చాగ్నిసంకాశో విధూమో విద్యుతోపమః।

తిస్రో మాత్రాస్తథా జ్ఞేయాః సోమసూర్యాగ్ని తేజసః॥

శిఖా చ దీపసంకాశా యస్మిన్ను పరివర్తతే।
అర్ధమాత్రా తథా జ్ఞేయా ప్రణవస్యోపరి స్థితా॥

పద్మసూత్రనిభా సూక్ష్మా శిఖాభా దృశ్యతే పరా।
నాసాదిసూర్యసంకాశా సూర్యం హిత్వా తథాపరమ్॥

ద్విసప్తతిసహస్రాణి నాడిభిస్త్వా తు మూర్ధని।
వరదం సర్వభూతానాం సర్వం వ్యాప్యైవ తిష్ఠతి॥

కాంస్యఘణ్టానినాదః స్యాద్యదా లిప్యతి శాన్తయే।
ఓఙ్కారస్తు తథా యోజ్యః శ్రుతయే సర్వమిచ్ఛతి॥

యస్మిన్ స లీయతే శబ్దస్తత్పరం బ్రహ్మ గీయతే।
సోఽమృతత్వాయ కల్పతే సోఽమృతత్వాయ కల్పతే॥ ఇతి॥

ఇతి ప్రణవోపనిషత్ సమాప్తా

ప్రణవోపనిషత్

బ్రహ్మ హ వై బ్రహ్మాణం పుష్కరే పుష్కరే ససృజే। స ఖలు బ్రహ్మా సృష్టశ్చిన్తామాపేదే। కేనాహమేకేనాక్షరేణ సర్వాంశ్చ కామాన్ సర్వాంశ్చ లోకాన్ సర్వాంశ్చ దేవాన్ సర్వాంశ్చ

వేదాన్ సర్వాంశ్చ యజ్ఞాన్ సర్వాంశ్చ శబ్దాన్ సర్వాశ్చ వ్యుష్టీః సర్వాణి చ భూతాని స్థావరజఙ్గమాన్యనుభవేయమితి। స బ్రహ్మచర్యమచరత్। స ఓమిత్యేతదక్షరమపశ్యత్। వివర్ణం చతుర్మాత్రం సర్వవ్యాపి సర్వవిభ్వయాతయామబ్రహ్మ బ్రాహ్మీం వ్యాహృతిం బ్రహ్మదైవతం తథా సర్వాంశ్చ కామాన్ సర్వాంశ్చ లోకాన్ సర్వాంశ్చ దేవాన్ సర్వాంశ్చ వేదాన్ సర్వాంశ్చ యజ్ఞాన్ సర్వాంశ్చ శబ్దాన్ సర్వాశ్చ వ్యుష్టీః సర్వాణి చ భూతాని స్థావరజఙ్గమాన్యన్వభవత్। తస్య ప్రథమేన వర్ణేనాపస్నేహశ్చాన్వభవత్। తస్య ద్వితీయేన వర్ణేన తేజో జ్యోతీంష్యన్వభవత్। తస్య ప్రథమయా స్వరమాత్రయా పృథివీమగ్నిమోషధివనస్పతీనృగ్వేదం భూరితి వ్యాహృతిర్గాయత్రం ఛన్దస్త్రివృతం స్తోమం ప్రాచీం దిశం వసన్తమృతుం వాచమధ్యాత్మం జిహ్వాం రసమితీన్ద్రియాణ్యన్వభవత్। తస్య ద్వితీయయా స్వరమాత్రయాన్తరిక్షం వాయుం యజుర్వేదం భువ ఇతి వ్యాహృతిం త్రైష్టుభం ఛన్దః పఞ్చదశం స్తోమం ప్రతీచీం దిశం గ్రీష్మమృతుం ప్రాణమధ్యాత్మం నాసికే గన్ధఘ్రాణమితీన్ద్రియాణ్యన్వభవత్। తస్య తృతీయయా స్వరమాత్రయా దివమాదిత్యం సామవేదం స్వరితివ్యాహృతిం జాగతం ఛన్దః సప్తదశం స్తోమముదీచీం దిశం వర్షర్తుం జ్యోతిరధ్యాత్మం చక్షుషీ దర్శనమితీన్ద్రియాణ్యన్వభవత్। తస్య వకారమాత్రయా యశ్చన్ద్రమసమథర్వవేదం నక్షత్రాణ్యోమితి స్వమాత్మానం జనదిత్యంగిరసామానుష్టుభం ఛన్దః ఏకవింశం స్తోమం దక్షిణాం దిశం శరదమృతుం మనోఽధ్యాత్మం జ్ఞానం జ్ఞేయమితీన్ద్రియాణ్యన్వభవత్। తస్య మకారశ్రుత్యేతిహాసపురాణం వాకోవాక్యగాథానారాశంసీరుపనిషదోనుశాసమానానామితి వృధత్కరద్రుహన్మహత్తచ్చమోమితి వ్యాహృతీః స్వరశమ్యనానాతన్త్రీస్వరనృత్యగీతవాదిత్రాణ్యన్వభవచ్చైత్రరథం దైవతం వైద్యుతం జ్యోతిర్బార్హతం ఛన్దస్తృణవత్త్రయస్త్రింశస్తోమౌ ధ్రువమూర్ధ్వాం దిశం హేమన్తశిశిరావృతూ శ్రోత్రమధ్యాత్మం శబ్దశ్రవణమితీన్ద్రియాణ్యన్వభవత్। సైషైకాక్షర ఋగ్బ్రహ్మణస్తపసోఽగ్రే ప్రాదుర్బభూవ। బ్రహ్మ వేదస్యాథర్వణం శుక్రమత ఏవ మన్త్రాః ప్రాదుర్బభూవుః। స తు ఖలు మన్త్రాణాం తపసా శుశ్రూషానధ్యాయాధ్యయనేన యదూనం చ వరిష్ఠం చ యాతయామం చ కరోతి। తథాప్యథర్వణం తేజసా ప్రత్యాప్యాయయేన్మన్త్రాశ్చ మామభిముఖీభవేయుర్గర్భా ఇవ మాతరమభిజిఘాంసుః పరస్తాదోఙ్కారప్రయుక్తయైతయైవ తదృచా ప్రత్యాప్యాయయదేష యజ్ఞస్య పురస్తాద్యుజ్యత ఏషా పశ్చాత్ సర్వత ఏతయా యజ్ఞస్తపతే తదప్యేతదృచోక్తం— "యా పురస్తాద్యుజత ఋచోఽక్షరే పరమే వ్యోమన్నితి"। తదేతదక్షరం బ్రాహ్మణో యం కామమిచ్ఛేత్ త్రిరాత్రోపోషితః ప్రాఙ్ముఖో వాగ్యతో బర్హిష్యుపవిశ్య సహస్రం ఋచ ఆవర్తయేత్ సిధ్యన్త్యస్యార్థాః సర్వకర్మాణి చేతి బ్రాహ్మణమ్॥

వసోర్ధ్వారాణామిన్ద్రనగరం తదసురాః పర్యవారయన్త। తే దేవా భీతా ఆసన్। క ఇమానసురాన్ హనిష్యతీతి। తమోఙ్కారం బ్రహ్మణః పుత్రం జ్యేష్ఠం దదృశుస్తే తమబ్రువన్। భవతా ముఖ్యేనేమానసురాన్ జయేమేతి। స హోవాచ కిం మే ప్రతీవాహో భవిష్యతీతి। వరం

వృణీష్వేతి। వృణ ఇతి। స వరమవృణీత। "న మామనీరయిత్వా బ్రాహ్మణా బ్రహ్మ వదేయుర్యది వదేయురబ్రహ్మ తత్స్యాత్" ఇతి। తథేతి తే దేవా దేవయజనస్యోత్తరార్ధేఽసురైః సంయత్తా ఆసంస్తానోఙ్కారేణాగ్నీధ్రీయా దేవా అసురాన్ పరాభావయన్త। తద్యత్పరాభావయన్త తస్మాదోఙ్కారః పూర్వముచ్చార్యతే। యో హ వా ఏతమోఙ్కారం న వేదావశ్యః స్యాదిత్యథ య ఏవం వేద బ్రహ్మవశః స్యాదితి తస్మాదోఙ్కార ఋమ్భవతి యజుషి యజుః సామ్ని సామ సూత్రే సూత్రం బ్రాహ్మణే బ్రాహ్మణం శ్లోకే శ్లోకః ప్రణవే ప్రణవ ఇతి బ్రాహ్మణమ్॥

ఓంకారం పృచ్ఛామః కో ధాతుః కిం ప్రాతిపదికం కిం నామాఖ్యాతం కిం లిఙ్గం కిం చ వచనం కా విభక్తిః కః ప్రత్యయః కః స్వరః ఉపసర్గో నిపాతః కిం వై వ్యాకరణం కో వికారః కో వికారీ కతిమాత్రః కతివర్ణః కత్యక్షరః కతిపదః కః సంయోగః కిం స్థానానుప్రదానకరణం శిక్షకాః కిముచ్చారయన్తి కిం ఛన్దః కో వర్ణ ఇతి పూర్వే ప్రశ్నాః। అథోత్తరే మన్త్రాః। కల్పో బ్రాహ్మణం ఋగ్యజుః సామ। కస్మాద్బ్రహ్మవాదిన ఓఙ్కారమాదితః కుర్వన్తి। కిం దైవతం కిం జ్యోతిషం కిం నిరుక్తం కిం స్థానం కా ప్రకృతిః కిమధ్యాత్మమితి షట్త్రింశత్ప్రశ్నాః పూర్వోత్తరాణాం వయో వర్గా ద్వాదశ ఏకాశత్రైరోఙ్కారం వ్యాఖ్యాస్యామః॥

ఇన్ద్రః ప్రజాపతిమపృచ్ఛత్ భగవన్నభ్యస్తూయ పృచ్ఛామీతి। పృచ్ఛ వత్సేత్యబ్రవీత్। కిమయమోఙ్కారః కస్య పుత్రః కిం చైతచ్ఛన్దః కిం చైతద్వర్ణః కిం చైతద్బ్రహ్మ బ్రహ్మ సంపద్యతే। తస్మాద్వై తమోఙ్కారం పూర్వమాలోభస్వరితోదాత్త ఏకాక్షర ఓఙ్కార ఋగ్వేదేవైస్వయదాత్త ఏకాక్షర ఓఙ్కారో యజుర్వేదే దీర్ఘప్లుతోదాత్త ఏకాక్షర ఓఙ్కారః సామవేదే హస్వోదాత్త ఏకాక్షరః ఉకారోఽథర్వవేదే ఽనుదాత్తోదాత్తద్విపద అ ఉ ఇత్యర్ధచతస్రో మాత్రా మకారే వ్యఞ్జనమిత్యాహు:। యా సా ప్రథమా మాత్రా బ్రహ్మదైవత్యా రక్తా వర్ణేన యస్తాం ధ్యాయతే నిత్యం స గచ్ఛేద్బ్రాహ్మం పదమ్। యా సా ద్వితీయా మాత్రా విష్ణుదైవత్యా కృష్ణా వర్ణేన యస్తాం ధ్యాయతే నిత్యం స గచ్ఛేద్వైష్ణవం పదమ్। యా సా తృతీయా మాత్రా ఈశానదైవత్యా కపిలా వర్ణేన యస్తాం ధ్యాయతే నిత్యం స గచ్ఛేదైశానం పదమ్। యా సార్ధచతుర్థీ మాత్రా సర్వదైవత్యా వ్యక్తీభూతా ఖం విచరతి శుద్ధస్పటికసన్నిభా వర్ణేన యస్తాం ధ్యాయతే నిత్యం స గచ్ఛేత్ పదమనామకమ్। ఓఙ్కారస్యోత్పత్తిం విప్రో యో న జానాతి తత్పునరుపనయనం తస్మాద్బ్రాహ్మణవచనమాదర్తవ్యమ్। యథా లాతవ్యో గోత్రో బ్రాహ్మణః। పుత్రో గాయత్రం ఛన్ద: శుక్లో వర్ణః। పుంసో వత్సో రుద్రో దేవతా। ఓఙ్కారో వేదానాం ఉత్తరోపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యామః। కో ధాతురిత్యాప్తేర్ధాతురవతిమప్యేకే। రూపసామాన్యాదర్థసామాన్యాన్యన్యదీయస్తస్మాదాపేరోఙ్కారః సర్వమాప్నోతీత్యర్థః। కృదన్తమర్థవత్ప్రాతిపదికమదర్శనం ప్రత్యయస్య నామ సంపద్యతే। నిపాతేషు చైనం వైయ్యాకరణా ఉక్షత్తం సమామనన్తి। తదవ్యయీభూతమన్వర్థవాచీ శబ్దో న వ్యేతి కదాచనేతి।

సదృశం త్రిషు లిఙ్గేషు సర్వాసు చ విభక్తిషు।

వచనేషు చ సర్వేషు యన్న వ్యేతి తదవ్యయమ్॥

కో వికారీ చ్యవతే ప్రకారణమాప్నోతిరాకారపకారౌ వికార్యౌ ఆదితః ఒకారో విక్రియతే। ద్వితీయో మకార ఏవం ద్వివర్ణ ఏకాక్షర ఓమిత్యోఙ్కారో నిర్వృత్తః। కతిమాత్ర ఇత్యాదేస్త్రిస్రో మాత్రా: అభ్యాధానే హి ప్లవతే। మకారశ్చతుర్థీ కిం స్థానమిత్యుభావోష్ఠౌ స్థానమాధానకరణీ చ ద్విఃస్థానం సన్ధ్యక్షరమవర్ణలేశః కణ్ఠ్యో యథోక్తశేషః పూర్వో వివృత్తకరణస్థితశ్చ ద్వితీయః స్పృష్టకరణస్థితశ్చ। నాయం యోగే విద్యుత ఆఖ్యాతోపసర్గానుదాత్తః స్వరితలిఙ్గవిభక్తివచనాని చ సంచ్చిన్నాధ్యాయిన ఆచార్యాః పూర్వే బభూవుః। శ్రవణాదేవం ప్రతిపద్యన్తే। న కారణం ప్రయచ్ఛన్త్యథాపరపక్షీయాణాం కవిః పఞ్చాలచణ్డ: పరిపృచ్ఛకో బభూవాంబుః పృథగుద్గీథదోషాన్ భవన్తో బ్రువన్త్వితి। తద్వాచ్యుపలక్షయేత్ వర్ణాక్షరపదాఙ్కశో విభక్త్యామృషిని షేవితామితి వాచం స్తువన్తి। తస్మాత్ కారణం బ్రూమో వర్ణానామయమిదం భవిష్యతీతి షడఙ్గవిదస్తత్తథాధీమహి। కిం ఛన్ద ఇతి। గాయత్రం హి ఛన్దో గాయత్రీ వై దేవానామేకాక్షరా శ్వేతవర్ణా చ వ్యాఖ్యాతా। ద్వౌ ద్వాదశకౌ వర్గావేతద్ద్వై వ్యాకరణం ధాత్వర్థవచనం శైక్షం ఛన్దో వచనం చాథోత్తరౌ ద్వౌ ద్వాదశకౌ వర్గౌ వేదరహసికీ (?) వ్యాఖ్యాతా మన్త్రకల్పో బ్రాహ్మణమృగ్యజుఃసామాథర్వాణ్యేషా వ్యాహృతిశ్చతుర్ణాం వేదానామానుపూర్వ్యేణ। ఓం భూర్భువస్సువరితి వ్యాహృతయః॥

అసమీక్ష్య ప్రవల్హితాని శ్రూయన్తే ద్వాపరాదావృషీణామేకదేశో దోషయతీహ చిన్తామాపేదే। త్రిభిః సోమః పాతవ్యః సమాప్తమివ భవతి। తస్మాదృగ్యజుస్సామాన్యపక్రాన్తతేజాంస్యాసంస్తత్ర మహర్షయః పరిదేవయాఞ్చక్రిరే। మహచ్ఛోకభయం ప్రాప్తాః స్మో న చైతత్సర్వైః సమభిహితం తే వయం భగవన్తమేవోపధావామ। సర్వేషామేవ శర్మ భవానితి। తే తథేత్యుక్త్వా తూష్ణీమతిష్ఠన్నానుపసన్నేభ్య ఇత్యుపోపసీదామేతి నీచైర్బభూవుః। స ఏభ్య ఉపనీయ ప్రోవాచ। మామికామేవ వ్యాహృతిమాదితః కృణుధ్వమిత్యేవం మామకా అధీయన్తే। నర్తే భృగ్వఙ్గిరోవియః సోమః పాతవ్య ఋత్విజః పరాభవన్తి। యజమానో రజసాపధ్వస్యతి శ్రుతిశ్చాపధ్వస్తాపతిష్ఠతీత్యేవమేవోత్తరోత్తరాద్యోగాల్లోకం తోకం ప్రశాధ్వమిత్యేవం ప్రతాపో న పరాభవిష్యతీతి। తథాహ భగవన్నితి ప్రతి పేదిరే ఆప్యాయయంస్తే తథా వీతశోకభయా బభూవుః। తస్మాద్బ్రహ్మవాదిన ఓఙ్కారమాదితః కుర్వన్తి॥

కిం దైవతమిత్యృచామగ్నిర్దైవతం తదేవ జ్యోతిర్గాయత్రం ఛన్దః పృథివీ స్థానం “అగ్నిమీడే పురోహితం యజ్ఞస్య దేవమృత్విజమ్। హోతారం రత్నధాతమమ్।” ఇత్యేవమాదిం కృత్వా ఋగ్వేదమధీయతే। యజుషాం వాయుర్దైవతం తదేవ జ్యోతిస్త్రైష్టుభం ఛన్దోఽన్తరిక్షం స్థానం “ఇషే త్వోర్జే త్వా వాయవః స్థోపాయవః స్థ దేవో వః సవితా ప్రార్పయతు శ్రేష్ఠతమాయ కర్మణే" ఇత్యేవమాదిం కృత్వా యజుర్వేదమధీయతే। సామ్నా మాదిత్యో దైవతం తదేవ జ్యోతిర్జాగతం ఛన్దో ద్యౌః స్థానం "అగ్న ఆయాహి వీతయే గృణానో హవ్యదాతయే। ని హోతా సత్సి బర్హిషి।" ఇత్యేవమాదిం కృత్వా సామవేదమధీయతే। అథర్వణాం చన్ద్రమా దైవతం తదేవ జ్యోతిః సర్వాణి ఛన్దాంస్యాపః స్థానం “శన్నో దేవీరభిష్టయే" ఇత్యేవమాదిం కృత్వా అథర్వవేదమధీయతే। అద్భ్యః స్థావరజఙ్గమో భూతగ్రామః సంభవతి। తస్మాత్ సర్వమాపోమయం భూతం సర్వం భృగ్వఙ్గిరోమయం అన్తరైతే త్రయో వేదా భృగూనఙ్గిరసః శ్రితా ఇత్యబతి ప్రకృతిరపామోఙ్కారేణ చైతస్మాద్వ్యాసః॥

ఇతి ప్రణవోపనిషత్ సమాప్తా

బాష్కలమన్త్రోపనిషత్

మేధాతిథిం కాణ్వమిన్ద్రో జహార ద్యా మేషభూయోపగతో విదానః।
తమన్య ఇత్తమనం పరిప్రాట్ పద ఏనం నియుయుజే పరస్మిన్॥ ౧॥

కో హ స్మైష భవసి వ్యవాయో నావాయో మ ఇహ శశ్వదస్తి।
సుశేవమిచ్చంక్రమసి ప్రపశ్యన్నిత్థా న కశ్చోరణమాచచక్షే॥ ౨॥

నేమామరస్పృక్షదిదుదస్యమానః కో అద్ధామూమభిచక్రమీతి।
తదిచ్చాధి యో అసి సర్వవిత్తమో న త్వాశ్నవద్ద్రుహ్మా రిషా మయస్వి॥ 3॥

ఇన్ద్రో నృచక్షా వృషభస్తురాషాట్ ప్రసాసహిస్తపసా మా విచక్షే।

స ఇద్ధేవో ఋతమన్వయన్తం ప్రభీమకర్మా తవసోఽపవిద్ధాత్॥ ౪॥

కుహేవ మావశమితో నయాత్రై కుహేబ తే చిత్రతతమప్రతిష్ఠా।
కుహాచిదేష స్వపితా పితా నో యో న వేద న హృతం హరన్తమ్॥ ౫॥

ప్రత్యఞ్చవాఙ్జ్బజితరౌ చ నేహ నాహమేనాననుపతస్థిరద్ధా।
న మామిమే నూనమిత్థా పథో విదుర్యే మా న యన్తి మిథు చాకశానాః॥ ౬॥

పరః స్మియానో అవివరస్య శూకం కిం సీమిచ్చరణం మన్యమానః।
న హ త్వాహమప్రణీయ స్వవిష్ఠామిత్థా జహామి శపమానమిన్ను॥ ౭॥

అహమస్మి జరితౄణాము దావా అహమాశిరమహమిదం దధగ్వాన్।
అహం విశ్వా భువనా విచక్షన్నహం దేవానామాసన్నవోఽదః॥ ౮॥

మమ ప్రతిష్ఠా భువ ఆణ్డకోశా వి చైమి సం చ హి ను యో విరశ్ప।
అహం న్వహిం పర్వతే శిశ్రియాణముగ్రో న్వహం తవసావస్యురద్ధా॥ ౯॥

ప్రవఞ్జణా అభిదం పర్వతానాం యతీన్సమిన్ద్రో అకరోదనీకైః।
కో అద్ధా వేద క ఇహ ప్రవోచత్ కో అశ్నవదభిమాతిం విజఘ్నుషః॥ ౧౦॥

కో మే అవో దాశుషో విష్వగూతీరిత్థా దదశ్రే భువనాధి విశ్వా।
రూపం రూపం జనుషా బోభవీమి మాయాభిరేకో అభిచాకశానః॥ ౧౧॥

విశ్వం విచక్షే యమయన్నభీకో నేశే మే కశ్చ మహిమానమన్యః।
అహం ద్యావాపృథివీ ఆతతానో బిభర్మి ధర్మమవసే జనానామ్॥ ౧౨॥

అహము హ ప్రవతిం యజ్ఞియామియాం
అహం వేద భువనస్య నాభిమ్।
ఆపిః పితా సూరహమస్య విష్వజ్
అహం దివ్యా ఆన్తరిక్ష్యాస్తుకా వహమ్॥ ౧౩॥

అహం వేదానాముత యజ్ఞానామహం ఛన్దసామవిదం రయీణామ్।
అహం పచామి సరసః పరస్య యదిదేతీవ సరిరస్య మధ్యే॥ ౧౪॥

అహమిన్ను పరమో జాతవేదా యమధ్వర్యురభిలోకం పృణైధీత్।
యమన్వాహ నభసో న పక్షీ కాష్ఠా భిన్దన్ గోభిరితోఽముతశ్చ॥ ౧౫॥

అహము యన్నపతతా రథేన ద్విషడారేణ ప్రధినైకచక్రః।
అహమిన్ను దిద్యుతానో దివే దివే తన్వం పుపుష్యానమృతం వహామి॥ ౧౬॥

అహం దిశః ప్రదిశ ఆదిశశ్చ విష్వక్ పునానః పర్యేమి లోకమ్।
అహం విశ్వా ఓషధీర్గర్భ ఆధాం యాభిరిదం ధినుయుర్దాశుషః ప్రజాః॥ ౧౭॥

అహం చరామి భువనస్య మధ్యే పునరుచ్చావచం వ్యశ్నువానః।
యో మా వేద నిహితం గుహా చిత్ స ఇదిత్థా బోభవీదాశయద్భ్యై॥ ౧౮॥

అహం పఞ్చధా దశధా చైకధా చ సహస్రధా నైకధా చాసమత్ర।
మయా తతమితీదమశ్నుతే తదన్యథాసద్యది మే అసద్విదుః॥ ౧౯॥

న మామశ్నోతి జరితా న కశ్చన న మామశ్నోతి పరి గోభిరాభిః।

న మేఽనాశ్వానుత దాశ్వానజగ్రభీత్ సర్వ ఇన్మాముపయన్తి విశ్వతః॥ ౨౦॥

క్వ శరారుః క్వ సృమరః క్వ నూరణః సర్వమిదం త్వత్త్వదితో వహామి।
యన్మదిమే బిభృతి తన్మ ఏకం తే మే అక్షన్నహము తాననుక్షమ్॥ ౨౧॥

యత్తపృథా బహుధా మే పురా చిత్తన్ను భువేఽహమురణో బోభువే।
ఋతస్య పన్థామసి హి ప్రపన్నోఽయసే స మే సత్యమిదేకమేహి॥ ౨౨॥

అహం జ్యోతిరమృతం వినద్ధిరహం జాతం జని జనిష్యమాణమ్।
అహం త్వమహమహం త్వమిన్ను త్వమహం చక్ష్వ విచికిత్సేర్మ ఋజ్వా॥ ౨౩॥

విశ్వశాస్తా విధరణో విశ్వరూపో రుద్రః ప్రణీతీ తమనః ప్రజాపతిః।
హంసో విశోకో అజరః పురాణ ఋతీయమానో అహమస్మి నామ॥ ౨౪॥

అహమస్మి జరితా సర్వతోముఖః పర్యారణః పరమేష్ఠీ నృచక్షాః।
అహం విష్వఙ్ఙహమస్మి ప్రసత్వానహమేకోఽస్మి యదిదం ను కిం చ॥ ౨౫॥

ఇతి బాకలమన్త్రోపనిషత్ సమాప్తా

బాష్కలమన్త్రోపనిషత్

(సవృత్తికా)

మేధాతిథిం కాణ్వమిన్ద్రో జహార ఇత్యాద్యా బాష్కలానాం మన్త్రోపనిషత్। తస్యాశ్చేయమల్పాక్షరా వృత్తిరారభ్యతే। మేధాతిథినామానమృషిం కణ్వస్య పుత్రం సామవేదబ్రాహ్మణప్రసిద్ధమిన్ద్రః జహార। ద్యా మేషభూయోపగతో విదానః। మేషభూయం మేషభావమ్। భువః క్యప్। ఉపగతః ప్రాప్తః। సామవేదబ్రాహ్మణప్రసిద్ధాఖ్యాయికః। ద్యాః స్వర్గలోకాన్ ప్రతీతి వివక్షితం జహార హృతవాన్। విదానః జ్ఞానీ॥ తమన్య ఇత్తమనం పరిప్రాట్। తం ఇన్ద్రం అన్యః మేధాతిథిః ఇదితి నిరర్థకో నిపాతః। తమనం హరణేన గ్లానిపదమ్। పరిపృచ్ఛతీతి పరిప్రాట్। మేధాతిథిః పద ఏనం నియుయుజే పరస్మిన్॥౧॥ పరస్మిన్ పదే జ్ఞేయే తత్స్వరూపే పదార్థే నియుయుజే నియుక్తవాన్। విలక్షణమేషీభూతేన్ద్రకర్తృకవిలక్షణక్రియాదర్శనాత్ ఆపాతతో విలక్షణః పరో దేవః కశ్చిన్న తు మేష ఇతి తాత్త్వికతత్స్వరూపజ్ఞానాయ వక్ష్యమాణప్రశ్నేన పరం పదం జ్ఞేయం స్వస్వరూపం కథయేతి ప్రశ్నేన నియోజితవానిత్యర్థః। ప్రశ్నమేవాహ శ్రుతిః। కో హ స్మైష భవసి వ్యవాయ:। హ ఇతి పూర్వవృత్తావద్యోతకో నిపాతః। స్మేతి నిరర్థకమ్। ఏష ప్రత్యక్షః। వ్యవాయో జ్ఞేయః। వ్యవపూర్వస్యైతేర్ఘఞి రూపమ్। కచ్చిత్ జ్ఞాతుం యోగ్యస్త్వమసి। నావాయో మ ఇహ శశ్వదస్తి। మే మమ శశ్వదితి ధ్రువార్థం ఆవాయో జ్ఞానం నాస్తి కస్త్వమితి। దృశ్యమానే మేషస్వరూపే కథమేవం సంశయ ఇతి చేత్। తత్రాహ। సుశేవమిచ్చంక్రమసి। శోభనమేవ చంక్రమణం కరోషి। ప్రపశ్యన్ ఇత్థా న కశ్చోరణమాచచక్షే॥౨॥ ఇత్థా న। ఇత్థమివ। నకార ఇవార్థః। కో వా ఇత్థం క్రమమాణం ప్రపశ్యన్ ఉరణం మేషం ఆచచక్షే। ఉక్తవాన్। దృష్టవాన్ వా। ఇత్థం క్రమమాణ ఉరణో న కేనచిద్దృష్ట ఇతి భావః క్రమేణ వైలక్షణ్యమేవాహ। నేమామస్పృక్షదిదుదస్యమానః। ఇమాం పృథివీం ఉదస్యమానః। ఇత్ ఏవార్థే। కూర్ధన్నేవ న అస్పృక్షత్ న స్పృశతీతి లకారవ్యత్యయః। నైతావతా వైలక్షణ్యమత ఆహ। కో అద్ధామూమభిచక్రమీతి। అద్ధా సాక్షాత్। అనేనైవ శరీరేణ। అమూం ద్యామ్। కః అభిచక్రమీతి అభిక్రామతి। ప్రశ్నముపసంహరతి। తదిచ్ఛాధి యో అసి సర్వవిత్తమః। తత్ తస్మాత్ శాధి। ఇదిత్యనర్థకమ్। శిక్షయ యస్త్వం సర్వవిత్తమః సర్వజ్ఞతమః అసి తత్స్వరూపం కథయేతి భావః। అకథనేఽనిష్టం సంభావ్యతే। తన్మా భవత్విత్యాహ। న త్వాశ్నద్బ్రహ్మ రిషా మయస్వి॥౩॥ మయస్వి తేజస్వి బ్రహ్మ బ్రాహ్మణ్యం రిషా క్రోధేన త్వా త్వాం న అశ్నవత్ న అశ్నోతి న వ్యాప్నోత్। అస్మదీయక్రోధవ్యాపారవిషయో మా భూదిత్యభిప్రాయః। కుతస్తవైవం బలమత ఆహ। ఇన్ద్రో నృచక్షా వృషభస్తురాషాట్। ఇన్ద్రః పరమేశ్వరః నృచక్షా సర్వజగత్కర్మసాక్షీ వృషభః కామప్రదస్తురాషాట్ తురః పరబలం సహతే అభిభవతీతి సహేః ఛన్దసీతి ణ్విః। ప్రసాసహిస్తపసా మా విచక్షే। ప్రసాసహిః ప్రసహనశీలః। తపసా ఉపలక్షణే తృతీయా। మా మాం విచక్షే పశ్యతి। అతః సత్యమకథయత ఈశ్వరాద్భయమప్యాహ। స ఇద్దేవో ఋతమన్వయన్తమ్। ఇత్ ఏవార్థే। స ఇత్ స ఏవ దేవః ఋతం సత్యం అను లక్షీకృత్య అయన్తం అగచ్ఛన్తం సత్యేన పథా అగచ్ఛన్తం సత్యమబ్రువాణమితి యావత్। ప్రభీమకర్మా తవసోఽపవిద్ధాత్॥౪॥ అపవిద్ధాత్ క్షిప్తాత్ తవసో

వజ్రాత్ ప్రభీం ప్రకృష్టం భయం మా అకః కార్షీత్। ప్రష్టవ్యమాహ। కుహేవ మావశమితో నయాత్రై। కుహేవ కుత్రేవ మా మాం అవశం ఇతః అస్మాత్ స్థానాత్ నయాత్రై నేష్యసి। కిం చ। కుహేవ తే చిత్రతమప్రతిష్ఠా। స్పష్టమ్। ఈదృక్క ష్టే కాయవాఙ్మనోనిర్ని షేవితమీశ్వరం స్మరతి। కుహాచిదేష స్వపితా పితా నః। ఏష మానసప్రత్యక్షో నః పితా ఈశ్వరః కుహాచిత్ కుత్ర స్వపితా స్వపితి। యో న వేద న హృతం హరన్తమ్॥౫॥ యః హృతం మాం న వేద న వా హరన్తం వేదేత్యన్వయః। కిం చ— ఇతరేऽప్యాజన్మని షేవితా దేవా న మత్సహాయా ఇత్యాహ। ప్రత్యఙ్భవాగ్జ్వజితరౌ చ నేహ। పఞ్చసు దిక్షు తత్ర తత్ర వర్తమానాః ప్రాణపఞ్చకాధిష్ఠాతారో దేవా లక్ష్యన్తే। ఇతరౌ చేత్యన్తేషు। సర్వత్ర సప్తమ్యర్థో బోధ్యః। వర్తమానా ఇతి చ శేషః। తేऽత్ర దేవా అపి కిం నేహ సన్తి। పక్షాన్తరమాహ। నాహమేనాననుపతస్థిరద్ధా। ఏనాన్ దేవాన్। అద్ధా సత్యేన। అహం నోపతస్థి: నోపస్థాతా ఇతి న। అపి తు ఉపస్థాత్రైవ। కిం చ। న మామిమే నూనమిత్థా పథో విదుః। నూనం నిశ్చితోऽయమర్థః। ఇమే దేవాః మాం ఇత్థా ఇత్థంభూతం న విదుః। యే మా న యన్తి మిథు చాకశానా:॥౬॥ యే పథో మార్గాత్ మా మాం న నయన్తి। కీదృశః మిథు మిథః చాకశానా: భాసమానాః। అతః పరమిన్ద్రస్య మేషవేషధారిణః ప్రతివచనముపక్రమతే। పరః స్మియానో అవివరస్య శూకమ్। పరః ఇన్ద్రః స్మియానః హసన్ అస్య మేధాతిథేః శూకం శఙ్కాం అవివః వివృతవాన్। కిం సీమిచ్ఛరణం మన్యమానః। సీమితి నిరర్థకో నిపాతః। ఇత్ ప్రశ్నే। కిం శరణం రక్షకం మన్యమానః అసీతి శేషః। ఇత్థంభూతస్త్వం కిం శరణం మన్యస ఇత్యర్థః। పునరిన్ద్ర ఆహ—న హ త్వాహమప్రణీయ స్వవిష్ఠామిత్థా జహామి శపమానమిన్ను॥౭॥ హేత్యైతిహ్యర్థః। త్వా త్వాం స్వవిష్ఠాం స్వస్థానం అప్రణీయ అప్రాపయ్య ఇత్థా ఇత్థంభూతం అజ్ఞానపఙ్కనిమగ్నం న జహామి శపమానమిన్ను శపమానమపి। తథా చ త్వామజ్ఞానపఙ్కాదుద్ధృత్య స్వస్థానమాత్మస్వరూపం యావన్న ప్రాపయామి తావన్న త్వాం ముఞ్చామీతి ఫలితోऽర్థః। తదిచ్ఛాధి యో అసి సర్వవిత్తమః ఇత్యస్యోత్తరమాహ। అహమస్మి జరితౄణాము దావా। అహం ఉ ఇతి నిశ్చయే। జరితౄణాం యజమానానాం "జరితా వై యజమానః" ఇతి శ్రుతేః। దావా దాతా ఫలస్యేతి శేషః। అస్మి భవామి। యాగాదిఫలప్రదోऽహమేవ। అహమాశిరమ్। సోమసంస్కారకం పయః తదప్యహమేవ। అహమిదం దుధగ్వాన్। ఇదం హవిః దధగ్వాన్ దాహకః। ఏతస్య హవిషో దాహకశ్చాహమేవేత్యర్థః। కిం చ। అహం విశ్వా భువనా విచక్షన్నహం దేవానామాసన్నవోऽదః॥౮॥ విశ్వా భువనాని విశ్వేషాం భువనానాం విచక్షన్ సాక్షీ సన్నహం దేవానాం ఆసన ఆస్యే అవః అన్నాద్యం అదః దదామి। కుహేవ తే చిత్రతమప్రతిష్ఠా ఇత్యస్యోత్తరమాహ। మమ ప్రతిష్ఠా భువ ఆణ్డకోశాః। భువ ఉత్పాదకస్య మమ ఆణ్డకోశాః బ్రహ్మాణ్డాని ప్రతిష్ఠా "తత్సృష్ట్వా" ఇతి శ్రుతేః। వి చైమి సం చ హి ను యో విరశ్పీ। యోऽహం వ్యేమి వియుక్తో భవామి సమేమి సఙ్గతశ్చ భవామి సంసారేऽస్మిన్ విరశ్పీ వివిధం రపతి శబ్దం కరోతీతి విరశ్పీ రపధాతోః శినిన్। శబ్దవాన్ వేదప్రవక్తేతి యావత్। అహం న్వహిం పర్వతే శిశ్రియాణమ్। ను ఇతి నిశ్చయే। అహమేవ నాన్యః। అహిం వృత్రాసురం పర్వతే శిశ్రియాణం పర్వతాశ్రితం అహనమ్। ఉగ్రో న్వహం తవసావస్యురద్ధా॥౯॥ ఉగ్రః క్రూరకర్మా ను నిశ్చితం

అహమేవ। తవసా వజ్రేణ అద్ధా నిశ్చితమ్। అవస్యుః అన్నేచ్ఛుః। ఐశ్వర్యేచ్ఛురితి యావత్। సోఽప్యహమేవ। ప్రవఙ్ఞణానభిదం పర్వతానామ్। ప్రవఙ్ఞణాన్ పక్షాన్ పర్వతానాం అభిదం భేదితవానస్మి। యత్సీమిన్ద్రో అకరోదనీకైః। యత్ పురుషసాధ్యం కర్మేన్ద్రః అనీకైః అకరోత్తత్ అహమేవాకరవమితి వాక్యశేషః। సీమితి నిరర్థకో నిపాతః। కో అద్ధా వేద క ఇహ ప్రవోచత్। అద్ధా సత్యం మమ స్వరూపమితి శేషః। కో వేద కః వేత్తా। కో వా ప్రవక్తా। కో అశ్నవదభిమాతిం విజఘ్నుషః॥౧౦॥ కిం చ అభిమాతిం అరిసైన్యం విజఘ్నుషః హతవతో మమ మామిత్యర్థః। కః అశ్నవత్ కః అశ్నోత్। మయి వ్యాపకతాం కర్తుం న కోఽపి సమర్థ ఇత్యర్థః। కో మే అవో దాశుషో విష్వగూతీరిత్యా దదర్శ భువనాధి విశ్వా। అవోఽన్నం దాశుషో దత్తవతః మే ఊతీ: శక్తీ: విశ్వా భువనాన్యధి। అధిరీశ్వర ఇతి కర్మప్రవచనీయతా। సర్వేషు భువనేషు కః దదర్శ కః దదర్శ। కిం చ। రూపంరూపం జనుషా బోభవీమి। జనుషా శరీరగ్రహణేన రూపరూపం అనేకరూపః బోభవీమి భవామి శుద్ధస్య తవ కథం శరీరగ్రహణమత ఆహ। మాయాభిరేకో అభిచాకశానః॥౧౧॥ అనేకాభిర్విచిత్రశక్తిభిర్మాయాభిః ఏకోఽపి అభితః చాకశానః భాసమాన: మాయాప్రతిబిమ్బిత ఇతి యావత్। కిం చ। విశ్వం విచక్షే యమయన్నభీకః। అభీకో నిర్భయః విశ్వం యమయన్। అన్తర్యామిస్వరూపేణ అధితిష్ఠన్। విచక్షే పశ్యామి। కిం చ। నేశే మే కథ మహిమానమన్యః। మహిమానం ప్రాప్తుమితి శేషః। స్పష్టమ్। కించ। అహం ద్యావాపృథివీ ఆతతానో విభర్మి ధర్మమవసే జనానామ్॥౧౨॥

ద్యావాపృథివీ ఆతతానస్తన్వన్నహం జనానాం అవసే జనానాం అవితుం ధర్మం మహావీరం యజ్ఞశిరో బిభర్మి। ఇదముపలక్షణమ్। కర్మమార్గప్రవర్తనేనాపి లోకరక్షక ఇతి ఫలితోఽర్థః। "ఆహుత్యాప్యాయతే సోమః" ఇత్యాదిస్మృతేః। అహము హ ప్రవతిం యజ్ఞియామియామ్। అహం ఉ హ యజ్ఞియాం ప్రవతిం యజ్ఞసంబన్ధినం కామమహమియామ్। కర్మఫలప్రదోఽప్యహమేవేతి భావః। అహం వేద భువనస్య నాభిమ్। త్రైలోక్యవర్తిపదార్థమాత్రం నాభిపదేనోపలక్ష్యతే। ఆపిః పితా సూరహమస్య విష్వజ్। ఆపిః పితామహః పితా జనకః సూర్మాతా అహమేవ అస్య విశ్వస్య। కిం చ। అహం దివ్యా ఆన్తరిక్ష్యాస్తుకా వహం॥౧౩॥ దివ్యా ఆన్తరిక్ష్యాశ్చ తుకాః బిన్దూన్ అహం వహం వహామి। లకారవ్యత్యయః అడాగమాభావశ్చ ఛాన్దసః। వృష్టికర్తాప్యహమేవేత్యర్థః। అహం వేదానాముత యజ్ఞానామహం ఛన్దసామవిదం రయీణామ్। సర్వత్ర కర్మణి షష్ఠీ అవిదం వేద్మి। అహం పచామి సరసః పరస్య యదిదేతీవ సరిరస్య మధ్యే॥౧౪॥ పరస్య సరసః సముద్రస్య మధ్యే యత్ ఇత్ ఉదర్ధే। ఉదేతీవ। ఉదయం బడబానలస్వరూపేణ ఉదయం ప్రాప్నోతీతి యావత్। తత్ బడబానలస్వరూపం తేజః అహమేవ సన్ సరిరస్య సలిలస్య కర్మణి షష్ఠీ సలిలమహమేవ పచామి। అహమిన్ను పరమో జాతవేదా యమధ్వర్యురభిలోకమ్పృణైధీత్। అహమిన్ను పరమః పవిత్రతమో జాతవేదా అగ్నిః యం జాతవేదసం అధ్వర్యుః అభిలోకంపృణా లోకమ్పృణామిష్టకామభి లక్షీకృత్య అధ్వర్యుః ఐధీత్ సమిద్ధం చకార। యమన్వాహ నభసో న పక్షీ కాష్ఠా భిన్దన్ గోభిరితోఽముతశ్చ॥౧౫॥ యమధ్వర్యుమను లక్ష్యీకృత్య నభసో న పక్షీ నభసః పక్షీవ నకార

ఇవార్థే గోభిర్వాగ్భిః। ఇతః అముతశ్చ కాష్ఠాః దిశం భిన్దన్ అన్వాహ శంసతి। హోతేతి శేషః। అహము యన్నపతతా రథేన ద్విషడారేణ ప్రధినైకచక్రః। అహం ఉ। ద్విషడారేణ ద్వాదశారేణ ద్వాదశమాసాత్మకేన సంవత్సరరూపేణ అన్తరిక్షేఽపి అపతతా రథేన ప్రధినా చక్రధారయా ఉపలక్షితేన యన్ గచ్ఛన్ యః సోఽహమేవేత్యన్వయః।

కీదృశోఽహం ఏకచక్రః। న ఖల్వన్యోఽహమివ ఏకేన చక్రేణ యాతి। ఏవం సూర్యరూపేణ ప్రస్తూయ చన్ద్రరూపేణ స్తౌతి। అహమిన్ను దిద్యుతానో దివేదివే తన్వంపుపుష్యామృతం వహామి॥౧౬॥ అహమేవ దివేదివే ప్రతిదినం తన్వం శరీరం పుపుష్యాన్ పోషయన్ అమృతం వహామి ప్రాపయామి ప్రజాభ్య ఇతి శేషః। కీదృశః దిద్యుతానః ప్రకాశమానః। అథ వాయురూపేణ స్తౌతి। అహం దిశః ప్రదిశ ఆదిశశ్చ విష్వక్ పునానః పర్యేమి లోకమ్। స్పష్టమ్। అథ పృథివీరూపేణ స్తౌతి। అహం విశ్వా ఓషధీర్గర్భ ఆధాం యాభిరిదం ధినుయుర్దాశుషః ప్రజాః ॥౧౭॥ విశ్వాః సర్వా ఓషధీః అన్నాని। ఆధాం దధే। దాశుషః యజమానస్య ప్రజా యాభిరోషధీభిః ఇదం విశ్వం ధినుయుః ప్రీణయన్తి। అథ సకలజీవరూపతామాహ। అహం చరామి భువనస్య మధ్యే పునరుచ్చావచం వ్యశ్నువానః। ఉచ్చావచం ఊర్ధ్వమధశ్చ। ఆబ్రహ్మస్తమ్బపర్యన్తజీవరూపోఽహమేవేతి భావః। యో మా వేద నిహితం గుహా చిత్స ఇదిత్థా బోభవీదాశయద్ధ్యై॥౧౮॥ యో మా మాం గుహా గుహాయామన్తఃకరణే నిహితం హృత్కమలాన్తర్వర్తినమేతదుక్తరూపాభేదేన వేద ఉపాస్తే స ఇత్థా ఇత్థం ఆశయద్ధ్యై ఆశయితుం ఆశయం కర్తుం బోభవీతి భవతి। ఇత్థమాశయో బ్రహ్మజ్ఞానీ మత్తుల్యో భవతీతి యావత్। చిదితి నిరర్థకమ్। అహం పఞ్చధా దశధా చైకధా చ సహస్రధా నైకధా చాసమత్ర। అత్ర విశ్వస్మిన్। శేషం స్పష్టమ్। మయా తతమితీదమశ్నుతే తదన్యథాసద్యది మే అసద్విదుః॥౧౯॥ మయా తతమిదం విశ్వమితి। (అముం అముం ప్రకారం) అశ్నుతే ప్రాప్నోతి। తత్ తదేతత్ మదుక్తమ్। అన్యథా అసత్ అన్యథా స్యాత్। యది ఏవం కేఽపి బ్రూయురితి శేషః। తర్హి తే అసద్విదుః। స్పష్టమ్। న మామశ్నోతి జరితా కశ్చన న మాశ్నోతి పరి గోభిరాభిః। కశ్చిత్ జరితా యజమానః మాం న అనోతి న ప్రాప్నోతి। న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన" ఇతి శ్రుతేః। ఆభిర్గోభిర్వాగ్భిః వేదైరితి యావత్। న మాం పరి అశ్నోతి పరిప్రాప్నోతి। పరీతి సామస్త్యార్థమ్। తథా చ నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యః" ఇతి శ్రుతిసమానార్థమేతత్। న మేఽనాశ్వానుత దాశ్వానజగ్రభీత్ సర్వ ఇన్మాముపయన్తి విశ్వతః॥౨౦॥ మే మాం కర్మణి షష్ఠీ। అనాశ్వాన్ అనశనవ్రతీ న అజగ్రభీత్। న గృహ్ణాతి। దాశ్వాన్ దాతా। దానానాశకయోరపి " యజ్ఞేన దానేన తపసానాశకేన " ఇతి శ్రుత్యా లోకప్రాప్తిహేతుత్వస్యైవోక్తేః। న చాహమేకస్మిన్నేవ లోకే నియతః। అతో జ్ఞానినః సర్వ ఏవ ఇదేవార్థే మాం విశ్వతః విశ్వస్మిన్నుపయన్తి ఉపగచ్ఛన్తి। క్వ శరారు: క్వ సృమరః క్వ నూరణః సర్వమిదం త్వత్త్వదితో వహామి। శరారుః వ్యాఘ్రాదిః సృమరః వృకశ్చ క్వేతి క్వచిత్ ప్రత్యేకం ఉరణః మేషః సర్వమిదం త్వత్ త్వత్ త్వచ్ఛబ్దః అన్యపర్యాయ:। అన్యదన్యచ్చ ఇతః అనయా దిశా అనేన సృష్టిప్రకారేణ తసిలః సర్వవిభక్తికత్వోక్తేః। వహామి। సర్వమపీతి భావః। అతశ్చ పునరప్యాహ।

యన్మదిమే బిభ్యతి తన్మ ఏకమ్। యత్ మత్ మత్తః ఇమే వ్యాఘ్రాదయో బిభ్యతి భయం ప్రాప్నువన్తి। వ్యాఘ్రాదిభ్యో భూయాంసో బిభ్యతి। వ్యాఘ్రాదయోఽపి బహుభ్యో బిభ్యతి। యస్మాచ్చ వ్యాఘ్రాదయో బిభ్యతి సోఽహమేవ। తదేతదాహ। తన్మ ఏకం తత్సర్వమపి మే మమ ఏకమేవ। ఏవమైక్యే స్వస్య తదపేక్షయా విశేషమాహ। మే తే అక్షన్నహము తాననుక్షమ్॥౨౧॥ తే మే మాం న అక్షన్ న భక్షయన్తి। అదేర్ఘస్ల్యుపధాలోపః। ఉ ఇతి అనర్థకమ్। అహము తాన్ అనుక్షం భక్షయామి | అడాగమాభావః ఛాన్దసః। యతప్యథా బహుధా మే పురా చిత్। యత్ బహుధా మే మదర్థం పురా పూర్వం తప్యథాః తప్తవానసి। చిదిత్యనర్థకమ్। తన్ను భువేఽహం ఉరణో బోభువే। తత్ తస్మాదేవ హేతోః ను నిశ్చయేన। భువే భవాయ సత్తాయై జ్ఞానేన తవైవ సత్స్వస్వరూపావాప్తయ ఇతి యావత్। ఉరణో మేషః। బోభువే అభవమ్। అతః పరముపసంహరన్నాహ। ఋతస్య పన్థామసి హి ప్రపన్నోఽయసే స మే సత్యమిదేకమేహి॥౨౨॥ అయసే ప్రాప్తయే బ్రహ్మణ ఇతి శేషః। ఋతస్య సత్యస్య పన్థాం పన్థానం ప్రపన్నోఽసి। స త్వం మే మమ ఏకం సత్యమిత్ సత్యమేవ। న త్వన్యత్ కిమపి సాంసారికం ఐహికం ప్రాప్నుహి। పునః శుద్ధం స్వస్వరూపమాహ। అహం జ్యోతిరహమమృతం వినద్ధిః। నద్ధిః బన్ధనమ్। తద్రహితమ్। స్పష్టమ్। స్వవివర్తత్వేన విశ్వస్య స్వాభేదమాహ। అహం జాతం జని జనిష్యమాణమ్। జని జాయమానమ్। స్పష్టమ్। మేధాతిథేః స్వాభేదముపదర్శయన్నాహ। అహం త్వమహమం త్వమిన్ను త్వమహం చక్ష్వ। అహం త్వమేవ। అహం దృశ్యమానశ్చేత్ ప్రతిబిమ్బవత్ త్వమ్। తర్హి కదాచిత్ మమ మిథ్యాభూతత్వం ప్రతిబిమ్బవత్ స్యాదత ఆహ। అహం చాహమేవ। ప్రతిబిమ్బవన్మిథ్యాభూత ఇత్యర్థః। తర్హి తవైవ ప్రతిబిమ్బవన్మిథ్యాభూతత్వం కదాచిత్ స్యాదత ఆహ। త్వమిన్ను త్వమహం।చక్ష్వ। త్వమపి త్వమేవ అహం చేతి చక్ష్వ జానీహి। విచికిత్సీర్మ ఋజ్వా॥౨౩॥ ఋజ్వా ఋజుః సామ్ప్రతం న తథాఽపక్వకషాయోఽబ్రహ్మజ్ఞశ్చేతి మా విచికిత్సీః మా సంశయం కార్షీః। కుతః సన్దేహే సన్। మా ఇత్యత్ర ఋత్యక ఇతి హ్రస్వః। విశ్వశాస్తా వివరణో విశ్వరూపో రుద్రః ప్రణీతీ తమనః ప్రజాపతిః। విధరణః జగద్ధారకత్వాత్। ప్రణీతీ జగత్ప్రణేతృత్వాత్ అన్తర్యామిస్వ- రూపేణేతి భావః। తమనః శమనః। యమస్వరూపత్వాత్। స్పష్టమ్। హంసో విశోకో అజరః పురాణో ఋతీయమానో అహమస్మి నామ॥౨౪॥ హంసో వివేచకత్వసామాన్యాత్ ఋతీయమానత్వం సర్వత్ర ఘృణావత్త్వేన నిర్లేపత్వమ్। ఋతిః సౌత్రో ఘృణార్థః ప్రసిద్ధః। ఋచ్ఛతేరియతేర్వా ల్యుట్। అహమస్మి దరితా సర్వతోముఖః పర్యారణః పరమేష్ఠీ నృచక్షాః। జరితా యజమాన ఇతి వ్యాఖ్యాతం ప్రాక్। పర్యారణః వ్యాపకః। నృచక్షాః సాక్షీ। అహం విష్వఙ్ఙహమస్మి ప్రసత్వానహమేకో అస్మి యదిదం ను కిఞ్చ॥౨౫॥ విష్వఙ్ వ్యాపకత్వాత్ ప్రసత్వాన్ సాక్షీ। స్పష్టమ్। ఇతి బాష్కలమన్త్రోపనిషత్।

ఇతి బాష్కలమన్త్రోపనిషత్ సవృత్తికా సమాప్తా

మఠామ్నాయోపనిషత్

ఓం ఊర్ధ్వామ్నాయగురూపదేశభువనాకారసింహాసనసిద్ధాచారవన్దితం సమస్తవేదవేదాన్తసారనిర్మాణం పరాత్పరం నిరఞ్జనజ్ఞానార్థషట్చక్రజాగ్రతీమయం పరావాచా పరాత్పరం సర్వసాక్షిధృతం చిన్మయం జ్యోతిర్లిఙ్గం నిరాకారం గళితం పూర్ణప్రభాశోభితం శాన్తం చన్ద్రోదయనిభం భజ మనస్త్రచ్ఛ్రీగురుచైతన్యం ప్రణమామి॥

అఖణ్డమణ్డలాకారం వ్యాప్తం యేన చరాచరమ్।

తత్పదం దర్శితం యేన తస్మై శ్రీగురవే నమః॥

ఓం ప్రథమే పశ్చిమామ్నాయః శారదామఠః కీటవరిసంప్రదాయః తీర్థాశ్రమపదం ద్వారకాక్షేత్రం సిద్ధేశ్వరో దేవః భద్రకాళీ దేవీ బ్రహ్మస్వరూపాచార్యః గఙ్గాగోమతీతీర్థం స్వరూపబ్రహ్మచారీ సామవేదప్రపఠనం “తత్త్వమసి" ఇత్యాదివాక్యవిచారః నిత్యానిత్యవివేకేనాత్మనోపాస్తిం ఆత్మతీర్థే ఆత్మోద్ధారార్థే సాక్షాత్కారార్థే సంన్యాసగ్రహణం కరిష్యే। ఓం నమో నారాయణాయేతి॥

ఓం ద్వితీయే పూర్వామ్నాయః గోవర్ధనమఠః భోగవారిసంప్రదాయః వనారణ్యే పురుషోత్తమం క్షేత్రం జగన్నాథః విమలా దేవీ భద్రపద్మపాదాచార్యః మహోదధితీర్థం ప్రకాశబ్రహ్మచారీ ఋగ్వేదప్రపఠనం తమేవైక్యం జానథ “ప్రజ్ఞానమానన్దం బ్రహ్మ” ఇత్యాదివాక్యవిచారః నిత్యానిత్యవివేకేనాత్మనోపాస్తిం ఆత్మతీర్థే ఆత్మోద్ధారార్థే సాక్షాత్కారార్థే సంన్యాసగ్రహణం కరిష్యే। ఓం నమో నారాయణాయేతి॥

ఓం తృతీయే ఉత్తరామ్నాయః జ్యోతిర్మఠః ఆనన్దవారిసంప్రదాయః గిరిపర్వతసాగరపదాని బదరికాశ్రమక్షేత్రం నారాయణో దేవతా పూర్ణగిరీ దేవీ త్రోటకాచార్యః అలకనన్దాతీర్థం ఆనన్దబ్రహ్మచారీ అథర్వణవేదపఠనం తమేవైక్యం జానథ “అయమాత్మా బ్రహ్మ”

ఇత్యాదివాక్యవిచారః నిత్యానిత్యవివేకేనాత్మనోపాస్తిం ఆత్మతీర్థే" ఆత్మోద్ధారార్థే సాక్షాత్కారార్థే సంన్యాసగ్రహణం కరిష్యే। ఓం నమో నారాయణాయేతి॥

ఓం చతుర్థే దక్షిణామ్నాయః శృఙ్గేరీమఠః భూరివారిసంప్రదాయః సరస్వతీభారతీపురీ చేతిపదాని రామేశ్వరక్షేత్రం ఆదివరాహో దేవతా కామాక్షీ దేవీ శృఙ్గీ ఋషిః పృథ్వీధరాచార్యః తుఙ్గభద్రాతీర్థం చైతన్యబ్రహ్మచారీ యజుర్వేదప్రపఠనం తమేవైక్యం జానథ "అహం బ్రహ్మాస్మి " ఇత్యాదివాక్యవిచారః నిత్యానిత్యవివేకేనాత్మనోపాస్తిం ఆత్మతీర్థే ఆత్మోద్ధారార్థే సాక్షాత్కారార్థే సంన్యాసగ్రహణం కరిష్యే। ఓం నమో నారాయణాయేతి॥

ఓం పఞ్చమే ఊర్ధ్వామ్నాయః సుమేరుమఠ: కాశీసంప్రదాయః జనకయాజ్ఞవల్క్యాదిశుకవామదేవాదిజీవన్ముక్తాః ఏతత్సనకసనన్దనకపిలనారదాదిబ్రహ్మనిష్ఠాః నిత్యబ్రహ్మచారీ కైలాసక్షేత్రం మానససరోవరం తీర్థం నిరఞ్జనో దేవతా మాయా దేవీ ఈశ్వరాచార్యః అనన్తబ్రహ్మచారీ శుకదేవవామదేవాదిజీవన్ముక్తానాం సుసంవేదప్రపఠనం పరోరజసేసావదోం" సంజ్ఞానమనన్తం బ్రహ్మ" ఇత్యాదివాక్యవిచారః నిత్యానిత్యవివేకేనాత్మనోపాస్తిం ఆత్మతీర్థే ఆత్మోద్ధారార్థే సాక్షాత్కారార్థే సంన్యాసగ్రహణం కరిష్యే। ఓం నమో నారాయణాయేతి॥

ఓం షష్ఠే ఆత్మామ్నాయః పరమాత్మా మఠః సత్యసుసంప్రదాయః నాభికుణ్డలిక్షేత్రం త్రికుటీ తీర్థం హంసో దేవీ పరమహంసో దేవతా అజపాసోహమహామన్త్రః బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాద్యాః జీవబ్రహ్మచారీ హంసవిద ఉపాస్తిః ఉపాధిభేదసంన్యాసార్థం జ్ఞానసంన్యాసగ్రహణం కరిష్యే। ఓం నమో నారాయణాయేతి॥

ఓం సప్తమే జమ్బూద్వీపః సమ్యగ్జ్ఞానం శిఖా న సూత్రం వేద్యవేదకః శ్రద్ధా నదీ విమలాతీర్థం ఆత్మలిఙ్గశాన్త్యర్థే విచారః నిత్యానిత్యవివేకేన ఆత్మనోపాస్తిం ఆత్మతీర్థే ఆత్మోద్ధారార్థే సాక్షాత్కారార్థే సంన్యాసగ్రహణం కరిష్యే। ఓం నమో నారాయణాయేతి॥

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యశ్రీమచ్ఛఙ్కరాచార్యవిరచితా మఠామ్నాయోపనిషత్ సమాప్తా

విశ్రామోపనిషత్

ఓం పూర్వదలే శ్వేతవర్ణే యదా విశ్రామ్యతే మనః।
తదా ధైర్యముదారం చ ధర్మకీర్తిమతిర్భవేత్॥

అగ్నిదలే రక్తవర్ణే యదా విశ్రామ్యతే మనః।
తదా క్రోధశ్చ కామశ్చ మన్దం బుద్ధిర్మతిర్భవేత్॥

కృష్ణవర్ణే దక్షిణదలే యదా విశ్రామ్యతే మనః।
నిద్రాలస్యభయం దేవి మత్సరే చ మతిర్భవేత్॥

నైర్‌ఋుతదలే నీలవర్ణే యదా విశ్రామ్యతే మనః।
తదా క్రోధశ్చ కామశ్చ మనోభిన్నమతిర్భవేత్॥

పశ్చిమదలే కపిలవర్ణే యదా విశ్రామ్యతే మనః।
తదా హాస్యవినోదౌ చ ఉత్సాహే చ మతిర్భవేత్॥

శ్యామవర్ణే వాయుదలే యదా విశ్రామ్యతే మనః।
తదా చిన్తోచ్చాటనం చ వైరాగ్యే చ మతిర్భవేత్॥

పీతవర్ణోత్తరదలే యదా విశ్రామ్యతే మనః।
తదా శృంగారభోగౌ చ కల్పనాయాం మతిర్భవేత్॥

గౌరవర్ణశానదలే యదా విశ్రామ్యతే మనః।
తదా కృమాత్మానం ధర్మకీర్తిమతిర్భవేత్॥

సన్ధౌ సన్ధౌ మిశ్రితానాం యదా విశ్రామ్యతే మనః।
తదా దేహో గృహం రాజ్యం నిర్దోషా చ మతిర్భవేత్॥

శ్యామవర్ణే మధ్యదలే యదా విశ్రామ్యతే మనః।
తదా సర్వగుణం జ్ఞానం చైతన్యం చ మతిర్భవేత్॥

యస్య స్మరణమాత్రేణ సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే।
యే పఠన్తి సదా భక్త్యా సాయుజ్యపదమాప్నుయుః॥

ఇతి విశ్రామోపనిషత్ సంపూర్ణా

శౌనకోపనిషత్

ఓం దేవాసురాః సంయత్తా ఆసన్। తేషామిన్ద్రో న ప్రత్యపద్యత। తే హ వసూనేవ ప్రాతస్సవనేషు పురోధాయ వ్యజిగీషన్త। తే హ నున్నేషు నారాశంసేషు ఋషీణాం యజ్ఞవాస్త్వభ్యాయన్ హనిష్యామ వా ఏతద్వై యద్దేవాన్న పరాభావయిష్యథేతి। తే హ బిభ్యత ఏవ స్తోకానుదకల్పయన్ విజేష్యధ్వే వావైతానన్వితి। తే హ తత ఏవార్తిమార్చ్ఛంస్తానన్వితరాన్ పరాభావయన్। తతో హేన్ద్రోఽపశ్యత్। స హ గాయత్రీమేవ ప్రతిసందిదేశ। సా హోవాచ। బిభేమి వా ఏతదేతేభ్యో యద్ఘైతత్పరావృతన్నితి। స ప్రణవమేవాస్యాః పురోగమకరోదేష వావ తే గోప్యాయేతి। సా హోవాచ। యదేష పురోగాః ఉదేష మే భాగధేయో స్యాదితి। స హోవాచ। న హ వావైష త్వద్భాగధేయో భవతి। మహాన్వా అస్య మహిమా న హ వా మహీయాంసో భాగక్లృప్తిమప్యాభజన్తీతి। విశ్వమిన్ను సమన్వాలభధ్వమితి। సేనాన్యాస్తు ప్రథమజానాప్యాయయిష్యసీత్యోమితి హోవాచ। స హోవాచ యత్రప్రథమం నాభ్యకీర్తయో నామగ్రాహమథ నానువత్స్య ఇతి। నామగ్రాహమేతేన సర్వమభిపద్యన్తే। సర్వం

వా ఏష సర్వమశ్నోతీతి। అక్షరం వా ఏషః। తస్మాదోమిత్యనుజానన్తి। ఓమితి ప్రతిపద్యన్త ఓమిత్యభ్యాదదత ఓమిత్యభినిధాపయన్తి। తదేతదక్షరం జైత్రమభిత్వరం సర్వాణి భూతాన్యభ్యాత్తం యదనేకమేకం నానావర్ణం నానారూపం నానాశబ్దం నానాగన్ధం నానారసం నానాస్పర్శమితి। అథో ఖల్వాహురిన్ద్రో వా చైతదక్షరమ్। సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాన్యేతదక్షరమన్వాయత్తాని సర్వే వేదాః సర్వే యజ్ఞా ఇత్యథ ఖల్విన్ద్రమన్వాయత్తమితి॥

స మంద్రేణైవాన్వాభక్తో విదిద్యుతేఽఙ్గ సైవ భ్రాతృవ్యానపహనానీతి। తస్మాన్మన్ద్రం ప్రాతఃసవనమభవద్యద్గాయత్రం తద్గాయత్రీ తద్గాయత్రం యద్వసవః తద్వసవ్యమ్। స హ ప్రణవ ఉవాచ। యదహం సర్వం భవాని యద్గాయత్రీ వై పురోగాః తత్కిం మే స్యాదితి। గాయత్రమన్వేవ గాయత్రీమన్వేవ త్వా సర్వరూపమిమం కృత్వా హింకుర్వన్తి। స హాపశ్యన్నైతదఙ్గ సైవ సర్వా రూపాణ్యేవమభిచక్షీరన్నితి। స హాన్తత ఏవాత్మానముపసంహృత్య తావదేవాగ్రాహయత్। స విశృఙ్గ ఏవాభవత్। తస్మాద్విశృఙ్గమేవైతదిహానుద్రవన్తి। తదాహుర్యద్వా ఏతస్య వీర్యం యచ్ఛుక్రం యజ్జ్యోతిర్యదమృతం యదజర్యం తదవరమితి। తస్మాత్తత ఏవాతో జ్యోతిరమృతమజర్యం ప్రతిపద్యన్తే। తతో హాసురాః పరాభవన్। స ఏష ఇన్ద్రః సర్వం యద్గాయత్రీ ఉద్గీథో వసవః ప్రాతస్సవనమితి। తదాహుః। సర్వే వా ఏతదిన్ద్రో యజ్ఞగద్యథైవేతి॥

తతో హాసురాః పునరేవోదయన్తి। తే హ మాధ్యందినస్యైవ సవనస్య పవమానేషు యజ్ఞవాస్త్వభ్యాయన్। తేషాం జరితారో బిభ్యత ఏవ వసతీవరుపాకల్పయన్। తే హ తాభిరేవ జిఘాంసన్। తేషామిన్ద్రో రుద్రానేవ సేనాన్యోఽకః। తే హాక్షీయన్త। స హ త్రిష్టుభమేవ ప్రతిసందదత్। సాబ్రవీత్। బిభేమి వా ఏతదేతేభ్యో యథౌజీయాంసో బలీయాంస ఇమే పరాభవన్నితి। స హ ప్రణవమేవోవాచ పురోగాయమేవారభస్వేతి। సోఽబ్రవీత్। కిం మేఽతః స్యాదితి। యదహం స త్వం మమైవ రూపేణ న్యూఖయిష్యన్తి త్వామితి। స హాపశ్యత్। సర్వ ఏవ న్యూఖయన్తో మామభిచక్షీరన్నితి। స హ సర్వమేవాత్మానముపసంహృత్య శృంగ ఏవాగూహయత్। స హ విశృఙ్గ ఏవాభవత్। తస్మాదిత్థైవ న్యూంఖయన్తి। తతో హాసురాః పరాభావయన్। తస్మాద్రుద్రానేవ మాధ్యందినం సవనం త్రైష్టుభం చేతి॥

తే హాసురాః పునరేవోదపతిప్యన్త। తే హ తృతీయస్యేహ సవనస్య పవమానేషు యజ్ఞవాస్త్వభ్యాయన్। తేషామిమే బిభ్యత ఏవాంశూనుపాకల్పయన్। తే హ తైరేవ దేవానపాజిఘాంసన్। తేషామిన్ద్రో జగతీమేవ ప్రతిసందిదేశ। సాబ్రవీత్ బిభేమి వా ఏతదేతేభ్యో యథౌజీయాంసో బలీయాంస ఇమే పరావృతన్నితి। తస్యా ఇన్ద్రః ప్రణవమేవ పురోగామకరోత్। స హెూవాచ। కిం మేఽతః స్యాదితి। స హెూవాచేన్ద్రో యత్త్వాముద్గీథేనోపావనేష్యన్తే తేనైవ తే

కల్పయిష్యన్తీతి। సేనాన్యో హి తర్హ్యాదిత్యానకల్పయన్ తస్మాజ్జాగతం తృతీయసవనమాదిత్యానామ్। స హాపశ్యదాదిత్యో వా ఉద్గీథోఽసౌ ఖల్వాదిత్యో బ్రహ్మ। న హ వా ఏనం మిథు చిదేమీతి। స హ స్వేనైవ రూపేణాదిత్యానగచ్ఛత్। స హ తేనైవ వజ్రేణాసురాన్ పరాభావయన్। తద్యత్ స్వేనైవ రూపేణావిస్తరామగచ్ఛత్తత్ప్రతిష్ఠామవిన్దత్। ప్రతిష్ఠా హ వా ఏషా యత్ప్రణవః। సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాని ప్రణవ ఏవ ప్రతితిష్ఠన్తి। తస్య హ వా ఏషా ప్రతిష్ఠా యత్రాసావాత్మానముపసంహృత్యాజూగుపత్। తస్మాత్తదేవోపవీతేతి తదేవోపాసీత। తదేతదృచాభ్యుక్తమ్—

చత్వారి శృఙ్గా త్రయో అస్య పాదాః

ద్వే శీర్షే సప్తహస్తాసో అస్య।

త్రిధా బద్ధో వృషభో రోరవీతి

మహో దేవో మర్త్యాఁ ఆవివేశ॥ ఇతి॥

యదిమాస్తిస్రోథాసావితి చత్వారీతి। యదిమే ద్వే ఏవాక్షరే త్రిభిరుపన్వన్తి తత్త్రయ ఇతి। యత్ప్రత్యక్షం తద్వే ఇతి। యదుద్గీథం సప్తభిరభిప్రపద్యన్తే తత్సప్తేతి। అథో ఖల్వాహుః। సప్తభిరేనం స్వారయన్తీతి। యదీమాన్ త్రీనభిధత్తే తత్త్రిధేతి। యదిన్ద్ర ఏవోద్గీథస్తద్వృషభ ఇతి। తదేతదృచాభ్యుక్తమ్—

మరుత్వన్తం వృషభం వావృధానమ్।

యాదద్రావయన్తి తద్రోరవీతి॥

యదేష సర్వాణి భూతాన్యనుప్రవిష్టస్తన్మర్త్యాఁ ఆవివేశేతి। తస్మాదోమిత్యేకాక్షరముద్గీథముపాసీతేత్యాహ భగవాన్ శౌనకః శౌనక ఇతి॥

ఇతి శౌనకోపనిషత్ సమాప్తా

సూర్యతాపిన్యుపనిషత్

ప్రథమః పటలః

ఓం అథ భగవన్తం కమలాసనం చతుర్ముఖం పితరం బ్రహ్మాణం సనత్కుమార ఉపససార। ప్రణనామాహం భో ఇతి। అధీహి భో ఇతి పప్రచ్ఛ। కో మనుః। దివ్యం కిం ధ్యేయమ్। యజ్ఞపాత్సర్వైనోనివృత్తిః। యద్ధ్యానాత్సారూప్యసిద్ధిః తద్బ్రవీతు భగవాన్ లోకానుగ్రహాయేతి। తచ్ఛ్రుత్వా పితామహ ఆహ— శృణోతు భవానేకమనాః సర్వదా యమామనన్తి యన్నమస్యన్తి దేవాః స బ్రహ్మా స శివః స హరిస్సేన్ద్రః సోఽక్షరః పరమః స్వరాట్ స సూర్యో భగవాన్ సహస్రాంశుః తం సూర్యం భగవన్తం సర్వస్వరూపిణం నిగమా బహుధా వర్ణయన్తి। కశ్యపః పశ్యకో భవతి। యత్సర్వం పరిపశ్యతీతి సౌక్ష్మ్యాత్। కశ్యపాదుదితాః సూర్యాః పాపాన్నిర్ఘ్నన్తి సర్వదా। రోదస్యోరన్తర్దేశేషు। అప్యైతం మృత్యుం జయతి। య ఏవం వేద। యోఽసౌ తపన్నుదేతి। అసౌ యోఽస్తమేతి। అసౌ యోఽపక్షీయతి। ఏష హి దేవః ప్రదిశోఽనుసర్వాః పూర్వో హి జాతః స ఉ గర్భే అన్తః। స విజాయమానః స జనిష్యమాణః ప్రత్యఙ్ముఖాస్తిష్ఠతి విశ్వతోముఖః। అసౌ యోఽవసర్పతి నీలగ్రీవో విలోహితః। ఉతైనం గోపా అదృశన్నదృశన్నుదహార్యః। ఉతైనం విశ్వా భూతాని స దృష్టో మృడయాతి నః। ఋగ్భిః పూర్వాహ్ణే దివి దేవ ఈయతే। యజుర్వేదే తిష్ఠతి మధ్యే అహ్నః। సామవేదేనాస్తమయే మహీయతే। వేదైరశూన్యస్త్రిభిరేతి సూర్యః। ఋగ్భ్యో జాతాం సర్వశో మూర్తిమాహుః॥

ఏష బ్రహ్మా చ విష్ణుశ్చ రుద్ర ఏష హి భాస్కరః।

త్రిమూర్త్యాత్మా త్రివేదాత్మా సర్వదేవమయో రవిః॥ ఇతి।

యోగేన ఊర్ధ్వమన్థినః సూర్య భగవన్తముపాసతే। ధనధాన్యబహురత్నవన్తో నిర్వ్యాధివన్త ఆయుష్యవన్త ఆరోగ్యవన్తో రయివన్తో ధనవన్తో బలవన్తో బహుపుత్రవన్త ఇతి। యః శ్రీకామః శాన్తికామః తుష్టికామః పుష్టికామో మేధాకామః ప్రజ్ఞాకామ ఆయుష్కామ ఆరోగ్యకామోఽన్నాద్యకామో భాస్కరం భగవన్తముపాసీత। సయోనిః సరూపతాం సలోకతాం గత్వా స్తుత్వా మహానన్దముదకముపస్పృశ్యాపోఽవగాహ్య వాగ్యతః నిత్యకర్మ కృత్వా శుచౌ దేశేఽప్యాసీనో దర్భాన్ ధారయమాణః ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సఙ్కీర్త్య త్రివేదమయం త్రిమూర్తిం త్రిగుణం చతుష్పదం పఞ్చరూపం షడర్ణవేద్యం సప్తాశ్వమష్టశాపేతి (?) ముదయాద్రిసమారూఢముదయన్తం పద్మకరం పద్మాసనం

పద్మనయనం పద్మబాన్ధవం దివ్యామ్బరధరం దివ్యగన్ధానులేపనం సర్వాభరణభూషితం సర్వవేదసం సర్వదేవాధిదైవతం సర్వదేవనమస్యన్తం కాశ్యపం భాస్కరం ధ్యాత్వా ప్రస్కణ్వః కణ్వపుత్రో మునిరస్య ఛన్దో ఽనుష్టుబ్భాస్కరో ద్వాదశాత్మకో దైవతముదాత్తస్వరో జ్ఞానం నేత్రం సూర్యస్తత్త్వం ప్రథమం బీజం ద్వితీయం శక్తిస్తృతీయం కీలకమథాపి శ్రీంబీజం శక్తిః సూర్య ఇతి కీలకమ్। అథ పాదాద్యైరర్ధర్చైః ఋగ్భిస్తృచేన ద్వాదశభిర్నామభిః మిత్రరవిసూర్యభానుఖగపూషహిరణ్యగర్భమరీచ్యాదిత్యసవిత్రర్కభాస్కరాఖ్యైః షడ్భిజైః సంపుటితాః। స్తస్య సిధ్యన్తి। గచ్ఛేదంతే పరం పదమ్॥

ప్రోక్తమాదిత్యమాహాత్మ్యం యన్మాం త్వమనుపృచ్ఛసి।

ప్రత్యక్షదైవతం భానుః పరోక్షం సర్వదేవతాః॥

తద్ధ్యానం పూజనం కార్యం శ్రేయస్కామైర్జితేన్ద్రియైః।

జితేన్ద్రియాయ శాన్తాయ మన్త్రం దేయమిదం మహత్॥

న దేయం చఞ్చలాక్షాయ నాభక్తాయ కదాచన।

హసన్తి లోకాయతికా హసన్తి కుటిలా జనాః॥

తస్మాద్గోప్యం ప్రయత్నేన న దేయం యస్య కస్యచిత్।

రోగీ రోగాత్ ప్రముచ్యేత బద్ధో ముచ్యేత బన్ధనాత్॥

తథా ప్రత్యర్థికృత్యాభిర్మన్త్రయన్త్రాదికిల్బిషైః।

కిం పుత్ర బహునోక్తేన సత్యం సత్యేన మే శపే॥ఇతి॥

ఇత్యాథర్వణశిరసి సూర్యతాపినీయే ప్రథమః పటలః

ద్వితీయ: పటల:

సనత్కుమారో భగవన్తం పితరం ప్రణిపత్య పప్రచ్ఛ॥

కథం ధ్యానం కథం న్యాసః కథం పూజావిధానకమ్।
అర్ఘ్యదానం కథం కార్యం బ్రవీతు భగవానిదమ్॥ఇతి॥

తతో భగవాన్ పితామహ ఆహ—

యతవాక్కాయమనసః సూర్యభక్తో బ్రహ్మచారీ వ్రతధరః ష..... సముదాయగురుం కృధి। ఉద్యన్నద్యమినో భజ। పితా పుత్రేభ్యో యథా। దీర్ఘాయుత్వస్య హేశిషే। తస్య నో దేహి సూర్య। ఇతి ద్వ్యర్చం మహామన్త్రం జప్త్వా ప్రత్యర్థినో జయతి। ఉద్యన్నద్యమిత్ర మహః। ఆరోహన్నుత్తరాం దివమ్। హృద్రోగం మమ సూర్య। హరిమాణం చ నాశయ। శుకేషు మే హరిమాణమ్। రోపణాకాసు దధ్మసి। అథో హారిద్రవేషు మే। హరిమాణం నిదధ్మసి। ఉద్గాదయమాదిత్యః। విశ్వేన సహసా సహ। ద్విషన్తం మమ రన్ధయన్। మో అహం ద్విషతో రథమ్। ఉద్యన్నద్యేత్యయం తృచో రోగఘ్నః ఉపనిషదంత్యార్ధర్చశో ద్విషం (?) నా (?) యో నః శపాదశపత్। యశ్చ నః శపతః శపాత్। ఉపాశ్చ తస్మై నిమ్రుక్ చ। సర్వం పాపం సమూహతామ్। ఇత్యేకర్చో రోగఘ్నః ప్రత్యర్థిహారీ॥

ఆకాశో వహ్నినా యుక్తో దీర్ఘాద్యశ్చ సబిన్దుకః।
ఆద్యోఽయమర్ణకోపిష్టో ద్వితీయేన ద్వితీయకః॥

తృతీయేన తృతీయః స్యాత్ ద్వాదశేన తృతీయకః।
భూతేన పఞ్చమః ప్రోక్తః షష్ఠః షోడశతః స్వరాత్॥

షడర్ణోఽయం మహామన్త్రః సర్వసిద్ధిప్రదాయకః।
ఏతన్మన్త్రం మయోద్దిష్టం గుహ్యాద్గుహ్యతమం మహత్॥

ఏతజ్జప్త్వా మహామన్త్రం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే।
పూజయిత్వా వివస్వన్తమర్ఘ్యదానం సమాచరేత్।
ఏవం యః కురుతే పూజాం ముచ్యతే సర్వకిల్బిషైః॥

సర్వామశ్నుత ఇతి॥

ఇత్యాథర్వణశిరసి సూర్యతాపినీయే ద్వితీయః పటలః

తృతీయ: పటలః

అథ సౌరమనూని ప్రవక్ష్యామి నిగమోదితాని। ఘృణిరితి ద్వే అక్షరే। సూర్య ఇతి త్రీణి। ఆదిత్య ఇతి త్రీణి। ఏతద్వై సావిత్రస్యాష్టాక్షరం పదం శ్రియాభిషిక్తమ్। య ఏవం వేద। శ్రియా హైవాఽభిషిచ్యతే। సహ వా ఏతస్య స్వధా న యజుషా న సామ్నామర్థోఽస్తి। యస్సావిత్రం వేద। అహో నాహాశ్వథ్యః। సావిత్రం విదాఞ్చకార। తం హ వాగదృశ్యమానాభ్యువాచ। సర్వం బత గౌతమో వద। యస్సావిత్రం వేదేతి। స హోవాచ। సైషా వాగసీతి। అయమహం సావిత్రః। దేవానాముత్తమో లోకః। గుహ్యం మహో బిభ్రదితి। ఏతావదిహ గౌతమః యజ్ఞోపవీతం కృత్వాఽధో నిపపాత। నమో నమ ఇతి। స హోవాచ। మా బైషీర్గౌతమ జితో వై తే లోక ఇతి। తస్మాద్యే కేచ సావిత్రం విదుః। సర్వే తే జితలోకాః। ఉద్యన్నద్య మిత్ర మహః। సపత్నాన్మే అనీనశః। దివైనాన్విద్యుతా జహి। నిమ్రోచన్నధరాన్ కృధి। న్యాసోపయోగస్తథైవార్ఘ్యదానే చ పాదన్యాస ఆద్యోఽర్ధర్చన్యాసో ద్వితీయరుజ్జస (?) స్తృతీయస్తృచన్యాసశ్చ బీజన్యాసో హంసన్యాస ఇతి బహుధా వర్ణయన్తి ॥

ఇత్యాథర్వణశిరసి సూర్యతాపినీయే తృతీయ: పటలః।

చతుర్థ: పటల:

అథ పూజావిధానం వక్ష్యే—యన్త్రస్య పూర్వద్వారే ద్వారశ్రియై క్షేత్రపాలాయ మాయాయై నమ ఇతి దక్షిణతో ద్వారశ్రియై గణేశాయ మాయాయై ప్రత్యక్తో దుర్గాయై మాయా ఉదక్తో మహాలక్ష్మ్యై మాయాయై నమః। పూర్వపత్రే సూర్యాయాగ్నేయపత్రే రవయే దక్షిణే వివస్వతే నైర్ఋతౌ ఖగాయ పశ్చిమే వరుణాయ వాయవ్యే మిత్రాయ సౌమ్యే ఆదిత్యాయ ఈశాన్యే నమో మహసే భాస్కరాయ నమ ఇత్యథాష్టదళపూజాదిత్యసవితృసూర్యఖగపూషగభస్తిమార్తాణ్డజగచ్చక్షుభిరష్టభిర్ఘాత్రైరథ పీఠపూజాధారశక్తిమూల- ప్రకృతికూర్మానన్తవరాహపృథివీసువర్ణమణ్టపరత్నసింహాసనైర్ఘైః ధర్మజ్ఞానవైరాగ్యైశ్వర్యైర్న ఇహ్వార్త్యైశ్చ జీనైర్ఋగ్వేదాదిభిశ్చతుర్భిః కృతాదిభిశ్చతుర్భిర్మన్దారాదిభిః పఞ్చభిః పీఠకల్పమూలకన్దనాళపద్మపత్రకేసరకర్ణికాసూర్యమణ్డలసోమవహ్నిబ్రహ్మావిష్ణురుద్రసత్వరజస్తమఆత్మాన్తరాత్మా పరమాత్మభూః పురుషభువః పురుషసువః పురుషభూర్భువస్సువః పురుషాద్యైర్ఘైస్తృచేన సర్వోపచారోపయోగస్తేన సర్వాఘౌఘనివృత్తిః సిద్ధ్యతీతి ॥

ఇత్యాథర్వణశిరసి సూర్యతాపినీయే చతుర్థః పటలః

పఞ్చమః పటలః

అథ యన్త్రం ప్రవక్ష్యామి దేవతాసు ప్రసాధనమ్।

యన్త్రం వినా దేవతా చ న ప్రసీదతి సర్వదా॥

వృత్తమాదౌ విలిఖ్య సాష్టపత్రం తత్స్త్రికోణం వృత్తం షడశ్రం వృత్తయుగళం సాధుకోణం సమాలిఖేదితి। తత్రైతా దేవతా ఆవాహ్య ద్వాదశావరణాని కుర్యాత్తత్ర దేవతామార్తాణ్డాదిభాన్వాదిత్యహంససూర్యదివాకరతపనభాస్కరా జీన్తాః ప్రథమావరణే మిత్రాదయో ద్వాదశమన్త్రాద్యాః ద్వితీయే సూర్యోదయే నవఖేటస్తృతీయే ధాతా ధ్రువసోమానిలానలప్రత్యూషప్రభాసశ్చతుర్థే వీరభద్ర- గిరిశశంకరైకపాదహిర్బుధ్న్యాదీనాః భువనాధిపతివిశాంపతిపశుపతిస్థాణుభవాః పఞ్చమే ధాత్రర్యమాంశుమధ్యమణి-భవేన్ద్రవివస్వత్పూషగభస్తిమార్తాణ్డజగచ్చక్షుషః షష్ఠే అరుణసూర్యవేదాఙ్గభాన్విన్ద్రరవిగభస్తియమసువర్ణరేతో-దివాకరమిత్రవిష్ణుమాఘాదిద్వాదశమాసాధిపతయః సప్తమే అసితాఙ్గో రురుశ్చన్ద్రక్రోధోన్మత్తకపాలిభీషణసంహారాః అష్టమే బ్రాహ్మ్యదయః సప్తమాతరో నవమే ఇన్ద్రాదయోఽష్టౌ దశమే మేషాదయో ద్వాదశైకాదశే వజ్రశక్తిఖఙ్గపాశాఙ్కుశగదాత్రిశూలచన్ద్రముసలపద్మాని ద్వాదశే మధ్యే భాస్కరం ధ్యాయేదుపచారాన్ సమర్ప్యార్ఘ్యాణి దద్యాత్ భగవాన్ సుప్రీతో భవేత్॥

ఇత్యాథర్వణశిరసి సూర్యతాపినీయే పఞ్చమః పటలః

షష్ఠః పటలః

అథ యన్త్రే బీజోద్ధారం ప్రవక్ష్యామి దేవతాసన్నిధయే వృత్తభానుమతీద్వ్యర్ణముద్ధరేత్కమలాష్టపర్ణేషు దణ్డ ఏషః పిఙ్గాక్షప్రచణ్డక్షేత్రపాలగణపతిదుర్గాలక్ష్మ్యే జేన్తా అష్టౌ స్యాద్వర్ణ (?) బీజకాద్యాః షట్కోణేషు తారయా హంసస్సోహమితి చతురాశాసు మాయామఙ్కుశం చ మాఖ (?) పృష్ఠసు తత్తదాద్యర్ణమధ్యే తృతీయనామాదికమితి దేశికోక్త్యా సర్వం విజ్ఞాయ సాధకః సిద్ధ్యతి॥

గురుభక్తాయ శాన్తాయ ప్రదేయం నియతాత్మనే

న చ శుశ్రూషవే వాచ్యం హైతుకాయ కదాచన॥

దేశికోక్తవిధానేన యన్త్రే దేవం ప్రపూజయేత్
అర్ఘ్యదానం తతః కుర్యాద్భానురర్ఘ్యప్రియః సదా॥

దేశికోక్తేన మన్త్రేణ తృచేన చ యథావిధి।
సాధకః సాధయేత్ సర్వమిహ లోకే పరత్ర చ॥

కిం పుత్ర బహునోక్తేన సత్యం సత్యేన మే శపే।
ప్రత్యక్షదైవతం సూర్యః పరోక్షం సర్వదేవతాః॥

సూర్యస్యోపాసనం కార్యం గచ్ఛేత్ సూర్యసఽసదమ్
గచ్ఛేత్ సూర్యసఽసదం గచ్ఛేత్ సూర్యసఽసదమితి॥

ఇత్యాథర్వణశిరసి సూర్యతాపినీయే షష్ఠః పటలః సూర్యతాపిన్యుపనిషత్ సమాప్తా

స్వసంవేద్యోపనిషత్

ఓం సర్వేషాం ప్రాణిబుద్బుదానాం నిరంజనావ్యక్తామృతనిధౌ విలయవిలాసః స్థితిర్విజృమ్భతే। తేషామేవ పునర్భవనం నో ఇహాస్తి। స యథా మృత్పిణ్డే ఘటానాం తన్తౌ పటానాం తథైవేతి భవతి। వస్తుతో నోపాదానమత ఏవ నోపాదేయమత ఏవ న నిమిత్తమత ఏవ న విద్యా న పురాణం నో వేదా నేతిహాసా ఇతి న జగదితి న బ్రహ్మా నో విష్ణుః నాథ రుద్రో నేశ్వరో న బిన్దుః నో కలేతి అగ్రే మధ్యేఽవసానే సర్వం యథావస్థితం యథావస్థితజ్ఞానం

తేషాం నో భవత్యాగమపురాణేతిహాసధర్మశాస్త్రేషు ధృతాభిమానాస్తే। యత్తాని తు ముగ్ధతరమునిశబ్దవాచ్యైః జీవబుద్ధ్యుద్రైః రచితానీతి భవన్తి। తత్ర ప్రామాణ్యం తాదృశానామేవ। తే త్వజ్ఞానేనావృతాః సయత్నేన గర్భాస్తదప్యేష శ్లోకో భవతి। తదత్ర శ్లోకో భవతి॥

ఇహ తేనాప్యజ్ఞానేన నో కిఞ్చిత్। అథ యథావస్థితజ్ఞానేన కించిత్ నేతి యదస్తి తదస్తి యన్నాస్తి నాస్తి తత్। కాలకర్మాత్మకమిదం స్వభావాత్మకం చేతి। న సుకృతం నో దుష్కృతమ్। అత ఏవ సుమేరుదాతారో గోదాతారో వా గోఘ్నైః బ్రాహ్మణఘ్నైః సురాపానైః పశ్యతోహరైః పరోక్షహరైర్వా గురుపాపనిష్ఠైః సర్వపాపనిష్ఠైః సమానాస్త ఏతే। త్రైశ్చ న గౌః న బ్రాహ్మణః న సురా న పశ్యతోహరః న పరోక్షహరః న గురుపాపాని న లఘుపాపాని మత ఏవ తన్నిష్ఠాః మత ఏవ న నిర్వాణం నో నిరయ ఇతి తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥

తత్త్వజ్ఞానం గుహాయాం నివిష్టమజ్ఞానికృతమార్గం సుష్ఠు వదన్తి। తే తత్ర సాభిమానా వర్తన్తే। పుష్పితవచనేన మోహితాస్తే భవన్తి। స యథాతురా భిషగ్గ్రహణకాలే బాలా అపథ్యాహితగుడాదినా జనన్యా వఞ్చితా ఇతి నానాదేవతా గురుకర్మతీర్థనిష్ఠాశ్చ తే భవన్తి। కేచిద్వయం వైదికా ఇతి వదన్తి। నాన్యేఽస్మభ్యమ్। కేచిద్వయం సర్వశాస్త్రజ్ఞా ఇతి। కేచిద్వయం దేవానుగ్రహవన్తః। కేచిద్వయం స్వప్నే ఉపాస్యదేవతాభాషిణః। కేచిద్వయం దేవా ఇతి। కేచిద్వయం శ్రీమద్రమారమణనలినభృఙ్గా ఇతి। కేచిత్తు నృత్యన్తు। కేచిత్తు మూర్ఖా వయం పరమభక్తా ఇతి వదన్తో రుదన్తి పతన్తి చ। యే కేచనైతే తే సర్వేఽప్యజ్ఞానినః। యే తు జ్ఞానినో భవన్తి యే తత్త్వజ్ఞానినశ్చ త్రైస్తేషాం కో విశేషః। మత ఏవ కేషాఞ్చిత్త్రైకశ్చిద్భేదః। మత ఏవ యత్ర విరిఞ్చివిష్ణురుద్రా ఈశ్వరశ్చ గచ్ఛన్తి తత్రైవ శ్వానో గర్ధభా: మార్జారాః కృమయశ్చ మత ఏవ న శ్వానగర్ధభౌ న మార్జారః న కృమి: నోత్తమాః న మధ్యమాః న జఘన్యాః। తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥

న తచ్ఛబ్దః న కింశబ్దః న సర్వే శబ్దాః న మాతా నో పితా న బన్ధుః న భార్యా న పుత్రో న మిత్రం నో సర్వే తథాపి సాధకైరాత్మస్వరూపం వేదితుమిచ్ఛద్భిర్జీవన్ముముక్షుభిః సన్తః సేవ్యాః। భార్యా పుత్రో గృహం ధనం సర్వం తేభ్యో దేయమ్। కర్మాద్వైతం న కార్యే భావాద్వైతం తు కార్యమ్। నిశ్చయేన సర్వాద్వైతం కర్తవ్యమ్। గురౌ ద్వైతమవశ్యం కార్యమ్। యతో న తస్మాదన్యత్। యేన సర్వమిదం ప్రకాశితమ్। కోఽన్యః తస్మాత్పరః। స జీవన్ముక్తో భవతి స జీవన్ముక్తో భవతి। య ఏవం వేద। య ఏవం వేద॥

ఇతి స్వసంవేద్యోపనిషత్ సంపూర్ణా

---

3. వైష్ణవ-ఉపనిషదః

ఊర్ధ్వపుణ్డ్రోపనిషత్

అథ శ్రీవరాహరూపిణం భగవన్తం ప్రణమ్య సనత్కుమారః పప్రచ్ఛ। అధీహి భగవన్ ఊర్ధ్వపుణ్డ్రవిధిమ్। కిం ద్రవ్యం కిం స్థానం కా రేఖా కో మన్త్రః కః కర్తా కిం ఫలమితి చ। శ్రీవరాహ ఉవాచ। క్షీరాబ్ధితః శ్వేతద్వీపే క్షీరఖణ్డాన్ వైనతేయ ఆనీయ సటాభిః ద్విదళనశ్వేతమృత్తికాఖణ్డముక్తిసాధికా భవన్తి। విష్ణుపత్నీం మహీం దేవీమితి శ్వేతమృత్తికాం నమస్కృత్య, ఓమితి హస్తేనోద్ధృత్య।

అశ్వక్రాన్తే రథక్రాన్తే విష్ణుక్రాన్తే వసున్ధరా।

శిరసా ధారితా దేవి రక్షస్వ మాం పదే పదే॥

ఇత్యేతాభిః ప్రార్థయేత్। ఇమం మే గఙ్గేతి జలమాదాయ, గన్ధద్వారేతి నిక్షిప్య, విష్ణోర్నుకమితి మర్దయేత్। తన్మధ్యే నృసింహబీజం విలిఖ్య, "అతో దేవా అవన్తు నః " ఇతి విష్ణుగాయత్ర్యా త్రివారమభిమన్త్ర్య" నారాయణాయ విద్మహే వాసుదేవాయ ధీమహి। తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్।" ఇత్యేకవారమ్॥

శ్వేతమృద్దేవి పాపఘ్నే విష్ణుదేహసముద్భవే।

చక్రాఙ్కితే నమస్తేఽస్తు ధారణాన్ముక్తిదా భవ॥

శ్రీచూర్ణం శ్రీకరం దివ్యం శ్రియశ్చాఙ్గే సముద్భవమ్।

పుణ్డ్రం చ యస్య మధ్యే తు ధార్యం మోక్షార్థిభిః స్మృతమ్॥
త్రిస్రో రేఖాః ప్రకుర్వీత వ్రతమేతత్తు వైష్ణవమ్॥

యస్త్వేవం విజానీయాత్ స నారాయణసాయుజ్యమవాప్నోతి। న చ పునః కుత్ర కుత్ర ధార్యమ్। మత్స్యాదాకృతయశ్చ ఊర్ధ్వపుణ్డ్రా నాసాదయః స్మృతాః రేఖాద్వాదశకస్థానే। ప్రథమం తు లలాటకే ద్వితీయం తు నాభౌ తృతీయం వక్షసి చతుర్థం కణ్ఠే పఞ్చమం నాభిదక్షిణే షష్ఠం దక్షిణబాహౌ సప్తమం తదూర్ధ్వస్కన్ధే అష్టమం నాభ్యుత్తరే నవమం వామబాహౌ దశమం తదూర్ధ్వస్కన్ధే ఏకాదశం పృష్ఠోర్ధ్వతః ద్వాదశం కణ్ఠపృష్ఠే మోక్షం దేహి శిరసి। నారాయణే మయ్యచలా భక్తిస్తు వర్ధతే। సంజ్ఞేన ఫలం లబ్ధ్వా తద్విష్ణోః పరమం పదమవాప్నోతి। కేశవాదిద్వాదశనామభిః బ్రహ్మచారీ గృహస్థో యతిశ్చ సర్వేభ్యో దుఃఖేభ్యో ముక్తో భవతి। సర్వేషు తీర్థేషు స్నాతో భవతి। సర్వైర్దేవైః జ్ఞాతో భవతి। అశ్రోత్రియః శ్రోత్రియో భవతి। అనుపనీతోఽప్యుపనీతో భవతి। ఆచక్షుషః పఙ్క్తిం పునాతి। న చ పునరావర్తతే న చ పునరావర్తతే। ఇత్యాహ భగవాన్ వరాహరూపీ। య ఏవం వేదేత్యుపనిషత్॥

ఇత్యూర్ధ్వపుణ్డ్రోపనిషత్ సమాప్తా

కాత్యాయనోపనిషత్

అథ ప్రణిపత్యం కాత్యాయనో బ్రహ్మాణమన్వయుఙ్క్త। అధీహి భగవః కిం పవిత్రాణాం పవిత్రమ్। కేన వా కర్మణా సఫలాని। కిం దుష్కరం తపో మర్త్యానామ్। కేన సుకరేణామృతత్వమేతి। స హోవాచ। సాధు తే సుయోగః శృణు।

భో పవిత్రం సులభం సుకరమ్। యద్విష్ణుక్షేత్రమ్। తత్ర మృత్స్నాం శ్వేతాం "ఉద్ధృతాసి" ఇత్యుద్ధరేత్। అమృతమేవ శ్వేతమృత్స్నా భవతి। తాం శుద్ధజలేన ప్రణవేన ఘర్షయేత్। దేవపితృకర్మాణ్యారభమాణస్తయా నిత్యమూర్ధ్వపుణ్డ్రం బిభృయాన్మన్త్రైః కేశవాదీనామ్। తద్రహితం కర్మ నిష్ఫలం రక్షాంసి గృహ్ణీయుః। తదేవమభ్యుక్తం భవతి।

నాసాదికేశాన్తమూర్ధ్వపుణ్డ్రం విష్ణోః స్థితస్య చరణద్వయాకృతి। ఏకాఙ్గులం పాదతరోరస్య మూలమ్। తదుత్పన్నే ద్వే శాఖే। తదేవ చ మధ్యాకారోఽఙ్గులాదన్యూనః। స శ్రీః ప్రతిష్ఠాయై। శ్రీహరిద్రా। యతో హరిం ద్రావయతి తచ్ఛ్రీచూర్ణం శ్రియావధృతం ఆదిత్యవర్ణే శ్రీఫలే ధారయేత్। తజ్జలేన శ్రీబీజేన సంమృజ్య తత్సూక్ష్మరేఖాం ధారయేత్। స శ్రీమాన్ భవతి। తే ద్వే శాఖే హంసవర్ణే గాయత్రీత్రిష్టుప్ఛన్దసీ ఆత్మపరమాత్మదైవత్యే దర్శపూర్ణమాసికే ఇష్టాపూర్తక్రియే భుక్తిముక్తిఫలే। సా రేఖా శ్రీవర్ణా। గాయత్రీ ఛన్దః। ఆనన్దక్రియామృతత్వఫలా। అయమూర్ధ్వపుణ్డ్రవిధిః। ఏవం విదిత్వా యో ధారయతి స సర్వకర్మార్హో భవతి। కాయికాత్పూతో భవతి। స విష్ణుసాయుజ్యమవాప్నోతి స విష్ణుసాయుజ్యమవాప్నోతి। య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇతి కాత్యాయనోపనిషత్ సమాప్తా

గోపీచన్దనోపనిషత్

ఓం నమస్కృత్య భగవన్తం నారదః సర్వేశ్వరం వాసుదేవం పప్రచ్ఛ। శ్రీభగవన్ ఊర్ధ్వపుణ్డ్రవిధిం ద్రవ్యమన్త్రస్థలాదిసహితం మే బ్రూహీతి। తం హోవాచ భగవాన్ వాసుదేవో వైకుణ్ఠస్థానోద్భవం మమ ప్రీతికరం మద్భక్తైర్బ్రహ్మాదిభిర్ధారితం విష్ణుచన్దనం వైకుణ్ఠస్థానాదాహృత్య ద్వారకాయాం మయా ప్రతిష్ఠితం చన్దనం కుఙ్కుమాదిసహితం విష్ణుచన్దనం మమాఙ్గే ప్రతిదినమాలిప్తం గోపీభిః ప్రక్షాలనాత్ గోపీచన్దనమా-ఖ్యాతం మదఙ్గలేపనం పుణ్యం చక్రతీర్థాన్తఃస్థితం చక్రసమాయుక్తం పీతవర్ణ ముక్తిసాధనం భవతి॥ అథ గోపీచన్దనం నమస్కృత్యోద్ధృత్య,

గోపీచన్దన పాపఘ్న విష్ణుదేహసముద్భవ।

చక్రాఙ్కిత నమస్తుభ్యం ధారణాన్ముక్తిదో భవ॥

ఇతి ప్రార్థనమ్। "ఇమమ్మే గఙ్గే" ఇతి జలమాదాయ, "విష్ణోర్నుకం" ఇతి మర్దయేత్। "అతో దేవా అవన్తు నః" ఇత్యేతాభిర్ఋగ్భిర్విష్ణుగాయత్ర్యా త్రివారమభిమన్త్ర్య,

శంఖచక్రగదాపాణే ద్వారకానిలయాచ్యుత।

గోవిన్ద పుణ్డరీకాక్ష రక్ష మాం శరణాగతమ్॥

ఇతి మాం ధ్యాత్వా, గృహస్థో లలాటాదిస్థలేష్వనామికాఙ్గుల్యా విష్ణుగాయత్ర్యా కేశవాదిద్వాదశనామభిర్వా ధారయేత్। బ్రహ్మచారీ వానప్రస్థో లలాటకణ్ఠహృదయబాహుమూలేషు వైష్ణవగాయత్ర్యా కృష్ణాదిపఞ్చనామభిర్వా ధారయేత్। యతిస్తర్జన్యా శిరోలలాటహృదయేషు ప్రణవేన ధారయేత్। బ్రహ్మాదయస్త్రయో మూర్తయస్తిస్రో వ్యాహృతయస్త్రీణి ఛన్దాంసి త్రయో లోకాః త్రయో వేదాస్త్రయః స్వరాః త్రయోఽగ్నయో జ్యోతిష్మన్తస్త్రయః కాలాస్తిస్రోఽవస్థాస్త్రయ ఆత్మానః పుణ్డ్రాస్త్రయః ఊర్ధ్వాః అకారోకారమకారాః ఏతే సర్వే ప్రణవమయోర్ధ్వపుణ్డ్రత్రయాత్మకాస్తదేతదోమిత్యేకధా సమభవన్। పరమహంసో లలాటే ప్రణవేనైకమూర్ధ్వపుణ్డ్రం వా ధారయేత్। తత్ర దీపప్రకాశం స్వమాత్మానం పరం బ్రహ్మైవాహమస్మీతి భావయన్ యోగీ మత్సాయుజ్యమవాప్నోతి॥

అథాన్యో హృదయస్యోర్ధ్వం పుణ్డ్రం మధ్యే బహుహృదయకమలమధ్యే వా స్వమాత్మానం భావయేత్॥

తస్య మధ్యే వహ్నిశిఖా అణీయోర్ధ్వా వ్యవస్థితా। గోపీ కా। కా నామ సంరక్షణీ। కుతః సంరక్షణీ। లోకస్య నరకాత్ మృత్యోర్మహాభయాచ్చ సంరక్షణీ। చన్దనం తుష్టికరణమ్। కిం తుష్టికరణమ్। బ్రహ్మానన్దకారణమ్। య ఏవం విద్వానేతదాఖ్యాపయేత్। య ఏతచ్చ ధారయేద్గోపీచన్దనమృత్తికానిరుక్త్యాని (?) ధారణమాత్రేణ చ బ్రహ్మలోకే మహీయతే బ్రహ్మలోకే మహీయత ఇతి॥

గోప్యో నామ విష్ణుపత్న్యస్తాసాం చన్దనం ఆహ్లాదనమ్। కశ్చాహ్లాద ఏష బ్రహ్మానన్దరూపః। కాశ్చ విష్ణుపత్న్యో గోప్యో నామ జగత్సృష్టిస్థిత్యన్తకారిణ్యః ప్రకృతిమహదహమాద్యా మహామాయాః। కశ్చ విష్ణుః పరం బ్రహ్మైవ విష్ణుః। కశ్చాహ్లాదో గోపీచన్దనసంసక్తమానుషాణాం పాపసంహరణాచ్ఛుద్ధాన్తఃకరణానాం బ్రహ్మజ్ఞానప్రాప్తిశ్చ య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

గోపీత్యగ్ర ఉచ్యతామ్। చన్దనం తు తతః పశ్చాత్। గోపీత్యక్షరద్వయమ్। చన్దనం త్ర్యక్షరమ్। తస్మాదక్షరపఞ్చకమ్। య ఏవం విద్వాన్ గోపీచన్దనం ధారయేదక్షయం పదమాప్నోతి। పంచత్వం న స పశ్యతి। తతోఽమృతత్వమశ్నుత ఇతి। అథ మాయాశబలితబ్రహ్మాసీత్తతశ్చ మహదాద్యా బ్రహ్మణో మహామాయాసంమీలనాత్ పంచభూతేషు గన్ధవతీ పృథివ్యాసీత్। పృథివ్యాశ్చ వైభవాణవభేదాః పీతవర్ణా మృదో జాయన్తే। లోకానుగ్రహార్థం మాయాసహితం బ్రహ్మ సంభోగవశాదస్య చన్దనస్య వైభవం య ఏవం విద్వాన్ యతిహస్తే దద్యాదనుగ్రహార్థం మాయాపల్లవః సర్వమాయురేతి॥ తతః ప్రాజాపత్యం రాయస్పోషం గౌపత్యం యచ్చ ఏతద్రహస్యం సాయంప్రాతర్ధ్యాయేదహోరాత్రకృతం పాపం నాశయతి మృతో మోక్షమశ్నుతే మృతో మోక్షమశ్నుత ఇతి॥

గోపీచన్దనపఙ్కేన లలాటం యస్తు లేపయేత్।
ఏకదణ్డీ త్రిదణ్డీ వా స వై మోక్షం సమశ్నుతే॥౧॥

గోపీచన్దనలిప్తాఙ్గో యం యం పశ్యతి చక్షుషా।
తం తం పూతం విజానీయాద్రాజభిః సత్కృతో భవేత్॥౨॥

బ్రహ్మఘ్నశ్చ కృతఘ్నశ్చ గోఘ్నశ్చ గురుతల్పగః।
తేషాం పాపాని నశ్యన్తి గోపీచన్దనధారణాత్॥3॥

గోపీచన్దనలిప్తాఙ్గో మ్రియతే యత్ర కుత్రచిత్।
అభివ్యాప్యాయతో భూత్వా దేవేన్ద్రపదమశ్నుతే॥౪॥

గోపీచన్దనలిప్తాఙ్గం పురుషం య ఉపాసతే।
ఏవం బ్రహ్మాదయో దేవాః సన్ముఖాస్తముపాసతే।। ౫॥

గోపీచన్దనలిప్తాఙ్గః పురుషో యేన పూజ్యతే।
విష్ణుపూజితభూతిత్వాద్విష్ణులోకే మహీయతే॥౬॥

సదాచారః శుభాకల్పో మితాహారో జితేన్ద్రియః।
గోపీచన్దనలిప్తాఙ్గః సాక్షాద్విష్ణుమయో భవేత్॥౭॥

గోపీచన్దనలిప్తాఙ్గో వ్రతం యస్తు సమాచరేత్।
తతః కోటిగుణం పుణ్యమిత్యేవం మనురబ్రవీత్॥౮॥

గోపీచన్దనలిప్తాఙ్గైర్జపదానాదికం కృతమ్।
న్యూనం సంపూర్ణతాం యాతి విధానేన విశేషతః॥౯॥

గోపీచన్దనమాయుష్యం బలారోగ్యవివర్ధనమ్।
కామదం మోక్షదం చైవ ఇత్యేవం మునయోఽబ్రువన్॥౧౦॥

అగ్నిష్టోమసహస్రాణి వాజపేయశతాని చ।
తేషాం పుణ్యమవాప్నోతి గోపీచన్దనధారణాత్॥౧౧॥

గోపీచన్దనదానస్య చాశ్వమేధసమం ఫలమ్।
న గఙ్గయా సమం తీర్థం న శుద్ధిర్గోపిచన్దనాత్॥౧౨॥

బహునా కిముక్తేన గోపీచన్దనమణ్డనమ్।
న తత్తుల్యం భవేల్లోకే నాత్ర కార్యా విచారణా॥౧౩॥

చన్దనం వాపి గోపీనాం కేలికుఙ్కుమసమ్భవమ్।
మణ్డనాత్ పావనం నృణాం భుక్తిముక్తిఫలప్రదమ్॥౧౪॥

కృష్ణగోపీరతోద్భూతం పాపఘ్నం గోపిచన్దనమ్।
తత్ప్రదానాత్సర్వవేదచతుర్వర్గఫలప్రదమ్॥౧౫॥

తిలమాత్రప్రదానేన కాఞ్చనాద్రిసమం ఫలమ్।
కుఙ్కుమం కృష్ణగోపీనాం జలక్రీడాసు సంభృతమ్॥౧౬॥

గోపీచన్దనమిత్యుక్తం ద్వారవత్యాం సురేశ్వరైః।
కృష్ణగోపీజలక్రీడాకుఙ్కుమం చన్దనైర్యుతమ్॥౧౭॥

తిలమాత్రం ప్రదాయేదం పునాత్యాదశమం కులమ్।
గోపీచన్దనఖణ్డం తు చక్రాకారం సులక్షణమ్।
విష్ణురూపమిదం పుణ్యం పావనం పీతవర్ణకమ్॥౧౮॥

ఆపో హ వాగ్రే ఆసన్। తత్ర ప్రజాపతిర్వాయుర్భూత్వాశ్రామ్యతేదం సృజేయమితి। స తపోఽతప్యత। తత ఓఙ్కారమపశ్యత్తతో వ్యాహృతీస్తతో గాయత్రీ గాయత్ర్యా వేదాస్తైరిదమసృజత్। ధూమమార్గవిసృతం హి వేదార్థమభిసన్ధాయ చతుర్దశ లోకానసృజత్। తత ఉపనిషదః శ్రుతయః ఆవిర్బభూవుః। అర్చిర్మార్గవిసృతం వేదార్థమభిసన్ధాయ సర్వాన్ వేదాన్ సరహస్యోపనిషదఙ్గాన్ బ్రహ్మలోకే స్థాపయామాస। స ఏతాశ్చోపనిషద్ద్వివస్వతేన్తరే సగుణం బ్రహ్మ విధినానన్దైకరూపం పురుషోత్తమరూపేణ మధురాయాం వసుదేవసద్మన్యావిర్భవిష్యతి। తత్రభవత్యః సర్వలోకైః కృష్ణసౌన్దర్యం క్రీడాభోగాగోపికాస్వరూపైః పరబ్రహ్మనన్దైకరూపం కృష్ణం భజిష్యథ। తత్ర శ్లోకౌ—

ఇతి బ్రహ్మవరం లబ్ధ్వా శ్రుతయో బ్రహ్మలోకగాః।
కృష్ణమారాధయామాసుర్గోకులే ధర్మసంకులే॥

శ్రీకృష్ణాఖ్యపరం బ్రహ్మ గోపికాః శ్రుతయోఽభవన్।
ఏతత్సంభోగసంభూతం చన్దనం గోపిచన్దనమ్। ఇతి॥

ఇత్యథర్వవేదోక్తగోపీచన్దనోపనిషత్ సమాప్తా

తులస్యుపనిషత్

అథ తులస్యుపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యామః। నారద ఋషిః। అథర్వాఙ్గిరశ్ఛన్దః। అమృతా తులసీ దేవతా। సుధా బీజమ్। వసుధా శక్తిః। నారాయణః కీలకమ్। శ్యామాం శ్యామవపుర్ధరాం ఋక్స్వరూపాం యజుర్మనాం [?] బ్రహ్మాథర్వప్రాణాం కల్పహస్తాం పురాణపఠితాం అమృతోద్భవాం అమృతరసమఞ్జరీం అనన్తాం అనన్తరసభోగదాం వైష్ణవీం విష్ణువల్లభాం మృత్యుజన్మనిబర్హణీం దర్శనాత్పాపనాశినీం స్పర్శనాత్పావనీం అభివన్దనాద్రోగనాశినీం సేవనాన్మృత్యునాశినీం వైకుణ్ఠార్చనాద్విపద్ధన్త్రీం భక్షణాత్ వయునప్రదాం ప్రాదక్షిణ్యాద్దారిద్ర్యనాశినీం మూలమృల్లేపనాన్మహాపాపభఞ్జినీం ప్రాణతర్పణాదన్తర్మలనాశినీం య ఏవం వేద స వైష్ణవో భవతి। వృథా న ఛిన్ద్యాత్। దృష్ట్వా ప్రదక్షిణం కుర్యాత్। యాం న స్పృశేత్। పర్వణి న విచిన్వేత్। యది విచిన్వతి స విష్ణుహా భవతి। శ్రీతులస్యై స్వాహా। విష్ణుప్రియాయై స్వాహా। అమృతాయై స్వాహా। శ్రీతులస్యై విద్మహే విష్ణుప్రియాయై ధీమహి। తన్నో అమృతా ప్రచోదయాత్॥

అమృతేఽమృతరూపాసి అమృతత్వప్రదాయిని।
త్వం మాముద్ధర సంసారాత్ క్షీరసాగరకన్యకే॥

శ్రీసఖి త్వం సదానన్దే ముకున్దస్య సదా ప్రియే।
వరదాభయహస్తాభ్యాం మాం విలోకయ దుర్లభే॥

అవృక్షవృక్షరూపాసి వృక్షత్వం మే వినాశయ।
తులస్యతులరూపాసి తులాకోటినిభేఽజరే॥

అతులే త్వతులాయాం హి హరిరేకోఽస్తి నాన్యథా।
త్వమేవ జగతాం ధాత్రీ త్వమేవ విష్ణువల్లభా॥

త్వమేవ సురసంసేవ్యా త్వమేవ మోక్షదాయినీ।
త్వచ్ఛాయాయాం వసేల్లక్ష్మీస్త్వన్మూలే విష్ణురవ్యయః॥

సమన్తాద్దేవతాః సర్వాః సిద్ధచారణపన్నగాః।
యన్మూలే సర్వతీర్థాని యన్మధ్యే బ్రహ్మదేవతాః॥

యద వేదశాస్త్రాణి తులసీం తాం నమామ్యహమ్।
తులసి శ్రీసఖి శుభే పాపహారిణి పుణ్యదే॥

నమస్తే నారదనుతే నారాయణమనః ప్రియే।
బ్రహ్మనన్దాశ్రుసంజాతే బృన్దావననివాసిని॥

సర్వావయవసంపూర్ణే అమృతోపనిషద్రసే।
త్వం మాముద్ధర కల్యాణి మహాపాపాబ్ధిదుస్తరాత్॥

సర్వేషామపి పాపానాం ప్రాయశ్చిత్తం త్వమేవ హి।
దేవానాం చ ఋషీణాం చ పితౄణాం త్వం సదా ప్రియే॥

వినా శ్రీతులసీం విప్రా యేఽపి శ్రాద్ధం ప్రకుర్వతే।
వృథా భవతి తచ్ఛ్రాద్ధం పితౄణాం నోపగచ్ఛతి॥

తులసీపత్రముత్సృజ్య యది పూజాం కరోతి వై।
ఆసురీ సా భవేత్ పూజా విష్ణుప్రీతికరీ న చ॥

యజ్ఞం దానం జపం తీర్థం శ్రాద్ధం వై దేవతార్చనమ్।
తర్పణం మార్జనం చాన్యన్న కుర్యాత్తులసీం వినా॥

తులసీదారుమణిభిః జపః సర్వార్థసాధకః।
ఏవం న వేద యః కశ్చిత్ స విప్రః శ్వపచాధమః॥

ఇత్యాహ భగవాన్ బ్రహ్మాణం నారాయణః, బ్రహ్మా నారదసనకాదిభ్యః, సనకాదయో వేదవ్యాసాయ, వేదవ్యాసః శుకాయ, శుకో వామదేవాయ, వామదేవో మునిభ్యః, మునయో మనుభ్యః ప్రోచుః। య ఏవం వేద స స్త్రీహత్యాయాః ప్రముచ్యతే। స వీరహత్యాయాః ప్రముచ్యతే। స బ్రహ్మహత్యాయాః ప్రముచ్యతే। స మహాభయాత్ ప్రముచ్యతే। స మహాదుఃఖాత్ ప్రముచ్యతే। దేహాన్తే వైకుణ్ఠమవాప్నోతి వైకుణ్ఠమవాప్నోతి। ఇత్యుపనిషత్ ॥

ఇతి తులస్యుపనిషత్ సమాప్తా

నారదోపనిషత్

అథ ప్రణిపత్య నారదో బ్రహ్మాణం ప్రాయుఙ్క్త। అధీహి భగవన్మే కిం పవిత్రాణాం పవిత్రం కేన సుకరేణామృతత్వమేతి। స హోవాచ సాధుత్వే నియోగం సులభం పవిత్రం సులభం సుకరం తద్విష్ణుక్షేత్రం తత్ర మృదం శ్వేతం "ఉద్ధృతాసి" ఇత్యుద్ధరేత్। అమృతమేవ శ్వేతమృద్భవతి। మూలమన్త్రద్వయం చ "విష్ణోర్నుకమ్, ""గన్ధద్వారామ్" ఇత్యేతాభిరభిమన్త్రయేత్। దేవపితృకర్మాణ్యారభమాణస్తయా నిత్యమూర్ధ్వపుణ్డ్రం చ కుర్యాన్మన్త్రైః కేశవాదీనామ్। తత్కర్మ సఫలం చ భవతి। న రక్షాంసి గృహ్ణీయుః।

తదేవమభ్యుక్తం భవతి। నాసాదికేశాన్తమూర్ధ్వపుణ్డ్రం విష్ణోః స్థితస్య చరణద్వయాకృతి। ఆయతమేకాఙ్గులం పాదతరోరస్య మూలమ్। తదుత్పన్నే ద్వే రేఖే। తత్రైవ చ ధృతం విష్ణునా వా "ఆదిత్యవర్ణే తపసః" ఇతి హరిద్రాం శ్రీఫలే ధారయేత్। తజ్జలేన శ్రీబీజేన సంమృజ్య తత్సూక్ష్మరేఖాం ధారయేత్। తే ద్వే శాఖే హంసవర్ణే గాయత్రీత్రిష్టుబ్దైవత్యే ఆత్మపరమాత్మదైవత్యే లక్ష్మీనారాయణదైవత్యే దర్శపూర్ణమాసేష్టకే ఇష్టాపూర్తక్రియే.....

మాతృకాయామేతావదేవోపలబ్ధమ్

నారాయణపూర్వతాపినీయోపనిషత్

ప్రథమః ఖణ్డః

అథ బ్రహ్మాణం భగవన్తం సనత్కుమారః పప్రచ్ఛ। కీదృశం నారాయణాష్టాక్షరం భవతీతి వ్యాచక్ష్వేతి। అథ యో వై నారాయణః స భగవాన్ పరబ్రహ్మణ ఆనన్దో భవతి। జ్ఞాత్వా జీవన్ముక్తో భవతి। సచ్చిదానన్దస్వరూపపరవస్తు భవతి। అష్టాక్షరం అష్టమూర్తి భవతి। ప్రథమరూపః పృథివీరూపో భవతి। ద్వితీయమాపో భవతి। తృతీయస్తేజో భవతి। చతుర్థో వాయుర్భవతి। పఞ్చమ ఆకాశో భవతి। షష్ఠశ్చన్ద్రమా భవతి। సప్తమః సూర్యో భవతి। అష్టమో యజమానః॥

భూమిరాపస్తథా తేజో వాయుర్వ్యోమ చ చన్ద్రమాః।

సూర్యః పుమాంస్తథాచేతి మూర్తయశ్చాష్ట కీర్తితాః॥

అకారోకారమకారనాదబిన్దుకలానుసన్ధానధ్యానాష్టవిధా అష్టాక్షరం భవతి। అకారః సద్యోజాతో భవతి। ఉకారో వామదేవః। అఘోరో మకారో భవతి। తత్పురుషో నాదః। బిన్దురీశానః। కలా వ్యాపకో భవతి। అనుసన్ధానో నిత్యః। ధ్యానస్వరూపం బ్రహ్మ। సర్వవ్యాపకోఽష్టాక్షరః॥

నారాయణః పరం బ్రహ్మ జ్ఞానం నారాయణః పరః।

నారాయణం మహాపురుషం విశ్వమాత్మానమవ్యయమ్॥

అన్తర్బహిశ్చ తత్సర్వం స్థితో నారాయణః పరః।

సహస్రశీర్షం దేవమక్షరం పరమం పదమ్॥

నారాయణం శివం శాన్తం సర్వవేదాన్తగోచరమ్।

సృష్టిః స్థితిశ్చ సంహారతిరోధానానుసంగతమ్।

పఞ్చకృత్యస్య కర్తారం నారాయణమనామయమ్॥

ఇత్యాథర్వణరహస్యే నారాయణపూర్వతాపినీయే ప్రథమః ఖణ్డః

ద్వితీయః ఖణ్డః

స హోవాచ భగవాన్ బ్రహ్మ నారాయణాష్టాక్షరమన్త్రం వ్యాచష్టే। శ్రీమన్నారాయణస్య దశమన్త్రాః కథ్యన్తే। ఓం నమో నారాయణాయ ఇత్యష్టాక్షరో మన్త్రః। స ఏవ మన్త్రరాజో భవతి। ఏతన్నారాయణస్య తారకం భవతి। తదేవోపాసితవ్యం భవతి। ఇత్యువాచ భగవాన్నారాయణశబ్దపరబ్రహ్మశ్రీమహామాయాప్రకృతిసర్వమేకజననీలక్ష్మీర్భవతి। దేవానాం దేవలక్ష్మీర్భవతి। సిద్ధానాం సిద్ధలక్ష్మీర్భవతి। ముముక్షూణాం మోక్షలక్ష్మీర్భవతి। యోగినాం

యోగలక్ష్మీర్భవతి। మునీనాం వివేకబుద్ధిర్భవతి। రాజ్ఞాం రాజ్యలక్ష్మీర్భవతి। సృష్టిరూపా సరస్వతీ భవతి। స్థితిరూపా మహాలక్ష్మీర్భవతి। సంహారరూపా రుద్రాణీ భవతి। తిరోధానకరీ పార్వతీ భవతి। అనుగ్రహరూపా ఉమా భవతి। పఞ్చకృత్యరూపా పరమేశ్వరీ భవతి। శ్రీమహాలక్ష్మ్యై నమ ఇతి సప్తాక్షరో మన్త్రః॥

సర్వేషామేవ భూతానాం మహాసౌభాగ్యదాయినీ।

మహాలక్ష్మీర్మహాదేవీ సర్వలోకైకమోహినీ॥

సామ్రాజ్యదాయినీ నిత్యం సర్వవేదస్వరూపిణీ।

మహావిద్యా జగన్మాతా మునీనాం మోక్షదాయినీ।

జ్ఞానినాం జ్ఞానదా సత్యం దానవానాం వినాశినీ॥

ఇతి మహాలక్ష్మీర్మూలప్రకృతిర్భవతి। నారాయణః స భగవాన్ పరబ్రహ్మస్వరూపీ సర్వవేదాన్తగోచరః నిత్యశుద్ధబుద్ధపరబ్రహ్మానన్దమయో భవతి। తస్మాల్లక్ష్మీనారాయణ ఇతి స హోవాచ భగవాన్ య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇత్యాథర్వణరహస్యే నారాయణపూర్వతాపినీయే ద్వితీయః ఖణ్డః

తృతీయః ఖణ్డః

స హోవాచ భగవాన్ బ్రహ్మా నారాయణమన్త్రః కీదృశో భవతి। “ఓం నారాయణాయ విద్మహే వాసుదేవాయ ధీమహి। తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్" ఇతి గాయత్రీ భవతి। " ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదమ్। సమూఢమస్య పాంసురే।", "అతో దేవా భవన్తు నో యతో

విష్ణుర్విచక్రమే। పృథివ్యాః సప్తధామభిః" ఇతి మన్త్రద్వయేన నారాయణప్రతిపాదితం భవతి। "స బ్రహ్మ స శివః స హరిః సేన్ద్రః సోఽక్షరః పరమః స్వరాట్" । నారాయణాయేతి పఞ్చాక్షరం భవతి। ఓం నమో విష్ణవ ఇతి షడక్షరం విజ్ఞాతమ్। నమో నారాయణాయేతి సప్తాక్షరం భవతి। ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయేతి ద్వాదశం పరికీర్తితమ్। ఓం శ్రీం హ్రీం క్లీం నమో నారాయణాయ స్వాహా। యస్య కస్యాపి న దేయమ్।

పుత్రో దేయః శిరో దేయం న దేయా షోడశాక్షరీ।

న వదేద్యస్య కస్యాపి కిం తు శిష్యాయ తాం వదేత్॥

ఓం శ్రీం హ్రీం నమో భగవతే లక్ష్మీనారాయణాయ విష్ణవే వాసుదేవాయ॥

శ్రీమహావిష్ణవే తుభ్యం నమో నారాయణాయ చ।

గోవిన్దాయ చ రుద్రాయ హరయే బ్రహ్మరూపిణే।

నారాయణ మహావిష్ణో శ్రీధరానన్త కేశవ।

వాసుదేవ జగన్నాథ హృషీకేశ నమో నమః॥

ఇత్యనుష్టుబ్ద్వయం మన్త్రం వ్యాఖ్యాతమ్। అథ మాలామన్త్రం వ్యాఖ్యాస్యామః। స హోవాచ భగవాన్ బ్రహ్మ య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇత్యాథర్వణరహస్యే నారాయణపూర్వతాపినీయే తృతీయః ఖణ్డః

చతుర్థః ఖణ్డః

స హోవాచ భగవాన్ పితామహః గాయత్రీం వ్యాచష్టే। గోవిన్దాయ హే వాసుదేవాయ ధీమహి। తన్నో నారాయణః ప్రచోదయాత్। కామదేవాయ విద్మహే పుష్పబాణాయ ధీమహి। తన్నోఽనఙ్గః ప్రచోదయాత్। మహాదేవ్యై చ విద్మహే విష్ణుపత్నీ చ ధీమహి। తన్నో లక్ష్మీః ప్రచోదయాత్। "విష్ణోర్నుకం వీర్యాణి ప్రవోచం యః పార్థివాని విమమే రజాꣳసి యో అస్కభాయదుత్తరꣳసధస్థం విచక్రమాణస్త్రేధోరుగాయః", "త్రిర్దేవః పృథివీమేష ఏతామ్। విచక్రమే శతర్చసం మహిత్వా। ప్రవిష్ణురస్తు తవసస్తవీయాన్। త్వేషꣳహ్యస్య స్థవిరస్య నామ। "

సక్తుమివ తితఉనా పునన్తో యత్ర ధీరా మనసా వాచమకృత।

అత్రా సఖాయః సఖ్యాని జానతే భద్రైషాం లక్ష్మీర్నిహితాధివాచి॥

"ప్రతద్విష్ణుస్తవతే వీర్యాయ। మృగో న భీమః కుచరో గిరిష్ఠాః। యస్యోరుషు త్రిషు విక్రమణేషు। అధిక్షియన్తి భువనాని విశ్వా। ", "య ఈꣳ శృణోత్యలకꣳ శృణోతి। న హి ప్రవేద సుకృతస్య పన్థామ్।" అక్షన్వన్తః కర్ణవన్తః సఖాయో మనో జీవేష్వసమా బభూవుః।తస్మాల్లక్ష్మీనారాయణం సర్వబీజం సర్వభూతాధివాసం యో వేత్తి స విద్వాన్ భవతి। ఉపాసకానాం మోక్షప్రాప్తిర్భవతి। స జీవన్ముక్తో భవతి। స హోవాచ భగవాన్ ఉపాసనవిధిం వ్యాచష్టే। బ్రహ్మా ఋషిర్భవతి। గాయత్రీ ఛన్ద ఉచ్యతే। శ్రీమన్నారాయణపరమాత్మా దేవతా। ప్రణవం బీజమ్। నమః శక్తిరుచ్యతే। కీలకం నారాయణేతి॥

ధర్మార్థకామమోక్షేషు వినియోగోఽథ భావనా।

మహోల్కాయ వీరోల్కాయ వృద్ధోల్కాయ పృథూల్కాయ విద్యుల్కాయ జ్వలదుల్కాయ చ షడఙ్గకల్పితాః నమఃస్వాహావషడ్వౌషట్ఫడాన్తా అఙ్గన్యాసా భవన్తి।

నీలజీమూతసంకాశం పీతకౌశేయవాససమ్।

కిరీటకుణ్డలధరం కౌస్తుభోద్భాసితోరసమ్॥

శఙ్ఖచక్రగదాఖఙ్గధారిణం వనమాలినమ్।
వామభాగే మహాలక్ష్మ్యాలిఙ్గితార్ధశరీరిణమ్॥

సనకాదిభిః సంసేవ్యం స్తూయమానం మహర్షిభిః।
బ్రహ్మాదిభిః సదా ధ్యేయం ధ్యాత్వా నారాయణం విభుమ్॥

కర్మణా మనసా వాచా సంస్మరేత్ ప్రజపేత్ సుధీః।
అయుతం జపమాత్రేణ సర్వజ్ఞానప్రదో భవేత్॥

లక్షమాత్రం తు ప్రజపేత్ స్వస్వరూపం భవేన్మనుః।
అత ఊర్ధ్వం సదా ధ్యాయేత్ సాక్షాన్నారాయణో హరిః॥
స హోవాచ భగవాన్ య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇత్యాథర్వణరహస్యే నారాయణపూర్వతాపినీయే చతుర్థ: ఖణ్డ:

పఞ్చమ: ఖణ్డ:

స హోవాచ భగవాన్ బ్రహ్మ దశకళాత్మకోఽవతారః కథ్యతే॥
జరా పాలినికా శాన్తిరీశ్వరీ రతికామికా।
వరదా హ్లాదినీ ప్రీతిర్దీర్ఘా దశకలా హరేః॥

నారాయణాదవతారా మన్త్రరూపా జాయన్తే। ఓం నమో నారాయణాయ స్వాహా। ఏవం దశాక్షరో మహామన్త్రో భవతి। తత్ర ప్రథమో మత్స్యావతారః। ద్వితీయః కూర్మః। తృతీయో

వరాహః। చతుర్థో నరసిహ్నః। పఞ్చమో వామనః। షష్ఠో జమదగ్నిః। సప్తమో రామచన్ద్రః। అష్టమః కృష్ణః పరమాత్మా। నవమో బుద్ధావతారః। దశమః కల్కిర్జనార్దనః। ఓం మత్స్యావతారాయ నమః। శ్రీం కూర్మావతారాయ నమః। హ్రీం వరాహావతారాయ నమః। హుం నృసింహావతారాయ నమః। సౌః వామనావతారాయ నమః। ఐం పరశురామావతారాయ నమః। గ్లౌం రామచన్ద్రాయ నమః। క్లీం కృష్ణాయ నమః। బ్లూం బుద్ధావతారాయ నమః। సః కల్క్యవతారాయ నమః ఇతి। ప్రజాపతిః ప్రజాయతే। తస్మాన్నారాయణః ప్రజాయతే। బ్రహ్మా జాయతే। బ్రహ్మణః సకాశాత్ పఞ్చమహాభూతాని తన్మాత్రాణి జాయన్తే। జ్ఞానేన్ద్రియకర్మేన్ద్రియాణి మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారా జాయన్తే। ప్రకృతిర్జాయతే। చతుర్వింశతితత్త్వాత్మకో నారాయణః। పఞ్చవింశతితత్త్వాత్మకః పురుషత్వం పరబ్రహ్మ భవేత్। శివశ్చ నారాయణః। శక్రశ్చ నారాయణః। దిశశ్చ నారాయణః। ఊర్ధ్వఞ్చ నారాయణః। అన్తశ్చ నారాయణః। నారాయణః సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ। తస్మాన్నారాయణాదణ్డజస్వేదజోద్భిజ్జజరాయుజమనసిజాదయః సర్వే మహాభూతాః ప్రజాయన్తే॥

అజామేకాం లోహితశుక్లకృష్ణాం బహ్వీం ప్రజాం జనయన్తీః సరూపామ్।

అజో హ్యేకో జుషమాణోఽనుశేతే జహాత్యేనాం భుక్తభోగామజోఽన్యః॥

అణ్డజాః సర్వఖగరూపా జాయన్తే। స్వేదజాః క్రిమికీటాదయః। ఉద్భిజ్జాస్తరుగుల్మలతాదయః। జరాయుజా నరపశుమృగాదయో జాయన్తే। మనసిజా నారదాదయః సర్వే ఋషయః। నారాయణః స్థావరజఙ్గమాత్మకో భవతి। అష్టవసవో నారాయణః। ఏకాదశరుద్రా నారాయణః। నారాయణాత్ ద్వాదశాదిత్యాః। సర్వే దేవా ఋషయో మునయః సిద్ధగన్ధర్వయక్షరక్షఃపిశాచాః సర్వే నారాయణః। నారాయణ ఏవేదం సర్వమ్। లక్ష్మీర్మూలప్రకృతిరితి విజ్ఞాయతే। వస్త్వేకం పరబ్రహ్మ నారాయణః సనాతనః॥

సాక్షాన్నారాయణో దేవ: పరబ్రహ్మాభిధీయతే।

సచ్చిదానన్దాత్మకాః స్యుర్విష్ణౌ నిత్యే ప్రకల్పితాః।

నానావిధాని రూపాణి హాటకే కటకాదివత్॥

"చత్వారి వాక్పరిమితా పదాని। తాని విదుర్బ్రాహ్మణా యే మనీషిణః। గుహా త్రీణి నిహితా నేఙ్గయన్తి। తురీయం వాచో మనుష్యా వదన్తి।" పరాపశ్యన్తీమధ్యమావైఖరీరూపా సరస్వతీతి చతుర్విధా వాచో వదన్తి। వైఖరీ సర్వవిద్యాసు ప్రశస్తా॥

అఙ్గాని వేదాశ్చత్వారో మీమాంసా న్యాయవిస్తరః।

పురాణం ధర్మశాస్త్రం చ విద్యా హ్యేతాశ్చతుర్దశ॥

ఆయుర్వేదో ధనుర్వేదో గాన్ధర్వం మన్త్రశాస్త్రకమ్।

విద్యాశ్చాష్టాదశ ప్రోక్తా నారాయణనివేశితాః॥

తస్య నిశ్వసితమేవ ఋగ్వేదో యజుర్వేదః సామవేదో హ్యథర్వాఙ్గిరశ్చేతి। సర్వవేదవేదాన్తానాం నారాయణపరబ్రహ్మణ్యేవ తాత్పర్యమ్। స హోవాచ భగవాన్ య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇత్యాథర్వణరహస్యే నారాయణపూర్వతాపినీయే పఞ్చమః ఖణ్డః

షష్ఠః ఖణ్డః

స హోవాచ భగవాన్ బ్రహ్మ నారాయణయన్త్రమన్త్రావరణపూజామాచచక్షే। త్రికోణం ప్రథమం భవతి। ద్వితీయం షట్కోణం భవతి। వృత్తమష్టదలం తృతీయమ్। చతుర్థం ద్వాదశదలమ్। పఞ్చమం షోడశదలమ్। చతుర్వింశతి [:] షష్ఠమ్। ద్వాత్రింశతి [:] సప్తమమ్। అష్టమం భూపురమ్। ఏవం యన్త్రం సమాలిఖేత్। మధ్యే లక్ష్మీనారాయణం విక్షేపశక్త్యావరణం శక్తిప్రభాశక్తిత్రికోణదేవతాః షట్కోణం వృద్ధోల్కాదయః పూజ్యాః। సర్వజ్ఞానిత్వతృప్త్యనాదిబోధస్వతన్త్రనిత్యమలుప్తానన్తం షట్కోణశక్తయః। సనకసనన్దనసనత్సుజాతసనత్కుమారసనాతననారదతు-మ్బురుసమన్తాదయోఽష్టదలాః। వసిష్ఠవాలఖిల్యవిశ్వామిత్రకశ్యపాత్రిభరద్వాజాఙ్గీరసజామదగ్నిగౌతమాగస్త్యజాబాలికపిలా

ద్వాదశదలాః।
మత్స్యకూర్మవరాహనారసింహవామనరామరామకృష్ణబుద్ధకల్కిసద్యోజాతవామదేవా
అఘోరతత్పురుషేశానపరమేశ్వరాః షోడశదలాః।
శంఖచక్రగదాపద్మఖడ్గశ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలాదికిరీటకుణ్డలకేయూరహారాఙ్గదశార్ఙ్గ-
శరనన్దకపద్మవేణుబర్హిపిఞ్ఛశేషానన్తగరుడవిష్వక్సేనబ్రహ్మణశ్చతుర్వింశతిదలాః
కేశవాదిచతుర్వింశత్యనుక్రమమ్।
హరిశ్రీకృష్ణముకున్దకుముదాక్షపుణ్డరీకాక్షధామకశఙ్ఖవర్ణసర్వనేత్రసుఖసుప్రతీకా
ద్వాత్రింశద్దలాః।
ఐరావతపుణ్డరీకవామనకుముదాఞ్జనపుష్పదన్తసార్వభౌమసుప్రతీకాక్షాశ్చతురశ్రదేవతాః।
ఓం నమో నారాయణాయాష్టాక్షరసంజ్ఞావరణదేవతాపూజా కర్తవ్యా। స హోవాచ భగవాన్ య
ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇత్యాథర్వణరహస్యే నారాయణపూర్వతాపినీయే షష్ఠః ఖణ్డః

ఇతి నారాయణపూర్వతాపినీయోపనిషత్ సమాప్తా

నారాయణోత్తరతాపినీయోపనిషత్

ప్రథమ: ఖణ్డః

స హోవాచ భగవాన్ బ్రహ్మ ఆనన్దం బ్రహ్మణో విద్వాన్ సచ్చిదానన్దస్వరూపో

ద్వా సుపర్ణా సయుజా సఖాయా సమానం వృక్షం పరిషస్వజాతే
తయోరన్య: పిప్పలం స్వాద్వత్త్యనశ్నన్నన్యో అభిచాకశీతి॥

యో వేదాదౌ స్వరః ప్రోక్తో వేదాన్తే చ ప్రతిష్ఠితః।
తస్య ప్రకృతిలీనస్య యః పరః స మహేశ్వరః॥

అణోరణీయాన్మహతో మహీయానాత్మా గుహాయాం నిహితోఽస్య జన్తోః।
తమక్రతుం పశ్యతి వీతశోకో ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమీశమ్॥

వాసనాద్వాసుదేవస్య వాసితం హి జగత్త్రయమ్।
సర్వభూతనివాసోఽసి వాసుదేవ నమోఽస్తు తే॥

భూశ్చ నారాయణః। భువశ్చ నారాయణః। సువశ్చ నారాయణః। మహశ్చ నారాయణః। జనశ్చ నారాయణః। తపశ్చ నారాయణః। సత్యం చ నారాయణః। నారాయణః పరం బ్రహ్మ। నారాయణ ఏవేదం సర్వమ్। నారాయణాన్న కిఞ్చిదస్తి। సత్యం జ్ఞానమనన్తం బ్రహ్మ। యో వేద నిహితం గుహాయాం పరమే వ్యోమన్। తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశః సంభూతః। ఆకాశాద్వాయుః। వాయోరగ్నిః। అగ్నేరాపః। అద్భ్యః పృథివీ। పృథివ్యా ఓషధయః। ఓషధీభ్యోఽన్నమ్। అన్నాత్పురుషః। నారాయణః సర్వపురుష ఏవేదం పరబ్రహ్మ। నారాయణః సర్వభూతాన్తర్యామ్యాత్మా। ఆత్మేదం సర్వం నారాయణః। నారాయణః స్వయం జ్యోతిః। తస్మాత్ప్రకాశాత్మా॥

నీవారశూకవత్తన్వీ పీతా భాస్వత్యణూపమా।
తస్యాః శిఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః॥

పాశబద్ధః స్మృతో జీవః పాశముక్తః సనాతనః।
తుషేణ బద్ధో వ్రీహిః స్యాత్తుషాభావేన తణ్డులః॥

పరబ్రహ్మ స్వయం చాత్మా సాక్షాన్నారాయణః స్మృతః।
నారాయణమనాదిం చ యోగనిద్రాపరాయణమ్॥

జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తీషు సర్వకాలవ్యవస్థితమ్।
నారాయణం మహాత్మానం మహాధ్యానపరాయణమ్।
సర్వవేదాన్తసంలక్ష్యం తద్బ్రహ్మేత్యభిధీయతే॥

స హోవాచ భగవాన్ నారాయణ ఏవేదం సర్వం ప్రతిష్ఠితం య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇత్యాథర్వణరహస్యే నారాయణోత్తరతాపినీయే ప్రథమః ఖణ్డః

ద్వితీయ ఖణ్డః

స హోవాచ భగవాన్ బ్రహ్మ నారాయణ: పరవస్తు భవతీతి విజ్ఞాయతే।

సచ్చిదానన్దరూపాయ జ్ఞానాయామితతేజసే।
పరబ్రహ్మస్వరూపాయ నారాయణ నమోఽస్తు తే॥

నిత్యశుద్ధాయ బుద్ధాయ నిత్యాయాద్వైతరూపిణే।
ఆనన్దాయాత్మరూపాయ నారాయణ నమోఽస్తు తే॥

ఓం నమో భగవతే శ్రీమన్నారాయణాయ మహావిష్ణవే అమితబలపరాక్రమాయ శఙ్ఖచక్రగదాధరాయ లక్ష్మీసమేతాయ గరుడవాహనాయ దశావతారాయ సర్వదుష్టదైత్యదానవసంహరణాయ శిష్టప్రతిపాలకాయ పరబ్రహ్మరూపాయ మహాత్మనే పరమపురుషాయ పుణ్డరీకాక్షాయ పురాణపురుషాయ శుద్ధబుద్ధాయ సచ్చిదానన్దస్వరూపాయ మహాత్మనే ఘృణిః సూర్య ఆదిత్య ఓం నమో నారాయణాయ సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా॥

నారాయణాయ శాన్తాయ శాశ్వతాయ మురారయే।
యజ్ఞేశ్వరాయ యజ్ఞాయ శరణ్యాయ నమో నమః॥

స హోవాచ భగవాన్ బ్రహ్మ సర్వం విశ్వమిదం నారాయణః య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇత్యాథర్వణరహస్యే నారాయణోత్తరతాపినీయే ద్వితీయః ఖణ్డః

తృతీయః ఖణ్డః

స హోవాచ భగవాన్ బ్రహ్మ నారాయణః పరబ్రహ్మేతి య ఏవం వేద। నారాయణాత్మా వేదం సర్వం నిర్వికారం నిరఞ్జనవస్తు ప్రతిపాద్యతే। స నారాయణో విరాట్పురుషో భవతి। దేవానాం వాసవో భవతి। ఇన్ద్రియాణాం మనో భవతి। సర్వేషాం వస్తూనాం ముఖ్యవస్తు భవతి। ఓం నమో నారాయణాదన్యో మన్త్రః నారాయణాదన్యోపాస్తిర్నాస్తి। నాన్యన్నారాయణాదుపాసితవ్యమ్। సర్వం నారాయణ ఏవ భవతీతి విజ్ఞాయతే। యోఽధీతే నిత్యం సర్వాన్ కామానవాప్నోతి। స బ్రహ్మహత్యాయాః పూతో భవతి। సురాపానాత్ పూతో భవతి। స్వర్ణస్తేయాత్ పూతో భవతి। గురుతల్పగమనాత్ పూతో భవతి। అగమ్యాగమనాత్ పూతో భవతి। అభక్ష్యభక్షాత్ పూతో భవతి। స ఉపపాతకమహాపాతకేభ్యః పూతో భవతి। సర్వవేదమధీయానో భవతి। సర్వక్రతుఫలం ప్రాప్నోతి। సర్వకర్మకర్తా భవతి। చతుః సముద్రపర్యన్తభూదానఫలం ప్రాప్నోతి। ద్విజోత్తమో భవతి। చతుర్వర్గఫలం ప్రాప్నోతి। బ్రహ్మచారీ జ్ఞానవాన్ భవతి। గృహీ పుత్రపౌత్రమహైశ్వర్యవాన్ భవతి।సన్న్యాసీ మోక్షవాన్ భవతి॥

పఠనాచ్ఛ్రవణాద్వాఽపి సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్।
నారాయణప్రసాదేన వైకుణ్ఠపదమశ్నుతే॥

ఇతి స హోవాచ భగవాన్ య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥
వేదాక్షరాణి యావన్తి పఠితాని ద్విజోత్తమైః।
తావన్తి హరినామాని కీర్తితాని న సంశయః॥

నారాయణ హరే కృష్ణ వాసుదేవ జగద్గురో।
ముకున్దాచ్యుత దేవేశ మహావిష్ణో నమోఽస్తు తే॥

భూతాని తత్త్వసంజ్ఞాని కూటస్థోఽక్షరసంజ్ఞితః।
ఉత్తమశ్చాపి పురుషో నారాయణ ఇతీర్యతే॥

ఇత్యాథర్వణరహస్యే నారాయణోత్తరతాపినీయే తృతీయః ఖణ్డః
ఇతి నారాయణోత్తరతాపినీయోపనిషత్ సమాప్తా

నృసింహషట్చక్రోపనిషత్

ఓం దేవా హ వై సత్యం లోకమాయంస్తం ప్రజాపతిమపృచ్ఛన్నారసింహచక్రన్నో బ్రూహీతి। తాన్ప్రజాపతిర్నారసింహచక్రమవోచత్। షడ్వై నారసింహాని చక్రాణి। భవన్తి। యత్ ప్రథమం తచ్చతురరం యద్వితీయం తచ్చతురరం యత్తృతీయం తదష్టారం యచ్చతుర్థం తత్పఞ్చారం యత్పఞ్చమం తత్పశ్చారం యత్ షష్ఠం తదష్టారం తదేతాతి షడేవ నారసింహాని చక్రాణి భవన్తి॥

అథ కాని నామాని భవన్తి। యత్ ప్రథమం తదాచక్రం యద్వితీయం తత్సుచక్రం యత్తృతీయం తన్మహాచక్రం యచ్చతుర్థం తత్సకలలోకరక్షణచక్రం యత్పఞ్చమం తద్ద్యూతచక్రం యద్వై షష్ఠం తదసురాన్తకచక్రం తదేతాని షడేవ నారసింహచకనామాని భవన్తి॥

అథ కాని త్రీణి వలయాని భవన్తి। యత్ప్రథమం తదాన్తరవలయం భవతి। యద్ధితీయం తన్మధ్యమం వలయం భవతి। యత్ తృతీయం తద్బాహ్యం వలయం భవతి। తదేతాని త్రీణ్యేవ వలయాని భవన్తి। యదా తద్వైతదీబ్జం యన్మధ్యమం తాం నారసింహగాయత్రీం యద్బాహ్యం తన్మన్త్రః॥

అథ కిమాన్తరం వలయమ్। షడ్వాన్తరాణి వలయాని భవన్తి। యన్నారసింహం తత్ప్రథమస్య యన్మహాలక్ష్మ్యం తద్ద్వితీయస్య యత్సారస్వతం తత్తృతీయస్య యస్య యత్కామం దేవం తచ్చతుర్థస్య యత్ ప్రణవం తత్పఞ్చమస్య యత్క్రోధదైవతం తత్ షష్ఠస్య। తదేతాని షణ్ణాం నారసింహచక్రాణాం షడాన్తరాణి వలయాని భవన్తి॥

అథ కిం మధ్యమం వలయమ్। షడ్వై మధ్యమాని వలయాని భవన్తి। యన్నారసింహాయ తత్ప్రథమస్య యద్వద్మహే తద్వితీయస్య యద్వజ్రనఖాయ తత్తృతీయస్య యద్ధీమహి తచ్చతుర్థస్య యత్తన్నస్తత్పఞ్చమస్య యత్సింహః ప్రచోదయాదితి తత్ షష్ఠస్య। తదేతాని షణ్ణాం నారసింహచక్రాణాం షణ్మధ్యమాని వలయాని భవన్తి॥

అథ కిం బాహ్యం వలయమ్। షడ్వై బాహ్యాని వలయాని భవన్తి। యదాచక్రం యదాత్మా తత్ప్రథమస్య యత్సుచక్రం యత్ప్రియాత్మా తద్వితీయస్య యన్మహాచక్రం యజ్జ్యోతిరాత్మా తత్తృతీయస్య యత్సకలలోకరక్షణచక్రం యన్మాయాత్మా తచ్చతుర్థస్య యదాచక్రం యద్యోగాత్మా తత్పఞ్చమస్య యదసురాన్తకచక్రం యత్సత్యాత్మా తత్ షష్ఠస్య। తదేతాని షణ్ణాం నారసింహచక్రాణాం షట్ బాహ్యాని వలయాని భవన్తి॥

క్వైతాని న్యస్యాని। యత్ప్రథమం తద్ధృదయే యద్ద్వితీయం తచ్ఛిరసి యత్తృతీయం తచ్ఛిఖాయాం యచ్చతుర్థం తత్సర్వేష్వఙ్గేషు యత్పఞ్చమం తత్సర్వేషు [?] యత్ షష్ఠం తత్సర్వేషు దేశేషు। య ఏతాని నారసింహాని చకాణ్యేతేష్వఙ్గేషు బిభృయాత్ తస్యానుష్టుప్ సిధ్యతి। తం భగవాన్ నృసింహః ప్రసీదతి। తస్య కైవల్యం సిధ్యతి। తస్య సర్వే లోకాః సిధ్యన్తి। తస్య సర్వే జనాః సిధ్యన్తి। తస్మాదేతాని షణ్ణాం నారసింహచక్రాణ్యఙ్గేషు న్యస్యాని భవన్తి। పవిత్రం చ ఏతత్తస్య న్యసనమ్। న్యసనాన్నృసింహానన్దీ భవతి। కర్మణ్యో భవతి। బ్రహ్మణ్యో భవతి। అన్యసనాన్న నృసింహానన్దీ భవతి। న కర్మణ్యో భవతి। తస్మాదేతత్పవిత్రం తస్య న్యసనమ్॥

యో వా ఏతం నారసింహం చక్రమధీతే స సర్వేషు వేదేష్వధీతో భవతి। స సర్వేషు యజ్ఞేషు యాజకో భవతి। స సర్వేషు తీర్థేషు స్నాతో భవతి। స సర్వేషు మన్త్రేషు సిద్ధో భవతి। స సర్వత్ర శుద్ధో భవతి। స సర్వరక్షో భవతి। భూతపిశాచశాకినీప్రేతవంతాకనాశకో భవతి। స నిర్భయో భవతి। తదేతన్నాశ్రద్ధధానాయ ప్రబ్రూయాత్తదేతన్నాశ్రద్ధధానాయ ప్రబ్రూయాదితి॥

ఇత్యాథర్వణీయే నృసింహషట్చక్రోపనిషత్ సమాప్త

పారమాత్మికోపనిషత్

సవ్యాఖ్యా

ఓం విష్ణుస్సర్వేషామధిపతిః పరమః పురాణః పరో లోకానామజితో జితాత్మన్ భవతే భవాయ స్వాహా॥౧॥

యః సర్వలోకైరపి వన్దనీయః స్మృతిం శుభాం యచ్ఛతి యో నరాణామ్।
తస్మై నమో యః కులదైవతం నరః స రాఘవో మే హృది సన్నిధత్తామ్॥

శ్రీలక్ష్మీవల్లభాద్యాం తాం విఖనోమునిమధ్యమామ్।
అస్మదాచార్యపర్యన్తాం వన్దే గురుపరమ్పరామ్॥

శ్రీవిష్ణుమానసాజ్జాతో విష్ణ్వాగమవిశారదః।
తం వన్దే సూత్రకర్తారం వైష్ణవం విఖనోమునిమ్॥

వ్యాప్నోతీతి విష్ణుః సర్వవ్యాపక ఇత్యర్థః॥

యచ్చ కిఞ్చిజ్జగత్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేఽపి వా।
అన్తర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణః స్థితః॥ఇతి శ్రుతేః

విశ్వవ్యాపనశీలత్వాద్విష్ణురిత్యుచ్యతే బుధైః॥ఇతి॥

నన్వాదౌ తావత్ పరంబ్రహ్మపరంజ్యోతిః పరంతత్త్వపరమాత్మాదిశబ్దా విద్యన్తే। చత్వారః పారమాత్మికం భవతి।

ఉపక్రమోపసంహారావభ్యాసోఽపూర్వతాఫలమ్।
అర్థవాదోపపత్తీ చ లిఙ్గ తాత్పర్యనిర్ణయే॥

ఇతి వచనాత్ త్రయాణాం పారమాత్మికత్వమితి చేదుచ్యతే॥

అష్టాక్షరశ్చ యో మన్త్రో ద్వాదశాక్షర ఏవ చ।
షడక్షరశ్చ యో మన్త్రో విష్ణోరమితతేజసః॥

ఏతే మన్త్రాః ప్రధానాస్తు వైదికాః ప్రణవైర్యుతాః।
ప్రణవేన విహీనాస్తు తాన్త్రికా ఏవ కీర్తితాః॥

ఇతి భగవన్మన్త్రేష్వవ్యాపకమన్త్రాపేక్షయా వ్యాపకమన్త్రాః ప్రధానాః। వ్యాపకమన్త్రేషు చ అష్టాక్షరషడక్షరౌ। అష్టాక్షరేణ ప్రతిపాద్యో నారాయణః। షడక్షరేణ ప్రతిపాద్యో విష్ణుః। ప్రధానభూతనారాయణవిష్ణుశబ్దాభ్యాం వాసుదేవాదిశబ్దైశ్చ ఉత్తరత్ర ప్రతిపాద్యైః పరంబ్రహ్మపరంజ్యోతిః పరంతత్త్వపరమాత్మాదిశబ్దైః పర్యాయవాచకైశ్చ క్రియాకాణ్డత్వాదుఃఖిత ఏవ విష్ణుశబ్దప్రయోగః।

కిఞ్చ—“విష్ణోరంశస్తు పురుషః" ఇతి దైవికవ్యూహభూతస్య పురుషస్య మానుషవ్యూహభూతస్య వాసుదేవస్య మూలభూతత్వాద్విష్ణుశబ్దగ్రహణమ్। యద్వా—సర్వమన్త్రా అపి పరంబ్రహ్మపరంజ్యోతిః పరంతత్త్వపరమాత్మాదిశబ్దప్రయోగాత్ అద్వారకత్వేన సద్వారకత్వేన భగవల్లీలాప్రతిపాదకత్వాత్ భగవత్ప్రాదుర్భావావిర్భావలీలాప్రతిపాదకత్వాద్వా సర్వేషామధిపతిః సర్వేషాం బ్రహ్మరుద్రాదీనాం నిత్యముక్తా.......సర్వశబ్దస్య సఙ్కోచాభావాత్ ......చేతనాచేతనవర్గాణామణ్డాద్బహిర్భూతానామప్యధిపతిని “పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరమ్” ఇతి శ్రుతే:॥

శ్వేతాశ్వతరే—

పతిం పతీనాం పరమం పరస్తాద్విదామ దేవం భువనేశమీడ్యమ్।

బ్రహ్మాదిదేవసఙ్ఘేషు స ఏవ పురుషోత్తమః।

స్త్రీప్రాయమితరత్ సర్వం జగద్బ్రహ్మపురస్సరమ్॥ఇతి॥

పరమః పరి... మాస్యేతి పరమ: సమాభ్యధికరహితః। యద్వా ఉత్కృష్టః పురాణః అనాదిః పరో లోకానామ్।

ఏకతో వా జగత్సర్వమేకతో వా జనార్దనః।

సారతో జగతః కృత్స్నాదతిరిక్తో జనార్దనః॥ఇతి॥

అజితః జేతుమశక్య: బ్రహ్మరుద్రాదిభిర్దేవదానవయక్షరాక్షసాదిభిః రహితః ఇత్యర్థ:।

యద్వా—

యతో వాచో నివర్తన్తే అప్రాప్య మనసా సహ।

ఇతి శ్రుతేరవాఙ్మనసో గోచరత్వాత్ యోగిభిరప్యజితః॥

నారసింహపురాణే—

హిరణ్యకశిపోస్త్రస్తాన్ సేన్ద్రాన్ దేవాన్ బృహస్పతిః।
క్షీరోదస్యాన్తరం గత్వా స్తూయతాం తత్ర కేశవః।
యుష్మాభిః సంస్తుతో విష్ణుః ప్రసన్నో భవతి క్షణాత్॥

ఇత్యారభ్య హిరణ్యవధానన్తరమ్।
తస్య కోపాభిభూతస్య నృసింహస్య జగత్పతేః।
దృష్ట్వా భయానకం రూపం తత్రసుర్దేవదానవాః॥

ఇత్యారభ్య శరభనిర్మాణాదికం ప్రతిపాద్యతే। తతస్తస్య భవానీశ ఙ్గ్థానమయాచత।

పృష్ఠభాగే చతుర్వక్త్రం తస్య రుద్రో న్యవేశయత్।
సోమసూర్యౌ నయనయోర్మారుతం పక్షయోర్ద్వయోః॥

పాదేషు భూచరాన్ సర్వాన్ శివస్తస్య న్యవేశయత్।
ఏవం నిర్మాయ శరభం భవః ప్రమథనాయకః॥

ససర్జ నరసింహం తం సముద్దిశ్య భయానకమ్।
తతః క్షణేన శరభో నాదపూరితదిఙ్ముఖః॥

అభ్యాశమగమద్విష్ణోః నినదన్భైరవస్వనమ్।
తమభ్యాగతం దృష్ట్వా నృసింహః శరభం రుషా।

జఘాన నిశితైరుగ్రైస్తీక్ష్ణైర్నఖవరాయుధైః॥

నిహతే శరభే తస్మిన్ రౌద్రే మధునిఘాతినా।
తుష్టువుః పుణ్డరీకాక్షం దేవా దేవర్షయస్తథా॥ఇతి॥

భవాయ రుద్రాయ అజితః జితార్తభక్తైః జితాత్మన్,
అహం భక్తపరాధీనో హ్యస్వతన్త్ర ఇవ ద్విజః॥

ఇతి వచనాత్,
భక్త్యా త్వనన్యయా శక్య అహమేవంవిధోఽర్జున।
ఇతి భగవద్వచనాచ్చ।

యద్వా—పరశురామమనన్తరత్వాత్ రామభద్రేణ జితాత్మన్। యద్వా—స్వభక్తస్య భీష్మస్య ప్రతిజ్ఞాపరిపాలనార్థం జగద్రక్షణార్థం చ భవాయ ఉత్పన్నాయ భవతే తుభ్యం స్వాహా।

స్వాహాస్వధావషడ్వౌషణ్ణమః పర్యాయవాచకాః।

భారతే—

ఓమితి బ్రహ్మణో యోనిర్నమః స్వాహాస్వధావషట్।
యస్యైతాని ప్రయుజ్యన్తే యథాశక్తి కృతాన్యపి॥

న తస్య త్రిషు లోకేషు పరం లోకేషు సంవిదుః।
ఇతి వేదా వదన్తి స్మ వృద్ధాశ్చ పరమర్షయః॥

స్వధా నమ ఇతి... వషట్కారోతి చ [?]।
నమః శబ్దప్రధానాద్వా స్వాహాశబ్ద ఇవేతి తు॥

స్వాహాశబ్దే నమః శబ్దః ప్రతిపాదితః। అనేన ప్రపత్తిః ప్రతిపాదితా॥

లక్ష్మ్యా సహ హృషీకేశో దేవ్యా కారుణ్యరూపయా।
రక్షకః సర్వసిద్ధాన్తే వేదాన్తేషు చ గీయతే॥

లక్ష్మీం మహీం చ శేషం హి విభూతిముభయాత్మికామ్॥
"అస్యేశానా జగతో విష్ణుపత్నీ "

లక్ష్మీవిశిష్ట ఏవైకః ప్రపత్తవ్య ఇహోదితః॥ఇతి॥

లక్ష్మీవిశిష్ట ఏవ ప్రపత్తవ్య ఇత్యభిప్రాయేణాదౌ విష్ణుశబ్దః। ఏతత్సర్వమేకాదశానువాకే విస్తరేణోచ్యతే॥౧॥

సుసూక్ష్మః సార్వః సర్వేషామన్తరాత్మా తస్థుః తస్థుషాం జఙ్గమో జఙ్గమానాం విభుర్విభ్రూణాం విభవోద్భవాయ స్వాహా॥౨॥

అజడం స్వాత్మసంబోధి నిత్యం సర్వావగాహి యత్।
జ్ఞానం నామ గుణం ప్రాహుః ప్రథమం గుణచిన్తకాః॥

స్వరూపం బ్రహ్మణస్తచ్చ గుణశ్చ పరిగీయతే।
జగత్ప్రకృతిభావో యః సా శక్తిః పరికీర్తితా॥

శ్రమహానిస్తు యా తస్య సతతం కుర్వతో జగత్।
బలం నామ గుణస్తస్య కథితో గుణచిన్తకైః॥

కర్తృత్వం నామ యత్తస్య స్వాతన్త్ర్యం పరిబృంహితమ్।
ఐశ్వర్యం నామ తత్ప్రోక్తం గుణతత్త్వార్థచిన్తకైః॥

తస్యాపాదానభావేఽపి వికారవిరహే హి యః।
వీర్యం నామ గుణస్యాయమచ్యుతస్యాపరాహ్వయః।
సహకార్యమపేక్ష్యం యత్ తత్తైజసముదాహృతమ్॥ఇతి॥

జ్ఞానాదిషాడ్గుణ్యసంపూర్ణ నానావ్యూహైకహేతుకం లక్ష్మీలక్షణసంయుక్తమ్। "సత్యం జ్ఞానమనన్తం బ్రహ్మ" ఇతి శ్రుతేః। నిరుపాధికసత్తాయోగత్వం సత్యత్వం నిత్యాసఙ్కుచితజ్ఞానైకాకారత్వం జ్ఞానత్వం కాలతో వస్తుతో దేశతశ్చాపరిచ్ఛిన్నత్వమనన్తత్వమితి బ్రహ్మస్వరూపశోధకవాక్యప్రతిపన్నసత్త్వాదివిశిష్టమ్।

శ్రీవిష్ణుపురాణే—

సంభర్తేతి తథా భర్తా భకారోఽర్థద్వయాన్వితః।
నేతా గమయితా స్రష్టా గకారార్థస్తథా మునే॥

ఐశ్వర్యస్య సమగ్రస్య వీర్యస్య యశసః శ్రియః।
జ్ఞానవైరాగ్యయోశ్చైవ షణ్ణాం భగ ఇతీరణా॥

వసన్తి తత్ర భూతాని భూతాత్మన్యఖిలాత్మని।
స చ సర్వేషు భూతేషు వకారార్థస్తథా మునే॥

జ్ఞానశక్తిబలైశ్వర్యవీర్యతేజాంస్యశేషతః।
భగవచ్ఛబ్దవాచ్యాని వినా హేయైర్గుణాదిభిః॥

ఏవమేవ మహాభాగ మైత్రేయ భగవానితి।
పరమబ్రహ్మభూతస్య వాసుదేవస్య నాన్యథా।
శబ్దోఽయం సోపచారేణ హ్యన్యత్ర హ్యుపచారతః॥ఇతి॥

భగవచ్ఛబ్దశబ్దితమిత్యాదిగుణవిశిష్టం పరం బ్రహ్మ విష్ణురేవేతి విజ్ఞాప [నేన] సుసూక్ష్మ ఇత్యుక్తమ।

శ్రీవైఖానసే తర్కకాణ్డే బ్రహ్మచిన్తాధ్యాయేఽభిహితమ్—

ఆపః పృథివ్యా సూక్ష్మాస్తు తేభ్యస్తేజస్తతోఽనిలః।
తస్మాదాకాశమేతస్మాత్తన్మాత్రాణి మనీషిణః॥

తేభ్యః సూక్ష్మో హ్యహఙ్కారస్త్రిధాభూయ వ్యవస్థితః।
తస్మాన్మహాన్ త్రిధా భూతో బుద్ధిలక్షణలక్షితః॥

తస్మాత్తు మూలప్రకృతిరవ్యూఢగుణబృంహితా।
తతో వ్యష్టిసమష్ట్యాఖ్యో జీవః సూక్ష్మతరః స్మృతః॥

తతో వ్యోమపదం విష్ణోః స్థానమానన్దపూరితమ్।
తస్మాత్తత్ప్రఙ్చశక్తిస్థం పఞ్చోపనిషదాత్మకమ్॥

పఞ్చమూర్తివిభేదేన విభిన్నం విశ్వతోముఖమ్।

ఆభూతసంప్లవస్థానం స్వరూపం చిద్ధనం పరమ్॥

విష్ణోరకుణ్ఠవీర్యస్య నానావ్యూహైకహేతుకృత్।
తతః షడ్గుణసంపూర్ణ లక్ష్మీలక్షణసంయుతమ్॥

సత్యం జ్ఞానమనన్తాఖ్యం భగవచ్ఛబ్దశబ్దితమ్।
సూక్ష్మాత్సూక్ష్మమితి ఖ్యాతం స్వరూపం రూపవర్జితమ్॥

జాతిక్రియాదిరహితం సరూపం గుణసఙ్గతమ్।
సూక్ష్మాత్సూక్ష్మమవాప్నోతి పరంబ్రహ్మేదమవ్యయమ్॥ఇతి॥

సార్వ: "సర్వ ఖల్విదం బ్రహ్మ" ఇత్యాదిశ్రుతిసిద్ధమ్।
ఆత్మా బుద్ధౌ ధృతౌ జీవే స్వభావే పరమాత్మని॥ఇతి॥

సర్వేషామన్తరాత్మా బ్రహ్మరుద్రాదీనామన్తరాత్మా। "అన్తః ప్రవిష్టః శాస్తా జనానాం సర్వాత్మా" ఇతి శ్రుతేః, "యస్త్వాత్మా శరీరం యస్య పృథివీ శరీరమ్ "ఇత్యాదిశ్రుతేశ్చ। తస్థుః తస్థుషాం స్థావరాణాం మధ్యే అతిశయేన తథా పరభూతః "మేరుః శిఖరిణామహమ్" ఇతి భగవద్వచనాత। జఙ్గమో జఙ్గమానాం జఙ్గమేష్వప్యతిశయం జఙ్గమభూతః। యద్వా శక్తిప్రదః। విభుర్విభ్రూణాం ఆకాశాదీనామపి। తథా విభవోద్భవాయ ఏవం తస్య పరమాత్మన ఉద్భవః ప్రాదుర్భావ: అవతారాదిషు—

యస్యావతారరూపాణి సమర్చన్తి దివౌకసః।
అపశ్యన్తః పరం భావం నమస్తస్మై పరాత్మనే॥ఇతి॥

ఏవమవతారాదిషు ప్రాదుర్భావః—

న హ్యస్య జన్మనో హేతు: కర్మణో వా మహీపతే।

ఆత్మమాయాం వినేశస్య పరస్య స్రష్టురాత్మనః॥

రామాయణే—

స హి దేవైరుదీర్ణస్య రావణస్య వధార్థిభిః॥

అర్థితో మానుషే లోకే జజ్ఞే విష్ణుః సనాతనః॥ఇతి॥

తస్మై దిశం ప్రతిపాద్య జ్యోతిర్మయాని సర్వాణ్యపి పారమాత్మికాన్యేవేతి ప్రతిపాదయతి॥౨॥

జ్యోతిర్వా పారమాత్మికం సార్వం విశ్వం భవం భవాయ ప్రాభూతం ప్రాహిణ్వన్ పరమ్పరాయ సుకృతం కృతాయ తస్మై పరాయ ఈశిషే స్వాహా॥3॥

సూర్యచన్ద్రాగ్న్యాదిషు స్థితం జ్యోతిః పారమాత్మికమ్।

యదాదిత్యగతం తేజో జగద్భాసయతేఽఖిలమ్।

యచ్చన్ద్రమసి యచ్చాగ్నౌ తత్తేజో విద్ధి మామకమ్॥ఇతి॥

జ్యోతీంషి విష్ణుర్భువనాని విష్ణునా

సర్వాణి విష్ణుర్గిరయో దిశశ్చ।

నద్యః సముద్రాశ్చ స ఏవ సర్వం

యదస్తి యన్నాస్తి చ విప్రవర్యః॥ఇతి॥

నక్షత్రాణి చ విశ్వలోకం సావ విశ్వం సర్వలోకసంజ్యోతిః। పారమాత్మికం "అథ యదతః పరో దివో జ్యోతిర్దీప్యతే", "విశ్వతః పృష్ఠేషు సర్వతః పృష్ఠేష్వనుత్తమేషు" ఇత్యాదిశ్రుతిసిద్ధమ్। “ఏక ఏవ రుద్రో న ద్వితీయాయ తస్థే",।

యో దేవానాం ప్రభవశ్చోద్భవశ్వ విశ్వాధిపో రుద్రో మహర్షిః।

హిరణ్యగర్భం జనయామాస పూర్వం స నో బుద్ధయా శుభయా సంయునక్తు॥

ఇతి శ్రుతిషు శ్రూయమాణత్వాత్। విశ్వాధిపస్య రుద్రస్య జననం కథముపపద్యత ఇతి శఙ్కాయాం తద్వా శ్రుత్యర్థం భవశబ్దః భవాయ రుద్రాయ ప్రాభూతం ప్రభూతం బహువిధమిత్యర్థః। పరం భవముత్పత్తిం ప్రాహిణ్వన్ ప్రాయచ్ఛన్। “నారాయణాద్రుద్రో జాయతే " ఇత్యాదిశ్రుతిభ్యః “ లలాటాత్క్రోధజో రుద్రో జాయతే" ఇత్యాది।

బ్రహ్మణో వై లలాటాచ్చ తతో దేవస్య వై ద్విజ।

క్రోధావిష్టస్య సంజజ్ఞే రుద్రః సంహారకారకః॥ఇతి॥

“అష్టౌ వసవ ఏకాదశ రుద్రాః”, “సహస్రాణి సహస్రశో యే రుద్రాః” ఇతి శ్రుత్యన్తరేషు శ్రూయమాణత్వాత్ పారమాత్మికోపనిషది చ ప్రాభూతం ప్రాహిణ్వన్నిత్యుక్తమ్। అనేనైకత్వనివృత్తిః। అస్య మన్త్రస్య పరమ్పరాయ ఇత్యారభ్య ఈశో యస్మాదిత్యత్రాన్వయః। సుకృతం కృతాయ తస్మై పరాయ ఈశిషే॥౩॥

ఈశో యస్మాద్వితతం వితత్య కం ధృతం కామహతో జుహోతి కకుదం కకుచ్ఛిత్వా భూయః పరాయ స్వాహా ॥౪॥

ఈశః రుద్రః యస్మాత్ సాగరాణాముజ్జీవనకారణాత్ వితతం విస్తృతం ధృతం శిరసా ధృతం కం గఙ్గాజలం వితత్య భూమౌ విస్తార్య సుకృతాయ కృతవతే వరమనం విశ్వం భవం భవాయ ప్రాభూతం ప్రాహిణ్వన్ పరమ్పరాయ సుకృతం కుతాయ తస్మై పరాయ పరం కామహుతః కామదాహకో రుద్రః కకుదం శ్రేష్ఠః దక్షః కకుచ్ఛిత్వా జుహోతి అగ్నౌ ప్రక్షిప్తవాన్। భూయః పునరపి పరాయ విభక్తివ్యత్యయః బ్రహ్మణః శిరశ్ఛిత్వా ప్రక్షిప్తవాన్। ఏవంభూతాయ రుద్రాయ సుకృతం కృతాయ ఈశిషే సంమర్థాయ తుభ్యం ఇత్యర్థః।

అయమేవార్థో మాత్స్యే—

తతః క్రోధపరీతేన సంరక్తనయనేన చ।
వామాఙ్గుష్ఠనఖాగ్రేణ ఛిన్నం తస్య శిరో మయా॥

బ్రహ్మే—

యస్మాదనపరాద్ధస్య శిరశ్ఛిన్నం త్వయా మమ।
తస్మాచ్ఛాపసమాయుక్తః కపాలీ త్వం భవిష్యసి॥

బ్రహ్మహత్యాకులో భూత్వా చరన్ తీర్థాని భూతలే।
తతోఽహం గతవాన్దేవి హిమవన్తం శిలోచ్చయమ్॥

తత్ర నారాయణః శ్రీమాన్ మయా భిక్షాం ప్రయాచితః।
తత స్తేన స్వకం పార్శ్వం నఖాగ్రేణ విదారితమ్॥

స్రవతో మహతీ ధారా తస్య రక్తస్య నిఃసృతా।
విష్ణుప్రసాదాత్సుశ్రోణి కపాలం తత్సహస్రధా।
స్ఫుటితం బహుధా జాతం స్వప్నలబ్ధం ధనం యథా॥

విష్ణుధర్మే—

అచ్యుతానన్తగోవిన్దమన్త్రమానుష్టుభం పరమ్।
ఓం నమః సంపుటీకృత్య జపన్ విషధరో హరః॥

యన్న జీర్ణం చ గరళం కణ్ఠే స్తబ్ధం కపాలినః।
అన్తరాత్మధృతస్తస్య హృదయే గరుడధ్వజః॥ఇతి॥

మైత్రలోకే భక్ష్యమాణే తథా మాతృగణేన వై।
నృసింహమూర్తిదేవేశం ప్రదద్యాద్భగవాన్ శివః॥ఇతి॥

వరాహే—

ప్రాగితిహాసేఽగస్త్యం ప్రతి రుద్రః—బ్రహ్మాణం చ పురా సృష్టః పుణ్డరీకాక్షః రుద్రేణ దృష్టః। కస్త్వమితి ప్రోక్తః సృజ ఇతి ప్రజాః।

అవిజ్ఞాతాసమర్థోఽహం నిమగ్నః సలిలే ద్విజః।

ఇత్యారభ్య జలమధ్యే కాలమేఘసఙ్కాశః పుణ్డరీకాక్షః రుద్రేణ దృష్టః కస్త్వమితి పృష్టస్య వచనమ్—

అహం నారాయణో దేవో జలశాయీ సనాతనః।
దివ్యం చక్షుర్భవతు తే తేన వ... యత్నతః॥

ఏవముక్తస్తదా తేన యావత్తస్యాప్యహం తనుః।
తావదఙ్గుష్ఠమాత్రం తు జ్వలద్భాస్కరతేజసమ్॥

తమేవాహం ప్రపశ్యామి తస్య నాభౌ తు పఙ్కజమ్।
బ్రహ్మాణం తత్ర పశ్యామి హ్యాత్మానం చ తదఙ్కతః॥

ఇత్యారభ్య రుద్రేణానన్తరం [?] విష్ణుః—

సర్వజ్ఞస్త్వం న సన్దేహో జ్ఞానరాశిః సనాతనః।
దేవానాం చ పరః పూజ్యః సర్వదా త్వం భవిష్యసి॥

ఏవముక్తః పునర్వాక్యమువాచోమాపతిస్తథా।
అన్యద్దేహి వరం దేవ ప్రసిద్ధం సర్వజన్తుషు॥

మర్త్యో భూత్వా భవానేవ మామారాధయ కేశవ।
మాం వహస్వ చ దేవేశం వరం మత్తో గృహాణ చ।
యేనాహం సర్వదేవానాం పూజ్యాత్పూజ్యతరోఽభవమ్॥

విష్ణుః—

దేవకార్యావతారేషు మానుషత్వముపాగతః।
త్వామేవారాధయిష్యామి త్వం చ మే వరదో భవ॥

యత్త్వయోక్తం వహస్వేతి దేవదేవ ఉమాపతే।
సోఽహం నమామి దేవ త్వాం మేఘో భూత్వా శతం సమాః॥

ఏవమేవ హరిర్దేవః సర్వేశః సర్వభావనః।
వరదోఽభూత్తతో మహ్యం తేనాహం దైవతైర్నతః॥ఇత్యాది॥

పురాణసఙ్గ్రహే—

అఙ్గుష్ఠాగ్రవినిర్భిణ్ణాదణ్డకోశాత్స్రవజ్జలమ్।
విష్ణోరాదాయ చార్ఘ్యం వై దదౌ తస్మై చతుర్ముఖః॥

తత్పాదశౌచవిమలం తోయమాసీత్సరిద్వరా।
పుణ్యా త్రిపథగఙ్గా యాం దధార శిరసా స్వయమ్॥

ఈశ్వరసంహితాయామ్—

పురా త్రిభువనాక్రాన్తం హరిణా బలబన్ధనే।
మమ లోకే పదం ప్రాప్తం దృష్ట్వా విష్ణోర్మహాత్మనః॥

పాద్యం దత్తం మయా పుత్ర కమణ్డలుజలేన వై।
కమణ్డలుజలం స్వల్పం కృతమన్తర్గతం హి తత్॥

ధర్మం సమీపతో దృష్ట్వా.. చోక్తం జలం భవ।
ద్రవీభూతస్తథా ధర్మో హరిభక్త్యా మహామునే॥

గృహీత్వా ధర్మపానీయం పాదం నాథస్య తుష్టయే।
క్షాళితం పరయా భక్త్యా పాద్యార్ఘ్యాదిభిరర్చితః॥

తదమ్బు పతితం దృష్ట్వా దధార శిరసా హరః।
పావనార్థం జటామధ్యే యోగ్యోఽస్మీత్యవధారణాత్।
వర్షాయుతానథ బహూన్ న ముమోచ తథా హరః॥

శ్రుతిరపి—"యే మరుతామర్చయన్తి రుద్రం యత్తేజనీ చారుదన్తం పదం యద్విష్ణోరుపమం నిధాయ తేన పాసి గుహ్యం గోనామ్" ఇతీయం శ్రుతిః త్రివిక్రమావతారముద్దిశ్య గఙ్గావిషయత్వేన శ్రూయత ఇతి కేచిద్వదన్తి। బ్రహ్మరుద్రాదీనామపి వరప్రదానాదిషు సమర్థతేత్యర్థః॥౪॥

రాయామీశో రహితో భరన్త్యై రాం రాం వహన్త్యాహితః రాయాం పతిం రాం రాం ధరతే ధరిత్ర్యై రాం వహతోద్వహాయ స్వాహా ॥౫॥

రాయాం "రై ఐశ్వర్యే" ఇతి ధాతుసిద్ధైశ్వర్యవాచకరైశబ్దాభిహితానామైశ్వర్యాణాం ఈశః తద్భోగాఈ : పరమతమః ప్రభుః రహితః తాభిరైశ్వర్యైర్విహీనః చతుర్దశాబ్దప్రమాణవనవాసహేతుకపితృవాక్యపరిపాలనద్వారా సమస్తైశ్వర్యరహిత ఇత్యర్థః। రాం సకలప్రాణిపోషకాం రాం భూమిం ప్రతి వహన్త్యా ఆత్మసౌశీల్యానుకూలప్రభుసేవాం వాఞ్ఛన్త్యా అతిభక్తిభరసహితభరతోపయుజా సకలప్రజయా భరన్త్యై సకలప్రాణిసంరక్షణమాప ప్రక్రియాయై రాం ఆహితః భూమిం ప్రతి తత్ప్రాప్తి ప్రతి యః వనవాసాత్పురమాగచ్ఛేతి మహాభక్తిపురస్కృతప్రయత్నేన ప్రార్థితః యః రాయాం పతిం ప్రసిద్ధక్షత్రియధర్మరూపాణామైశ్వర్యాణాం పతిం అత్ర విభక్తివ్యత్యయశ్ఛాన్దసః। "బహుళం ఛన్దసి" ఇత్యత్ర బహుళగ్రహణాదతః పతిః ప్రతిష్ఠాపక ఇత్యర్థః। యః రాం స్వీయపఠనశ్రవణధారణానుష్ఠానైః పరిపావయిత్రీం సకలలోకాన్ రాం రావయతి సమస్తదురితాతిగా ఋగ్యజుస్సామాత్మికా శ్రుతిః తాం ధరతే తత్ప్రతిపాద్యత్వేన ప్రతిష్ఠాం ధత్తే। ప్రతిపాద్యమాహాత్మ్య ఇత్యర్థః। యః పునరపి చతుర్దశాబ్దసఙ్కల్పితవనవాసప్రతిజ్ఞానివృత్త్యనన్తరం ధరిత్ర్యై శ్రీమదయోధ్యాభూమిప్రాప్త్యై హేతుభూతాం రాం సకలలోకపావనహేతుభూతశ్రీరామాయణకథారూపిణీం కీర్తిసమ్పత్తిం వహతః వహతే। అత్రాపి విభక్తివ్యత్యయశ్ఛాన్దసః। ఉద్వహాయ అవతారవిశేషేఽపి పరమపావనశక్తివహాయ శ్రీరామస్వరూపాయ పరమాత్మనే స్వాహా నమ ఇతి సూత్రార్థః॥౫॥

యో బ్రహ్మశబ్దః ప్రణవః ప్రధానః శబ్దః శబ్దాన్తరాత్మనిత్యో వియన్తః యత్తః ప్రతరన్ ప్రకామం ప్రాజాపత్యం ప్రతరన్ ప్రకుర్వన్ భూయో భూత్యై అచరం చరాయ స్వాహా ॥౬॥

ఉత్తరప్రతిపాద్యమానాయాః న్యాసవిద్యాయాః ప్రధానభూతప్రణవస్వరూపప్రతిపాదనముఖేన న్యాసవిద్యాఫలం చ ప్రతిపాదయతి—యో బ్రహ్మశబ్ద ఇత్యాదినా। యో బ్రహ్మశబ్దవాచ్యప్రణవః। “ఓమితి బ్రహ్మ" ఇతి శ్రుతిః। తస్య ప్రధానోఽయం శబ్దః శబ్దాన్తరాత్మశబ్దబుద్ధికర్మణాం త్రిత్రిక్షణావస్థాయిత్వాత్ శబ్దనాశేఽపి పరమాత్మనో నాశాభావాత్ నిత్య ఇత్యుక్తమ్।

కఠవల్లికోపనిషది—

సర్వే వేదా యత్పదమామనన్తి తపాంసి సర్వాణి చ యద్వదన్తి।
యదిచ్ఛన్తో బ్రహ్మచర్యం చరన్తి తత్తే పదం సఙ్గ్రహేణ బ్రవీమ్యోమిత్యేతత్॥

ఏతద్ధ్యేవాక్షరం బ్రహ్మ హ్యేతదేవాక్షరం పరమ్।
ఏతద్ధ్యేవాక్షరం జ్ఞాత్వా యో యదిచ్ఛతి తస్య తత్॥

ఏతదాలమ్బనం శ్రేష్ఠమేతదాలమ్బనం పరమ్।
ఏతదాలమ్బనం జ్ఞాత్వా బ్రహ్మలోకే మహీయతే॥ఇతి॥

విజ్ఞానసారథిర్యస్తు మనఃప్రగ్రహవాన్నరః।
సోఽధ్వనః పారమాప్నోతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్॥

అకారేణోచ్యతే విష్ణుః సర్వలోకేశ్వరో హరిః।
ఉద్ధృతా విష్ణునా లక్ష్మీరుకారేణ తథోచ్యతే।
మకారస్తు తయోర్దాస ఇతి ప్రణవలక్షణమ్॥

సర్వశేషిస్త్వహమితి ప్రపత్తిప్రతిపాద్యద్వారా ప్రపన్నస్య ప్రాప్యం ప్రతిపాదయతి—వియత్త ఇత్యాదినా। వియత్తః ఆకాశాత్పరం ప్రతరన్ స్వర్గాదికమతిక్రమ్య ప్రకామం అత్యన్తం ప్రాజాపత్యం ప్రజాపతిలోకం ప్రతరన్ ప్రకుర్వన్ ప్రకర్షేణ బ్రహ్మలోకమపి తరణం కుర్వన్ భూయో భూత్యై నిత్యైశ్వర్యాయ అణిమాద్యష్టైశ్వర్యానపేక్షయా నిత్యత్వాత్" అపహతపాప్మా విజరో విమృత్యుర్విశోకో విజిఘిత్సోఽపిపాసః సత్యకామః సత్యసఙ్కల్పః" ఇతి గుణాష్టకావిర్భావాయార్చిరాదిమార్గేణ గత్వా సాయుజ్యం ప్రతిపన్నాయేతి ప్రపన్నాస్తే తపస్వినః భక్తాస్తపస్వినః।

కింకరా మమ తే నిత్యం భవన్తి నిరుపద్రవాః॥

లోకేషు విష్ణోర్నివసన్తి కేచిత్సమీపమృచ్ఛన్తి చ కేచిదన్యే।
అన్యే తు రూపం సదృశం భజన్తే సాయుజ్యమన్యే స తు మోక్ష ఉక్తః॥

సాయుజ్యముభయోరత్ర భోక్తవ్యస్యావిశిష్టతా।
సార్ష్టితా తత్ర భోగస్య తారతమ్యవిహీనతా।
సామరస్యం హి సాయుజ్యం వదన్తి బ్రహ్మవాదినః॥

ఐహలౌకికమైశ్వర్యం స్వర్గాద్యం పారలౌకికమ్।
కైవల్యం భగవన్తం చ మన్త్రోఽయం సాధయిష్యతి॥

వసిష్ఠకరాళజనకసంవాదే—

పరేణ పరధర్మే చ భవత్యేష సమేత్య వై।
విశుద్ధధర్మా శుద్ధేన బుధేన చ సుబుద్ధిమాన్॥

విముక్తధర్మా ముక్తేన సమేత్య భరతర్షభ।
వియోగధర్మణా చైవావియోగాత్మా భవత్యపి॥

విమోక్షణావిమోక్షశ్చ సమేత్యేహ తథా భవేత్।
శుచికర్మా శుచిశ్చైవ భవత్యమితి.... త్యమాన్॥

విమలాత్మా చ భవతి సమేత్య విమలాత్మనా।
కేవలాత్మా తథా వైషః కేవలేన సమేత్య వై॥

స్వతన్త్రశ్చ స్వతన్త్రేణ స్వతన్త్రత్వముపాశ్నుతే।
ఏతావదేతత్కథితం మయా తే తథ్యం మహారాజ యథార్థతత్త్వమ్।
అమత్సరస్త్వం ప్రతిగృహ్య చార్థం సనాతనం బ్రహ్మ విశుద్ధమాద్యమ్॥ఇతి॥

అష్టైశ్వర్య మానసోల్లాసే—

అత్యన్తమణుషు ప్రాణిష్వాత్మత్వేన ప్రవేశనమ్।
అణిమాసంజ్ఞమైశ్వర్యం వ్యాప్తస్య పరమాత్మనః॥

బ్రహ్మణ్డాదిశివాన్తాయాః షట్త్రింశత్తత్త్వసంహృతేః।
భవాశ్చ వ్యాప్యవృత్తిత్వమైశ్వర్యం మహిమాహ్వయమ్॥

పరమాణుసమాఙ్గస్య సముద్ధరణకర్మణి।
గౌరవే మేరుతుల్యత్వం గరిమాణం విదుర్బుధాః॥

మహామేరుసమాఙ్గస్య సముద్ధరణకర్మణి।
అత్యల్పత్వమతుల్యత్వం లఘిమేతి ప్రకీర్త్యతే॥

పాతాళవాసినః పుంసో బ్రహ్మలోకావలమ్బనమ్।
ప్రాప్తినామకమైశ్వర్యం సుష్ఠుహ్రష్ట్యోపయోగినామ్ [?] ॥

ఆకాశగమనాదీనామన్యాసాం సిద్ధిసమ్పదామ్।
స్వేచ్ఛామాత్రేణ సంసిద్ధిః ప్రాకామ్యమభిధీయతే॥

స్వశరీరప్రకాశేన సర్వార్థానాం ప్రకాశనమ్।

ప్రాకామ్యమిదమైశ్వర్యమితి కేచిత్ప్రచక్షతే॥

స్వేచ్ఛామాత్రేణ లోకానాం సృష్టిస్థిత్యన్తకర్తృతా।
సూర్యాదినా వియోక్తృత్వమీశిత్వమభిధీయతే॥

సలోకపాలాః సర్వేఽపి లోకాశ్చేద్వశవర్తినః।
తదైశ్వర్యం వశిత్వాఖ్యం సులభం శివయోగినామ్॥ఇతి॥

చరాయ సంసరతే ప్రత్యగాత్మనే అచరన్నాశరహితమైశ్వర్యం కుర్వన్। యద్వా అచరన్నాశరహితమైశ్వర్యం కుర్వన్ చరాయ సృష్టిస్థితిసంహారాదిగతిం కుర్వతే తుభ్యమిత్యర్థః॥

విష్ణుపురాణే—

ప్రాజాపత్యం బ్రాహ్మణానాం బ్రాహ్మం సన్యాసినాం స్మృతమ్।
ఏకాన్తినః సదా బ్రహ్మధ్యాయినో యోగినో హి తే।
తేషాం తత్పరమస్థానం యద్వై పశ్యన్తి సూరయః॥ఇతి॥

ప్రధానశబ్ద ఇత్యనేన త్రిమాత్రశబ్దః। ఏవం శ్రూయతే ఉపనిషది—"యః పునరేతత్త్రిమాత్రేణోమిత్యేతేనైవాక్షరేణ పరం పురుషమభిధ్యాయీత స తేజసి సూర్యే సమ్పన్నః। యథా పాదోదరస్త్వచా వినిర్ముచ్యతే ఏవం హ వై స పాప్మనా వినిర్ముక్తః స సామభిరున్నీయతే బ్రహ్మలోకమ్" ఇతి। ప్రణవశబ్దార్థః అథర్వశిరసి—"అరసాదుచ్యతే ప్రణవః యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవ ఋుచో యజూంషి సామాన్యథర్వాఙ్గిరసశ్చ యజ్ఞబ్రహ్మ బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రణవయతి। తస్మాదుచ్యతే ప్రణవః" ఇతి। న్యాసవిద్యాస్వరూపముత్తరత్ర ప్రతిపాద్యతే॥౬॥

యో వా త్రిమూర్తిః పరమః పరశ్చ

త్రిగుణం జుషాణః సకలం విధత్తే।

త్రిధా త్రిధా వా విదధే సమస్తం

త్రిధా త్రిరూపం సకలం ధరాయ స్వాహా॥౭॥

త్రివిక్రమస్యాయం మన్త్రః। యః పరమాత్మా విష్ణుః త్రిమూర్తిః బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకః।

విష్ణుపురాణే—

సృష్టిస్థిత్యన్తకరణీం బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికామ్।

స సంజ్ఞాం యాతి భగవానేక ఏవ జనార్దనః॥ఇతి॥

యద్వా—త్రివిక్రమత్వాత్పదవిక్షేపభేదేన త్రిమూర్తిః "ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే ధా నిదధే పదమ్" ఇతి శ్రుతిః। పరమః త్రివిక్రమావతారాపేక్షయా బ్రహ్మరుద్రాదిషు సమాభ్యధికాభావాత్ పరమశబ్దః। పరశ్చ అవతారత్వేఽపి ఉత్కృష్టః। త్రిగుణం జుషాణ: "జుషీ ప్రీతి సేవనయోః" ఇతి త్రిగుణేషు సాత్త్వికరాజసతామసేషు ప్రీతిం కుర్వన్। యద్వా—సేవమానః సకలం చిదచిదాత్మకం ప్రపఞ్చం విధత్తే। "వ్యస్కభ్నాద్రోదసీ విష్ణురేతే దాధార పృథివీమభితో మయూఖైః" ఇతి విష్ణురేవ బ్రహ్మశబ్దవాచ్య ఇతి జ్ఞాపయితుం బ్రహ్మాభ్యధితిష్ఠతు భువనాని ధారయన్నితి। "నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి।"

బృహత్త్వాత్ బృంహణత్వాచ్చ తద్బ్రహ్మేతి ప్రకీర్తితమ్॥ఇతి॥

యద్వా—విధత్తే జగత్సృష్ట్యాదిశ్వరభేదేన త్రిధా త్రిధా వా విదధే సమస్తం హ్రస్వదీర్ఘసమరూపేణ గార్హపత్యాన్వాహార్యాహవనీయ ఇతి త్రిధాగ్నిరూపేణ ఉత్తమమధ్యమాధమస్వర్గనరకమోక్ష ఇత్యాది సమస్తం త్రిధా త్రిధా విదధే చకార త్రిరూపం స్త్రీపున్నపుంసకాది త్రిధా భూత్వా త్రివిక్రమరూపీ భూత్వా నివహం స్వస్వకీయసహితైర్దేవమనుష్యాదిభిరావృతం విధత్తే ధృతవాన్ తస్మై॥౭॥

యద్వా కృతమమృతఞ్చరాణాం యత్సర్వనిష్ఠమజరం సమస్తం యత్పశ్యమానమాత్మాభిజుషాణమన్తస్సుషుప్త్యానభిగమ్యమానాయ స్వాహా॥౮॥

త్రివిక్రమావతారే ప్రత్యక్షే కృతస్య పరమాత్మానపరం రూపం స్వప్నేఽపి దేవైర్ద్రష్టుమశక్యమిత్యాహ—యచ్చేతి। కృతం త్రివిక్రమరూపేణ కృతం సర్వనిష్ఠమన్తర్వ్యాప్తమజరమపహతపాప్మత్వాదియుతం సమస్తం బహిశ్చ వ్యాప్తమ్। యద్వా పరిదృశ్యమానం సర్వమాత్మాభిజుషాణమ్।

ఆత్మా బుద్ధౌ ఘృతౌ జీవే స్వభావే పరమాత్మని।ఇతి॥

జీవాత్మనా సేవమానమేవంవిధరూపమన్తర్హృదయే సుషుప్త్యా స్వప్నేనాపి అమృతంచరాణాం అమృతం చరన్తీతి అమృతంచరా దేవాః। తేషామపి అనభిగమ్యమానాయ ధ్యాతుమశక్యాయ। యద్వా—చరాణాం దేవాదీనామమృతం కృతం సముద్రమథనాదికం కృతమ్। యద్రూపం తత్పశ్యమాన చేదపి సుషుప్త్యా స్వప్నేనాపి ప్రాప్తుమశక్యమితి తస్మై॥౮॥

కః కోశమఙ్గే కుశలం విధాయ సాకృతం కృణ్వతేఽయ ఇదః సుకాన్తం కకుద్వతే తే కామచరం చరాయ స్వాహా॥౯॥

కః కోశం బ్రహ్మాణ్డకోశమఙ్గే స్వాఙ్గే కుశల క్షేమసహితం విధాయ సాకృత ఆకృతిసహితం కృణ్వతే తత్ర బ్రహ్మాణం కుర్వతే అగ్రే సృష్ట్యాదౌ కకుదూతే శ్రేష్ఠచరాయ బ్రహ్మణే సుకాన్త మనోహరం కామచరం అణ్డకోశం విధాయ తత్ర సాకృతం ఆకృతిసహితబ్రహ్మాణం కృణ్వతే తుభ్యమ్। అన్యత్రోపనిషది—"అథ పునరేవ నారాయణః సోఽన్యం కామో మనసాధ్యాయత। తస్య ధ్యానాన్తస్థస్య లలాటాత్ స్వేదోపహతాః ప్రపత ఆపస్తాసు తేజో హిరణ్మయమణ్డలస్తత్ర బ్రహ్మా చతుర్ముఖోఽజాయత " ఇతి॥౯॥

యం యజ్ఞైర్మునయో జుషన్తి యం దేవాః పరమం పవిత్రం భవిష్యన్త్యార్త్తిషు ప్రణతాః ప్రధానాః యం సూరయో జపన్తో యోగినః సూక్ష్మైః సుప్రదర్శనైః పశ్యన్తీశ్వరాయ స్వాహా॥౧౦॥

యం పరమాత్మానం మహావిష్ణుం యజ్ఞైః "యజ దేవపూజాసఙ్గతికరణదానేషు" ఇతి సమారాధనైః పాకయజ్ఞహవిర్యజ్ఞసోమయజ్ఞైః।

ద్రవ్యయజ్ఞాస్తపోయజ్ఞా యోగయజ్ఞాస్తథాపరే।

స్వాధ్యాయజ్ఞానయజ్ఞాశ్చ యతయః సంశితవ్రతాః॥ఇతి॥

"యజ్ఞేన దానేన తపసా నాశకేన బ్రాహ్మణా వివిదిషన్తి" ఇతిశ్రుతేః। ద్రవ్యయజ్ఞాదిభిర్మునయః వైఖానసాః।

వైఖానసైర్మునిగణైః నిత్యమారాధితోఽమలైః।

వైఖానసైర్మునిశ్రేష్ఠైః పూజితాయ వేఙ్కటేశాయ నమః॥

ఇతి పద్మవచనార్చనమ్। అత్ర ప్రతిపాదితా మునయ ఆపస్తమ్బాదయః। కింనరః స్వరితి చేత్।

గారుడే—

పురా చతుర్ముఖాదేశాచ్చత్వారో మునయోఽమలాః।

ప్రణీయ వైష్ణవం శాస్త్రం భూమావభ్యర్చ్య యం నృపః॥

మరీచిర్మన్దరే విష్ణుమర్చయామాస కేశవమ్।

ఆదేశాద్బ్రాహ్మణో విష్ణుం శ్రీనివాసే త్రిరర్చయేత్॥

కాశ్యపో విష్వధిష్ఠానే శుభక్షేత్రే భృగుర్మునిః।

నన్దాయాం దక్షిణే సీమ్ని శ్రమాత్తరే [?] సఖా।

తచ్ఛుద్ధౌ శుచిషం నామ భృగుణా స్థాపితో హరిః॥ఇతి॥

బ్రహ్మకైవర్తే పుష్కరతీర్థవైభవవర్ణనే—"నిమ్నగానాం యథా గఙ్గా" ఇత్యారభ్య,

యథా మునీనాం విఖనా ఆదిభూత ఉదాహృతః॥ఇతి శ్రుతిః॥

ధేనుర్వహానామదితిస్సురాణాం బ్రహ్మ ఋభూణాం విఖనా మునీనామ్॥ఇతి॥

ఏవం శ్రుతిస్మృతిపురాణాదిముఖ్యత్వేన వైఖానసానామేవ మునిశబ్దవాచ్యత్వప్రతిపాదనాత్ యజ్ఞైర్మునయో జుషన్తి ఇత్యుక్తత్వాత్। ఆపస్తమ్బాదీనామద్వారభగవద్పూజనవిధిప్రతిపాదనాభావాత్। పఞ్చపూజాప్రతిపాదకస్య యమిత్యత్ర ఏకవచనాస్వారస్యాభావాచ్చ। వైఖానసాః మునయః జుషన్తి। యజ్ఞైః ప్రీణయన్తి సేవాం కుర్వన్తీతి వా। యజ్ఞశబ్ద ఆరాధనపరః యం మహావిష్ణుం ప్రధానదేవాః బ్రహ్మరుద్రాదయః।

న యస్య రూపం న బలప్రభావో న చ స్వభావః పరమస్య పుంసః।

విజ్ఞాయతే శర్వపితామహాద్యైస్తం వాసుదేవం ప్రణమామ్యచిన్త్యమ్॥ఇతి॥

రూపబలప్రభావాతిశయేన చిన్త్యత్వాత్ పరమం ఇత్యుక్తమ్। పవిత్రం ఉపనిషది "స ఏష సర్వభూతాన్తరాత్మాపహతపాప్మా దివ్యో దేవ ఏకో నారాయణః" ఇతి।

అశుద్ధా బ్రహ్మరుద్రాద్యా జీవా విష్ణోర్విభూతయః।

తాన్నైవ కుదృష్టసామ్యత్వ పరత్వాదప్యుపాసతే॥ఇతి॥

అతఏవ పవిత్రమిత్యుక్తమ్। యద్వా స్వభక్తాన్ వజ్రాదపి త్రాయత ఇతి పవిత్రశబ్దప్రయోగః।

దన్తా గజానాం కులిశాగ్రవిష్ఠురాశీర్ణయత్తేన జలం మమైతత్।

మహద్విపత్తిత్వవినాశనో యో జనార్దనానుస్కరణానుభావః॥ఇతి॥

అమృతాపహరణే గరుడేన్ద్రయోర్యుద్ధే చ ద్రష్టవ్యమ్। అత ఏవ ఆర్తిషు ప్రణతా భవిష్యన్తి।

శ్రీమద్రామాయణే బాలకాణ్డే—

రాక్షసో రావణో మూర్ఖో వీర్యోత్సేకేన బాధతే। ఇత్యాది।
వధార్థం వయమాయాతాస్తస్య వై మునిభిస్సహ।
సిద్ధగన్ధర్వయక్షాశ్చ తతస్త్వాం శరణం గతాః॥

త్వం గతిః పరమో దేవః సర్వేషాం నః పరన్తపః।
వధాయ దేవశత్రూణాం నృణాం లోకే మనః కురు॥

ఏవముక్తః సురగణైః విష్ణుస్త్రిదశపుఙ్గవః।
పితామహపురోగాంశ్చ సర్వలోకనమస్కృతః॥

అబ్రవీత్ త్రిదశాన్ సర్వాన్ సమేతాన్ ధర్మసంహితాన్।
భయం త్యజత భద్రం వో వధార్థం యుధి రావణమ్॥

సపుత్రపౌత్రం సామాత్యం సమన్త్రిజ్ఞాతిబాన్ధవమ్।
హత్వా క్రూరం దురాత్మానం దేవర్షీణాం భయావహమ్॥ఇత్యాది॥

భాగవతే—

పురాసురాయ గిరిశో వరం దత్వాప సఙ్కటమ్।

ఇత్యారభ్య అన్తే తు సఙ్కటం లేభే నర చితః శివ ఇత్యుక్తమ్ [?] బాణాసురయుద్ధే చ ద్రష్టవ్యమ్।

ప్రసాదయామాస భవో దేవం నారాయణం ప్రభుమ్।

శరణం చ జగామాద్యం వరేణ్యం వరదం హరిమ్॥ఇతి॥

అనేన బ్రహ్మరుద్రాదీనాముపాస్యరాహిత్యం తత్ప్రయుక్తవ్రతానామప్యుపాదేయరాహిత్యం చ దర్శితమ్। ప్రధానధర్మార్థకామమోక్షచతుర్విధపురుషార్థేషు స్వాభిమతార్థప్రధానమార్తిషు స్వాభిమతార్థాలాభే నాశే చ ప్రణతా భవిష్యన్తి।

గీతాయామ్—

చతుర్విధా భజన్తే మాం జనాః సుకృతినోఽర్జున।

ఆర్తో జిజ్ఞాసురర్థార్థీ జ్ఞానీ చ భరతర్షభ॥

తేషాం జ్ఞానీ నిత్యయుక్త ఏకభక్తిర్విశిష్యతే।

ప్రియో హి జ్ఞానినోఽత్యర్థమహం స చ మమ ప్రియః।

ఉదారాః సర్వ ఏవైతే జ్ఞానీ త్వాత్మైవ మే మతమ్।ఇతి॥

యం పరమాత్మానం యం మన్త్రమితి కాకాక్షిన్యాయేనోభయత్రాన్వయః। యం మన్త్రరాజమష్టాక్షరం యం విష్ణుషడక్షరం మన్త్రం జపన్తః।

పరాశరః—

త్రివిధో జపయజ్ఞః స్యాత్తస్య భేదం నిబోధత।

యదుచ్చనీచస్వరితైః శబ్దైః స్పష్టపదాక్షరైః॥

మన్త్రముచ్చారయేద్వాచా వాచికోఽయం జపః స్మృతః।
శనైరుచ్చారయేన్మన్త్రమీషదోష్ఠౌ ప్రచాలయేత్॥

అపరైరశ్రుతం కిఞ్చిద్య ఉపాంశుజపః స్మృతః।
ధియా యదక్షర శ్రేణ్యా వర్ణాద్వర్ణ పదాత్పదమ్॥

మన్త్రార్థచిన్తనం భూయః కథ్యతే మానసో జపః।
త్రయాణాం జపయజ్ఞానాం శ్రేష్ఠం స్యాదుత్తరోత్తరమ్॥

అష్టాక్షరశ్చ యో మన్త్రో ద్వాదశాక్షర ఏవ చ।
షడక్షరశ్చ యో మన్త్రో విష్ణోరమితతేజసః॥

ఏతే మన్త్రాః ప్రధానాః స్యుర్వైదికాః ప్రణవైర్యుతాః।
ప్రణవేన విహీనాస్తు తాన్త్రికా ఏవ కీర్తితాః॥ఇతి॥

సూరయో నిత్యసూరయః అనన్తగరుడాదయః పశ్యన్తి। "తద్విష్ణోః పరమం పదం సదా పశ్యన్తి సూరయః" ఇతి శ్రుతిః। యద్వా బ్రహ్మవిదః పశ్యన్తి యోగినః యమనియమాసనప్రాణాయామప్రత్యాహారధారణాధ్యానసమాధిరిత్యష్టాఙ్గయోగినః ధ్యానేన పశ్యన్తి।

యద్వా—

యోగః సన్నహనోపాయధ్యానసఙ్గతిభక్తిషు।

ఇతి భగవత ఏవోపాయోపేయత్వమ్। అనేన సిద్ధరూపా ప్రపత్తిః సాధ్యరూపా ప్రతిపాద్యతే।

సమర్థపురుషార్థానాం సాధకస్య దయానిధేః।
ప్రమతః పూర్వసిద్ధత్వాసిద్ధోపాయవిదో విదుః॥

భక్తిప్రపత్తిప్రముఖైస్తద్వశీకారకారణమ్।
తత్తద్ఫలాని సాధ్యత్వాత్సాధ్యోపాయం విదుర్బుధాః॥ఇతి॥

ఈదృశ: పరమాత్మా యః ప్రత్యగాత్మా తథేదృశః।
తత్సమ్బన్ధానమితి [?] యోగః ప్రకీర్తితః॥

యద్వా—

యోగఃసన్నహనోపాయధ్యానసఙ్గతిభక్తిషు॥ఇతి॥

స్వామిన్ స్వశేషం స్వవశం స్వభరత్వేన నిర్భరమ్।
స్వదత్తస్వధయా స్వార్థం స్వస్మిన్న్యస్యతి మాం స్వయమ్॥ఇతి॥

సర్వదానుసన్ధానమ్—

స్వోజ్జీవనేచ్ఛా యది తే స్వదత్తాయాం స్పృహా యది।
ఆత్మనిక్షేపణం దాస్యం హరే: స్వామ్యం సదా స్మరేత్॥ఇతి॥

కర్మయోగినస్తం సుప్రదర్శనైః ఉద్దిష్టాదికాలవ్యతిరిక్తకాలేషు భగవదారాధనాదికం కుర్వన్తి। భగవద్భక్తా: కైఙ్కర్యపరాః పరాత్మయోగిన ఇత్యుచ్యన్తే। ఏతేషాం భగవద్విశ్లేషమసహమానానామ్।

న ప్రదోషే హరిం పశ్యేత్.......।
యది పశ్యేత్ప్రమాదేన ద్వాదశాబ్దేన నశ్యతి।

ఇతి హరిదర్శననిషేధే నాస్త్యేవ స్మృతిః—

అర్చకాన్ పరిచారాంశ్చ వైష్ణవాన్ జ్ఞానినో యతీన్।
దాసీదాసాదికాంశ్చైవ.........॥

తాపత్రయానలోజ్వాలామాలితే దేహమన్దిరే।
విష్ణుభక్తిరసైః శాన్తిం జానన్ కః కాలమీక్షతే॥

కాలోఽస్తి యజ్ఞే కాలోఽస్తి దానే కాలోఽస్తి వై జపే।
సర్వేశదర్శనే కాలో వక్ష్యమాణస్తదఞ్చితః॥ఇతి॥

మౌనం వాచోనివృత్తిః స్యాన్మాత్ర భాషణసంస్కృతమ్।
నాన్యదేవేరణం విష్ణోః సదా ధ్యాయేచ్చ కీర్తయేత్॥

సుప్రదర్శనైరిత్యుక్తం సుప్రదర్శనైః పశ్యన్తి। అత్ర ప్రణతా ఇత్యనేన పరమాత్మనో నారాయణస్య పాదారవిన్దే న్యస్తభరా ఉచ్యన్తే। పరమాత్మని నారాయణే సర్వభారసమర్పణాత్।

సంజ్ఞాతనైరపేక్షం తు నమ ఇత్యుచ్యతే బుధైః।
భరన్యాసబలాదేవ స్వయత్నవినివృత్తయే।
అత్రోపాయాన్తరస్థానే రక్షకో వినివేశతే॥ఇతి॥

ప్రకర్షేణ నతాః ప్రణతాః। నమః శబ్దస్య స్థూలసూక్ష్మపరమో జన ఇతి అహిర్బుధ్న్యేన వ్యాఖ్యాతమ్।

ప్రేక్షావతః ప్రవృత్తిర్యా ప్రహ్వభావాత్మికా స్వతః।
ఉత్కృష్టః పరముద్దిశ్య తన్నమః పరిగీయతే॥

లోకే చేతనవర్గస్తు ద్విధైవ పరిగీయతే।
జ్యాయాంశ్చైవ తథాజ్యాయాన్ నైవాఖ్యా విద్యతే పరా॥

కాలతో గుణతశ్చైవ ప్రకర్షో యత్ర తిష్ఠతి।
శబ్దస్యాన్ముఖ్యయా వృత్త్యా జ్యాయానిత్యవలమ్బ్యతే॥

అతశ్చేతనవర్గస్తు స్మృతః ప్రత్యవరో బుధైః।
తజ్జ్యాయాంశ్చ తయోర్యోగః శేషశేషితయేష్యతే॥

అజ్యాయాంసః పరే సర్వే జ్యాయానేకో మతః పరః।
నన్నన్తృస్వభావేన తేషాం తేన సమన్వయః॥

నన్తవ్యః పరమః శేషీ శేషా నన్తార ఈరితాః।
నన్తృనన్తవ్యభావోఽయం న ప్రయోజనపూర్వకః॥

నిశ్చయో హి స్వభావోఽయం నన్తృనన్తవ్యతాత్మకః।
ఉపాధిరహితో నాయం యేన భావేన చేతనాః॥

నమనం జాయతే తస్మై తద్వా నమనముచ్యతే।
భగవాన్ నః పరో నిత్యమహం ప్రత్యవరః సదా॥

ఇతి భావో నమః ప్రోక్తో నమసః కారణం హి సః।
నమయత్యపి వా దేవం ప్రహ్వభావయతి ధ్రువమ్।
అతో వా నమ ఉద్దిష్టం యత్తన్నామయతి స్వయమ్॥

వాచా నమ ఇతి ప్రోచ్య మనసా వపుషా చ యత్।
తన్నమః పూర్వముద్దిష్టమతోఽన్యన్న్యూనముచ్యతే॥

ఇయం కరణపూర్తిః స్యాదఙ్గపూర్తిమిమాం శృణు।
శాశ్వతీ మమ సంసిద్ధిరియం ప్రహ్వో భవామి యత్॥

పురుషం పరముద్దిశ్య న మే సిద్ధిరతోఽన్యథా।
ఇత్యఙ్గముదితం శ్రేష్ఠం ఫలేచ్ఛా తద్విరోధినీ॥

అనాదివాసనారోహాదనైశ్వర్యత్వభావజాత్।
మలావకుణ్ఠితత్వాచ్చ దృక్క్రియావిహతిర్హి యా॥

తత్కార్పణ్యం తదుద్బోధో ద్వితీయం హ్యఙ్గమీదృశమ్।
స్వస్వాతన్త్ర్యావబోధస్థం తద్విరోధ ఉదీర్యతే॥

పరత్వే సతి దేవోఽయం భూతానామనుకమ్పయా।
అనుగ్రహైకధీర్నిత్యమిత్యేతద్భక్తవత్సలః॥

ఉపేక్షకో యథా కర్మఫలదాయీతి యా మతిః।
విశ్వాసాత్మతయా యత్తో త్వదీయం వా తు వై సదా॥

ఏవంభూతోఽప్యశక్తః సన్ నస్త్రాతా భవితుం క్షమః।
ఇతి బుద్ధ్వా స్వదేవస్య గోప్తృశక్తినిరూపణమ్॥

చతుర్థమఙ్గముద్దిష్టమముష్యా వ్యాహతిః పునః।
ఉదాసీనో గుణాభావాదిత్యుత్ప్రేక్షా నిమిత్తజా॥

స్వస్వస్వామినివృత్తిర్యా ప్రాతికూల్యవివర్జనమ్।
తదఙ్గం పఞ్చమం ప్రోక్తమాజ్ఞావ్యాఖ్యాతవర్జనమ్॥

అశాస్త్రీయోపవాసే తు తద్వ్యాఖ్యాత ఉదీర్యతే।
చరాచరాణి భూతాని సర్వాణి భగవద్వపుః॥

అతస్తదానుకూల్యం మే కార్యమిత్యేవ నిశ్చయః।
షష్ఠమఙ్గం సముద్దిష్టం తద్విఘాతే నిరాకృతిః॥

పూర్ణమఙ్గైరుపాఙ్గైశ్చ నమనం తే ప్రకీర్తితమ్।
స్థూలో యో నమనస్యార్థః సూక్ష్మమన్యం నిశామయ॥

చేతనస్థం యదా మన్త్రం స్వస్మిన్ స్వీయే చ వస్తుని।
నమ ఇత్యక్షరద్వన్ద్వం తద్ధామ హ్యన్యవాచకమ్॥

అనాదివాసనారూఢమిథ్యాజ్ఞాననిబన్ధనాత్।

ఆత్మాత్మీయపరార్చస్తా యాస్వతన్త్రస్వతామితి [?]|
మేన ఏవం సమీచీనా బుద్ధ్యా సాఽత్ర నివార్యతే॥

నాహం మమ స్వతన్త్రోఽహం నాస్తితస్వార్థ ఉచ్యతే।
న మే దేహాదికం వస్తు స శేషః పరమాత్మనః॥

ఇతి బుద్ధ్వా నివర్తన్తే తాని సేయం మనీషికా।
అనాదివాసనాజాతైర్భోషైస్తైస్తైర్వికల్పితైః॥

రుషితం యద్ధృఢం చిత్తం స్వాతన్త్ర్యం సత్త్వధీమయమ్।
చిత్తద్వైష్ణవసావాత్మ్యప్రతిబోధసముత్థయా॥

నమ ఇత్యనయా వాచా మన్త్రాత్స్వస్మాదపోహ్యతే।
ఇతి తే సూక్ష్మ ఉద్దిష్టః పరమం స్వం నిశామయ॥

పన్థా నకార ఉద్దిష్టో మః ప్రధాన ఉదీర్యతే।
విసర్గః పరమేశస్తు తత్రార్థోఽయం నిరూప్యతే॥

అనాదిపరమేశస్తు శక్తిమాన్ పురుషోత్తమః।
స్వప్రాప్తయే ప్రధానోఽయం పన్థా నమననామవాన్॥

ఇతి తే త్రివిధః ప్రోక్తో నమః శబ్దార్థతాం ప్రతి।
నివేదయేత్ స్వమాత్మానం విష్ణోరమితతేజసి॥

తదాత్మనా మనఃశాన్తస్తద్విష్ణోరితి మన్త్రతః।

శరీరపాతకాలే చ సార్థస్వానుగ్రహం స్వయమ్॥

పరిపాకం ప్రపన్నానాం ప్రయచ్ఛతి యథాతథమ్।
అఙ్కోలతైలసిక్తానాం బీజానామచిరాద్యథా।
విపాకః ఫలపర్యన్తస్తథాత్రేతి నిదర్శితః॥౧౦॥

ఇతి ప్రథమోఽనువాకః

ద్వితీయోఽనువాకః

యో వా గవిష్ఠః పరమః ప్రధానః పదం వా యస్య సత్త్వమాసీత్ యస్యోపరి త్వం మునయో న పశ్యన్తి తస్మై ముఖ్యాయ విష్ణవే స్వాహా॥౧॥

యో వా గవిష్ఠ ఇత్యాది పఞ్చమన్త్రాననుక్రమాత్ పఞ్చోపనిషన్మన్త్రే యః పరమాత్మా గవిష్ఠః భూమిస్థః అవకాశప్రదః। యద్వా చరాచరాత్మకేషు లోకేషు ఆకాశరూపేణ స్థితః। పరమః వ్యాప్త్యా పరమః ప్రధానః పఞ్చభూతేషు ప్రధానః కారణభూతః । పదం వా యస్య సత్త్వమాసీత యస్యాకాశస్య పదముత్పత్తిస్థానం త్వమేవాసీత్। ఆసీదితి ఛాన్దసః। యస్య పరమాత్మనస్తవ ఉపరి త్వం మునయో న పశ్యన్తి। మననశీలో మునిః నారాయణపారాయణో నిర్ద్వన్ద్వో మునిరితి వా ముఖ్యాయ తస్మై విష్ణవే తుభ్యమ్॥౧॥

యో వా వాయుర్ద్విగుణోఽన్తరాత్మా సర్వేషామన్తశ్చరతీహ విష్ణోః స త్వం దేవాన్ మనుష్యాన్ మృతాన్ పరిసంజీవసే స్వాహా॥౨॥

యః పరమాత్మా వాయుః మహాభూతచతుర్థః। ద్విగుణః శబ్దస్పర్శవాన్ ఇతి। ద్వౌ వాయోరితి అన్తరాత్మా వ్యాప్తః। సర్వేషామన్తశ్వరతీహ ప్రకృతిమణ్డలే విష్ణోః స వాయుః త్వం దేవాన్ మనుష్యాన్ మృతాన్ పరిసంజీవసే దేవాన్ వర్ధయసి మృతాన్ మనుష్యాన్ సాన్దీపనీపుత్రబ్రాహ్మణపుత్రాదీన్ సఞ్జీవసే తుభ్యమ్॥౨॥

త్వమగ్నే త్రిగుణో వరిష్ఠః పరం బ్రహ్మ పరం జ్యోతిః సర్వేషాం త్వం పాలనాయ హుతమమృతం వహిష్యసే స్వాహా॥౩॥

హే అగ్నే త్వం త్రిగుణో గన్ధరసవిహీనాస్త్రయోరితి వరిష్ఠః శ్రేష్ఠః పరం బ్రహ్మ పరం జ్యోతిః "అభిః సర్వా దేవతాః" ఇతి శ్రుతిః। సర్వదేవాత్మకత్వాత్పరంబ్రహ్మశబ్దప్రయోగః। ప్రళయకాలాపేక్షయా ఉత్కృష్టజ్యోతిః। సర్వేషాం దేవమనుష్యాదీనాం త్వం పాలనాయ రక్షణాయ హుతమమృతం వహిష్యసే। అమృతరూపేణ సర్వేషాం ప్రాపయిష్యసి। త్వయా హుతమమృతరూపేణ కలాద్వారేణ ప్రాపయిష్యసి। శ్రీవైఖానససూత్రే "యథావాస్య సుషుమ్నా జ్యోతిష్మతీ ప్రాణాహుతీ రేతోధాః "ఇత్యేతా ఆహుతీర్గృహీత్వా" రశ్మయశ్చతస్రః పృశ్ని సన్దధీరన్ సహ వా శుద్ధా అమృతావహాచీనుహి దివ్యాలోకపావనీత్యేతాభిశ్చన్ద్రమసమాప్యాయయత్యసౌ ను రాజా సోమ ఆప్యాయితో మూలగామీవ పాయాన్నస్యమృతోద్గారిసురప్రియా" ఇత్యేతాభిరమృతేన తాం దేవతాం తర్పయతి। మనుష్యాణాం త్వధికం పాకభేదేన ప్రాపయసి। త్వం సమర్థః। ఏవంరూపాయాగ్నిస్వరూపిణ ఇత్యర్థః॥౩॥

త్వం జీవస్త్వమాపస్సర్వేషాం జనితా త్వమాహరః త్వం విష్ణో శ్రమాపనుదాయ చతుర్గుణాయ స్వాహా॥౪॥

హే విష్ణో జీవకారణభూతా ఆపస్త్వం ఛాన్దోగ్యే ఈరితమ్ "పఞ్చమ్యామాహుతావాపః పురుషవచసో భవన్తి" ఇతి॥

ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపో వై నరసూనవః।

తా యదస్యాయనం పూర్వం తేన నారాయణః స్మృతః॥ఇతి॥

సర్వేషాం జనితా ఉత్తరోత్తరం కారణత్వేన జనితా। త్వమాహరః త్వమాహర ఛాన్దసత్వాత్ త్వమాహర ఇతి। సర్వేషాం శ్రమాపనుదః సర్వేషాం స్నానపానాదినా శ్రమశాన్తిప్రదః। యద్వా రామకృష్ణాద్యవతారాదిషు కాళిన్ద్యాదిరూపేణ శ్రమశాన్తిప్రదః।

సంభక్షయిత్వా భూతాని జగత్యేకార్ణవీకృతే।

నాగపర్యఙ్కశయనే శేతేఽసౌ పరమేశ్వరః॥ఇతి॥

చతుర్గుణాయ గన్ధవిహీనాశ్చత్వారోఽపాం గుణా ఇతి తస్మై॥౪॥

భూమేర్వితన్వన్ ప్రతరన్ప్రకామః పోపూయమానః పఞ్చభిః స్వగుణైః ప్రసన్నైస్సర్వాణి మాం ధారయిష్యసి స్వాహా॥౫॥

హే పరమాత్మన్ ప్రకామః।

ధర్మావిరుద్ధో భూతేషు కామోఽస్మి భరతర్షభ। :

కామభూతః భూమేః పఞ్చభిః స్వగుణైః శబ్దస్పర్శరూపరసగన్ధా ఇతి పఞ్చేన్ద్రియవిషయభూతైర్గుణైః సర్వాన్ వితన్వన్ విస్తారయన్ విషయప్రవణాన్ కుర్వన్ పోపూయమానః పవిత్రభూతః ప్రతరన్ తదాక్రమ్య స్థితస్సన్,

గీతాయామ్—

త్రిభిర్గుణమయైర్భావైరేభిస్సర్వమిదం జగత్।

మోహితం నాభిజానాతి మామేభ్యః పరమవ్యయమ్॥ఇతి॥

స్వతేజసాఽప్యాధీత్రైః ప్రసన్నైర్గుణైరిమాన్ లోకాన్ ధారయిష్యసి। “వ్యస్కభ్నాద్రోదసీ విష్ణురేతే దాధార పృథివీమభితో మయూఖైః" ఇతి శ్రుతేః। భూమ్యా ఐన్ద్రియవిషయశక్తప్రదాయేత్యర్థః॥౫॥

మనస్త్వం భూత్వా మనఃప్రదోఽయే త్వత్తో భూతం సమ్భావయిష్యసి సర్వేషాం కాయానామర్హమర్హతే స్వాహా॥౬॥

హే పరమాత్మన్ త్వం అగ్రే సృష్ట్యాదౌ మనో భూత్వా త్వత్తః త్వత్సకాశాదుద్భూతమనోభిమానిదేవతాం సంభావయిష్యసి సఙ్కల్పయిష్యసి । సర్వేషాం దేవమనుష్యాదీనాం కాయానాం శరీరాణాం యథా మనఃప్రదః।

ఏతస్మాజ్జాయతే ప్రాణో మనః సర్వేన్ద్రియాణి చ। ఇతి శ్రుతేః॥

మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బన్ధమోక్షయోః॥ఇతి॥

మనోరూపేణ భవితుం అర్హతే సమర్థాయేత్యర్థః॥౬॥

త్వం బుద్ధిర్భూతానామన్తరాత్మా పుణ్యవతాం పుణ్యేషు సజ్జమానః త్వ బుద్ధ్వా విచిన్వమానః పుణ్యరూపాయ స్వాహా॥౭॥

హే పరమాత్మన త్వం బుద్ధి బుద్ధిరూపః। భూతానాం పఞ్చభూతానాం అన్తరాత్మా తత్తదభిమానిదేవతానామన్తరాత్మా। పుణ్యవతాం పుణ్యేషు సజ్జమానః నివిష్టః। త్వం బుద్ధ్వా విచిన్వమానః "బుద్ధిస్తాత్కాలికీ మతా" ఇతి। తయా బుద్ధ్యా విచిన్వమానః పుణ్యరూపాయ "సత్యం తపో దమః శమో దానం ధర్మః ప్రజననమగ్నయోఽగ్ని హోత్రం యజమానః సంన్యాసః" ఇతి తే పుణ్యశబ్దవాచ్యా:। “యద్వ్యోమ్నః స్థానం గళాన్తరం బుద్ధేర్వచనమహంకారస్య హృదయచిత్తస్య నాభిరితి బుద్ధ్యా విచిన్వమానః” ఇత్యుక్తత్వాత్। అభ్యాసరూపమాత్రేణ వా విచిన్వమానః తస్మై॥౭॥

యః సూక్ష్మాన్ సఞ్చరమాణాన్ భావాభావాన్ భవ్యాభవ్యాన్

కుర్వన్నాత్మీయమమితో ధునోతి ధురం వహిష్యసే స్వాహా॥౮॥

యః పరమాత్మా సూక్ష్మాన్ భూతసూక్ష్మాన్ సఞ్చరమాణాన్ విరజాపర్యన్తం సఞ్చరమాణాన్ భావాభావాన్ సూక్ష్మరూపత్వాత్ భావరూపాన్ సుఖదు:ఖానుభవాభావాత్ అభావరూపాన్ భవ్యాన్ అపహతపాప్మా విజరో విమృత్యుర్విశోకో విజిఘత్సోఽపిపాసః సత్యకామః సత్యసఙ్కల్పః" ఇతి గుణాష్టకావిర్భావాయ భవ్యాన్ అమానవకరస్పర్శాత్పూర్వం గుణాష్టకావిర్భావాభావాత్ అభవ్యాన్ కుర్వన్నాత్మీయం బ్రహ్మాలఙ్కారాదినాలఙ్కృత్య ముక్తం పరమాత్మసమ్బన్ధం కుర్వన అమితః అమానవః సుకృతదుష్కృతే ధునోతి।

కౌషీతకిబ్రాహ్మణే—

“తమేతం దేవయజనం పన్థానమాసాద్యాగ్నిలోకమాగచ్ఛతి। స వాయులోకం స వరుణలోకం స ఆదిత్యలోకం స ఇన్ద్రలోకం స ప్రజాపతిలోకం స బ్రహ్మలోకమ్। తస్య హ వా ఏతస్య బ్రహ్మలోకస్యారో హృదో ముహూర్తోఽన్వేష్టిహా విరజా నదీల్యో వృక్షః సాలజ్యం సంస్థానం అపరాజితమాయతనం ఇన్ద్రప్రజాపతీ ద్వారగోపౌ విభుప్రమితం విచక్షణసన్ద్యామితౌజాః పర్యఙ్కః ప్రియా చ మానసీ ప్రతిరూపా చ చాక్షుషీ పుష్పాణ్యాదాయావయతౌ వై చ జగన్యమ్బా చామ్బావయవాశ్చాప్సరసోఽమ్బయా నద్యః। తమిత్థంవిధా గచ్ఛతి। తం బ్రహ్మాహాభిధావత మమ యశసా విరజాం వా పాలయన్నదీం ప్రాపం న వా అయం జిగీష్యతీతి॥

తం పఞ్చశతాన్యప్సరసాం ప్రతిధావన్తి। శతం మాలాహస్తాః శతమాఞ్జనహస్తాః శతం చూర్ణహస్తాః శతం వాసోహస్తాః శతం ఫణహస్తాస్తం బహ్మాలఙ్కారేణాలఙ్కుర్వన్తి। స బ్రహ్మాలఙ్కారేణాలఙ్కృతో బ్రహ్మవిద్వాన్ బ్రహ్మైవాభిప్రైతిః। స ఆగచ్ఛత్యారం హృదం తం మనసాత్యేతి। తమృత్వా సంప్రతివిదో మజ్జన్తి। స ఆగచ్ఛతి। ముహూర్తాన్వేష్టిహాస్తేఽస్మాదపద్రవన్తి। స ఆగచ్ఛతి విరజాం నదీం తాం మనసైవాత్యేతి। తత్సుకృతదుష్కృతే ధూనుతే। తస్య ప్రియా జ్ఞాతయస్సుకృతముపయన్త్యప్రియా దుష్కృతమ్। తద్యథా రథేన ధావయన్ రథచక్రే పర్యవేక్షత ఏవమహోరాత్రే పర్యవేక్షతే। ఏవం సుకృతదుష్కృతే ధూనుతే సర్వాణి చ ద్వన్ద్వాని। స ఏష విసుకృతో విదుష్కృతో బ్రహ్మవిద్వాన్ బ్రహ్మైవాభిప్రైతి॥

స ఆగచ్ఛతీల్యం వృక్షం తం బ్రహ్మగన్ధః ప్రవిశతి। స ఆగచ్ఛతి సాలజ్యం సంస్థానం తం బ్రహ్మ స ప్రవిశతి। స ఆగచ్ఛత్యపరాజితమాయతనం తం బ్రహ్మతేజః ప్రవిశతి। స ఆగచ్ఛతీన్ద్రప్రజాపతీ ద్వారగోపౌ తావస్మాదపద్రవతః। స ఆగచ్ఛతి విభుప్రమితం తం బ్రహ్మయశః ప్రవిశతి। స ఆగచ్ఛతి విచక్షణామాసన్దీం బృహద్రథన్తరే సామనీ పూర్వౌ పాదౌ

ద్వైత నౌవసే చాపరౌ పాదౌ వైరూపవైరాజే శాక్కరరైవతే తిరశ్చీ సా ప్రజ్ఞా ప్రజ్ఞయా హి విపశ్యతి। స ఆగచ్ఛత్యమితౌజసం పర్యఙ్కం తం స ప్రాణః। తస్య భూతం చ భవిష్యచ్చ పూర్వౌ పాదౌ శ్రీశ్చేరా చాపరౌ బృహద్రథన్తరే అనూచ్యే భద్రయజ్ఞాయజ్ఞీయే శీర్షణ్యమృచశ్చ సామాని చ ప్రాచీనాగానం యజూంషి తిరశ్చీనాని సోమాంశవ ఉపస్తరణముద్గీథ ఉపశ్రీః శ్రీరుపబర్హణమ్। తస్మిన్ బ్రహ్మాస్తే। తమిత్థంవిత్పాదేనైవాగ్ర ఆరోహతి। తం బ్రహ్మాహ కోఽసీతి। తం ప్రతిబ్రూయాత్ ఋతురస్మ్యర్తవోఽస్మ్యాకాశాద్యోనేస్సంభూతో హేవ। ఏతత్ సంవత్సరస్య తేజోభూతస్య భూతస్య త్వమాత్మాసి యస్త్వమసి సోఽహమస్మీతి। తమాహ కోఽహమస్మీతి॥

సత్యమితి బ్రూయాత్। కిం తత్సత్యమితి। యదన్యద్దేవేభ్యశ్చ ప్రాణేభ్యశ్చ తత్సద్ధ యద్దేవాశ్చ ప్రాణాశ్చ తద్యత్తదేతయా వాచాభివ్యాహ్రియతే సత్యమితి। ఏతావదిదం సర్వమిదం సర్వమసీత్యేవైనం తదాహ।

తదేతచ్ఛ్లోకేనాప్యుక్తమ్—

యజూదరః సామశిరా అసావృఙ్మూర్తిరవ్యయః।

స బ్రహ్మేతి హి విజ్ఞేయ ఋషిర్బ్రహ్మమయో మహాన్॥ఇతి॥

తమాహ కేన పౌసాని నామాన్యాప్నోతీతి। ప్రాణేనేతి బ్రూయాత్। కేన। స్త్రీనామానీతి। వాచేతి। కేన నపుంసకనామానీతి। మనసేతి। కేన గన్ధానితి। ఘ్రాణేనేతి బ్రూయాత్। కేన రూపాణీతి। చక్షుషేతి। కేన శబ్దానితి। శ్రోత్రేణేతి। కేనాన్నరసానితి। జిహ్వయేతి। కేన కర్మాణీతి। హస్తాభ్యామితి। కేన సుఖదుఃఖే ఇతి। శరీరేణేతి। కేనానన్దం రతిం ప్రజాతిమితి। ఉపస్థేనేతి। కేనేత్యా ఇతి। పాదాభ్యామితి। కేన ధియో విజ్ఞాతవ్యం కామానితి। ప్రజ్ఞయేతి ప్రబ్రూయాత్। తమాహాపైవ ఖలు మే హ్యసావయం తే లోక ఇతి। సా యా బ్రహ్మణి చితి యా వ్యష్టిస్తాం చితిం జయతి తాం వ్యష్టిం వ్యశ్నుతే య ఏవం వేద య ఏవం వేద।

ధురం వహిష్యసే పారమాత్మికోపనిషన్మన్త్రాధ్యేతా వైష్ణవో మన్త్రార్థవిత్పరమైకాన్తీ చ తస్య ధురం వహిష్యసే॥

శరణం త్వాం ప్రపన్నా యే ధ్యానయోగవివర్జితాః।

తేఽపి మృత్యుమతిక్రమ్య యాన్తి తద్వైష్ణవం పదమ్॥

“బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరమ్” ఇతి శ్రుతేశ్చ।

మత్పదద్వన్ద్వమేకం యే ప్రపద్యన్తే పరాయణమ్।

ఉద్ధరిష్యామ్యహం దేవి తస్మాత్ సంసారసాగరాత్॥ఇతి॥౮॥

యస్యా దౌ భయాద్భగవానుత్తిస్తే స్వయం సూర్యస్య త్వం కాలం వహమాన: యస్మాత్తేజ ఆత్మీయం కృత్వా సర్వానస్మాన్ పాలయిష్యసి స్వాహా॥౯॥

యస్య సృష్టిస్థితిసంహారాదికం పరమాత్మనో నారాయణస్య నియమనాతిక్రమభయాత్ భగవాన్—

ఉత్పత్తిం చ వినాశం చ భూతానామాగతిం గతిమ్।

వేత్తి విద్యామవిద్యాం చ స వాచ్యో భగవానితి॥

ఉత్పత్త్యాదికం పరమాత్మాధీనమితి యో వేత్తి స భగవాన్ షాడ్గుణ్యబిత్ప్వర్వే..."భీషాస్మాద్వాతః పవతే। భీషోదేతి సూర్యః। భీషాస్మాదగ్నిశ్చేన్ద్రశ్చ। మృత్యుర్ధావతి పఞ్చమ ఇతి।" కథముపేతి। సత్యం కాలం వహమాన:। "కలా ముహూర్తాః కాష్ఠాశ్చాహోరాత్రాశ్చ సర్వశః। అర్ధమాసా మాసా ఋతవః సంవత్సరశ్చ కల్పన్తామ్।" ఇతి। అహోరాత్రాదికాలం యథాప్రకారం దేవమనుష్యాదిషు ప్రాపయ..న్నం దేహాద్యైః ప్రతిదినం యుద్ధసామర్థ్యసంభవకారణాత్। ఆత్మీయం తేజః పరాభవాభిభవసామర్థ్యం తేజ ఇతి ప్రణవాదికం తేజః సర్వానస్మాన్ సూర్యరూపేణ పాలయిష్యసి।

షడ్బింశబ్రాహ్మణే—

"దేవాశ్చ వా అసురాశ్చ లోకేష్వంసన్తతేఽసురా ఆదిత్యమభిద్రవన్ స ఆదిత్యో...భిత్త..ర్మరూపేణ తిష్ఠత్యప్రజాపతిముపాయావత్। తస్య ప్రజాపతిరేతత్

భేషజమశ్యత్ ఋతం చ సత్యం చ బ్రహ్మ చోఙ్కారం చ త్రిపదాం చ గాయత్రీం బ్రా...మపశ్యత్" ఇత్యాది॥

శ్రీవిష్ణుపురాణే—

మన్దేహా రాక్షసా ఘోరాః సూర్యమిచ్ఛన్తి ఘాతితుమ్।

ప్రజాపతికృతః శాపస్తేషాం మైత్రేయ రక్షసామ్॥

అక్షయత్వం శరీరాణాం మరణం చ దినేదినే।

తతః సూర్యస్య తైర్యుద్ధం భవత్యత్యన్తదారుణమ్॥

ఇత్యాది।

వైష్ణవ.... కారం తస్య తత్ప్రేరకం పరమ్।

తేన తత్ప్రేరితం జ్యోతిరోఙ్కారేణాథ దీప్తిమాన్॥

దహత్యశేషరక్షాంసి మన్దేహాఖ్యాని యాని వై।

తతః ప్రయాతి.... బ్రాహ్మణైరభిరక్షితః॥

వాలఖిల్యాదిభిశ్చైవ ప్రభుర్వైఖానసైరపి।

మహాత్మభిర్మహాత్మా వై జగతః పాలనాద్యతః॥

ఇతి భగవదాజ్ఞా...... యాత్ జగత్పాలనాదికం కరోతి జగత్పాలనాదిశక్తిప్రదాయ తుభ్యమ్॥౬॥

యం త్వం పాలనాయాభిభూతం దేవాస్సర్వే విచరన్తి తే దేవాస్త్వమేవ సర్వే మాయా మాయైషతే స్వాహా॥౧౦॥

హే పరమాత్మన్ పుత్రేణ సహ బాణాసురపరిపాలనార్థమాగతం సర్వం త్వయాభిభూతం అభిభవం ప్రాప్తం రుద్రం సర్వదేవాః బ్రహ్మాదయః ప్రముఖం శ్రుత్వా అధ్యాహారః పశ్యేతి జీవభూతేన నరసింహే కోపశాన్త్యర్థం విచరన్తి శరభ.... వినాగతిం కుర్వన్తి యే చ సర్వే రుద్రదేవా: [౨] బ్రహ్మాదయః విచరన్తి స్వరక్షకత్వేన గతిం కుర్వన్తి దేవాస్త్వమేవ సర్వ

యద్యద్విభూతిమత్సత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవ వా।

తత్తదేవావగచ్ఛ త్వం మమ తేజోశసంభవమ్ ఇతి॥

త్వద్విభూతిభూతాశ్చేచ్ఛరభనిర్మాణాదిగతం కథం కుర్వన్తీతి చేత్ తత్రాహ మాయా మాయైషతే పూషా తే మాయా ఆశ్చర్యకారిణీ విద్యా సైవ మాయా। అన్యేషాం మాయా కా మాయా।

దైవీ హ్యేషా గుణమయీ మమ మాయా దురత్యయా।

మామేవ యే ప్రపద్యన్తే మాయామేతాం తరన్తి తే॥

ఇతి భగవద్వచనాత్। శరభరూపేణ గతానాం బ్రహ్మరుద్రాదీనామపి నృసింహరూపిణా సంహారాదికం నారసింహపురాణాదిష్వవగమ్యతే సప్తత్రింశేఽధ్యాయే—

హిరణ్యకశిపోస్త్రస్తాన్ సేన్ద్రాన్ దేవాన్ బృహస్పతిః।

క్షీరోదస్యాన్తరం గత్వా స్తూయతాం తత్ర కేశవః।

యుష్మాభిః సంస్తుతో విష్ణుః ప్రసన్నో భవతి క్షణాత్॥

ఇత్యారభ్య—

యుష్మదాగమనం సర్వం జానామ్యసురసూదనాః।
హిరణ్యకవినాశార్థం స్తుతోఽహం శఙ్కరేణ చ॥

ఇత్యారభ్య హిరణ్యవధానన్తరమ్—

తస్య కోపాభిభూతస్య నృసింహస్య జగత్పతేః।
దృష్ట్వా భయానకం రూపం తత్రసుర్దేవదానవాః॥

ఇత్యాదిస్తోత్రానన్తరం బ్రహ్మసమీపగమనాదికం ప్రతిపాద్య—

తస్మిన్ భగవతి క్రుద్ధే నరసింహే మహాత్మని।
ప్రవేపతే జగదిదం దేవేశే కుపితే భృశమ్॥

త్వత్తో హి నాన్యచ్ఛరణం దేవానామిహ విద్యతే।
నరసింహసముద్భూతం భయం నాశయ నో హరే॥

ఇత్యారభ్య అనన్తరం రుద్రవచనమ్—

తో హిరణ్యకశిపుర్యో స దైత్యో మహాబలః।
కో నః శమయితా తస్య... హరిమేధసః॥

త్వం మే జనయితా తాత స తే జనయితా హరిః।
తస్య దేవస్య కః శక్తో విష్ణోర్వై నిగ్రహే భవేత్॥

యద్భయాత్పవతే వాయుః సూర్యస్తపతి యద్భయాత్।

యద్భయాద్ధరణీ ధత్తే నిగ్రహే తస్య కః ప్రభుః॥

తథాప్యుపాయం పశ్యామః పరమేణ సమాధినా।
కృతే యస్మిన్ భవేచ్ఛ్రేయస్తూష్ణీంభావో న రోచతే॥

అశ్వానాం మాహిషః శత్రుర్వారణానాం మృగాధిపః।
వానరాణాం తథా మేషః పక్షిణాం గరుడః స్మృతః॥

మూషకానాం తు మార్జాలో మృగాణాం శ్వా ప్రకీర్తితః।
వాయసానాం దివాభీతః సింహానాం శరభస్తథా॥

తతః సమే భజిష్యామః శరభం భయశాన్తయే।
శరభోఽధిష్ఠితోఽస్మాభిః నృసింహం శమయిష్యతి॥

ఇత్యేవముక్తో భగవాన్ ససర్జ శరభం తథా।
యస్య సన్దర్శనాదేవ త్రస్తమాసీజ్జగత్త్రయమ్॥

తతస్తస్య భవానీశస్తుణ్డస్థానమరోచత।
పృష్ఠభాగే చతుర్వక్త్రస్తస్య రుద్రో న్యవేశయత్॥

సోమసూర్యౌ నయనయోర్మారుతః పక్షయోర్ద్వయోః।
పాదేషు భూధరాన్ సర్వాన్ శివస్తస్య న్యవేశయత్॥

ఏవం నిర్మాయ శరభం భవః ప్రమథనాయకః।
ససర్జ నరసింహం తం సముద్దిశ్య భయానకమ్॥

తతః క్షణేన శరభో నాదపూరితదిఙ్ముఖః।
అభ్యాశమగమద్విష్ణోర్వినదన్ భైరవస్వరమ్॥

తమభ్యాశగతం దృష్ట్వా నృసింహః శరభం రుషా।
జఘాన నిశితైరుగ్రైర్దంష్ట్రానఖవరాయుధైః॥

నిహతే శరభే తస్మిన్ రౌద్రే మధునిఘాతినా।
తుష్టువుః పుణ్డరీకాక్షం దేవా దేవర్షయస్తథా॥ఇతి॥

గారుడే—

హన్తుమభ్యాగతం రౌద్రం శరభం నరకేసరీ।
నఖైర్విదారయామాస హిరణ్యకశిపుం యథా॥

నికృత్తబాహూరుశిరా వజ్రకల్పముఖైర్నఖైః।
మేరుపృష్ఠే నృసింహేన సహస్రార్కసమం చ తత్॥

పాద్మే—

తౌ యుధ్యమానౌ తు చిరం వేగేన బలవత్తరౌ।
వినాశం జగ్మతుర్దేవౌ నృసింహశరభావితి॥

తతః క్రుద్ధో మహాకాయో నృసింహోఽభిముఖస్వనః।
సహస్రశిరసం నేత్రైస్తస్య గాత్రం న్యకర్తయత్॥

పతితం భీమమత్యుగ్రం విబుధా ద్రష్టుమాగతాః।
ఋషయో దేవగన్ధర్వా యత్ర శేతే హరో హతః॥

తం దృష్ట్వా పరమం జగ్ముర్విస్మయం తే దివౌకసః।
ప్రశశంసుస్తదా కర్మ నరసింహస్య చాద్భుతమ్॥ఇతి॥౧౦॥

ఇతి ద్వితీయోఽనువాక

తృతీయోఽనువాకః

యస్త్వం భూత్వా పర్జన్యో బిభేతి రన్ధ్రే ప్రజాభిరాకృష్యమాణః సత్యం కాలం వ్రతేన పాలయన్ హ్ృాదయిష్యసే స్వాహా॥౧॥

యజ్ఞాద్భవతి పర్జన్యో యజ్ఞః కర్మసముద్భవః।

ఇతి యజ్ఞోద్భవో భూత్వా యః పర్జన్యః సత్యం కాలం పాలయన్ రన్ధ్రే భగవదాజ్ఞాభఙ్గే విభేతి సః। త్వం రన్ధ్రే అనావృష్ట్యాదౌ వ్రతేన కారికేష్ట్యాదినా ప్రజాభిరాకృష్యమాణః వర్షప్రదానాదినా హ్లాదయిష్యసే తుభ్యమ్॥౧॥

కామో భూత్వా ప్రజానామన్తరాస్థితస్సర్వాన్ లోకాన్ హ్లాదయన్ జీవమానః సన్దర్పణాయ హరయే పరాయ స్వాహా ॥౨॥

హే పరమాత్మన్ కామో భూత్వా ప్రజానామన్తరాస్థితః। అనఙ్గత్వాత్త్రత్ర స్థితస్తన్ సర్వాన్ లోకాన్ జనాన్ హ్లాదయన్ జీవమానః అభిలషితవస్తులాభాదిముఖేన సన్తోషయన్ సన్దర్పణాయ గర్వరూపాయ హరయే హరయిత్రే నను కామదాహకత్వాద్రుద్రస్య సర్వహన్తృత్వముపపద్యత ఇతి చేత్ తదసత్।

బ్రహ్మాణమిన్ద్రమగ్నిం చ యమం వరుణమేవ చ।

నిగృహ్య హరతే యస్మాత్తస్మాద్ధరిరిహోచ్యతే॥

స శుక్లాజ్జాయతే కామో మజ్జాయాః క్రోధ ఏవ చ।

అస్థిభ్యో జాయతే లోభో మేదసశ్చ మదస్తథా॥

మాంసాత్ ప్రజాయతే మోహోఽసృగ్భ్యః క్రోధః ప్రజాయతే।

త్వచశ్చైవాపి ధర్మస్తు క్రమాజ్జాతస్తతో దశ॥ఇతి॥

భగవతోఽపి శుక్లాదుత్పత్త్యాదికం శ్రూయత ఇతి చేత్॥౨॥

అఙ్గాదఙ్గాదనుప్రావిశత్సర్వాన్ లోకాన్ సంరక్షణాయ యో వా వసన్ దేవో మాతరిశ్వా స యోఽస్మాకం భూత్యై భూతయే స్వాహా॥3॥

యః పరమాత్మా మాతరిశ్వా వాయ్వన్తర్యామీ దేవః క్రీడాకామ: అఙ్గాదఙ్గాదనుప్రావిశత్ త్వదఙ్గాత్పుత్రస్యాఙ్గం జీవేన సహ దీపాత్ దీపమివ జననాత్ప్రావిశత్ “అఙ్గాదఙ్గాత్సమ్భవసి హృదయాదధిజాయసే" ఇతి శ్రుతేః।

భారతే—

వాయుః ప్రవేశనం చక్రే సఙ్గతః పరమాత్మనా।ఇతి।

స దేవః సర్వాన్ లోకాన్ జనాన్ ప్రతి సంరక్షణాయ నివసన్ యోఽస్మాకం మాతరిశ్వనః అన్తర్యామిణః అస్మాకం భూత్యై భూతయే నిరవధికైశ్వర్యాయ ॥౩॥

యో మోహయన్ భూతానాం సర్గాదిరక్షణాయ యః సఙ్కోచః సఙ్కోచనాయ భవతే స్వాహా ॥౪॥

యః పరమాత్మా సర్గాదిరక్షణాయ సృష్టిస్థితిసంహారార్థం భూతానాం ఇన్ద్రియాణి మోహయేత్। "ముహ వైచిత్ర్యే" ఇతి యః అన్తర్యామీ సన్ సఙ్కోచః। "అణోరణీయాన్" ఇత్యాది సఙ్కోచనాయ భవతే తస్మై ॥౪॥

యో వా దశాత్మా ఉపరి స్పృశన్వా దేవానాం జేనాతిషాముత్తరః జేనాతిజ్యోంతి షే స్వాహా ॥౫॥

యః పరమాత్మా మత్స్యాదిదశావతారరూపీ ద్వాదశాత్మాపి కేషాంచిత్ వా ఆదిత్యమణ్డలవర్తీ ఉపరి స్పృశన్ సేర్వషాముపరి స్థిత్వా స్వకిరణైర్మేధ్యామేధ్యాదికం స్పృశన దేవానాం మధ్యే జ్యోతీరూపః జేనాతిషాం చన్ద్రాగ్న్యాదిజ్యోతిషాం ఉత్తరః స్వయం వా స్పృశన్ త్రైరభేద్యైరస్పృష్టః జేనాతిర్జ్యోతి షే జ్యోతిషాం జేనాతిర్భవతి తస్మై ॥౫॥

యో బ్రహ్మ బ్రహ్మవిదామాత్మా స్యాదాత్మచక్షుషాం భూతిర్భూతిమతాం సుకృతం కృతాయ స్వాహా ॥౬॥

యః పరమాత్మా బ్రహ్మవిదాం బ్రహ్మ ఛాన్దసత్వాత్ దీర్ఘః పరంబ్రహ్మ। ఆత్మా స్యాదాత్మచక్షుషాం అన్తః ప్రవిశ్య నియన్తా య ఆత్మా। పరమాత్మత్వేన పశ్యతాం పరమాత్మా। భూతిర్భూతిమతాం ఐశ్వర్యవతామైశ్వర్యరూపః సుకృతం కృతాయ కృతవతే తస్మై ॥౬॥

సారస్వతో వా ఏష దేవో న హి పారమాత్మికః హయోఽభయోస వా సర్వం సన్దుషే స్వాహా ॥౭॥

హయగ్రీవమన్త్రః—ఏష దేవో లీలావిభూతో హయగ్రీవరూపేణ స్థితః అయం కేవలహయో న భవతి । కిన్తు అభయప్రదః భయరహితః సారస్వత: అఖిలవిద్యాధారస్వరూపీ పారమాత్మికః పరమాత్మా జగత్ సర్వ సన్ధుషే కృపాకటాక్షేణ ప్రేక్షయసి తుభ్యమ్ ॥ ౭ ॥

యో వా పరం జ్యోతిః పరం సన్ధధానః పరమాత్మా పురుషం సంజనయిష్యసే స్వాహా ॥౮ ॥

యః పరం జ్యోతిః పరమాత్మా యం నిర్హేతుకకృపాకటాక్షేణ రక్షితుమిచ్ఛతి తం పురుషం పరం సన్ధధానః ఉత్కృష్టగుణం సన్ధధానం సంజనయతి సంజనయిష్యసే తుభ్యం వ్యత్యయః। యద్వా రామకృష్ణాద్యవతారాదిషు వసుదేవదశరథాదిషు పరం సన్ధధానః పురుషం ప్రతి సమ్యక్ జనిష్యసే “జనీ ప్రాదుర్భావే” ఇతి ప్రాదుర్భావం ప్రజననం కుర్వతే।

న తస్య జన్మనో హేతుః కర్మణో వా మహీపతే।

ఆత్మమాయాం వినేశస్య పరమా సృష్టిరాత్మనా ॥ఇతి ॥

నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యో న మేధయా న బహునా శ్రుతేన।

యమేవైష వృణుతే తేన లభ్యస్తస్యైష ఆత్మా వివృణుతే తనూం స్వామ్ ॥ఇతి ॥

జాయమానం హి పురుషం యం పశ్యేన్మధుసూదనః।

సాత్త్వికః స తు విజ్ఞేయః స వై మోక్షార్థచిన్తకః ॥

పశ్యత్యేనం జాయమానం బ్రహ్మా రుద్రోఽథవా పునః

రజసా తమసా చాస్య మానసం సమభిప్లుతమ్ ॥ఇతి ॥

అనేన నిర్హేతుత్వం ప్రతిపాదితమ్। అధికారివిశేషేణ నిర్హేతుకం సహేతుకం చ ॥౮ ॥

యో దోషశ్చతురశ్చతుర్థశ్చతురః పదార్థాన్ సర్వం లోకస్య సన్దధానస్తే సన్తే సత్వామాదధానాయ స్వాహా॥౯॥

యో దోషః యస్య పరమాత్మనో బాహుషు చతుర్థః। వరప్రదానహస్తః చతురః వరప్రదానేన చతురః సమర్థః చతురః పదార్థాన్ ధర్మార్థకామమోక్షాఖ్యాన్ సర్వ లోకస్య సర్వజనానాం సన్దధానః ప్రయచ్ఛమానః సన్తే సత్సు సత్త్వమాదధానాయ “ ఏకో బహూనాం యో విధాతి కామాన్ ” ఇతి శ్రుతిః। తే ఇదమ్॥౯॥

యస్యైతా బ్రహ్మమూర్తయో బృహద్బ్రహ్మణం బ్రహ్మ ఆదధానః యం బ్రహ్మ బ్రహ్మగుప్తయే పరమ్పరాయ స్వాహా॥౧౦॥

యస్య పరంబ్రహ్మణః ఏతా: అవ్యయా బ్రహ్మమూర్తయః దత్తోఽయం చతుర్ముఖబ్రహ్మగుప్తయే వేదగుప్తయే పరమ్పరాయ సృజతి తస్మై

శ్వేతాశ్వతరే—

యో బ్రహ్మణం విదధాతి పూర్వం యో వై వేదాంశ్చ ప్రహిణోతి తస్మై ॥ఇతి॥౧౦॥

ఇతి తృతీయోఽనువాకః

చతుర్థోఽనువాకః

వాకో వా అనువాకో వాకం వాకం సంజుషమాణః దేవస్య స్వం స్వగుప్తయే స్వయం జేనాతి షే జ్యోతి షే స్వాహా॥౧॥

వాకః అనువాక ఏవ యద్వా వాకం వాకం ప్రత్యనువాకం ప్రతివాక్యం వా సంజుషమాణః అస్య మన్త్రస్యాధ్యేతరి ప్రియమాణ॥

వేదాక్షరాణి యావన్తి పఠితాని ద్విజోత్తమైః।

యావన్తి హరినామాని కీర్తితాని న సంశయః।

తపసా విద్యయా తుష్టా ధత్తే వేదం హరేస్తనుమ్॥

ఇతి స్వనామత్వాచ్చ "స హ వా ఏతస్య మహతో భూతస్య నిశ్వసితమేతద్యదృగ్వేదః" ఇత్యాదిశ్రుతేర్నిశ్వాసరూపత్వాచ్చ వాకం సంజుషమాణ ఇత్యుక్తమ్। దేవః "దివు క్రీడావిజిగీషావ్యవహారద్యుతిస్తుతిమోదమదస్వప్నకాన్తిగతిషు" ఇతి। స దేవః స్వం స్వతేజోరూపం స్వగుప్తయే స్వకృతలోకమర్యాదరక్షణార్థం త్రయోమయం సూర్యం జేనాతిషే కల్పయతి। సూర్యాచన్ద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వమకల్పయత్" ఇతి శ్రుతిః। "ఆదిత్యో వా ఏష ఏతన్మణ్డలం తపతి తత్ర తా ఋచస్తదృచా మణ్డలం స ఋచాం లోకోఽథ య ఏష ఏతస్మిన్ మణ్డలేఽర్చిర్దీప్యతే తాని సామాని స సామ్నాం లోకోఽథ య ఏష ఏతస్మిన్మణ్డలేఽర్చిషి పురుషస్తాని యజూషిః స యజుషా మణ్డలం స యజుషాం లోకః సైషా త్రయ్యేవ విద్యా తపతి" ఇత్యాదిస్వయ జ్యోతిషే అనశ్వరజ్యోతిషే తుభ్యమ్॥౧॥

ద్వావేతౌ పక్షీ అచరం చరన్తౌ నాధురం వ్యధునీతే యశ్చైకం భునక్తి భోక్త్రే స్వాహా॥౨॥

శరీరస్య తౌ ఏతౌ ద్వౌ జీవాత్మపరమాత్మానౌ పక్షీ పక్షిప్రాయౌ అచరం ప్రకృతిం చరన్తౌ శరీరే స్థితౌ। యద్వా "చర గతిభక్షణయోః" ఇతి ప్రయోజ్యప్రయోజకభావేన ప్రకృతిం భక్షయన్తౌ।

యద్వా కర్మఫలముపనిషదన్తరే—

ఋతం పిబన్తౌ సుకృతస్య లోకే

గుహాం ప్రవిష్టౌ పరమ పరార్ధే।

ఛాయాతపౌ బ్రహ్మవిదో వదన్తి

పఞ్చాగ్నయో యే చ త్రిణాచికేతాః॥ఇతి॥

నాధురం వ్యధునీతే తత్ర పరమాం ధురం భారం ధునిత ఇతి న ధునిత ఏవ।

శ్రుత్యన్తరే—

ద్వా సుపర్ణా సయుజా సఖాయా సమానం వృక్షం పరిషస్వజాతే।
తయోరన్య: పిప్పలం స్వాద్వత్త్యనశ్నన్నన్యో అభిచాకశీతి॥

యశ్చైకం భునక్తి యః పరమాత్మా ఏకజీవాత్మానం చకారాత్ప్రకృతిం చ భునక్తి సంహరతి।

శ్రుతిః—

యస్య బ్రహ్మ చ క్షత్రం చ ఉభే భవత ఓదనః।
మృత్యుర్యస్యోపసేచనం క ఇత్థా వేద యత్ర సః॥ఇతి॥

హరేరేవ సర్వసంహారకరత్వం శ్రూయతే "హరిః హరన్తమనుయన్తి దేవాః। విశ్వస్యేశానం వృషభం మతీనామ్" ఇతి।ఈశానశబ్దశ్రవణాద్రుద్ర ఏవేతి చేత్ సత్యమ్। "విశ్వస్యేశానమ్", "పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరమ్", "అస్యేశానా జగతో విష్ణుపత్నీ" ఇత్యాదిశ్రుతిషు లక్ష్మీనారయణయోర్జగదీశ్వరత్వశ్రవణాత్కేవలేశానశబ్దశ్రవణాభావాత్। “ఈశానః సర్వవిద్యానామ్" ఇతి విద్యామాత్రేశానత్వస్య శ్రవణాత్।

బ్రహ్మా శమ్భుస్తథైవార్కశ్చన్ద్రమాశ్చ శతక్రతుః।
ఏవమాద్యాస్తథా చాన్యే యుక్తా వైష్ణవతేజసా॥

జగత్కార్యావసానే తు వియుజ్యన్తే చ తేజసా।

వితేజసశ్చ తే సర్వే పఞ్చత్వముపయాన్తి చ॥ఇతి॥

అత ఏవ సర్వసంహారకత్వం శ్రీమన్నారాయణస్య సర్వసంహారకస్య॥౨॥

యో వా ఆయుః పరమాత్మా న మీఢుషః పారమ్పర్యాత్పరం పరాయణః పరాయ లోకానాం పరమాదధానః పరమ్పరాయ స్వాహా ॥3॥

యః పరమాత్మా నారాయణః మీఢుషో రుద్రస్య "నమో రుద్రాయ మీఢుషే" ఇతి పరమాయుః ఆపన్నివారకత్వాత్ పరమమృత్యుత్వాచ్చ। ఆరణ్యకే—"కిం తద్విష్ణోర్బలమాహుః" ఇత్యారభ్య బలాదికముత్పాద్య "పృచ్ఛామి త్వా పరం మృత్యుమ్" ఇతి ప్రశ్నస్య ప్రతివచనమ్। "అముమాహుః పరం మృత్యుమ్। పవమానం తు మధ్యమమ్। అగ్నిరేవావమో మృత్యుః। చన్ద్రమాశ్చతురుచ్యతే॥" ఇతి భగవత్యేవ పరం మృత్యుత్వం ప్రతిపాదితమ్। పరమాత్మానమన్తర్యామిణమ్। విభక్తివ్యత్యయః। పరమాత్మా పారమ్పర్యాత్పరమ్పరాయ లోకానాం పరముత్కృష్టపరః భిన్నపరః శత్రుశ్చ పరమాదధానః ఉత్కృష్టత్వం ప్రథమానః అత ఏవ పరాయణః పరమగతిభూతః మోక్షోపాయభూత ఇత్యర్థః। యద్వా చతుర్విధపురుషార్థానాం గతిభూతః। పరాయ ఉత్కృష్టగతిభూతాయ।

నను,

యో బ్రహ్మా బ్రహ్మణ ఉజ్జహార ప్రాణేశ్వరః కృత్తివాసాః పినాకీ।
ఈశానో దేవః స న ఆయుర్దధాతు తస్మై జుహోమి హవిషా ఘృతేన॥

ఇత్యాయుషో నిమిత్తే కథం రుద్రప్రార్థనా ప్రతిపాద్యత ఇతి చేత్సత్యమ్।

భారతే—

తతస్తే చ సురాస్సర్వే బ్రహ్మా తే చ మహర్షయః।

వేదదృష్టేన విధినా వైష్ణవం క్రతుమారభన్॥

తస్మిన్ సత్రే తదా బ్రహ్మా స్వయం భాగమకల్పయత్।
దేవా మహర్షయశ్చైవ సర్వే భాగానకల్పయన్॥

తే కార్తయుగధర్మాణో భాగాః పరమసత్కృతాః।
ప్రాపురాదిత్యవర్ణాన్తం పురుషం తమసః పరమ్॥

శ్రీభగవాన్—

యేన యః కల్పితో భాగః స తథా సముపాగతః। .
యతోఽహం ప్రవిశామ్యద్య ఫలమావృత్తిలక్షణమ్॥

యజ్ఞైర్యే వాపి యక్ష్యన్తి సర్వలోకేషు వై సురాః।
కల్పయిష్యన్తి వై భాగాంస్తే నరా వేదకల్పితాన్॥

యో మే యథా కల్పితవాన్ భాగమస్మిన్ మహాక్రతౌ।
స తథా యజ్ఞభాగాహోం వేదసూత్రే మయా కృతే॥ఇతి॥

అతో బ్రహ్మరుద్రాదీనాం తత్తత్కర్మసు పూజార్హత్వం భగవతో నారాయణస్య వరప్రదానలబ్ధమ్। యద్వా సంహారకత్వేన భగవతా సృష్టత్వాత్ తత్పూజేతి ఇదం ప్రపన్నవిషయం నం భవతి। భగవన్మన్త్రస్య మృత్యుఞ్జయత్వమ్। "ఏతే సహస్రమయుతం పాశా మృత్యో మర్త్యాయ హన్తవే। తాన్ యజ్ఞస్య మాయయా సర్వానవయజామహే।" అస్యార్థః— హే మృత్యో మర్త్యాయ హన్తవే వర్తసే వ్రతసహస్రమయుతమేతే పాశాః తాన్పాశాన్ యజ్ఞస్య మాయా " యజ్ఞో వై విష్ణుః" ఇతి శ్రుతేః।

ఉపనిషదన్తరే—

యజ్ఞాఖ్యః పరమాత్మా య ఉచ్యతే తస్య హోతృభిః।
ఉపనీతం తతోఽస్యేతత్తస్మాద్యజ్ఞోపవీతకమ్॥ఇతి॥

విష్ణోర్మాయయా ఆశ్చర్యకారిణ్యా వైష్ణవ్యా విద్యయా మన్త్రేణ సర్వాన్ తాన్ పాశానవయజామహే అధస్తాత్కుర్మ।

యదన్తస్తమశేషేణ వాఙ్మయం దేవవైదికమ్।
తస్మై వ్యాపకముఖ్యాయ మన్త్రాయ మహతే నమః॥

నను "హరిꣳ హరన్తమనుయన్తి దేవాః। విశ్వస్యేశానం వృషభం మతీనామ్। బ్రహ్మ సరూపమను మేదమాగాత్।" ఇత్యాదిషు హరిం నృసింహం హరన్తం శరభరూపేణ ఈశానం రుద్రం దేవా అనుయాన్తి గతిం కుర్వన్తి। అతః సర్వసంహారకారకో రుద్ర ఏవేతి చేత్ తదసత్।

పూర్వాపరపరామృష్టశబ్దానాం కురుతే మతిమ్।ఇతి।

పూర్వానువాకే—"భర్తా సన్భ్రియమాణో బిభర్తి। ఏకో దేవో బహుధా నివిష్టః।" ఇత్యారభ్య "తమేవ మృత్యుమమృతం తమాహుః। తం భర్తారం తము గోప్తారమాహుః" ఇత్యాదిషు భర్తృశబ్దేన "వ్యష్టభ్నాద్రోదసీ విష్ణవేతే। దాధర్థ పృథివీమభితో మయూఖైః" ఇతి స్వకాన్త్యైవావతీర్య తేన రూపేణ జగద్ధరణమ్ " కిం తద్విష్ణోర్బలమాహుః। కా దీప్తిః కిం పరాయణమ్। ఏకో యద్ధారయద్దేవః। రేజతీ రోదసీ ఉభే। వాతాద్విష్ణోర్బలమాహుః।" ఇత్యారభ్య। "పృచ్ఛామి త్వా పరం మృత్యుమ్। అవమం మధ్యమం చతుమ్। లోకం చ పుణ్యపాపానామ్। ఏతత్పృచ్ఛామి సంప్రతి। అముమాహుః పరం మృత్యుమ్। పవమానం తు మధ్యమమ్। అగ్నిరేవావమో మృత్యుః। చన్ద్రమాశ్చతురుచ్యతే॥" ఇతి పరమాత్మనో విష్ణోరేవ పరం మృత్యుత్వం ప్రతిపాదితమ్। దేవశబ్దః సామాన్యవాచీతి ఏకో దేవ ఇత్యుక్తమ్। "ఏకో దేవో నారాయణ: అపహతపాప్మా దివ్యో దేవ ఏకో నారాయణ:", "రుద్రాస్తు బహవః", "సహస్రాణి సహస్రశో యే రుద్రాః", "తమేవ మృత్యుమ్", "పరం మృత్యో అను పరేహి పన్థామ్।" ఇతి।

నృసింహతాపనీయోపనిషది—

ఉగ్రం వీరం మహావిష్ణుం జ్వలన్తం సర్వతోముఖమ్ ।
నృసింహ భీషణం భద్రం మృత్యుమృత్యుం నమామ్యహమ్ ॥ఇతి ॥

తత్రైవ—"అథ కస్మాదుచ్యత ఉగ్రమితి । స హోవాచ ప్రజాపతి:—యస్మాత్వమహిన్నా సర్వాన్ లోకాన్ సర్వాన్ దేవాన్ సర్వోనాత్మనః సర్వాణి భూతాని ఉద్గృష్ణోతి అజస్రం సృజతి విసృజతి వాసయతి ఉద్గాహ్మత ఉద్గృహ్యాతే ।

స్తుహి శ్రుతం గర్తసదం యువానం మృగం న భీమముపహత్నుముగ్రమ్ ।
మృడా జరిత్ర సింహ స్తవానో అన్యం తే అస్మన్నివపన్తు సేనా: ॥

తస్మాదుచ్యత ఉగ్రమితి ॥"

"అథ కస్మాదుచ్యతే వీరమితి । యస్మాత్స్వమహిమ్నా సర్వాన్ లోకాన్ సర్వాన్ దైవాన్ సర్వానాత్మనః సర్వాణి భూతాని విరమతి విరామయత్యజఘ్నం సృజతి విసృజతి వాసయతి । యతో వీరః కర్మణ్యః సుదక్షో యుక్తగ్రావా జాయతే దేవకామః । తస్మాదుచ్యతే వీరమితి ॥"

"అథ కస్మాదుచ్యతే మహావిష్ణుమితి । యస్మాల్స్వమదిమ్నా సర్వాన్ లోకాన్ సర్వాన్ దేవాన్ సర్వానాత్మనః సర్వాణి భూతాని వ్యాప్నోతి వ్యాపయతి స్నే హో యథా పలలపిణ్డం శాన్తమూలమోతం ప్రోతమనువ్యాప్తం వ్యతిషిక్తో వ్యాప్యతే వ్యాపయతే ।

యస్మాన్న జాతః పరో అన్యో అస్తి
య ఆవివేశ భువనాని విశ్వా ।
ప్రజాపతిః ప్రజయా సంవిదానః

త్రీణి జ్యోతీంషి సచతే స షోడశీ॥

తస్మాదుచ్యతే మహావిష్ణుమితి॥"

"అథ కస్మాదుచ్యతే జ్వలన్తమితి। యస్మాత్ స్వమహిమ్నా సర్వాన్ లోకాన్ సర్వాన్ దేవాన్ సర్వానాత్మనః సర్వాణి భూతాని స్వతేజసా జ్వలతి జ్వాలయతి జ్వాల్యతే జ్వాలయతే। సవితా ప్రసవితా దీప్తో దీపయన్ దీప్యమానః జ్వలన్ జ్వలితా తపన్ వితపన్ సంతపన్ రోచనో రోచమానః శోభనః శోభమానః కల్యాణః। తస్మాదుచ్యతే జ్వలన్తమితి॥"

"అథ కస్మాదుచ్యతే సర్వతోముఖమితి। యస్మాత్స్వమహిమ్నా సర్వాన్ లోకాన్ సర్వాన్ దేవాన్ సర్వానాత్మనః సర్వాణి భూతాని స్వయమనిన్ద్రియోఽపి సర్వతః పశ్యతి సర్వతః శ్రుణోతి సర్వతో గచ్ఛతి సర్వత ఆదత్తే సర్వగః సర్వగతస్తిష్ఠతి।

ఏకః పురస్తాద్య ఇదం బభూవ యతో బభూవ భువనస్య గోపాః।

యమప్యేతి భువనఀ సాంపరాయే నమామి తమహం సర్వతోముఖమితి।

తస్మాదుచ్యతే సర్వతోముఖమితి॥"

"అథ కస్మాదుచ్యతే నృసింహమితి। యస్మాత్సర్వేషాం భూతానాం నా వీర్యతమః శ్రేష్ఠతమశ్చ సింహో వీర్యతమః శ్రేష్ఠతమశ్వ తస్మాన్నృసింహ ఆసీత్ పరమేశ్వరో వా జగద్ధితమేతద్రుపం యదక్షరం భవతి।

ప్రతద్విష్ణుః స్తవతే వీర్యాయ మృగో న భీమః కుచరో గరిష్ఠాః।

యస్యోరుషు త్రిషు విక్రమణేష్వధిక్షియన్తి భువనాని విశ్వా॥

తస్మాదుచ్యతే నృసింహమితి॥"

"అథ కస్మాదుచ్యతే భీషణమితి। యస్మాద్భీషణం యస్య రూప దృష్ట్వా సర్వే కోకాః సర్వే దేవాః సర్వాణి భూతాని భీత్యా పలాయన్తే స్వయం యతః కుతశ్చ న బిభేతి।

భీషాస్మాద్వాతః పవతే భీషోదేతి సూర్యః।

భీషాస్మాదగ్నిశ్చేన్ద్రశ్చ మృత్యుర్ధావతి పఞ్చమ ఇతి॥

తస్మాదుచ్యతే భీషణమితి॥"

"అథ కస్మాదుచ్యతే భద్రమితి। యస్మాత్ స్వయం భద్రో భూత్వా సర్వదా భద్రం దదాతి। రోచనో రోచమానః శోభనః శోభమానః కల్యాణః।

భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః।

స్థిరైరఙ్గైస్తుష్టువాం సస్తనూభిః వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః॥

తస్మాదుచ్యతే భద్రమితి॥"

"అథ కస్మాదుచ్యతే మృత్యుమృత్యుమితి। యస్మాత్ స్వమహిమ్నా స్వభక్తానాం స్మృత ఏవ మృత్యుమపమృత్యుం చ మారయతి।

య ఆత్మదా బలదా యస్య విశ్వ ఉపాసతే ప్రశిషం యస్య దేవాః।

యస్య ఛాయామృతం యస్య మృత్యుః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥

తత్మాదుచ్యతే మృత్యుమృత్యుమితి॥"

"అథ కస్మాదుచ్యతే నమామీతి। యస్మాద్యం సర్వే దేవా నమన్తి ముముక్షవో బ్రహ్మవాదినశ్చ।

ప్రనూనం బ్రహ్మణస్పతిర్మన్త్రం వదత్యుక్థ్యమ్।
యస్మిన్నిన్ద్రో వరుణో మిత్రో అర్యమా దేవా ఓకాంసి చక్రిరే॥

తస్మాదుచ్యతే నమామీతి॥"
"అథ కస్మాదుచ్యతే అహమితి।

అహమస్మి ప్రథమజా ఋతస్య పూర్వం దేవేభ్యో అమృతస్య నాభిః।
యో మా దదాతి స ఇ దేవమావా : అహమన్నమన్నమదన్తమద్మి।
అహం విశ్వం భువనమభ్యభవాం సువర్ణజ్యోతీః॥

యఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥" ఉపనిషత్సు నృసింహస్య ప్రభావా ఏవం శ్రూయన్తే।

పురాణేషు చ—

బ్రహ్మరుద్రేన్ద్రవహ్నీన్దుదివాకరమనుగ్రహాః।
తచ్ఛక్త్యాఽధిష్ఠితాస్సన్తో మోదన్తే దివి దేవతాః॥

జగత్కార్యావసానే తు వియుజ్యన్తే చ తేజసా।
వితేజసశ్చ తే సర్వే పఞ్చతాముపయాన్తి చ॥ఇతి॥

భారతే—

సత్త్వమాదాయ సర్వేషాం తేజసోఽథ దివౌకసామ్।
తేజసాఽప్యధికో భూత్వా భూయోఽప్యతిబలోఽభవత్॥

తతః ప్రభృతి దేవానాం దేవదేవో భవోద్భవః।
పతిశ్చ సర్వభూతానాం పశూనాం చాభవత్తదా॥

భాసయామాస తాన్ సత్త్వాన్ దేవదేవో మహాద్యుతిః।
అర్థమాదాయ సర్వేషాం తేజసా ప్రజ్వలన్నితి॥

తతోఽభిషిషిచుః సర్వే సురా రుద్రా మురారిహమ్।
మహాదేవ ఇతి హ్యాసీద్దేవదేవో మహేశ్వరః॥

అత ఏవ మహాదేవాదిశబ్దవాచ్యత్వం రుద్రస్య వరప్రదానలబ్ధం అత ఏవ తమేవ మృత్యుమిత్యుక్తమ్। అత్ర పరంబ్రహ్మణ ఏవామృతశబ్దవాచ్యత్వం న తు రుద్రస్య। ఆరణ్యకే—"నైవ దేవో న మర్త్యః। న రాజా వరుణో విభుః। నాగ్నిర్నేన్ద్రో న పవమానః। మాతృక్కచ్చన విద్యతే। దివ్యస్యైకా ధనురార్త్నిః పృథివ్యామపరా శ్రితా। తస్యేన్ద్రో వమ్రిరూపేణ। ధనుర్జ్యామచ్ఛినత్స్వయమ్। తదిన్ద్రధనురిత్యజ్యమ్। అభ్రవర్ణేషు చక్షతే। ఏతదేవ శంయోర్బార్హస్పత్యస్య। ఏతద్రుద్రస్య ధనుః। రుద్రస్య త్వేవ ధనురార్త్ని। శిర ఉత్పిపేష। స ప్రవర్గ్యోఽభవత్। తస్మాద్యస్స ప్రవర్గ్యేణ యజ్ఞేన యజతే। రుద్రస్య స శిరః ప్రతిదధాతి। నైనꣳ రుద్ర ఆరుకో భవతి"॥ఇతి॥

త్రిపురసంహారకస్య రుద్రస్య పశుపతిత్వాదిప్రార్థనా శ్రూయతే యజుషి—

"తేషామసురాణాం తిస్రః పుర ఆసన్నయస్మయ్యవమాథ రజతాథ హరిణీ తా దేవా జేతుం నాశక్నువన్ తా ఉపసదైవాజిగీషన్ తస్మాదాహుర్యశ్చైవం వేద యశ్చ నోపసదా వై మహాపురం జయన్తీతి త ఇషుꣳ సమస్కుర్వతాగ్నిమనీకꣳ సోమꣳ శల్యం విష్ణుం తేజనం తేఽబ్రువన్ క ఇమామసిష్యతీతి రుద్ర ఇత్యబ్రువన్ రుద్రో వై క్రూరః సోఽస్యత్వితి సోఽబ్రవీద్వరం వృణా అహమేవ పశూనామధిపతిరసానీతి తస్మాద్రుద్రః పశూనామధిపతిః" ఇత్యాది॥

శ్వేతాశ్వతరే—

తం విశ్వరూపం భవభూతమీడ్యం దేవం స్వచిత్తస్థముపాస్య పూర్వమ్।
స వృక్షకాలాకృతిభిః పరోఽన్యో యస్మాత్ప్రపఞ్చః పరివర్తతేఽయమ్॥

ధర్మావహం పాపనుదం భగేశం జ్ఞాత్వాత్మస్థమమృతం విశ్వధామ।
తమీశ్వరాణాం పరమం మహేశ్వరం తం దేవతానాం పరమం చ దైవతమ్॥

పతిం పతీనాం పరమం పరస్తాద్విదామ దేవం భువనేశమీడ్యమ్।
న తస్య కార్యం కరణం చ విద్యతే న తత్సమశ్చాభ్యధికశ్చ దృశ్యతే॥

పరాస్య శక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతే స్వాభావికీ జ్ఞానబలక్రియా చ।
న తస్య కశ్చిత్పతిరస్తి లోకే నచేశితా నైవ చ తస్య లిఙ్గమ్।
కారణం కరణాధిపాధిపో న చాస్య కశ్చిజ్జనితా న చాధిపః॥

ఇత్యాది।

తం విశ్వరూపమిత్యారభ్య ప్రతిపాదితాని విశేషణాని రుద్రపరాణీతి చేత్ తదసత్।

సహస్రశీర్షా పురుషః సహస్రాక్షః సహస్రపాత్।
సహస్రశీర్షం దేవం విశ్వాక్షం విశ్వశంభువమ్॥

విశ్వం నారాయణం దేవమక్షరం పరమం పదమ్।
విశ్వతః పరమం నిత్యం విశ్వం నారాయణꣳ హరిమ్॥

విశ్వమేవేదꣳ సర్వం తద్విశ్వముపజీవతి।

పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరꣳ శాశ్వతꣳ శివమచ్యుతమ్। ఇత్యాది॥

ముణ్డకోపనిషద—

అగ్నిర్మూర్ధా చక్షుషి చన్ద్రసూర్యౌ
దిశః శ్రోత్రే వాగ్వివృతాశ్చ వేదాః।
వాయుః ప్రాణో హృదయం విశ్వమస్య
పద్భ్యాం పృథివీ హ్యేష సర్వభూతాన్తరాత్మా॥ఇత్యాది॥

దివౌకసామర్థతేజసాప్యాయే తస్య అఖిలదేవతావరప్రదానేన పశుపతిత్వాదికం ప్రాప్తస్య పశుపతేః సర్వసంహారకత్వం నోపపద్యతే।

కిఞ్చ—

నమామ్యహం పాపనుదం భగేశం జ్ఞాత్వాత్మస్థమమృతం విశ్వధామ।
తమీశ్వరాణాం పరమం మహేశ్వరం తం దేవతానాం పరమం చ దైవతమ్।
పతిం పతీనాం పరమం పరస్తాద్విదామ దేవం భువనేశమీడ్యమ్॥

ఇత్యాద్యుపనిషద్వాక్యేషు భగవన్మహిమా ప్రతిపాద్యతే।
వ్యక్తం హి భగవాన్ దేవః సాక్షాన్నారాయణః స్వయమ్।
అష్టాక్షరస్వరూపేణ ముఖేషు పరివర్తతే॥

ఇతి భగవన్మన్త్రాః కేవలమృత్యుఞ్జయా న భవన్తి। కిన్తు చతుర్వర్గఫలప్రదా వా॥౩॥

తేజసాం తేజస్తేజ ఆదధానః సత్త్వస్తేజస్తేజసాం తేజస్తేజసే స్వాహా ॥౪॥

యః పరమాత్మా తేజసాం తేజస్తేజ ఆదధానః నక్షత్రాగ్నిచన్ద్రసూర్యాణాముత్తరోత్తరం తేజః ప్రయచ్ఛమానః సత్త్వస్తేజస్తేజసాం సూర్యాదీనాం తేజోయుక్తానాం యదా కదాచిత్ తేజోదర్శనాభావాత్।

కఠవల్లీషు—

న తత్ర సూర్యో భాతి న చన్ద్రతారకం

నేమా విద్యుతో భాన్తి కుతోఽయమగ్నిః।

తమేవ భాన్తమను భాతి సర్వం

తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి ॥ ఇతి ॥

సూర్యాద్యపేక్షయాఽధికతేజోరూపత్వశ్రవణాత్ నాశరహితత్వాచ్చ సత్త్వస్తేజసామిత్యుక్తమ్। తేజస్విషు స్థితానాం తేజసాం తేషాం తేజసామపి తేజసే పరాభిభవనసామర్థ్యం తేజ ఇతి తస్మై॥౪॥

సహ సంపాయాస్త్వమాశిషమాశిభూతాభూతమాశిషమాశిరాశీరాశిరనుభూమిః స్వాహా॥౫॥

చేతనాచేతనేషు సర్వత్రాన్తర్యామిత్వేన వసన్ వైషమ్యనైర్ఘృణ్యాభావాత్ శత్రుమిత్రోదాసీనానాం సహాసమత్వే సమత్వాయాః పాసి త్వం ఆశిషమాశిభూతాభూతం ఆశిభూతం అభూతం చ ఆశిషమాశిః ఆశీరాశిః ఆశిషాం రాశి: అనుభూమిః ఉత్పత్తిస్థానమ్। తుభ్యమిత్యర్థః॥౫॥

యో హ సంయోగో ధ్యానం జుషమాణః సన్దుః సన్దుక్షణానాం సంయోగః సన్దధానః పుణ్యః పుణ్యానాం పుణ్యాయ స్వాహా॥౬॥

జీవాత్మపరమాత్మనోర్యో వా సంయోగః ఉపాయత్వేన చ ధ్యానం సంయోగః। ఉపాయత్వేనోపేయత్వేన చ ప్రీతిపూర్వకం జుషమాణః సేవమానః సన్ధుక్షణానాం కృపాకటాక్షేణ ప్రోక్షణాప్రోక్షణానాం విషయభూతః సన్ధుః సమ్యక్ ప్రోక్షిత ఇత్యర్థః। సంయోగః సన్ధధానః ఏవంభూతః సంయోగః సన్ధధానః। పుణ్యానాం పుణ్యశరీరాణాం ఏష ఏవ సాధు కర్మకరాయతే। యమేభ్యో లోకేభ్య ఉన్నిషతి ఏష ఏవ సాధుకర్మ కారయతి యమరో నినీషతీతి।

శ్రీగీతాయామ్—

తేషాం సతతయుక్తానాం భజతాం ప్రీతిపూర్వకమ్।

దదామి బుద్ధియోగం తం యేన మాముపయాన్తి తే॥

యద్వా పుణ్యానాం పుణ్య ఇతరేషాం మధ్యస్థః తేన వినా తృణాగ్రమపి న చలతీతి। పుణ్యాయ పుణ్యస్వరూపిణే తుభ్యమ్॥౬॥

సహస్రం వా యస్య వై వితానమాదధానః సహస్రం వా ఆశిషః సహస్రం యస్య వై సాసికాః సహస్రం సహస్రాయ స్వాహా॥౭॥

ముక్తానామైశ్వర్యం ప్రతిపాదయతి। యస్య ముక్తస్య పరమపదం గచ్ఛతః సహస్రం వా యస్య వై వితానం మణిపాదూర్ధ్వాచ్ఛాదనాది ఆదధానః। స్వయమేవాతపమప్రయచ్ఛమాన। సహస్రం వా ఆశిష: స్రక్చన్దనాదయః। సాసికాః ఆసనాదిభిః సహితాః। సహస్రం యస్య వై సాసికాః ఆసనే సహ రన్తుం యోగ్యాః స్త్రియః। సహస్రం సహస్రాయ। "సహస్రశీర్షా పురుషః" ఇత్యాదిశ్రుతిసిద్ధాయ తుభ్యమ్। "తం పఞ్చశతాన్యప్సరసాం ప్రతిధావన్తి శతం మాలాహస్తాః" ఇత్యాది॥౭॥

స్వాతీకా గుప్తయో గుప్తిః సత్త్వం సత్త్వానాం (సత్యం సత్యానాం) సాత్వంపదం తత్సత్త్వం సత్త్వమాసీత్ సాత్త్వం సాత్త్వం వై సత్త్వమాదధానాయ స్వాహా ॥౮॥

స్వాతీకా గుప్తయః స్వర... శం పరమాత్మానం నారాయణమతిక్రమ్య దేవతాన్తరమన్త్రాన్తరసాధనాన్తరప్రయోజనాన్తరాదీనామకిఞ్చిత్కరత్వాత్ తేషాం గోప్తృత్త్వశక్త్యభావాత గోప్తృలేన వరణం గుప్తయ:। యద్వా స్వాన్తర్యామిణ: పరమాత్మన ఏవ గోప్తృత్వాదయః।

ఆనుకూల్యస్య సఙ్కల్ప: ప్రాతికూల్యస్య వర్జనమ్।

రక్షిష్యతీతి విశ్వాసో గోప్తృత్వవరణం తథా॥

ఆత్మనిక్షేపకార్పణ్యం షడ్విధా శరణాగతిః।

అనన్యసాధ్యే స్వాభీష్టే మహావిశ్వాసపూర్వకమ్।

తదేకోపాయతా యాఞ్చా ప్రపత్తిః శరణాగతిః॥ఇతి॥

గుప్తిః రక్షణం సత్త్వం యథార్థం సత్వానాం సత్త్వభూతహితమితి భూతహితయుక్తానాం సాత్వంపదం సత్త్వపదప్రదం తత్సంత్వం తత్సాత్త్వికపదం నాన్యదితి।

యత్పదం సాత్వతాభిఖ్యం విష్ణులోకే మహీయతే।

"దేవైః సుకృతకర్మభిస్తత్ర మామమృతం కృధీన్ద్రాయేన్దో పరిస్రవ" ఇతి ఋగ్వేదబ్రాహ్మణే। యద్వా పరమాత్మనో గుప్తయః గోప్తృత్వాదికమేవ ధర్మోత్తరాపేక్షయా సత్యం యథార్థమితి యే గృహ్ణన్తి తేషాం సత్యానాం సత్యత్వేన గృహీతానాం సాత్వంపదం పరమపదం సత్వమాసీత్। సాత్త్వికమేవాసీత్। సాత్త్వం వై సత్త్వమేవ సాత్త్వం సాత్వతశబ్దవాచ్యమ్। "నామైకదేశే నామగ్రహణమ్" భీమో భీమసేన ఇతివత్।

నిత్యనైమిత్తికాజస్రౌ యాజ్ఞీయాః పరమాః క్రియాః।

సర్వం సాత్వతమాస్థాయ విధిశ్చక్రే సమాహితః॥ఇతి॥

సత్త్వప్రధానత్వాత్ సాత్త్వతశబ్దప్రయోగః। భారతోక్తసాత్త్వతశబ్దవాచ్యం పఞ్చరాత్రం న భవతి సాత్త్వికనామత్వేన ప్రణీతత్వాత్।

అథాంశోః సాత్వతో నామ విష్ణుభక్తః ప్రతాపవాన్।
మహాత్మా దాననిరతో ధనుర్వేదవిదాం వరః॥

స నారదస్య వచనాద్వాసుదేవార్చనే రతః।
శాస్త్రం ప్రవర్తయామాస కుణ్డగోళాదిభిః శ్రుతమ్॥

తస్య నామ్నా తు విఖ్యాతం సాత్వతం నామ శోభనమ్।
ప్రవర్తతే మహాశాస్త్రం కుణ్డాదీనాం హితావహమ్॥ఇతి॥

సాఙ్ఖ్యపురాణే—

శ్రుతిభ్రష్టః శ్రుతిప్రోక్తప్రాయశ్చిత్తే భయం గతః।
క్రమేణ శ్రుతివిధ్యర్థం మనుష్యస్తన్త్రమాశ్రయేత్॥

ధర్మశాస్త్రపురాణే చ ప్రోక్తం హి మరణాన్తికమ్।
ప్రాయశ్చిత్తం మనుష్యాణాం పాపిష్ఠానాం సుదారుణమ్॥

భయం ప్రబలచిత్తానాం మరణే జాయతే భృశమ్ ।
తేషామేవాభిరక్షార్థం ఖల్వహం తన్త్రముక్తవాన్॥

పాఞ్చరాత్రం భాగవతం తన్త్రం సాత్వతనామకమ్ ।
వేదాగ్రహం సముద్దిశ్య కమలాపతిరుక్తవాన్॥ఇతి॥

భాగవతే—

త్రివక్రాయా ఉపశ్లోకః పుత్రః కృష్ణమనువ్రతః।

శిష్యః సాక్షాన్నారదస్య దదౌ చిత్తమఖణ్డితమ్॥

తేనోక్తం సాత్వతం తన్త్రం యజ్జ్ఞాత్వా ముక్తిభాగ్భవేత్।

యత్ర స్త్రీశూద్రదాసానాం సంస్కారో వైష్ణవః స్మృతః॥

ఇతి పరమాత్మపరత్వాత్ పారమాత్మికం సాత్వతశబ్దవాచ్యం స్వాతన్త్ర్యేణ దేవతాన్తరమన్త్రాన్తరాదిప్రతిపాదనాభావాత్ వైదికత్వేన ప్రసిద్ధం శ్రీమద్వైఖానసం సాత్వికమేవ। సత్వమాదధానాయ సాత్త్వికగుణం ప్రయచ్ఛమానాయ తుభ్యమ్॥౮॥

సత్త్వం వా ఉద్రేకమాసీద్యత్సత్త్వముభయోరనుగోప్తా తత్సత్యం సత్యంపదాయ సత్యాయ స్వాహా॥౯॥

సత్త్వం వా సాత్వికమేవ యత్తస్య పరమాత్మనః ఉద్రేకమాసీత్ ప్రచురమాసీత్। యత్సత్త్వం సాత్త్వికప్రధానం బ్రహ్మ ఉభయోరపి ఐహికాముష్మికయో: అనుగోప్తా సాకల్యేన గోప్తా। యద్వా స్థావరజఙ్గమాత్మకయోః। యద్వా మృతే జన్మనో రక్షతః తత్సత్యం సత్యంపదాయ తతః బ్రహ్మపదాయ పరమపదాయ సత్యం పరమపదప్రాప్తయే సత్యమిత్యర్థః। "నాన్యః పన్థా అయనాయ విద్యతే" ఇతి శ్రుతేః। సత్యాయ యథార్థభూతాయ తుభ్యమ్॥౯॥

సత్యో జేనాతిః సత్యాన్తరాత్మా సత్యోద్యోగః సత్యః సత్కర్మా

సత్యం సత్యం వితానమాసీత్సత్యం సత్యాయ స్వాహా॥౧౦॥

వినాశరహితత్వాత్ సత్యో జేనాతిః। యద్వా భూతహితత్వాత్ సర్వేషాం హితరూపః। జేనాతిః దీప్తి:। సత్యాన్తరాత్మా సత్యస్వభావః। సత్యోద్యోగః సత్యసఙ్కల్పః। సత్యః నిత్యః। సత్కర్మా

శోభనకర్మా। నను యది పరమాత్మా విష్ణుః సత్కర్మా తర్హి భృగుపత్న్యాదిస్త్రీవధాదికమేవ నోపపద్యేత ఇతి చేత్సత్యమ్।

ఉత్తరశ్రీరామాయణే—

శృణు రాజన్ యథావృత్తం పురా దేవాసురా యుధి।
దైత్యాసురైర్భజ్యమానా భృగుపత్నీం సమాశ్రితాః॥

యదా దత్తాభయాస్తత్ర న్యవసన్నిర్భయాస్తదా।
తయా పరిగృహీతాంస్తాన్ దృష్ట్వా క్రుద్ధః సురోత్తమ:॥

చక్రేణ శితధారేణ భృగుపత్న్యాః శిరోఽహరత్।
తతస్తాన్నిహతాన్ దృష్ట్వా పత్నీం భృగుకులోద్భవః॥

శశాప సహసా క్రుద్ధో విష్ణుం పరబలార్దనమ్।
యస్మాదవధ్యాం మే పత్నీమవధీః క్రోధమూర్చ్ఛితః॥

తస్మాత్త్వం మానుషే లోకే జనిష్యసి జనార్దన।
తత్ర పత్నీవియోగం త్వం ప్రాప్స్యసే బహువార్షికమ్।
తతః ప్రతిహరః శాపస్తమృషిం పునరాగమత్॥

ఇత్యాదిసృష్టిస్థితిసంహారకర్తృత్వాత్ దుష్టనిగ్రహకర్తృత్వాచ్చ॥

అప్రమేయోఽనియోజ్యశ్చ యత్ర కామాగమో వశీ।
మోదతే భగవాన్ భూతైర్బాలః క్రీడనకైరివ॥ఇతి॥

లీలావిభూతికత్వాత్ సర్వాత్మకత్వాత్ నిరఙ్కుశే స్వతన్త్రత్వాచ్చ న దోషః। అత ఏవ సత్కర్మా సత్యం సత్యం వితానమాసీత్ సత్యం యథార్థభూతహితం సత్యాయ యథార్థభూతాయ తుభ్యమ్॥౧౦॥

ఇతి చతుర్థోఽనువాకః।

పఞ్చమోఽనువాకః

సత్యః సత్యం పుణ్యమాసీత్పుణ్యో వా దైవికం సత్యం సత్త్వమార్షం సత్యం సత్త్వం సత్పథాయ స్వాహా॥౧॥

సత్యః చిదచిదాత్మకః పరమాత్మా సత్యం పుణ్యమాసీత్। సత్యశబ్దేన మోక్షోపాయభూతజ్ఞానరూపః। పుణ్యశబ్దేన ఇష్టాపూర్తాదయః స్వయమేవాసీత్। పుణ్యో వా దైవికం "తాని త్రేతాయాం బహుధా సన్తతాని తాన్యాచరథ నియతం సత్యకామా ఏష వః పన్థాః సుకృతస్య లోకే" ఇతి శ్రుతేః। భగవత్ప్రీత్యర్థం కృతం పుణ్యదైవికం కాలాన్తరేఽపవర్గప్రదమ్। సత్యం సత్త్వమార్షం మోక్షోపాయభూతజ్ఞానరూపం శుభాశ్రయసంశీలనమననమితి మననవిషయత్వాదార్షమిత్యుక్తమ్। తత్పరం బ్రహ్మ "నారాయణపరం బ్రహ్మ" ఇతి శ్రుతేః। శ్రీమన్నారాయణ ఏవం సత్యం సత్త్వం సత్పథాయ సన్మార్గభూతః సత్త్వశబ్దవాచ్యః పరమాత్మా అర్చిరాదిమార్గభూత ఇత్యర్థః। "యే చత్వారః పథయో దేవయానాః" ఇతి దేవయానమార్గాశ్చతుర్విధాః।

స్వామిన్ స్వశేషం స్వవశం స్వభరత్వేన నిర్భరమ్।

స్వదత్తస్వధియం స్వార్థం స్వస్మిన్న్యస్యతి మాం స్వయమ్॥

ఇతి న్యాసవిద్యానాం వివిధానామర్చిరాదిమార్గాః ప్రతిపాద్యన్తే। “అర్చిషోఽహరహ్న ఆపూర్యమాణపక్షమాపూర్యమాణపక్షాద్యాన్ షడుదఙ్ఙేతి మాసాంస్తాన్మాసేభ్యః సంవత్సరం సంవత్సరాదాదిత్యమాదిత్యాచ్చన్ద్రమసం చన్ద్రమసో విద్యుతం తత్పురుషోఽమానవః స ఏనాన్ బ్రహ్మ గమయతి” ఇత్యాది।

యే తు దగ్ధేన్ధనా లోకే పుణ్యపాపవివర్జితాః।

తేషాం వై క్షేమమధ్వానం గచ్ఛతాం ద్విజసత్తమః॥

సర్వలోకతమోహన్తా ఆదిత్యశ్చారముచ్యతే।

జ్వాలామాలిమహాతేజా యేనేదం ధార్యతే జగత్॥

ఆదిత్యదగ్ధసర్వాఙ్గా అదృశ్యాః కేచన క్వచిత్।

పరమాణ్వాత్మభూతాశ్చ తం దేశం ప్రవిశన్త్యుత॥

తస్మాదపి వినిర్ముక్తా అనిరుద్ధం తథా స్థితాః।

మనోభూతాస్తతో భూయః ప్రద్యుమ్నం ప్రవిశన్త్యుత॥

ప్రద్యుమ్నాచ్చ వినిర్ముక్తా జిహ్వసఙ్కర్షణం తతః।

ప్రవిశన్తీతి ప్రబలా సఙ్ఖ్యాయోనాంశ్చ త్రైస్సహ॥

తత్రస్త్రైగుణ్యహీనాస్తే పరమాత్మానమోజసా।

సర్వావాసం వాసుదేవం క్షేత్రజ్ఞం విద్ధి తత్త్వతః॥

సమాహితమనస్కాస్తు నియతాః సంయతేన్ద్రియాః।

ఏకాన్తభావా హి గతాః వాసుదేవం వ్రజన్తి తే॥

శ్వేతద్వీపమితః ప్రాప్య విశ్వరూపధరం హరిమ్।
తతోऽనిరుద్ధమాసాద్య శ్రీమన్ క్షీరోదధౌ హరిమ్॥

తతః ప్రద్యుమ్నమాసాద్య దేవం సర్వేశ్వరేశ్వరమ్।
తతః సఙ్కర్షణం దివ్యం భగవన్తం సనాతనమ్॥

అయమప్యపరో మార్గః సదా బ్రహ్మహితైషిణామ్।
పరమైకాన్తిసిద్ధానాం పఞ్చకాలరతాత్మనామ్॥

తేభ్యో విశిష్టాజ్ఞానామి గతిమేకాన్తినాం నృణామ్।
ఉత్క్రామన్తి చ మార్గస్థాః శీతభూతో నిరామయః॥

దేవయానః పరం పన్థా యోగినాం క్లేశసఙ్క్షయే।
అనన్తా రశ్మయస్తస్య దీపవద్యః స్థితో హృది॥

సితాసితాః కృష్ణనిలాః [?] కపిలాః పీతలోహితాః।
ఊర్ధ్వమేతే స్థితా స్తేషాం యో భిత్త్వా సూర్యమణ్డలమ్॥

బ్రహ్మలోకమతిక్రమ్య [నూనం] యాతి పరాం గతిమ్।
యదస్యాం న ద్రవ్యమస్తి హ్యూర్ధ్వమేతద్వ్యవస్థితమ్॥

తేన దేవశరీరాణి సధామాని ప్రపద్యతే।
ఏకైకరూపాశ్చాధస్తాచ్చర్మ యేऽస్యామృతప్రభాః।
ఇహ కర్మప్రభోగాయ తైస్సన్నరతిరేవ సః॥ఇతి॥

"అగ్నయో వై త్రయీ విద్యా దేవయానః పన్థా గార్హపత్య ఋక్ పృథివీ రథన్తరమన్వాహార్యపచనం యజురన్తరిక్షం వామదేవ్యమాహవనీయస్సామ సువర్గో లోకో బృహత్తస్మాదగ్నీన్ పరమం వదన్తి" ఇతి శ్రుతిః। అథాఽయం దేహజం జన్మ కృత్వా భార్యామయపాశబన్ధనో భగవన్మాయయా కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యహింసాదీని కార్యాణి కృత్వా తద్ద్వారేణ నిష్క్రమ్య పునః పాపీయసీం యోనిం ప్రాప్య పునర్జాయతే। స్వర్గనరకఫలేషు ప్రవర్తతే। తస్మాద్భగవన్మాయయా మోహితత్వాత్ భగవన్తం సమాశ్రిత్య భక్త్యా నారాయణముపాసీత। ఉపాసనాత్సోఽపి భక్తవత్సలత్వాత్ భక్తానుకమ్పయా స్వమాయయా విమోచయతి। తత ఆత్మా సమ్యక్ జ్ఞానం ప్రవిశతి। పశ్చాదాశ్రమధర్మసంయుక్తో భగవత్సమాశ్రయణం కరోతి। తత్సమాశ్రయణేన సంసారార్ణవనిమనో జీవాత్మా పరమాత్మానం నారాయణం పశ్యతి। సోఽప్యపునరావృత్తికం దివ్యలోకం ప్రాపయతి। పశ్చాత్కృతకృత్యో భవతి। సంసారవనవాసనామోక్షో ముక్తిః మోక్షవిశేషః। చతుర్విధపదావాప్తిః సాలోక్యసామీప్యసారూప్యసాయుజ్య ఇతి। ఆమోదప్రాప్తిః సాలోక్యమ్। ప్రమోదప్రాప్తిః సామీప్యమ్। వైకుణ్ఠప్రాప్తిః సాయుజ్యమితి। తచ్చ నిత్యానన్దామృతరసపానవత్సర్వదా తృప్తికరం పరమాత్మనో నిత్యనిషేవణం పరంజ్యోతిః-ప్రవేశనమ్। “తద్విష్ణోః పరమం పదꣳ సదా పశ్యన్తి సూరయః" ఇతి శ్రుతిః। తస్మాత్ భగవతో నాన్యథాప్రాప్తిరితి విజ్ఞాయతే ఇతి। మోక్షోపి తారతమ్యతాశ్రవణాత్ బ్రహ్మవిదాం భగవదారాధకానామగ్నిహోత్రిణామర్చిరాదినా బ్రహ్మప్రాప్తిః అర్చిరాదినా తత్ప్రథితే " ఇతి వేదాన్తసూత్రే ఉక్తత్వాత్। భక్త్యా భగవన్తం నారాయణమర్చయేత్ “తద్విష్ణోః పరమం పదమ్" సమ్యక్ భవతీతి విజ్ఞాయత ఇతి। అర్చిరాదిమార్గాప్రతిపాదనాచ్చ। న్యాసవిద్యానిష్ఠానామర్చిరాదినా పరమపదప్రాప్తిః। సాఙ్ఖ్యానాం యోగనిష్ఠానామామోదప్రాప్తిః। ఏకాన్తినాం ప్రమోదప్రాప్తిః। పరమైకాన్తిసిద్ధానాం పఞ్చకాలరతాత్మనాం శ్వేతద్వీపాదినా బ్రహ్మప్రాప్తిః। మోదప్రాప్తిః కేవలస్యామోద ఏవ। తత్రాపి స్వానుభవ ఏవ।

ఛాన్దోగ్యే—“యథాక్రతురస్మిన్ లోకే పురుషా భవన్తి। తథేతః ప్రేత్య తే భవన్తి" ఇతి శ్రుతేః। తం యథాయథోపాసతే తథైవ భవన్తీతి॥౧॥

సత్యో జ్యోతిః సత్త్వం ప్రాణాః సత్త్వాధారాః సత్త్వం సంయానా: సత్యః సత్త్వం ప్రకాశం జ్యోతిషే స్వాహా॥౨॥

హే పరమాత్మన్ సత్యో జ్యోతిర్జ్యోతిష్మత్ షడ్భావవికారరహితత్వాత్ అనేకరూపరహిత ఇత్యర్థః।సత్త్వం ప్రాణాః "నవ వై పురుషే ప్రాణాః" ఇతి భగవదభిమానదేవతాన్తర....... వాగాద్యభిమానిదేవతాన్తర్యామిసత్త్వాధారాః వాగాదయః సత్త్వాధారాః ఆధారభూతా ఇత్యర్థః।

సత్త్వం సంయానాః సత్యః సత్యభూతహితః సత్త్వం "సత్త్వాత్ సంజాయతే జ్ఞానమ్ " ఇతి। జ్ఞానరూపం జ్యోతిః-ప్రకాశం జ్యోతిషే తస్మై జ్యోతిషే తుభ్యమ్॥౨॥

కామీముమామీశిషమీశిషాణాం తత్సత్యం సత్యరూపం సత్యం సత్యాయ సన్ధధానాయ స్వాహా॥3॥

కామీముమాం బ్రహ్మణో మా ఈశోఽహం సర్వదేహినామ్।

అహం తవాఙ్గసమ్భూతస్తస్మాత్కేశవనామవాన్॥ఇతి॥

కాం సరస్వతీం ఈం లక్ష్మీం ఉమాం పార్వతీం ఈశిషం సృష్టిస్థిత్యన్తకరణీం బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికామ్।

స సంజ్ఞాం యాతి భగవానేక ఏవ జనార్దనః।

తత్తద్రూపే పాలయన్తమాశిషస్సత్యమీశిషమ్॥

రుద్రస్యాపి పాలకం ఈశిషాణాం తత్సత్యం సత్యరూపం "తమీశ్వరాణాం పరమం మహేశ్వరమ్" ఇతి శ్రుతేః। తత్పరమమహేశ్వరత్వం యథార్థసత్యరూపం యథార్థసత్యం సత్యాయ చిదచిదాత్మకప్రపఞ్చాయ సత్యం హితం సన్ధధానాయ ప్రయచ్ఛమానాయ తుభ్యమ్॥3॥

అరిణిర్వా ఆరన్ధ ఆవారన్ధ ఆరన్ధోఽయమానన్ధతే మారన్ధమీశిషే స్వాహా॥౪॥

అయం పరమాత్మా అరం వేగః యేషామస్తీతి అరిణి: వేగవత్సు ముఖ్యః వేగవానేవ। ఆరన్ధః ఆసమన్తాదరం వేగం దదాతి ఆరన్ధః ఆవారన్ధః అవగత వేగమాన్ద్యం దదాతీతి ఆవారన్ధః। "ఆర పీడాయామ్" ఇతి పీడాప్రద:।

యస్యానుగ్రహమిచ్ఛామి తస్య విత్తం హరామ్యహమ్।

బన్ధాన్ వా నాశయిష్యామి వ్యాధీనుత్పాదయామ్యహమ్॥ఇతి॥

అయం పరమాత్మా మారం కామం దదాతీతి మారన్దః కామప్రదః। ఆనన్దతే ఏవమాకారేణ క్రీడతే—

అప్రమేయోఽనియోజ్యశ్చ యత్ర కామగమో వశీ।
మోదతే భగవాన్ భూతైర్బాలః క్రీడనకైరివ॥

ఇతి తుభ్యమ్॥౪॥

యత్సత్యం వా విష్ణురుద్యోగః సూర్యో గౌర్వా విష్ణుర్విశత్ విశ్వం విశ్వం సన్దధానః తద్విశ్వం విష్ణవే విశ్వరూపాయ స్వాహా॥౫॥

యత్సత్యం స హరిర్దేవ ఇతి జీవజాతమిత్యర్థః। విష్ణుః వ్యాప్తిమాన్ ఉద్యోగః సర్వోపాయభూత ఇత్యర్థః। సూర్యో గౌర్వా సూర్యం కిరణం చ విష్ణుర్విశత్ విశ్వం విశ్వం సన్దధానః ప్రవిశ్య చిదచిదాత్మకం జగత్ వసన్తే గ్రీష్మకే రశ్మిశతైస్సన్తపతన్ త్రిభిః—

తదా శరది వర్షాసు వర్షాత్యేష చతుఃశతైః।
హేమన్తే శిశిరే చైవ హిమముత్సృజతి త్రిభిః॥ఇతి॥

భారతే—

ఉదితో వర్ధమానాభిరా మధ్యాహ్నం తపన్ రవిః।
తతః పరం హసన్తీభిర్గోభిరస్తం నిగచ్ఛతి॥ఇతి॥

"తదేవానుప్రావిశత్" ఇత్యాదిశ్రుతేః। ప్రవిశ్య విశ్వం జీవం విశ్వం లోకం సన్ధధానః ధారయన్ తద్విశ్వం జీవాత్మానం విష్ణవే సర్వభూతాత్మకాయ దదామీతి ఆత్మసమర్పణముచ్యతే॥

నీచీభావేన సంయోజ్య హ్యాత్మనో యత్సమర్పణమ్ ।
విష్ణ్వాదిషు చతుర్ధా తు తత్ప్రదానప్రదర్శినీ॥

నీచీభూతోఽప్యసావాత్మా యతత్యంశతయేష్యతే।
తత్తస్మాదిత్యపేక్షాయాం విష్ణవే స ఇతీర్యతే॥ఇతి॥

ఆత్మసమర్పణప్రతిపాదనాన్యాసవిద్యా।
హవిర్గృహీత్వా స్వాత్మానం వసురణ్వేతి మన్త్రతః।
జుహుయాత్ప్రణవేనాప్నావచ్యుతాఖ్యే సనాతనే॥

యోగరత్నే—

పయోభక్షా వాయుభక్షాః శీణపర్ణాశినో వా సమలోష్టకాఞ్చనా వాగ్యతాః ప్రాణాయామాద్యాసననిరతాః సర్వతోఽరతా బహిష్కృతసర్వకామాః పరమశాన్తాః పరమాత్మని గోవిన్దే సదా నిహితమానసాః వసురణ్వమన్త్రముచ్చారయన్త ఆత్మానం తేజోమయే పరమాత్మానౌ దహన్తి తేఽపి ముక్తా భవన్తి। ఏష జీవాత్మపరమాత్మనోర్జ్ఞానగో మోక్షయుక్త ఇతి విజానీయాత్। ఏతజ్జ్ఞానమాత్రాదేవాచిరాన్మోక్షః సిధ్యతీతి జానీయాదితి। ప్రసఙ్గాద్వసురణ్వమన్త్రస్యార్థ ఉచ్యతే। హే ప్రత్యగాత్మన్ వసుర్వసుస్సర్వేషాం సవితాసి సర్వేషాం ధనమివాసీతి। వసురణ్వశబ్దే చ సర్వైః కీర్తనీయశ్చాసి। విభూరసి సఙ్కల్పమాత్రేణ వివిధం భావయితాసి। ప్రాణే త్వమసి సన్ధాతా ప్రాణే వసన్ సర్వస్యానుసన్ధాతా చాసి బ్రహ్మన్ తృచోత్తరస్త్వమసి విశ్వం త్వమేవాసి విశ్వస్రష్టా చాసి। తేజోదాస్త్వమస్యగ్నేః తేజసి భాస్కరాగ్నేయే ప్రకాశోష్ణస్వరూపిణీతి పరాభవసామర్థ్యమ్। తేజసో వా వచదాస్త్వమసి సూర్యస్య వర్చోదా అస్త్వితి దీప్తిప్రదః ద్యుమ్నోదాస్త్వమసి చన్ద్రమసః ద్యుమ్నశబ్దో దీప్తివిశేషపరః ఉపయామగృహీతోఽసి హవిషోః స్కన్దనే హేతుభూత ఉపభృదాదిరూప ఉపయామః తత్ర ప్రకృతిపురుషజ్ఞానముపయామః తేన గృహీతోఽసి బ్రహ్మణే త్వామహస ఓమిత్యాత్మానం యుఞ్జీత॥

అకారేణోచ్యతే విష్ణుః సర్వలోకేశ్వరో హరిః।

ఉద్ధృతా విష్ణునా లక్ష్మీరుకారేణ తథోచ్యతే।

మకారస్తు తయోర్దాస ఇతి ప్రణవలక్షణమ్॥

అకారవాచ్యాయ సర్వకారణభూతాయ సర్వరక్షకాయ సర్వశేషిణే శ్రియః పతయ ఏవాహమనన్య ఇత్యాహ—నిరుపాధికశేషభూతస్తచ్చరణారవిన్దయోరేకాత్మీయభరస్తస్యాత్మా నారాయణాయైవ సర్వదేశసర్వకాలసర్వావస్థోచితసర్వకైఙ్కర్యాణి స్యురితి కారణభూతాయ విష్ణవే తుభ్యమ్॥౫॥

తద్భూర్భూస్థం భూస్థో వా విశ్వరూపస్తద్భూః ప్రాణః సఙ్ఖ్యాతః భూరాసీభూరసి భ్రువోఽసి సువరసి భూర్భూతయే స్వాహా॥౬॥

తద్భూః ఆకాశః భూస్థం జలం భూస్థః అగ్నిః విశ్వరూపః నానారూపః పఞ్చసఙ్ఖ్యాత్వేన విద్యమానః ప్రాణః తద్భూశ్రుతిః। " తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశః సంభూతః। ఆకాశాద్వాయుః। వాయోరగ్నిః। అగ్నేరాపః।అద్భ్యః పృథివీ। పృథివ్యా ఓషధయః " ఇత్యాది భూరాసీత్। భూమేరపి భూమిః ఆధారభూతేత్యర్థః। భూరసి భువోఽసి సువరసి భూరాదిలోకరూపోఽసి భూః భూతయే భూరాదిలోకానామైశ్వర్యభూతోఽసి తుభ్యమ్॥౬॥

ఆపో వా అపోఽన్తరాత్మా యో వేదో వేదానామాధారః వేదాన్తరాత్మా సరసో రససఙ్ఖ్యాతో రసం రసమాసీద్రసాయ స్వాహా॥౭॥

యః పరమాత్మా సర్వకారణభూతా ఆపః సృష్ట్యర్థమిత్యర్థః। అణ్డస్యాపి కారణభూతా ఇత్యభిప్రాయేణ పృథక్త్వేనోపాదానమ్। తతో " యేన జీవాన్వ్యచసర్జ భూమ్యామ్ "ఇతి శ్రుతిః।

అప ఏవ ససర్జాదౌ తాసు వీర్యమపాసృజత్।

తదణ్డమభవద్ధైవం సహస్రాంశుసమప్రభమ్॥ఇతి॥

అపోఽన్తరాత్మా యోఽప్సు తిష్ఠన్నితి। యః పరమాత్మా వేద: వేదరూపః వేదానామాధారః "తస్య హ వా ఏతస్య మహతో భూతస్య నిశ్వసితమేతద్యదృగ్వేదః" ఇత్యాది। వేదాన్తరాత్మా తదన్తర్యామీ సరసః అన్తర్బహిశ్చ సారవాన్ రససఙ్ఘాతః సమగ్రషాడ్గుణ్యపరిపూర్ణః। యద్వా—

శృఙ్గారవీరకరుణాద్భుతహాస్యభయానకాః।
బీభత్సరౌద్రశాన్తాశ్చ రసాశ్చ నవ కీర్తితాః॥ఇతి॥

యద్వా—లవణామ్లకటుతిక్తకషాయాః। రసం రసమాసీత్ రసానాం రస ఆసీత్। రసాయ రసరూపాయ తుభ్యమ్॥౭॥

త్రయీ వా కామం త్రయీమయం త్రిగుణం త్రేతాత్మకం త్రయీ వా జేనాతిః త్రిగుణం త్రిగుణాత్మకం తస్మై త్రేతాగ్నయే త్రిగుణాయ స్వాహా ॥౮॥

త్రయీ వా కామం ఇత్యనేనైవ వేదవాక్యవ్యతిరిక్తభాషాన్తరవ్యావృత్తిః।

శాన్తిపర్వణి—

ఓఙ్కారముద్గిరన్నేతాం సావిత్రీం చ తదన్వయాత్।
శేషేభ్యశ్చైవ వక్త్రేభ్యశ్చతుర్వేదగతం వసు॥ఇతి॥

త్రయీమయం వేదస్వరూపం వేదేషు ప్రాచుర్యేణ ప్రతిపాద్యం వేదభేదాదుచ్చనీచాదిస్వరభేదేన త్రిగుణం త్రేతాత్మకం గార్హపత్యాన్వాహార్యపచనాహవనీయభేదేన త్రేతాత్మకమ్। యద్వా గార్హపత్యాదీనాం ప్రాణభూతత్వాత్ త్రేతాత్మకమిత్యుక్తమ్।త్రయీ వా జేనాతి: వేదరూపజేనాతిః త్రిగుణం నిత్యనైమిత్తికకామ్యభేదేన త్రిగుణమ్। యద్వా—సాత్వికరాజసతామసభేదేన త్రిగుణమ్। త్రిగుణాత్మకం ఆధారభూతమేవంభూతాయ తస్మై త్రేతాగ్నయే త్రిగుణాయ గుణత్రయసహితాయ తుభ్యమ్॥౮॥

ద్వౌ వా ముఖ్యౌ ముఖ్యాధారౌ ససుఖౌ సానన్దౌ ససేృరౌ స్మేరాయితౌ సానన్దమానన్దతే స్వాహా॥౯॥

ద్వౌ బ్రహ్మరుద్రౌ। యద్వా ప్రతిపురుషౌ ముఖ్యౌ ముఖ్యాధారౌ అస్వతన్త్రౌ పరమాత్మాధారౌ। "అన్తరస్మిన్నిమే లోకాః" ఇతి। సముఖౌ సుఖసహితౌ సానన్దౌ హితరూపం సుఖం అహితం దుఃఖం ససేృరౌ స్మేరయుతౌ హాససహితౌ స్మేరాయితౌ,

ఏతౌ ద్వౌ విబుధశ్రేష్ఠౌ ప్రసాదక్రోధజౌ స్మృతౌ।

తథా దర్శితపన్థానౌ సృష్టిసంహారకారకౌ॥

బ్రహ్మరుద్రేన్ద్రవహ్నీన్దుదివాకరమనుగ్రహాః।

తచ్చక్ష్యాధిష్ఠితాస్సన్తో మోదన్తే దివి దేవతాః॥ఇతి॥

సానన్దం ఆనన్దసహితం ఆనన్దతే।

ఇష్టే వస్తుని దృష్టే చ ప్రియమేవావభాసతే।

తద్వస్తులాభాన్మోదః స్యాత్ప్రమోదస్తస్య భోగతః।

ఏతే స్మ జఠరానన్దాత్ స్వదన్తే జలధేరివ॥ఇతి॥

"సైషాऽऽనన్దస్య మీమాంసా భవతి। యువా స్యాత్సాధుయువాధ్యాయకః। ఆశిష్ఠో ద్రఢిష్ఠో బలిష్ఠః। త స్యేయం పృథివీ సర్వా విత్తస్య పూర్ణా స్యాత్। స ఏకో మానుష ఆనన్దః" ఇత్యారభ్య "స ఏకో బ్రహ్మణ ఆనన్దః" ఇత్యన్తం మానుషమనుష్యగన్ధర్వదేవగన్ధర్వాణాం పితౄణామాజానజానాం కర్మదేవానామిన్ద్రస్య బృహస్పతేః ప్రజాపతేర్బ్రహ్మణ ఇతి మానుషానన్దముపక్రమ్య బ్రహ్మానన్దపర్యన్తముక్త్వా బ్రహ్మానన్దస్యాపరిమితత్వాత్ ఆనన్దో బ్రహ్మేతి సదతిశయానన్దస్వరూపత్వాచ్చ బ్రహ్మణః "యతో వాచో నివర్తన్తే అప్రాప్య మనసా సహ" ఇత్యుక్తమ్। ఏవంభూతాయ తుభ్యమ్॥౯॥

స ఏకైకః సాధారః సాధిష్ఠానో నాధిష్ఠానః కం కం కస్మై పదే పదే పాతః పాదాయ పాదితే స్వాహా॥౧౦॥

స పరమాత్మా ఏకైకః అనేన "సదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీత్", "ఏకమేవాద్వితీయమ్" ఇతిశ్రుతేః। సృష్టేః ప్రాక్ నిమిత్తోపాదానకారణాన్తరరహితే సాధారః హృదయకమలాద్యాధారః। సాధిష్ఠాన: "తద్విష్ణోః పరమం పదమ్" ఇతి శ్రుతేః పరమపదాద్యధిష్ఠానసహితః। నాధిష్ఠానః అవాన్తరకత్వేనాధిష్ఠానభూతో న భవతి। యద్వా—ధారకాన్తరరహితః ఏవంభూతస్య పరమాత్మనః పాదాయ పాత: ప్రణతిః కం కం పురుషమపి పదే పదే పరమాత్మనా సంపాదితే।

ఆమోదశ్చ ప్రమోదశ్చ సంమోదస్తదనన్తరమ్।

వైకుణ్ఠమితి విజ్ఞేయాస్తేఽన్యోన్యముపరి స్థితాః॥

అతః పరం చతుర్థః స్యాల్లోకః పరమభాస్వరః।

వాసుదేవస్య సుమహత్తద్దీప్తమజరావృతమ్॥

ద్వాదశావరణోపేతం పూర్ణచన్ద్రాయుతప్రభమ్।

సర్వతేజోమయం భాస్వదనిర్దేశ్యం సురైరపి॥

ఆనన్దం నామ తం లోకం పరమానన్దమద్భుతమ్।

యస్మిన్ కస్మిన్ కులే జాతా యత్ర కుత్ర నివాసినః।

వాసుదేవరతా నిత్యం యమలోకం న యాన్తి తే॥ఇతి॥

పదే పదే ఆమోదాదిపదే పదాన్తరే వా తాపయతీతి శేషః। నిత్యముక్తబన్దైశ్చ క్రీడతే తుభ్యమ్॥౧౦॥

ఇతి పఞ్చమోఽనువాకః।

షష్ఠోఽనువాకః

స్వయమాదిః సర్వాన్తరాత్మా దేవస్య స్వయం క్రీడాత్మకమవాసృజత్

యః స్వయం లోకమవధారమవధారయన్ స్వాహా ॥౧॥

అతః పరం పరబ్రహ్మణో నారాయణస్య పరత్వాన్తర్యామిత్వాదిప్రతిపాదనముఖేన అర్చావతారాదికం ప్రతిపాదయతి —స్వయమాదిః ఇత్యాదినా। స్వయమిత్యనేన "సదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీత్", "ఏకమేవాద్వితీయమ్" ఇతి శ్రుతేరభిన్ననిమిత్తోపాదానకారణభూతం "సత్యం జ్ఞానమనన్తం బ్రహ్మ" ఇత్యాదిభిః సత్యత్వజ్ఞానత్వానన్తత్వవిశిష్టం "ఆనన్దో బ్రహ్మ" ఇతి నిరతిశయానన్దస్వరూపం "నారాయణపరం బ్రహ్మ" ఇత్యాదిభిః పరంబ్రహ్మపరంతత్త్వపరంజ్యోతిఃపరమాత్మాదిశబ్దవాచ్యం నారాయణమేవాహ— స్వయమితి॥

నారస్త్వితి సర్వపుంసాం సమూహః పరికీర్తితః।

గతిరాలమ్బనం తస్య తేన నారాయణః స్మృతః॥ఇతి॥

అఖిలజగత్కారణభూతో నారాయణ ఏవాదిరిత్యుచ్యతే। యద్వా—ఆదిశబ్దేన పరత్వమ్।

పరత్వం నామ—

వైకుణ్ఠే తు పరే లోకే శ్రియా సార్ధం జగత్పతిః।

ఆస్తే విష్ణురచిన్త్యాత్మా భక్తైర్భాగవతైః సహ॥

పరే లోకే—

అతః పరం చతుర్థః స్యాదిత్యాది॥

శ్రియా సార్ధమ్—

నిత్యైవైషా జగన్మాతా విష్ణోః శ్రీరనపాయినీ।
యథా సర్వగతో విష్ణుస్తథైవేయం ద్విజోత్తమ॥

జగత్పతిః—

పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరం శాశ్వతం శివమచ్యుతమ్।
ఏక ఏవ జగత్స్వామీ శక్తిమానచ్యుతః ప్రభుః॥

తదంశాచ్ఛక్తిమన్తోఽన్యే బ్రహ్మేశానాదయోఽమరాః।
బ్రహ్మాదిదేవసఙ్ఘేషు స ఏవ పురుషోత్తమః॥

స్త్రీప్రాయమితరత్సర్వం జగద్బ్రహ్మపురస్సరమ్।
విశ్వవ్యాపకశీలత్వాద్విష్ణురిత్యభిధీయతే॥

అచిన్త్యాత్మా—

న యస్య రూపం న బలప్రభావో న చ స్వభావః పరమస్య పుంసః।
విజ్ఞాయతే శర్వపితామహాద్యైస్తం వాసుదేవం ప్రణమామ్యచిన్త్యమ్॥

భక్తైః—

భక్తైస్తద్భక్తవాత్సల్యం తత్పూజాస్వనురఞ్జనమ్।
తత్కథాశ్రవణే భక్తిః స్వరనేత్రాఙ్గవిక్రియా॥

తదనుస్మరణం నిత్యం తదన్యస్య చ వర్జనమ్।
నిత్యం తదేకశేషత్వం యద్భుక్తేనోపజీవతి॥ఇతి॥

భాగవతైః—

ఉత్పత్తిఞ్చ వినాశఞ్చ భూతానామాగతిం గతిమ్।
వేత్తి విద్యామవిద్యాం చ స వాచ్యో భగవానితి॥

పఞ్చశక్తిమయో విష్ణుర్వాసుదేవః సనాతనః।
లోకస్థితిమిమాం దీర్ఘో విశాలామతిదుస్తరామ్।
పశ్యన్నాస్తే హృషీకేశః పరమే వ్యోమ్ని భాస్వతి॥

ఏవం పరత్వముపపాదితమ్। సర్వాన్తరాత్మా ఇత్యనేన "అన్త: ప్రవిష్టః శాస్తా జనానాం సర్వాత్మా", “యస్యాత్మా శరీరం యస్య పృథివీ శరీరమ్" ఇత్యాద్యన్తర్యామిత్వం స్వయమాది: ఇత్యుక్తత్వాత్। దైవికమానుషభేదేన వ్యూహో ద్వివిధ:।

కథం త్వమర్చనీయోఽసి మూర్తయః కీద్ధశాస్తు తే।
వైఖానసాః కథం వా స్యుః కథం వా పాఞ్చరాత్రికాః॥

శ్రీభగవాన్—

శ్రృణు పాణ్డవ తత్సర్వమర్చనాశ్రమమాత్మన:॥
స్థణ్డిలే పద్మకం కృత్వా సాష్టపత్రం సకర్ణికమ్॥

అష్టాక్షరవిధానేన అథవా ద్వాదశాక్షరై:।
వైదికైరథవా మన్త్రైర్మనునోక్తేన వా పునః॥

స్థితం మామన్తరే తస్మిన్నర్చయిత్వా సమాహితః।
పురుషం చ తతస్సత్యమచ్యుతం చ యుధిష్ఠిర॥

అనిరుద్ధం చ మాం ప్రాహుర్వైఖానసవిదో జనాః।
అన్యే త్వేవం విజానన్తి మాం రాజన్ పాఞ్చరాత్రికాః॥

వాసుదేవం చ రాజేన్ద్ర సఙ్కర్షణమథాపి చ।
ప్రద్యుమ్నం చానిరుద్ధం చ చతుర్మూర్తి ప్రచక్షతే॥

ఏతాశ్చాన్యాశ్చ రాజేన్ద్ర సంజ్ఞాభేదేన మూర్తయ:।
విద్ధి మేఽర్చన్తరాణ్యేవ మామేవం చార్చయేద్బుధ:॥ ఇతి॥

వైభవం త్వవతారాణామ్—

మత్స్యః కూర్మో వరాహశ్చ నారసింహశ్చ వామనః।
రామో రామశ్చ రామశ్చ బుద్ధః కల్కీతి తే దశ॥ఇతి॥

దేవశబ్దప్రయోగసామర్థ్యాత్ వ్యూహవిభవే అభిప్రేతే స్వయం ఇత్యనేన “పఞ్చధా పఞ్చాత్మా” ఇత్యాదిశ్రుత్యర్థోఽత్రానుసన్ధేయః। పఞ్చధేత్యనేన పరవ్యూహవిభవాన్తర్యామ్యర్చావతార ఇతి పఞ్చధా ప్రతిపాదితాసు,

వ్యాప్తిః కాన్తిః ప్రవేదోఽర్చా తత్రక్రియాసు నిబన్ధనాః।
పరత్వేఽప్యధికం విష్ణోర్దేవస్య పరమాత్మనః॥

ముక్తోఽపి భోగభోగ్యత్వాత్పరవ్యూహాత్మనో హరేః।
తత్కాలసన్నికృష్టే చ లక్ష్యత్వాద్విభవాత్మనః॥

విశుద్ధైర్యాగసంసిద్ధైశ్చిన్త్యత్వాదన్తరాత్మనః।
అర్చాత్మన్యేవ సర్వేషామధికారో నిరఙ్కుశః॥

అర్చావతారవిషయే మమాప్యుద్దేశతస్తథా।
ఉక్తా గుణా న శక్యన్తే వక్తుం వర్షశతైరపి॥

ఏవం పఞ్చప్రకారోఽహమాత్మనాం పతతామధః।
పూర్వస్మాదపి పూర్వస్మాజ్జాయాంశ్చైవోత్తరోత్తరః।
సౌలభ్యతో జగత్స్వామీ సులభ హ్యుత్తరోత్తరః॥ఇతి॥

పరత్వాదౌ సౌలభ్యాభావాత్ సర్వసులభత్వాదర్చావతారః।
శిలాదారు చ తామ్రం చ రజతం కాఞ్చనం మణిః।
ఉక్తాని కౌతుకార్థం తు షడ్ ద్రవ్యాణి మనీషిభిః॥ఇతి॥

శైలజాదిరూపేణ విగ్రహపరిగ్రహాదికం భగవతః ప్రతిపాదయతి ఇయం శ్రుతిః— క్రీడాత్మకమవాసృజత్ ఇతి॥

నృసింహతాపనీయోపనిషది—

అథ కస్మాదుచ్యతే వీరమితి యస్మాత్స్వమహిమ్నా సర్వాన్ లోకాన్ సర్వాన్ దేవాన్ సర్వానాత్మనః సర్వాణి భూతాని విరమతి విరామయత్యజస్రం సృజతి విసృజతి వాసయతి యతో వీరః కర్మణ్యః సుదక్షో యుక్తగ్రావా జాయతే దేవకామః తస్మాదుచ్యతే వీరమితి॥ఇత్యాది॥ యతః భక్తసంరక్షణాదిహేతుత్వేన వీరః—

యది హ్యహం న వర్తేయం జాతు కర్మణ్యతన్ద్రితః।

మమ వర్త్మానువర్తన్తే మనుష్యాః పార్థ సర్వశః॥

ఉత్సీదేయురిమే లోకా న కుర్యాం కర్మ చేదహమ్।

సంకరస్య చ కర్తా స్యాముపహన్యామిమాః ప్రజాః॥

ఇత్యాదిభగవద్వచనానురోధేన నిత్యవిభూతౌ పాదప్రక్షాళనాదికర్మకరణే యోగ్యతాభావాత్, విభూతౌ పాదప్రక్షాళనాచమనస్నానాదికర్మకరణాయోగ్యతాత్వమిచ్ఛన్ సుదక్షాం సుతరాం స్వాపకాదీనాం యథాయోగ్యం కామితఫలప్రదానసమర్థః "యుక్తగ్రావా జాయతే దేవకామః" దేవతాత్వమిచ్ఛన్ శ్రీవైఖానసాదిశాస్త్రోక్తశైలాదిప్రతిమారూపే జాయతే। గ్రావాగ్రహణం సువర్ణరజతాదీనామప్యుపలక్షణమ్।

కిఞ్చ—

పిశఙ్గరూపస్సుభరో వయోధాః శ్రుష్టీ వీరో జాయతే దేవకామః।

పిశఙ్గరూపః సువర్ణవర్ణః సుభరః సుఖేన భర్తుం శక్యః వయోధాః వయసా గరుడేన ధ్రియత ఇతి వయోధాః వీరశబ్దేన పూర్వోక్తమన్త్రప్రతిపాద్య ఏవాత్రాపి ప్రతిపాద్యతే పిశఙ్గరూప ఇత్యాది గుణశిష్టత్వేనోక్తత్వాత్ సాలగ్రామపరత్వేన వా గ్రావాపరత్వేన వా వక్తుమయుక్తమిత్యవగమ్యతే।

భారతే—

సురూపాం ప్రతిమాం విష్ణోః ప్రసన్నవదనేక్షణామ్।
కృత్వాత్మనః ప్రీతికరీం సువర్ణరజతాదిభిః॥

తామర్చయేత్తాం ప్రణమేత్తాం జపేత్తాం విచిన్తయేత్।
విశత్యపాస్తదోషస్తు తామేవ బ్రహ్మరూపిణీమ్॥

గ్రన్థాన్తరే—

ద్వీపవర్షవిభాగేషు తీర్థేష్వాయతనేషు చ।
మానుషాశ్చాత్మనా చాహం గ్రామగ్రామే గృహేగృహే॥

పుంసిపుంసి సంభవాని దారులోహశిలామయః।
అహం పఞ్చోపనిషదః పరవ్యూహాదిషు స్థితః॥

ఆవిర్భావేషు సర్వేషు స్వసఙ్కల్పశరీరవాన్।
ఆవేశాంశావతారేషు పాఞ్చభౌతికవిగ్రహః॥

దారులోహశిలామృత్స్నాశరీరోర్చాత్మకః స్మృతః।
చేతనాచేతనైర్దేహీ పరమాత్మా భవామ్యహమ్॥

అర్చాత్మనావతీర్ణం మాం జానన్తో హి విమోహితాః।
కృత్వా దారుశిలాబుద్ధిం గచ్ఛన్తి నరకాయుతమ్॥

స్వయమ్భూనాం విమానానామభితో యోజనద్వయమ్।
క్షేత్రే పాపహరం ప్రోక్తం మృతానామపవర్గదమ్॥

యోజనం దివ్యదేశానాం సిద్ధానామర్ధమేవ చ।
మనుష్యాణాం విమానానామభితః క్రోశముత్తమమ్।
గృహమాత్రం ప్రశస్తం వా గృహాేచ యత్ర విద్యతే॥ఇతి॥

పురుషసంహితాయాం నారదం ప్రతి సనత్కుమారః—

పురా నారాయణో దేవః కృపయా పరయాన్వితః।
దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదీన్ వీక్ష్య సంసారమధ్యగాన్॥

ఏవం సఞ్చిన్తయామాస సంస్మరన్ వైభవం స్వకమ్।
స్వతః ప్రమాణవాక్యైశ్చ దుర్విజ్ఞానం వదన్తి మామ్॥

అణోరణీయాన్మహతో మహీయాన్నిర్గుణో గుణీ।
దిగ్దేశకాలావస్థాద్యైరసౌ చాభేద్యవైభవ:॥

ప్రధీక్షయవిహీనశ్చ సత్యకామో నిరఞ్జనః।
వినేన్ద్రియేణ సర్వజ్ఞో వినా పాదేన సర్వగః॥

అనాసోఽనుభవన్ గన్ధం స్పృశన్ సర్వమపాణికః।
శృణ్వన్ శ్రుతిం వినా శబ్దమజిహ్వోఽపి లిహన్ రసమ్॥

సాధనేన వినా సర్వం సాధ్యం సాధయతేఽన్వహమ్।
తస్మాత్సర్వప్రమాణేన సుదుర్జ్ఞానతరో హ్యహమ్॥

మజ్జ్ఞానాభావగే మోక్షో న సిధ్యతి కదాచన।
తస్మాత్సంసారచక్రేఽస్మిన్ భ్రామ్యన్తే చ సుదుస్తరే॥

ఉద్ధరేయమిమాన్ సర్వాన్ యాతనాశతసంకులాన్।
ఇతి సఞ్చిన్త్య భగవాన్ స్వచ్ఛన్దోపాత్తవిగ్రహః॥

హిత్వౌపనిషదం వేషం ప్రమాణానామగోచరమ్।
సర్వేషాం హర్షదం భక్త్యా దృష్టమాత్రేణ ముక్తిదమ్॥

సర్వకల్యాణసంపూర్ణ గుణరాశిసమాశ్రయమ్।
సహస్రముఖ కపాదమాదదే రూపమద్భుతమ్॥ఇతి॥

అతః స్వయం చ భగవాన్ క్రీడాత్మకమవాసృజత్।
అవతారస్య సత్యత్వమజిహాసన్ స్వభావతః॥

శుద్ధసత్త్వమయత్వం చ స్వేచ్ఛామాత్రేణ దాసతా।
ధర్మజ్ఞోఽసౌ సమూహశ్చ సాధుసంరక్షణార్థతా।
ఇతి జన్మరహస్యం యో వేత్తి నాస్య పునర్భవః॥ఇతి॥

పాద్మే—

ఉద్ధృతాయాం స మేదిన్యాం పూర్ణ తనభోన్తరే।

జలం తత్కృతమర్యాదం వ్యవచ్ఛిన్నమభూత్తవ॥

సంస్థాప్య పృథివీమిత్థం తదుర్వ్యాధారసిద్ధయే।
దిగ్గజానహిరాజం చ కమఠం చ న్యవేశయత్॥

తేషామపి చ సర్వేషామాధారత్వేన సాదరమ్।
అవ్యక్తరూపాం స్వాం శక్తిం యుయుజే చ దయాపరః॥ఇతి॥

యః పరమాత్మా స్వయం లోకం భూరాదిసర్వలోకాన్ అవధారం అధస్తాద్భృతమ్।

ఐరావతః పుణ్డరీకో వామనః కుముదోఽఞ్జనః।
పుష్పదన్తః సార్వభౌమః సుప్రతీకశ్చ దిగ్గజాః॥

ఇతి శేషదిగ్గజాదిభిర్ధృతం దిగ్గజాదీనామాధారత్వేన అధస్తాద్ధారయన్ కూర్మరూపేణేత్యర్థః॥౧॥

యః స్వయం సృష్టమాత్మనా గుప్తమనుసందితానమచరం చరన్తం స్వయం
క్రీడం క్రీడయన్ క్రీడాన్తరమనుప్రావిశత్ స్వాహా ॥౨॥

యః పరమాత్మా స్వయం సృష్టం స్వేన సృష్టం ఆత్మనా స్వేనైవ గుప్తం రక్షితం అనుసన్దితానం సాకల్యేన జీవస్య చాత్మనః ఫలితం అచరం స్వాతన్త్ర్యేణ గతిరహితం చరన్తం జీవం యద్వా స్థావరజఙ్గమాత్మకం తం ప్రత్యాత్మానం

అప్రమేయోఽనియోజ్యశ్చ యత్ర కామాగమో వశీ।
మోదతే భగవాన్ భూతైర్బాలః క్రీడనకైరివ॥ఇతి॥

స్వతన్త్రత్వాత్ప్రతిమాత్రాప్రాయేణ క్రీడం క్రీడయన్ అన్యోన్యం క్రీడయన్ స్వయం క్రీడాన్తరం వారోహాదిరుక్తం అను సాకల్యేన ప్రావిశత్। యద్వా కూర్మవిషయత్వేన స్వసృష్టమన్దరపర్వతం సముద్రమథనేన మన్దరస్యోపరి చరన్తం గతిం కుర్వన్తం స్వయం క్రీడయన్ తధారణేన క్రీడయన్ క్రీడాన్తరమమృతప్రదానార్థం స్త్రీవేషధారణాదికం సాకల్యేన ప్రావిశత్।

దేవతిర్యఙ్మనుష్యాఖ్యచేష్టామత్తి స్వలీలయా।

జగతాముపకారాయ మనఃకర్మనిమిత్తజః॥

సమస్తకల్యాణ గుణాత్మకోఽసౌ స్వశక్తిలేశాద్భృతభూతసర్గః।

ఇచ్ఛాగృహీతాభిమతోరుదేహః సనాథితాశేషజగద్ధితోఽసౌ॥

ఇతి తస్మై॥౨॥

ఔజసా సర్వమాదధాతి యః పాపీయాంసమనుపదమాహింసత్ సుపుణ్యం

పుణ్యాత్మకం పుణ్యం వితానం దాధార దేవాయ స్వాహా॥3॥

యః పరమాత్మా ఔజసా పరబలాహరణశక్త్యా సర్వం జగత్ ఆదధాతి స్థాపయతి యః పరమాత్మా బలభద్రరూపీ పాపీయాంసం ప్రలమ్బాసురం అనుపదం లీలాకాలే గృహీత్వా గచ్ఛన్తం పదమనుసృత్య ఆహింసత్ హింసితవాన్।

శ్రీవైఖానసే—

యోగనిద్రే మమాదేశాత్ పాతాలతలసంశ్రయాన్।

ఏకైకశశ్చ షడ్గర్భాన్ దేవకీజఠరే నయ॥

హతేషు తేషు కంసేన శేషాఖ్యాంశస్తతో మమ।

అంశాంశేనోదరాత్తస్యాః సప్తమః స భవిష్యతి॥

గోకులే వసుదేవస్య తథాన్యా రోహిణీ తథా।
తస్య సంభూతిసమయే స వినేయస్త్వయోదరమ్॥ఇతి॥

సుపుణ్యం సుతరాం పుణ్యస్వరూపం పుణ్యాత్మకం పుణ్యశబ్దవాచ్యానామన్తర్యామిణం పుణ్యం వితానం వితానరూపత్వేన దాధార శేషరూపేణ కృష్ణం దాధార సఙ్కర్షణమూర్తిత్వేన క్రీడమానస్తస్మై। యద్వా పాపీయాంసం సర్వయజ్ఞవినాశకం హిరణ్యాక్షపదమనుసృత్య అహింసాత్ హింసితవాన్ సుపుణ్యం పుణ్యాత్మకం యజ్ఞ "యజ్ఞో వై విష్ణుః" ఇతి పుణ్యం వితానం దాధార త్రయీసంవరణం యత ఇతి వేదమూలత్వాత్ ఆచ్ఛాదకం దాధార స్థాపితవాన్।

భృగుః—

హిరణ్యాక్షోఽపి దైత్యేన్ద్రో బలవాన్ బలినాం వరః।
పరేణ గర్వాద్దుర్బుద్ధిర్యజ్ఞవిద్వేషకోఽభవత॥

తద్వ్యథాకృతవాన్విష్ణుర్న్రసూకరమూర్తిమాన్।
హత్వా స దైత్యం సబలం పశ్చాద్యజ్ఞోనువర్తయన్॥

యజ్ఞవరాహరూపిణౌ ఇత్యర్థః।

కిఞ్చ—

ఆద్యే కలియుగే ప్రాప్తే సోమకేన హృతా త్రయీ।

ఇత్యారభ్య।

అథ మత్స్యాకృతిః శ్రీశః ప్రవిశ్యామ్బుధిమధ్యగమ్।
నిర్మథ్య సోమకం వేదానదాత్ కఞ్జనయోనయే॥

తాదృశం పుణ్డరీకాక్షం స్తోత్రైః సన్తోష్య పద్మభూః।
ఉవాచ వచనం ప్రేమ్ణా దణ్డవత్ప్రణిపత్య చ॥

తాన్త్రికేణ పురా ప్రోక్తం మార్గేణ భవదర్చనమ్।
న ప్రసిద్ధ్యతి చాస్మాకం మనః కమలలోచన॥

వైదికేన త్వదర్చాం వై యథాపూర్వం వదాచ్యుత।
ఇత్యుక్తో భగవాన్ దేవః శాస్త్రం శ్రుతిపథాగతమ్॥

సహస్రకోటిభిః శ్లోకైః సఙ్ఖ్యాతం బహువిస్తరమ్।
సూత్రే మూలమనాద్యన్తం కల్పే కల్పే సమాశ్రితమ్॥

ఉవాచ జగతాం ప్రీత్యై యజ్ఞానాం పూరణాయ చ।
మూలం సర్వాగమానాం చ పురాణానాం తథైవ చ॥

స్మృతీనాం సర్వసూత్రాణాం ప్రత్యఙ్గోపాఙ్గశోభనమ్।
శ్రుత్యుక్తం తదిదం శాస్త్రం వైఖానసమహార్ణవమ్॥

ఇత్యుక్త్వా భగవానాద్యస్తత్రైవాన్తరధీయత।
తతః పరం చతుర్వక్త్రో జటాకాషాయదణ్డభృత్॥

నైమిశారణ్యమాసాద్య మునిబృన్దనిషేవితమ్।
తపస్తప్త్వా చిరం కాలం ధ్యాయంస్తేజస్తు వైష్ణవమ॥

పశ్చాదపశ్యద్విష్ణుక్తమాగమం విస్తరం తథా।
సశ్రౌతం చ స్వమాత్రం చ వేదమన్త్రైరభిష్టుతమ్॥

సఙ్క్షిప్య సారమాదాయ శాణోల్లిఖితరత్నవత్।
ధాతుర్విఖనసా నామ్నా మరీచ్యాదీన్ సుతాన్ మునీన్॥

అబోధయదిదం శాస్త్రం సార్ధకోఢిప్రమాణతః।
మునిభిస్తస్య సఙ్క్షిప్తం చతులేక్షప్రమాణతః॥

కల్పేకల్పే మహావిష్ణోరుద్ధతం పూర్వతస్సదా।
తస్మాద్వైదికమాచారం యః కర్తుం భువి వాఞ్ఛతి।
తస్యేదం శాస్త్రమిత్యుక్తం నేతేరేషామితీరితమ్॥ఇత॥

దేవశబ్దసామర్థ్యాన్మతస్యాదిరూపేణ క్రీడతే తుభ్యమ్॥౩॥

క్ష్మామేకాం సలిలావసన్నాం శ్రుతా స్వనన్తీమను స్వయం భూత్వా వరాహో జహార తస్మై దేవాయ సుకృతాయ పిత్రే స్వాహా॥౪॥

క్ష్మాం భూమిం ఏకాం సలిలావసన్నాం ప్రలయజలాక్రాన్తాం స్వనన్తీం క్రోశన్తీం శ్రుత్వా అను పశ్చాత్ స్వయం వరాహో భూత్వా జహార ఉద్ధృతవాన్ దేవాయ చోతమానాయ సుకృతాయ సుకృత కృతవతే పిత్రే రక్షకాయ।

శాన్తిపర్వణి—

ఆదౌ మహార్ణవే ఘోరే భారాక్రాన్తామిమాం పునః।
తదా బలాదహం పృథ్వీం సర్వేభూతహితాయ వై॥

సత్త్వైరాక్రాన్తసర్వాఙ్గాం నష్టం సాగరమేఖలామ్।
ఆగమిష్యామి సంస్థాతుం వారాహం రూపమాస్థితః॥

ఇతి తస్మై ॥४॥

యః కుం ధరమాణః కుం ధరతాం కుం ధరతామిత్యవోచత్ తాం సానుమన్తో విదధత్స్వనతా తస్మై దేవాయ వరిష్ఠాయ వరప్రదాయ పిత్రేస్వాహా॥५॥

యః పరమాత్మా కుం భూమిం ధరమాణ: ఆధారకూర్మాదిరూపేణ ధారయమాణః కుం ధరాం ధరతాం గోవర్ధనపర్వతభఙ్గభయభీతానాం భయనివారణార్థం వర్షాదిభయనివారణార్థం చ గోపాన్ ప్రతి కుం ధరతాం పర్వతానాం సానుషు వసన్త్విత్యధ్యాహారః అవోచత్ ఇత్యుక్తవాన్ ఔచిత్యవశాత్ సమీచీనార్థశ్చకారనియమాచ్చ తాం భూమిం సానుమన్తః పర్వతాశ్చ గోపానాం రక్షణార్థం స్వతేజసా—

సహకార్యనపేక్షం యత్తత్తేజః సముదాహృతమ్॥ఇతి॥

విదధత్ భృతవాన్ వరిష్ఠాయ శ్రేష్ఠాయ వరప్రదాయ పిత్రే రక్షకాయ తస్మై తుభ్యమ్॥५॥

పృథాం ప్రస్ఖలన్తీం ప్రమృజ్యామృజాఙ్గీం య ఊర్వోరుపాదధాత్ తస్మై ముఖ్యాయ వరదాయ పిత్రే స్వాహా॥६॥

పృథాం భూమిం ప్రస్ఖలన్తీం జలమజ్జనాయాసేన ప్రకర్షేణ స్ఖలన్తీం యథాస్థానే స్థాతుమసమర్థీ అమృజాఙ్గీం పఙ్కాదిభిర్లిప్తశరీరాం ప్రమృజ్య శుద్ధిం కృత్వా ఊర్వోరుపాదధాత్ ఊరుమధ్యే స్థాపితవాన్ తస్మై ముఖ్యాయ వరదాయ పిత్రే ॥౬॥

యాం గాముశన్తీముశన్నభిపూర్ణామారక్తనీలామమృతాం రజన్తీమాలాలయన్ లాలితకఙ్కణాఙ్గీం తస్మై ప్రజేశాయ వరదాయ పిత్రే స్వాహా ॥౭॥

యాం గాం భూమిం ఉశన్తీం ఆక్రోశన్తీం భూతభూభారపీడయా క్రోశన్తీం వరాహరూపేణావతీర్య ఉశన్ శబ్దం కుర్వన్ అభిపూర్ణాం స్థావరజఙ్గమాదిభిః సమృద్ధాం ఆరక్తనీలాం రక్తనీలవర్ణాం అమృతాం జలేనార్ద్రాం రజన్తీం రజసాభిప్లుతాం లాలితకఙ్కణాఙ్గీ జవోద్ధరణవేళాయాం లాలితాని జలకణాని యద్వా కఙ్కణాని యస్యాః సా లాలితకఙ్కణాఙ్గీ తాం భూమిం ఆలాలయన్ యః పరమాత్మా తిష్ఠతి ప్రజానామీశాయ ప్రజేశాయ వరదాయ పిత్రే తస్మై ॥౭॥

ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యో విశ్వా జాతాని పరితా బభూవ యత్కామాస్తే జుహుమస్తన్నో అస్తు వయం స్యామ పతయో రయీణాం స్వాహా ॥౮॥

ప్రజానాం ప్రతిః ప్రజాపతిః హే ప్రజాపతే శబ్దవాచ్యపరమాత్మన్ త్వదన్యః విశ్వా జాతాని విశ్వస్మిన్ జాతాని పరితా పాలయితా రక్షకః స్రష్టా వా న బభూవ యత్కామాస్తే జుహుమస్తన్నో అస్తు వయం స్యామ పతయో రయీణాం పతయే స్యామ తుభ్యమ్ ॥౮॥

యో ధూర్ధరం ధూర్ధరం ధూర్వరాణాం సుధూర్ధరసి ధూర్ధరాణాం ధూరసి ధూర్వఙ్గ మే స్వాహా ॥౯॥

యః పరమాత్మా ధూర్ధురం భారస్యాపి భారభూతః ధూర్వరాణాం భారవహనే పుష్టానాం ధూధురం భారరూపం సుధూర్ధరసి ధూర్ధురాణాం ధూరసి భారభూతోఽసి తుభ్యమ్ ॥౯॥

యో వాప్యహింసీజ్జరయా జరన్తం తం దైత్యముఖ్యమమృతాత్మరూపం సుఖరం ఖురాణాం కించిత్స్వనన్తం తస్మై నృసింహాయ సురేశపిత్రే స్వాహా ॥౧౦॥

యః పరమాత్మా నృసింహరూపీ జరయా జరన్తం జీర్ణతారహితం దైత్యముఖ్యం ప్రథమం అమృతాత్మరూపం వరప్రదానేన దేవమనుష్యాదిభిః దివారాత్రౌ చ మరణరహిత

భృగుః—

హిరణ్యకశిపుర్నామ దైత్యరాట్ స ప్రభుర్భవేత్।
వరేణ గర్వీ దైత్యేన్ద్రో హిరణ్యకశిపుస్తథా॥

దేవైర్వా మానుషైర్వాపి మృగైర్జీవైరజీవకైః।
దివారాత్రౌ తథా చైవం వయో నైవం మమేతి చ॥

ఏవం వరేణ గర్వన్తం దైత్యం దేవవిరోధినమ్।
వధం కర్తుం కృతోద్యోగశ్చిన్తయిత్వా హరిః ప్రభుః॥

నరసింహవపుః కృత్వా దివారాత్రౌ వ్యపోహ్య చ।
సన్ధ్యాయాం తు వధం కుర్యాత్ స్వీయాఙ్కే తు నఖాఙ్కురైః॥

బాహ్యమభ్యన్తరం భిత్త్వా జీవాజీవైర్నఖైః శుభైః।
ఏవం దైత్యవధం కృత్వా దేవదేవో జగత్పతిః॥ఇతి॥

సుఖరం ఖురాణాం నృసింహనఖాపేక్షయా సుకుమారనఖం కించిత్స్వనన్తం వజ్రాధికనఖాగ్రేః హింసితత్వాత్ సన్ధితుమశక్యాద్వా ప్రభుత్వాద్వా కిఞ్చిత్స్వ నన్తమహింసీత్ హింసితవాన్ తస్మై నృసింహాయ నరసింహరూపిణే సురేశో బ్రహ్మా రుద్రః తస్య పిత్రే రక్షకాయ తస్మై॥౧౦॥

ఇతి షష్ఠోఽనువాకః

సప్తమోఽనువాకః

తపోనిధిం తపసాం రయిందం రయిమాయురఞ్గం వ్యసనౌఘహన్తృ సాసిష్వసన్తం సవనే సవిత్రే తస్మై సురేశాయ సురబృన్దకర్త్రే స్వాహా॥౧॥

తపోనిధిం "ఋతం తపః సత్యం తపః శ్రుతం తపశ్శాన్తం తపో దమస్తపః శమస్తపో దానం తపో యజ్ఞం తపో భూర్భువస్సువర్బ్రహ్మైతదుపాస్యైతత్తపః" ఇతి, తపః స్వధర్మవర్తిత్వమ్, తప ఇతి తపో నానశనాత్ పరమ్" ఇత్యాదిశ్రుతిసిద్ధానాం తపః శబ్దవాచ్యానామావాసభూతమ్। తపసాం రయిదం తపసామప్యైశ్వర్యప్రదమ్। రయిం ఐశ్వర్యభూతమ్। వ్యసనౌఘహన్తు ఆపన్నివారగక్ం స్వభక్తస్యాపన్నివారకత్వం బ్రహ్మాదేరదృష్టమ్। సాసిష్వసన్తం అసిసహితః సాసిః ప్రతిషు ఇత్యర్థః తేష్వసన్తమ్। సవనే సమయే సవిత్రే ఫలప్రదాయ సురేశాయ బ్రహ్మరుద్రాదీనామీశ్వరాయ సురవృన్దకర్త్రే దేవసమూహకర్త్రే తస్మై తుభ్యమ్॥౧॥

యో వా నృసింహో విజయం విభర్తి సారాజిమన్తం రయిదం కవీనాం సారాజిమన్తం సజయం సహస్రం తస్మై సుయన్త్రే సుశేవధయే స్వాహా॥౨॥

యః పరమాత్మా హిరణ్యవధాదినా విజయం బిభషి। విష్ణుసూక్తే "ప్రతద్విష్ణుస్తవ తే వీర్యాయ। మృగో న భీమః కుచరో గిరిష్ఠాః। యస్యోరుషు త్రిషు విక్రమణేషు। అధిక్షియన్తి భువనాని విశ్వా"। ప్రకర్షేణ తస్మాద్ధిరణ్యవధాదికారణాదావిర్భూతో నృసింహో న మృగః కిన్తు విష్ణుః భీమః దైత్యదానవరక్షసాం భయంకరః,

ఉగ్రం వీరం మహావిష్ణుం జ్వలన్తం సర్వతోముఖమ్ ।

నృసింహం భీషణం భద్రం మృత్యుమృత్యుం నమామ్యహమ్ ॥ ఇతి॥

కుచరో గిరిష్ఠాః రత్నకూటపర్వతే స్థితః సన్ పాదచారీ భూత్వా సన్ధ్యాకాలే హిరణ్యవధాదికం కృతవాన్। యస్య విష్ణోరురుషు మహత్సు త్రిషు విక్రమణేషు భువనాని అధిక్షియన్తి అధిక్షిప్తాని భవన్తి। తస్మాద్విష్ణుః వీర్యవత్తయా స్తవత ఇతి॥
శ్రీమద్వైఖానసేఽఖిలసంహితాయామప్యేవమేవోక్తమ్—

నరసింహః సుభవితా కస్మాచ్చ భువనేశ్వరః।

ఇత్యుపక్రమ్య।

గత్వా తత్పురసా తు పర్వతం శృఙ్గిరూపిణమ్।
రత్నకూటమితి ఖ్యాతం పర్వతం సుమనోహరమ్॥

తస్యైవ శిఖరే రమ్యే దృష్టః స భగవాన్ కిల।
నారాయణస్తు సింహత్వే ముఖం కృత్వా చ దారుణమ్॥

దంష్ట్రాణాం చ తు తీక్ష్ణత్వం సటాభిః స్కన్ధసఙ్కటమ్।
నరరూపం వపుః కృత్వా మానుషత్వే వ్యవస్థిత:॥

సుదారుణం మహద్రూపం శత్రుణాం సాధనాయ చ।
నఖైస్తీక్ష్ణై: సుదంష్ట్రైశ్చ చతుర్భిర్బాహుర్భిర్యుతమ్॥

నాగరాశ్చ కిలేద్యుక్తా హిరణ్యపురవాసిన:।
అపరాహణే మహాసింహం పర్వతాగ్రే ప్రతిష్ఠితమ్॥

సహస్రాదిత్యసడకాశం జ్వలన్తం ప్రభయా యుతమ్।
ఆగచ్ఛన్తం సముత్ప్రేక్ష్య విద్రుతా భయమోహితాః॥

అపరాహ్ణే మన్దభూతే రక్తాదిత్యకరప్రభే।
శీఘ్రముచ్చార్య వేగేన మన్దిరం ప్రావిశద్ధరిః॥

ఇత్యాది।

శీఘ్రం చాపం చ గృహ్ణన్తం తత్రత్యముచ్యాసిముత్తమమ్।
ఉత్పత్య స్వఙ్గం దృష్ట్వా తం దిరణ్యకశిపుం రిపుమ్॥

ఏకేనైవ చ హస్తేన ఖడ్గం జగ్రాహ తస్థ తమ్।
అన్యేన పాణినా చారు సమాలమ్బ్యాదికఙ్కతమ్।
అస్త్రేణ సహ సంయోజ్య బిభిదే తద్ద్విధా హరిః॥ఇతి॥

సారాజిమన్తం సర్వైశ్చర్యవన్త కవీనాం జ్ఞానినాం యద్వా భక్తానాం సారాజిమన్తం సామ్రాజ్యం సజయం జయసహితం సహస్రం అపరిమితం తస్మై ప్రహ్లాదాయ సుయన్త్రే భగవద్భక్తాయ యద్రా పరమాత్మజ్ఞానినే సుశోపధయే నిధిభూతాయ॥౨॥

రయిః కకుద్మాన్ దధద్విన‌ష్ఠం రయిమద్విధానం తస్మై కకుత్రే వికటాయ పిత్రే స్వాహా॥3॥

రయి: ఐశ్చర్యరుప: కకుద్మాన్ వృషభావావన్ యద్వా శ్రేష్ఠ: దధద్వినష్టం యేన కేన ప్రకారేణ యస్మై కస్మైచిత్ వినష్టం పదార్థం వరప్రదానాదిముఖేన ప్రాపయన్ రయిమద్విధానం రయిః ఇత్యనేన "ఋచః సామాని యజూంషి। సా హి శ్రీరమృతా సతామ్" ఇతి శ్రుత్యుక్తం విధానం విధిః శ్రుతిప్రసిద్ధ ఇత్యర్థః। అనేన శాస్త్రయోనిత్వం దర్శితమ్। కకుత్రే కకుది స్థితాయ వికటాయ వేఙ్కటాయ। ఋగ్వేదే "అరాయి కాణే వికటే గిరిం గచ్ఛ సదాన్వే శిరింబిఠస్య సత్త్వభిస్తేభిష్ట్వా చాతయామసి" ఇతి॥ హే అరాయి ఐశ్వర్యహీనే కాణే ఏకాక్షిన్ అన్ధస్య గమనే సామర్థ్యాభావాత్కాణస్య యథాకథంచిత్ గమనయోగ్యతా సంభవతీతి కాణేత్యుక్తమ్। వికటే గిరిం గచ్ఛ వేఙ్కటగిరిం ప్రతి గచ్ఛ "చతుర్థతో హ వై నామైషః। తం వా ఏతం చతుర్థూతꣳ సన్తమ్। చతుర్థోతేత్యాచక్షతే పరోక్షేణ। పరోక్షప్రియా ఇవ హి దేవాః॥",

"ఇన్ద్రో హ వై నామైషః। తం వా ఏతమిన్ద్రం సన్తమ్। ఇన్ద్ర ఇత్యాచక్షతే పరోక్షేణ। పరోక్షప్రియా ఇవ హి దేవాః॥" ఇతి శ్రుతేః పరోక్షేణోక్తమ్। సదాన్వే సర్వదా అన్వేషణం కురు॥ యద్వా సర్వదా అన్వేషయ శిరింబిఠస్య శ్రీపీఠస్య,

స్వామిపుష్కరిణీతీరే కోటికన్దర్పమూర్తిమాన్।
ఆస్తే లక్ష్మ్యా చ ధరయా రమన్ షోడశవార్షికః॥ఇతి॥

సత్త్వభిః సాత్త్వికగుణైః తేభిః తైః త్వా త్వాం చాతయామసి చాతయామః వినాశయామః।

పాద్మే—

స్వామిపుష్కరిణీతీరే సర్వాన్తర్యామ్యధోక్షజః।
సహస్రశీర్షా పురుషః సహస్రాక్షః సహస్రపాత్॥

చిన్తితస్య తు విద్యా తు చిన్తామణిమిమం జగుః।
కేచిద్ధానప్రదత్వాచ్చ జ్ఞానాద్రిరితి తం విదుః॥

సర్వతీర్థమయత్వాచ్చ తీర్థాద్రిం ప్రాహురుత్తమాః।
పుష్కరాణాం చ బాహుళయాత్ గిరావస్మిన్ సరస్సు చ॥

పుష్కరాద్రిం ప్రశంసన్తి మునయస్తత్త్వదర్శినః।
గిరావస్మిన్ తపస్తేపే సోఽపి చ స్వాభివృద్ధయే॥

తస్మాదాహుర్వృషాద్రిం తం మునయో వేదపారగాః।
శాతకుమ్భస్వరూపత్వాత్ కనకాద్రిం చ తం విదుః॥

ద్విజో నారాయణః కశ్చిత్ తపః కృత్వా మహత్పురా।
పశ్చాదశ్వస్య నామా చ వ్యపదేశం మురారితః॥

వైకుణ్ఠాదాగతత్వేన వైకుణ్ఠాద్రిరితి స్మృతః।
హిరణ్యాక్షవినాశాయ ప్రహ్లాదానుగ్రహాయ చ॥

నారసింహాకృతిం లేభే యస్మాత్తస్మాత్స్వయం హరిః।
సింహాచల ఇతి ప్రాహుస్తస్మాదేవ మునీశ్వరాః॥

అఞ్జనాద్రౌ తపః కృత్వా హనూమన్తం వ్యజాయత।
తదా దేవాః సమాగత్య దేవకార్యార్థకారకమ్॥

యస్మాత్పుత్రం మమ సుతం జగ్మస్తస్మాదముం గిరమ్।
అఞ్జనాద్రిం వరాహాద్రిం వరాహక్షేత్రలక్ష్మతః॥

నీలస్య వానరేన్ద్రస్య యస్మాన్నిత్యమవస్థితిః।
తస్మాన్నీలగిరిం నామావదంస్తే తం మహర్షయః॥

వేకారోఽమృతబీజం తు కట ఐశ్వర్యముచ్యతే।
అమృతైశ్వర్యసఙ్ఘత్వాద్వేఙ్కటాద్రిరితి స్మృతః॥

అయం కదాచిద్దేవానాం శ్రీనివాస ఇవాబభౌ।
శ్రీనివాసగిరిం ప్రాహుస్తస్మాద్దేవా దివౌకసః॥

ఆనన్దాద్రిమిమం ప్రాహుర్వైకుణ్ఠపురవాసినః।
ప్రాహుర్భగవతః క్రీడాప్రాచుర్యాత్తు తవాసురాః॥

శ్రీప్రదత్వాచ్ఛ్రియో వాసాచ్చబ్ధశక్తయా చ యోగతః।
రూఢ్యా శ్రీశైల ఇత్యేతన్నామ చాస్య గిరేర్భవేత్॥

బహూని చాన్యనామాని కల్పభేదాద్భవన్తి హి॥

సర్వపాపాని వేం ప్రాహుః కటస్తద్దాహ ఉచ్యతే।
సర్వపాపదహో యస్మాద్వేఙ్కటాచల ఇత్యభూత్॥

కలిదోషపరీతానాం నరాణాం పాపచక్షుషామ్।
వేఙ్కటేశాత్పరో దేవో నాస్త్యన్యః శరణం భువి॥౩॥

రాకామహꣳ సుహవాꣳ సుష్టుతీ హువే శృణోతు నః సుభగా బోధతు త్మనా సీవ్యత్వపః
సూచ్యాచ్ఛిద్యమానయా దదాతు వీరꣳ శతదాయముక్థ్యం స్వాహా ॥౪॥

రాకా పరమపురుషరఞ్జనాద్రాకా యద్వా రాతీతి రాకా పరమపురుషరఞ్జనయోగ్యా అహం తాపత్రయాభిభూతోఽహం యద్వా చతుర్విధపురుషార్థకామోఽహం సుహవాం శోభనహవాం లక్ష్మ్యారాధనం అధికం శోభనార్థమేవ నాభిచారనిమిత్తమ్॥

శ్రీవిష్ణుపురాణే—

సత్త్వేన శౌచసత్యాభ్యాం తథా శీలాదిభిర్గుణైః।
ధనైశ్వర్యైశ్చ యుజ్యన్తే పురుషా నిర్గుణా అపి॥

స శ్లాఘ్యః స గుణీ ధన్యః స కులీనః స బుద్ధిమాన్।
స శూరః స చ విక్రాన్తో యం త్వం దేవి నిరీక్షసే॥

సద్యో వైగుణ్యమాయాన్తి శీలాద్యాః సకలా గుణాః।
పరాఙ్ముఖీ జగద్ధాత్రీ యస్య త్వం విష్ణువల్లభే॥ఇతి॥

చతుర్విధపురుషార్థేష్వపి లక్ష్మ్యా ఏవ ప్రాధాన్యాత్ సుహవాం ఇత్యుక్తమ్। సుష్టుతీ సుపన్తి శోభనరూపయా స్తుత్యా హువే ఆహ్వయే శృణోతు నః ఆర్తనాదం శృణోతు యద్వా మమ విజ్ఞాపనం సుభగా,

భగః శ్రీకామమాహాత్మ్యవీర్యయత్నార్కకీర్తిషు॥ఇతి॥

శృణోతి నిఖిలం దోషం శృణోతు చ గుణైర్జగత్॥

శ్రూయతే చాఖిలైర్నిత్యం శ్రూయతే చ పరం పదమ్॥ఇతి॥

సా భక్తస్య ఆర్తనాదం శ్రుత్వా తన్నివారణే యత్నం కర్తుం సమర్థా మహానుభావా వీర్యవతీ కీర్తిమతీత్యాదిగుణవిశిష్టేత్యభిప్రాయేణ సుభగా ఇత్యుక్తమ్। బోధతు త్మనా వేగేన బుధ్యతామ్। యద్వా సీవ్యత్వపః సూచ్యాచ్ఛిద్యమానయా సూచ్యగ్రసన్తతధారయా కృపాకటాక్షజలేన నః సిఞ్చతు దదాతు వీరం పరమాత్మానం యద్వా పుత్రపౌత్రాదికం శతదాయముక్థ్యం ప్రాణభూతం దదాతు ప్రయచ్ఛతు॥

నను "పూర్వపక్షో రాకాపరపక్షః కుహూః" ఇతి శ్రుతేః దేవతాన్తరపరత్వేన శ్రూయమాణో రాకాశబ్దః కథం లక్ష్మీపరో భవిష్యతీతి చేత్—ఉచ్యతే; ప్రకరణానుక్తాదుక్తాం యోగో రూఢిమపహరతీతి న్యాయాత్ భగవచ్ఛబ్దస్య తత్రైవ ముఖ్యవృత్తత్వాత్ పురుషాకారభూతత్వాత్ రాజ్ఞి హం రఞ్జనాత్ సతామితి "అస్యేశానా జగతో విష్ణుపత్నీ" ఇత్యాదిభిః పుంస్త్వాభిధానేశ్వరేశ్వరీమితి సర్వశేషిత్వాచ్చ॥౪॥

వేదాహమేతం పురుషం మహాన్తమాదిత్యవర్ణం తమసస్తు పారే సర్వాణి రూపాణి విచిత్య ధీరః నామాని కృత్వాఽభివదన్ యదాస్తే స్వాహా ॥౫॥

శ్రీవేఙ్కటేశత్వేన పూర్వం ప్రతిపాదితస్య పరమాత్మనః స్వరూపం స్తోతుమారభతే—వేదాహం ఇతి ॥ ఏతం వేఙ్కటాచలనివాసినం పురుషం పురుషసూక్తేన ప్రతిపాద్యమ్ । శ్రూయతే హి—భగవన్ కూర్మరూపం ప్రస్తుత్య కూర్మరూపో భగవాన్ బ్రహ్మాణమాహ—“మమ వై త్వఙ్మాంసా। సమభూత్"—ఇతి ॥ బ్రహ్మాహ—“నేత్యబ్రవీత్”—ఇతి ॥ పునశ్చ భగవాన్ కూర్మః ప్రాహ—“పూర్వమేవాహమిహాసమితి । తత్పురుషస్య పురుషత్వమ్"—ఇతి ॥ తదేవ న్యస్తపురుషత్వాత్ పరం దర్శయతి—"స.సహస్రశీర్షా పురుషః । సహస్రాక్షః సహస్రపాత్ । భూత్వోదతిష్ఠత్" ॥ఇత్యాది ॥ మహాన్తం “తేనేదం పూర్ణం పురుషేణ సర్వమ్” ఇతి ॥ పూర్ణత్వాత్పురుషః ఇతి ॥

పాద్మే—

శబ్దోఽయం సోపచారేణ తథా పురుష ఇత్యపి ।
నిరుపాధౌ వదన్త్యేతే వాసుదేవే సనాతనే ॥

సర్వలోకప్రతీత్యా చ పురుషః ప్రోచ్యతే హరిః ।
తం వినా పుణ్డరీకాక్షం కోఽన్యః పురుషశబ్దభాక్ ॥

బ్రహ్మాద్యాః సకలా దేవా యక్షతుమ్బురునారదాః ।
తే సర్వే పురుషాంశత్వాదుచ్యన్తే పురుషా ఇతి ॥

ఉత్తరరామాయణే అగస్త్యః—

అసౌ రామ మహాబాహుః రతిమానుషచేష్టయా ।
తేజోమహత్తయా చాపి సంస్కార ఇతి పూరుషమ్ ॥

హరివంశే—

గోవర్ధనాదిధరణీనాథ నన్దసుతోఽపి సన్।
పురుషస్యాంశభూతం త్వామాదధన్నిరణే వహీ॥

స్కాన్దే—

యదా భాస్కరశబ్దోయమాదిత్యే ప్రతితిష్ఠతి।
యదా చాగ్నౌ బృహద్భానుర్యదా వాయౌ సదా గతిః॥

తథా పురుషశబ్దోఽయం వాసుదేవేఽవతిష్ఠతి।
యదా శఙ్కరశబ్దోఽయం యథా దేవే వ్యవస్థితః॥

శ్రీవిష్ణుపురాణే—

దేవతిర్యఙ్మనుష్యేషు పుంనామా భగవాన్ హరిః।
శ్రీర్నామ లక్ష్మీమైత్రేయ నానయోర్విద్యతే పరమ్॥

నారసింహే—

య ఏవ వాసుదేవోఽయం పురుషః ప్రోచ్యతే బుధైః।
ప్రకృతిస్పర్శరాహిత్యాత్ స్వాతన్త్ర్యే వైభవాదపి॥

స ఏవ వాసుదేవోఽయం సాక్షాత్పురుష ఉచ్యతే।

స్త్రీప్రాయమితరత్సర్వం జగద్బ్రహ్మపురస్సరమ్॥ఇత్యాది॥

సహస్రశీర్షేత్యాదిశబ్దసిద్ధః పురుషః శ్రీవేఙ్కటేశః తస్య వైభవం ప్రతిపాదయతి॥

అత్ర ప్రథమయా విష్ణోర్దేశతో వ్యాప్తిరీరితా।
ద్వితీయాస్య విష్ణోశ్చ కాలతో వ్యాప్తిరీరితా।
విష్ణోర్మోక్షప్రదత్వం చ కథితం తు తృతీయయా।
ఏతావానితి మన్త్రేణ వైభవం కథితం హరేః॥

తస్మాద్విరాడిత్యనయా బదేన్నారాయణాద్ధరేః।
ప్రకృతేః పురుషస్యాపి సముత్పత్తిః ప్రదర్శితా॥

యత్పురుషేణేత్యనయా సృష్టియజ్ఞః సమీరితః।
అనేనైవ తు మన్త్రేణ మోక్షశ్చ సముదీరితః॥

తస్మాదితి చ సప్తార్చాన్ జగత్సృష్టిః సమీరితా।
వేదాహమితి మన్త్రాభ్యాం వైభవం కథితం హరేః॥

యజ్ఞేనేత్యనయా చర్చా సృష్టేర్మోక్షస్య చేరితః।
య ఏవమేతజ్జానాతి స హి ముక్తో భవేదితి॥

పురుషసంహితాయాం కిం స్వరూపం ఆదిత్యవర్ణమ్—

ఆదిత్యవర్ణం పురుషం వాసుదేవం విచిన్తయ॥ఇతి॥

తమసస్తు పారే తమశ్శబ్దేన ప్రకృతిరుచ్యతే—

తమసః పరమే దాన్తే హ్యస్తి ప్రకృతిమణ్డలమ్।
ఊర్ధ్వమవస్థితం సర్వాణి విచిత్య నిర్మాయ నామాని కృత్వా॥

నామరూపం చ భూతానాం కృత్యానాం చ ప్రపఞ్చనమ్।
వేదశబ్దేభ్య ఏవాదౌ పృథక్సంస్థాశ్చ నిర్మమే॥

భారతే—

సర్వేషాం చ సనామాని కర్మాణి చ పృథక్ పృథక్।
వేదశబ్దేభ్య ఏవాదౌ దేవాదీనాం చకార సః॥ఇతి॥

ధీరః—ధియో రమమాణః అభివదంస్తైరాభిముఖ్యేన వదన్ యదాస్తే అస్త్యేవ తమిత్యనేన పూర్వే ప్రస్తుతమేవ నాన్యం దద ఇతి। సన్నిహితస్య పరిత్యాగే కారణాభావాత్॥

వేఙ్కటాచలమాహాత్మ్యే—

స్వామిపుష్కరిణీతీరే సర్వాన్తర్యామ్యధోక్షజః।
సహస్రశీర్షా పురుషః సహస్రాక్షః సహస్రపాత్
ఇతి పురుషసూక్తప్రతిపాద్యత్వేనోక్తత్వాచ్చ॥౫॥

దిగ్ఘోషో యస్య విదిశశ్చ కర్ణౌ ద్యౌరాస వక్త్రముదరం నభో వా సాసి వా స్మ యా స్వయమాప దన్తం తస్మై వరత్రే వరదాయ కస్మై స్వాహా॥౬॥

యస్య పరమాత్మనః దిగ్దోషః దిశః దోషః బాహవః విదిశశ్చ అవాన్తరకర్ణౌ ద్యౌర్వ్యక్తమాస ఉదరన్నభః “నాభ్యా ఆసీదన్తరిక్షమ్" ఇత్యాదిశ్రుతయః। యా విశ్వంభరా భూమిః సా త్వమేవాసి స్మ భూతార్థసూచకం అన్తర్యామీత్యర్థః॥

శ్రుత్యన్తరే—

యస్యాస్యమగ్నిర్ద్యౌర్మూర్ధా ఖం నాభిశ్చరణౌ క్షితిః॥ఇత్యాది॥

పాదభూతా యా భూమిః సా స్వయం వరాహరూపేణ తవ దన్తమాప దంష్ట్రాగ్రస్థితేత్యర్థః తస్మై వరాహరూపిణే వరత్రే వరప్రదానేన త్రాతి వరత్ర: వరప్రదానసమర్థాయ కస్మై పరబ్రహ్మణే కస్మా ఇత్యుక్తత్వాత్ బ్రహ్మకం బ్రహ్మముఖమితి పరబ్రహ్మపరత్వేనోక్తత్వాత్। "సదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీత్", "ఏకమేవాద్వితీయమ్" ఇత్యాదిశ్రుత్యనుసారేణ పృథగ్దేవీభూషణాయుధాదిరహితత్వేన శ్రుతిసిద్ధమ్। వేఙ్కటాచలే విద్యమానోఽపి మన్త్రో వేఙ్కటేశపరః॥

పాద్మే—

యేనైవ దంష్ట్రాగ్రసముద్ధృతా ధరా బిభర్తి విశ్వం ససురాసురేన్ద్రమ్।

నతాః స్మ తస్మై వరదాయ పుంసే సర్వాత్మనే శేషవిభూతిదాయినే॥ఇతి॥

పద్మాస్య వక్షాః పరమః సుపుణ్యః పద్మా జనిత్రీ పరమస్య వాసః సూక్ష్మం సావిత్రం స్వయమాదధానః సావిత్రరూపం పరమం సుపుణ్యం స్వాహా॥౽॥

పద్మా లక్ష్మీః అస్య పూర్వం ప్రతిపాదితస్య వేఙ్కటేశస్య వక్షాః వక్షసి విభక్తివ్యత్యయః పరమః అర్చావతారే వరప్రదానాదిషు సమాభ్యధికర హితః సుపుణ్యః,

వేఙ్కటాద్రిసమం స్థానం బ్రహ్మణ్డే నాస్తి కిఞ్చన।

వేఙ్కటేశసమో దేవో న భూతో న భవిష్యతి॥

యాశ్చ సప్తమహాపుర్యః కీర్త్యన్తే మోదదాయకాః।
తా వేఙ్కటాద్రిపర్యన్తా గ్రామకోటచంశశక్తయః॥

నాస్తి పుణ్యతమం తీర్థ స్వామిపుష్కరిణీసమమ్।
సమమస్తీతి యో బ్రూయాత్తత్సమో నాస్తి పాతకీ॥ఇత్యాది॥

పద్మా జనిత్రీ సర్వత్ర జననీ। ఋగ్వేదే— "అహం రుద్రాయ ధనురాతనోమి ద్విషే శరవే హన్తవా ఉ। అహం జనాయ సమదం కృణోమ్యహం ద్యావాపృథివీ ఆవివేశ। అహం సువే పితరమస్య మూర్ధన్ మమ యోనిరప్స్వన్తస్సముద్రే।" శ్రీసూక్తే—"మాతరం పద్మమాలినీమ్", శ్రీవిష్ణుపురాణే—

త్వం మాతా సర్వభూతానాం దేవదేవో హరిః పితా।
త్వయైతద్విష్ణునా చామ్బ జగద్వ్యాప్తం చరాచరమ్॥ఇతి॥

పరమస్య అభ్యధికరహితస్య అస్య వక్షః పద్మావాస ఇతి వా॥

భగవచ్ఛాస్త్రే—

మహాప్రళయకాలే తు సర్వలోకవినాశనే।
తస్మిన్నపి చ కాలే తు వత్సరూపావసత్స్వయమ్॥

శ్రీవత్సాఙ్కో హరిస్తస్మాత్ హరివక్షసి సుస్థితా।
ప్రళయాన్తే పునస్సృష్టౌ పృథగ్భూతా చ సా భవేత్।

స్త్రీవేషేణ చ సర్వాసాం భేదమూర్తిత్వమేయుషీ॥ఇతి॥

సూక్ష్మం సావిత్రం స్వయమాదధానః "అన్తస్తద్ధర్మోపదేశాత్" ఇత్యస్యార్థోఽత్రాభిప్రేతః। ఛాన్దోగ్య—"య ఏషోఽన్తరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషో దృశ్యతే హిరణ్యశ్మశ్రుర్హిరణ్యకేశ ఆప్రణఖాత్ సర్వ ఏవ సువర్ణస్తస్య యథా కప్యాసం పుణ్డరీకమేవమక్షిణీ" ఇతి॥ మైత్రాయణీశ్రుతిః—"స్థిరమచలమమృతమచ్యుతం ధ్రువం విష్ణుసంజ్ఞితం సర్వాపరం ధామ" ఇతి॥

యోగయాజ్ఞవల్క్యః—

ఈశ్వరం పురుషాఖ్యం చ సత్యధర్మాణమచ్యుతమ్।
భర్గాఖ్యం విష్ణుసంజ్ఞం చ ధ్యాత్వామృతముపాశ్నుతే॥ఇతి॥

దృశ్యో హిరణ్మయో దేవ ఆదిత్యో నిత్యసంస్థితః।
యః సూక్ష్మః సోఽహమిత్యేవ చిన్తయామః సదైవ తు॥

కిఞ్చ—సూక్ష్మం సావిత్రం ఇత్యుక్తత్వాత్ "ఘృణిరితి ద్వే అక్షరే। సూర్య ఇతి త్రీణి ఆదిత్య ఇతి త్రీణి। ఏతద్వై సావిత్రస్యాష్టాక్షరం పదꣳ శ్రియాభిషిక్తమ్। య ఏవం వేద। శ్రియా హైవాభిషిచ్యతే"॥ఇతి॥ యజుషి —"ఘృణిః సూర్య ఆదిత్యో న ప్రభావాత్యక్షరమ్। మధు క్షరన్తి తద్రసమ్। సత్యం వై తద్రసమాపో జ్యోతీ" రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువః సువరోమ్" ॥ఇతి॥ ఏవం శ్రుతిస్మృతిషు ప్రతిపాదితం సావిత్రం రూపం పూర్వోక్తః పరమాత్మా స్వయమాదధానః సావిత్రరూపం పరమం సుపుణ్యమ్। "ఆదిత్యో వా ఏష ఏతన్మణ్డలమ్" ఇత్యాదిశ్రుత్యనుసారేణ, "అసావాదిత్యో బ్రహ్మ" ఇతి శ్రుతేశ్చ, ఆదిత్యమణ్డలాన్తర్వర్తీ శ్రీవేఙ్కటేశ ఇత్యభిప్రాయేణ సావిత్రరూపం పరమం సుపుణ్యం ఇత్యుక్తమ్॥ ౭॥

యః పుణ్డరీకః పరమాన్తరాత్మా కమ్రాఙ్గరూపం కమలం దధార సాసిష్వసన్తం సరసే రసాయ స్వాహా॥౮॥

యః పరమాత్మా పుణ్డరీకః పుణ్డరీకః ఛాన్దసత్వాత్। పరమాన్తరాత్మా అత్రాపి దహరపుణ్డరీకమధ్యవర్తీ చేత్యర్థః। ఛాన్దోగ్యే—"అథ యదిదమస్మిన్ బ్రహ్మపురే దహరం పుణ్డరీకం వేశ్మ దహరోఽస్మిన్నన్తరాకాశస్తస్మిన్ యదన్తస్తదన్వేష్టవ్యమ్" ఇతి॥ యద్వా— పురుషవ్యాఘ్రః కమ్రాఙ్గరూపం కమనీయమఙ్గరూపం యస్య తత్। కమలం జలమలఙ్కరోతీతి కమలం దధార కమలే దధార బ్రహ్మాణం సరసే రససహితే ద్రవేఽపి చేతి రాగాత్మకరసస్తే పద్మే రసాయ లోకసృష్టయే బ్రహ్మాణం దధార తస్మై।

భారతే—

స్వయంభూస్తస్య దేవస్య పద్మం సూర్యసమప్రభమ్।

నాభ్యా వినిస్సృతమరుక్ తత్రోత్పన్నః ప్రజాపతిః॥ఇతి॥౮॥

రయీణాం పర్తి యజతం బృహన్తం రారాగముక్తం గురుం సశ్రీకం తం రాయిరూపం రయిభూతభూతం రయిమత్సురత్రః స్వాహా॥౯॥

రయీణాం పతిం ఐశ్వర్యాణాం పతిం బృహన్తం "బృహద్బ్రహ్మమహశ్చేతిశబ్దాః పర్యాయవాచకాః" ఇతి పూర్వస్మిన్మన్త్రే ప్రతిపాదితం బ్రహ్మాణం పరబ్రహ్మభూతం రారాగముక్తం సమగ్రషాడ్గుణ్యపరిపూర్ణైశ్వర్యత్వాత్ తుచ్ఛరూపపరత్వాదిన్ద్రాద్యైశ్వర్యరాగరహితమ్,

ఏతే వై నిరయాస్తాత స్థానస్య పరమాత్మనః। .

ఇతి వచనాత్। గురుం—

గుశబ్దస్త్వన్ధకారః స్యాత్ రుశబ్దస్తన్నిరోధకః।

అన్ధకారనిరోధిత్వాద్గురురిత్యభిధీయతే॥ఇతి॥

విసృష్ట్యాదిసామర్థ్యజ్ఞానప్రదం సశ్రీకం సర్వైశ్వర్యవన్తం తం రాయిరూపం ఐశ్వర్యరూపం రయిభూతభూత ఐశ్వర్యస్యాపి ఐశ్వర్యభూతం రయిమత్సురత్రః ఐశ్వర్యవతాం దేవానాం రక్షితా అస్మై।

ఆరోగ్యం భాస్కరాదిచ్ఛేచ్ఛ్రియమిచ్ఛేద్ధుతాశనాత్।

శంకరాజ్ఞానమన్విచ్ఛేన్మోక్షమిచ్ఛేజ్జనార్ధనాత్॥ఇతి॥

జ్ఞానప్రదోఽపి పరమాత్మైవేత్యభిప్రాయేణ గురుశబ్దప్రయోగః యద్వా తత్తదన్తర్యామిత్వేన॥౯॥

రాయాం పతత్రే రయిమాదధాత్రే రాయో బృహన్తం రయిమత్సుపుణ్యం రారాజిమన్తం రతయే రమన్తం తం బిమ్బవన్తం కకుదాయ భద్రే స్వాహా॥౧౦॥

రాయాం పతత్రే స్వభక్తస్థతుచ్చైశ్వర్యాణాం పతనానన్తరం త్రాత్రే రక్షిత్రే,

యస్యానుగ్రహమిచ్ఛామి తస్య విత్తం హరామ్యహమ్।

బన్ధూన్ వా నాశయిష్యామి వ్యాధీనుత్పాదయామ్యహమ్॥ఇతి॥

రయిమాదధాత్రే అనశ్వరైశ్వర్యప్రదాత్రే రాయో బృహన్తం లీలావిభూత్యపేక్షయా నిత్యవిభూతేరధికత్వాత్ "పాదోఽస్య విశ్వాంభూతాని త్రిపాదస్యామృతం దివి " ఇతి శ్రుతేః। రయిమత్సుపుణ్యమ్,

సత్పాత్రదానేన భవేద్ధనాఢ్యో ధనప్రకర్షేణ కరోతి పుణ్యమ్।

పుణ్యాదవశ్యం త్రిదివం ప్రయాతి పునర్ధనాఢ్యః పునరేవ భోగీ॥

సుపుణ్యం సుప్రసిద్ధానాం పుణ్యప్రదం రారాజిమన్తం దేశకాలాద్యపేక్షారాహిత్యేన నిరన్తరైశ్వర్యవన్తం రతయే లీలారసానుభవార్థం రమన్తం పరమాత్మానం శైలజాదిరూపేణ బిమ్బవన్తం కకుదాయ శ్రైష్ఠ్యాయ భద్రే శుభాశ్రయాయ స్వాహా జుహోమీత్యర్థః॥౧౦॥

ఇతి సప్తమోఽనువాకః।

అష్టమోఽనువాకః

యత్సారభూతం సకలం ధరిత్రీం మోదప్రాయేణానుభూతమనువిధం సూక్ష్మః సురేశః సకలం బిభర్తి తస్మై సురేశాయ సకలం సుపుణ్యం స్వాహా॥౧॥

యత్సారభూతం ప్రకృతిపురుషయోర్బలభూతం యద్వా జగతః సకలం "షోడశకలో వై పురుష: ఇతి శ్రుతేః। సకలాసు హితాం ధరిత్రీం ధారణాత్ త్రాయత ఇతి ధరిత్రీం ప్రకృతేః మోదప్రాయేణానుభూతం లీలాప్రాయేణ పరమాత్మనానుభూతం అనువిధం అనుప్రవిద్ధం "తదేవానుప్రావిశత్" ఇతి శ్రుతేః॥ సూక్ష్మః,

వాలాగ్రశతభాగస్య శతధా కల్పితస్య చ।

భాగో జీవః స విజ్ఞేయః స చానన్త్యాయ కల్పతే॥ ఇతి శ్రుతేః॥

"అణోరణీయాన్" ఇతి జీవాపేక్షయా సూక్ష్మః సురేశః బ్రహ్మాదీనామీశః సకలం చిదచిదాత్మకం జగత్ బిభర్తి। "వ్యష్టభ్నాద్రోదసీ విష్ణురేతే। దాధార పృథివీమభితో మయూఖైః" ఇతి తస్మై సురేశాయ పూర్వోక్తసురేశః సకలం బ్రహ్మాదిస్తమ్బపర్యన్తం సుపుణ్యం సుతరాం పుణ్యం యత్సురేశాయ తస్మై॥౧॥

ఫలో వా ఏష లోకానామజరో మహాత్మా విశ్వం యః పాతి విమలోఽమలాఖ్యస్తస్మై కకుత్రే వరదస్య పుష్ట్యై స్వాహా॥౨॥

ఏష పరమాత్మా లోకానాం భూరాదీనాం తత్తల్లోకానాం దేవమనుష్యాదీనాం చ ఫలః ఫలభూతః ఫలప్రదశ్చ। ఫలమత "ఉపపత్తేః" ఇతి। అజరః జరారహితః।

అశనాయాపిపాసే చ శోకమోహౌ జరామృతీ।
ఏతాః షడూర్మయః ప్రోక్తాః షడూర్మిరహితశ్చ సః॥

మహాత్మా మహాన్ విశ్వం జగత్ యః పాతి రక్షతి విమలః అపహతపాప్మత్వాదిగుణః అమలాఖ్యః,

వసా శుక్రమసృజ్మజ్జా మూత్రం విట్కర్ణవిణ్ణఖాః।
శ్లేష్మాశ్రుదూషికా స్వేదో ద్వాదశైతే నృణాం మలాః॥

ఇతి ద్వాదశమలరహితః కకుత్రే శ్రేష్ఠాయ పోషణాదిశక్తిసహితాయ తస్మై వరదస్య వరప్రదానసమర్థస్య పుష్ట్యై,

భృగుః —

శ్రీః సా సరస్వతీ చైవ రతిః ప్రీతిస్తథైవ చ।
కీర్తిః శాన్తిస్తథా పుష్టిస్తుష్టిరిత్యష్టశక్తయః। ఇతి॥

పోషణరూపాయై శక్త్యై పరమాత్మనే॥౨।।

ధూర్షో వహన్తాం రతయే రమన్తాం ప్రభూతిమన్తస్సమయం సుషుమ్నా అం రాజిమతం సకలస్య గుప్త్యై స్వాహా ॥ ౩ ॥

నః ధూః భారం భరన్న్యాసం వహన్తాం "వహ ప్రాపణే" ఇతి। పరమాత్మా స్వయమేవ ప్రాపయతామ్।

స్వామీ స్వశేషం స్వవశం స్వభరత్వేన నిర్భరమ్।

స్వదత్తస్వధియా సార్ధం స్వస్మిన్న్యస్యతి మాం స్వయమ్॥

ఇతి సర్వదానుసన్ధాయ సంయోజ్య ధూర్వహన్తాం రతయే తత్తద్విషయానుభవార్థం తత్తత్స్థానే రమన్తాం ఇన్ద్రియాణాం ప్రభూతిం పరమపురుషానుభవైశ్వర్యరూపాం అన్తస్సమయం సుషుమ్నా అన్తస్సమయే అం రాజిమన్తం అకారాక్షరపూర్వకమన్త్రం ప్రతిపాదయన్తం సకలస్య కలా తు షోడశో భాగః సర్వేన్ద్రియోపరతస్య సుషుమ్నానాడ్యాం గమనం చ భరన్యాసం శ్రుతవతః ప్రయచ్ఛతి తస్మై॥౩॥

విశ్వం బిభర్తి ప్రసురోఽభూదన్తం సంరాజవన్తం సకలం ప్రరూఢం స నో వితత్య ప్రహిణోతు పత్త్రే స్వాహా॥ ౪ ॥

విశ్వం సమస్తం ప్రసురోఽభూదన్తం తాపత్రయాదినా ప్రకర్షేణ సురోఽభూదన్తం సంరాజవన్తం సమూహవన్తం సకలం కలాసహితం ప్రరూఢం దేవమనుష్యాద్యనుకారేణ సమస్తం వితత్య విస్తార్య బిభర్తి స దేవః నః శ్రేయః ప్రహిణోతు ప్రయచ్ఛతు పత్త్రే పదాత్ త్రాయత ఇతి తస్మై॥౪॥

సో వా స్వరూపః సమదృక్ సమగ్రో విధుదం తుదన్ యో విదధత్పదం వా వియతి ప్రకాశం బృహతే గుహేన తం బిమ్బవన్తం సమదం సమగ్రం స్వాహా॥ ౫॥

యః పరమాత్మా దేవాసురేషు సముద్రమథనవేళాయాం సమదృక్ సమగ్రః వఞ్చితుం సావధానః విధుదం విధుశ్చన్ద్రః తం దమయతీతి। దమ ఇతీన్ద్రియనిగ్రహశక్తిసమ్భవాత్ విధుదో రాహుః తం సమదం మదసహితం సమగ్రం సావధానం బిమ్బవన్తం

రాహుమమృతపానవేళాయాం తుదన్ హింసాం కుర్వన్ తస్య రాహోః వియతి ఆకాశే పదం స్థానం గుహేన గ్రహరూపేణ బృహతే పూర్వచన్ద్రాయ విదధత్ కల్పితవాన్ స ఏవ స్వరూపః తస్మై॥౫॥

భూర్భువం వా భువో వా సువో వా కిఞ్చిత్స్వనన్తం సుషువే సమస్తం సర్వస్య దాతారమజరం జరిత్రే స్వాహా॥౬॥

భూర్భువం భూమేరపి భూమిం ఉత్తరకురుదేశాదికం భువో వా సువో వా అన్తరిక్షం స్వర్గం వా వాశబ్దో లోకాన్తరపరః। కిఞ్చిత్స్వనన్తం అల్పశబ్దవాచ్యత్వేన స్వనన్తం శబ్దయన్తం సుషువే సృష్టవాన్ సమస్తమపి సర్వస్య దాతారం చతుర్వర్గఫలప్రదం అజరం జరారహితమ్।

న జాయతే మ్రియతే వా విపశ్చిన్నాయం కుతశ్చిన్న బభూవ కశ్చిత్।

అజో నిత్యః శాశ్వతోఽయం పురాణో న హన్యతే హన్యమానే శరీరే॥ ఇతి॥

జరిత్రే ప్రకృతిద్వారేణ జరిత్రే।

వాసాంసి జీర్ణాని యథా విహాయ

నవాని గృహ్ణాతి నరోఽపరాణి।

తథా శరీరాణి విహాయ జీర్ణా—

న్యన్యాని సంయాతి నవాని దేహీ॥ ఇతి॥

తస్మై॥౬॥

దాక్షాయణ్యాం ప్రసృతం సమస్తం సఙ్కోచయిత్వా సకలం వితానం సంవాసయన్ యః సకలం వరిష్ఠం తస్మై ప్రజేశాయ ధురన్ధరాయ స్వాహా॥౭॥

దాక్షాయణ్యదితిః తస్యాం తం ప్రసృతం ఉద్భూతం సమస్తం దైతేయజాతం సఙ్కోచయిత్వా అల్పావశిష్టం కృత్వా సకలం కలాసహితం వితానం లోకస్యాచ్ఛాదనభూతదేవజాతం సంవాసయన్ వరిష్ఠం శ్రేష్ఠం మనుష్యాణాం రక్షణార్థే స్థాపితవాన్ "త ఏనం తృప్త ఆయుషా తేజసా వర్చసా శ్రియా యశసా బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన చ తర్పయన్తి" ఇత్యాది ప్రజేశాయ ప్రజానామీశ్వరాయ ధురంధరాయ సర్వభారవహాయ తుభ్యమ్ ॥౭॥

ఆశాస్సమస్తాః ప్రతరన్నను తమన్తస్తాస్తా వసేద్ధ్యోః కమలా సమస్తాః సా మే గృహే సమధత్త పుష్టిం స్వాహా ।।౮॥

స్వభక్తానాం స్వారాధకానాం ఆశాః కామాన్ ప్రతరన్ ప్రయచ్ఛన్ అను సాకల్యేన తం అన్తః హృదయే పరమాత్మా తిష్ఠతి। యా కమలా లక్ష్మీః సాపి తాస్తాః ప్రవిశ్య వసేత్।

శ్రీవిష్ణుపురాణే —

త్వం మాతా సర్వభూతానాం దేవదేవో హరిః పితా।

త్వయైతద్విష్ణునా చామ్బ జగద్వ్యాప్తం చరాచరమ్।। ఇతి॥

సర్వత్ర వ్యాప్తిరుచ్యతే కథం వ్యాప్తిరితి చేత్ యథా పరమాత్మనా జగద్వ్యాప్తం తథేతి భావః సర్వాత్మనా సా లక్ష్మీః సైషా లక్ష్మీః మే గృహే పుష్టిం,

త్వయావలోకితాః సద్యః శీలాద్యైః సకలైర్గుణైః।

ధనైశ్వర్యైశ్చ యుజ్యన్తే పురుషా నిర్గుణా అపి।

సమధత్త అన్తర్యామిణః పరమాత్మనో లక్ష్మ్యాశ్చాయం మన్త్రః॥౮॥

యో జఙ్గమానాం సకలం బిభర్తి సర్వం వియద్విచరతే శక్ష్యన్ తన్నొకూలే వాన్తికేఽజస్రం స్వాహా॥౯॥

యః పరమాత్మా జఙ్గమానాం దేవమనుష్యాదీనాం సకలం యోగక్షేమాదికం బిభర్తి వియద్విచరతే ఆకాశే యత్కించిత్ విచరతే తత్ సర్వం త్వమేవ బిభర్షి శక్ష్యన్ శక్తః తన్నౌకులే వా తత్సర్వం నౌరివ జలధౌ నౌరివ అన్తికే సమీపే అజస్రం పుష్టిం బిభర్తి తుభ్యమ్॥౯॥

యో వా దశానాం ప్రసృతాః సమస్తాస్తాం తాం దధానాస్సమయాత్సుబీజాః శబ్దాదిత్యై స్వబలం బలాయ స్వాహా।।౧౦।।

బీజాఙ్కురప్రరోహాదికం పరమాత్మశక్త్యేత్యాహ– యో వా దశానాం ఇతి। యః పరమాత్మా దశానాం దేవమనుష్యమృగపక్షిసరీసృపక్రిమిశ్వేతవృక్షజగుల్మలతాదీనాం ప్రసృతాః ప్రసూతయః సమస్తాః నామరూపకృత్యవిభాగాదికం తాం తాం దధానాః సమయాత్ సమయే సుబీజాః శబ్దాదిరీత్యై పరమాత్మశక్త్యా ప్రరోహాదిసామర్థ్యయుక్తా భవన్తి యే స్వబలం, తత్సర్వం పరమాత్మన ఏవ బలం తస్మై బలాయ బలరూపాయ॥౧౦॥

ఇత్యష్టమోఽనువాకః

నవమోఽనువాకః

చత్వారో దోషః ప్రహరన్తి యస్య సర్వస్య గోప్త్రే సురసాయ ధామ్నే సోమస్య పుణ్యం రయిమత్త్వవృద్ధ్యై స్వాహా ॥ ౧ ॥

యస్య సవితృమణ్డలవర్తినః పరమాత్మనః చత్వారః సుషుమ్నాదికా దోషః బాహవః పుణ్యమాహుతి ప్రహరన్తి।

అగ్నౌ ప్రాస్తాహుతిః సమ్యగాదిత్యముపతిష్ఠతే॥ ఇతి॥

సర్వస్య గోప్తే—

పుష్ణామి చౌషధీః సర్వాః సోమో భూత్వా రసాత్మకః।

ఇతి సర్వౌషధీనాం పోషణద్వారా మనుష్యాదీనాం గోప్తృత్వం సురసాయ సుతరాం రసరూపాయ ధామ్నే అమృతమయతేజః స్వరూపిణే ప్రహరన్తి ప్రకర్షేణ హరన్తి రయిమత్త్వవృద్ధ్యై—

దినేదినే కలావృద్ధిః పౌర్ణమాస్యాం తు పూర్ణతా॥ ఇతి॥

శ్రీవైఖానససూత్రే—

"యథా హవాస్య సుషుమ్నా జేనాతిప్యతి ప్రాణావతి రేతోధా ఇత్యేతాహుతిం గృహీత్వా రశ్మయశ్చతస్రః ప్రశ్నాః సన్దధీరన్ సహ వా శుద్ధా అమృతవహ చినుహి దివ్యాలోకపావనీత్యేతాభిశ్చన్ద్రమసమాప్యాయయతి. . . . . . మూలగామీవ వా యావన్నమృతోద్ధారిసురప్రియేత్యేతాభిరమృతేన తాం తర్పయతి। "కించ సర్వస్య గోప్తృత్వశ్రవణాత్॥

ఋషయ ఊచుః—

కౌతూహలసముత్పన్నా దేవతా ఋషిభిః సహ।
సంశయం పరిపృచ్ఛన్తి వ్యాసం ధర్మార్థకోవిదమ్॥
కథం వా క్షీయతే సోమః క్షీణో వా వర్ధతే కథమ్।
ఇమం ప్రశ్నం మహాభాగ బ్రూహి సర్వమశేషతః॥

వ్యాసః —

శృణ్వన్తు దేవతాః సర్వం యదర్థమిహ ఆగతాః।
తదహం సంప్రవక్ష్యామి సోమస్య గతిముత్తమామ్॥

అగ్నౌ హుతం చ దత్తం చ సర్వం సోమగతం భవేత్।
తత్ర సోమః సముత్పన్నః శీతాంశుర్విమలక్షణః।।

అష్టాశీతిసహస్రాణి విస్తీర్ణం యోజనాని తత్।
ప్రమాణం తత్ర విజ్ఞేయం కలాః పఞ్చదశైవ హి॥

షోడశీ తు కలాప్యత్ర త్విత్యేకోఽపి విధేర్బలే।
పపుః సోమవపుర్దేవాః పర్యాయేణానుపూర్వశః॥

ప్రథమాం పిబతే వహ్నిర్ద్వితీయాం పిబతే రవిః।
విశ్వేదేవాస్తృతీయాం తు చతుర్థీం సలిలాధిపః॥

పఞ్చమీం తు వషట్కారః షష్ఠీం పిబతి వాసవః।
సప్తమీమృషయో దివ్యా అష్టమీమజ ఏకపాత్।।

నవమీం కృష్ణపక్షస్య యమః ప్రాశ్నాతి వై కలామ్।
దశమీం పిబతే వాయుః పిబత్యేకాదశీముమా।।

ద్వాదశీం పితరః సర్వే సమం ప్రాప్నోతి భాగశః।

త్రయోదశీం ధనాధ్యక్షః కుబేరః పిబతే కలామ్॥

చతుర్దశీం పశుపతిః పిబత్యన్త్యాం ప్రజాపతిః।
ఏవం పీతః కలాశేషశ్చన్ద్రమా న ప్రకాశతే॥

కలా షోడశికా యా తు హ్యపః ప్రవిశతే సదా।
అమాయాం తు సదా సోమ ఓషధీః ప్రతిపద్యతే॥

తమోషధిగతం గావః పిబన్త్యమ్బుగతం చ యత్।
తత్క్షీరమమృతం భూత్వా మన్త్రపూతం ద్విజాతిభిః ॥

హుతమగ్నిషు యజ్ఞేషు పునరాప్యాయతే శశీ।
దినేదినే కలావృద్ధిః పౌర్ణమాస్యాం తు పూర్ణిమా।।

"నవో నవో భవతి జాయమానోఽహ్నాం కేతురుషసామేత్యగ్రే"॥ఇత్యాది॥

త్రిముహూర్తం వసేదర్కే త్రిముహూర్తం జలే వసేత్।
త్రిముహూర్తం వసేద్గోషు త్రిముహూర్తం వనస్పతౌ॥

వనస్పతిగతే సోమే స్త్రియం వా యోఽధిగచ్ఛతి।
స్వర్గస్థాః పితరస్తస్మాచ్చ్యవన్తే నాత్ర సంశయః॥

వనస్పతిగతే సోమే యస్తు హింస్యాద్వనస్పతిమ్।
ఘోరాయాం భ్రూణహత్యాయాం యుజ్యతే నాత్ర సంశయః॥

వనస్పతిగతే సోమే యస్తు భుఙ్క్తే పరౌదనమ్।
తస్య మాసగతం పుణ్యం దాతారమధిగచ్ఛతి॥

వనస్పతిగతే సోమే నాతిహేయాంస్తు వాహయేత్।
నాశ్నన్తి పితరస్తస్య దశవర్షాణి పఞ్చ చ॥

వనస్పతిగతే సోమే మన్థానం యస్తు కారయేత్।
గావస్తస్య ప్రణశ్యన్తి చిరకాలముపస్థితాః॥

వనస్పతిగతే సోమే స్త్రియం వా యోఽధిగచ్ఛతి।
స్వర్గస్థాః పితరస్తస్మాచ్చ్యవన్తే నాత్ర సంశయః॥

సోమోత్పత్తిమిమాం యస్తు గర్భిణీం శ్రావయేత్స్త్రియమ్।
ఋషభం జనయేత్పుత్రం సర్వజ్ఞం వేదపారగమ్॥

సోమోత్పత్తిమిమాం యస్తు శ్రాద్ధకాలే సదా పఠేత్।
తదన్నమమృతం భూత్వా పితౄణాం దత్తమక్షయమ్॥

సోమోత్పత్తిమిమాం యస్తు సర్వకాలే సదా పఠేత్।
సర్వం మానవ ఆప్నోతి సోమలోకం స గచ్ఛతి॥ఇతి॥

ఏవంవిధాకారచన్ద్రరూపేణ గోప్త్రే తుభ్యమ్॥౧॥

వక్షో వసత్యస్య వరాం వరిష్ఠం వాకం దధానా వవృధే సమస్తం తస్మై వరిష్ఠాయ వరప్రవృద్ధ్యై స్వాహా॥౨॥

అస్య పరమాత్మనో వక్షసి వాకం దధానా వరిష్ఠం శ్రేష్ఠం వక్షః ప్రాప్య యా వసతి వరాం వాకం దధానా ఉత్కృష్టరూపాం వాకం వాచం దధానా పురుషాకారరూపాం వాచం దధానా శ్రావయన్తీ వసతి వవృధే సమస్తం జఙ్గమాజఙ్గమాదికం ప్రతి వృద్ధిం గతా తస్యై వరిష్ఠాయ తస్మై॥౨॥

అణోరణీయాన్మహతో మహీయానాత్మా గుహాయాం నిహితోఽస్యజన్తోః తమక్రతుం పశ్యతి వీతశోకో ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమీశం స్వాహా॥౩॥

అణోరణీయాన్మహతః ఆకాశాదిభూపర్వతాదిభ్యో మహీయానాత్మా అన్తః ప్రవిశ్య నియన్తా హ్యాత్మా అస్య జీవస్య గుహాయాం హృదయగుహాయాం నిహిత: ఏవంభూతం తం అక్రతుం అకర్మాణం పశ్యతి వీతశోకః ధాతుః ప్రసాదాత్ పరమాత్మనః ప్రసాదాద్యః పశ్యతి వీతశోకః మహిమానం మహిమావన్తం ఈశం ఇత్యర్థః॥ ధాతుః ప్రసాదాదిత్యనేన—

నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యో

న మేధయా న బహునా శ్రుతేన।

యమేవైష వృణుతే తేన లభ్యః

తస్యైష ఆత్మా వివృణుతే తనూం స్వామ్॥

ఇతి నిర్హేతుకత్వం తస్య ప్రసాదాత్॥౩॥

విష్ణుర్వరిష్ఠో వరదానముఖ్యో యో విశ్వర్షీన్ ధ్యాయన్నకుర్వన్ విశ్వం హీషద్విష్ణవే యాః ప్రభవిష్ణవే తా అమితంభరత్రే స్వాహా॥౪॥

విష్ణుః వ్యాప్తః పరమాత్మా వరిష్ఠః శ్రేష్ఠః వరదానముఖ్యః యః పరశురామరూపీ విశ్వర్షీన్ జమదగ్నీన్। పూజాయాం బహువచనమ్। ధ్యాయన్ అకుర్వన్ విశ్వం యథాయోగ్యత్వేన క్షత్రియవంశజాతం ఈషత్కార్యం హి విష్ణవే యాః శక్తయః-

పరమేష్ఠీ పుమాన్విశ్వో నివృత్తః సర్వ ఏవ చ।

పఞ్చైతాః శక్తయః ప్రోక్తాః పరస్య పరమాత్మనః॥

ఆచార్యా వైష్ణవీ సూక్ష్మా లక్ష్మీః పుష్టిర్నిరఞ్జనా।

జీవనీ మోహినీ మాయా నవైతా విష్ణుశక్తయః। ఇతి॥

తా విష్ణుశక్తయః ప్రభవిష్ణవే రామభద్రాయ అమితంభరత్రే మితరహితధనుర్భరణాదమితంభరః తేన జనకప్రతిజ్ఞాప్రాతిభరత్వధనుః స్వశక్తిభిస్సహస్రశోఽధాద్యః అత్ర విశ్వర్షిశబ్దప్రయోగాత్ అత్యన్తశ్రేష్ఠత్వం వా। శ్రుతిః– “విశ్వామిత్రజమదగ్నీ వసిష్ఠేనాస్పర్ధేతాం స ఏతజ్జమదగ్నిర్విహవ్యమపశ్యత్తేన వై స వసిష్ఠస్యేన్ద్రియం వీర్యమవృఙ్క్త" ఇత్యాది॥౪॥

అబ్జోఽజుషన్తః ప్రపతత్ప్రతన్తః పూంపూంపుషన్తః పునయః ప్రవాళః కంకం జనిత్రే సమతేజసం తే స్వాహా॥౫॥

అబ్జః బ్రహ్మా। భారతే—

నిశి సుప్త్వాథ భగవాన్ క్షపాన్తే ప్రతిబుధ్య యః।

పశ్చాద్బుధ్వా ససర్జాపస్తాసు వీర్యమవాసృజత్॥

తదణ్డమభవద్దైవం సహస్రాంశుసమప్రభమ్।

అహం కృత్వా తతస్తస్మిన్ ససర్జ ప్రభురీశ్వరః॥

హిరణ్యగర్భం విశ్వాత్మా బ్రహ్మాణం జలజం మునిమ్।

భూతభవ్యభవిష్యస్య కర్తారమనఘం విభుమ్॥ ఇతి॥

అజుషన్తః సృష్టికర్తృత్వాభిమానేన త్వత్పాదసేవామకుర్వన్తః। అబ్జ ఇతి జాతావేకవచనమ్। యద్వా అణ్డబాహుళ్యత్వాభిప్రాయేణ ప్రపతత్ప్రతన్తః పూంపుంపుషన్తః శరీరం పోషయన్తః పునయః ప్రవాళః ప్రకర్షేణ బాలం వబయోరభేదః కంకం జనిత్రే సమతేజసం తే ఏవం రజోగుణదోషదుష్టం బ్రహ్మాణం తే త్వం సమతేజసం జనిత్రే "నారాయణాద్బ్రహ్మా జాయతే" ఇతి శ్రుతయః తుభ్యమ్॥౫॥

మామాత్మగుప్తాం వహతే స్వభూత్యై తాం రాజిమన్తాం ధూర్ధారయన్తీం ధూరసి ధ్రువాయ స్వాహా॥౬॥

మాం లక్ష్మీం ఆత్మగుప్తాం ఆత్మభూతేన స్వేనైవ గుప్తాం భూత్యై లోకానామైశ్వర్యాయ వహతే వక్షసి వహతే స్మ భూతార్థసూచనత్వాత్ ప్రళయకాలేఽపీత్యర్థః। తాం రాజిమన్తాం లావణ్యసంపత్సారభూతాం ధూర్ధారయన్తీం సమగ్రైశ్వర్యగతిభూతాం మాం వహత ఇతి పూర్వత్రాన్వయః ధూరసి భారభూతోఽసి ధ్రువాయ స్థిరాయ తుభ్యమ్।।౬॥

యం చిన్తయన్తో నిగమాన్తరూపం యం విశ్వరూపం పరమాత్మపుణ్యం తం విన్దమానాం సకలం వ్రజన్తీం తం దైవముఖ్యం సురతం భవాయ స్వాహా॥౭॥

యం నిగమాన్తరూపం “సత్యం జ్ఞానమనన్తం బ్రహ్మ" ఇత్యాదివేదాన్తప్రతిపాద్యరూపమ్। యద్వా యం విశ్వరూపం—

యస్యాస్యమగ్నిర్ద్యౌర్మూర్ధా ఖం నాభిశ్చరణౌ క్షితిః।

ఇత్యాదివిశ్వరూపమ్। యద్వా పరత్వవ్యూహవిభావన్తర్యామ్యర్చావతారాదిరూపం వా చిన్తయన్తః ధ్యాయన్తః సకలం స్వకలాసహితత్వేన।

లక్ష్మీతన్త్రే —

మహాలక్ష్మీః సమాఖ్యాతా సాఽహం సర్వాఙ్గసున్దరీ।
మహాశ్రీః సా మహాలక్ష్మీశ్చణ్డాచణ్డీ చ చణ్డికా॥
భద్రకాళీ తథా భేదా కాళీ దుర్గా మహేశ్వరీ।
త్రిగుణా భగవత్పత్నీ తథా భగవతీ పరా॥
ఏతాః సంజ్ఞాస్తథాన్యాశ్చ తత్ర మే బహుధా స్మృతాః।

వికారయోగాదన్యాశ్చ తాస్తా వక్ష్యామ్యశేషతః॥
రక్షయామి జగత్సర్వం పుణ్యాపుణ్యే కృతాకృతే।
మహనీయా చ సర్వత్ర మహాలక్ష్మీః ప్రకీర్తితా॥

మహాబ్ధిశ్రయణీయత్వాన్మహాశ్రీరితి గద్యతే।
భణ్డస్య దయితా భణ్డీ భణ్డత్వాద్భణ్డికా మతా॥

కల్యాణరూపా భద్రాస్మి కాళీ భద్రా ప్రకీర్తితా।
కలాత్సతాం స్వరూపత్వాదపి కాళీ ప్రకీర్తితా॥

సుహృదాం చ ద్విషాం చైవ యుగపత్సదసద్విభోః।
భద్రకాలీ సమాఖ్యాతా మాయాశ్చర్యగుణాత్మికా॥

మాయా యోగ ఇతి జ్ఞేయా యజ్జ్ఞానాజ్ఞానయోర్నృణామ్।
పూర్ణషాడ్గుణ్యరూపత్వాత్స్మృతా చాఽహం పరాత్పరా॥

శాసనాచ్ఛక్తిరూపాహం రాజ్యహం రఞ్జనాత్సతామ్।
సదా శాన్తవికారత్వాచ్ఛాన్తాహం పరికీర్తితా॥

మత్తః ప్రక్రమతే విశ్వం ప్రకృతిః సాస్మి కీర్తితా।
శ్రయన్తి హ్యయనా చాస్మి శృణామి దురితం సతామ్॥

శృణోమి కరుణాం వాచం శృణోమి చ గుణైర్జగత్।
శరణం సర్వభూతానాం రమేఽహం సర్వకర్మణామ్॥

ఈడితా చ సదా దేవైః శరీరం చాస్మి వైష్ణవమ్।

ఏతాన్మయి గుణాన్ దృష్ట్వా వేదవేదాఙ్గపారగాః।।

గుణయోగవిధానజ్ఞాః శ్రియం మాం సంప్రచక్షతే।

సాఽహమేవంవిధా నిత్యా సర్వాకారా సనాతనా।।ఇతి॥

ప్రజన్తీం సర్వస్యాపి గతిభూతం తం పరమాత్మానం విన్దమానాం ప్రాప్తవతీం చ చిన్తయన్తో యే తిష్ఠన్తి తేషాం భోగ్యరూపాయ "సోఽశ్నుతే సర్వాన్ కామాన్ సహ బ్రహ్మణా విపశ్చితేతి" ఇతి శ్రుతేః॥౭॥

పుణ్యాం చ పుణ్యః పురుషే పురగ్రే తాం రాజిమన్తాం నిశి చోదితానాం నిదధాతి పుష్ట్యై హరన్ పరాయ స్వాహా॥౮॥

పుణ్యః పోషకః పరమాత్మా యద్వా పరమపావనః పుణ్యాం పోషికాం పురుషే పురుషశబ్దః సాధారణః స్వకృపాకటాక్షవిషయభూతే పురుషే పురగ్రే శరీరపూర్వభాగే పాదగుహ్యానాభిహృదయకణ్ఠముఖేషు పుష్ట్యై ఐశ్వర్యానుభవార్థం లక్ష్మీం నిదధాతి స్థాపయతే నిశి చోదితానాం రాత్రౌ చకారాత్ సన్ధ్యాకాలే చ ఉదితాః జాతాః సురదానవాదయః "దివా దేవానసృజత నక్తమసురాన్" ఇతి శ్రుతేః। తాం రాజిం దీప్తిరూపాం లక్ష్మీం హరన్ తేషామైశ్వర్యం హరన్ అన్తాం శిరసి స్థితాం నిదధాతి అయమేవార్థో మార్కణ్డేయపురాణేఽవగమ్యతే—

సప్తస్థానాన్యతిక్రమ్య యేషాం లక్ష్మీః శిరఃస్థితా।

ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యం తేషాం సమ్యక్ప్రహీయతే॥

ఏవంరూపేణ మర్యాదాస్థాపకాయ తుభ్యమ్॥౮॥

స నో భూతో యో వాఽమృతాత్మా సుపుష్టిమస్మత్పితరం పవిత్రం స నోఽస్తు భూత్యై కమలం పరాయ స్వాహా॥౯॥

స పరమాత్మా నో భూతః న జాతః "అమానోనాః ప్రతిషేధే" ఇతి।

శ్వేతాశ్వతరే—

న తస్య కశ్చిత్ పతిరస్తి లోకే
న చేశితా నైవ చ తస్య లిఙ్గమ్।
స కారణం కరణాధిపాధిపో
న చాస్య కశ్చిజ్జనితా న చాధిపః॥ ఇత్యాదయః॥

అమృతాత్మా—

షడ్భావషట్కోశషడూర్మిహీనం శుద్ధాత్ పరం నిర్మలమప్రమేయమ్।
బ్రహ్మాద్యమేకం సదనం సమగ్రం భజన్తి యే తత్ర భవన్తి ధన్యాః॥ ఇతి ॥

అస్తి జాయతే పరిణమతే వర్ధతే అపక్షీయతే వినశ్యతీతి షడ్భావవికారాః అస్థిశుక్లమజ్జాః పితృతః, త్వఙ్మాంసరుధిరాణీతి మాతృతః, ఇతి షట్కోశాః।

అశనాయాపిపాసే చ శోకమోహౌ జరామృతీ।
ఏతాః షడూర్మయః ప్రోక్తా దేహినాం తు విశేషతః॥ ఇతి॥

అస్మాకం సుపుష్టిం సుతరాం పుష్టిం ఐహికం అస్మత్పితరం పవిత్రం పితృశబ్దేన పితృవంశజానాం మాతృవంశజానాం సర్వేషాముపలక్షణమ్।

ఆస్ఫోటయన్తి పితరః ప్రనృత్యన్తి పితామహాః।
వైష్ణవో నః కులే జాతః స పునస్తారయిష్యతి॥

స నోఽస్తు భూత్యై స పరమాత్మా నః భూత్యై భగవత్ప్రాప్తిరూపైశ్వర్యాయ అస్తు కమలమ్॥౯॥

స ఏవ నిత్యం సకలాః సమూర్తయః సురతాస్త్వనన్తాస్తే జయన్తో వియతి క్షయాణాం తత్తత్సవిత్రే హరతే పరాయ స్వాహా॥౧౦॥

నిత్యం వియతి ఆకాశే యద్వా అనన్తా ఇత్యనేన ఆకాశాస్తా ఉచ్యన్తే సురతాః రతిసహితాః సకలాః నృత్యగీతవాద్యాదికలాసహితాః సమూర్తయః మూర్తిమన్తః జయన్తః జయశీలాస్సన్తః యే తిష్ఠన్తి తే సర్వే స ఏవ। తు శబ్దో విశేషద్యోతకః। సద్వారకత్వేన యద్వా అన్తర్యామిత్వేన —

జ్యోతీంషి విష్ణుర్భువనాని విష్ణుర్వనాని విష్ణుర్గిరయో దిశశ్చ।
నద్యః సముద్రాశ్చ స ఏవ సర్వం యదస్తి యన్నాస్తి చ విప్రవర్య॥

వియతి క్షయాణాం ఆకాశే స్థానం ప్రాప్తానాం "దేవగృహా వై నక్షత్రాణి" ఇతి శ్రుతేః। తత్తత్సవిత్రే తత్తత్కర్మఫలానుభవస్థానజనకాయ హరతే—

తే పుణ్యమాసాద్య సురేన్ద్రలోకమశ్నన్తి దివ్యాన్ దివి దేవభోగాన్।
తే తం భుక్త్వా స్వర్గలోకం విశాలం క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశన్తి॥

ఇతి భగవద్వచనాత్। పరాయ —

బ్రహ్మాణ్డే —

బ్రహ్మా శంభుస్తథైవార్కశ్చన్ద్రమాశ్చ శతక్రతుః।
ఏవమాద్యాస్తథా చాన్యే యుక్తా వైష్ణవతేజసా॥

జగత్కార్యావసానే తు వియుజ్యన్తే చ తేజసా।
వితేజసశ్చ తే సర్వే పఞ్చత్వముపయాన్తి చ॥ ఇతి॥

శ్రీవిష్ణుపురాణే —

సృష్టిస్థిత్యన్తకరణీం బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికామ్।
స సంజ్ఞాం యాతి భగవానేక ఏవ జనార్దనః॥ ఇతి॥

జగత్సంహారకత్వేన రుద్రరూపక్షయశబ్దేన స్థానమ్।

నిరుక్తే —

క్రమాదిహ గృహాదీనాం నామాని వివిదుర్బుధాః।
ప్రాసాదమాస్పదం సద్మ గృహం ధామ సనాతనమ్॥
విమానం నిలయం ధిష్ణ్యం గేహం చ వసతిస్తథా।
హర్మ్యం నికేతనం చైవ సౌధం వాసః శ్రయః క్షయమ్।
ఆలయో మన్దిరం చైవ భవనావాసవాచకాః॥ ఇతి॥

ఇతి శ్రీవేఙ్కటేశపాదాబ్జసపర్యాసురతాత్మనా శ్రీమత్కౌశికగోత్రేణ గోవిన్దాచార్యసూనునా వేదాన్తదేశికశ్రీనివాసయజ్వనా విరచితపారమాత్మికోపనిషద్వ్యాఖ్యానే నవమానువాకార్థవివరణం సమాప్తమ్

దశమోఽనువాకః

యా గౌర్వరిష్ఠా సహ సోర్ధరిత్రీ వసుం వసుం వై వసునీహ భద్రా రేరీజయన్తో రజతం రజతే స్వాహా॥౧॥

యా గౌః వరిష్ఠా ధరిత్రీ విశ్వంభరా వరిష్ఠా యా గౌః భూత్వా వసుం బ్రీహియవాదికం వసుం ద్రవ్యాదికం వసునీహ భూలోకే తత్తజ్ఞాత్యానుసారేణ దుగ్ధ్వా జఘ్మాజఘ్మాదికం చ పరమాత్మనా సహ సోర్భద్రా శోభనానాం కారణభూతా బిభర్తి రేరీజయన్తో దీప్తిమన్తో లోకస్థాన్ రజతం రజోయుక్తం యత్కించిద్వస్తుజాతం రజతే దీప్తిం కుర్వతే తుభ్యమ్॥౧॥

వాయోరన్తరాత్మా వహతి సమస్తః సపుణ్యదేవేతి స సూరిముక్తః సూరిః సురాణాం సురసోఽప్యసుందః సమూహ్యా దేవా వరదాయ పిత్రే స్వాహా।।౨।।

అయం మన్త్రః సుదర్శనపరః। వాయోరన్తస్య సుదర్శనస్య వాయోర్గతిః అన్తరాత్మా బుద్ధిరూపః చలస్వరూపమత్యన్తమన్తరితానలమ్।

చక్రస్వరూపం చ మనో ధత్తే విష్ణుః కరే స్థితమ్॥ ఇతి॥

సమస్తః —

విష్ణోరపరరూపత్వాత్సర్వం విష్ణువదాచరేత్॥ ఇతి॥

సర్వస్వరూపీ వహతి భగవతా మనసి యత్కించిచ్చిన్తితం తత్సర్వం ప్రాపయతి స సుదర్శనః సూరిముక్తః భగవతా రాక్షసవధాదికం ప్రతి ముక్తః తద్వధప్రయుక్తదోషాభావాత్। సపుణ్యదేవేతి సర్వత్రాపి ప్రసిద్ధః। సురాణాం సూరిః పూజ్యః సురసః హత్యాదిదోషదుష్టస్య లోకే త్యాజ్యతాప్రతిపాదనాత్ తద్దోషాభావాత్సురసః। యద్వా రుద్రనివాసభూతత్వాద్వా అసుంద: సున్ద దాహే [?] ఇతి ప్రతిసంహారకః। యద్వా ప్రాణదః అనధ్యాయేష్వధీయానాస్తే చక్రేణ హతాః ప్రణష్టా ఇతి చరణవ్యూహైశ్ఛన్దోగానాం శిఖాగ్రహణమాత్రేణ ప్రాణదః సమూహ్యా దేవా య ఏవంరూపం సుదర్శనం సమూహ్యా సమ్యక్ ధృత్వా దేవాయ వరదాయ రుద్రస్య

వరదాయేత్యర్థః। పిత్రే "నారాయణాద్రుద్రో జాయతే "ఇత్యాదిశ్రుతిభ్యః రుద్రస్య పిత్రే రక్షకాయ॥

నను జగత్సంహారకస్య కథం సుదర్శనే వాస ఉపపద్యత ఇతి చేత్ ఉచ్యతే।

వేఙ్కటగిరిమాహాత్మ్యే—

కథం సూర్యం పరిత్యజ్య ప్రభాఽన్యస్య భవిష్యతి।
ఏవం శ్రీకౌస్తుభం చక్రం శార్ఙ్గం శఙ్ఖం తథైవ చ॥

ఏవమాదీని వస్తూని నిత్యసిద్ధాని శంకర।
నైతేషాం చ పరిత్యాగే నాన్యస్తేషాం వ్యపాశ్రయః।।
అశక్యమిదమత్యర్థమిత్యాహ ప్రమథాధిపమ్ ।
స చాహ చాన్వేతు వక్ష్యే తథైవాస్తు యథేప్సితమ్।।

తత్రైవ —

అన్తరాత్మా హి సర్వేషాం స్తౌతి నారాయణం ప్రభుమ్।
తదశక్యం మహచ్చక్రం విష్ణోరన్యస్య కస్యచిత్॥
శుద్ధసత్త్వస్య తద్విష్ణోః సర్వేశస్య మయా వపుః।
సాక్షాత్స్పృష్టో మహాన్ భీతస్తమోగుణసమాశ్రయః॥
యస్తత్త్వం చ మయా విష్ణో దివ్యమఙ్గవిగ్రహ।
త్వామేవ తదహం నిత్యం విష్ణోర్నిత్యానపాయినమ్॥
అనుప్రవిశ్య త్వద్దేహే వసిష్యామి సుదర్శన।
నను యద్వైష్ణవం తేజః శాణితం విశ్వకర్మణా ॥

జాజ్వల్యమానమపతత్తద్భూమౌ మునిసత్తమ।
తేన చక్రం మహావిష్ణోః శిబికామప్యకల్పయత్॥
దైత్యః పఞ్చజనో నామ ప్రభుర్జలభరస్తథా।
తస్యాస్థిప్రభవం శఙ్ఖమాదాయ పురుషోత్తమః॥ ఇతి॥

అనుశాసనికే ఉమా —

బహూనామాయుధానాం తు పినాకం ధర్తుమిచ్ఛసి।
కిమర్థం దేవదేవేశ తన్మే శంసితుమర్హసి॥

మహేశ్వరః—

శస్త్రగ్రహం తే వక్ష్యామి శృణు ధర్మం శుచిస్మితే।
యుగాన్తరే మహాదేవి కణ్వనామా మహామునిః॥

సేహే తీవ్రాం తపశ్చర్యాం కర్తుమేవోభయోః ప్రియమ్।
మహావిష్ణోశ్చ యా మాఽస్తి తాం మాయాం ప్రకృతిం విదుః॥
లోకయాత్రా వినా తాం తు నైతి శ్రీః సా స్మృతా బుధైః।
తస్యాః శ్రియాః స్త్రియోఽభిన్నాః పూర్ణాశ్చ పురుషోత్తమాత్॥
తస్మాత్తయా శ్రియా సార్ధం పూజయేత్పురుషోత్తమమ్।
సంసారచక్రయత్నాభ్యాం నిజం తే స్యాత్సుదర్శనమ్॥
హంసాఖ్యం చేతనారూపం సర్వప్రాణిహృది స్థితమ్।
తచ్ఛఙ్ఖరూపో దేవశ్చ పాఞ్చజన్యాఖ్య ఉచ్యతే॥
పఞ్చభూతాత్మకో హ్యస్య సర్వవేదమయోఽక్షరః।
ఛన్దోమయాభ్యాం పక్షాభ్యాం యుక్తః పక్షిగణేశ్వరః॥

గరుడో వాహనం చాపి విష్ణోర్దేవస్య కీర్తితః।
పృథివీవాయుసంయోగశ్చాపః శార్ఙ్గ హరేః స్మృతః॥
తేజో వాయుమయో హ్యస్య నామ్నా సంశరణాచ్ఛరః।
విద్యావిద్యాశరైర్యుక్తే అక్షయే తే మహేషుధీ॥
లోకాలోకాచలః ప్రోక్తో విద్యోతాఖ్యం తు ఖేటకమ్।
కృతాన్తో నన్దకః ఖడ్గం సర్వప్రాణిహృది స్థితమ్॥
యా దణ్డనీతిః సా ఖ్యాతా గదా కౌమోదకీ హరేః।
సర్వార్థేషు జయో హ్యస్య స త్వజాగరతా స్థితా॥
సర్వబన్ధుషు యద్బద్ధం ప్రేమపాశం పరస్పరమ్।
దృఢం భ్రాతృసమాఖ్యం తత్త్వాశుసర్వార్థసంగతమ్॥
సర్వప్రాణిషు యా శక్తిః శక్తిర్విద్యున్నమా మతా।
మర్యాదా యదధోలోకే భేరీ సా తు మహారవా॥

సంసారభిత్తిర్యో దేహో లీలాఖ్యః స హరేర్ద్విజాః।
యన్మనః శీఘ్రగం తస్య స రథః కామగో మతః॥
యో వాయుర్వాతి సోऽశ్వస్తు పుణ్డరీకపదాహ్వయః।
ఇత్యేవం బ్రహ్మణా చోక్తం తస్మాద్దేవి శ్రియా సహ॥
ఆత్మానమస్య జగతో నిర్లేపమగుణోऽమలమ్।
బిభర్తి కౌస్తుభమణిస్వరూపం భగవాన్ హరిః॥
శ్రీవత్ససంస్థానధరమనన్తేన సమాశ్రితమ్।
ప్రధానం బుద్ధిరప్యాస్తే గదారూపేణ మాధవే॥
భూతాదిమిన్ద్రియాదీంశ్చ ద్విధా వై పరమీశ్వరః।
బిభర్తి శఙ్ఖరూపేణ శార్ఙ్గరూపేణ చ స్థితమ్॥
చలస్వరూపమత్యన్తం జపేనాన్తరితానిలమ్।

చక్రస్వరూపం చ మనో ధత్తే విష్ణుఃకరే స్థితమ్॥

పఞ్చరత్నే తు యా మాతా వైజయన్తీ గదాభృతః।

సా భూత హేతుసఙ్ఘాతభూతా మాతా చ వై ద్విజ॥

యానీన్ద్రియాణ్యశేషేణ బుద్ధికర్మాత్మకాని వై

శరాణి యాన్యశేషేణ తాని ధత్తే జనార్దనః॥

బిభర్తి యచ్చాసిరత్నమచ్యుతోఽత్యన్తనిర్మలమ్।

విద్యామయం ను తజ్జ్ఞానమవిద్యాచర్మసంస్థితమ్।।

భూతాని చ హృషీకేశో ధత్తే సర్వేన్ద్రియాణి చ।

విద్యావిద్యే చ మైత్రేయ సర్వమేతత్సమాశ్రితమ్॥

అస్త్రభూషణసంస్థానస్వరూపం రూపవర్జితమ్।

బిభర్తి మాయారూపోఽసౌ శ్రేయసే భగవాన్ హరిః।।

సవికారం ప్రధానం చ పుమాన్ స్వం చాఖిలం జగత్।

బిభర్తి పుణ్డరీకాక్షస్తదేవం పరమేశ్వరః॥ ఇతి॥

ఏవం స్వతః సిద్ధానామకృతకానాం శఙ్ఖాదీనామన్యేన ధర్తుమశక్యత్వాత్ యోగేన పాఞ్చజన్యత్వాదిశబ్దవాచ్యత్వాభావాత్ రూఢ్యా పాఞ్చజన్యత్వాదికముపపన్నం బ్రహ్మణా కల్పితం శార్ఙ్గమితి నామ। ఏవమన్యేషామప్రాకృతానాం పాఞ్చజన్యాదికం పరమాత్మన ఏవ। అవతారాదిష్వన్యత్ అప్రాకృతం వాచకవృత్తిప్రభృతిర్వా। కల్పితాని శఙ్ఖాదీని॥౨॥

యస్యోపరిష్టాదధితిష్ఠదాత్మా సర్వోపరిష్టాత్ పరమాత్మా ముక్తం తం విరజం నిత్యమను సంపరాయ స్వాహా।।3।।

యస్య బద్ధస్య ఉపరిష్టాత్ బద్ధాపేక్షయా ముక్తపరమసర్వోపరిష్టాదధితిష్ఠదాత్మా బద్ధముక్తనిత్యాపేక్షయా పరమాత్మా తం విరజం బద్ధాపేక్షయా ముక్తం విరజం అపహతపాప్మత్వాదిగుణవిశిష్టం ముక్తాపేక్షయా నిత్యం అను సాకల్యేన సంపరాయ ఉత్కృష్టాయ యద్వా ప్రకృత్యపేక్షయా బద్ధాయేత్యాది॥3॥

తమసస్సర్వభూతమధునాధ్వరేణ తం సత్త్వరూపమనుప్రవిస్య సంక్లేశయన్ సృష్టినిమిత్తాయ తస్మై పరబ్రహ్మణే పరంజ్యోతిషే స్వాహా ॥౪॥

“నాసదాసీన్నో సదాసీత్తదానీమ్। నాసీద్రజో నో వ్యోమాపరో యత్। కిమావరీవః కుహ కస్య శర్మన్। అమ్భః కిమాసీద్గహనం గభీరమ్। న మృత్యురమృతం తర్హి న। రాత్రియా అహ్న ఆసీత్ ప్రకేతః। ఆనీదవాత స్వధయా తదేకమ్। తస్మాద్ధాన్యం న పరః కించ నాస। తమ ఆసీత్ తమసా గూఢమగ్రే ప్రకేతమ్” ఇతి। జాబాలోపనిషది — “ఓం తదాహుః। కిం తదాసీత్। తస్మై స హోవాచ। న సన్నాసన్న సదసదితి తస్మాత్తమః స జాయతే తమసో భూతాదిరాకాశమాకాశాద్వాయుః వాయోరగ్నిః అగ్నేరాపః అద్భ్యః పృథివీ తదణ్డం సమభవత్। తద్వత్సంవత్సరమాత్రముషిత్వా ద్విధాఽకరోత్। అధస్తాత్ భూమిరుపరిష్టాదాకాశం మధ్యే పురుషో దివ్యః। సహస్రశీర్షా పురుషః। సహస్రాక్షః సహస్రపాత్ సహస్రబాహురితి సర్వం తమోభూతం సృష్టేః ప్రాగా మనోస్తు సత్త్వరూపం సహస్రశీర్షేత్యాదిరూపం ప్రజాసృష్టినిమిత్తాయ సృష్ట్యర్థమ్।

శ్రీవిష్ణుపురాణే—

ప్రకృతిం పురుషం చైవ ప్రవిశ్య స్వేచ్ఛయా హరిః।

క్షోభయామాస సంప్రాప్తే సర్గకాలే వ్యయః స్వయమ్॥

ప్రకృతిం పురుషం చైవ విధ్యనాదీ ఉభావపి।

మమ యోనిర్మహద్బ్రహ్మ తస్మిన్ గర్భం దధామ్యహమ్।

సంభవః సర్వభూతానాం తతో భవతి భారత॥

ఏవముక్తప్రకారేణ అనుప్రవిశ్య ప్రకృతిపురుషౌ శంక్లేశయన్ సృష్టిమకరోత్। కథమితి చేత్ సహస్రబాహురితి సోఽగ్రే భూతానాం మృత్యుమసృజత్। త్ర్యక్షం త్రిపాదం ఖణ్డపరశుమజీజనత్। తస్య బ్రహ్మేభిపేదే స బ్రహ్మాణమేవ వివేశ। స మానసాత్ సప్త పుత్రానసృజత్। తే హ విరాజం సప్తమానసానసృజన్ ప్రజాపతయ: "బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసీత్। బాహూ రాజన్యః కృతః। ఊరూ తదస్య యద్వైశ్యః। పద్భ్యా శూద్రో అజాయత। చన్ద్రమా మనసో జాత:। చక్షోః సూర్యో అజాయత", శ్రోత్రాద్వాయుశ్చ ప్రాణశ్చ హృదయాత్ ఇదం జాయతే అపానాన్నిషాదా యక్షరాక్షసగన్ధర్వా అప్సరోభ్యః పర్వతో లోమభ్యః ఓషధివనస్పతయో లలాటాత్ క్రోధజో రుద్రో జాయతే। తస్యైతస్య మహతో భూతస్య

నిఃశ్వసితమేతద్యదృగ్వేదో యజుర్వేదస్సామవేదోఽథర్వణవేద: శిక్షా కల్పో వ్యాకరణం ఛన్దో నిరుక్తం జ్యోతిషం న్యాయో మీమాంసా ధర్మశాస్త్రాణి వ్యాఖ్యానాన్యుపవ్యాఖ్యానాని సర్వాణి చ భూతాని హిరణ్యజ్యోతిర్యస్మిన్నయమాత్మా ధీయన్తే భువనాని విశ్వా ఆత్మానం ద్విధాఽకరోత్। అర్ధేన స్త్రీ అర్ధేన పురుషో దేవో భూత్వా దేవానసృజత్ ఋషిర్భూత్వా ఋషీన్ యక్షరాక్షసగన్ధర్వాన్ గ్రామ్యానారణ్యాంశ్చ పశూనసృజత్। ఇతరా గా ఇతరోఽనడుహ ఇతరా బడబా ఇతరోఽశ్వతరాన్ ఇతరా గర్దభీః ఇతరో గర్దభాన్ ఇతరా విశ్వంభరీరితరో విశ్వంభరాన్" ఇతి ఏవం సృష్టవాన్। అయం పరమాత్మా క ఇత్యాకాఙ్క్షాయాం తస్మై పరబ్రహ్మణే పరంజ్యోతిష ఇతి పురుషనారాయణపరంబ్రహ్మపరంతత్త్వపరంజ్యోతిః పరమాత్మాదిశబ్దవాచ్యో నారాయణ ఏవేతి జ్ఞాపయితుం పరబ్రహ్మణే పరంజ్యోతిష ఇత్యుక్తమ్। పరబ్రహ్మగ్రహణాత్ సర్వమపి గృహీతం భవతి।

కిఞ్చ—

తమీశ్వరాణాం పరమం మహేశ్వరం తం దేవతానాం పరమం చ దైవతమ్।

పతిం పతీనాం పరమం పరస్తాద్విదామ దేవం భువనేశమీడ్యమ్॥

న తస్య కార్యం కరణం చ విద్యతే న తత్సమశ్చాభ్యధికశ్చ దృశ్యతే।

పరాస్య శక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతే స్వాభావికీ జ్ఞానబలక్రియా చ॥

ఇత్యాది। కించ– “యతో వా ఇమాని భూతాని జాయన్తే" ఇత్యాది। జగత్కారణం బ్రహ్మేత్యుక్తం జగత్కారణత్వాత్ విష్ణ్వాదిమూర్తీంనాం మూలభూతానాం షట్కోశషడూర్మిలేశాభావాత్।

న భూతసఙ్ఘసంస్థానం దేవస్య పరమాత్మనః।

న తస్య ప్రాకృతా మూర్తిర్మాంసమేదోఽస్థిసమ్మితా।

సర్వభూతమయం దేహం త్రైలోక్యే సర్వజన్తుషు ॥

ఇత్యప్రాకృతత్వాత్ ఋత సత్యం పరం బ్రహ్మ" ఇత్యాదిపరబ్రహ్మస్వరూపప్రతిపాదనాత్ పాదాదర్ధాత్ త్రిపాదాత్ దేవేషు క్రమేణాదిమూర్తిశ్చ మూర్త్యా క్రమేణ విష్ణుం మహావిష్ణుం సదావిష్ణుం వ్యాపినారాయణ ఇతి చతుర్మూర్తయో భవన్తీతి మరీచ్యాదిభిః ప్రతిపాదితత్వాత్"

తమీశ్వరాణాం పరమం మహేశ్వరమ్" ఇత్యుక్తత్వాచ్చ। "ఋతమగ్నిర్వా ఋతమసావాదిత్యమ్", "అగ్నిస్సర్వా దేవతాః", "అసావాదిత్యో బ్రహ్మ" ఇతి సమస్తకల్యాణగుణాభిప్రాయేణ ఋతం సత్యమిత్యుక్తం "పూర్ణత్వాత్ పురుషః" ఇతి పాదనారాయణాదిషు పూర్ణత్వాభావాత్పూర్ణత్వాద్వ్యాపినారాయణస్య।

పరశబ్దేన చ వ్యాపీ నారాయణ ఇతీరితః।

నారశబ్దేన జీవానాం సమూహః ప్రోచ్యతే బుధైః॥

తేషామయనభూతత్వాన్నారాయణ ఇహోచ్యతే।

నరసంబన్ధినో నారా నరశ్చ పురుషోత్తమః॥

నామ్యత్యఖిలవిజ్ఞానం నాశయత్యఖిలం తమః।

నరిష్యతి చ సర్వత్ర నరస్తస్మాత్సనాతనః।।

నరసంబన్ధినః సర్వే చేతనాచేతనాత్మకాః।

నృగన్తవ్యతయా నారా భార్యా పోష్యతయా నరాః॥

తథా —

నియామ్యత్వేన సృజ్యత్వప్రవేశభరణైస్తథా।

అయం తే నిహితో నారాత్ వ్యాప్నోతి క్రియయాఽఖిలమ్॥

నారాశ్చాప్యయనం తస్య తస్మై భావనిరూపణాత్।

నరాణామయనం వాసశ్చేతనస్యాయనం సదా।

పరమా చ గతిస్తేషాం నరాణామాత్మనా స్థితిః॥

వ్యాపినారాయణపరత్వాభిప్రాయేణ తస్మై పరబ్రహ్మణే ఇత్యుక్తమ్॥౪॥

జేనాతిర్జేనాతిషాం జేనాతిరోజో బలమాహరత్సత్త్వాత్మకం సంజేనాతిరిత్థం తస్మై సూక్ష్మసూక్ష్మాయ తేజసే స్వాహా।।౫॥

పరబ్రహ్మభూతనారాయణస్య మాహాత్మ్యం ప్రతిపాదయతి అత్యన్తదీపవత్ సూర్యచన్ద్రాగ్న్యాదీనాం జేనాతిః దీప్తిః ఓజః పరబలాహరణసామర్థ్యమోజః జగత్సృష్ట్యాదికం కుర్వతస్తస్య శ్రీమహావిష్ణోః బలం సత్త్వం సత్త్వాత్మకం తదన్తర్యామిణాం సంజేనాతిః సమ్యక్ జ్యోతిః ఇత్థం ఉక్తప్రకారేణ తస్మై॥౫॥

సత్త్వం సత్త్వాత్మకం వా రజో రజస ఆత్మకస్తమస్తమస ఆధార: సాకృతం నిరీశ్వరమీశ్వరాయ స్వాహా॥౬॥

అయమపి మన్త్రః పూర్వోక్తపరమాత్మపరః సత్త్వం సాత్త్వికం సత్త్వాత్మకం తదన్తర్యామిణం రజో రజస ఆత్మకః తదన్తర్యామిణం తమః తమస ఆధారః సాకృతం ఆకృతసహితం నిరీశ్వరమ్,

న తస్య కశ్చిత్ పతిరస్తి లోకే

న చేశితా నైవ చ తస్య లిఙ్గమ్।

స కారణం కరణాధిపాధిపో

న చాస్య కశ్చిజ్జనితా న చాధిపః॥ ఇతి॥

ఈశ్వరాయ సర్వేశ్వరాయేత్యర్థః।

విగ్రహో హవిరాదానం యుగపత్కర్మసన్నిధిః।

ప్రీతిః ఫలప్రదత్వం చ దేవతానాం న విద్యతే॥ ఇతి॥

విగ్రహాదిపఞ్చకాభావాత్ చతుర్థ్యన్తః శబ్దో దేవతా శబ్దాతిరిక్తదేవతాభావాత్ మన్త్రార్థవాదానాం తత్ర తాత్పర్యాభావాచ్చ ఈశ్వరాయేతి కథముచ్యత ఇతి చేత్—ఉచ్యతే; "యద్వై కించ మనురవదత్ తద్భేషజమ్" ఇతి శ్రుతేః,

మన్వర్థవిపరీతా తు యా స్మృతిః సా న శస్యతే॥

ఇతి సంవర్తస్మరణాచ్చ। ప్రమాణత్వేనాభిహితాయాం మనుస్మృతౌ—

ప్రత్యక్షం చానుమానం చ శాస్త్రం చ వివిధాగమమ్।

త్రయం సువిదితం కార్యం ధర్మశుద్ధిమభీప్సతా॥

ఇతి ప్రత్యక్షాదీనాం త్రయాణాం ప్రామాణ్యప్రతిపాదనాత్ "మహాఁ ఇన్ద్రో వజ్రబాహుః", వజ్రహస్తః పురన్దరః" ఉత్తిష్ఠన్నోజసా సహ పీత్వా శిప్రే అవేపయః" ఇత్యాదిదేవతాసద్భావప్రతిపాదనాత్ గారుడాదిషు మన్త్రేషు మన్త్రవర్ణానాం స్వార్థే తాత్పర్యదర్శనాత విషహరణాదిషు దృష్టత్వాచ్చ ఈశ్వరసద్భావోఽస్తీత్యవగన్తవ్యః। స్మృతీనామపి వేదమూలత్వే త్రేధా నిర్వాహః కార్య ఇతి। నిత్యానుమేయశ్రుతిమూలత్వం ప్రాభాకరాః। ఉత్సన్నశాఖామూలత్వమాపస్తమ్బాద్యాః। విప్రకీర్ణశాఖామూలత్వమితరే। నిత్యానుమేయశ్రుతిమూలత్వే అక్షరానుపూర్వ్యవిశేషవిశిష్టస్య నిత్యానుమేయశ్రుతిమూలత్వమ్। నాక్షరానుపూర్వ్యమూలత్వం యద్యుచ్యతే తర్హి ఘటపటాదీనామపి నిత్యానుమేయశ్రుతిమూలత్వం స్యాత్। ఆనుపూర్వ్యవిశేషవిశిష్టస్యేతి చేదుచ్చార్యమాణానుపూర్వ్యవిశేషణవిశిష్టత్వమితి సిద్ధాన్తేఽనుమేయత్వం భజ్యేతేతి। ఉత్సన్నశాఖా మూలమితి చేత్ తేఽపి భిన్నభిన్నపాఠాః ప్రయోగాదనుమీయన్త ఇతి విక్షేపోత్సన్నా వా ఏకైవేతి చేన్న సర్వవేదసాక్షాత్కారవతో వ్యాసస్య ఏకస్యాపి శిష్యస్యాధ్యాపనసామర్థ్యాభావేన తథా వక్తుమయుక్తమ్। భవేదేవేతి చేత్ సః పదక్రమాదిరూపేణాధీయమానత్వాత్ తథా వక్తుమయుక్తమ్। కిన్తు ప్రకీర్ణశాఖామూలత్వం వక్తుం యుక్తమ్।।

తదుక్తమ్—

దుర్బోధా వైదికాశ్శబ్దాః ప్రకీర్ణత్వాచ్చ తే ఖిలాః।
తద్ధైత ఏవ స్పష్టార్థాః స్మృతితన్త్రే ప్రతిష్ఠితాః॥ ఇతి॥

ప్రసఙ్గాదేతత్సర్వముపపాదితమ్॥౬॥

అనిర్భిణ్ణం యస్యేదమాసీదుదకాత్మకం యస్యోదావోఽయనుథముచ్చముచ్చైరురుగాయ స్వాహా॥౭॥

యస్య పరమాత్మనః యదా ప్రళయః తదా లోకే అనిర్భిణ్ణం భేదరహితం నిరన్తరముదకాత్మకమాసీత్। యస్య పరమాత్మనో దగ్ధుమిచ్ఛా యదా యదా ఉదావః ఉత్కృష్టో దావః ప్రళయాగ్నిః అయనుథం తథా అసమృద్ధిః ఉచ్చం అత్యన్తం ఉచ్చైరురుగాయ శ్రుతిస్మృతిషు సర్వత్ర అత్యన్తం గాయతి ఇతి ఉరుగః తస్మై॥౭॥

యస్యేచ్ఛా లోకే వా ప్రజాయతిర్లోకే యస్మై వాసి తస్మై వాసీత్ యద్వాస్సంజాతం [౧] యత్సర్వమీశమాశిషే స్వాహా।।౮॥

యస్య పరమాత్మనః ఇచ్ఛా లోకే ప్రజానామాయతిః సృష్ట్యాదికం సోఽకామయత బహు స్యాం ప్రజాయేయేతి" ఇత్యాదిశ్రుతేః। మనసైవ జగత్సృష్టిసంహారౌ కరోతి యః తస్యాం పక్షక్షపణే కియాన్ విస్తర ఇతి లోకే ...

(మాతృకాయామేతావదేవోపలబ్ధమ్)

యజ్ఞోపవీతోపనిషత్

యజ్ఞోపవీతీ ధృతచక్రధారీ యో బ్రహ్మవిద్బ్రహ్మవిదాం మనీషీ హిరణ్యమాదాయ సుదర్శనం కృత్వా వహ్నిసంయుక్తం స్త్రీ శూద్రో బాహుభ్యాం ధారయేత్। తస్మాద్గర్భేణ జాయతే। బ్రాహ్మణస్య శరీరం జాయతే। శ్రీవిష్ణుం సర్వేశ్వరం భజన్తి।

నాసాదికేశపర్యన్తమూర్ధ్వపుణ్డ్రం తు ధారయేత్।

ఉద్ధృతాసి వరాహేణ కృష్ణేన శతబాహునా॥

భూమిర్ధేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ॥

మృత్తికే న మే పాపం త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్॥

తస్మాద్ద్విరేఖం భవతి తం దేవకీపుత్రం సమాశ్రయే। అగ్నినా వై హోత్రా చక్రం పాఞ్చజన్యం ప్రతప్తం ద్వయోర్భుజయోర్ధారయేత్। ఆత్మకృతమాచరేత్। ఆచార్యస్య సంముఖం ప్రపద్యేత। తస్మాద్వైకుణ్ఠం న పునరాగమనం సాలోక్యసామీప్యసారూప్యసాయుజ్యం గచ్ఛతి। య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇతి యజ్ఞోపవీతోపనిషత్ సమాప్తా

రాఘోపనిషత్

ప్రథమః ప్రపాఠకః

ఓం అథ సుషుప్తౌ రామః స్వబోధమాధాయేవ కిం మే దేవః క్వాసౌ కృష్ణో యోఽయం మమ భ్రాతేతి తస్య కా నిష్ఠా బ్రూహీతి। సా వై హ్యువాచ। రామ శృణు

భూర్భువస్స్వర్మహర్జనస్తపస్సత్యం తలం వితలం సుతలం రసాతలం తలాతలం మహాతలం పాతాలం ఏవం పఞ్చాశత్కోటియోజనం బహులం స్వర్ణాణ్డం బ్రహ్మాణ్డమితి అనన్తకోటిబ్రహ్మాణ్డానాముపరి కారణజలోపరి మహావిష్ణోర్నిత్యం స్థానం వైకుణ్ఠః। స హ పృచ్ఛతి। కథం శూన్యమణ్డలే నిరాలమ్బనే వైకుణ్ఠ ఇతి సాఽనుయుక్తా। పద్మాసనాసీనః కృష్ణధ్యానపరాయణః శేషదేవోఽస్తి। తస్యానన్తరోమకూపేష్వనన్తకోటిబ్రహ్మాణ్డాని అనన్తకోటికారణజలాని తస్య సప్తకోటిపరిసహస్రపరిమితాః ఫణాః తదుపరి వైకుణ్ఠో విష్ణులోక ఇతి। రుద్రలోకః శివవైకుణ్ఠ ఇతి। దశకోటియోజనవిస్తీర్ణో రుద్రలోకః। తదుపరి విష్ణులోకః। సప్తకోటియోజనవిస్తీర్ణో విష్ణులోకః। తదుపరి సుదర్శనచక్రం త్రికోటియోజనవిస్తీర్ణమ్। తదుపరి కృష్ణస్య స్థానం గోకులాఢ్యం మాథురమణ్డలం మహత్పదం సుధామయసముద్రేణావేష్టితమితి। తత్రాష్టదలకేసరమధ్యే మణిపీఠే సప్తావరణకమితి। స పృచ్ఛతి। కిం రూపం కింస్థానం కిం పద్మం కిమన్తః కేసరః కిమావరణమ్। ఇత్యుక్తే సాఽనుయుక్తా। గోకులాఢ్యే మాథురమణ్డలే బృన్దావనమధ్యే సహస్రదళపద్మే షోడశదలమధ్యే అష్టదలకేసరే గోవిన్దోఽపి శ్యామపీతామ్బరో ద్విభుజో మయూరపిఞ్ఛశిరాః వేణువేత్రహస్తో నిర్గుణః సగుణ నిరాకారః సాకారో నిరీహః స చేష్టతే విరాజత ఇతి। పార్శ్వే రాధికా చేతి। తస్యా అంశో లక్ష్మీదుర్గావిజయాదిశక్తిరితి। పశ్చిమే సమ్ముఖే లలితా। వాయవ్యే శ్యామలా। ఉత్తరస్మిన్ శ్రీమతీ। ఐశాన్యాం హరిప్రియా। పూర్వస్మిన్ విశాలా। అగ్నేయ్యాం శ్రద్ధా। యామ్యాం పద్మా। నైర్ఋత్యాం భద్రా। షోడశదలే అగ్రే చన్ద్రావతీ। తద్వామే చిత్రరేఖా। తత్పార్శ్వే చిత్రకరా। తత్పార్శ్వే మదనసున్దరీ। తత్పార్శ్వే శ్రీమదా। తత్పార్శ్వే శశిరేఖా। తత్పార్శ్వే కృష్ణప్రియా। తత్పార్శ్వే బృన్దా। తత్పార్శ్వే మనోహరా। తత్పార్శ్వే యోగనన్దా। తత్పార్శ్వే పరానన్దా। తత్పార్శ్వే ప్రేమానన్దా। తత్పార్శ్వే సత్యానన్దా। తత్పార్శ్వే చన్ద్రా। తత్పార్శ్వే కిశోరీవల్లభా। తత్పార్శ్వే కరుణాకుశలా ఇతి। ఏవం వివిధా గోప్యః కృష్ణసేవాం కుర్వన్తీతి। ఇతి వేదవచనం భవతి। ఇతి వేదవచనం భవతి। ఇతి వేదవచనం భవతి। మానసపూజయా జపేన ధ్యానేన కీర్తనేన స్తుత్యా మానసేన సర్వేణ నిత్యస్థలం ప్రాప్నోతి। నాన్యేనేతి। నాన్యేనేతి। నాన్యేనేతి॥

ఇత్యాథర్వణ్యాం పురుషబోధన్యాం పారమహంస్యాం ప్రథమః ప్రపాఠకః

ద్వితీయః ప్రపాఠకః

ఓం సాऽనుయుక్తా। తస్య బాహ్యేషు శతదలపద్మపత్రేషు యోగపీఠేషు రాసక్రీడానురక్తా గోప్యస్తిష్ఠన్తి। ఏతచ్చతుర్ద్వారం లక్షసూర్యసముజ్జ్వలమ్। తత్ర ద్రుమాకీర్ణమ్। తత్రప్రథమావరణే పశ్చిమే సమ్ముఖే స్వర్ణమణ్డపే దేవకన్యా। ద్వితీయే సుదామాది। తృతీయే కిఙ్కిణ్యాది। చతుర్థే లవఙ్గాది। పఞ్చమే కల్పతరోర్మూలే ఉషా తత్సహితోऽనిరుద్ధోऽపి। షష్ఠే దేవాః। సప్తమే రక్తవర్ణో విష్ణురితి ద్వారపాలాః। ఏతద్బాహ్యం రాధాకుణ్డమ్। తత్ర స్నాత్వా రాధాఙ్గం భవతి। ఈశ్వరస్య దర్శనయోగ్యం భవతి। యత్ర స్నాత్వా నారద ఈశ్వరస్య నిత్యస్థలసామీప్యయోగ్యో భవతి। రాధాకృష్ణయోరేకమాసనమ్। ఏకా బుద్ధిః। ఏకం మనః। ఏకం జ్ఞానమ్। ఏకం ఆత్మా। ఏకం పదమ్। ఏకా ఆకృతిః। ఏకం బ్రహ్మ। తయా సమం హేమమురళీం వాదయన్ హేమస్వరూపామనురాగసంవలితాం కల్పతరోర్మూలే [ఆస్తే।] సురభివిద్యా అక్షమాలా శ్రుతిరివ పరమా సిద్ధా సాత్త్వికీ। (శుద్ధా సాత్త్వికీ గుణాతీతా స్నేహభావరహితా। అత ఏవ ద్వయోర్న భేదః। కాలమాయాగుణాతీతత్వాత్। తదేవ స్పష్టయతి అథేతి। అథానన్తరం మఙ్గలే వా। అథ వా శ్రీబృన్దావనమధ్యే ఋగ్యజుస్సామస్వరూపమ్। ఋగాత్మకో మకారః। యజురాత్మక ఉకారః। శ్రీరామః సామాత్మకోऽపి అకారః। శ్రీకృష్ణః అర్ధమాత్రాత్మకోऽపి। యశోదా ఇవ బిన్దుః। పరబ్రహ్మ సచ్చిదానన్దానందరాధాకృష్ణయోః పరస్పరసుఖాభిలాషరసాస్వాదన ఇవ తత్సచ్చిదానన్దామృతం కథ్యతే। తల్లక్షణం యత్ ప్రణవం బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకం ఇచ్చాజ్ఞానశక్తినిష్ఠం కాయికవాచికమానసికభావం సత్త్వరజస్తమస్స్వరూపం సత్యత్రేతాద్వాపరానుగీతమ్। ద్వాపరస్య పశ్చాద్వర్తతే కలిః। ఏతచ్చతుర్యుగేషు గీయతే। తద్భూర్భువస్స్వర్లక్షణమోఙ్కార ఏవ। యచ్చాన్యదతిరిక్తం కాలాతీతం తదప్యోఙ్కార ఏవ। సర్వం హ్యేతద్బ్రహ్మ ఆత్మా సోऽహమస్మి ఇతి ధీమహి చిన్తయేమహి। "ఆదిత్యో వా ఏష ఏతన్మణ్డలం తపతి" ఇతి యత్ శ్వేతాఖ్యం శ్వేతద్వీపనామ స్థానం తురీయాతీతం గోకులమథురాద్వారకాణాం తురీయమేతద్దివ్యం వృన్దావనమితి పురైవోక్తం సర్వం సంపత్సంప్రదాయానుగతం యత్ర॥)

ఇత్యథర్వణ్యాం పురుషబోధన్యాం పారమహంస్యాం ద్వితీయః ప్రపాఠకః

తృతీయః ప్రపాఠకః

అథానన్తరం భద్రశ్రీలోహభాణ్డీరమహాతాలఖదిరవకులకుముదకామ్యమధుబృన్దావనాని ద్వాదశవనాని కాలిన్ద్యాః పశ్చిమే సప్తవనాని పూర్వస్మిన్ పఞ్చవనాని ఉత్తరస్మిన్ గుహ్యాని సన్తి।
మథురావనమధువనమహావనఖాదిరవనభాణ్డీరవననన్దీశ్వరవననన్దవనానన్దవనఖాణ్డవవన పలాశవనాశోకవనకేతకవనద్రుమవన-
గన్ధమాదనవనశేషశాయివనశ్యామాయువనభుజ్యావనదధివనవృషభానువనసంకేతవనదీప వనరాసవనక్రీడావనోత్సుకవనాన్యేతాని చతుర్వింశతివనాని నిత్యస్థలాని నానాలీలయాధిష్ఠాయ కృష్ణః క్రీడతి। [తాని వనాని] వసన్తఋతుసేవితాని మన్దాదిపవనయుక్తాని [సన్తి] యత్ర దుఃఖం నాస్తి సుఖం నాస్తి జరా నాస్తి మరణం నాస్తి క్రోధో నాస్తి తత్ర పూర్ణానన్దమయః శ్రీకైశోరకృష్ణః
శిఖణ్డిదలలమ్బితత్రియుమగుఞ్జావతంసమణిమయకిరీటశిరాః గోరోచనాతిలకః కర్ణయోర్మకరకుణ్డలో వన్యస్రగ్వీ మాలతీదామభూషితశరీరః కరే కఙ్కణం బాహౌ కేయూరం పాదయోః కిఙ్కిణీం కట్యాం పీతామ్బ [రం చ ధారయన్] గమ్భీరనాభికమలః సువృత్తనాసాయుగలో ధ్వజవజ్రాదిచిహ్నితపాదపద్మో మహావిష్ణు [రాస్తే]।

ఏవంరూపం కృష్ణచన్ద్రం చిన్తయేన్నిత్యశః సుధీః॥ఇతి॥

తస్యాద్యా ప్రకృతీ రాధికా నిత్యా నిర్గుణా సర్వాలఙ్కారశోభితా ప్రసన్నాశేషలావణ్యసున్దరీ। అస్మదాదీనాం జన్మ తదధీనం అస్యాంశాద్బహవో విష్ణురుద్రాదయో భవన్తి। ఏవంభూతస్యాగాధమహిమ్నః సుఖసిన్ధోరుత్పన్నమితి మానసపూజయా ధ్యానేన కీర్తనేన స్తుత్యా మానసేన సర్వేణ నిత్యస్థలం ప్రాప్నోతి। నాన్యేనేతి। నాన్యేనేతి। యేతి। ఇతి వేదవచనం భవతి। ఇతి వేదవచనం భవతి। ఇతి వేదవచనం భవతి ॥

ఇత్యాథర్వణ్యాం పురుషబోధన్యాం పారమహంస్యాం తృతీయః ప్రపాఠకః

చతుర్థః ప్రపాఠకః

అథ పురుషోత్తమో యస్యాం నిశాయాం తురీయం సాక్షాద్బ్రహ్మ। యత్ర పరమసంన్యాసస్వరూపః కృష్ణః కల్పపాదపః। యత్ర లక్ష్మీర్జామ్బవతీ రాధికా విమలా చన్ద్రావలీ సరస్వతీ లలితాదిరితి। సాక్షాద్బ్రహ్మస్వరూపో జగన్నాథః అహంశేషాంశజ్యోతీరూపః సుదర్శనో భక్తశ్చ। ఏవం పఞ్చధా విభూతమితి। యత్ర చ మథురా గోకులం ద్వారకా వైకుణ్ఠపురీ శ్వేతపురీ రామపురీ యమపురీ నరసింహపురీ నరనారాయణపురీ కుబేరపురీ గణేశపురీ శక్రపురీ ఏతా దేవతాస్తిష్ఠన్తి। యత్ర రసాతలపాతాలగఙ్గారోహిణీకుణ్డమమృతకుణ్డమిత్యాదినానాపురీ। యత్రాన్నం సిద్ధాన్నమ్। (1'శూద్రాదిస్పర్శదోషరహితం బ్రహ్మదిసంస్కారాపేక్షారహితం యత్ర శ్రీజగన్నాథస్య యోగమిత్యర్థః। "నాభ్యా ఆసీత్" ఇతి మన్త్రేణ, "అన్నపతేఽన్నస్య" ఇతి మన్త్రేణ, "అన్నాద్యాయ వ్యూహధ్వం సోమో రాజాయ భాగమత్సమే సుఖం ప్రమార్యతే యశసా చ బలైన చ" ఇతి మన్త్రేణ, " విశ్వకర్మణి స్వాహా" ఇతి మన్త్రేణ, "ఆపో జ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువః సువరోమ్" ఇతి మన్త్రేణ, "పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి స్వాహా "ఇతి మన్త్రేణ, "అన్నం బ్రహ్మ" ఇతి శ్రుత్యా చ కైవల్యముక్తిరుచ్యతే। యత్రాన్నం బ్రహ్మ పరమం పవిత్రం శాన్తో రసః కైవల్యముక్తిః సిద్ధా భూర్భువస్స్వర్మహత్తత్త్వమిత్యాది యత్ర భార్గవీ యమునా సముద్రమమృతమయం బృన్దావనాని నీలపర్వతగోవర్ధనసింహాసనం ప్రాసాదో మణిమణ్డపో విమలాదిషోడశచణ్డికాగోప్యో యత్ర సముద్రతీరే చ నిరన్తరం కామధేనుబృన్దం యత్ర నృసింహాదయో దేవతా ఆవరణాని యత్ర న జరా న మృత్యుర్న కాలో న భఙ్గో న జయో న వివాదో న హింసా న శాన్తిర్న స్వప్న ఏవం లీలాకామశరీరీ స్వవినోదార్థం భక్తైః సహోత్కణ్ఠితైస్తత్ర క్రీడతి కృష్ణః।)

ఏకో దేవో నిత్యలీలానురక్తో

భక్తవ్యాపీ భక్తహృద్యన్తరాత్మా।

కర్మాధ్యక్షః సర్వభూతాధివాసః

సాక్షీ చేతా కేవలో నిర్గుణశ్చ॥

మానసపూజయా జపేన ధ్యానేన కీర్తనేన స్తుత్యా మానసేన సర్వేణ నిత్యస్థలం ప్రాప్నోతి। నాన్యేనేతి। నాన్యేనేతి। నాన్యేనేతి। ఇతి వేదవచనం భవతి। ఇతి వేదవచనం భవతి। ఇతి వేదవచనం భవతి॥

ఇత్యాథర్వణ్యాం పురుషబోధన్యాం పారమహంస్యాం చతుర్థః ప్రపాఠకః

ఇతి రాధోపనిషత్ సమాప్తా

లాఙ్గూలోపనిషత్

ఓం అస్య శ్రీఅనన్తఘోరప్రలయజ్వాలాగ్నిరౌద్రస్య వీరహనుమత్సాధ్యసాధనాఘోరమూలమన్త్రస్య ఈశ్వర ఋషిః। అనుష్టుప్ ఛన్దః। శ్రీరామలక్ష్మణౌ దేవతా। సౌం బీజమ్। అఞ్జనాసూనురితి శక్తిః। వాయుపుత్ర ఇతి కీలకమ్। శ్రీహనుమత్ప్రసాదసిద్ధ్యర్థం భూర్భువస్స్వర్లోకసమాసీనతత్త్వంపదశోధనార్థం జపే వినియోగః।

ఓం భూః నమో భగవతే దావానలకాలాగ్నిహనుమతే అఙ్గుష్ఠాభ్యాం నమః। హృదయాయ నమః। ఓం భువః నమో భగవతే చణ్డప్రతాపహనుమతే తర్జనీభ్యాం నమః। శిరసే స్వాహా। ఓం స్వః నమో భగవతే చిన్తామణిహనుమతే మధ్యమాభ్యాం నమః। శిఖాయై వషట్। ఓం మహః నమో భగవతే పాతాలగరుడహనుమతే అనామికాభ్యాం నమః। కవచాయ హుమ్। ఓం జనః నమో భగవతే కాలాగ్నిరుద్రహనుమతే కనిష్ఠికాభ్యాం నమః। నేత్రత్రయాయ వౌషట్। ఓం తపః సత్యం నమో భగవతే భద్రజాతివికటరుద్రవీరహనుమతే కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః। అస్త్రాయ ఫట్। పాశుపతేన దిగ్బన్ధః। అథ ధ్యానమ్—

వజ్రాఙ్గం పిఙ్గనేత్రం కనకమయలసత్కుణ్డలాక్రాన్తగణ్డం
దమ్భోలిస్తమ్భసారప్రహరణవివశీభూతరక్షోఽధినాథమ్।

ఉద్యల్లాఙ్గులఘర్షప్రచలజలనిధిం భీమరూపం కపీన్ద్రం
ధ్యాయన్తం రామచన్ద్రం ప్లవగపరివృఢం సత్త్వసారం ప్రసన్నమ్॥

ఇతి మానసోపచారైః సంపూజ్య, ఓం నమో భగవతే దావానలకాలాగ్ని హనుమతే [జయశ్రియో జయజీవితాయ] ధవలీకృతజగత్త్రయ వజ్రదేహ వజ్రపుచ్ఛ వజ్రకాయ వజ్రతుణ్డ వజ్రముఖ వజ్రనఖ వజ్రబాహో వజ్రరోమ వజ్రనేత్ర వజ్రదన్త వజ్రశరీర సకలాత్మకాయ భీమకర పిఙ్గలాక్ష ఉగ్ర ప్రలయకాలరౌద్ర వీరభద్రావతార శరభసాలువభైరవదోర్దణ్డ లఙ్కాపురీదాహన ఉదధిలఙ్ఘన దశగ్రీవకృతాన్త సీతావిశ్వాస ఇర్శ్వరపుత్ర అఞ్జనాగర్భసంభూత ఉదయభాస్కరబిమ్బానలగ్రాసక దేవదానవఋషిమునివన్ద్య పాశుపతాస్త్రబ్రహ్మాస్త్రబైలవాస్త్రనారాయణాస్త్రకాలశక్తికాస్త్రదణ్డకాస్త్రపాశాఘోరాస్త్రనివారణ పాశుపతాస్త్రబ్రహ్మాస్త్రబైలవాస్త్రనారాయణాస్త్రమృడ సర్వశక్తిగ్రసన మమాత్మరక్షాకర పరవిద్యానివారణ ఆత్మవిద్యాసంరక్షక అగ్నిదీప్త అథర్వణవేదసిద్ధస్థిరకాలాగ్ని నిరాహారక వాయువేగ మనోవేగ శ్రీరామతారకపరబ్రహ్మవిశ్వరూపదర్శన లక్ష్మణప్రాణప్రతిష్ఠానన్దకర స్థలజలాగ్ని మర్మభేదిన్ సర్వశత్రూన్ ఛిన్ధి ఛిన్ధి మమ వైరిణః ఖాదయ ఖాదయ మమ సంజీవనపర్వతోత్పాటన డాకినీవిధ్వంసన సుగ్రీవసఖ్యకరణ నిష్కలఙ్క కుమారబ్రహ్మచారిన్ దిగమ్బర సర్వపాప సర్వగ్రహ కుమారగ్రహ సర్వం ఛేదయ ఛేదయ భేదయ భేదయ భిన్ధి భిన్ధి ఖాదయ ఖాదయ టఙ్క టఙ్క తాడయ తాడయ మారయ మారయ శోషయ శోషయ జ్వాలయ జ్వాలయ హారయ హారయ దేవదత్తం నాశయ నాశయ అతిశోషయ అతిశోషయ మమ సర్వం చ హనుమన్ రక్ష రక్ష ఓం హ్రాం హ్రీం హూం హుం ఫట్ ఘే స్వాహా॥

ఓం నమో భగవతే చణ్డప్రతాపహనుమతే మహావీరాయ సర్వదుఃఖవినాశనాయ గ్రహమణ్డలభూతమణ్డలప్రేత పిశాచమణ్డలసర్వోచ్చాటనాఅతిభయఙ్కరజ్వరమాహేశ్వరజ్వర-విష్ణుజ్వర-బ్రహ్మజ్వర-వేతాళబ్రహ్మరాక్షసజ్వర-పిత్తజ్వర-శ్లేష్మసాన్నిపాతికజ్వర-విషమజ్వర-శీతజ్వర-ఏకాహికజ్వర-ద్వయాహికజ్వర-త్ర్యైహికజ్వర-చాతుర్థికజ్వర-అర్ధమాసికజ్వర-మాసికజ్వర-షాణ్మాసికజ్వర-సాంవత్సరికజ్వర-అస్థ్యన్తర్గతజ్వర-మహాపస్మార- భ్రమికాపస్మారాంశ్చ భేదయ భేదయ ఖాదయ ఖాదయ ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం హుం ఫట్ ఘే ఘే స్వాహా॥

ఓం నమో భగవతే చిన్తామణిహనుమతే అఙ్గశూల-అక్షిశూల-శిరశ్శూల- గుల్మశూల-ఉదరశూల-కర్ణశూల-నేత్రశూల-గుదశూల-కటిశూల-జానుశూల-జఙ్ఘాశూల-హస్తశూల-పాదశూల-గుల్ఫశూల-వాతశూల-పిత్తశూల-పాయుశూల-స్తనశూల-పరిణామశూల-పరిధామశూల-పరిబాణశూల-దన్తశూల-కుక్షిశూల సుమనశ్శూల-సర్వశూలాని నిర్మూల్య నిర్మూల్య దైత్యదానవకామినీవేతాల-బ్రహ్మరాక్షసకోలాహలనాగపాశానన్తవాసుకి-తక్షకకార్కోటకలిఙ్గపద్మకకుముదజ్వలరోగపాశమహామారీన్ కాలపాశవిషం నిర్విషం కురు కురు ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం హుం ఫట్ ఘేఘే స్వాహా ॥

ఓం హ్రీం శ్రీం క్లీం గ్లాం గ్లీం గ్లూం ఓం నమో భగవతే పాతాలగరుడహనుమతే భైరవవనగతగజసింహేన్ద్రాక్షీపాశబన్ధం ఛేదయ ఛేదయ ప్రలయమారుత కాలాగ్ని హనుమన్ శృఙ్ఖలాబన్ధం విమోక్షయ విమోక్షయ సర్వగ్రహం ఛేదయ ఛేదయ మమ సర్వకార్యాణి సాధయ సాధయ మమ ప్రసాదం కురు కురు మమ ప్రసన్న శ్రీరామసేవకసింహ భైరవస్వరూప మాం రక్ష రక్ష ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం హ్రాం హ్రీం క్ష్మీం భ్రైం శ్రాం శ్రీం క్లాం క్లీం క్రాం క్రీం హ్రాం హ్రీం హూం హైం హ్రౌం హ్రః హ్రాం హ్రీం హుం ఖ ఖ జయ జయ మారణ మోహన ఘూర్ణ ఘూర్ణ దమ దమ మారయ మారయ వారయ వారయ ఖే ఖే హ్రాం హ్రీం హ్రూం హుం ఫట్ ఘే ఘే స్వాహా॥

ఓం నమో భగవతే కాలాగ్నిరౌద్రహనుమతే భ్రామయ భ్రామయ లవ లవ కురు కురు జయ జయ హస హస మాదయ మాదయ ప్రజ్వలయ ప్రజ్వలయ మృడయ మృడయ త్రాసయ త్రాసయ సాహయ సాహయ వశయ వశయ శామయ శామయ అస్త్రత్రిశూలడమరుఖఙ్గకాలమృత్యుకపాలఖట్వాఙ్గధర అభయశాశ్వత హుం హుం అవతారయ అవతారయ హుం హుం అనన్తభూషణ పరమన్త్ర-పరయన్త్ర -పరతంత్ర-శతసహస్ర-కోటితేజఃపుఞ్జం భేదయ భేదయ అగ్నిం బన్ధయ బన్ధయ వాయుం బన్ధయ బన్ధయ సర్వగ్రహం బన్ధయ బన్ధయ అనన్తాదిదుష్టనాగానాం ద్వాదశకులవృశ్చికానామేకాదశలూతానాం విషం హన హన సర్వవిషం బన్ధయ బన్ధయ వజ్రతుణ్డ ఉచ్చాటయ ఉచ్చాటయ మారణమోహనవశీకరణస్తమ్భనజృమ్భణాకర్షణోచ్చాటనమిలనవిద్వేషణయుద్ధతర్కమర్మాణి బన్ధయ బన్ధయ ఓం కుమారీపదత్రిహారబాణోగ్రమూర్తయే గ్రామవాసినే అతిపూర్వశక్తాయ సర్వాయుధధరాయ స్వాహా అక్షయాయ ఘే ఘే ఘే ఘే ఓం లం లం లం ఘ్రాం ఘ్రౌం స్వాహా ఓం హ్లాం హ్లీం హ్లూం హుం ఫట్ ఘే ఘే స్వాహా॥

ఓం శ్రాం శ్రీం శ్రూం శ్రైం శ్రౌం శ్రః ఓం నమో భగవతే భద్రజానికటరుద్రవీరహనుమతే టం టం టం లం లం లం లం దేవదత్తదిగమ్బరాష్టమహాశక్త్యష్టాఙ్గఘర అష్టమహాభైరవనవబ్రహ్మస్వరూప దశవిష్ణురూప ఏకాదశరుద్రావతార ద్వాదశార్కతేజః త్రయోదశసోమముఖ వీరహనుమన్ స్తంభినీమోహినీవశీకరిణీతన్త్రైకసావయవ నగరరాజముఖబన్ధన బలముఖమకరముఖసింహముఖ జిహ్వాముఖాని బన్ధయ బన్ధయ స్తమ్భయ స్తమ్భయ వ్యాఘ్రముఖసర్వవృశ్చికాగ్నిజ్వాలావిషం నిర్గమయ నిర్గమయ సర్వజనవైరిముఖం బన్ధయ బన్ధయ పాపహర వీర హనుమన్ ఈశ్వరావతార వాయునన్దన అఞ్జనాసుత బన్ధయ బన్ధయ శ్రీరామచన్ద్రసేవక ఓం హ్రాం హ్రాం హ్రాం ఆసయ ఆసయ హ్లీం హ్లాం హ్రీం క్రీం యం భైం మ్రం మ్రః హట్ హట్ ఖట్ ఖట్ సర్వజన-విశ్వజన-శత్రుజన-వశ్యజన-సర్వజనస్య దృశం లం లాం శ్రీం హ్రాం హ్రీం మనః స్తమ్భయ స్తమ్భయ భఞ్జయ

భఞ్జయ అద్రి హ్రీం వ హీం హీం మేం సర్వ హీం హీం సాగరహీం హీం వం వం సర్వమన్త్రార్థాథర్వణవేదసిద్ధిం కురు కురు స్వాహా। శ్రీరామచన్ద్ర ఉవాచ। శ్రీమహాదేవ ఉవాచ। శ్రీవీరభద్రస్తౌ ఉవాచ। త్రిసన్ధ్యం య: పఠేన్నరః।।

ఇత్యాథర్వణరహస్యే లాఙ్గూలోపనిషత్ సమాప్తా

శ్రీకృష్ణపురుషోత్తమసిద్ధాన్తోపనిషత్

నిరఞ్జనో నిరాఖ్యాతో నిర్వికల్పో నమో నమః।

పూర్ణానన్దో హరిర్మాయారహితః పురుషోత్తమః॥

అష్టాష్టసహస్రే ద్వే స్త్రియో జాయన్తే పురుషోత్తమాత్। స్మృతిర్జాయతే పురుషోత్తమాత్। షట్చాచ్ఛ్రస్త్రాణి జాయన్తే పురుషోత్తమాత్। ఛన్దో జాయతే పురుషోత్తమాత్। నిగమో జాయతే పురుషోత్తమాత్। ప్రజాపతిర్జాయతే పురుషోత్తమాత్। శశిరవీ జాయేతే పురుషోత్తమాత్। సకలతీర్థాని జాయన్తే పురుషోత్తమాత్। పరశివశక్తిర్జాయతే పురుషోత్తమాత్। ఋషయోఽనృషయో జాయన్తే పురుషోత్తమాత్। ఇన్ద్రో జాయతే పురుషోత్తమాత్। ద్వాదశాదిత్యా రుద్రాః సర్వా దేవతా జాయన్తే పురుషోత్తమాత్। దేవా జాయన్తే పురుషోత్తమాత్। సప్త సాగరా జాయన్తే పురుషోత్తమాత్। సర్వ ఆత్మా జాయతే పురుషోత్తమాత్। మనఃసర్వేన్ద్రియాణి జాయన్తే పురుషోత్తమాత్। అష్టాదశ బ్రహ్మాణ్డాని జాయన్తే పురుషోత్తమాత్। అష్టసిద్ధినవనిధయో జాయన్తే పురుషోత్తమాత్। వనభారా అష్టాదశ జాయన్తే పురుషోత్తమాత్। అమృతో జాయతే పురుషోత్తమాత్। అమ్బా జాయతే పురుషోత్తమాత్॥

ఓం నిగమం శఙ్కరోఽబ్రవీత్। గౌః। గ్మా। జ్మా। క్ష్మా। క్షా। క్షమా। క్షోణిః। క్షితిః। అవనిః। ఉర్వీ। పృథ్వీ। మహీ। రిపః। అదితిః। ఇళా। 1జీవామకాశూతా జీవః జీవా అస్తొజీవ్యామం సర్వమాయుజీవ్యాప్తం [?]। లోదంకంచనంకాంచాను అమృతం న భవతి [?] పారమధారాణి [పరమధర్మాణి] జాతవేదాః ప్రోవాచైవేదం సర్వమ్। శివశక్తిపశుజీవో బ్రహ్మ భక్తః పశువత్ [?]।

యన్నిత్యాదేవ పరం శ్రత్కో పరశివః అన్యా అవతారాతేహి వ్యాసవల్లశ్రవితలేహంరయస్తథా [?]। లలాటే ఊర్ధ్వపుణ్ఢం మధ్యచ్ఛిద్రం చన్దనతిలకం శుభం హరిమన్దిరం మధ్యపద్మం కణ్ఠేతులసీ శఙ్ఖచక్రం గదా బాహుగోపీచన్దనచర్చనం పరం గతిః జీవోత్తమస్య। బ్రహ్మా శక్తిర్మహాదేవో జన్యతే పురుషోత్తమాత్। ఓం ఆపోఽమృతమర్త్యస్య మర్త్యోఽపశ్యత్ యస్తు జన్యతే పురుషోత్తమాత్। అమృతాత్ ప్రాణాశ్చాహో మమ జాయన్తే పురుషోత్తమాత్। మనసి నిషణ్ణః శ్రీప్రాణాయ ప్రజ్ఞానాయ స్వరాట్ పురుషోత్తమః। శ్రీకృష్ణభగవాన్ నారాయణః పరమాత్మా పురుషోత్తమః త్రిగుణరహితః స్వయమ్। కథమ్? పురుష ఏవేదం సర్వమ్॥

ఇతి శ్రీకృష్ణపురుషోత్తమసిద్ధాన్తోపనిషత్ సమాప్తా

సఙ్కర్షణోపనిషత్

అథ తద్విష్ణోః ఇతి శాన్తిః। అథ సఙ్కర్షణోపనిషదుచ్యతే। శేషో హ వై వాసుదేవాత్సఙ్కర్షణో నామ జాత ఆసీత్। సోఽకామయత ప్రజాః సృజేయేతి। తతః ప్రద్యుమ్న సంజ్ఞం మన ఆసీత్। తస్మాదహంకారనామాఽనిరుద్ధః। తతో హిరణ్యగర్భోఽజాయత। తస్మాద్దశ ప్రజాపతయో మరీచ్యాదయ: స్థాణుదక్షకర్దమప్రియవ్రతోత్తానపాదాదయోఽప్యజాయన్త। తేభ్యః సర్వాణి భూతాని చ। తస్మాచ్ఛేషాదేవ సర్వాణి సముత్పద్యన్తే। తస్మిన్నేవ ప్రలీయన్తే। స ఏవ బహుధా జాయమానః సర్వాన్ పరిపాతి। స ఏవ కాద్రవేయో వ్యాకరణజ్యౌతిషాదిశాస్త్రాణి నిర్మిమాణో బహుభిర్ముముక్షుభిరుపాస్యమానోఽఖిలాం భువమేకస్మిన్ శీర్ష్ణి సిద్ధార్థవద్ధారయమాణస్సర్వైర్మునిభిః సంప్రార్థ్యమానః సహస్రశిఖరమేరోశ్శిరోభిర్వారయమాణో మహావాయోరహంకారం నిరాచకార। స భగవాన్ యుగసన్ధికాలే స్వేన రూపేణ యుగే యుగే తేనైవ జాయమానః స్వయమేవ సౌమిత్రిరైక్ష్వాకే [వంశే జా] యమా [నో] రక్షాంసి సర్వాణి వినిఘ్నన్ చాతుర్వర్ణ్యధర్మాన్ ప్రవర్త [యతి।] స ఏవ భగవాన్ యుగసన్ధికాలే [శరదభ్రసం] నికాశో రౌహిణేయో వాసుదేవః సర్వాణి గ [దా] ద్యాయుధశాస్త్రాజన్యమణ్డలాన్నిరాచికీర్ష [తి।] భూభారమఖిలం నిచఖాన। స ఏవ భగవాన్ [శేషః] యుగే తురీయేఽపి బ్రాహ్మణ్యాం జాయమా [నో] రామానుజో భూత్వా సర్వా ఉపనిషద ఉద్దిధీర్ష [తి।] సర్వాణి ధర్మశాస్త్రాణి విస్తారయిష్ణుః సర్వానపి వైష్ణవాన్ ధర్మాన్ విజృంభయన్ సర్వానపి పాషణ్డాన్నిచఖాన। స ఏష జగ [దావిర్భావతిరోభావ హేతుః।] స ఏష సర్వాత్మకః। స

ఏష ముముక్షుభిర్ధ్యేయః। స ఏష మోక్షప్రదః ఏతత్స్మృ [త్యా] సర్వేభ్యః పాప్మే- [మ] భ్యో ముచ్యతే। తన్నామ సంకీర్తయన్ విష్ణుసాయుజ్యం గచ్ఛతి। తదేతద్దివాఽధీయానో రాత్రికృతం పాపం నాశయతి। నక్తమధీయానో దివసకృతం పాపం నాశయతి। తదేతద్వేదానాం రహస్యమ్। తదేతదుపనిషదాం రహస్యమ్। ఏతదధీయానః సర్వక్రతుఫలం లభతే। శాన్తిమేతి। మనశ్శుద్ధిమేతి। సర్వతీర్థఫలం లభతే। య ఏవం వేద। దేహబన్ధాద్విముచ్యతే। దేహబన్ధాద్విముచ్యతే। ఇత్యేవోపనిషత్॥

ఇతి సఙ్కర్షణోపనిషత్ సమాప్తా

సామరహస్యోపనిషత్

ఏకదా బ్రహ్మణః పుత్రాః సనకాదయస్తత్త్వవివిత్సయా పితామహం పప్రచ్ఛుః ప్రణిపాతపురస్సరమ్। అహో పితః నిరన్తరం వైకుణ్ఠే యా లీలాస్తా ధ్యాయమానాః నిరన్తరం చిదానన్దేన సహ సంప్రేక్షామహే। వద యది రుచిరాపద్యతే। చిదానన్దరసం బ్రహ్మ కిం వదన్తి? వ్యాపకతయా జగద్వ్యాప్య తిష్ఠతి యత్తద్బ్రహ్మ వదన్తితరామ్। ఆపద్యమానోఽస్తి ప్రకృతిం పురుషః। కస్మాత్ప్రకృతియోగితా భవతి? జీవాః కీదృగ్విధాః ? కస్మాత్సముత్పన్నా భవన్తి తేషాం లోకా అలోకాః కియత్ప్రమాణా:? యాన్ వదన్తి పురావిదః। పితామహ ఉవాచ। నారాయణముఖాచ్ఛ్రుతోఽయం ధర్మః। శృణుత సర్వా యైషా సృష్టిస్సముత్పద్యతే। క్షరాక్షరాభ్యామధికః పురుషోత్తమసంజ్ఞితో భక్తిగమ్య ఆనన్దమయో లోకః సంవిరాజతే। తస్య పురుషోత్తమస్య ఉత్తరకటాక్షాత్సముత్పన్నా జీవాః। తేషాం స్నేహమార్గోఽయమాపద్యతే। దక్షిణకటాక్షాదుత్పన్నాః కర్మజడా ఆసురా అల్పోపాసకా భవన్తి। తస్మిన్ రసికానన్దస్వరూపాత్పార్శ్వాత్ ద్వే ఏవ మూర్తీ ప్రకటితే। ప్రథమా భక్తిసున్దరీ ప్రకటితా। పశ్చాన్మాయాదాసీ ప్రకటితా। తయోః ప్రథమా అత్యన్తవల్లభా ఆస్త। భక్తేస్సకాశాదుత్పన్నా జీవాః స్నేహమార్గీయా భవన్తి। మాయాయాః సముత్పన్నా ఆసురాః కర్మజడా అన్యధర్మరతా ఏవ భవన్తి। యదా కర్మమార్గే రతిరసతాం తే ఆసురా భవన్తి। సా భక్తిస్త్రివిధైవ భవతి। ఏకా కర్మమిశ్రితా దేవానామృషీణాముపాసకానాం భవతితరామ్। శ్రవణకీర్తనస్మరణవన్దనసేవనోపకరణదాస్యభావేనాత్మసమర్పణమ్। తే జీవా భక్తిమార్గీయాః ఏవైతే। స ఏవాయం పురుషః స్వరమణార్థం స్వస్వరూపం ప్రకటితవాన్। తద్రూపం

రససంవలితమానన్దరసోఽయం పురావిదో వదన్తి। సర్వే ఆనన్దరసా యస్మాత్ ప్రకటితా భవన్తి। ఆనన్దరూపేషు పురుషోఽయం రమతే। స ఏవాయం పురుషః స్వయమేవ సమారాధనతత్పరోఽభూత్। తస్మాత్ స్వయమేవ సమారాధనమకరోత్। అతో లోకే వేదే శ్రీరాధా గీయతే। తత్స్వరూపాత్సృష్టిర్యా సముత్పన్నా సా రసికానన్దేన సుసేవ్యతాం ప్రాప్తా ఆసీత్। ప్రమాణప్రమేయాదస్మాన్మార్గాదతిరిక్తోఽయం మార్గో రసాత్మకః। య ఏతన్మార్గే ఆసక్తాస్తే రసరూపిణీం సృష్టిమన్తరుత్పద్యమానాః భవన్తి। లక్ష్మీనారాయణీయోఽయం సంవాదః। నిరన్తరం నారాయణో వైకుణ్ఠే రమయా రహస్యలీలాం సఙ్గాయమానోఽభవత్। రమారమణో వైకుణ్ఠే నారాయణః స్వయం ధ్యానాపన్నోఽభవత్। తదా లక్ష్మీః రహస్యుపాసమానా తస్య తామవస్థాం నిరీక్ష్య ప్రశ్రయావనతా పప్రచ్ఛ। కిం ధ్యాయసి? కిం జపసి? పరం కౌతూహలం మే మనసి వర్తతే। త్వత్తః పరం కో దేవః? కో లోకః? యస్య త్వం ధ్యాయసే ప్రతిక్షణమ్। తవ మనః కాం లీలామాపన్నం దృశ్యతే? స హోవాచ లక్ష్మీం ప్రతి। మహాలీలాస్థానం క్షరాక్షరాభ్యామధికం పురుషోత్తమాధిష్ఠానమ్। యత్ర సప్తావరణాని తేజోమయాని। యత్ర బ్రహ్మాణ్డాన్యుత్పద్యన్తే లీయన్తే। కోటిశ అణ్డకటాహాః ఉత్పద్యన్తే లీయన్తే। యస్య ప్రతాపకల్పా ఉత్పన్నా బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాదయో దేవాశ్చ దికపాలాః కోటిశ ఉత్పద్యమానా లీయమానాశ్చ భవన్తి। సా లక్ష్మీః పునరువాచేదమ్। అహో క్షరాక్షరాభ్యామధికస్య రసికానన్దస్య స్థానం విస్తరశో బ్రూహి। స హోవాచ। ఆదౌ పురుషోత్తమస్య రసికానన్దస్య అనాదిసంసిద్ధా లీలాః భవన్తి। అనాదిరయం పురుష ఏక ఏవాస్తి। తదేవ రూపం ద్విధా విధాయ సమారాధనతత్పరోఽభూత్। తస్మాత్ తాం రాధాం రసికానన్దాం వేదవిదో వదన్తి। తస్మాదానన్దమయోఽయం లోకః। యత్రాయం పురుషో రమతే తత్రాయం రసో వ్రజతి। తస్మాల్లోకే వేదే వ్రజలీలా గీయతే। తన్మధ్యే వనాని ద్వాదశ సన్తి। తేషాం పృథక్ నామాని సన్తి। తాలవనం బృహద్వనం కుముదవనం లోహవనం బకులవనం భాణ్డీరవనం మహావనం గోష్ఠం కామ్యవనమరిష్టం చ సదాశుభం దధివనం బృన్దావనమితి। సదా ఆనన్దమయోఽయం లోకో వేదవిదో యం వదన్తి। యత్ర బృన్దావనం సర్వకామసుఖావహం భవతి। యత్ర వృక్షా ఆధిదైవికా దేవా ఏవ భవన్తి। యత్ర సాధనవటభాణ్డీరవటౌ। యత్ర వంశీవటసంకేతవటౌ। అన్యే వృక్షాః కదమ్బాద్యా యత్ర రాజన్తే। యత్రోభయతటబద్ధా యమునా రత్నఖచితా ఆస్తే। యస్యాం కుముదవనాని రాజన్తే। యస్యాం హంససారసయూథాని క్రీడాపరాణి శోభాఢ్యాని భవన్తి। యస్యాస్తటే కోటిశః కుఞ్జాశ్చ నికుఞ్జాశ్చ రాజన్తే। తస్మిన్ మణ్డలే గోవర్ధనోఽయం గిరిః। రత్నమయోఽయం గిరిః రాజమానో భవతి। అయం గిరిః శ్రీరాధికాయాః రమణస్థానమ్। స ఏవాయం గిరిర్బృన్దావనే సదా రసికానన్దస్య క్రీడాస్థానం భవతి। తస్మిన్ వనే పశుపక్షిగణా ఆధిదైవికీం సృష్టిం ప్రాప్తాః సదా సానుభవా భవన్తి। ఆధిదైవికీ యా సృష్టిః సా సృష్టిస్తస్మిన్ లోకే లోకతాం ప్రాప్నోతి। సా సృష్టిర్ద్విభేదా భవతి। ఏకా సంసిద్ధా అన్యా సాధనసిద్ధా భవతి। యా సంసిద్ధా సా తస్యా నికుఞ్జదేవ్యాః స్వస్వరూపాత్ సముత్పాద్యా భవతి। యా సాధనసిద్ధా సా భజనమార్గే ప్రపన్నా। భక్తాస్తాం లీలాం తద్భావేన ప్రాప్నువన్తి। రసలీలాయాముపకరణాని రసలీలాయామధికరణే సఖ్యశ్చాతుర్యగుణయుతాః ససఖీసమూహా యౌవనసంపత్తిపూర్ణా అనేకకలాకోవిదాః

రసభావేన పూర్ణా భవన్తి। యత్ర చన్దనవృక్షాణాం శ్రేణయో రాజమానా భవన్తి। మణివిద్రుమలతాగ్రథితాః సువర్ణసుగన్ధసంవలితా వృక్షాస్తేషాం పుష్పాణి సంరాజమానాని భవన్తి। తత్ర సఖీయూథాని భోజ్యం హస్తే గృహీత్వా తిష్ఠన్తి। తాసు శ్రేణిషు లతాన్తరైర్గ్రథితాని ద్వారాణి మణిలతాయుతాని భవన్తి। మణిమణ్డలం యత్ర తేజోమయం మణిమణ్డపేన సహ భ్రాజమానం భవతి। లతాగ్రథితా మణిస్తంభాః శతశో రాజమానా భవన్తి। తస్మిన్ మణ్డపే పరితః సువర్ణభిత్తిషు జటితాః మణయస్తేజోమయాః సంరాజమానా భవన్తి। తత్రాధిత్యకాసు చన్ద్రకాన్తమణినా ద్యోతితా జలమణయో జలధారాశ్చ భవన్తి। తేన జలేన పూరితాః సుగన్ధమణిపుష్కరిణ్యో రాజమానా భవన్తి। తత్ర కమలాని ప్రఫుల్లాని శ్వేతరక్తపీతాని మనోహరశోభాం దదతి। తత్రోపస్థితపరాగస్తద్వనం వాసయతి। తత్ర హంసయుగ్మాని కోటిశో దేవవాణ్యా నికుఞ్జదేవ్యా యశో గాయన్తి। యత్ర భ్రమరాః సానుభవా దేవవాణ్యా నికుఞ్జదేవ్యా యశో గాయన్తి। తత్ర పుష్కరిణీః పరితో దశ దశ మన్దిరాణి చతుష్కోణేషు సన్తి। రత్నమయకుడ్యేషు కృత్రిమాః పక్షిణః సానుభవా ఇవ దృశ్యన్తే। తత్ర మధ్యే మధ్యే వృక్షా నికుఞ్జతాం ప్రాప్నువన్తి। సుకోమలైః పత్రైస్తేజోమయై రాజన్తే। తేషాం సుగన్ధేన ఉన్మదా భ్రమరాస్తస్యాః శ్రీరాధికాయా యశో గాయన్తి। తత్ర కేచిత్ వృక్షాః పుష్పైః శాఖాప్రతిశాఖాః నమ్రా భవన్తి। తేషు వృక్షేషు హరితపీతశుభ్రశ్వేతా ద్యోతితాః పుష్పగుచ్ఛా భవన్తి। తేషామధఃశృఙ్గారవత్యాదయః సఖ్యః పుష్పాణాం శయ్యా రచయన్తి। తత్ర లతాన్తరైః ఆచ్ఛాదితా వృక్షా నికుఞ్జతాం ప్రాప్నువన్తి। తత్ర మణిజటితాని రమణస్థానాని కోటిశో రాజన్తే। యత్ర లలితా విశాఖా సుభగా కలావతీ మనోరమా చన్ద్రకలామోహినీ గతిరతివిలాసినీ మోహినీ శాస్త్రగీతజ్ఞా గుణజ్ఞా భోగజ్ఞా భోగప్రదా కామప్రదా కామదా కేలిదా సురతకలాకోవిదా సంభోగసుఖదా గతత్రపా నిఃశఙ్కరతిదా సుతరాం సురతాన్తనిద్రితా అన్యాః కోటిశః సఖ్యః సంవిరాజమానా భవన్తి। దశ మన్దిరాణి భక్ష్యభోజ్యైః సంపూరితాని భవన్తి। యత్ర ఘృతపక్వాని పక్వాన్నాన్యనేకశో వివిధరసయుక్తాని సన్తి। తేషు మన్దిరేషు కటుతిక్తకషాయమాధుర్యరసా భోగవత్యా సఖ్యా కృతాః సంపూర్ణాః ప్రతిక్షణం నూతనా భవన్తి। అన్నే సిద్ధాన్నభోగాపూపపాయసపక్వాన్నభాగాః శాకవివిధషడ్రసంవలింతా అన్నపూర్ణయా సఖ్యా సంపాదితాస్తయా నికుఞ్జదేవ్యా సేవ్యమానా భవన్తి। వస్త్రవత్యా సఖ్యా సంపాదితాన్యనేకశో వస్త్రాణి సమయోచితాని మనోరమాణి సన్తి। భూషణభూష్యా సఖ్యా రచితాని భూషణాని తస్యా నికుఞ్జదేవ్యాః ప్రీణనాయ తేషు మన్దిరేషు శయ్యాభోజనశృఙ్గారాః కోటిశః సన్తి। తత్రాన్యే శృఙ్గారాదిభోగా భోగవత్యా కృతాస్తేషు మన్దిరేషు తస్యాః సుఖార్థం భవన్తి। తత్ర చతుఃశ్రేణీని దశదశమన్దిరాణి సన్తి। తేషు మన్దిరేషు శయ్యాభోజనశృఙ్గారా అనేకధా రచితా భవన్తి। తేషు మన్దిరేషు సఖీనాం సమూహాః పృథక్ పృథక్ కార్యేషు సంలగ్నా భవన్తి। తేషాం మధ్యే రాసమణ్డలం తేజోమయమానన్దమయం తస్యాః శ్రీరాధికాయాః సుఖార్థం బృన్దానామ్నా సఖ్యా తయా సంపాదితం భవతి। తేషు మన్దిరేషు సఖీనాం ఏకా యోగమాయా సఖీ సర్వాసాం సఖీనాం సర్వత్ర ఏకభావం కరోతి। తస్మిన్ స్థానే సునాదాః సఖ్యః సునాదేన సప్తస్వరాణి శ్రావయన్తి। తత్ర బ్రహ్మాణ్డే యాః సిద్ధయోఽణిమాదయస్తత్ర సఖీరూపం విధాయ తాం శ్రీరాధికాం సేవమానా భవన్తి। సుమేరుహేమాద్రిమలయాద్యాః పర్వతా అన్యే యే నిధయో

దేవానాం సన్తి తే నిధయస్తస్యాః నికుఞ్జదేవ్యాః ప్రీణనాయ సఖీనాం రూపాణి విధాయ తన్మణ్డలం సేవన్తే। తస్మిన్మణ్డలే శ్రీరపి సఖీరూపం విధాయ ఆకారం గోపయన్తీ సేవమానా భవతి। నిత్యలీలాయాం షడృతవోఽపి సఖీనాం రూపాణి విధాయ సేవమానా భవన్తి। కాలే కాలే తాసు నికుఞ్జశ్రేణిషు సఞ్చారిణీనాం నానాభోగాన్ దదతి। మేఘా నానాసఖీనాం రూపాణి కృత్వా జలసేచనం కుర్వన్తి। కామదేవోఽపి సఖీరూపం విధాయ తత్స్థానం సేవమానో భవతి। అహోరాత్రమపి స్వస్వరూపేణ అహని నిశి చ సేవతే తన్మణ్డలమ్। తదిచ్ఛయా క్వచిద్దివా క్వచిన్నిశా క్వచిత్ప్రాతః కచిత్సాయం కచిన్మధ్యాహ్నః క్వచిన్నిశీథం నానాభావేన కాలేకాలే తన్మణ్డలం సేవతే। నానామణయ ఓషధయో వనస్పతయో వృక్షా యే పృథివ్యాం సన్తి తే ఆధిదైవికీం సృష్టిం ప్రాప్తాః సేవమానా భవన్తి। సిన్ధవః స్వరూపేణ నిధీన్ గృహీత్వా తన్మణ్డలం సేవమానా భవన్తి। సుమేరుహేమాద్రిమలయాద్యాః పర్వతాః తత్స్థానం సేవమానా భవన్తి। సఖీరూపేణాత్యన్తమణిజ్యోత్స్నాభిర్యత్ర తత్ర అన్యే చ బ్రహ్మాణ్డవర్తినస్తత్స్థానం దీపయన్తో భవన్తి। పృథివ్యాం యత్కిఞ్చిద్వస్తుమాత్రం తస్యాధిదైవికం రూపం తత్రైవాస్తి। తస్మాత్సర్వం సముత్పన్నం భవతి। బ్రహ్మాణ్డే యే దేవాస్తే ఆధిదైవికేన రూపేణ తత్స్థానం సేవమానా భవన్తి। తస్మాత్తే సర్వే సముత్పన్నా బ్రహ్మాణ్డే భవన్తి। వేదాః స్వఋచాభిస్తస్మింస్థానే తస్యా నికుఞ్జదేవ్యా యశో గాయన్తి। కామదుఘాః స్వయూథేనాధిదైవికం రూపం విధాయ సంసేవన్తే। దధిదుగ్ధతక్రనవనీతఘృతాద్యాన రసాన్ గృహీత్వా సేవమానా భవన్తి। తత్ర రాసమణ్డలమేత్తైర్గుణైరన్యైర్వివిధైః సంపూరితం రసికానన్దేన సహ శ్రీరాధికాం సేవమానం భవతి। యస్య రాసమణ్డలస్య పరితః స్థానాని ద్వాదశ సంశోభమానాని భవన్తి। ఏకం మజ్జనస్థానమ్। యత్రోష్ణోదకపుష్కరిణ్యో జలైః సంపూర్ణా భవన్తి తత్ర మజ్జనవత్యాదయః సఖ్యో మజ్జనార్థం సేవమానా భవన్తి। తత్రాన్యాః పుష్కరిణ్యః శీతోదకపూర్ణా భవన్తి। తత్ర నికుఞ్జానాం శ్రేణయో రత్నాలవాలైశ్చన్ద్రోద్భవైర్జలైః సేవ్యమానా భవన్తి। తత్రాన్యాః పుష్కరిణ్యః శీతోదకపూర్ణా భవన్తి। చన్ద్రకాన్తమణేరుత్పన్నైర్జలైః సేవ్యమానా ముక్తాలతా ముక్తాగుచ్ఛైః సంపూరితా భవన్తి। మణిలతాసు జ్యోత్స్నాయాం ప్రతిబిమ్బితాః పక్షిణః పరస్పరం దృష్టిబన్ధేన నృత్యం కుర్వన్తి। ద్వితీయం శృఙ్గారస్థానమ్। యత్ర శృఙ్గారవత్యా సఖ్యా అధిశ్రితమ్। తస్మిన్ స్థానే అధిశ్రితా రఙ్గవత్యాదయః సఖ్యో మోదన్తే। తృతీయం మానస్థానమ్। యత్ర మానవత్యాదయః సఖ్యో మానం రచయన్తి। యస్మిన్ మన్దారవృక్షాః సువర్ణలతాః సుగన్ధా గ్రథితా భవన్తి। తేషు వృక్షేషు పుష్పాణి సుగన్ధసంవలితాని భవన్తి। లతాన్తరైరాచ్ఛాదితం స్థానం సుగన్ధసంవలితం మనోరమం తేజసా దీప్యమానం భవతి। హరితపీతచ్ఛాయాభిః సంయుతం తేజసా దీప్యమానం భవతి। మన్దారనికుఞ్జాః శ్రీరాధికాయా అధిష్ఠానమ్। యమునాయాస్తీరే ధీరసమీరే ఏకవటశ్చకాస్తి। తస్య వటస్య పరితో నికుఞ్జానాం శ్రేణయో రాజమానా భవన్తి। ద్వాదశ నికుఞ్జాః సన్తి। సఖీనాం సఞ్చారాః సూక్ష్మతరా లతాన్తరైర్గ్రథితా భవన్తి। తత్ర లలితాదయః సఖ్యో రసికానన్దేన సహ వచనప్రతివచనోత్తరం దదతి। కుఞ్జాన్తరశ్రేణిషు సఖీనాం మధ్యసఞ్చారోఽస్తి। రసికానన్దః పురుషోత్తమః స్వయమేవ ప్రణిపాతం కరోతి। స్వామినీ మనోరమా నికుఞ్జే స్వయమేవాతిమానాతురతయా మనోభావాపన్నా భవతి। స్వభావసంసిద్ధాః సఖ్యో భావాపన్నా

భవన్తి। అతిరసలంపటో రసికానన్దః సర్వాసాం సఖీనాం ప్రణిపాతం కరోతి। అత్యన్తమగ్నాః సఖ్యస్తత్సుఖం నిరీక్ష్య సురతానన్దే మగ్నా భవన్తి। చతుర్థం భోగస్థానమ్। యత్ర సుభోజ్యా సఖ్యా సేవితమ్। యత్ర ఖాద్యపేయలేహ్యచోష్యరసా అనేకస్వాదుయుతాః భవన్తి। అన్నపూర్ణయా సఖ్యా పాచితానన్నరసానత్యుష్ణాన్ సద్యఃపాచితానివ శ్రీరాధికయా సహ రసికానన్దః సేవతే। అగురురసాంస్తైలరసాన్ పుష్పరసాన్ నానాసుగన్ధరసాన్ శ్రీరాధికయా సహ రసికానన్దః సంసేవమానో భవతి। అన్యే తామ్బూలాదయో లవఙ్గకర్పూరాదయ ఏలాజాతీఫలపూగఫలనాళికేరపనససహకారభద్రాక్షేక్షురసైః శర్కరాదయః పిష్టరసపూర్ణతయా నికుఞ్జదేవ్యా సంసేవ్యన్తే। లలితా రఙ్గవతీ భోగవతీ ప్రేమోత్కణ్ఠా సురతానన్దా సురతరసకోవిదా చేతి సఖ్యః శ్రీరాధికయా దత్తం ప్రసాదం భుఞ్జతే। తత్రైకం రసికానన్దశృఙ్గారస్థానమ్। యత్ర పారిజాతకవృక్షాః సదా పుష్పైః ప్రఫుల్లితా నమ్రా భవన్తి। తత్ర సుగన్ధసువర్ణలతాభిః సంవలితం భవతి। సుగన్ధముక్తాలతాభిః పారిజాతకవృక్షా గ్రథితనికుఞ్జతాం ప్రాప్నువన్తి। తత్ర ఏకో భ్రమరో దేవవాణ్యా చాతుర్యేణ మానస్థానే రాధికాం ప్రతి దూతత్వం కరోతి। స భ్రమరో రసికానన్దం ప్రతి ప్రియో భవతి। స భ్రమరః స్వచాతుర్యేణ శ్రీరాధికాయా మానాపకరణం కరోతి। స భ్రమరోఽత్యన్తమనోహరచాతుర్యాసీమగుణజ్ఞః స్వభావసంసిద్ధః సాధనసిద్ధో భవతి। స భ్రమరో రసికానన్దస్య దూతో భవతి। నిరన్తరం శ్రీరాధికాయాః మానలీలాయాం సహకారీ భవతి। తస్మాద్రసికానన్దస్యాతితరాం వల్లభో భవతి। తేఽత్ర భ్రమరా మనోహరశబ్దేన సఙ్గీతరసం గమయన్తి। తత్రైకః శుకః సాధనసిద్ధః శ్రీరాధికాయా మానస్థానే మన్దారనికుఞ్జే నివసతి। తేన శుకేన భ్రమరచాతుర్యం నిరీక్ష్య తస్యా నికుఞ్జదేవ్యాః కృపాం నిరీక్ష్య అత్యాశ్చర్యం ప్రపేదే। స భ్రమరస్తేన శుకేన పృష్టః అహో అలే త్వం కః ? కేన సాధనేన త్వయేదం రూపం ప్రాప్తమ్ ? కథం శ్రీరసికానన్దస్య శ్రీరాధికాయా దూతత్వం ప్రాప్తః ? అలిరువాచ। అహో శుక త్వం పూర్వం కోఽసి ? కేన సాధనేనేదం లీలాస్థానం ప్రాప్తమ్ ? శుక ఉవాచ। అహం పూర్వం బ్రాహ్మణోఽస్మి। విష్ణోరుపాసకకులోత్పన్న ఏకాత్మభావేన మమ మనో హరిం భజమానం భవతి। ఏకస్మిన్ వాసరేఽస్మి బ్రహ్మలోకం గతః। తత్రానన్యమార్గీయా భక్తాః మయా దృష్టాః। రసమార్గీయా భక్తా మయా దృష్టాః తేషాం సఙ్గమేన మయా నికుఞ్జలీలా అనుభూతాః। తత్రారిష్టే శ్రీరాధాకృష్ణపుష్కరిణ్యుద్భవాం మృత్తికాం భక్షయతా తత్ర నిరన్తరక్రీడాస్థలం మయా శ్రుతం పూర్వమ్। అస్యా మృత్తికాయాః మాహాత్మ్యం మహాలీలాయాః ప్రాప్తేః కారణమ్। భ్రమరో వదతి। త్వయా కిం శ్రుతమస్యా మాహాత్మ్యమ్? శుక ఉవాచ। శ్రీరసికానన్దేన వన్దితమ్। శ్రీరాధికాయాః ప్రేమవత్యాదయః సఖ్యస్తస్మాత్స్నానాత్సముత్పన్నాః। స్వయమపి తస్మింస్థలే రాసలీలాయాః ప్రారమ్భః కృతః। తస్మిన్ కాలే శ్రీరసికానన్దేన స్వయమేవ వన్దితం తపసా ధ్యానేనాధికృతమ్। తస్మాల్లోకే వేదే వన్దితమిదం స్థానమ్। అస్య స్థానస్య మృత్తికా మయా అనుభూతా। తేనేదం స్థానం ప్రాప్తమ్। ఇదం శరీరే తయా మృత్తికయా పుష్టం సాధనసిద్ధం జాతమ్। అహో భ్రమర త్వం కథయ యది రుచిః స్యాత్। అలిరువాచ। అహమపి పూర్వం గౌడదేశోద్భవకాయస్థః। వైష్ణవోఽహం నిరన్తరం ప్రేమాధిక్యేన రసికానన్దం సేవమానోఽభవమ్। గుర్వనుగ్రహేణ సాధూనాం రసమార్గీయాణాం సఙ్గేన మయా రసమార్గరూపా కథా శ్రుతా। తేషాం సాధూనాం సఙ్గో మయానుభూతః। తత్కథాద్వారేణ మమ

హృది ప్రవిష్టో రసః। అహం రసలీలాయాం ప్రపన్నోఽభవమ్। రసలీలాయాం ప్రవృత్తిరన్యధర్మవిస్మారణపూర్వికా జాతా। తస్యాః సేవాకథాయాం ప్రత్యయో బభూవ। యే రసమార్గీయా భక్తాస్తేషాం సమ్బన్ధాలాపకీర్తనగోష్ఠీమార్గానుభవాన్మనో భావమాపన్నం ప్రేమాధిక్యం సుఖసంపత్తిః ఇష్టతమవస్తు పాత్రదేహాది యత్కిఞ్చిత్ సమర్పయేదితి। ఇత్యానుభవికేన మార్గేణ భక్తైస్సహ లోకే ప్రాప్తోఽహం సర్వసఙ్గరిక్తోఽభవమ్। తస్మిన్ వ్రజమణ్డలే నివసన్నహం ప్రతికక్షం ప్రతికుఞ్జం తాం లీలాం చిన్తయమానస్తద్భావాపన్నో భవామి। తద్భక్తైః సహ దేహాదిసుఖం తతో గ్రాహ్యం తతో దేయమితి మనసా వాచా తైః సహ కాలోఽజ్ఞాతకాలవిషయోఽయతే। ఏవం మమ ధర్మః సిద్ధో భవతి। సిద్ధధర్మేణ శరీరం సాధనసిద్ధం బభూవ। తదా మమాభిలాషో మనస ఏవం భూతో భవతి। యేనాభిలాషేణాహం భ్రమరరూపేణ తస్యా నికుఞ్జదేవ్యా యశః సఙ్గాయామి। పశ్చాత్ప్రసన్నేన రసికానన్దేన తయా దేవ్యా మనసేప్సితం రూపం దత్తమ్। ఇదం మాన్యస్థానం దత్తమ్। అహో శుక అహమస్మిన్ స్థానే శ్రీరాధికాయా బనే క్రీడాపరో భవేయమితి। తద్బృన్దావనం సర్వకాలసుఖసమృద్ధిసంపూర్ణం శ్రీరాధికయా।

సదా సేవితం రసికానన్దేన సహ। తస్మిన్ వాయవః శీతమన్దసురభిభావేన సేవమానాః సన్తి। తత్ర స్థానే అమృతోదా పుష్కరిణీ ఆస్తే। తాసు పుష్కరిణీషు కన్దుకలీలయా శ్రాన్తాః సఖ్యో మజ్జనం కుర్వన్తి। అతితరాం సితజలకల్లోలైర్మజ్జనక్రియాయాం తస్మిన్నత్యన్తరసమగ్నాని హంసయూథాని రాజన్తే। ఉపరి పక్షిణాం పఙ్క్తిః కలకణ్ఠైః సేవ్యమానా అభ్యేతి। అతితరామానన్దమగ్నాః సఖీనాం గణా గుణగణాన్ సఙ్గాయమానా భవన్తి। తత్రోపర్యేకం శృఙ్గారస్థలం మన్దిరమస్తి। ఏకం భక్ష్యభోజ్యస్థలమస్తి। ఏకం సఖీసఙ్ఘమోపవేశతామ్బూలసుగన్ధరససేవనాయైవేతి। ఏకం శయ్యాగృహం సుగన్ధమణిమయభోగాన్వితమ్। ఆధిదైవికేన రూపేణ కామః సఖీరూపం విధాయ స్వయమేవ సేవమాన ఆస్తే। రతిసంభోగాతికలాకౌతుకాని నేత్రహావభావకటాక్షసంవలితకామరసభావభేదాని సంయోక్ష్యమాణకామరససుఖసంపత్తియోగ్యతాం మనోభవః సంయోక్ష్యమాణసుఖం చ పిబతి। నిత్యం నిత్యనూత్నభావభేదశృఙ్గారం నూత్నమ్। రూపం నూత్నమ్। క్రీడా నూత్నా। వచనం నూత్నమ్। ప్రతిక్షణం ప్రతిక్షణం నూత్నమేవ సుఖం సఖీనామ్। నూత్న: సర్వో భావ ఆస్తే। ఏకాదశశ్రేణయః సదా వసన్తస్థానమ్। కింశుకవకులామ్రవృక్షాః శోభాయమానలవఙ్గలతాపరిశీలితా అత్యన్తం నిగూఢగుచ్ఛపుష్పపరాగా భవన్తి। ఉన్మదకోకిలభ్రమరసూక్ష్మస్వరసఙ్గీయమానాని సఖీనాం యూథాని కేశబన్ధనవస్త్రాణ్యతిరఞ్జితాని శోభామాతన్వన్తి। కలగీతాని వసన్తోద్భవాని సఙ్గీయన్తే। తస్మిన్ స్థానే సదా కౌతుకావిష్టా గోప్యః కేసరకర్పూరమృగమదాగురురసాన్ సేచయన్త్యో భవన్తి। పరస్పరం హస్తైః కనకఖచితజటితాః సర్వాః కన్యా మృగమదకర్పూరరసం సిఞ్చన్త్య ఆపద్యన్తే। అభిలిమ్పన్త్యః పరిమృజన్త్యః అఞ్జన్త్యో లోచనే కాశ్చిత్ కాశ్చిత్ గానం గాయన్త్యో

గోప్యః। తాం వ్రజేశ్వరీం వజనాయికాం తాః సఖ్యో వేషశృఙ్గారశోభాసంరాజితామశోభయన్త। తస్మిన్ వసన్తఋతుః సఖీరూపం విధాయ తాం వ్రజేశ్వరీముపసేవమాన ఆస్తే। యత్ర వసన్తస్తత్రైవ కామావేశో జన్యతే। స కామః సఖీరూపం విధాయోపసేవమానః ఆస్తే। రతిభావే సా వ్రజేశ్వరీ తాం దేవీముపసేవమానాతిగుణగణనయా క్వచిత్పుష్పావేశేన వసన్తం సుఖముపసేవతే। క్వచిత్ఫలావేశేన వసన్త ఉపసేవతే। క్వచిత్కోమలాఙ్కురావేశేన వసన్త ఉపసేవమాన ఆస్తే। క్వచిత్పక్షిణాం రవేణ ఉపసేవ్యమాన ఆసేవామాతనోత్। క్వచిల్లతాన్తరైరావిర్భావేనోన్మదభ్రమరపికశుకా గీతగానం కుర్వాణా ఆపద్యన్తే। రసికానన్దస్తయా నికుఞ్జదేవ్యా సహ వసన్తోద్భవైః పత్రాఙ్కురైః శయ్యాం విధాయ వసన్తసుఖాన్యనుభవన్నా స్తే। వివిధలతాన్తరేషు పుష్పగుచ్ఛసంవలితాః సఖ్యః శయ్యాం వివిధప్రకారాం ప్రతికుఞ్జం రచయన్తి। ఉపకరణకామకలయా సురతకేలిజ్ఞ ఉపతాపసుఖమన్వభూత్। ఆసేదివాన్ రతిరససురతానన్దో వివిధకలారూపేణ ప్రతిపద్యమానో భవతి। హావభావకేలికౌతుకాని భవన్తి। వసన్తః కామేన సహ రసలీలారతిం విస్తారయతి। తత్రానేకలతా వసన్తోద్భవైః కుసుమైర్వనలీలాయాం ప్రఫుల్లితా నమ్రాః భవన్తి। నానాకౌతుకావిష్టాః ప్రేమవత్యాదయః సఖ్య అతిభావాపన్నా బభూవుః। తస్యాం లీలాయాం చతస్రః సఖ్యః శ్రీరాధికాం సంసేవమానా భవన్తి। తస్య వసన్తస్య సుఖం కేనోపవర్ణ్యతే। చతస్రః సఖ్యః కథితాః। తాసాం నామాని శృణుత। రఙ్గవతీ గుణవతీ గానవతీ మనోరమా। ఏతాః సఖ్యస్తస్మిన్ వసన్తస్థానే సేవ్యమానా భవన్తి। తద్వసన్తస్థానం శ్రీరాధికాయా అతితరాం వల్లభం భవతి। తత్స్థానం శ్రీరాధికయా రసికానన్దేన సహ సేవ్యమానం భవతి। తాః సఖ్యస్తస్మిన్ స్థానే ప్రేమ్ణో భావం విస్తారయన్తి। రఙ్గవతీ రసరఙ్గలీలాం విస్తారయతి। నానాభావేన వసన్తరఙ్గభోగాన్ విస్తారయతి। ఏవం నానాభావభేదం సురతానన్దం విస్తారయతి। గుణవతీ రాగరఙ్గసుగన్ధరసవీణావేణుప్రణాళికయా సర్వాసాం సఖీనాం కామలీలాయాః ప్రబోధం జనయతి। గానవతీ గీతగానగుణేన శ్రీరసికానన్దస్య శ్రీరాధికాం ప్రీణయతి। మనోరమా మనోరమం భావమాపన్నా భవతి। తాః సఖ్యో భావాపన్నాః సాధనసిద్ధా భవన్తి। తా ఊచుః। తాస సాధనం కిం యేన సాధనేన వసన్తలీలాయాః స్థానం ప్రాప్తమ్। అహో భక్తానాం రసమార్గీయాణాం పుణ్యా రసమార్గిణీ కథా నిఃశ్రేయసాయ భవతి। యేషాం స్నేహమార్గధర్మకర్మరహిత కేవలమనసా వృత్తిః శ్రీరాధికాయాం గతిరతిభావో భవేత్ తే ఏవ తాం లీలాం ప్రాప్నువన్తి। తస్మాత్తాభిర్యత్సాధనం కృతం తత్సర్వం కథయ। అహో తాః సఖ్యః వైవస్వతమనోః పుత్ర్య ఆసన్। తాః కన్యాః పితుర్గృహే నిరన్తరం క్రీడమానాః బభూవుః। ఏకరూపా ఏకస్థితా ఏకప్రాణా ఏకభావాపన్నా బభూవుః। అతిగుణగణనారతాః పితృవత్సలా భవన్తి। తస్య రాజ్ఞో గృహే ఏకదా నారదః సమాగతః।

తాః కన్యా నారదం దృష్ట్వా ప్రణిపాతపురస్సరాః।

తద్రూపమద్భుతం దృష్టం జటామకుటమణ్డితమ్।।

వస్త్రాలంకరణైర్యుక్తం వీణావాదనతత్పరమ్।

కృతాఞ్జలిపుటాః సర్వాః స్థితాస్తం చోపతస్థిరే।।

పప్రచ్ఛుస్తం తథాభూతం వినయాన్నయకోవిదాః।

భగవన్ సర్వభూతానాం హితాయ భువనేఽసి॥

భవాదృశా మహాభాగా లోకానాం చ హితే రతాః।

శరణాగతదీనానాం కృపాం కుర్వన్తి సాధవః॥

ఇతి సంప్రార్థితో నారదః ప్రసన్నో బభూవ। భోః పుత్ర్యః కో భవతీనాం మనోఽభిలాషః? తత్సర్వం విస్తరశో బ్రూత। నారదేనైవం చోదితాః కన్యాః పునః ప్రోచుః। పితుర్గృహే భావాపన్నైర్భక్తైః సఙ్గీయమానోఽయం వ్రజలోకః। త్వం విస్తరశో బ్రూహి తమ్। శ్రుతమాత్రోఽయం రసలీలాం దదాతి। తస్మాత్తత్స్థానం రసికానన్దేన శ్రీరాధికయా సహ సేవితం వర్ణయ। నో మనోఽభిలాషో భవతి। యది కృపా స్యాత్తర్హి తల్లోకవిస్తారం వద। పునర్నారద ఉవాచేదం తాసాం మనోఽభిలాషం జ్ఞాత్వా। శృణుత సఖ్యో రహస్యమ్। న కదాచిద్వచనీయమ్। తత్స్థానం కోటిసూర్యప్రతీకాశం తేజోమయం యత్ నిర్గుణం బ్రహ్మ పురావిదో వదన్తి। యస్మాత్ప్రజాః సముత్పన్నాః। బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాదయో యస్మాదుత్పద్యన్తే లీయన్తే। ఆత్మవిదో జ్ఞానిన ఉత్పద్యన్తే లీయన్తే రసమార్గిణో భక్తా యం స్థానం ప్రాప్నువన్తి। కన్యా ఊచుః। యే రసమార్గీయాః భక్తాస్తేషాం లక్షణాని వద। నారద ఉవాచేదమ్। యే రసికానన్దోపాసకాస్తే సర్వాత్మభావేన భజనం కుర్వతే। భజనానన్దోపాసకానాం న వర్ణో నాశ్రమో న దేశో న కాలోఽస్తి। యో ధర్మాధర్మౌ పరిత్యజ్య శ్రీరసికానన్దం సేవమానో భవతి సః తాం లీలాం ప్రాప్నోతి। యేషాం మనసి నిశ్చయస్తేషాం ప్రీతిరుత్పద్యతే। య ఏవం రసమార్గే ప్రపన్నా న తేషాం ధర్మాధర్మౌ బాధమానౌ భవతః। విషయైర్బాధ్యమానోఽపి న బాధ్యతే। యేషామహోరాత్రం సేవాకథాయాం నిత్యమాసక్తిస్తేషాం భజనానన్దో భవతి। యే తస్మిన్ మార్గే ప్రపన్నా భక్తాస్తేషాం దేయం తతో గ్రాహ్యం యత్కిఞ్చిద్వస్తుమాత్రమ్। భక్తానాం భక్తైస్సహ కార్యం నాన్యైః। భక్తానాం భక్త ఏవ జ్ఞాతిః। కులవర్ణధర్మాది సర్వం దైవతం యత్కిఞ్చిన్మాత్రమ్। రసగాః సేవకాః తేషాం సంబన్ధో నాన్యైః। అహో వేదైః పురాణైః సిద్ధాన్తైః శాస్త్రైర్నానావాదైః నానాకర్మవ్రతోపవాసాదిభిర్యమైర్నియమైశ్చ నానాఋషికృతస్మృతిసిద్ధాన్తైరేకాదశ్యుపవాసాదివ్రతనియమైస్తులాపురుషదానాదిభిర్నానాద ర్శనసిద్ధాన్తవిచారైర్వర్ణాశ్రమోచితధర్మైః పితృశ్రాద్ధాదిభిః సూర్యచన్ద్రోపరాగకాలోచితైర్గ్రహనక్షత్రతారాజ్యోతిశ్శాస్త్రనిశ్చయేన భ్రాన్తచిత్తైర్విధినిషేధస్మృత్యోక్తైర్ధర్మైర్భ్రాన్తాః సన్ధ్యోపాసనకాలసంస్కారైర్బలివైశ్వదేవబలిదానోపసర్పణైర్వేదమార్గాదిభిర్నియమైరేతైశ్చా న్యైర్ధర్మైర్విభ్రాన్తాస్తేషాం రసికానన్దః పురుషోత్తమో న రమతే। అహో సఖ్యః కర్మవిభ్రాన్తాస్తాం

లీలాం కదాచిన్న జానన్తి। సాగ్నికా అగ్నివ్రతధారకాః కర్మజడాస్తైః సహ కదాచిత్తద్ధర్మాలాపనం న కుర్యాత్। అతః కిం బహునోక్తేన। బ్రాహ్మణా యే భక్తిమార్గం న విదన్తి తేషాం సంభాషణం స్పర్శం న కుర్యాత్। కదాచిన్నాలపేత్। తా ఊచుః—

భగవన్ సర్వభూతానాం హితాయ భువనేఽటసి।

శరణాగతదీనానాం కృపాం కుర్వన్తి సాధవః॥

అతః ప్రార్థయామో మహాలీలాయా దర్శనం యత్ర రసికానన్దపురుషోత్తమో రమతే। ఏవం ప్రార్థితో భగవాన్ నారదస్తాసామత్యానన్దమయలోకం దర్శయామాస। మహామన్త్రవిద్యయా కృతసంస్కారాస్తాః సఖ్యస్తస్యాం లీలాయాం భావాపన్నా బభూవుః। తా ఊచుః। నారదేనోపదిష్టాం విద్యాం కథయ యయా విద్యయా శ్రీరసికానన్దస్య శ్రీరాధికయా సహ క్రీడాస్థానం ద్రక్ష్యామః। స హోవాచ। శృణుత సఖ్యః। యస్యాం విద్యాయాం సద్యః సమభ్యసనేన మహావనవిహారస్పర్శనం భవతి। కృపాసమభ్యసనాత్ రమణానన్దలోకస్పర్శనం భవేత్। క్లీం సకలకామదాత్రీం భ్రుం భోగదాత్రీం హ్రీం రసికానన్దవిలాసదాత్రీం హ్రీం రతికేలికలాకోవిదాం బాం బృన్దావనశశినీం స్రుం సురతానన్దరూపాం శ్రీం మనోహారిణీం నృం నికుఞ్జకేలికౌతుకావిష్టదేహాం భ్రుం భోగాత్మికాం స్త్రాం సఖీనాం సుఖదాయినీం హ్రీం రాసకేలికలాత్మికాం ధ్యాయేత్। క్లీం నమః। ఇమాం విద్యాం భోగాత్మికాం నారదేన దత్తాం తాః కన్యా జగృహు:। రసికానన్దప్రాప్త్యర్థే గృహీత్వా తాం విద్యామభ్యసేత్। తాసాం పితుర్గృహే ఏకం వనం నానాపుష్పవృక్షైః సుశోభాఢ్యమ్। తత్ర పుష్పలతానాం నికుఞ్జాః సుశోభాఢ్యాః సంరాజమానా మనోహరాః సన్తి। తత్ర తాః కన్యా ఇమాం విద్యామభ్యస్తవత్యః బృన్దావనబుద్ధ్యా। అహోరాత్రం తద్బుద్ధయస్తదాలాపాస్తద్విచేష్టాస్తదాత్మికాః తస్యాం లీలాయాం మగ్నా నాన్యం దేహవిషయం విదుః। క్వచిద్రుదన్త్యస్తచ్చిన్తయా క్వచిన్నృత్యన్త్యః క్వచిదలౌకికాః కథా వదన్త్యః క్వచిద్వృక్షైస్సహ అనుశీలయన్త్యః క్వచిత్తస్మిన్ వనే బృన్దావనశోభాం విధాయ తద్వృక్షైః సహ రాధారసికలీలయోరనుభవం కుర్వన్తి। ఏకదా తాసామాశ్విన్యాం పౌర్ణమాస్యాం మహాలీలాయా మహోత్సవకాలే నికుఞ్జదేవ్యా దర్శనం ప్రదత్తమ్। అశరీరయా వాణ్యా వరో దత్తః। భవతీనాం మనోఽభిలాషో మయా జ్ఞాతః। యది మమ లోకదర్శనాకాఙ్క్షా స్యాత్। బృన్దావనే గోవర్ధనాద్రిశిరసి పుష్కరిణీం విధాయ తత్ర మమ ధ్యానాపన్నైర్ధ్యాయతామ్। మమానుగ్రహేణ మమ లీలావలోకో భవిష్యతీతి తా వరేణ ఛన్దయిత్వా అన్తర్దధే। తాః కన్యాస్తత్ర గత్వా తథాకుర్వన్। తస్మిన్ గోవర్ధనే అప్సరఃపుష్కరిణ్యాం తాః సర్వాః పూర్వోక్తయా విధయా శ్రీరాధికాయా భజనం చక్రుః। ఇత్థం భజనమాపన్నాః కన్యా మాసేనైకేన తం లోకమపశ్యన్। బృన్దావనం శ్రీమత్ సర్వకాలసుఖావహమ్। యత్ర షడృతవః ఆధిదైవికేన రూపేణ సేవమానా భవన్తి। యత్ర రత్నజటిలా భూమయో మణిజ్యోత్స్నాభిర్దీప్యమానా భవన్తి। యత్ర ఫలైః పుష్పైః

పత్రైర్మణీనాం స్తంభా: శతశో రాజమానా భవన్తి। యత్ర మణీనాం లతా భ్రాజమానా విద్రుమలతాభిః గ్రథితా భవన్తి। సువర్ణలతాగ్రథితా ముక్తాలతా ముక్తాగుచ్ఛైః పూర్యమాణాః భవన్తి। యత్ర సఖీనాం యూథాని పరస్పరం శృఙ్గారరసేన క్రీడమానాని భవన్తి। యత్ర ఫలైః పుష్పైః సుకోమలైః పత్రైర్విరాజమానా వృక్షా లతాభిః సంకీర్ణా భవన్తి। యత్ర మధ్యశ్రేణీషు సఖీనాం చారా అతిసుశోభమానా భవన్తి। యత్ర వకులవృక్షాణాం వనాని కుత్రచిత్సంరాజమానాని భవన్తి। కుత్రచిన్మన్దారవృక్షాః సంరాజన్తే। అమ్లానపుష్పైర్నారఙ్గైః సుశోభాఢ్యా భవన్తి। కుత్రచిత్పారిజాతకవనాని సుగన్ధసంవలితాని సన్తి। తత్ర వనేషూన్మదాః కోకిలా గాయమానాః భవన్తి। కుత్రచిన్మన్దారవృక్షాః పుష్పపరాగైశ్ఛితా వస్త్రైశ్ఛాదితా ఇవాసన్। తాసు వృక్షాణాం శ్రేణీషు తాః కన్యా ఏకం మహాస్థానం దదృశుః। పఞ్చవింశద్యోజనాయతం పరితో వాప్యో దశదశచతుష్కోణేషు నానారసైః సంపూర్యమాణా భవన్తి। దశ వాయవః కేసరకర్పూరమృగమదరసైః సంపూర్యమాణా భవన్తి। దశ వాయవోఽగురురససంపూర్యమాణా భవన్తి। దశ వాయవః సుగన్ధపయసా సంపూర్ణా భవన్తి। దశ వాయవ ఉష్ణోదకేనాతినిర్మలేన సుగన్ధేన సంపూర్యమాణా భవన్తి। తత్ర దశ వాయవో మృజ్జలేన సుశీతలేన సంపూర్యమాణా భవన్తి। తత్ర మధ్యమణ్డలే పఞ్చవింశద్యోజనాయతే సుశోభాఢ్యే మణిజ్యోత్స్నాభిః సంవేష్టితే సఖీనాం యూథాని యత్ర క్రీడాం కుర్వన్తి తత్ర పరితో నికుఞ్జానాం శ్రేణయః సూక్ష్మలతాన్తరైః సంవేష్టితా భవన్తి। తత్ర మధ్యే ఏకం రత్నాసనం సుఖసంపూరితం సురతానన్దస్థానం భవతి। యత్ర ప్రేమవతీ స్నేహవతీ గుణవతీ ఉత్కణ్ఠావతీ ఉత్సాహవతీ భోగవతీ కలావతీ గానవతీ మనోరమా సురతానన్దా సుఖసంవలితా నిద్రాసంవలితా నిఃశఙ్కా లజ్జాగతత్రపా సుభగా శృఙ్గారవతీ సంభోగవతీ భావశుద్ధా ఏతా అన్యాశ్చ సఖ్యస్తత్స్థానం సేవమానా భవన్తి। నిరన్తరం రాసకేలికౌతుకేన నృత్యపరా సుగన్ధకలావతీ సంగీతజ్ఞా అఙ్గసంవలితా రాగజ్ఞా గుణజ్ఞా ఏతాః అన్యాశ్చ సిద్ధాన్తస్థానం సేవమానా భవన్తి। తత్ర విహఙ్గమానాం పఙ్క్తయో నానారూపైః కలశబ్దైః సఙ్గాయన్త్యో భవన్తి। క్వచిత్ సఖీమణ్డలే తాః రాసక్రీడాం కుర్వన్తి। క్వచిత్ కుఞ్జాన్తరే పుష్పపల్లవైః రచితశయ్యాయాం క్రీడాం కుర్వన్తి। క్వచిన్నానాపుష్పైరఙ్గప్రత్యఙ్గేషు పరస్పరం శృఙ్గారం కుర్వన్తి। క్వచిత్ పుష్పమాలాభిరఙ్గప్రత్యఙ్గైః శృఙ్గారరసం కుర్వతి । క్వచిత్కుఞ్జాన్తరే శృఙ్గారరసం కృత్వా సుఖం సంసేవమానా భవన్తి। తాః కన్యాః శ్రీరాధికారసికం దృష్ట్వా అత్యన్తమేవ ముముహుః స్తుతిం చక్రుః। అతితరాం నమ్రాః కన్యాః ప్రశ్రయావనతాః నమశ్చక్రుః వినయభావాపన్నా బభూవుః। తయా శ్రీరాధికయా స్వస్వరూపం ప్రదత్తమ్। తాసాం మహాలీలాయాం యోగ్యతా ప్రదత్తా। అహో సత్సఙ్గమాహాత్మ్యం కేన వర్ణ్యతే। దర్శనాత్స్పర్శనాదాలాపాద్భోజనాచ్ఛయనాదాసనాద్భోజనోచ్ఛిష్టకృపాప్రసాదాత్ రసికానన్దేన సహితాయాః శ్రీరాధికాయాః కృపా భవతి। అహో రసికానన్దోపాసకానాం లక్షణాని వద యేనాహం సతాం సఙ్గే విచరామి। అహో శ్రుతమహాలీలాః ! యే నిరన్తరం సేవమానా భక్తా వేదమార్గకర్మాతిరిక్తా భవన్తి తే రసికానన్దమార్గమాచార్యోక్తమధీత్య యో బృన్దావనోక్తమార్గః సఖీభిరుపాసితః తాసాం మార్గే ప్రపన్నా భవన్తి। అహో నానాస్మృత్యుక్తాన్ ధర్మాన్ యే కుర్వన్తి త ఇహ సంసారే విచరన్తి। యే పితౄన్ యజన్తి తే పితృలోకం ప్రాప్నువన్తి। దేవాన్ యే యజ్ఞకర్మణా యజన్తి తే దేవలోకం స్వకర్మోపార్జితం యాన్తి। యే బ్రాహ్మణాః

బ్రహ్మవర్చసముపాసమానాస్తే బ్రహ్మలోకం ప్రాప్నువన్తి। గాయత్రీం య ఉపాసతే తే సూర్యమణ్డలే లయం యాన్తి। యేషాం మధ్యే శైవాః శివోపాసకాస్తేషాం ప్రమాదేనాపి సంభాషణం న కుర్యాత్। యే కైవల్యధర్మరతాస్తేషాం సంభాషణం స్పర్శనం చ కృతం చేత్తర్హి సవాసాః జలమావిశేత్। అహో రుద్రోపాసకా యే తమోధర్మరతాస్తేషాం సంభాషణం స్పర్శనం చ కృతం చేత్తర్హి సవాసా జలమావిశేత్। యక్షోపాసకాః సదా త్యాజ్యాః। గణపతిదుర్గాయాః భజనభేదా అనేకశః సన్తి। తాన్ యే భజన్తి తేషాం సంభాషణం స్పర్శనం చ కృతం చేత్తర్హి సవాసా జలమావిశేద్రసికానన్దోపాసకః। కర్మకాణ్డోపాసకా రసికానన్దమార్గం న జానన్తి। జైనబౌద్ధచార్వాకమీమాంసకవేదాన్తన్యాయపాతఞ్జలమతాన్తరాణి తేషాం సిద్ధాన్తం కుర్వన్తి। యే భ్రాన్తా భజనమార్గమవిదుషః పణ్డితమానినస్తేషాం సంభాషణం స్పర్శనం చ న కుర్యాత్। విష్ణుభజనరతా నారాయణోపాసకాః శ్రవణకీర్తనస్మరణవన్దనరతా మత్స్యకచ్ఛపవరాహనృసింహవామనపరశురామరామోపాసకా వైష్ణవాస్తేఽపి తం లోకం న జానన్తి। తస్మాత్తేషాం సఙ్గస్త్యాజ్యః। విష్ణుభక్తాః జ్ఞానవైరాగ్యయుక్తా అనన్యాశ్రయయుక్తాస్తేఽపి తం మార్గం న జానన్తి। సూక్ష్మతరమార్గో బ్రహ్మాదిభిర్నారదాదిభిః రుద్రాదిభిః సృష్టికర్తృభిః ప్రజాపతిభిరప్యగమ్యః। తస్మాత్తయా శ్రీరాధికయానుగృహీతాస్తం రసం జానన్తి నాన్యే। యదా యస్య దేవతాన్తరభజనం భవతి వైష్ణవేషు విద్వేషో భవతి తాన్ రసికానన్దపురుషోత్తమో న స్పృశేత్। అహో రసికానన్దోపాసకానాం క్రియాః శృణుత। యే మనసి భజనే సునిశ్చయాస్తల్లీలోపాసకాః సత్కథాక్షిప్తమనసాః తల్లీలోపాసకానాం సఙ్గేన కథాకీర్తనాసక్తాస్తే తత్స్వాతద్భావేన శోకమోహభయోద్వేగరహితా అమత్సరా అహంభావరహితా జ్ఞానవైరాగ్యసహితా బృన్దావనలీలోపాసకా భవన్తి। రసలీలాయాం నిమగ్నానాం తేషాం తద్భజనమేవ సాధనం తద్భజనమేవ జ్ఞానం తద్భక్తా ఏవ జ్ఞాతిః తద్భక్తా ఏవం కులం ఏవం రసలీలాప్రపన్నో భవతి। గృహాదిధర్మాన్ త్యక్త్వా వర్ణాశ్రమధర్మాన్ త్యక్త్వా జాతికులధర్మాన్ త్యక్త్వా మోక్షధర్మాన్ త్యక్త్వా సన్న్యాసధర్మాన్ త్యక్త్వా దేశకాలకర్మస్వభావసంసిద్ధాన్ ధర్మాన్ త్యక్త్వా రసలీలామభ్యసేత్। రసలీలాయాః సేవావధిం కథయ యేన విధినా మహాలీలాయాః ప్రాప్తిర్భవతి। తద్భక్తానాం దర్శనం భవేత్। స హోవాచ। రసలీలాయా భజనం త్రివిధాత్మకమ్। ఏకం ధ్యానమయమ్। ప్రతికుఞ్జం ప్రతివృక్షం ధ్యానాపన్నో భవేత్। రాత్రౌ దివా రసికానన్దం శ్రీరాధికయా సహ హృది చిన్తయమానః సఖీభావేన భావాపన్నో భవేత్। తదనుభావేన పుల్లిఙ్గం విధూయ మహాలీలాయాం లయలీయమానో భవేత్। ద్వితీయం భజనప్రకారం శృణుత। యేన భజనేన రసికానన్దః శ్రీరాధికయా సహ దృష్టిపథమాపద్యేత యోఽశ్మమయం వా ధాతుమయం వా రసికానన్దస్వరూపం శ్రీరాధికయా యుతం విధాయ శయ్యాభోజనశృఙ్గారై రాజోపచారైః స్నేహభావేన భజనం కరోతి అహోరాత్రం తద్భావేనాపన్నో భజనం కరోతి స తాం లీలాం ప్రాప్నోతి। యే రసికానన్దోపాసకా భక్తాస్తేషాం సేవాయాం వ్రతధారణమ్। అహో భక్తానాం సేవాస్తు దుర్లభతరాః। యేషాం హృది నిశ్చయ ఆపన్నస్తేషాం శ్రీరసికానన్దః శ్రీరాధికయా సహ ప్రసన్నో భవతి। భక్తానాం సేవాస్తు అత్యన్తదుర్లభా భవన్తి। యే నిష్కర్మమార్గిణో భక్తిమార్గం కేవలమాపన్నాస్తే సేవ్యాః పూజ్యా ఏవ భవన్తి। యే అన్యధర్మం త్యక్త్వా రసికానన్దసేవకాస్తే భక్తా నాన్యే। భక్తాః సుసేవమానా భవన్తి।

తస్మాత్సు సేవమానా భక్తాః కృపాం కుర్వన్తి। సాధూనాం సమచిత్తానాం కృపయా మహాలీలాయా దర్శనం భవతి। తస్మాత్ రసికానన్దం హృది స్థాప్య సాధూనాం సఙ్గేన బృన్దావనరహస్యమార్గానుసారేణ సుసేవమానో భవతి। అతిరసమగ్నా భక్తా నాన్యం విదన్తి। అహో పునర్మహాలీలాయా వర్ణనం శ్రుత్వా వయం న తృప్యామః। శృణుత పుత్రాః। వనవిహారలీలా పూర్వం నారాయణేన లక్ష్మ్యగ్రే కథితా తదా శ్రుతం తదహం వర్ణయామి। అహో మహాలీలాయాః స్థానం నారాయణేనాపి న దృష్టమ్। యత్రాష్టౌ మణయః సంరాజమానా భవన్తి। చన్ద్రకాన్తమణినామృతేన పుష్పపల్లవితా వృక్షాః సేవ్యమానా భవన్తి। లతానామాలవాలాని సౌవర్ణాని దీప్యమానాని జలైః పూర్యమాణాని భవన్తి। తత్ర సూర్యకాన్తమణినా ప్రదీప్యమానా వృక్షలతా: శోభాయమానా భవన్తి। మణిలతాభిర్గ్రథితాని మన్దిరాణి తేజోమయాని సంరాజన్తే। ప్రసారితలతా వృక్షైర్గ్రథితా నికుఞ్జతాం ప్రాప్నువన్తి। తేషు నికుఞ్జేషు లతానాం నానారఙ్గాః సందీప్యన్తే। తత్ర శృఙ్గారవత్యాదయః సఖ్యః శయ్యోపకరణాని రచయన్తి। సుశోభాయమానాః పక్షిణః కలశబ్దేన శ్రీరాధికాయాః శృఙ్గారరసం సఙ్గాయన్తో భవన్తి। పికయూథాని మనోహరేణ శబ్దేన దేవవాణ్యా తస్యాః శ్రీరాధికాయా రమణలీలాం గాయన్తి। తత్ర మధ్యేమణ్డలం తేజోమయమస్తి।
హాటకమయాస్తేజోభూమయస్తేజోమయాః సంవిరాజన్తే। యత్ర భూమౌ పరిత అష్టౌ మణయః సన్తి తేషాం ప్రసారితా లతాః సువర్ణలతాభిర్ముక్తాలతాభిర్గ్రథితాః పుష్పైః పల్లవైః సంవలితా భవన్తి। ప్రతిమణ్యేకైకం మన్దిరం సకలసిద్ధవస్తుసమన్వితం భవతి। రతిమన్దిరే శయ్యాః పయః ఫేననిభాః సంరాజన్తే। తత్రాన్నాని వివిధాని అన్నపూర్ణయా సఖ్యా పాచితాని। ప్రతిక్షణం నూత్నాని శ్రీరాధికాయై భోజ్యార్థే భవన్తి। తత్ర సుగన్ధరసికయా సఖ్యా రచితాః సుగన్ధరసా అగురుచన్దనకేసరీమృగమదకర్పూరాద్యా అనేకసుగన్ధరసా: శ్రీరాధికయా సంభోజ్యా భవన్తి। తత్ర శృఙ్గారవత్యా సఖ్యా రచితాః శృఙ్గారా వస్త్రాలఙ్కారసంయుక్తాః సుభగా నానావస్తుమయాః శ్రీరాధికార్థే కల్పితా: సుభోజ్యా భవన్తి। రఙ్గవత్యా రచితా రతిరఙ్గా వచనప్రతివచనమయా ఇన్ద్రయాదిభావమయాః శ్రీరాధికాయా భోగార్థే భవన్తి। గానవత్యా రచితా నానారాగరఙ్గభోగాః సమయోచితాః ప్రతిక్షణం నూత్నాః శ్రీరాధికార్థే సుభోజ్యా భవన్తి। నృత్యకవత్యా రచితాః సుగన్ధకలాః శ్రీరాధికార్థే కల్పితా భవన్తి। తత్ర స్థానే భోగవతీ నామ్నా సఖీ నానాభోగాన్ కల్పయతి। కటుతిక్తమధురకషాయాః సుస్వాదా భోగాః శ్రీరాధికాయా భోజ్యాపన్నా భవన్తి। రతివతీ నామ్నా సఖీ నానారతిసుఖముత్పాదయతి। రతికలాకౌతుకాని మనోజ్ఞాని భవన్తి। సురతానన్దా సఖీ నానాసురతకలాం శ్రీరాధికాయై కల్పయతి। మనోజ్ఞా సఖీ నానామనోభావం దదాతి। సుఖదా సఖీ నానాసుఖం రసికానన్దం ప్రతి రాధికార్థే కల్పయతి। తాః సర్వాః సఖ్యః సుఖకేలికలానుభావేన రాసలీలాం కుర్వన్తి। తస్మిన్ మధ్యమణ్డలే సురచితా సఖీ కస్మింశ్చిత్సమయే రాసలీలాం రచయతి। తత్ర మధ్యే కామేన సేవితం తేజోమయమాసనం కల్పయిత్వా శ్రీరాధికయా సహ రసికానన్దం సమావేశయతి। తత్ర పరిత ఏతాః సఖ్యః క్రీడాకలాం దర్శయన్తి। కలావతీ గుణవతీ పుష్పవతీ అఙ్గచపలా సురతకలాకోవిదా రసకలాభిజ్ఞా రసభావజ్ఞా విపరీతసురతనృత్యకలాకోవిదా ఏతాశ్చాన్యాః సఖ్యః తస్మిన్ మణ్డలే స్వాన్ స్వాన్ గుణాన్ ప్రకటీకృత్య రసికానన్దం సేవమానాః భవన్తి। సాధనసిద్ధాః సంసిద్ధాః సఖ్య

అనేకరూపైస్తాభ్యాం సుసేవ్యమానాః భవన్తి। యాదృశా భక్తాస్తాదృశం సుఖం తాదృశోం లీలాభావశ్చ భవేత్। పునస్తే ఊచుః। మహాస్థానం కియత్ప్రమాణమ్? సంసిద్ధోఽయం రసః। సంసిద్ధః కీదృగ్విధ:? తే సంసిద్ధా భక్తాః కీదృగ్విధాః? తేషాం రూపం కీదృగ్విధమ్? రసికశిరోమణిరానన్దాత్మకపురుషోత్తమః శ్రీరాధామానన్దరమణానన్దరూపాం తేన రూపేణ సహ బుభుజే। నిత్యానన్దరూపేణ సహ పురుషోత్తమో నిత్యానన్దరూపః సంక్రీడమానో భవతి । సః ఏవం రూపం గోపికాస్వావిర్భావేన క్రీడయిష్యతి। పృథగ్రూపేణ క్రీడమానా అభ్యేతి। తద్భావే క్రీడిష్యమాణా గోప్యః పృథక్ సంక్రీడమానా ఇవ ఏకమేవ స్థానమధ్యాసతే। తేషాం స్థానం కియత్ప్రమాణమ్? కీదృగ్విధా భక్తాః? క్రీడమానం రూపం తాభిః సంపీయమానసౌష్ఠవం కిమ్ ? పునరువాచేదమ్। రహస్యమతితరాం సౌష్ఠవమ్। షడ్విధోఽయం రాసః। తేషామేవ రాసలీలాయామాపద్యమానం రూపమ్। రహస్యస్థానం మహాలీలాయాం శతయోజనాయతం పద్మరాగజామ్బూనదసువర్ణఖచితమ్। నీలమణినా పరిధయః శోభాఢ్యా ఏవాసన్। మధ్యేమధ్యే పుణ్యరాగమణీనాం స్థానం సంభ్రాజతే। తేషామతితరాం మణిజ్యోత్స్నం రాజమానామభ్యేత్య తస్మాత్ పరితః శతకుఞ్జవిద్రుమలతాః సువర్ణసుగన్ధలతాగ్రథితాః సుసుగన్ధాఢ్యమాతన్వన్। తేషామేవ మణీనాం శక్తయో విరాజన్తే। పుష్పితవృక్షలతా సుగన్ధరసాభ్యేతి। తత్సుగన్ధావేశితాః సఖ్యో భావాపన్నా రమణరసరమణే రసరమణానన్దే రసే మగ్నా భక్తాః ప్రేమవత్యాదయో లీలాయాం యోగ్యతామభియన్తి। రతిక్రీడాయామానన్దరసః సంభవతి। తే సఖ్యస్తస్మాదుత్పన్నా భవన్తి। శృఙ్గారరసం దృష్టిగోచరముపసంపద్యన్తే। తస్మాత్ రమణానన్దాదుత్పన్నా ఆత్మానన్దరూపిణః। యత్ర యత్ర తయా దేవ్యా స్వావేశేన సుఖం సుసంసిద్ధోఽయం రసః। తాసాం గోపీనాం గృహంగృహమాపద్యమానః ప్రతిరూపం సుఖం సంయోజయతి। తాసామేవ రసావేశేన రాసస్థానం శతయోజనాయతం పద్మరాగమణిజటిలనీలమణినా విరాజితం జాంబూనదమణినా సువర్ణేన జటితం శతశో మణిఖచితమ్। తస్మింస్థానే మణిస్తంభాః శతశో విరాజమానాస్తస్యా నికుఞ్జదేవ్యాః స్వావేశేన అనేకశో రూపాణి కృత్వా ఆత్మానం విభజ్య స్వరభోగసుఖం సంభుఞ్జతే। యథాయథా రూపాణి తథాతథా రసికానన్దస్య రూపాణి సుఖం సంభోక్ష్యన్తే। తేషు తేషు రూపేషు క్రీడన్త్యస్తాః నికుఞ్జదేవ్యాః స్వామిభావేన వ్రజలీలాయాః సుఖమాపద్యన్తే। స ఏవ రాసః। ఆనన్దాద్రమణానన్దోఽయం యోజ్యతే। చన్ద్రావలీచన్ద్రభాగాసుశ్రోణీసుభగాద్యా: శతశో గోపభార్యా వేదఋచః। వేదపురుషా ఇమే గోపాస్తాసాం గోపీనాం స్వామిన్యా ఆత్మస్వరూపేణ స్వయమేవ రమణానన్దేనాయోజ్యన్త। అగ్నినా ప్రజ్వలితా రజ్జుర్దృశ్యమానా అగ్నిరేవాభాతి గోకులోఽయమగ్నేః సంయోగాదేవాభాతి। తా గోప్యస్తద్భావేన రసం అనుభవన్త్యస్తస్యా నికుఞ్జదేవ్యా భావమాపన్నా ఆసన్। ద్వయో రాసయోరిదం భవతి। తృతీయే రాసే తు గృహం గృహం ప్రతి స్వయంస్వయమేవ రసికానన్దస్వరూపే క్రీడితా ఆసన్। స్వానన్దావిర్భావాయ తాసాం యోగ్యతాం నిరూపయతి। సుఖమనుభవన్త్య ఆత్మభావ ఏవాసన్। చతుర్థే తు గోరసవిక్రీడా గోప్యశ్చన్ద్రావళీప్రభృతయోఽనేకశో దానలీలయా నికుఞ్జదేవ్యా స్వావేశేన సుఖమనుభూయ తద్వచనాదభీష్టాని ప్రతిపద్య యోగ్యానీన్ద్రియాణి పరస్పరసుఖం భుఞ్జానాస్తస్యా నికుఞ్జదేవ్యా రసికశిరోమణినా సహ సుఖం స్వయమేవ రూపేణ అనుభవన్తి।

పఞ్చమీ మహాలీలా స్వయమేవ వృషభానుగృహే ప్రకటితా। తాం తయా సహ పురుషోత్తమరసికానన్దోఽయం స్వయమేవ వ్రజలీలాయాం ప్రకటితవాన్। సః ఏవ సుఖం రమణానన్దరూపేణ సంభోక్ష్యమాణోఽభవత్। పరస్పరబాలలీలాసుఖయుగ్మరూపే ఏకమేవ రూపం భవతి। ఏవం తస్మిన్ వృషభానుగృహే స్థానాని శతశః పద్మరాకుడ్యాని గృహాణి తప్తసువర్ణపరిధీని విరాజమానాని భవన్తి। లలితావిశాఖాశృఙ్గారవత్యాదయః స్వయమేవ ప్రకటితాః సఖ్యః స్వయమేవ స్వరసం ప్రాప్తాః రసమానన్దాత్మకమనుభవన్తి। అన్యాశ్చ శతశో గోపీభావం ప్రాప్తాస్తాం లీలాం ప్రాప్తా భవన్తి। యం యం భావం సంయోక్ష్యమాణా గోపీ భవేత్తం భావం ద్వారి ప్రాప్య రాసలీలాకృతే ఉజ్జహార। అత్యన్తభావలీలాయాం సంయోక్ష్యమాణా గోపీ పుష్కరిణ్యాం తాసామఙ్గరాగేణ గీపీచన్దనం తాసామేవోచ్ఛిష్టం బుభుజే। భక్తానాం తదేవ హితకారి భవేత్। తదఙ్గరాగోద్భూతతదావిర్భావేన మహాలీలాయోగ్యతాం ప్రతిపేదిరే। పునః సంశయం పప్రచ్ఛుః। అహో ద్వారికాయాం రాసః కస్మిన్ సమయే కృతః? తత్ర మహాలీలాయాః స్థానం కుత్రాస్తి? యత్ర రసికానన్దః పురుషోత్తమః క్రీడతి। కేఽత్ర భక్తాః? కేషాం సహాయేన మహాలీలాస్థానం ప్రకటితమ్? శృణుత సఖ్యః। మహానయం గోప్యో రసః। యే ప్రత్యయాపన్నా భక్తాస్తే తం రసమనుభవన్తి వ్రజలీలాయామ్। త్రివిధా గోప్యః సన్తి। ఏకా వేదఋచః సన్తి। ఏకే అగ్నికుమారాః సన్తి। ఏకే సంసిద్ధాః శ్రీరాధికయా సహ ప్రకటితా భవన్తి। అష్టౌ యూథాని సంసిద్ధానాం భవన్తి। తేషాం ద్వాదశ యూథాని బ్రహ్మణః పుత్రాః అగ్నికుమారాః సన్తి। ద్వాదశ యూథాని వేదస్త్రీణాం సన్తి। తే సాధనసిద్ధాః యే భక్తాః శ్రీరాధికయా సహ రసికానన్దోపాసకా భవన్తి। యాః సంసిద్ధాస్తాసాం నిత్యలీలాయామనుభవః। యే అగ్నికుమారాస్తే వ్రజలీలాయాం శ్రీరాధికయా సహ రసికానన్దముపాసమానాస్తాం లీలాం ప్రాప్తా భవన్తి। యా వేదరూపిణ్యస్తాసాం విరహభావేన మహాననుగ్రహః కృతః। ప్రథమం మహాలీలాయాః ప్రాప్తిః పశ్చాద్విరహః। తా విరహోత్కణ్ఠితా గోప్యో నాన్యసుఖం విదుః। తాసామర్థే పఞ్చయోజనపర్యన్తం మహాలీలాయాః స్థానం ప్రకటీకృతమ్। తాసాం మనోభావబుభుత్సయా ఏకం స్వగణం రహస్యలీలాయోగ్యం ప్రేషయామాస। ద్వారికాలీలాయాం మహాలీలా ప్రకటితా। స ఏవ గణస్తాస్తత్రైవ నయతి। రసికానన్దస్తాసాం స్వలీలామావిష్కరోతి। రుక్మిణ్యాద్యాః పట్టరాజ్ఞ్యస్తాం లీలాం శ్రుత్వా ఉత్కణ్ఠితాః బభూవుః। తాభిః ప్రార్థితో రసికానన్దో మహాలీలాం దర్శయామాస। తదా రసికానన్దేనోక్తాస్తాః పట్టరాజ్ఞ్యో భవన్త్యస్తల్లీలాయోగ్యా న భవన్తి। ఇమాః లీలా లోకే వేదమర్యాదాతిరిక్తాః। రసమార్గోపాసకా భక్తాః స్త్రియస్తాం లీలాం జానన్తి। వయం రాజపుత్ర్యః కథం తస్యాం లీలాయాం యోగ్యా న భవేమ। బహుశః ప్రార్థితో రసికానన్దస్తథేత్యుక్త్వా పునరాహ। అహో రాజపుత్ర్యో భవతీనాం యది మహాలీలాదర్శనాకాఙ్క్షా భవతి తర్హి అహం నిశీథే ఆధిదైవికీం రాత్రిం ప్రకటయిష్యామి। తత్రాధిదైవికోఽయం చన్ద్రస్తత్రాధిదైవికా భక్తాః లీలోపయోగ్యా భవతి। భవత్యస్తత్రైవాయాన్తు। ఇతి కథితాస్తాః సర్వాః విస్మయాపన్నా బభూవుః। అహో అత్యన్తమాశ్చర్యోఽయం విలాసః। తత్రాగతా సుయోగా సఖీ రాసలీలాయాం యోగం చకార। సఖీ తత్ర రాసలీలాం రచయతి। తత్ర రసికానన్దః పురుషోత్తమోఽతిమనోహరరూపేణ తాసాం మనాంసి జహ్రే। తాః సర్వా

గోప్యః శ్రీరాధికాయాః కృపావశేన రమయాంచక్రుః। తత్ర రసికానన్దేన బ్రహ్మరాత్రిః ప్రకటితా। తస్యాం రాత్రౌ తాః సర్వా మనోరథశతై రమయాంచక్రుః।

క్రీడాన్తే బ్రహ్మరాత్రిరపావృత్తా బభూవ। ద్వారికాయాం స్థితా రాజపుత్ర్యః ద్వారే స్థితాన్ గురూనుగ్రసేనవసుదేవాద్యాన్ దదృశుః। రసికానన్దేన మోహితాస్తత్ర స్థితా గురవో దదృశుః। తాసాం తా రాత్రయో రాసలీలాయా ధ్యానేన వ్యతీతాః। బ్రహ్మరాత్రిరపాపావృత్తేతి ప్రాతస్తాః సర్వాస్తత్రైవ సమాగతాః। తత్ర తత్స్థానం దదృశుః। యత్ర మణిలతా ముక్తాలతాః సువర్ణలతాః పుష్పైః పత్రైః ఫలైః సంపూర్ణా మణిస్తంభైర్గ్రథితా నికుఞ్జతాం ప్రాప్నువన్తి। సిద్ధయో మూర్తిమత్యః తత్రైవ స్థితా దదృశిరే। కామదేవో రత్యా సహ తత్రైవ దదృశే। తత్ర స్థితాః గోప్యో రసికానన్దేన సంయుక్తాస్తాసాం రాజపుత్రీణాం లీలాం దృష్ట్వా నిర్గలితమానా బభూవుః। తాః ప్రశ్రయావనతా రసికానన్దం పప్రచ్ఛుః। అహో రాసలీలామస్మాకం దర్శయ। తాభిః ప్రార్థితో రసికానన్దః ప్రోవాచ। సమయోఽయం వ్యతీతః। బ్రహ్మరాత్రిస్తు గతా। మయా భవతీనాం పూర్వం కథితమస్తి। భవత్యో రాసలీలాయాం యోగ్యా న భవన్తి। యే వేదోక్తకర్మమార్గరతాస్తే కదాచిదిమాం లీలాం న జానన్తి। తస్మాత్ భవత్య ఇమా లీలాయోగ్యా న భవన్తి। బ్రహ్మలోకే స్థితా రుద్రలోకే స్థితా ఇన్ద్రలోకే స్థితా నాగలోకే స్థితాః స్త్రియస్తా అపీమాం లీలాం న జానన్తి। అన్యే మమ భక్తాః బహవః సన్తి। తేఽపీమాం లీలాం న జానన్తి। తస్మాత్ భవత్యో నిర్గలితమానా జాతాః। తేన భావేనైతాసాం దర్శనం న ప్రాప్తాః। తాః రాజపుత్ర్యో రుక్మిణ్యాద్యా రసికానన్దేనోక్తా దృష్ట్వా ప్రసన్నా బభూవుః। తాసాం నామాని పప్రచ్ఛుః। సుయోగజా సఖీ తాసాం గోపీనాం నామాని కథయామాస। ఇయం చన్ద్రావలీ నామ్నా తథా చన్ద్రకలా విఖ్యాతా। చన్ద్రాననా రోహిణీ మనోరమా మాధవీ పుష్పగన్ధా సురతకలావతీ భోగవతీ హంసగమనా గుణవతీ గానవతీ సురతకలాకోవిదా సువిహారవతీ నృత్యకలాభిజ్ఞా ఏతాః సఖ్యః స్వయూథైస్తన్మణ్డలం సేవమానా భవన్తి। తాః పట్టరాజ్యస్తాః సంపూజయామాసుః।

నానాసుగన్ధాఙ్గరాగేణ వస్త్రాలఙ్కారభూషణైస్తాసాం శృఙ్గారమకుర్వన్। తాసాముచ్ఛిష్టజలేన పఙ్కాఙ్గరాగేణ గోపీపుష్కరిణీతి విఖ్యాతా బభూవ। యస్యాముత్పన్నా మృత్తికా అతిపవిత్రా భవతి। తా గోప్యస్తద్భావేన మహాలీలాయాం లయం ప్రాప్తా బభూవుః। సా లక్ష్మీః ప్రశ్రయావనతా నారాయణం పప్రచ్ఛ। తేఽగ్నికుమారాః ఋషయః కుతః సముత్పన్నాః? తైరిదం స్థానం కథం ప్రాప్తమ్? కేన సాధనేన తే సిద్ధా భవన్తి? స హోవాచ। పూర్వం బ్రహ్మ లోకపితామహః సనకాదినా పృష్టః। మహాలీలాయాః స్థానం కథయ। యత్ర రసికానన్దః శ్రీరాధికయా సహ నిత్యం క్రీడతి। తత్ప్రశ్నే నాతురో బ్రహ్మ ధ్యానాపన్నో బభూవ। స సమాధౌ మహాలీలాం దదర్శ। తద్దర్శనేన వికలేన్ద్రియో బభూవ। తత ఇన్ద్రియేభ్యో రేతః ఆపద్యత। తతో రేతః అగ్నౌ న్యపతత్। గార్హపత్యకుణ్డే నిపతితం రేతః పురుషాయితం బభూవ। తతః సముత్పన్నాః పురుషా అగ్నికుమరా భవన్తి। తత స్తే ఋషయో గోవర్ధనాద్రౌ శిరసి తప

ఆతన్వన్। తద్దినమారభ్యైతే తు ఋషయో వ్రజం సేవమానా బభూవుః। ఏకదా తే ఋషయో గోవర్ధనాద్రౌ శిరస్యేకాం కన్యాం దదృశుః। శ్రీరాధికయానుగృహీతాం సర్వాఙ్గమనోహరాం తత్రాప్సరః పుష్కరిణ్యాం మజ్జమానాం తాం దృష్ట్వా తే ప్రశ్రయేణ నమ్రా బభూవుః। సా కన్యా తాన్ ప్రత్యువాచ। భో ఋషయః కుతః సమాయాతాః ? కిం కురుత? ఋషయ ఊచుః। వయం బ్రహ్మణః పుత్రా అస్మిన్ వనే నివసన్తో మహావనవిహారలీలాదర్శనకాఙ్క్షిణో భవామః। పునస్తేఽగ్నికుమారా ఋషయః ఊచుః। భో భవతీ కుతః సమాయాతా కిం కార్యం కురుతే? ఇదం రహస్యమ్। యది మనసి కృపావిష్టా తర్హి రహస్యం కథయ। సాధవో దీనవత్సలా ఏవాసతే। తయా దేవ్యా అనుగృహీతానాం తేషామతికృపాశాలీ స్వభావోఽయమాపద్యతే। సా పునరువాచేదం స్వయమేవ కరుణయా। అహో అహమపి పూర్వం మహారుద్రరాజ్ఞః పుత్రీ ఆసమ్। తస్య గృహే నిరన్తరమత ఇతః క్రీడమానా గీతగానైర్వేరేర్లీలాం మనస్యాసాదితాస్మి। తస్య గురువిభాణ్డకమునిపుత్రీ రూపశాలినీ నామ్నా సా నిరన్తరం తస్యాం లీలాయాం సదా ధ్యానానుభావనా తయా దేవ్యానుగృహీతా లీలోపయోగ్యైతి। తదా శ్రావితానామధునాతనీం లీలాం సోపరిష్టామభ్యేతి। తే ఊచుః। కో మన్త్రః? క ఉపదేశః? కిం ధ్యానం తస్యాః? ఉపదిశ। యది కరుణావతీ వద। శృణుతేదం రహస్యమ్। న కదాచిద్వచనీయోఽయం రసః సర్వ ఏవ। ధర్మాధర్మవిరక్తా యే భక్తాస్తేషామప్యవచనీయః। రసరహస్యవిద్యాముపాసమానః సద్యోదర్శనమాపద్యతే। ఓం క్లీం క్లీం రాధే సంమోహిని కామదాత్రి కామకేళికలారూపిణి నమో నమస్తే। ఇదం రహస్యం సర్వేషామపి దుర్లభతరమ్। ఆనన్దరసికశిరోమణిమోహనేన రూపేణ సద్యోలక్షం జపిత్వా ధ్యానాపన్నో భవేత్। సంశృణుయాత్తాం సా నవకిశోరీ తప్తహాటకాభరణా కేశచ్ఛటాచిక్కణసుగన్ధరసప్లావితసీమన్తసిన్దూరసేచితమణిఘటితసువర్ణభూషణైర్భూషితా రత్నకర్ణభూషణజ్వలితకుణ్డలాభ్యామన్యైః శుట్యాద్యైర్భూషణైః సంయోజితా కేసరమృగమదకర్పూరచన్దననానారేఖాసంయోజితలలాటా మణిహీరకజాత్యతిలకయోజితా సంశోభతే। కామకార్ముకభ్రూలతాసంమోహితరసికానన్దా తద్బాణమూర్ఛితేయం సదా తదావేశయోగ్యతాం ప్రపద్య ధ్యాయమానా భవతి। తాం ప్రపద్య స విశ్వజయీ భవేత్। నేత్రకృపాకటాక్షైర్భక్తానామభయదాయినీ భవతి। ఖఞ్జనమీనచాఞ్చల్యవశీకృతో రసికానన్దో భవేత్। నాసాచఞ్చురతితరాం తేజసా రాజతే। కపోలౌ సువర్ణసంపుటౌ తేజోమయౌ భాతః। శోభతే నాసా ఆభరణరచితా। మణిమయముక్తాఫలైర్గుమ్ఫితో భవతి విమ్బాధరో విద్రుమకాన్తిః। ద్విజాలీ తారాకారా భవతి । సా తేజసా భాతితరామ్ । జ్యోత్స్నారాజమానాననోత్కణ్ఠగ్రీవా రాజన్తేఽతితరాం కపోలకణ్ఠాదయః। తిరస్కుర్వన్తి తస్యా బాహుశోభాం కేయూరకటకాని మరకతగుమ్ఫితాని వలయాని శతశః తేజోమయాని। అతితరాం లఘు తారాకాన్తి తిలకం శోభామత్యేతి। రాజమానౌ హస్తౌ కరతలాభ్యాం యావకరసవిభావితాఙ్గులీభ్యాం సూక్ష్మతరమణిఘటికాభ్యాం భవేతామ్। సువర్ణభూషణాని సంరాజమానాని సురోచన్తే। తస్యా వక్షోజావతిమృగమదాగురురచితావేవ పురుషోత్తమరసికానన్దరమణాధిష్ఠానం సంరాజమానావేవ భవతః। ముక్తాగుమ్ఫితహారవల్లీద్వయౌ చ గిరీ ఇవ సంరాజమానౌ భవతః। గమ్భీరనాభిహ్రదసన్నిధానే నవరోమరాజీయా శోభా హాటకోపఘటితనీలమణిరాజివ రాజతే। కటిమేఖలా క్షుద్రఘణ్టికారాజమానా మణిఘటితహాటకఖచితతారాజాలశోభామభ్యేతి।

సంరాజమానజఘనస్థలవాసిమోహనగృహం సౌభాగ్యాఢ్యం శంబరవైరిణోఽధిష్ఠానం రసికానన్దైకకలసురతమమలామ్బరైః పరివేష్టితం సువర్ణతార గుమ్ఫితం శోభాయమానం రాజతే। కదళీకాణ్డరుచిరావూరూ శోభామభీతః। చరణకమలమఞ్జీరీశోభా రాజమానా యావకరఙ్గరఞ్జితేవ శోభామభ్యేతి। నఖచన్ద్రతేజసా రాజమానోఽయం లోకో విరాజమభ్యేతి। అతః పరం శృణుత సఖాయః। రసికానన్దస్య రూపం సదా నికుఞ్జదేవ్యా ధ్యేయమ్। ఆనన్దమాత్రోఽయం కరపాదే తేజోమయోఽమృతమయః। శ్యామహిరణ్యపరిమధ్యవనమాలయా యుతో బర్హాపీడో నటనాట్యయుక్తో మఞ్చో రోచమానో రాజమానః శోభాయమానః శోభయా సంరాజతే అతితరామ్। ఏక ఏవ పురుషోఽయం స్త్రీషు రమణానన్దీయతి। రసః సంరాజమానత్వమభ్యేతి। సంశోభాయమానో భవేత్। ఏక ఏవ రసో ద్విధా భిన్నోఽయం శ్రీరాధాకృష్ణరూపాభ్యామ్। నిత్యానన్దాయ నమో నమః। తస్మాత్ రససంయోగే భక్తాస్తస్మిన్ రసే సంప్రీయమాణమనసః సఖిస్థానే శోభాయమానమభ్యేత్య సంగచ్ఛన్తే। కోటిసూర్యప్రతీకాశం కోటిచన్ద్రప్రభం సంరాజమానం తేజోమయం బ్రహ్మేతి పురావిదో వదన్తి। యస్మాత్ సృష్టిరుత్పద్యమానాభ్యేతి। సంరోచమానాద్యస్మాత్ సముత్పన్నసృష్టయో బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాదయో యస్య ప్రతాపశక్త్యోత్పన్నా నానాసృష్టిం కుర్వన్తి। యస్య ప్రతాపశక్త్యోత్పత్తిస్థితిలయానాతన్వన్తి। యస్మాత్ ప్రేమానన్దాన్నిత్యానన్దోఽయం లోకః ప్రకటితో భవతి। ప్రేమానన్ద ఏవ సృష్టిస్త్వాధిదైవికీ। తస్మాత్ ప్రేమానన్దరక్తపురుషోత్తమాధిష్ఠానసౌష్ఠవం యత్ర కోటిశో నికుఞ్జనానాలతాగ్రన్థిస్తాసు గన్ధవృక్షాదిః రాజమానత్వమభ్యేతి। యత్ర నికుఞ్జశ్రేణిషు సఖీనాం యూథాన్యతితరాం క్రీడాశృఙ్గారయోగ్యాన్యుపకరణాని రాజమానాన్యభ్యేత్య శోభాయమానాని రాజన్తే। స్థానే స్థానే పృథక్ ప్రక్రియమాణాని శృఙ్గారస్థానాని। హాటకమణిమయ్యో భూమయః। నానారఙ్గమయఫలపుష్పవృక్షాదిరాజమానామభియన్తి షడృతవః। యత్రాధిదైవికరూపేణ విరాజమానా నానాతన్వన్। తేషామేవ యాదృశా భక్తాస్తాదృశలీలాదృష్టిమామద్యమానం శృణుత। సఖిప్రేమ్ణాఽయం లోకః సృష్టోఽస్మాభిః పితృగృహం త్యక్త్వా అస్మిన్ వనే పర్వతే నానారమణస్థానమస్మాకమనుభవం ప్రతిపద్యం రచితం ఆధిదైవికం స్థానం బృన్దావనం అతిపుష్టపుష్కరిణి యత్ర నికుఞ్జదేవ్యా సహ పురుషోత్తమో రమణానన్దో నిత్యక్రీడామాతనోత్। సంకేతస్థానం రమణానన్దయుతో రసికానన్దః క్రీడతే। రమణానన్దః స్వరూపస్వామిన్యావేశః। రసికానన్దస్తు పురుషావేశః। ఇమాం లీలావిద్యామధీయతే యే తేఽనేన వ్రజసఙ్గినః సఙ్గేన సఙ్గచ్ఛన్తే। తస్మాత్ తత్యా లీలాయాః కథా మద్భక్తైః సహ భక్త్యా లీలాకథాయాం మగ్నాః రాత్రౌ యత్ర యత్ర పురుషాసక్తా ఆత్మానన్దం తద్రూపిణం కుర్వాణా భవేయుః। రుచిరాం లీలాం యోజ్యమానాం తాం ప్రతిపద్యమానా హి తయా స్తుత్యా ధ్యానేన తల్లీలానుభవేన తన్మన్త్రోపాసనేన తాం లీలాం పశ్యన్తస్త ఋుషయస్తద్భావేన గోవర్ధనాద్విశిరసి అటన్తః ఆత్మానం తద్భావేన భావయన్తోఽభవన్। రతిరసభావేనానన్దయోగ్యతాం వృక్షలతౌషధయోఽనేకశోఽతితరామాపద్యన్త। శ్రీరాధాపుష్కరిణ్యాం తం మన్త్రం జేపుః। తద్ధ్యానం చక్రుః। తద్రూపే గుణాత్మకే ఏకరసే ప్రత్యపద్యన్త। అతితరాం గాఢప్రేమరూపమాపద్యన్త। అతీన్ద్రియజ్ఞానేన సంయోక్ష్యమాణా ఆపద్యన్త। రతిప్రసఙ్గేన

తయా నికుఞ్జదేవ్యా స్వలోకదర్శనమనుభావితా అభూవన్। సా అత్యన్తగాఢప్రేమ్ణా తల్లోకసేవనాత్ స్వోచ్ఛిష్టం భుఞ్జానాన్ తాన్ ప్రతి తద్భావాభవత్। బృన్దావనేరహస్యక్రీడాయాం మహారాసస్థలం దర్శయామాస। తద్దర్శనేన యోగ్యతాం ప్రాప్తా అత్యన్తస్తవనం చక్రుః। తే అగ్నినమః। నమ ఆనన్దరసదాయినే। ప్రేమానన్దాయ రతిదాయకసురతానన్దాయ కుమారా ఊచుః। శ్రీరసికానన్దాయ నమః। నమస్తుభ్యమ్। రసికానన్దాయ నమో నమః।

అవ్యాకృతవిహారిణ్యై సర్వవ్యాకృతిహేతవే।

నమః కల్యాణనిధయే నమస్తుభ్యం నమో నమః॥

నమోఽనన్తభోగవర్ద్విన్యై భోగాత్మికాయై భోగసాక్షిణ్యై। నమః శృఙ్గారరూపాయ। నమో భోగరూపాభ్యామ్।

శరది క్రీడతే తుభ్యం నమ ఆనన్దశాలినే।

నమోఽనన్తవిహారాయ నమస్తే రసరూపిణే॥

నమో రససాక్షిణే। నమో గూఢకేలికలాయ। నమో దానశీలాయ। నమో బృన్దారణ్యవిహారిణే। తదనురూపేణ తదా సాక్షిణే నమోఽణురూపాయ। నమో ధర్మాయ। నమః సర్వధర్మాతిరిక్తాయ। నమః కామదేవకుఞ్జరాయ నమో నమః। సఙ్కేతవిహారిణే నమః। దానలీలాసుఖదాయినే నమః। భోగసుఖరూపాయ నమః। అత్యన్తసుఖదేహినే నమః। సర్వధర్మాతిరిక్తాయ నమః। అనన్తసుఖసంభవాయ నమః। శ్రీరాధికావల్లభాయ నమః। శ్రీరాధాధరసుధాశాలినే నమః। క్లీం కామవనే కుఞ్జకేలిరసికాభ్యాం నమః। వ్రాం వ్రీం బృన్దావనే రహసి సంవలితనిత్యానన్దరూపాభ్యాం నమః। నమః హ్రీం సృష్టిసముత్పన్నాభ్యామ్। నమః హ్రాం సర్వచైతన్యభోగశ్రావకాభ్యామ్। యువాభ్యాం నమో రమణసుఖవల్లభాభ్యామ్। ఓం శ్రీబృన్దావనసదామోదదాయిభ్యాం నమః। ఓం నమో బృన్దావనే సఖీసమూహే పరస్పరక్రీడాసంవలితదేహాభ్యామ్। ఓం నమః పరస్పరశృఙ్గారసుఖభోగవద్భ్యామ్। ఓం నమ ఆద్యనాదిసంభోగసుఖభోక్తృభోగాభ్యామ్। ఓం నమో వృషభానునన్దగృహే క్రీడార్థం సంప్రకటితదేహసంభవాభ్యామ్। ఓం నమో లలితాదిసంస్తుత్యదేహాభ్యామ్। ఓం నమో యమునాకేలిరసికాభ్యామ్। ఓం నమో జలకేలిరసికాభ్యామ్। ఓం నమో నౌకారసకల్లోలాభ్యామ్।

ఓం నమో గ్రీష్మర్తుసేవితరూపాభ్యామ్। ఓం నమో వసంతర్తుసేవితరూపాభ్యామ్। ఓం నమః శరది రాసక్రీడాకుతూహలేనానన్దవిహారసర్వప్రదాయిభ్యామ్। యత్ యౌవనేఽద్భుతం రూపం కామకలాచాతుర్యాభిసంమితం తేభ్య ఏవ నమో నమః। అత్రాతి స్నేహసంకులితమనోసద్మ యేషాం తేభ్య ఏవ నమో నమః। సర్వకారణరూపాభ్యాం నమో నమః। సర్వరూపావిర్భావాభ్యాం నమో నమః। భక్తవాత్సల్యావిర్భావాభ్యాం నమో నమః। అత్యన్తనిగూఢభావసంమోహితాభ్యాం నమో నమః। ప్రత్యయరసవీరుత్సుఖదాతృగుణగణయోగ్యాభ్యాం నమో నమః। అనన్యభావరూపశోభాసఞ్చరితస్వారస్యసంవలితగుణగణనాభ్యాం నమో నమః। రూపశోభాసఞ్చరితరసరసవాదిగుణగణనాభావాభావసంవాహిభ్యాం నమో నమః। యద్రూపవత్పృథివ్యాం తదేకరూపాభ్యాం నమో నమః। ఏవం స్తుత్యా స్తావితౌ సద్యోదర్శనమభవతామ్। తద్దర్శనప్రాప్త్యా కోటిసూర్యప్రతీకాశం కోటిచన్ద్రాహ్లాదం తస్యా నికుఞ్జదేవ్యాః కటాక్షమన్వభవన్। తస్యా నికుఞ్జదేవ్యాః స్వస్వరూపేణాహో ప్రార్థయత వరమిత్యుక్త్వా మనోఽభిలషితం ఉపాచ్ఛన్ద్యన్త। వ్రజగోపకన్యా భవిష్యామః। తథా మమావేశేన రసికానన్దే సురతానన్దా భవన్తు । తేఽగ్నిపుత్రా వ్రజే సత్స్వరూపతాం ప్రాప్తా మహాలీలాయామ్। నిత్యానన్దరూపమేవ యన్తి తే యేషాం స్థానం శతశో నికుఞ్జరాసస్థలాని। నికుఞ్జదేవ్యా శ్రీరాధికయాత్మానం శతసహస్రధా కృత్వా తస్మిన్ రసికానన్దే తయా దేవ్యాత్మానం రసయాఞ్చకుస్త ఋషయః। తదభావోఽనల్పం విపర్యయమాతనోత్। తస్యాం లీలాయాం భావాపన్నా భావా అభవన్। శృణు మహాలక్ష్మి లీలాయాం యేఽప్యరణ్యధర్మిణో యే జ్ఞానవైరాగ్యరహితాస్తే తాం లీలాం ప్రాప్నువన్తి। తస్మాద్ధర్మాధర్మౌ పరిత్యజ్య పాపపుణ్యం పరిత్యజ్య యే రసికానన్దీమాజ్ఞాం ప్రాప్తాస్తే తాం ప్రాప్నువన్తి। ఇదం రహస్యం న కదాచిద్వాచ్యమ్। సా లక్ష్మీః పునరువాచ। యే యోగ్యేషు సదా సహకారిణోఽభవన్ నిత్యలీలయానుభవలీలామాపద్యన్త తైః కిం సాధనం కృతమ్? కేన సాధనేన సిద్ధా ఆసత? అత్యన్తరసలీలామగ్నాః రసికానన్దే తయా దేవ్యా శ్రీరాధికయా దర్శనసుఖం ప్రాప్తవన్తః। కిం ప్రాప్తం యేన ఆనన్దే అభవన్। స హోవాచేదం రహస్యం ప్రశ్నమ్। సఖాయః సముత్పద్య నిత్యం వ్రజలీలాయాం సహకారిణోఽయుజ్యన్త। యథాపూర్వం గోపానాం ద్విధా భేదా అభవన్। యే గోపాః సదా వనలీలాయాం సహకారిణ ఆసత తే సదా సుశ్లోకదేవప్రస్థవరూథపకృష్ణబలరామదేవహారకుముదరోచిష్మద్రమణాద్యా విరాజమానా అభియన్తి। తేషాం స్వలీలార్థం స్వగ్గానన్దాత్ తే గోపాః ప్రకటితాః। తేషాం ప్రేమానన్దం దత్తవాన్। తే ప్రేమ్ణా భజనేన రమణానన్దదర్శనయోగ్యా అభవన్। యేషాం ప్రేమానన్దసంపత్తిస్తే రమణానన్దదర్శనయోగ్యా ఏవ భవన్తి। రమణసంపది యోగ్యా దర్శనస్పర్శాలాపసుఖలీలారతిరాస్తాం తేషామ్। రమణానన్దదర్శనయోగ్యతామాతన్వన్నన్యేషామ్। ఏకరతిరాస్తామ్। రమణ సేవాయాం సంస్థాపకశయ్యోపకరణగుణరూపగానరతిధ్యానకీర్తనలీలాస్మరణతద్భావాపత్తిరూపసేవా యథాకాలోపపన్న సేవైవాస్తామ్। రతి సేవాయాం రతి సేవాకథాయాం మనోఽయుఞ్జత। అహో లక్ష్మి మమ రూపాణ్యనేకశో మమావతారా అనేకశః। అంశకలా ఆవేశాః పూర్ణాంశాస్తేఽపీమాం

లీలాం న జానన్తి। అన్యాస్తవాంశకలా ఉత్పన్నాస్తాః అపి లీలాం న జానన్తి। అన్యే యే శతశః సహస్రశస్తేఽపి తస్యా లీలాయాః అనన్తరా ఆపద్యన్తే।
తస్మాత్తత్తల్లీలోపయోగిలీలాప్రాప్తిరేవాస్తామ్। న ధర్మో న కర్మ న జ్ఞానమ్। న కర్మ కేవలమ్। ఏక ఏవ తల్లీలాపాఠః। ఏకైవ లీలోపసేవా। కిశోరనవనూత్ననవీయస్సదావిహారానన్దకలానిధేః రసికానన్ద శిరోమణేః శ్రీరాధాశ్రియోఽతిమోహనస్యోపాసకా భక్తాస్తేషాముపాసనమ్।
తల్లీలాయోగ్యతయా ధర్మోపాసకా వైష్ణవా వైకుణ్ఠలీలామనాశ్రితాః సనకాదయో నారదాదయోఽపి। జయన్తకుముదజయవిజయా అన్యే చ యే తేషాం మమ రూపాణి రాసలీలాయోగ్యా యే మమావిర్భావాస్తేషాం దర్శనం న భవత్యేవ। అన్యే కర్మోపాసకాస్తాం లీలాం స్వప్నేఽపి న దదృశుః। అహో అనన్యభక్తిపరా కాష్ఠా। అహో మద్భక్తానాం సఙ్గ ఏవ పరా కాష్ఠా। తల్లీలాకథా పరా కాష్ఠా। తస్యాం లీలాయాం ప్రత్యయః పరా కాష్ఠా।
అన్యకథాధర్మదానవ్రతతీర్థసాధనాని విముక్తాని।
యమనియమప్రాణాయామప్రత్యాహారకలాసుఖభావితా సామాన్యభక్తిరపి త్యక్తా।
తల్లీలోపాసకానాం ఏకైవ వ్రజలీలాతాయత। రతౌ రమణానన్దే రతిరాసాం భవతి।
అవస్థితోఽయం రసః। శుష్కవాదినామన్యాం లీలాం న శృణుయాత్। కర్మవేదజనితాని కర్మోపాసనాని యే కుర్వన్తి తే కర్మజడా ఆసురాస్తేషాం హఠాత్సఙ్గస్త్యజ్యతే। చిత్తవృత్తిం దూషయతి। యేషాం సఙ్గం నాలపేన్న శృణుయాత్ తే ధర్మవిరోధినస్తాం లీలాం న జానన్తి।
తస్మాత్తద్ధర్మదృఢకారిణో యే తే సేవ్యాః పూజ్యాః। తే తాం లీలాం దదతి। అనన్యధర్మాన్ శృణుయాదితి రసమార్గిణాం ధర్మః। అరసికా జీవాః కర్మజడా యే తేషాం స్వేష్టం న దర్శయేత్। స్వేష్టస్య వార్తామపి న శ్రావయేత్। సఖాయో యేషాం విద్యావిర్భావస్తేషామ్।
అన్యవిద్యారుచిర్న భవత్యేవ। యదనన్యధర్మే రుచిరాస్తేఽరుచిరన్యత్ర భవేత్। తస్య స్వేష్టే ఆవిర్భవతి రతిః। సోఽన్యదిష్టం విస్మరతి। గురుకృపయా జీవత్వం ప్రపన్నానామనుగ్రహత అనుగ్రాహ్యానుగ్రాహకభావేన రతిరావిర్భవతి। అతిరతే: స్నేహం వినా న ప్రాప్తిః స్యాత్।
నారాయణం ప్రతి లక్ష్మ్యా ఆవిర్భూతయా తయా నికుఞ్జదేవ్యా యాని సుఖాన్యనుభూయన్తే తేషాం ప్రశ్నం పునరభివదతి। యే సాధనసిద్ధాస్తేషాం కుతః స్థితిః। కయా సరణ్యా తల్లోకప్రాప్తిః స్వరతిరాస్తే। కయా రసికానన్దేన తస్యా నికుఞ్జదేవ్యాః ప్రాప్తిర్భవేత్। యే గవాం గణాస్తేఽతితరాం తస్యా దేవ్యాః దృష్టిగోచరా ఏవాసతామ్। పురుషో రసికానన్దః స్వహస్తేన తేషాం యథాసుఖం పరిమార్జయన్ దధిదుగ్ధనవనీతాద్యాన్ రసాన్ స్వయమేవ భుఙ్క్తే। యే వత్సతరాస్తేషాం స్వహస్తేన పృష్ఠభాగాన్ పరిమార్జయతి। తేషాం స్థానం కియత్ప్రమాణమ్।
నన్దాదయో గోపా వృషభాన్వాదయశ్చ తే గోపాః సాధనసిద్ధా వా సంసిద్ధా వా। యశోదాద్యా: స్త్రియో మాతృభావం ప్రాప్తాస్తా అనాదిసంసిద్ధా వా సాధనసంసిద్ధా వా। యాసాం గృహే రసికానన్దోఽయం పూర్వం తయా శ్రీరాధయా స్వయమేవ సంసిద్ధాసు భావప్రకటితః ఏవ భవతి। అత్యన్తస్నేహావభవతామ్। అత్యన్త ఉత్సవో రమణ ఏవ భవతి భజనప్రేమానన్దసుఖప్రాప్తౌ। అతితరాం రూపాసక్తిర్న కథం భవేత్।
సుఖరూపరతిర్యేషామన్యత్కిం స్మర్యతే। స హోవాచ పూర్వం సృష్ట్యుత్పన్నా అష్టౌ వసవః।
తేషాం వసునామ్నా అష్టౌ కోటయో వసవో దేవప్రవరా మమ లీలాలోకం శ్రుత్వా తల్లోకే శ్రుతే

ఉత్కణ్ఠమానా లీలయాపేదురితి శ్రుతమ్। ఇమం మహిమానమభ్యేత్య వనలీలాసక్తాః అతితరామాసతామ్। అతిలోలుపే చిత్తే తస్యాం వ్రజలీలాయాం రాధా ఆస్త। సంసిద్ధనికుఞ్జలీలాయాం మయోపవిష్టా మౌనేనాపన్నభావా అభవన్। ఓఙ్కారావిర్భావలీలారూపశ్రీరాధారసికానన్దరూపం ప్రతిపద్య మనో భావాపన్నం కృత్వా తాం లీలాం గాయమానా అభవన్। తే వసవ ఊచుః। ఓం శ్రీరాధారసికానన్దవినోదాభ్యాం సంయుక్తాభ్యాం నమో నమః। నిత్యక్రీడాత్మనే నమో నమః। కామకేలికౌతుకాత్మనే నమో నమః। కేలికౌతుకాత్మనే నమో నమః। శృఙ్గారరసవినోదినే నమో నమః। ధాత్రే క్రీడాసంపాదినే నమో నమః। అనన్తరససంపాదకారిణే నమో నమః। సీమన్తినే నమో నమః। రతౌ సంభోగినే నమో నమః। నానాసురతానన్దనిధయే నమో నమః। రసికానన్దశిరోమణయే నమో నమః। రాసమానజలక్రీడాత్మనే నమో నమః। క్రీడావినోదినే నమో నమః। రతిసంభావితసుఖసంవలితాత్మనే నమో నమః। సురతోత్కణ్ఠినే నమో నమః। యౌవనాత్మనే నమో నమః। రససంభోగాత్మనే నమో నమః। అత్యన్తక్రీడాశ్రాన్తిసంవలితవదనాయ నమో నమః। ప్రథమసఙ్గరఙ్గితాత్మనే నమో నమః। సంభోగచటుచాటువచనాయ నమో నమః। మృదుకపోలవాణ్యాత్మనే నమో నమః। నికుఞ్జే పుష్పశయ్యాశృఙ్గారవత్సఖీసుఖదాత్రే నమో నమః। ఆలిఙ్గనచుమ్బనసురతసుఖసంవలితవదనాయ నమో నమః। సురతానన్దసమగ్రవశీకృతరసికానన్దాయ నమో నమః। ఆసనభేదసంయోగసుఖదాత్రే నమో నమః। విపరీతసుఖదాయ ఉదారచేతసే సంభావితజితరసికశిరోమణయే నమో నమః। సురతానన్దవశీకృతస్వాధీనపతికాశృఙ్గారాత్మసుఖదాయినే నమో నమః। లలితాయాం విశాఖాయాం కలావత్యాం శృఙ్గారవత్యాం యోజితాత్మనే నమో నమః। భోగద్రష్టే భోగసంభవాయ నమో నమః। నిద్రాసంభావితవిప్రలంభసుఖసమనుభవతిరస్కృతరసికానన్దాత్మనే నమో నమః। అత్యన్తప్రవీణరససుఖరసికశిరోమణిభోగభావుకాత్మనే నమో నమః। సర్వక్రీడారసపూరిణే నమో నమః। పృథివ్యాం యత్ర సురతానన్దభోగాస్తద్భోగావిర్భావాన్తర్యామిణే నమో నమః। పృథివ్యాం యదానన్దరూపం తత్తదానన్దదాయినే నమో నమః। పృథివ్యామతికామమనోరథం సిద్ధం వాసిద్ధం సున్దరం సుభగం తేషామేవ నమో నమః। ఏవం స్తుతస్తదా వసుభిః స్వానన్దావిర్భావం దదావతిప్రీతో రుద్రోఽయమ్। వసూనాం ప్రవరోఽయం నన్దోఽభవత్। ధరానామ్నీ స్త్రీ యశోదాస్త। బృహద్వసుశ్రేష్ఠః కీర్తిదేవ్యా సహ వృషభానురభవత్। నికుఞ్జదేవ్యా రసికానన్దేన సహ యత్రానన్దోఽభవత్। నన్దోపనన్దభద్రాశ్వకృతవదుగ్రభఙ్గోదధిసామన్తాతిరోచిష్మత్కాత్యేయమత్యనఘరోచిష్మదుష్ణీషరశ్మివసుసుజయా అన్యే చ శతశో వసవః సాధనసిద్ధాః ఏవాసత। తేషాం స్త్రీషు శ్రీయశోదా సా చ సత్యా ఆస్త। రసికానన్దశిరోమణిర్బృన్దావనేశ్వర్యా సహ సంక్రీడమానోఽభవత్। అతిరూపలావణ్యలవకసూక్ష్మస్వరూపేణైనం భజమానాయ నన్దరూపం దత్తవాన్। తే గోపా గోప్యః। తే పరస్పరమేకప్రాణా ఏవాసత। తే గోపా ఏకప్రాణా ఏకరూపిణ ఏకభావా అభవన్। యేషాం పురుషోత్తమ ఆనన్దః। అన్యాశ్చ గోప్యో నానాభజనభావమావిష్కృత్య భజనానన్దే భజనం కుర్వన్తి। అతితరాం స్నేహోఽభవత్। సా లక్ష్మీర్నారాయణమువాచేదమ్।

అత్యానన్దో ఽయం లోకః। యస్మిన్ లోకే కేవలరసనిధిర్మోహనేన రూపేణ క్రీడామకరోత్। సా బృన్దావనేశ్వరీ కోట్యానన్దరూపా యత్ర బాలకేలిక్రీడాం వ్యదధాత్। తేషాం స్థానాని కీదృగ్విధాని। గృహాణి కీదృగ్విధాని। వద సర్వమానన్దావిర్భావేన। భజనానన్దః సుఖం శ్రీరాధారసికమోహనమేవం క్రీడామాతనోత్। స హోవాచ లక్ష్మీమ్। నన్దస్య గృహం సర్వసమృద్ధ్యానన్దావధి మణిమయమాధిదైవికేన రూపేణ స్వప్రకాశమకరోత్। పద్మరాగమయః కుడ్యః। సువర్ణజామ్బూనదప్రాకారా వీథయో విరాజమానా భవన్తి। యత్ర వృషభానుగృహం నన్దగృహాద్యోజనాయితమ్। తస్మాత్ స్థానాత్ ద్వాదశ శ్రేణయో ఽతితరాం లఘుకోమలమణయ ఏవాసన్। తాసు శ్రేణిష్వనేకశో లతాప్రతానిన్య ఏవాసన్। సువర్ణయూథికాప్రవాళైర్మణీనారఙ్గప్రరోహైరానన్దక్రీడాస్థానమనురచితం భవతి। తత్రేదం సంకేతస్థానమ్। అహో లక్ష్మి కిం వర్ణ్యతే చతుర్యోజనాయితమ్। నన్దవృషభానోర్గృహాత్ ద్వాదశ శ్రేణయో విరాజమానాః సఙ్కేతస్థలాదుపరితః। తేషు స్థానేషు మధ్యస్థితా అనేకశో వివిధలతాప్రావారా అభియన్తి। ముక్తాలతాగ్రథితా మణీనాం తేజసా ప్రద్యోతితా అభ్యేత్యతితరామ్। సహస్రనికుఞ్జా కదమ్బలతా సుగన్ధసంవలితాతితరాం విస్తీర్ణాభ్యేతి సుభగా కదమ్బమఞ్జరీ। హరితపీతనీలశ్వేతశుభ్రాః కదమ్బాశ్చ పరాగోద్ధూతపరిధయః సువాసితా ఆసన్। తద్గన్ధలోలుపభ్రమరాః సంసిద్ధాః సాధనసిద్ధా అనేకశః కోమలకలం యశో గాయమానాః సన్తి। కోకిల పికశుకాః సంసిద్ధాః సాధనసిద్ధా అనేకకోమలకలం గాయమానాః సన్తి। రూపలావణ్యయుతాః హంసమయూరాదయో ఽనేకశో రుచిరా భవన్తి। తే తస్మిన్ స్థానే రసికానన్దే ఽతిమోహనరూపే నిత్యం సంక్రీడమానా భవన్తి। వృన్దావనేశ్వరీనిత్యక్రీడాప్రధానం భవతి రాససఖీనాం సమూహేన దశసహస్రాణాం సమేతానాం వృషభానోర్గృహమ్। వృషభానుపురం పూర్ణానన్దయుతం ప్రేమానన్దయుతం సుఖసన్తతియుతమ్। సర్వాః సమృద్ధయో ద్వారే తిష్ఠన్తి। అష్టమహాసిద్ధయో ద్వారే ద్వారే తిష్ఠన్తి। అతితరాం సుఖసంపత్తిః స్వరూపేణ సుసేవతే। యే యే విద్యాసధర్మాణ: సుభగాః సురతకలాకామనిద్రాలజ్జాప్రేమసురతోత్కణ్ఠాదయస్తే విరాజమానా భవన్తి। అధితత్స్వనం నికుఞ్జే మధ్యే సుగన్ధశీతలా మణయో గ్రీష్మాదిషు ఋతుషు సేవ్యరూపాః క్వచిత్ సుగన్ధపారిజాతాః కేచిద్వృక్షాశ్చమ్పకాః సదాపుష్పితాః సదా సుకోమలైః పత్రైర్విరాజన్తే సుగన్ధాః। కేచిద్వృక్షాః పక్వఫలసుగన్ధరసయుక్తా విరాజమానా ఆసతే। కేచిల్లతాప్రకీర్ణాః అతితరాం సుగన్ధయుతాః। ఆమోదగన్ధలుబ్ధా భ్రమరా ముదా గాయన్తి। కాశ్చిద్గోప్యస్తత్ర మజ్జన్త్య ఆసతే। కాశ్చిద్గోప్యస్తస్యాం వస్త్రాలంకరణైర్భూషయాంచక్రుః। కాశ్చిద్గోప్యః ప్రేమాసక్తా రాధారసికానన్దాభ్యాం భోజనం చక్రుః। కాశ్చిద్గోప్యో దోళాం తాభ్యాం సహ దోలయిత్వా గాయమానా ఆసన్। ముదా కాశ్చిద్గోప్యస్తచ్చిత్రశాలాయాం స్వాని స్వాని రూపాణి పశ్యన్తి హృష్యన్తి రాత్రౌ దివానవరతమ్। గోప్యో భావాశ్రితాస్తద్బాలలీలాం గాయమానా భజనం చక్రుః। అత్యాసక్తాః ప్రేమభజనరూపా ఆనన్దం విన్దన్తే। తతో గోపాస్తథా రసికానన్దే మగ్నా అత్యన్తప్రేమభజనం కుర్వతే। యే ప్రేమభజనే నిమగ్నా స్తే తాం లీలామాపద్యన్త। నిత్యలీలాభజనానన్దో ఽయం రసో ఽనిర్వచనీయః। నన్దయశోదావృషభానుసత్యాదయో యే భక్తాస్తే భజనానన్దం నిత్యమనుభవన్త్యతితరామ్। భూయో భూయః సుఖసౌష్ఠవమభవత్।

ఏవం గోపా గోప్యస్తన్మయతాం ప్రాప్నువన్తి। తాసాం మాతృభావం ప్రపన్నా గోప్యో భజనానన్దే భజనమేవ కుర్వాణా ఆసన్। తాసాం గృహే దిష్ట్యానాదిసుఖసమృద్ధిసంపత్తయో భవన్త్యానన్దసుఖసమృద్ధిసిద్ధయః। నానాభజనయోగ్యాన్యుపకరణాని తదర్థే సంపాదితాని భవన్తి। గోపగోపికాదీనాం సమృద్ధిసుఖం తస్య భజనార్థమేవ భవతి। అతితరాం సుఖార్థమేవ యోగ్యతాపద్యతే। అనన్తసుఖసంపత్తితయా నికుఞ్జదేవ్యాః స్వావేశేన సుఖకోట్యానన్దం ప్రాప్నువన్తి। అభియన్తి చ సుఖసంయోగ్యతామ్। పృథివ్యాం భారతే క్షేత్రే ఆనన్దమయో లోకః స్వసృష్టిలీలార్థం స్వయమేవ ప్రకటితః। తస్మిన్ వ్రజలోకే సర్వా ఏవ లీలాః సన్తి। యే గోపా గోప్యస్తే ఆధిదైవికీం లీలామతితరాం సంసిద్ధా అనుభవన్తి। సా లక్ష్మీరువాచేదమ్। రహస్య ఇహ వ్రజమణ్డలే యాని పృథక్స్థానాని తాని బ్రూహి। ఏకవింశతియోజనా భూమిరానన్దమయ్యేవాస్తి।

యమునాయా దక్షిణకూలతో మహాస్థానం పఞ్చయోజనాయతం విహారస్థానమతితరాం సూక్ష్మం నిత్యవిహారరహస్యకేలికలావిర్భావభావితమ్। తస్మిన్ స్థానే యే వృక్షాః గృహాణి నికుఞ్జా అన్యాని విహారస్థానాని తాన్యాధిదైవికాన్యాసన్। యో వంశీవటోఽయం సాక్షాచ్ఛివోఽయమ్। యో భణ్డీరవటః స ఏవ దేవేన్ద్ర ఆసీత్। తత్ర స్థితా యే పక్షిణస్తే సాధనసిద్ధా ఆసన్। తే నిరన్తరం తాభ్యామాసన్। యే తత్ర మనుష్యా ఆధిదైవికరూపా ఏవాసన్ తే బృన్దావనేశ్వరీసమనుగృహీతాస్సదా తాం లీలాం దర్శయన్తి తదనుగ్రహతః। యాసామజ్ఞాత్వా జ్ఞాత్వా వా యస్మిన్ కస్మిన్ భావే భావో భవేత్తా భావేన తాం లీలాం ప్రాప్నువన్తి। యత్ర కుత్రాపి స్థితోఽపి తద్బృన్దావనోద్భవాం మృత్తికాం భక్షయేత్। స ఏవ తాం లీలాం ప్రాప్నోతి। తత్స్థానోద్భవానాం వృక్షాణాం పుష్పమాలాం యే కణ్ఠే ధారయన్తి తే సర్వకృత్యం విధూయ తాం లీలాం ప్రాప్నువన్తి। సదా తాం లీలాం గాయమానాస్తాం లీలాం ప్రాప్తా ఏవ సన్తి। యైః ప్రతిక్షణం బృన్దావనం స్మర్యతే తే కృతార్థతాం ప్రాప్నువన్త్యతితరామ్। అస్యామాధిదైవికీం లీలాం ప్రాప్తాస్తాం లీలాం గాయన్తి ధ్యాయన్తి। స్నేహాసక్తా యే తస్మిన్ స్థలే నివసన్తి తే పూర్వం తత్సృష్ట్యుత్పన్నా ఏవ సన్తి నాన్యత్ర। తస్మిన్ బృన్దావనే గోవర్ధనోఽయం పర్వతః పఞ్చయోజనాయతః। త్రీణి యోజనా న్యచ్ఛ్రితసప్తశృఙ్గాణి నిరస్తధాతుమయాని। యత్ర నిరన్తరం శ్రీరాధారసికః పురుషోత్తమః సంక్రీడతే। యస్య గహ్వరాణి సుకోమలాని సుగన్ధజుష్టాని విరాజమానాని భవన్తి। యస్మిన్ గోవర్ధనే స్వయమేవ శ్రీరాధారసికశిరోమణిః క్రీడాం కరోతి। అతితరామానన్దమయోఽయం పర్వతో యస్మిన్ పర్వతే రుద్రో రుద్రాణ్యా సహ పూర్వం సృష్ట్యాదౌ తప ఆతనోత్। యేన తపసా శివః శివోఽభూత్ తత్ర రుద్రశివపుష్కరిణ్యాం యే మజ్జనం కుర్వన్తి తే తాం లీలాం ప్రాప్నువన్తి। యే తం పర్వతముపసేవమానా భవేయుస్తేషామనేనైవ శరీరేణ లీలాయోగ్యతాస్తి। అనేనైవ గోవర్ధనాద్రౌ కామదుఘా యా తప ఆతనోత్ సేయం గోవిన్దపుష్కరిణీ।

యే ప్రేమమగ్నాస్తస్యాం పుష్కరిణ్యాం మజ్జన్తి సేవన్తే తే తాం కాలే కాలే తస్యాః దర్శనయోగ్యతామతిప్రేమానన్దప్రాప్తిమనుభవన్తి। యత్ర మానససరోవరం విధాయ మయాపి తప ఆతన్యత। తత్తల్లోకేచ్ఛయా అప్సరసా ఉర్వశ్యా తస్మిన్ గోవర్ధనాద్రౌ తప ఆతన్యత। సానుభవోఽయం లోకో యత్ర యత్ర పరితః శిలాః శ్రీరాధాకృష్ణనామాఙ్కితాస్తత్ర తాః శిలాః శ్రీబృన్దావనేశ్వర్యధివసతి। ఆనన్దమయేన సహ యే భక్తాస్తస్య పరిక్రమం కుర్వన్తి తే తల్లీలాదర్శనయోగ్యతాం ప్రాప్నువన్తి। ఇన్ద్రపరాజయమహోత్సవే అహమపి బ్రహ్మాదినా సహ తస్మిన్ స్థానే దర్శనార్థం గమిష్యామి। అతితరాం శ్రీరాధారసికస్య క్రీడాస్థానం భవతి। సా లక్ష్మీః పునరువాచేదమ్।రహస్యస్థానేఽస్మిన్ పర్వతే రుద్రేణ కస్మిన్ కాలే తపః ఆతన్యత। తల్లీలాం విస్తరశో బ్రూహి। మమ మనోఽతిలోలం తస్యాం కథాయామ్। సుఖే కస్తృప్తిం యాతి। యేన తపసా ధ్యానేన తద్భావో భవేదతితరామ్। అహో అహం తం లోకం శ్రోతుకామా। విస్తరేణ బ్రూహి। ఏవం ప్రపన్నాం హృద్యాధాయ స్వయమేవ నారాయణ అభివదత్యతితరామానన్దమయేన చేతసా। స హోవాచ। శృణు లక్ష్మి అస్య లోకస్య హన్త మాహాత్మ్యమ్। అహం వక్తుమశక్తశ్చ। యస్య శ్రీరాధికా రసికానన్దస్య బిహారస్థస్య దర్శనాలాపకథానుభవ అతితరాం సద్యః సరూపే రమణానన్దే స్నేహాధిక్యం ప్రాపయన్తి। తథైవ తే ధన్యాస్తే కృతార్థాః। తే అన్యధర్మరహితత్వేన ప్రేమానన్దే ప్రీతిమాపద్యన్తే। అతితరామాసక్తిర్భవేత్। బ్రాహ్మణ: క్షత్రియో వైశ్యః శూద్రో వా అన్యే జాత్యన్తరజాః శతశో జాత్యన్తరభేదాస్తే ప్రాప్నువన్తి। న వర్ణేన న ధర్మేణ యేషాం లీలారతిరాస్తే తే తాం లీలాం ప్రాప్నువన్తి। అన్యభావేనేశ్వరావిష్టచిత్తా అన్యదేవ ప్రాప్నువన్తి। తద్భావే న కదాచిత్తమేవ ప్రాప్నువన్తి। యేషాం తల్లీలానుభవో న స్యాత్ తేషామనేకశః సాధనాని వృథా స్యుః। బ్రహ్మవిద్యాసేవినో జ్ఞానిన ఆత్మవేదనేన తాం లీలాం న ప్రాప్నువన్తి। తస్మాత్తల్లీలాదర్శనయోగ్యా భక్తాః స్వభావేన తస్యాః శ్రీరాధి-

కాయా అనుగ్రహాత్స్వాత్మభావా భవన్తి। శిష్టానుశిష్టస్వేష్టధ్యానకథాసేవానుభావేన తేషామనుభవకథాయామాసక్తిః స్యాత్। సా సంయోక్ష్యమాణా రతిరిన్ద్రియార్థే। రతిసజ్జో భావాపన్నో భవతి। యే రతికలనయానుగృహ్యన్తే తే తాం లీలాం ప్రాప్తవన్తో భవన్తి। సర్వం త్యక్త్వా తల్లీలాయా అనుభవినో భవన్తి। అనుభవసంభవస్తదా భవేత్ యదా సాధవః కృపాం కుర్వన్తి రతిర్భవతి చ। సా లక్ష్మీః పునరువాచేదమ్। త్వయోక్తం యైషా వ్రజవాసినీ సృష్టిరద్భుతం స్థానం ప్రాప్తైవేతి యస్మిన్ స్థానే గోవర్ధనోఽయం రాజమాన ఆస్తే। తస్మిన్ గోవర్ధనే రుద్రేణ తపో రుద్రాణ్యా సహాక్రియత। పుష్కరిణీం విధాయ తప ఆతనోత్। యథాయం లోకో రుద్రేణ తపతా దృష్టః స్తుతః కథితో హృది ధ్యాత ఏవాయం లోకః సర్వేషాం భక్తానాం సందృశ్యతే। సుశోభనోఽయం లోకః సర్వేషాం లోకమహాలీలాయా ఆవేశేన తేషాం భక్తానామనుగ్రహం ప్రపద్యమానో భవేత్। కథం రుద్రేణ దర్శనం ప్రాప్తమ్? కేన సాధనేన శివః

సిద్ధోఽభవత్? స ఏవం గోవర్ధనాద్రౌ కియత్కాలం కింరూపం తపోఽతప్యత? దృష్టవిభవోఽయమ్। విస్తరశో బ్రూహి యది కృపాభావో భవేత్। స హోవాచ। పూర్వం సృష్ట్యాదావేకస్మిన్ సమయే శివః శివయా వైకుణ్ఠే తల్లీలాదర్శనార్థం గతవాన్। తత్ర నానాసత్త్వమయాని సంక్రీడమానాన్యనేకశో రుద్రేణ దృష్టాని। సర్వా మయా క్రీడితాః క్రీడా దృష్ట్వా అనుభూయ అతృప్తేన్ద్రియోఽభవత్। మమాగ్రే స్థితో రుద్రో మమ ధ్యానావస్థాం దృష్ట్వా అత్యాశ్చర్యవాన్ అహో సాక్షాన్నారాయణోఽయం పరం బ్రహ్మ। రుద్రాదయో యం ధ్యాయన్తి। రుద్రాదయో యాం వైకుణ్ఠాశ్రితాం లీలామభిలషన్తి। ఆదిత్యాదయో యం ద్యోతయన్తి। యస్య కలావతారాన్ పృథివ్యాం దేవా ఋషయః స్తువన్తి। యం నారాయణం ధ్యాయన్తీ తేన రమా సదా క్రీడతే। యం గత్వా చతుర్ధా ముక్తయో ద్వారే తిష్ఠన్తి। తద్ధామ సర్వేషాం దేవాదీనామపి దుర్లభతరమ్। స ఏవ నారాయణః కస్య భజనం కురుతే। అత్యాశ్చర్యం గతో రుద్రో బద్ధాఞ్జలిః సన్ నారాయణం స్తౌతి। స హోవాచ రుద్రః। నమోఽనన్తాయ మహతే వైకుణ్ఠాయ శ్రీమతే తేజోమయాయ తుభ్యం నిత్యం నమో నమః। తవాంశకలా యా నృసింహాద్యాః రామాద్యా అనేకశో లీలామయాస్తా ధ్యాయమానోఽహం శివతాం ప్రాప్తః। అహమధునాత్యాశ్చర్యం గతవానస్మి। అహం నిరన్తరం తవ ధ్యానేన విచరామి పృథివ్యామ్। త్వం కం ధ్యాయసి? సర్వం వర్ణయ తవ కృపా యది స్యాత్। ఇతి శివేన సంప్రార్థితోఽహం తల్లోకస్థితిం కథయిష్యన్– శృణు తాత అహం నిత్యం తల్లోకం ధ్యాయామి। యత్ర నికుఞ్జేశ్వర్యా క్రీడతే రసికానన్దో వనవిహారే। యద్రహసి క్రీడాస్థానమ్। యత్ర ఆనన్దమయకామకేలికౌతుకరతిరాసవినోదకుఞ్జాశ్చ శతశో విరాజన్తే। యత్ర గోవర్ధనోఽయం గిరిః రాజమానో భవతి। యత్ర కదమ్బకుఞ్జశ్రేణయో గహ్వరాణి రత్నాని ధాతుమయాని। యత్ర పుష్కరిణ్యోఽమృతోదైః పూర్ణా విరాజన్తే। యత్ర మణిగణాకరా జ్యోత్స్నాతితేజోరూపసంవలితపరస్పరవస్తుప్రతిబిమ్బితా ఆసతే। తస్య లోకస్య దైవతం శ్రీరాధికయా సహానన్దరసికం పురుషం ధ్యాయేమ। యస్య కటాక్షాత్ సముత్పన్నా లోకానాం బ్రహ్మణ్డానాముత్పత్తిస్థితిలయాన్ కుర్వన్తి। అనేకశో విద్యా అవిద్యా దేవాశ్చాసురాశ్చానేకశః సృష్టిస్థితిలయాన్ లభన్తే। యత్ర బ్రహ్మణ్డాని కోటిశో విరాజమానాని రాజన్తే। తదతితరాం సుశోభాయమానం బ్రహ్మేతి పురావిదో వదన్తి। యత్ర గత్వా ధామ్ని లయం యాన్తి యోగీన్ద్రాః। శృణు యది తే తస్య లోకస్య ద్రష్టుమిచ్ఛా వర్తతే తర్హి త్వం వ్రజ। వ్రజమణ్డలే గోవర్ధనో గిరిరాస్తే। రత్నధాతుమయోఽయం పర్వతః। యత్ర రసికానన్దో బృన్దావనేశ్వర్యా సహ క్రీడమానోఽభవత్। పరితః క్రీడోపయుక్తాని వనాని ద్వాదశ శోభాయమానాని సుగన్ధలతౌషధిభిః సంలగ్నాని రాజన్తే। యమునామృతోదకైః క్రీడావిహారస్థలాని సంరాజన్తే। యత్ర యమునా బద్ధోభయతటీవిరాజమానా భవతి। అతితరాం పద్మరాగపుష్పరాగచన్ద్రకాన్తసూర్యకాన్తమణీనాం తేజోభిర్విరాజమానాని జలాని శోభన్తే। యత్ర యమునాయా ఉపరి శతశో వానీరకుఞ్జా విరాజన్తే।

జాతియూథికామల్లికాసువర్ణయూథికాప్రకరసుగన్ధసంవలితేఽస్మిన్ పరాగధృతోన్మదాః భ్రమరపికశుకసారసహంసశ్రేణయః శోభాయమానాః కలకణ్ఠైర్నికుఞ్జదేవ్యా యశోఽతితరాం గాయమానా భవన్తి। యత్ర బృన్దావనలీలాయా నికుఞ్జదేవ్యాః రమణలీలాస్థానమ్। యస్య స్మరణాదేవ రసావిష్టచిత్తో భవేత్। బృన్దావనం బృన్దావనం ఇతి ప్రతిక్షణం యే వదన్తి తే దేహోపాధిం త్యక్త్వా తస్య లీలారతిమనుభవన్తి। తన్మమాపి నిరన్తరం బ్రహ్మాదీనామప్యదృష్టగోచరమ్। సహస్రయోజనాత్ యే బృన్దావనం సంస్మరన్తి బృన్దావనమితి ప్రతిక్షణం వదన్తి తే తల్లీలోపయోగ్యా ఏవ భవన్తి। యత్ర కుత్రాపి మృతో బృన్దావనోపాసకస్తత్స్థలం తీర్థరూపం భవేత్। యే బృన్దావనోద్భవాస్తుళసీకాష్ఠాఙ్కితమాలాః కణ్ఠే ధారయన్తి తే కృతార్థతాం ప్రాప్నువన్తి। తస్యాం లతాః సరసా ఆసతే। అతితరాం ప్రీతిః భవతి। యే బృన్దావనే వృక్షాస్తే ఆధిభౌతికాః సిద్ధాః। సాధనసిద్ధా ఇతస్తతో భ్రమన్తీర్లతా ఓషధిక్రీడాస్థలాని కుర్వన్తి। తయా దేవ్యా బృన్దావనేశ్వర్యా త్రయః కోటయః పులిన్దగణా ఉత్పాదితాః। తేషాం వృన్దావనవాసినాం దేహోచ్ఛిష్టాని మలమూత్రాదీని దేహోద్భవాని కఫలాలామూత్రాణి తే పులిన్దగణా ఊపరే ఉత్క్షిపన్తి। తేషాం భక్తానాం దివ్యదేహ ఆధిదైవిక ఏవాస్తే। అతితరాం సౌభాగ్యాఢ్యో భవతి। అహో శివ బృన్దావనమాహాత్మ్యం కేన వర్ణ్యతే? సేవకా యత్ర కుత్రాపి యత్కిఞ్చిత్ భోగార్థే కుర్వన్తి తద్భోగో రసికానన్దేన సహ నికుఞ్జదేవ్యా సర్వః సంభోక్ష్యతే। అతితరాం సుఖసంభోగస్థానం తత్ స్థానం మమాపి ధ్యేయం భవతి। అహం నిరన్తరం ధ్యానాపన్నో భవామి। తస్మిన్ బృన్దావనే మధ్యస్థానం నిరన్తరం మమ ధ్యేయమ్। తస్య స్థానస్య ధ్యానేనాహమానన్దస్థానమానన్దావేశేన భవామి।ఆనన్దధ్యానాదహం తత్ ప్రతిపద్యే । అహో శివ త్వమప్యానన్దస్థానమతితరాం ప్రతియోజ్య తదభ్యేహి। ధ్యానాపన్నో భవ। రతిరసభావభేదధ్యానాపన్నో భవ। తద్బృన్దావనేశ్వరీరూపమఙ్గప్రత్యఙ్గం రసికానన్దేన సహ యో ధ్యాయతి స ఏవ క్రీడాయాం మనోభావాపన్నో భవతి। పునః శివ ఉవాచ। త్వయోక్తాని ద్వాదశవనాని। తేషు వనేషు పృథక్ పృథక్ వద సర్వమ్। స హోవాచ। శృణు శివ వర్ణనం వనానాం యాని శ్రుత్వా వ్రజలీలాయామత్యన్తసుఖినః సంభవన్తి। మహావనే నన్దస్యాధిష్ఠానమ్। గోకులే గవామధిష్ఠానమ్। యమునాయాం క్రీడాధిష్ఠానమ్। బృన్దావనే స్వామిన్యా లీలాధిష్ఠానమ్। కామవనే మహాలీలాసఙ్కేతస్యాధిష్ఠానమ్। బృహద్వనే వృషభానుపురనన్దపురాధిష్ఠానమ్। లోహవనే పులిన్దస్యాధిష్ఠానమ్। తాలవనే ఉపనన్దాద్యధిష్ఠానమ్। దధిగ్రామే దధ్యధిష్ఠానమ్। గోవర్ధనాద్రిపృష్ఠే దధివిక్రయాధిష్ఠానమ్। గోవర్ధనాద్ర్యాధో దానశ్రేణిదానలీలాధిష్ఠానమ్। అయం గోవర్ధనాద్రిః రమణలీలాధిష్ఠానం భవతి।

అరిష్టే గోగణే కుఞ్జవటే బృన్దావనే తథా।

గోవర్ధనగిరౌ రమ్యే సృష్టిః సర్వాత్మనా భవేత్॥

భో: శివ అస్మిన్ స్థానే శ్రీరాధారసికానన్దావేవ రూపేణ సదా రమణం కురుతో లీలాసమేతౌ। అత్యద్భుతా సంసిద్ధా లీలా సదా గోవర్ధనాద్రౌ। ఆనన్దమయే స్థానే తప ఆచర। స రుద్రో రుద్రాణ్యా సహ తత్ర పుష్కరిణీం విధాయ తన్నారాయణముఖాత్ శ్రుతం లోకస్య ధ్యానమకరోత్। కిఞ్చిద్ధ్యానేన ధ్యానాపన్నోఽభవత్। దశసహస్రవర్షం తల్లోకదర్శనార్థం తప ఆచరత్। తద్ధ్యానేన నికుఞ్జదేవ్యా దృష్టిపథమతిమోహనేన రూపేణానన్దదర్శనమాపేదే। ఘనవిద్యుదుపమరూపనవీనయా జాయయా సహ సహ కేలిసమ్పత్తిసమవేతం రమణానన్దం క్రీడాసమేతమరూపయత్। తద్రూపదర్శనేన సమాకులోఽయం శివస్త్రిభిర్నేత్రైర్నిరూపయన్ పునః పునః పఞ్చభిర్వక్త్రైః స్తుతిమాపేదే। ఉవాచాయం శివః। అం అం అనన్తాయ నమో నమః। శ్రీం శ్రీం శ్రీకృష్ణాయ తుభ్యం నమో నమః। సం సం సంభోగప్రియాయ నమో నమః। బృం బృం బృన్దావనవిహారిణే నమో నమః। కుం కుం కుఞ్జవిహారిణే నమో నమః। లం లం లలితావిహారిణే నమో నమః। క్రీం క్రీం క్రీడావనవిహారిణే నమో నమః। రాం రాం రాధామనోహారిణే నమో నమః। కించ నిరన్తరరాసక్రీడాసక్తాయ నమో నమః। సదామనోహారిణే నమో నమః। సదా రతిప్రియాయ నమో నమః। సదా గానప్రియాయ నమో నమః। సురతానన్దాయ నమో నమః। ఆలిఙ్గనప్రియాయ నమో నమః। కూటస్థాయ నమో నమః। రమణానన్దసుఖదాత్రే నమో నమః। అతిభోగప్రియాయ నమో నమః। అన్తరాత్మనే నమో నమః। అతిరతివిహారిణే నమో నమః। అత్యద్భుతచారిత్రాయ నమో నమః। భారద్వాజరూపిణే నమో నమః। రామాయ నమో నమః। మోక్షదాయ నమో నమః। భక్తప్రియాయ నమో నమః। భక్తానన్దప్రదాయ నమో నమః। అత్యానన్దదాయకాయ నమో నమః। సకలకలాకోవిదాయ నమో నమః। మహాక్రీడాసుఖదాయ నమో నమః। మహాలీలావిహారిణే నమో నమః। కస్తూరీతిలకాఙ్కితాయ నమో నమః। శృఙ్గారవత్యాదీనాం సఖీనాం సుఖదాయకాయ నమో నమః। మోక్షదాయ నమో నమః। స్వచ్ఛన్దోపాత్తదేహాయ నమో నమః। శోకమోహభయవైరాగ్యదుఃఖనాశహేతవే నమో నమః। అన్తర్యామిణే నమో నమః। రసికానన్దాయ నమో నమః। పరస్పరరాసకేలికలాకౌతుకాయ నమో నమః। విప్రలమ్భసుఖప్రదాయ నమో నమః। అతిరతికౌతుకాయ నమో నమః। అగణితానన్దదాయినే నమో నమః। ఏవం స్తుత్వా తదా రుద్రస్తూష్ణీం కేవలేన్ద్రియస్తద్భావభావితోఽప్యాసీత్। సరతిరాసీత్। గతవ్యథః ఆసీత్। సమచేతా ఆసీత్। స్తుత్వా రసికానన్దేఽభవత్। తయా బృన్దావనేశ్వర్యా స్తుత్యా ప్రసన్నయా వరేణ ఛన్దితః సాభిప్రాయేణ స్తవేన స్తవితా త్వం వరం ప్రార్థయేతి। అకామో వా సకామో వా మద్భక్తో యజమానోఽయమ్। వరేణ తాం ప్రతి ఛన్దయిత్వా శిశ్రాయ। అహో మయి యది తుష్యసి తర్హి వ్రజలోకే క్రీడాస్థానం దర్శయ। అయం దేయో వరో మమాభిలషితః। వరోఽసౌ తవ భవేత్। తయా నికుఞ్జదేవ్యా దత్తో వరోఽయం తే దివ్యం చక్షుర్దత్తవత్యస్మి। త్వం చక్షుషాఽనేన మమ విహారస్థలం దర్శయిష్యసి। తస్మిన్ గోవర్ధనాద్రౌ రుద్రస్య సర్వా వ్రజలీలా దృష్టిపథే ఆవిరభూవన్। ప్రథమం నన్దస్య భవనం కోటివైకుణ్ఠవ్యాపిరత్నకుడ్యైర్వరమణిస్తమ్భైః శోభితమప్యాసీత్। అతితరాం నన్దగృహం పఞ్చవింశతియోజనాయతం పఞ్చయోజనభూమౌ మణిస్తమ్భాకులం బాలక్రీడాయాం రమణయోగ్యం యత్ర పురుషోత్తమో రసికానన్దః సంసిద్ధలీలాం కరోతి। సా

వ్రజేశ్వరీ స్వయమేవ దేవరూపం విధాయ తస్మిన్ రసికానన్దే క్రీడాం కరోతి। యథా పురుషోత్తమస్య రసికానన్దస్య సంసిద్ధప్రకటానుభావస్తథా సంసిద్ధోఽయం నన్దవసుభిః స్వావేశప్రకటానుభావో వితన్యతే। నన్దగృహాద్వృషభానోర్గృహం యోజనాయితమ్। రఙ్గవత్యాదయః సఖ్యః ప్రేమవత్యాదయశ్చ యశోదాయాః సమీపే క్రీడోపకరణాన్యకుర్వన్।ఉపనన్దస్య పుత్రీ విశాఖా నామ్నా రసికానన్దస్య భావాభిజ్ఞైవాస్తే। నన్దస్య వృషభానోర్గృహాత్ శ్రీరసికశిరోమణిద్వాదశశ్రేణయః ఏవాసతే। రమణస్థానం పఞ్చయోజనవిస్తీర్ణమేవాస్తే। అతిరతిరమణకోటికామపూర్ణం జామ్బూనదసువర్ణఖచితసుకోమలమాస్తే। రమణసరసాః శతశః సుగన్ధపారిజాతకా ఇవ మణయో లలామభూతపరస్పరగన్ధాఢ్యా భవన్తి। కల్పద్రుమవృక్షాః వాఞ్ఛితఫలదాతారో భవన్తి। అతితరాం ఫలపుష్పమణిలతాహరితపీతశ్వేతశుభ్రభ్రమరసంవలితయోజితాని రతికలాభావస్థానాని రతికలాభావస్థానాని సంరాజన్తే యమలైర్యమలైః కుఞ్జవిద్రుమలతాగ్రథితాని। అతిరసరమణానన్దయోగ్యాని శయ్యోపకరణాని సంయోక్ష్యమాణాని భవన్తి। శాఖాసక్తాః పక్షిణో విరాజమానా నానారఙ్గైశ్చఞ్చుపక్షైర్భవన్తి। తే పక్షిణః కలశబ్దం సమవేతా యశో గాయమానా భవన్తి। తేషు పక్షిషు కేచిత్ సాధనసిద్ధాః సంసిద్ధాశ్చ భవన్తి। అతిప్రవ్రజితాః పరస్పరగోష్ఠీయుక్తా ఆసతేఽతితరామ్। మణిజ్యోత్స్నాపాకృతాన్ధకారైరతితరాం రాత్రౌ దివా తేజసా వ్యక్తాన్యాసత। తస్మిన్ స్థానే రఙ్గవతీ ప్రేమవతీ రసికానన్దేన సహ క్రీడతః। వృషభానుకుమారీ లలితా విశాఖా అనూరాధా చన్ద్రకలా సుముఖీ సుభగా భోగవతీ సుగన్ధాఙ్గీ రతిమతీ కామపూరా కామదా కామాక్షీ కలావతీ హరిణాక్షీ హంసగమనా శృఙ్గారవతీ దృష్టిమోహనా జితకామా వశకామా కామవర్ధినీ సర్వాఙ్గకామా కామదృష్టి: కామకలాకోవిదా రతిదాత్రీ రతిసుఖసంపత్ప్రదా సలజ్జా నిఃశఙ్కా నిర్లజ్జా అతిరతిభోక్త్రీ శ్రాన్తా సోత్సాహా సురతాగమజ్ఞా వనస్థానజ్ఞా సఙ్కేతజ్ఞా లతావృక్షజ్ఞా నికుఞ్జశ్రేణిషు మార్గజ్ఞా లతాపరీక్షాకోవిదా మణిపరీక్షాకోవిదా అతిసన్ధిజ్ఞా సఙ్కేతరసజ్ఞా కేకాభిజ్ఞాం పక్షిణాం భాషాభిజ్ఞా పక్షిసంబన్ధాభిజ్ఞా సఙ్కేతస్థానజ్ఞా సంభావితరసజ్ఞా శయ్యోత్పాతా ఖాద్యపేయచోష్యలేహ్యరసాస్వాదజ్ఞా నానాసుగన్ధరసభేదజ్ఞా వస్త్రసుగన్ధభేదజ్ఞా భూషణజ్ఞా అఙ్గయోగ్యభేదాభిజ్ఞా శృఙ్గారయథాయోగ్యకాలాభిజ్ఞా తాలాభిజ్ఞా గీతజ్ఞా గీతరసభేదజ్ఞా తన్తూత్పాద్యరాగభేదజ్ఞా సుగన్ధజ్ఞా అఙ్గరసభేదగుణజ్ఞా సుగన్ధనృత్యభేదజ్ఞా సంపత్తిసుఖజ్ఞా సదారాసక్రీడాప్రకటగుణగానకోవిదా రాసాగమసోత్సాహా రాసలీలా వచనసుఖదాయినీ ఏతాః సఖ్యో విహారస్థానే ఆసతే। కుఞ్జప్రతికుఞ్జసుఖదాయినీషు సఖీనాం కుఞ్జశ్రేణిషు సుఖసంపత్తిసుఖార్థం విద్రుమశ్రేణీయా నానాకుఞ్జా అతితరాం సంశోభన్తే। తాసు శ్రేణిషు పుష్పపరాగోద్ధూతా యవనికాః సంభవన్తి। తత్సృష్టివేష్టితేఽఙ్గభూషణైర్భూషితాని స్థానాని భూషయన్తి। శోభాయమానాని రచితయోగ్యాన్యత్యున్నతశ్రేణిషు వియూథాని విరాజమానాని భవన్తి। సఖీనాం సమూహాః శ్రేణిషు సంభోక్ష్యమాణాః క్రియామారభన్తే। ద్వాదశశ్రేణిషు శ్రీనన్దస్య శ్రీవృషభానోర్గృహాత్ పృథగ్ద్వారాణి రాజన్తే। తత్ర జామ్బూనదసువర్ణభూమిమణిగణచిత్రితమధ్యస్థలం క్రీడావిహారసంయుక్తం మణ్డలాకారం పఞ్చయోజనాయతమ్। యత్ర కామ ఆధిదైవికేన రూపేణ ఉపసేవమానో భవతి। శ్రేణీనాం

ద్వారాణి తస్మిన్మణ్డలే పృథక్శోభాయమానాని సన్తి। ఏకా శ్రేణీ మణిలతాసుగన్ధాఢ్యా సుకోమలాతితరాం న కోమలా న కఠినా। అత్యద్భుతసురచితాయాం బృన్దా సఖీ ఆస్తే। తయాతితరాం తస్య సేవార్థే శ్రీరాధికాయాశ్చ రచితా శయ్యైవాస్తే। తత్ర తస్మిన్ మణిలతాన్తరే చతస్రః శ్రేణయః శోభాయమానా భవన్తి। తాసు శ్రేణిషు చతస్రః పుష్కరిణ్య ఆసతే। ఏకా పుష్కరిణ్యుష్ణోదకేన పూర్ణైవాస్తే। ఏకా పుష్కరిణీ సుగన్ధశీతజలైవాస్తే। ఏకా పుష్కరిణ్యమృతోదకేన పూర్ణైవాస్తే। తత్ర మజ్జనస్థానమత్యన్తశోభాయమానం చతుఃసరం యత్ర మణీనాం ద్వాదశ శృఙ్గాణి శోభాయమానాని భవన్తి। ఏకస్మాద్గృహాదన్తః సుగన్ధతైలాగురురసకర్పూరమృగమదకేసరరసాః శతశః పుష్పలతాపత్రత్వక్పయోభిః సుగన్ధితేషు రసేషు సంపూరితా భవన్తి। మజ్జనక్రియోపయోగ్యాః సఖీనాం సమూహాః మజ్జనం కారయన్తి। నానాజలకేలిసుఖసంపత్తిర్మజ్జనావతీ తన్మజ్జనేఽతితరాం సరతిరాస్తే। జలసంపత్త్యై అతితరాం సుజలకల్లోలా సఖీ ఉపసేవతే। తత్ర హంసీహంసాః సారసాః పక్షిణోఽగ్రేఽగ్రే క్రీడన్తి। అతితరాం జలకేలికల్లోలకర్మకరణాదనన్తరం తత్రాధిద్వైవికేన రూపేణాగ్నిరత్యన్తసుఖదాయకరూపేణ సేవతే। అతితరాం సూక్ష్మస్వరూపకిరణైః సూర్యరూపః సేవమాన ఆస్తే। అఙ్గరాగసంపూర్ణమఙ్గరాగస్థానమ్। మన్దిరమత్యమృతమఙ్గసుఖదాయి శోభాయమానమభ్యేతి। యత్ర చన్ద్రకిరణాః శోభాయమానా ఆసతే। సూక్ష్మతరతేజసా సేవమానాః ఆసతే। తత్ర రఙ్గవత్యో నానాఙ్గరాగం ప్రకుర్వన్తి। అతిసుఖదాయినోఽతితరామఙ్గరాగాః శోభాయమానాః సుఖభోగా ఆసతే। శోభతే తృతీయం శృఙ్గారగృహమ్। యత్ర గృహాత్ గృహన్తరాత్ ద్వారాణి శోభాయమానాని భవన్తి। తత్ర సఖీనాం సఞ్చార ఆస్తే। అతిరతిసఞ్చారితాః సఖ్యః సుఖదాయిన్యః శృఙ్గారమధికుర్వన్తి। ప్రథమమగురువాసితకబరీసుగోప్యమానాని మన్దారపారిజాతపుష్పాణి శోభాయమానాన్యాన్వన్। తత్కాలం మణ్డలేన గుమ్ఫితకేశపాశః శోభతే। క్షుద్రఘణ్టికాశబ్దసూక్ష్మతరసంభావితా బృన్దావనేశ్వరీ ప్రీయమాణా భవతి। సీమన్తో నానామణిముక్తాగ్రథితజామ్బూనదసువర్ణఖచిత ఏవైతి। మేఘోపరి మేఘోపరి చన్ద్రజ్యోత్స్న ఇవ నక్షత్రగణా విరాజన్తే। స్యూతపుష్పసువర్ణజటితమణిముక్తాఖచితాన్తరజ్యోత్స్నభావితాః శోభాయమానా ఆసతే। కుటిలజటితజ్యోస్నాభిః అభ్రచ్ఛాయాకర్బురితచన్ద్ర ఇవాస్తే। కర్ణకుణ్డలజ్యోస్నారుచిమణ్డలం కుణ్డలయుగళమ్। లలాటం తిలకహాటకహీరకమణిజ్యోస్నాభిరతితరాం జటితం సంరాజతే। మణిభ్రువౌ విజయకామకార్ముకఖణ్డలతే ఇవ సంవిరాజేతే। నేత్రే చితఖఞ్జనమీనచాతుర్యం జితవతీ। నాసా కనకముక్తాయోజితా సంరాజతే నితరామ్। నాసాభరణనీలపీతరక్తమణిజ్యోత్స్న రాజమానా నాసామభ్యేతి। అతిరతిబిమ్బాధరోష్ఠౌ విద్రుమరఙ్గరఞ్చితావాస్తామ్। హీరకావలీఘటితముక్తాఫలజ్యోత్స్నభిః రఞ్జితమధ్యచిబుకం ముఖమణ్డలం సలాఞ్ఛనం చన్ద్రమణ్డలమివాస్తే। ఘటితకోమళముక్తావలీకౌ కుచకుంభౌ హాటకమణిజ్యోస్నాభిః పుష్పరాగపరీతావివాస్తామ్। భుజలతాకరకఙ్కణమరకతజ్యోత్స్నభిర్హస్తాఙ్గులిముద్రికాజటితమణితేజాంసి రాజమానాని సన్తి। నాభిహృదకుహరే లోక ఇవ ఆశఙ్క్యతే। కటిమేఖలాక్షుద్రఘణ్టికాః

కామదేవదున్దుభిభూషణాని భవన్తి। నాగేన్ద్రహస్తా అతితిరస్కృతా ఏవ త్వచి కర్కశత్వేన। కదలీస్తమ్భాః ఏకాన్తశైత్యేన తదూర్వోరుపమానబాహ్యే ఏవాసన్। చరణకమలౌ నూపురాభ్యాం శోభాయమానావాస్తామ్। ఆపద్యమానా ఆసేదుషో్య విశదచరణాఙ్గుల్యః శోభాయమానాః భవన్తి। గతిరతివిలాసవత్యాస్తే। రఙ్గవతీ సఖీ వానీరశ్రేణినికుఞ్జే రసికానన్దస్య శృఙ్గారం దర్శయన్త్యాస్తే। శ్యామహిరణ్యపరిధివనమాల్యబర్హాద్యోతితముక్తావలీ శోభతే। ధాతుప్రవాలనటవేషవిచిత్రితాఙ్గశోభాఢ్యా సన్నికృష్యన్త్యాసీత్। మకరాకృతికుణ్డలా శోభాయమానమాననమతనుతామ్। కనకకపిశం వనమాలయా విరాజతే వేణువాదనకలరవకలాపకలితం పీతామ్బరమ్। తస్మిన్ మధ్యస్థానే చతుర్థా శ్రేణయః విద్రుమలతాలవఙ్గలతాగ్రథితాః। వృక్షాగ్రగ్రథితాభిః శ్రేణిసఞ్చార ఆస్తే। తస్యాం శ్రేణ్యాం మధ్యే ఏకం శయ్యామన్దిరం మణికుఞ్జఘటితం విరాజతే। పుష్పరాగమణినా ఖచితజ్యోత్స్నాభిః సంవలితాః ప్రతిబిమ్బితాః మణయోఽతితరాం రాజమానా భవన్తి। రఙ్గవతీ ప్రేమవతీ నన్దగృహం సకలశృఙ్గారభూషణైర్భూషితం రసికానన్దమతిప్రేమ్ణా ఆనయతి। అత్యన్తానన్దమగ్నా న్యానన్దరసేన వనాన్యుత్పుల్లితాని సంసిద్ధాని కోటిశః। సఖీనాం సమూహాః కోటిశో గీతాని గాయన్తి। తాసు శ్రేణిషు పరస్పరసఞ్చారాయ సఖీనాం మార్గా ఆసతే। మార్గే మణిద్యోతితాః పరిధయో రాజమానాః శోభన్తే। ఏకా పఞ్చమీ శ్రేణీ పుష్పితా నానారఙ్గరచితా ఆస్తే। పుష్పాణి ఫలాని లతాయాం సన్తి। అనేకమణిలతాప్రవరజ్యోత్స్నాపుష్పలతా ఆరక్తా ఏవాసతే। పుష్పితవృక్షాణాం సుగన్ధమణిలతానాం పరస్పరజ్యోత్స్నాసంవలితవీథయో విరాజన్తే। అమృతఫలఫలితా వృక్షా అతితరాం పీతరక్తతరఙ్గితనానాజ్యోత్స్నాః పరస్పరమతితరాం శోభాయమానా భవన్తి। అతిస్వాదూని మధురాణి ఫలాని నమ్రాణి సన్తి తేషామ్। తేషామధః సూక్ష్మాః పుష్పలతా నానారాగరఞ్జితా ఏవాసతే। తాసాం లతానామధః శయ్యారచితా రమణానన్దసుఖసంభోగాయైవాతితరాం సుగన్ధపుష్పసికతారచితాః యోగ్యా నానాస్తరణైః సంవలితాః కామరసపోషకా ఏవాసతే। తాసు శ్రేణిషు విచిత్రశాలా అనేకశః సంరాజమానా భవన్తి। తాసు శాలాసు సూక్ష్మాణి సుగన్ధమణీనాం గృహాణి సంరాజన్తే। తేష్వన్తర్నానాభక్ష్యభోజ్యాని వస్తూన్యతితరాం సౌష్ఠవేన రాజమానాని ప్రకాశన్తే। అన్యతో రచితా శయ్యా వివిక్తా ఆస్తే। యత్ర సా వృషభానుసుతా సురతానన్దశ్చ సంభాషేతే। తస్మిన్ క్రీడామణ్డలే షష్ఠీ శ్రేణీ మణిప్రేష్ఠైర్విరాజమానా భవతితరామ్। ద్వారం త్వారక్తమణిఖచితయన్త్రకవాటస్థలహాటకజటితమణిరాజిరాజమానం భవతి। తత్ర షడృతవః సంలగ్నాః సేవన్తేఽతితరామ్। యత్ర గ్రీష్మోఽయం ఋుతుః తత్ర శీతలజలాః పుష్కరిణ్యస్తటభూమిరత్నకుటీచన్ద్రకాన్తమణిజలయన్త్రాణీవాసీదన్తి। యత్ర హంసీనాం యూథాని క్రీడాం కుర్వన్తి। అన్యే పక్షిణః దేవవాణ్యా పరస్పరసుఖమనుభవన్త ఆసతే। భోగతామ్బూలాద్యా అతితరాం తస్మిన్ స్థానే ఆసతే। శ్రేణిసప్తమద్వారమతితేజోమయముత్తరా శతం మన్దిరాణి ఏకావల్యా సన్తి। దక్షిణతః శతం మన్దిరాణ్యేకావల్యా రాజన్తే। యత్ర సఖీనాం యూథాని తేషాం స్థానాని క్రీడావిహారస్థలాని యోజ్యమానాని సంభవన్తి। యత్ర లలితా విశాఖా అన్యాశ్చ శతశః సఖ్యో రతిప్రేమానన్దస్థానే రమణానన్దయోగ్యా భక్తాస్తిష్ఠన్తి। యస్యాం శ్రేణ్యాం గృహం గృహం ప్రతి అష్ట సిద్ధయో మూర్తిమత్యః సంరాజమానా ఆసతే। అనేకశో

భూషణైర్భూషితా అలం గోప్య స్తేషు గృహేషు క్రీడాం కుర్వన్తి। నానారసా నవనీతరసాః రాధాస్వాదితమిష్టరసా అనేకరసాస్వాదసుఖదాః సన్తి। దుగ్ధఫేనానేకభోగాః సుఖసంభోగ్యా భవన్తి। తేషు ఆస్తరణయుక్తాః శయ్యాః శతశో రాజమానాః భవన్తి। తేషు స్థానేషు సురతానన్దప్రేమానన్దమగ్నాః సఖ్యస్తదుపకరణరసం సఙ్కలయన్తే। అష్టమీ శ్రేణిః ఆమ్రకదమ్బకదళీచమ్పకాశోకపున్నాగరోధ్రమన్దారపారిజాతకల్పకనీపనీరవటన్యగ్రోధోదుమ్బరజమ్బూవృక్షసరలశింశుపాఖదిరవకులపిప్పలశ్లేష్మాతకబదరీతాలతాలీవనమధురశాఖాలవఙ్గైలాజాతీత్వక్పూగనాలికేరమాతులఙ్గక్రముకకణ్టకినోఽనేకశః వృక్షాః పుష్పలతాగ్రథితాః కేతక్య: అమృతవల్ల్యమృతఫలైర్గ్రథితా అనేకపుష్పగుచ్ఛలతాగ్రథితా వల్ల్యో వసన్తే వాసన్తీపల్లవైః యోగ్యాస్తస్మిన్ కదమ్బవనే నిర్భరసేచనరససఙ్కులితా అనేకలతాగ్రథితాః సువర్ణాలవాలశ్రేణయో గ్రథితాః జలపుష్కరిణ్య ఇవాగాధజలపూరితా ఏవాసతే। పట్టడోరిగ్రథితసువర్ణఘటికో జలప్రవాహో జలయన్త్రముఖావిర్భూతో భవతి। తత్ర మధ్యే పుష్కరిణ్యాం రత్నఖచితా ముక్తాఖచితా ద్వార్జలయన్త్రశీకరైరావిష్టా భవతి। నవమీ శ్రేణిర్జలేన సిచ్యమానా అనేకజలక్రీడోపకరణా సంయోక్ష్యమాణా భవతి। క్వచిత్సూర్యవంశీకమలాని క్వచిత్సోమవంశీకమలాని విరాజమానాని। తస్య మధ్యస్థలే వానీరకుఞ్జే యమునా జలకల్లోలవతీ రత్నబద్ధోభయతటీ రాజమానా భవతి। యత్ర వృక్షశాఖా జలస్పర్శాద్దోలావిద్రుమలతా భవన్తి తత్ర బృన్దావనేశ్వరీ రసికానన్దేన సహ దోలాయామేతి। లలితాద్యాః సఖ్యః సంగాయన్త్యో భవన్తి। తత్ర మయూరకోకిలహంససారసవిహగాద్యాః సఙ్గాయమానా గుణగణనాయుతాః భవన్తితరామ్। దశమీ శ్రేణి: రసికానన్దస్య కన్దుకలీలాధిష్ఠానస్థానం ప్రతి యోజనాయతం సువర్ణభూమిజటితఖచితం పద్మరాగమణిగణావలితం భూమిరచితం రఙ్గశ్రేణివిరాజితమతితరాం శోభతే। అతివివిక్తే తస్మింస్థానే కన్దుకలీలయా సుశోభమానం స్థానమ్। తాః సర్వాః సఖ్యః కన్దుకలీలాయాం కన్దుకలీలాపరస్పరస్వమర్యాదా నాతిక్రామన్తి। శ్యామా రసవతీ లలితా శృఙ్గారవతీ రఙ్గవతీ కలావతీ గుణవతీ గానవతీ కుఞ్జవతీ సుశ్రోణీ చన్ద్రముఖీ చన్ద్రలేఖా తాః సర్వాః సఖ్యః కన్దుకకేలియష్టిం గృహీత్వా స్వమర్యాదా: నాతిక్రామన్త్యః క్రీడన్తి। రసికానన్దశిరోమణిః స్వయమేవ కన్దుకయష్టిం గృహీత్వా క్రీడతి। విశాఖా చన్ద్రలేఖానూరాధా అతిరతిజ్ఞా రమణానన్దజ్ఞా సురతోపదేశా సురతకలాకోవిదా గానవతీత్యేతాః సర్వాః సఖ్యః కన్దుకయష్టిం గృహీత్వా శ్రీరాధికాయాః కన్దుకమర్యాదామనతిక్రమ్య కన్దుకం నయన్తి। ఏవం పరస్పరం స్వం స్వం మర్యాదయా కన్దుకం నయన్తి। యదా శ్రీరాధికయా సహ రసికానన్దః కన్దుకవ్యాజేన క్రీడామనుభవతి తదా తాః సర్వాః సఖ్యో జయశబ్దముదీరయన్తి। అన్యాః పుష్పవత్యాదయః సఖ్యః పుష్పవృష్టిం కుర్వన్తి। తస్మిన్ క్రీడాస్థానే ఏకం మన్దిరం ప్రేమవత్యా సురచితం సర్వభోగాఢ్యం మనోరమమస్తి। ప్రేమవతీ ప్రణిపాతపురస్సరం శ్రీరాధికయా సహ రసికానన్దం శ్రమాపనోదార్థం నయతి। తత్ర భోగవతీ సర్వభోగాన్ గృహీత్వాఽగ్రతస్తిష్ఠతి। తత్రాన్తః సురచితా సఖీ సుభగాం సర్వభోగాన్వితాం శయ్యాం రచయిత్వా ప్రశ్రయావనతా శ్రీరాధికయా సహ రసికానన్దం నయతి। తత్ర మనసి సోత్సాహం కరోతి। తత్ర రహసి చతస్రః సఖ్యః సుసేవమానా భవన్తి। సుకామా అలజ్జా సురతోద్గమా

సురతానన్దా సేవమానా భవన్తి। అన్యా లలితాదయః సఖ్యస్తత్సుఖం నిరీక్ష్యాతిరసమగ్నాస్తాం లీలాం గాయమానా భవన్తి।

తదా లీలాన్తే చతస్రః సఖ్యః సేవమానా భవన్తి। నిద్రాలసా సంమీలితా సుసుఖా గతత్రపా సుసేవమానా భవన్తి। తత్ర జాతాః సులజ్జా భోగవతీ గానవతీ సుసేవమానా భవన్తి। ఏవం కన్దుకలీలాయాః సుఖం ప్రత్యవసరం శ్రీరాధికయా సహ రసికానన్దః సుసేవతే। తత్ర సహస్రనికుఞ్జైర్గ్రీష్మర్తుః సేవ్యమానో భవతి। రత్నజటితాః పుష్కరిణ్యః సువాసితైః సుజలైః సంపూర్ణాః భవన్తి। తత్ర నమ్రా వృక్షాః పరితః పుష్పైః ఫలైః సంపూర్ణా భవన్తి। తత్ర రసికానన్దః శ్రీరాధికయా సహ జలక్రీడాం కరోతి। తత్ర మజ్జనవతీ తరఙ్గిణీ జలకల్లోలా ప్రేఙ్ఖితవతీ సేవ్యమానా అగాధజలా నౌకావతీ సుప్లవనవతీ జలాభిజ్ఞా సులహరీ హస్తపల్లవా ఏతాశ్చాన్యాః సఖ్యః శ్రీరాధికయా సహ జలక్రీడాం కుర్వన్తి। తత్ర జలక్రీడావ్యాజేన రసికానన్దో నానాసుఖం కరోతి। తత్ర జలక్రీడాన్తే శృఙ్గారవతీ సఖీ శృఙ్గారస్థానం నయతి। తత్ర పుష్పవతీ పుష్పమణ్డనం రచయతి। ఏవం గ్రీష్మలీలాం నానాసఖీభిః సార్ధం రసికానన్దః శ్రీరాధికయా సహ సంసేవమానో భవతి। తతః ప్రావృల్లీలాయా అనుభవః కథ్యతే। సహస్రనికుఞ్జైః ప్రసారితా ప్రావృడానన్దమయీ భవతి। మేఘా నానారూపాణి విధాయ మణిమయభూమిం జలైః సిఞ్చమానా హరితశాడలైః శోభాయమానాం కుర్వన్తి। మయూరపికహంససారసయుతాః పక్షిణః నానాకలశబ్దైః కుఞ్జాన్తరం సేవమానా భవన్తి। కౌసుమ్భాసురఙ్గాక్షణికాప్రద్యోతితాః సోత్సాహాః సఖ్యః రసికానన్దం శ్రీరాధికయా సహ సేవన్తే। నానావృక్షా లతాభిర్గ్రథితాః పుష్పైర్నమ్రా భవన్తి। తత్ర రసికానన్దః శ్రీరాధికయా సహ నానావేషైః శృఙ్గారానుభవైః సురతానన్దసుఖం భుఞ్జమానో భవతి। ప్రావృల్లీలాం నిరీక్ష్య లలితాదయస్తాం లీలాం సఙ్గాయమానా భవన్తి। తతః శారదలీలాయాః సుఖం సంవర్ణ్యతే। సహస్రైర్నికుఞ్జైః ప్రసృతా శరత్ ప్రద్యోతమానా భవంతి। యత్ర సర్వాః లతాః ప్రఫుల్లితాః సర్వే వృక్షాః ప్రఫుల్లితాః సర్వాసాం సఖీనాం మనాంసి ప్రఫుల్లితాని భవన్తి। యత్ర శారదనికుఞ్జాః ప్రఫుల్లితాః తత్ర మధ్యే నిత్యం రాసమణ్డలం సదా రసికానన్దేన సేవితమ్। యత్ర శ్రీరాధికా స్వసఖీభిః సార్ధం నిత్యానన్దలీలాం కరోతి। తన్మణ్డలం పఞ్చయోజనాయతం నానారఙ్గమణిస్తంభశతశోభితం నానాలతాభిః పుష్పితాభిరాచ్ఛాదితం పరితః ద్వాదశశ్రేణిసంవలితమ్। తాసు శ్రేణిషు అనేకశః సఖ్యః సంశోభమానా భవన్తి। ప్రథమశ్రేణ్యాం లలితావిశాఖాదయః సఖ్యః నానావిధాన్యుపకరణాని కుర్వన్తి। ద్వితీయశ్రేణ్యాం ప్రేమవత్యాదయః సఖ్యః రాజమానా భవన్తి। తృతీయశ్రేణ్యాం శృఙ్గారవత్యాదయః సఖ్యో నానాలంకారసుఖరూపా అనేకశః శృఙ్గారం కుర్వన్తి। చతుర్థశ్రేణ్యాం భోగవత్యాదయః : సుగన్ధవత్యాదయః సఖ్యో నానాభోగరసాన్ రచయన్తి। పఞ్చమశ్రేణ్యాం పుష్పవత్యాదయః సఖ్యో నానావిచిత్రాణి మాల్యాని కుర్వన్తి। షష్ఠశ్రేణ్యాం భూషావత్యాదయః సఖ్యో రత్నజటితాని హాటకమయాని మనఈప్సితాని రచయన్తి। సప్తమశ్రేణ్యామన్నపూర్ణాద్యాః సఖ్యో నానాన్నమయరసాన్ పాచయన్తి। నానావిధాని పక్కాన్నాని ప్రతిక్షణం నూతనాని పాచయన్తి। అన్యా రసభేదాన్

రచయన్తి। అష్టమశ్రేణ్యాం సుగన్ధవత్యాదయః సఖ్యో నానాసుగన్ధాన్ రచయన్తి। గానవత్యాదయః సఖ్యో గానం కుర్వన్తి। తన్తువాదిన్యాదయః సఖ్యస్తాలైః సుగానం కుర్వన్తి। నవమశ్రేణ్యాం విలాససురతరఙ్గవత్యాదయః సురతానన్దాదయ అభినవకలా ఆసనభేదాన్ సఙ్గీతసాహిత్యకలాకుశలాః సఖ్య ఋగ్యజుస్సామాథర్వణవేదరూపాః సఖ్యో నానాస్తుతిభేదైర్గుణగణనాం కుర్వన్తి। ఏకాదశశ్రేణ్యాం రఙ్గవత్యాదయో రఙ్గరసభావాన్ నానావిచిత్రాణి వచనాని నర్మాణి ప్రేమోత్పాదకయుతాని శ్రావయన్తి। ద్వాదశశ్రేణ్యాం సఖీనాం వివిధసఞ్చార ఆస్తే। తస్యాం శ్రేణ్యామన్తర్భాగే చతస్రః శ్రేణ్యో విరాజన్తే। తత్ర గృహాణి శతశో హాటకమణిఖచితాని సంరోచమానాని భవన్తి। రత్నవిథిషు యోజ్యమానాః శ్రేణయః సువర్ణయూథికా అతిసుగన్ధా ముక్తాయూథికా అతితరాం రాజమానాః భవన్తి। తత్ర తరుపుష్పాణి నానారఙ్గమయాని సుగన్ధాఢ్యాన్యనేకశో రాజమానాని భవన్తి। తస్యాం హరితపీతారక్తరక్తలతా అనేకశః శోభాభేదైరత్యన్తం రాజమానాః ఆసతే। మణిలతా ఆన్తరైర్మణిపుష్పైః సంరాజమానా భవన్తి। తాసాం లతాన్తః సూక్ష్మలతాః పుష్పితా రాజమానా ఆసతే। తాసు శ్రేణిషు సఖీనాం రమణస్థానాని సురచ్యమానాని గుణగన్ధాఢ్యాని రూపప్రతికృతియుతాన్యతితరాం భవన్తి। సా శ్రేణీ శ్రీరాధాయా అతితరాం వల్లభా ఆస్తే। యదా గృహవనవిహారేచ్ఛావిర్భవతి తదా తస్యాం శ్రీరాధా స్వయమేవ విచిన్వతీ స్వయమేవ పుష్పహారావలీం ప్రథయతి। రసికానన్దః పుష్పాణి చినోతి। హరితపీతశ్వేతారక్తపుష్పగుచ్ఛైర్గ్రథితాం హారావలిం శ్రీరాధాయాః కణ్ఠే స్వహస్తేన పరిధాపయతి। సా అతితరాం విరాజతే। తస్యాం శ్రేణ్యామేకం మన్దిరం గుప్తక్రీడాస్థలం మహాతేజోమయం మణిమయసప్తభూమికం సంరాజమానం భవతి। ఏకా భూమిః కనకమయీ। తదుపరి రత్నసోపానసంవలితా భూరారక్తమణియుతా భవతి। అనేకరఙ్గరఞ్జితాన్తరా సోపానపరమ్పరా సంరాజమానా భవతి। తదుపరి భూః పుష్పరాగరచితాతితరాం సుశోభాఢ్యా భవతి। తత్ర సోపానపరమ్పరా శోభాయమానా భవతి। తదుపరి సోపానపరమ్పరా రత్నావలీఖచితా నానారఙ్గైః సురచితా జామ్బూనదసువర్ణభూషితా పరస్పరసుగన్ధసంవలితైవాస్తే। సురచితమణివల్లీ పుష్పపరాగపరిధిమతితరాం కరోతి। తదుపరి చన్ద్రకాన్తరచితా తత్సకాశాత్ చతుర్థీ భూమిర్జలశీకరసంయోగినీ భవతి। జలయన్త్రశీకరకణికామయైః సుగన్ధజలైః పూరితాయాం పుష్కరిణ్యాం గ్రీష్మాదౌ శ్రీరాధికయా శ్రీరసికానన్దేన చ సురతానన్దసుఖమనుభూయతే। యత్ర సుఖమనుభవన్తావాసాతే తత్ర మణిలతాగ్రథితా విద్రుమదోలాస్తే। రత్నజటితదోలాయాం మణిజ్యోత్స్నాః ప్రతిబిమ్బభావాపన్నా ఏవ భవన్తితరామ్। తదుపరి సోపానపరంపరా మణిగ్రథితా భవతి। తదుపరి సుగన్ధమణిరసవలితా భూః సంరాజమానా ఆస్తే। తత్ర భూమ్యాం సూర్యచన్ద్రాగ్ని-దేవతా ఆధిదైవికేన రూపేణ సఖీరూపం విధాయోపసేవమానా భవన్తి। తస్యాం భూమ్యాం సురతానన్దసుఖమనుభవన్తో భవన్తి। శ్రీరాధికాయాః రసికానన్దేన సహ దేహోత్సముత్పన్నాః సఖ్యో దృష్టవతీ కలావతీ సోత్సాహా ప్రేమసంవలితా లజ్జావతీ గుణవతీ గుణాఢ్యా భవన్తి। అన్యా అనేకసఖ్యో రతిసుఖమనుభవన్త్యో భావాపన్నా భవన్తి। తదుపరి సోపానపరమ్పరా చత్వరే ఆస్తే। అత్యన్తసుఖశ్రేణిసఞ్చారా సోపానపరమ్పరా రత్నావలీభూషితా భవతి।

రతిసుఖసంపత్తిప్రతికూజా అనేకభూమయో యోజితాః। ఏవంవిధం మణ్డలం ద్వాదశద్వారయుతమ్। ద్వాదశద్వారే ద్వాదశ శ్రేణిసఞ్చారా భవన్తి। అతః పరమ్పరాశ్రేణిసఞ్చారో భవతి। తన్మణ్డలం యదేతత్ షడ్గుణప్రసిద్ధం భవతి। షడ్గుణాః షడృతవః ఉపసేవమానా భవన్తి। ఏతస్మిన్ మణ్డలే పూర్వతః సఖీరూపం విధాయ సూర్య: సుకోమలైః కిరణైరుపసేవమాన ఆస్తే। తస్య మణ్డలస్యోత్తరతశ్చన్ద్రః ఉపసేవమానో భవతి। ఏతస్మిన్ మణ్డలే పశ్చిమతోఽగ్నిరాధిదైవికేన రూపేణ ఉపసేవమానో భవతి। గ్రహాస్తారకా అన్యాని నక్షత్రాణ్యాధిదైవికం రూపం విధాయ సదా ఉపసేవమానా భవన్తి। ఇన్ద్రోఽపి సఖీరూపం విధాయ దేవాఙ్గనాభిః సహ విమానావలీషూపవిశ్య సదోపసేవమానో భవతి। పితామహోఽపి సూక్ష్మరూపం విధాయాన్తరిక్షే తల్లోకదర్శనాకాఙ్క్షో భవతి నిరన్తరమ్। అన్యే దిక్పాలాః సంసిద్ధా నిరన్తరమాధిదైవికేన రూపేణ తన్మణ్డలముపసేవమానాస్తన్మణ్డలలోకానన్దమగ్నా భవన్తి। తన్మణ్డలోపాసకా భక్తా అన్యం న భజేరన్। అన్యధర్మాసక్తా ఇదం మణ్డలం న జానన్తి। సా లక్ష్మీః పునరువాచేదమ్। యే మణ్డలముపాసతే తే కిం కర్మ కుర్వన్తో భవన్తి? స హోవాచ। తేఽనన్యోపాసకాః భవన్తి। అనన్యభజనసిద్ధా ఆత్మభావా భవన్తి। ఆత్మభావా మణ్డలముపాసతే। ఆత్మానాత్మభావో భవేత్। అతితరామాత్మానన్దే మగ్నా అన్యరసం న భావయన్తి। ఆత్మానన్దే మగ్నా అభక్తాన్న స్పృశన్తి। ఆత్మానన్దేమగ్నా ఆత్మభావా భవన్తి। నార్న్య శృణ్వన్తి న నమన్తి న గాయన్తి। తే భక్తా ఆత్మరసభావితా ఆత్మనో రతిరసభావనయానన్దం శృణ్వన్త్యానన్దం గాయన్తి। ఆనన్దయుతా భక్తా అతిరసమగ్నా గుణాన్ గృణన్తి। అతిరసమగ్నాస్తదుచ్ఛిష్టముపభుఞ్జతే। అనుచ్ఛిష్టం కదాచిన్న భుఞ్జతే। తన్మణ్డలోపాసకా: భక్తా అభక్తాన్ న స్పృశన్తి। యే అన్యోపాసకా భక్తా ఆనన్దేఽనాశ్రితాః కర్మజడాః కర్మకాణ్డోపాసకా ఏవ తే। అగ్న్యుపాసకా యే బ్రాహ్మణా బ్రహ్మవర్చసోపాసకా ఏవ తే। తేషాం సంభాషణం తన్మణ్డలోపాసకః ప్రమాదేనాపి న కుర్యాత్। యే అన్యధర్మరహితా అన్యాసక్తిరహితాస్తే తన్మణ్డలం ప్రాప్నువన్తి। అన్యధర్మరహితా ఏవ ప్రాప్నువన్తి। అన్యే ఆత్మానం న విదురాత్మనా। కిం బహునోక్తేన ధర్మేణ। యే బ్రాహ్మణా అన్యవిద్యోపాసకాః కర్మజడాః కర్మకాణ్డోపాసకాః కాలోపాసకాః కర్మధర్మదేవపిత్రుపాసకా ఏవ భవన్తి తే। యే శైవాః శాక్తాః సురామాంసరతాః కౌలా జైనాః పాతఞ్జలా మీమాంసకాః జడతాం ప్రాప్తాశ్చార్వాకా అన్యధర్మదృఢాసక్తా భవన్తి । యే తాం వ్రజేశ్వరీం రసికానన్దేన సహోపాసతే సదానన్దరసమనుభవన్తో భవన్తి। రతికలాకోమలా గుణగణనాం కుర్వన్తి। తమేవ రసం గాయన్తో భవన్తి। అతిరతిమాపద్యమానా భవన్తి। యే దర్భం హస్తే గృహ్ణన్తి తే తం రసం న ప్రాప్నువన్తి। తిలాఞ్జలిం పిత్వాణాం యే దదతి తే తన్మణ్డలం న ప్రాప్నువన్తి। దేవాశ్చాసురాశ్చ కర్మకాణ్డోపాసకా ఏవేతి, దేవాః సద్విద్యోపాసకా వైష్ణవా ఏవేతి, గుణాతీతాస్తే బృన్దావనేశ్వరీముపాసతే। రసికానన్దేన సహ ఉపసేవ్యమానమభియన్తి। అతిగుణమగ్నా రాత్రౌ దివా సదా సురతానన్దసుఖమనుభవన్తో యుజ్యన్తే। రతికలాకౌతుకాని సంభోక్ష్యమాణా భవన్తి। భక్తానామనుగ్రహాత్ భగవాన్ రసికానన్దోఽనుగ్రహం కరోతి। తే మణ్డలం విదుః। యే వ్రజమణ్డలం సేవన్తే తే మణ్డలం జానన్తోఽన్యాసక్తిం వినా మణ్డలాసక్తిం కుర్వన్తః సదా సర్వలోకరసలీలాయామాసక్తా భవన్తి। యే మనోరథశతైః రాత్రౌ దివా తల్లీలా: గ్రథ్నన్తి తే

తన్మణ్డలే భావాపన్నా భూత్వా ప్రతిష్ఠితచిత్తా భవన్తి। తన్మణ్డలం శ్రుత్వానన్దమాసీదన్తి। సా లక్ష్మీః పునరువాచేదం నారాయణం తదా। రమారమణ వైకుణ్ఠే యో వై క్రీడయిత్వాత్మభావో భవతితరామతిప్రీత్యా నారాయణోఽయం వదత్యభీష్టమనన్తరమ్। అన్యే వ్రజమణ్డలే పఞ్చయోజనాయతం మణ్డలమస్తి। అధితన్మణ్డలమాసేదివాన్ రుచిరరతిమాతనోతి। యత్ర శతశో గృహాణి హాటకమణిమయాని సహస్రపఙ్క్త్యోఽతితరాం శ్రేణయో విరాజమానాః భవన్తి। యేషు మన్దిరేషు సప్తభూమిష్వతితరామభ్యేత్య మనుష్యా రతిరసమగ్నాః భావాపన్నా భవన్తి। మణిభూష్వితితరామాస్తే పురుషః। తత్ర గోపానాం గృహాణి పఙ్క్తిశో విరాజమానాని భవన్తి। గోపానాం గృహే గృహే అష్టమహాసిద్ధయో రాజమానాః సన్తి। తేషాం గృహే గృహే కల్పద్రుమా రాజమానా ఏవ భవన్తి। తేషాం గృహాశ్రమః కేవలం క్రీడార్థమేవ భవతి। తేషామాత్మసుఖార్థమేవ న భవతి। కదాచన తేషామతిరసక్రీడా। అతిరసమగ్నా హి సంసిద్ధా ఏవేతి తే గోపాః గాయన్తి రసికానన్దస్య యశః। వ్రజేశ్వర్యా సహ సక్రీడమానో మానేన రసికానన్దో గవాం యూథాన్యనేకశో హరితపీతశ్వేతశుభ్రధూమ్రాతామ్రాణి విరాజమానాన్యనుయాతి। కపిలాకజ్జలికాశుభ్రాశుభ్రాభ్రాజమానాని యూథాన్యనేకశో రాజన్తే। యూథేషు ప్రతిపఙ్క్తి ఘటోధ్నీః శతశో రాజమానాః సా వ్రజేశ్వరీ ప్రతిక్షణమభ్యేతి। గాః కృపాదృష్ట్యాసేదివాన్ సంపోష్యమాణో భవతి। సిద్ధాభం పఞ్చయోజనాయతం గవామమృతమయం మణ్డలమ్। గవాం గణా గోపైః సహ సక్రీడితాః భవన్తి। తత్ర దుగ్ధసిన్ధురాస్తే। వత్సవత్సతరీసహితా మహోక్షాః సక్రీడమానాః భవన్తి। తత్ర మలమూత్రరహితా గావోఽమృతరసం సంభుఞ్జానా భవన్తి। తత్ర తత్ర తా గావః కుఞ్జే నికుఞ్జే క్రీడమానా భవన్తి। అతిరతిమగ్నా గావః క్రీడాపరా భవన్తి। నన్దగృహాత్పరితో గవాం గణాః కోటిశః శోభమానాః భవన్తి। తాః సర్వా గోప్యో దధిమథనక్రియాపరా రసికానన్దస్య వ్రజేశ్వర్యా సహ క్రీడాం తాం తాం లీలాం గాయమానా భవన్తి। సా లక్ష్మీః పునరువాచేదమ్। కామదుఘయా కిం తప ఆచరితమ్? అతిరతిప్రీతిః కథమభూత్? యాసామేవ దుగ్ధదధినవనీతరసా ఘృతరసాస్తయా నికుఞ్జదేవ్యోపసేవ్యమానా వృషభానుగృహే ప్రకటితా భవన్తి। నికుఞ్జదేవ్యా సహ తస్మిన్ గృహే పురుషో హ వై సక్రీడామాతనోత్। తస్మిన్ గృహే గవాం గణాః శతశో రాజమానా భవన్తి। తాః కిమాచరితవత్యః కిం కృతవత్యః కామాపేదిరే రతిప్రీతిం కథమాసత? కిం శృణ్వన్త్య ఆపేదిరే:? స హోవాచ నారాయణోఽయమ్। గవాం భేదౌ ద్వావేవ భవతః। సంసిద్ధాః సాధనసిద్ధాశ్చ। యా గావో వ్రజమణ్డలే తిష్ఠన్తి తాః సంసిద్ధాః భవన్తి। ఏకస్మిన్నవసరేఽహం తాం వ్రజేశ్వరీం రసికానన్దేన సహ సంవలితాం తస్మిన్ వ్రజమణ్డలే మనసాసేదివాన్। కామదుధా యా తప ఆతనోత్ తస్మిన్నవసరే వైకుణ్ఠే ఆగతా। కామదుధా మాం నిరన్తరం ధ్యానావస్థాయాం రమమాణం వీక్ష్య విచారితవతీ। అహో నారాయణోఽయం సదా లక్ష్మీకాన్తోఽపి ప్రతికలం కస్య ధ్యానాపన్నో భవతితరామ్। పశ్చాత్ యం నారాయణో దేవ్యా సహ ధ్యాయతి స్మ। యస్యావతారకలాః కోవిదాః సర్వే ధ్యాత్వా ఉపజీవన్తి। యద్యేవంవిధో నారాయణః సర్వసుఖసంపత్తిపూర్ణానన్దః కస్య ధ్యానమాపన్న ఆసేదివానితి। తద్ధైవేత్యస్యా మనోభిలాషం జ్ఞాత్వాహమువాచేదమ్। అహో కామదుఘే తవ మనసి కిమాగతమితి। సోవాచేదమ్।

నమోఽనన్తాయ మహతే కృష్ణాయాకుణ్ఠమేధసే।

యోగేశాయ చ యోగాయ బ్రహ్మణేఽనన్తశక్తయే॥

త్వయానుగృహీతా భక్తా ఆత్మానం తన్మయం మత్వా ఆత్మభావా భవన్తి। గవాం యూథాని శతశో విరాజమానాన్యమృతరససంజ్ఞితా గావో భవన్తి। తస్మిన్నవసరే వనేషు తృణసంవలితా నికుఞ్జా అతిరసపూర్ణా జలాశయాః శతశః శోభమానా ఆసతే। తస్మిన్ స్థానే సంభాషమాణాన్ తృణజలౌషధయః సంభాషమాణా భవన్తి। అతిపుష్టా గావో గోష్ఠ్యా ఆసేదుష్యః సుఖసంభోజ్యదుగ్ధరసఘృతరసదధిరసనవనీతరసాద్యాన్ భావాపన్నా దాశుష్యో భవన్తి। శుభ్రశ్వేతకర్బురితాః గావో రససంవలితా గోష్ఠాన్యనేకశో రాజమానాన్యభియన్తి। తా గోప్యో దధిమన్థనఘోషేణ సహ సంగాయమానా భవన్తి। తాసాం శృఙ్గారసుఖమాపద్యమానోఽభవత్। గోలోకాదాగతా కామదుధా నారాయణముఖాచ్చ్యుతమాత్రే గోవర్ధనాద్రౌ శిరసి మన్త్రం జప్త్వా తద్భావేనాభవత్। సా వ్రజేశ్వరీ రసికానన్దేన ప్రత్యక్షభావమాతేనే। సా ప్రసన్నా సతీ తాం లీలాం దత్తవతీతి। నారాయణః ప్రత్యుత్తరమువాచ। అహో ప్రియే అస్య లోకస్య కథా శ్రూయమాణా సర్వేషాం నివిశమానా హృది గతం కామక్రోధాదికం నాశయతి। అతిరతిభక్తిరాపద్యతే రసికానన్దరతిరాపద్యతే। వర్ణాశ్రమస్వధర్మా బాధకా న భవన్తి। కామదుఘా గోవర్ధనాద్రిశిరసి గోవిన్దపుష్కరిణ్యాం తపశ్చకార। మహామన్త్రమముం జజాప। శృణు తన్మన్త్రధ్యానమ్। ఓం నమః శ్రీరాధారసికానన్దాభ్యామ్। మూలమన్త్రోఽయమ్। ద్వాదశాక్షరసంవలితమోఙ్కారబీజసంవలితం యో ధ్యాయేత్ స ఏవ తాం లీలాం ప్రాప్నోతి। అత ఏవ కృతం పుష్కరిణ్యాం గోవిన్దకుణ్డమితి నామ్నా ప్రసిద్ధం కుఞ్జమ్। పృథివ్యాం తస్మిన్నద్రౌ సా వనఫలతృణౌషధీర్భక్షయామాస। సా కామందుఘా తపః ఆచరన్తీ తస్మిన్నద్రౌ పరిచక్రామ। ఏవం శతం సమాస్తపం ఆచరితవతీ। యత్ర గోవర్ధనాద్రౌ రత్నధాతుమయలతౌషధయః సదా ప్రపుల్లితాః ఫలితా రససంబలితాః అతిశోభాయమానా భవన్తి। యత్ర గహ్వరాణి రత్నహాటకమయాన్యనేకశః శోభాయ మానాని క్రీడాస్థానాని భవన్తి। అనేకరఙ్గవిచిత్రా ఓషధయో నానారఙ్గైః రచితా ఏవ యత్ర ఫలపుష్పైర్వాసితా భవన్తి। యత్ర సా వ్రజేశ్వరీ రసికానన్దేన సహ సఙ్క్రీడామతితరామాతనోతి। యత్ర సఖీనాం బృన్దాని విహారపరాణి। తత్ర తస్యాం పుష్కరిణ్యాం సా వ్రజేశ్వరీ స్వస్వరూపం దర్శయామాస। రసికానన్దరూపం రసరూపమేవ సాక్షాదేవంవిధమతిగుణసంవలితమేవాస్తే। నూతనో నవజాయయా సహ క్రీడనం దర్శయామాస। సా కామదుధా స్తోత్రం చకార। నమో రసాత్మనే। నమో జ్ఞానాత్మనే। నమః సదావనవిహారిణే। నమః స్వభక్తకర్మస్వభావదుఃఖనాశహేతవే। నమః ప్రాకట్యదేహరూపిణే। నమో యమునాజలకల్లోలవిహారాత్మనే। నమః కామకేలికౌతుకాత్మనే। నమః కామప్రియాయ। నమః కామాత్మనే। నమః కామసంవలితదేహదాత్రే। నమ ఆదికర్త్రే। నమ ఆదిహేతురతిదాత్రే। నమః

శ్రీరాధాధ్యానాపన్నదేహాత్మనే। నమో రసాత్మనే। నమో రసలంపటపరిపూర్ణదేహదాతృరూపిణే। నమోఽనిర్వచనవిహారిణే। నమో రతిదాత్రే। నమో రతికేలికలాకౌతుకాత్మనే। నమో భక్తిరతిదాత్రే। నమో జ్ఞాననిర్వాణదాత్రే। నమ ఆనన్దస్వరూపిణే। నమస్త్రద్ధ్రష్ట్ర। నమస్తస్య హేతవే। నమః కలరాసజ్ఞానవిహారాత్మనే। నమోఽగుణాయ। నమః సృష్టిరూపగుణదాయినే। నమో గుణకేలిసురతానన్దసుఖభోక్త్రే। నమో భోగదాయినే। నమో భోగాత్మనే। నమ ఆత్మరూపిణే। నమః సురతానన్దరూపరసదాత్రే। నమోఽనన్తచరిత్రదాయినే। నమః క్రమలీలాత్మనే। నమః శ్రీరాధాకృష్ణరూపిణే। నమః శ్రీకృష్ణరాధారూపిణే। నమోఽనేకవిహారదేహధారిణే। నమః శతసహస్రకోటిశో లక్షకోటివిహారరూపిణే। నమో లలితాప్రతిక్షణసుఖదాత్రే। నమః కుఞ్జాన్తరవిశాఖాద్యనేకసఖీవిహారాత్మనే। నమ ఆద్యనాదిరూపసంసిద్ధభక్తిరూపిణే। నమో దానధర్మదాత్రే। నమః సుఖరూపిణే। నమో వ్రజావిర్భావభావితాయ। నమోఽత్యన్తదానరూపిణే। నమః సదా బృన్దావనశ్రేణివిహారిణే। నమ ఆదిద్వాదశవనవిహారాత్మనే। నమః పృథివ్యాం యాని రూపాణి సున్దరాణ్యనేకశస్తత్తవ విజానీయాత్। ఇతి లక్ష్మీలజ్జాధృతికాన్త్యనేకాకారాయ గుణరతిదాయినే నమో నమః ఇతి స్తుత్వా స్థితాం కామదుఘాం తద్దర్శనమహోత్సవాకులాం రసికానన్దస్తయా నికుఞ్జదేవ్యా సహోవాచేదమ్। అహో కా త్వం స్తుతిం బ్రువాణాసి। మమ భక్తిరిహ లోకే దుర్లభా। దుర్లభతరం వరం వరయ। తవ మనసి మమ దర్శనాదధికం న కిఞ్చిదవశిష్యతే। తవ స్తవేన యో నిత్యం స్తౌతి సమాహితః సదాభీష్టం ప్రాప్నోతి। పునరువాచేదం కామదుధా యది దేయో వరో నాథ తవ లోకే వసామ్యహమ్। గోరసదధిరసదుగ్ధరసనవనీతరసధృతరసఫాణ్టరసైరహం సేవే। రసికానన్ద ఉవాచ। అనేకశః స్వావిర్భావేన లోకే మమ వల్లభా త్వం సదా వస। అహం త్వాం రక్షిష్యామి। వనవిహారే యథేచ్ఛం విహర। యే అనన్యాశ్రయా మమ భక్తాస్తేషాం న వర్ణాశ్రమధర్మా ఆన్తరాళికా జాయన్తే। తేషాం న కర్మాణి ఆన్తరాళికాని జాయన్తే। తేషాం సాధనమాన్తరాళికం న జాయతే। వ్రతాని యజ్ఞాశ్ఛన్దాంసి యోగక్షేమఫలాని చానన్యాని ధర్మసాధనాని యత్కిఞ్చిదపి కృత్యం సర్వమాన్తరాళికం న జాయతే। యే బ్రాహ్మణాః కర్మజ్ఞానసాధకాస్తేషాం జ్యోతిష్పాగమకర్మసాధకాస్తేషాం చ సఙ్గో హఠాత్ త్యాజ్య ఏవేతి వచనమస్తి। దశయోజనం బ్రజపరిణాహః। తత్ర పశుపక్షిణో మృగా గావోఽన్యే యే వృక్షాః అనన్యపరా ఆసతే। అతిరసమగ్నా గాయన్తి। తస్మిన్మణ్డలే దేవాః దర్శనకాఙ్క్షా ఏవ భవన్తి। భక్తక్రియామాపద్యమానా భక్తాస్తన్మణ్డలం వనవిహారస్థానం యే వ్రజవాసమిచ్ఛన్తి తే ఏవ సర్వధర్మాతిరిక్తా భవన్తి। కర్మాతిరిక్తా భవన్తి। సఙ్గాతిరిక్తా భవన్తి। వ్రజమణ్డలోపాసకా: భవన్తి। అహో లక్ష్మి సా సృష్టిస్తు సృష్ట్యతిరిక్తైవాస్తే। తత్సృష్టేరుత్పద్యమానో రసమార్గమాశ్రితో భవతి। మనః సోత్సాహం యద్యేతస్మిన్మణ్డలే తదఙ్గీకారం ప్రాప్తోఽమనోమోహోఽతితరాం ప్రతిసంయోక్ష్యమాణస్తం రసమనుభవన్ భావాపన్న ఆస్తే। యదా యదా దేవాశ్చ పితరశ్చ కాలశ్చ వ్రజాతిసాధనే యతన్తే తావత్సహస్రశాఖాధ్యాయీ భవతి। సర్వయజ్ఞకర్మకరోఽపి తన్మణ్డలం స్వప్నేఽపి న జానాతి। జ్ఞానినో యే బ్రహ్మబోధకా యోగినస్తపస్వినస్తే స్వప్నేఽపి తన్మణ్డలం న జానన్తి। సా లక్ష్మీః పునరువాచేదమ్। కైశ్చిహ్నైస్తాన్ భక్తాన్ జానీమహే। స

హోవాచ। తే సదా ప్రేమమార్గిణో భవన్త్యేవ। న నిర్విణ్ణా నాతిసక్తా గృహాదౌ విషయాదౌ నాతిసక్తా యదృచ్ఛయా ప్రాప్తవస్తుమాత్రముపసేవమానా ఏవ భవన్తి। న నిర్వేదో నాశ్రమో న కర్మ యదృచ్ఛాకథాసేవా భక్తానాం ప్రీతిరనన్యా భక్తిర్భవతి। ఏవంవిధసంసారాతిరిక్తః స్వభావసంసిద్ధో భవతి। తతస్తాం లీలాం ప్రాప్తవన్తో భవన్తి। ఏవముపాసకాస్తస్మిన్మణ్డలే గత్వాతితరాం సంయోక్ష్యమాణాః ఆపద్యన్తే। సా లక్ష్మీః పునరువాచేదమ్। రసమార్గీయా భక్తాస్తన్మణ్డలం ప్రాప్తవన్తః। తేషామేకా దశా। తేషాం కా గతిః? స హోవాచ। తన్మణ్డలోద్భవాః భక్తా ఆత్మరతిగుణా రతిగుణాఢ్యా అనన్యమార్గాఢ్యాస్తాం లీలాం ప్రాప్తవన్తస్తన్నామాఙ్కితవర్ష్మాణస్తులసీకాష్ఠాఙ్కితదేహా ఆత్మనామ్నా సుఖాలఙ్కృతశరీరా రాసాదిలీలాధ్యానావస్థాయామాపద్యమానా యుజ్యన్తే। కుఞ్జే నికుఞ్జే శ్రేణ్యాం శ్రేణ్యాం రతియోగ్యతాభావమాపద్యమానా భవన్తి। తామేవ కథాం ప్రతిక్షణం నూతనామాసేవమానా ఆసతే। శ్వపచో వా బ్రాహ్మణో వా వర్ణాన్తరో వా యో భక్తానాం సహ సఙ్గమాపద్యతే స ఏవ తాం లీలాం ప్రాప్తో భవతి। రతిమాసేదివాన్ యది తదుచ్ఛిష్టే కదాచిదన్నబుద్ధిస్తేషామస్తి। తదుచ్ఛిష్టే జలే సదా తీర్థబుద్ధిః భవతి। తత్ర తత్కథాయాం సాక్షాద్బుద్ధిర్భవతి। యే మణ్డలముపాసమానాస్తేషాం కో ధర్మః? కిం కర్మ? కో రసో భవతితరామ్? యే తన్మణ్డలముపాసమానాః భవన్తి తేషాం కిం తీర్థవ్రతయజ్ఞధర్మాః సన్తి? కిం బాధ్యమానం భవేత్? తేషాం ముఖ్యం మనో భవతి। యే గుణాఢ్యా రసరూపిణ ఆనన్దరసనిమగ్నా స్తే గుణతద్భాగినో భవన్తి। తన్మాత్రప్రాప్తమార్గోఽయం లోకః సదాణ్డజో భవేత్। ఆత్మానన్దే మగ్నాను యే రాత్రౌ దివా వ్రజధ్యానాపన్నా భవన్తి సదా తేషాం నిత్యం నికుఞ్జదేవ్యా అనుగ్రహో భవతి। యే మహాలీలాయామత్యాసక్తాస్తేషాం కదాచిత్కాలధర్మభయం న భవత్యేవేతి సద్యః కృతార్థతోత్పద్యమానా భవతి। అవర్ణోఽపి సవర్ణతాం ప్రాప్నోతి। యే న భవన్తి తే దుష్టగతయో భవన్తి। యే వ్రజమణ్డలోపాసకాస్తే వ్రజే నివసన్తి। యే రాసమణ్డలోపాసకాస్తే రాసలీలాం ప్రాప్నువన్తి। అనన్తసుఖం సంభుఞ్జతే। యా యశోదాద్యా లీలాముపాసమానా భజనే ప్రపద్యమానా భజనానన్దే సంయోక్ష్యమాణా భవన్తి। యే నన్దాదయోఽత్యన్తసఖీభావముపాసమానా అత్యన్తసఙ్గం ప్రాప్తాస్తే రమణానన్దసఖీసమూహం ప్రాప్తాః। తే తాం లీలాం ప్రాప్నువన్తి యే నికుఞ్జదేవీం ధ్యాయన్తి రమణానన్దముపాసతే। అత్యన్తం సురతానన్దం ప్రాప్తా యే సంయోక్ష్యమాణా వ్రజమణ్డలం మధ్యస్థానం భజన్తి తే మహాలీలాం ప్రాప్య సంభోగసుఖం సంప్రాప్నువన్తి। స ఆహ లక్ష్మీమ్। శ్రుతపరకాష్ఠా యే సఖీభావం ప్రాప్తవన్తస్తే గోపాస్తాం లీలాం సంప్రాప్నువన్తి। యః సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య తన్మణ్డలోపాసకో భవతి స ఏవ తాం లీలాం ప్రాప్య సర్వవ్రతాతిరిక్తో జ్ఞానాతిరిక్తో విధూతవిధినిషేధకృత్యాకృత్యగుణాగుణభావాభావః సదా సఙ్కృష్యమాణో లీలాయాం ప్రతిపద్యమానః సంయుజ్యతేఽతితరాం రసే। అహో లక్ష్మి షడ్విధేయం రాసమాయా కథితా। సర్వాం లీలాం పరిత్యజ్య తత్స్థానం ప్రాప్తవన్తో భవన్తి। సా లక్ష్మీః పునరువాచేదమ్। కీదృగ్విధం రాసస్థానమ్? నిరన్తరం తత్స్థానస్యోపాసకా యదుపాసనామాత్రాత్తాం లీలాం ప్రాప్నువన్తి తద్వర్ణయ। స హోవాచ నారాయణోఽయమ్। ఏకం సహస్రాదిత్యసఙ్కాశమతిహ్లాదమయమ్। అహం బ్రహ్మా రుద్రో దేవా దిక్పాలా

యస్మాత్సముత్పద్యమానాః యస్య ప్రతాపాత్తస్మిన్ స్థానే సంసిద్ధాః సాధనసిద్ధా అనేకశో భక్తాః। యత్ర మణయ ఆధిదైవికేన రూపేణ తేజాంసి దదతి। యత్ర సంసిద్ధః సూర్యః సఖీరూపం విధాయోపసేవతే। సూక్ష్మసూక్ష్మరూపం విధాయ యత్రాత్మనా చన్ద్రః సేవమానో భవతితరామ్। యత్రాగ్నిః సఖీరూపం విధాయోపసేవమాన ఆస్తే। దేవాస్తస్మిన్ స్థానే సదా సంసిద్ధా ఏవోపసేవమానా ఆసతే। పృథివ్యాం సూర్యచన్ద్రనక్షత్రాణి అన్యే యే సాధనోపకారకాస్తే సర్వే ఉపసేవమానా ఏవాసతే। అన్యాస్తు యస్మాత్స్వనాదిమాః ప్రజాః సముత్పద్యమానా భవన్తి తల్లోకం వర్ణయామి । అనేకశః కోటిబ్రహ్మాణ్డకాన్యతిశయావిర్భావమాపద్యమానాని సన్తితరామ్।

తస్మిన్ స్థానే మధ్యే మధ్యే ఆవరణజ్యోతిరాస్తే। ఆవరణస్య మధ్యే సహస్రయోజనపరిణాహవతి గుణగణనాయ శ్రీరాధాకృష్ణస్య గుణగణాః సఙ్గీయన్తే। ప్రథమపరిణాహే గవాం గణాః క్రీడాపరా ఏవ భవన్తి గోపగోపీభిః। ఏతాని క్రీడాస్థానాని తృణజలౌషధీలతాఫలపుష్పపత్రకోమలాన్యాసతే। మధుఘృతదుగ్ధదధినవనీతాద్యా రసాః సంసిద్ధా భవన్తితరామ్। యత్రాన్నాని ఖాద్యపేయచోష్య లేహ్యవివిధపక్కరసానేకసంవలితాని భవన్తి। యత్ర వృక్షా అమృతమధుధారాః అతితరామాసేదుషాం వర్షన్తి। యత్ర పుష్కరిణ్యోఽమృతపూర్ణా భవన్తి। తత్రామృతం పీత్వా జరామరణగర్భోత్పత్తివినాశా న భవన్తితరామ్। అమృతోదం నామ సరో దేవైరుపపీయమానం భవతి। తయా నికుఞ్జదేవ్యా స్వదృష్ట్యమృతేన సంపూర్యమాణం భవతితరామ్। తస్మిన్ స్థానే గోపగోపీగణాః పులిననిలీనాః సదా క్రీడాపరాః భవన్తి। ద్వితీయపరిణాహే వాటికా : క్రీడాస్థానాని వృక్షాః పక్కఫలపుష్పనమ్రాః పత్రైర్నమ్రా ధారా ఆసీదన్తి। క్రీడాపరాణాం గోపీనాం గణా నికుఞ్జదేవ్యాః శ్రీరాధాయాః స్వావేశేన క్రీడాపరాః సురతానన్దేన సంభోక్ష్యమాణా భవన్తి। యత్ర భక్తాస్తత్క్రీడాపరాస్తద్ధ్యానపరాస్తద్రూపా ఆసతే। తస్మింస్థానే యే భక్తాః సదా రసమార్గిణస్తేషాం సఙ్గ ఆస్తే। అహో భక్తిమార్గరససంవలితోఽనుభవన్ తస్య సఙ్గం రసికానన్దస్వరూపో భవతి। ధర్మః స ఏవ కర్మాణి స ఏవ విద్యా స ఏవ భవతి। యే ధర్మాస్తే అధర్మాః। యే కర్మాణి తాన్యేవాకర్మాణిః। తృతీయమావరణం మహాక్రీడాస్థానమ్। తస్మిన్ స్థానే ఏకసప్తత్యధికకోటయో నికుఞ్జాః శోభాయమానా ఆసతే। యస్మిన్నావరణమధ్యే రమణస్థలాని కోటిశో రాజమానాని। యస్మిన్ స్థానే మణీనాం చలయాః సుగన్ధయుతాః రాజమానా భవన్తి। పద్మరాగమణిలతాగ్రథితా నీలమణిపుష్పసంవలితా భవన్తి తరాం మధ్యే మధ్యే। విద్రుమకృతా హాటకకోటయో లతాగ్రథితా హాటకభూమిషు రమణస్థానం శోభాఢ్యం కుర్వన్తితరామ్। రమణానన్దోఽయం సదా భక్తానాం సుఖకరో భవతి। యస్య, లోకస్య కథాశ్రవణమాత్రాత్ సర్వే వర్ణాః సర్వే ధర్మాః విధర్మాణః ప్రతిభాన్తితరామ్। యస్మిన్నావరణే స్వామిన్యాః శ్రీరాధాయాః శ్రీరసికానన్దస్య చ సదా క్రీడాస్థలం భవతి। మణిలతానాం సఞ్చారే హంసీనాం యూథాన్యత్యన్తసోల్లాసాని పీతగ్రీవాణి రక్తచఞ్చుపుటాని రాజమానాని భవన్తి। తే సుస్వరేణ సఞ్జితా ఇవ సామగానం కలకణ్ఠైః కుర్వన్తో భవన్తి। తస్మిన్ ఆవరణే లతాయాం

శుకయూథాన్యత్యన్తహరితాని రక్తచఞ్చుపుటాని పీతపుచ్ఛపక్షాణి। యైః ప్రతిశాఖం గాన్ధర్వవేదో గీయమానో భవతి। యస్మిన్నావరణే శ్రీరాధికాయాః స్వాఙ్గాత్ సంభావితాః సఖ్యః క్రీడాపరా భవన్తి। సోత్సాహా సోత్కణ్ఠా ప్రేమప్రేక్షణా హాస్యవతీ కటాక్షగుణవతీ సుస్నేహా మలినా శయ్యోపకరణా పుష్పవతీ నిఃశఙ్కా నిర్లజ్జా సురతోత్కణ్ఠా సురతానన్దా మాలావతీ సుఖశ్రమా కలావతీ కలాకోవిదా గుణజ్ఞా శృఙ్గారరసా కామభావితా భావోత్సాహా నిద్రాజాగరితా సరససుఖేత్యాదినానాసఖ్యో రతిశృఙ్గారమనుభవన్త్యో భవన్తి। నిరన్తరం తాః సఖ్యః క్రీడాపరాః కుఞ్జాన్తరే రసికానన్దం సేవమానాః భవన్తి। లతాన్తరే భక్ష్యభోజ్యాని తామ్బూలాద్యా భోగాః కామకేలిరసాన్తరే సుఖభోగరసక్రీడాః కృతవత్యో భవన్తి। ఏతాం లీలాం సంసిద్ధాః సఖీనాం గణాః పక్షిణాం గణాః ప్రాప్తవన్తో భవన్తి। సాధనసిద్ధాస్తస్మిన్నావరణే క్రీడాపరాః భవన్తి। సా లక్ష్మీరువాచేదమ్। కేన సాధనేనేదం స్థానం దృష్టిగోచరం భవతి। స హోవాచ। సృష్టౌ త్రయో యోగా భవన్తి। జ్ఞానయోగః కర్మయోగో భక్తియోగశ్చేతి। తేషాం త్రయాణాం యోగానాం మధ్యే ప్రేమయోగోఽతిరిక్తో భవతితరామ్। యేషామేవ ప్రేమసంపత్తిస్తేషామేవ సురతానన్దసుఖం భవతి। న ధర్మేణ నేష్టాపూర్తేన న వర్ణేన నాశ్రమేణ న తీర్థేన న వ్రతేన న దేహశోషణయోగేన న వేదోదితేన కర్మణా న ధర్మాధర్మవిచారసాధనేన తత్సాన్ధనం భవతి। యో మనసి నిరన్తరం తద్ధ్యానాపన్నో భవతి తస్య భవతి। యత్ర యత్ర స్థితం తత్ర తత్ర తమేవ ధర్మం జానీమహే। తమేవ సుఖం జానీమహే। తద్ధానిః తదన్తరాయః। తదేవ సుఖం యత్ తద్భక్తైః సహ సంభాషణాత్తస్యావరణలీలావార్తాయాం కాలనిర్యాపణమ్। గృహోత్సవే యేషాముపార్జితవస్తుమాత్రం తదర్థే వినిహితం భవతి తే తల్లోకం ప్రాప్నువన్తి। అహో లక్ష్మి ఇయం సృష్టిస్తు రసరూపిణీ భవతి। తేషాం రసమార్గవ్యతిరిక్తా ధర్మా బాధకా ఏవ భవన్తితరామ్। మనఃసఙ్గ్రహమానీయ మనసా భావేనేన్ద్రియాణి మనసి ధృత్వా మనసా భావేన అహోరాత్రం లయమాపద్యన్తే। యస్మిన్నావరణే మనో నిమగ్నతాం ప్రాప్నోతి। తయా నికుఞ్జదేవ్యానుగృహీతో రాత్రౌ దివా కాలేఽకాలే తన్మార్గీయస్తల్లోకం సేవమానో భవతి। అహో మనసో వృత్తిరతితరాం చఞ్చలాపి తే భక్తాః సంసారాసక్తిరహితాః లోకేఽనేషణాత్మానస్తన్మయా అనపేక్షాశ్చిత్తే సంపూర్ణాః ప్రశాన్తాః సమదర్శినో నిర్మమా నిరహఙ్కారా నిర్ద్వన్ద్వా నిష్పరిగ్రహా భవన్తి। తేషు నిత్యం మహాభాగాః అన్యమార్గరహితా హి యే ఆత్మానం తన్మయం పశ్యన్తస్త ఏవాత్మానం సేవన్తే। యే తన్మార్గీయాః సన్తః సదోపాసకాస్తేషాం ప్రేమలక్షణకాష్ఠాప్రతీక్షా భవతి। అహో చతుర్థావరణం మహాస్థానమ్। యస్మిన్నావరణే స్వామిన్యాః స్వయం విహారస్థలమస్తి। శతసహస్రకుఞ్జ నికుఞ్జా లతావతీ సువర్ణవర్ణా విద్రుమలతా అమలా నిర్మలా వ్యక్తముక్తాలతా భ్రాజమానా ఆసాం సఖీనాం సఞ్చరోఽత్ర స్థాన ఆస్తే। సూక్ష్మలతాన్తరే శయ్యోపకరణాని। అనేకలతాన్తరే రాసక్రీడా భవతితరామ్। అయం రాసః సహజసంవలితో భవతి। తస్మిన్స్రావరణే అతిక్రీడాపరాణి రూపాణి కృత్వా రాసలీలాసుఖమనుభవన్తీ సా వ్రజేశ్వరీ రసికానన్దేన సహ సఙ్క్రీడమానా ఆపద్యతే। పఞ్చమమావరణం తేజోమయమ్। అమృతమయ్య ఓషధయో రాజమానాః ఫలపుష్పయుతాః పక్వఫలరసయుక్తా భవన్తి। అన్నరసాః సుపచ్యమానాః సరసాంః కటుతిక్తమాధుర్యమిష్టరసంయుక్తా అనేకశః స్థానేషు తయా శ్రీరాధికయా సేవ్యమానాం

రసికానన్దేన సంభోక్ష్యమాణాః విరాజమానా భవన్తి। ఆత్మావిర్భావేన నానాసుఖం భవతి। భోగస్థానం భవతితరామ్। స్థానే స్థానే తస్మిన్నావరణే రతిసుఖం భవతితరామ్। షష్ఠమావరణం తేజోమయమ్। యస్మిన్ హాటకమయాని మన్దిరాణి విరాజమానాని భవన్తి। శతం మన్దిరాణి తేజోమయాని యత్ర రాజన్తే। సువర్ణజటితమణిభిరాక్రాన్తాశ్చామీకరఖచితా మఞ్జూషా: శోభాయమానా భవన్తి। యత్ర రాజమానాని హాటకమణిజటితాని భూషణాని యథాయోగ్యాని వస్త్రాణి భవన్తితరామ్। యత్రావరణే సంభోగస్థానే సఖీనాం సమూహాః శృఙ్గారవత్యాదయో రాజమానాః భవన్తి। ఆత్మానం శతధా కృత్వా అనేకభోగరసరతిసుఖం సంభోక్ష్యమాణాః భవన్తి। సప్తమావరణం క్రీడాస్థానం సహస్రయోజనాయతమ్। పరితః పరితో మణిస్తమ్భా అతిరసాఢ్యాః సుగన్ధాఢ్యా భవన్తి। అతిరసగుణాఢ్యా భూః హాటకసుగన్ధకోమలా ఆవిష్టసుఖాఢ్యా భవతితరాం సంభోక్ష్యమాణైవ। యత్ర వల్లీనాం సఞ్చారాః పరాపరసఞ్చారా ఏవాసతే। హాటకజటితమణిజ్యోత్స్నాభిః సర్వం ప్రతిబిమ్బితం వస్తుమాత్రమ్। తత్ర కలావతీ గానవతీ సుగన్ధా నృత్యపరా విశదా భోగపరా భోగవతీ భోగాభిజ్ఞా రతికలాభిజ్ఞా కామసుఖా కామాతురా నిఃశఙ్కా సదానన్దా సురతసుఖా సురతానన్దా సురతమగ్నా ఆసనభేదాభిజ్ఞా అతిరసదానాభిజ్ఞా రసదా రసదాతృభోగాభిజ్ఞా ఏతాః సఖ్యః సంసిద్ధా అన్యాః సాధనసిద్ధా అనేకకలాకోవిదా భవన్తి। తత్ర మణ్డలావరణే మహాస్థానం సశయ్యోపకరణమ్। కలావతీ శయ్యోకరణాని కరోతి। సురతోత్సాహా సురతోత్కణ్ఠాం దదాతి। నిర్లజ్జా నిశ్శఙ్కం సుఖం దదాతి। సురతోద్గమా ఆలిఙ్గనచుమ్బననమితప్రేమభరరససుఖం దదాతి। రతివతీ రతిసుఖం దదాతి। రతికల్లోలా రతిభరరసాలస్యముకులితనయనా కేలిసుఖం దదాతి। నిభృతనికుఞ్జగృహం గతయా తయా దేవ్యా సహ రసికానన్దః సుఖమనుభవన్నాస్తే। తస్మిన్నికుఞ్జే సురచితా సఖీ ప్రతికుఞ్జం శయ్యాసుఖం కరోతి।

ఏకా కలహంసీ నిరన్తరం తస్మిన్నావరణే సఖీనాం మణ్డలే మధ్యస్థా సదా క్రీడాపరా కలశబ్దేన తాం శ్రీరాధాం రసికానన్దం చ క్రీడమానాఽభ్యేతి। తస్మిన్సమయే సుస్వరకణ్ఠేన సూక్ష్మస్వరం యథా భవతి తథా తం గాయమానా భవతి। మానలీలాయాం రసికానన్దవచనాత్తాం వ్రజేశ్వరీం ప్రసాదయతి నిరన్తరమతిమనోత్సాహం చ దదాతి। సా వజేశ్వరీ కలహంసీం ప్రత్యాపద్యమానైవ భవతితరామ్। సా కలహంసీ రసికానన్దస్యాతితరాం వల్లభతయా సుఖమనుభవన్తీ సంరోచతే। సా సదా జాగరితా సా సదా గుణజ్ఞా సా సదా రససురతభోగజ్ఞా భవతితరామ్। సా కలహంసీ సర్వాసాం సఖీనాం మనాంసి ప్రతిహరతి స్వక్రీడయా। సా కలహంసీ రసికానన్దస్యాతివల్లభా భవతితరామ్। సా కలహంసీ సాధనసిద్ధైవేతి। సా లక్ష్మీః పునరువాచేదమ్। అహో! కలహంసీ పూర్వం కేన సాధనేనేదం స్థానం ప్రాప్తవతీ। మహాస్థానం ప్రాప్తవతీ। అత్యాశ్చర్యమ్ ! నిరన్తరం కేన సాధనేన శ్రీరాధాయాః క్రీడాసఖీ భవతితరామ్। స హోవాచ నారాయణోఽయమ్। సా కలహంసీ సృష్ట్యాదౌ బ్రహ్మణః పుత్రీ సరస్వతీ। సర్వవిధాః ప్రభవా యస్యాః సకాశాదుత్పద్యన్తే। చత్వారో వేదా ఉపవేదాః పురాణాని ధర్మశాస్త్రాణి పృథివ్యాం యాని వర్తిష్యమాణాని తాని తస్యా ఉత్పద్యమానాని భవన్తి। సా బ్రహ్మణః పుత్రీ

ఆప్తయౌవనైవాస్తి। సా ఏకస్మిన్ సమయే మమ లోకం ప్రాప్తా మమోపాసనాం చక్రే। స్వసుఖార్థం మమ ధ్యానాపన్నాఽభవత్। బహుకాలం మాముపసేవమానాఽభవత్। తస్యా భజనేన ప్రసన్నోఽహం మమ లీలాస్థానం వైకుణ్ఠం దర్శితవాన్। తస్మిన్ త్వయా మయా క్రీడితాని స్థానాని సంరాజన్తే। యత్ర వైకుణ్ఠే అనేకశో భక్తా జయన్తకుముదజయవిజయగరుడాద్యాః శతశః పార్షదా రాజమానా భవన్తి। యత్ర చతుర్ధా ముక్తయః సేవ్యమానా ఆసతే। యత్ర వనాని కోటిశోఽతితరాం సన్తి। సా వాగ్దేవ్యతితరాముత్కణ్ఠమనా అత్యన్తం సుఖసమావిష్టమనా మమ కృపాదృష్ట్యా సుఖం ప్రాప్తా మహాలీలాం ప్రార్థయామాస। తదా మయోక్తా సా వాగ్దేవీ—త్వం వ్రజవాసే వ్రజ। పృథివ్యామచ్ఛోదం నామ సరః కామవనే సుగన్ధశిలాయామస్తి। తత్రాచ్ఛోదే మజ్జయిత్వా సుగన్ధశిలాయాం వ్రజేశ్వరీం ధ్యాయమాంనా రసికానన్దేన సహ ఆపద్యస్వ—ఇతి। తత్ర తత్స్నానే సర్వాత్మభావేన ప్రీతిరుత్పద్యమానా భవతి। ప్రేమానన్దమనుభవన్తో భక్తాస్తల్లీలోపయోగ్యా భవన్తి। సా నిరన్తరం వృన్దావనం కామవనం శ్రీగోవర్ధనముపసేవమానాసేదుషీ। అచ్ఛోదేఽప్సరః—పుష్కరిణ్యాం నిరన్తరం మజ్జమానాఽభవత్। శతం సమా వ్రజలీలాం సేవమానాఽభవత్। ఏకస్యాం కార్తిక్యాం పౌర్ణమాస్యాం తస్మిన్ తద్వాసినో రాసలీలాం కుర్వన్తి। బహవో భాగవతానాం సమాజే కలహంసీరూపం విధాయ తాం లీలామదర్శయన్। నిశి దినే సా వ్రజేశ్వరీ రసికానన్దేన సహ దర్శనదృష్టిగోచరో భవతితరామ్। అత్యానన్దరూపే సఖీనాం సమూహమధ్యస్థే మహాక్రీడాపరేఽతిమహామోహనరూపం దృష్ట్వా ఇన్ద్రియశుద్ధిప్రేమ్ణా భావాపన్నాఽభవత్। ప్రసేదుష్యతిసుకోమలలావణ్యా సా వరం వరయేత్యాహ। సోవాచేదమ్। యది దేయో వరస్తర్హి మహాలీలాయాం సదాహం సహచారిణీ భవామి। కిమన్యేన వరేణ। అయం తావన్మనోభిలాషో యల్లీలా దృశ్యతే। తథేత్యుక్తా సా తాభ్యాం స్వస్థానం యయౌ। యా సా తద్దినమారభ్య క్రీడాపరా భవతితరామ్। కుఞ్జే నికుఞ్జే తేనైవ కలహంసీరూపేణ ప్రతిశాఖం లీయమానా సామగానేన మనోభావేన స్తౌతి నానాకౌతుకక్రీడామకరోత్। సా మహారమణస్థానం ప్రాప్తా। మహాలీలాయాం మగ్నా రతిసుఖమనుభవన్త్యాస్తే। సా కలంహసీ స్వయూథం విధాయ కదాచిత్సమయే రాత్రిపరభాగే సురతోత్థితాం లీలామగాయత్।
కదాచిన్మజ్జనలీలామాగాయమానా భవతి। శృఙ్గారలీలాయాం శృఙ్గారం ప్రతి ప్రతిక్షణం నూతనస్యావిర్భావరతోద్భవా భవతితరామ్। లీలామాగాయమానా సంభోక్ష్యమాణా భవతి। భోగావస్థాయాం స్రక్చన్దనతామ్బూలాగురురసమృగమదకర్పూరకేసరసంవలితాన్యాస్తరణాని ప్రతిక్షణం నూతనాని। అనేకశయ్యాయాః
సుగన్ధశృఙ్గారాదుపరిప్రఫుల్లితలతాగ్రథితపరస్పరశుభాఙ్గశోభనచన్దనవృక్షాలమ్బితాః సువర్ణగన్ధేన యుతా లతాన్తరాః సన్తితరామ్। తత్ర శృఙ్గారే రతిశృఙ్గారరసంస్థానం సఙ్ఘాయమానా భవతితరామ్। భూషణస్థానం సుగన్ధం సువర్ణమ్। సువర్ణజటితా మణయః సుష్ఠు గన్ధేన పూర్యమాణా భవన్తితరామ్। వస్త్రాణ్యతిసుగన్ధేనాతిపద్యమానాని పరిధాపయతి। ఏవం కలహంసీ వాగ్భిః స్తుతిం చకార। అత్యర్థం సా నికుఞ్జదేవ్యా గానవల్లభా భవతి। మహాశృఙ్గారరసోఽయమ్। విధినిషేధమార్గాననుసారిణీ శృఙ్గారరసాదనన్తరమాత్మభావే

భవతి। రసమగ్నా భవతి సంభావ్యమాణా మనోభవభావే భవతి। ఆత్మభావేనేయం ప్రత్యనుకరణం క్రియమాణమాతనోతి। వనలీలాం మనస్యాతనోతి। అతిరతిం సంయోక్ష్యమాణా కలహంసీ రాత్రౌ దివా లతాన్తరేషు ఫలమిష్టం మధు రాధాయా దత్వాన్యదా సేవతే। తత్రైకా పుష్కరిణీ మిష్టామృతరసపూరితా భవతి చతుర్యోజనాయతా। తత్ర పద్మషణ్డాని సువర్ణసుగన్ధసుకోమలాని మనోహరాణి భవన్తి। తస్మిన్ పద్మవనే విహారక్రీడాపరా కలహంసీ సురోచమానా భవతి। అహో లక్ష్మి తస్మిన్ కేన భాగ్యోదయేన తస్యా నికుఞ్జదేవ్యా అనుగ్రహేణ అనన్యాశ్రయధర్మోత్పత్తిర్యదా భవతితరాం తదా రతిరావిర్భవతి। తావద్దేహోపాధికర్మక్షుత్తృట్పిపాసామోహభయదుఃఖం తథా సుఖాని తథా న భవన్తి యథా దేవాదీనామ్। వ్రతోపవాసధర్మాధర్మాః పితృకార్యాకార్యాణి యత్కిఞ్చిద్ధర్మాః శోభమానా ధర్మాః అన్యాన్యుపవాసమయాని పాపపుణ్యాని జ్ఞాత్వా యః సర్వధర్మాతిరిక్తో భవేత్ స ఏవ తన్మణ్డలం ప్రాప్నోతీత్యాహ। అహో రమ్యం పుణ్యమాచరేత్। అతితరాం భావో భవేత్। సంభోగలీలాయాం సురతానన్దోఽయం లోకః సోఽవశిష్యతే। సురతానన్దసుఖమనుభవన్తో భక్తా ఆత్మానం తన్మయతాం నయన్తి। ధర్మాధర్మౌ త్యక్త్వా సమాః సహజభావా భవన్తి। అతిరసమగ్నా విద్యాతపోధ్యానమైత్రీకలాగుణసంయుక్తాశ్చం భవన్తి। అన్యప్రతిపత్తిసహితో నాస్తికో న లభతే తల్లోకప్రాప్తిమ్। అహో లక్ష్మి కదాచిన్మహాభాగ్యోదయేన అస్మిన్నావరణే ప్రీతిరాస్తే। యత్ర వృక్షాః ఫలైర్నమ్రాః పుష్పమిష్టామృతమయరసమగ్నా భవన్తి। యత్ర శాఖాః పుష్పనమ్రా భవన్తి। పఞ్చమే ఆవరణే సంసిద్ధాని శుకపికయూథాని సంరాజమానాన్యాసతే। కేచిదామ్రవృక్షాః పక్వఫలాః సదా సంభోక్ష్యమాణా ఆసతే। అతిరసమగ్నః సాధనసిద్ధ. ఏకః శుకోఽత్యన్తవల్లభోఽస్తి। యస్య పక్షచఞ్చుకాః సా బ్రజేశ్వరీ స్వహస్తేన మార్జయతి। రసికానన్దోఽపి స్వహస్తేన భక్షం దదాతి। తస్య సహచారిణ్యేకా శారికా ఆస్తే। సా సాధనసిద్ధా భవతితరామ్। తచ్చుకశారికామిథునం రసికానన్దక్రీడాయాం సహచార్యేవ భవతితరామ్। తత్ర రసికా సా శారికా నిరన్తరక్రీడాపరా భవతి। సువర్ణవర్ణాసు భూమిషు రత్నపరిధిషు సశయ్యోపకరణం విహారస్థలమ్। తత్ర వృక్షసఞ్చారాః సుశోభాఢ్యా భవన్తితరామ్। తత్ర శుకశారికాః సాధనసిద్ధా: క్రీడాపరా భవన్తి। అత్యాసక్తా మహాక్రీడాయాం సంభవన్తి। అహో రసమార్గోఽయం దుర్లభతరోఽప్యాసీత్। అహో మహాభాగ్యవశాత్తస్యాః నికుఞ్జదేవ్యా అనుగ్రహాదత్యన్తప్రియతమో భవతి। ప్రీతిః ప్రీత్యా భవతి భక్తిర్భతయా భవతి స్నేహః స్నేహేన భవతి తస్మాద్భాగ్యోదయాదతితరామాసేదుషః। అహో భాగ్యవన్తః కృతకృత్యవన్తః సర్వే తీర్థవన్తో భవన్తి। అతిరసమగ్నాః అతిభుఞ్జానా అత్యన్తసుఖమనుభవన్తి। య ఇమాం లీలాం సంభుఞ్జమానాః భవన్తి య ఇమాం లీలాముపాసమానా ఏవ భవన్తి తే భక్తా భవన్తి। యదా మహాభాగ్యోదయో భవతితరాం తదాస్యాం లీలాయాం ప్రత్యయో భవేత్। తే ధర్మకారిణః, తే వ్రతకారిణః। యేషాం లీలాయాముపాసనారుచిరాస్తే తే వ్రతకారిణో భవన్తి। యస్య మహాలీలాయాం మనోఽభ్యేతి। యో విధౌ చ ప్రతిషేధే చ నిర్విద్య అస్యాం లీలాయాం మనోభావాపన్నో భవేత్ స ఏవ లీలోపయోగ్యో భవేత్। యే ప్రత్యయకారిణః తేషామనుగ్రహః। సా లక్ష్మీః పునరువాచేదమ్। రహస్యలీలాయాం మనో భావాపన్నం భవతి। అత్యన్తరత్యావిష్టచిత్తా భావాపన్నా భవామి। కః శుకః? కా శారికా భావాపన్నా? యస్యాం

రసికానన్దో ఽత్యన్తస్నేహావిష్టమనా భవతి సా వ్రజేశ్వరీ అత్యన్తం స్నేహం చకార। అతిదుర్లభతరం స్థానం ప్రాప్తమ్। అవిచ్ఛిన్నా రతిగతియోగ్యతా సంయోక్ష్యమాణా భవతితరామ్। స హోవాచ నారాయణో ఽయమ్। శృణు లక్ష్మి ఆదౌ సృష్టేః సుమన్తో నామ బ్రాహ్మణః కౌశికగోత్రాత్సముద్భూతో భవతి। స కాన్యకుబ్జదేశే సముద్భూత ఆసీత్। అతితరాం భావాపన్నో ఽభవత్। తస్య మనోరమా భవత్యతిశయభక్తిమార్గరతా। తౌ దమ్పతీ అతిసుభగావతితరస్నేహసంపన్నౌ నిరన్తరసేవాయాం సంయోక్ష్యమాణరతీ ఆసాతామ్। తౌ దమ్పతీ అతి స్నేహేనావిష్టచిత్తౌ కాలే కాలే తాం వ్రజేశ్వరీం రసికానన్దేన సహ ఉపసేవమానావాసాతామ్। తావతివనలీలాయామత్యాసక్తౌ భవతః। కస్మిన్ కియద్భాగ్యోదయేన భక్తానాం సఙ్గేన వనం బృన్దావనం ప్రాప్తౌ? తత్ర బృన్దావనే కామవనే కదమ్బషణ్డే వృషభానుపురే నన్దగ్రామే పావనసరసి ప్రతిపద్యమానావభవతామ్। ఏవంవిధే రహసి క్రీడావిహారే కియత్కాలం వాసమాలమ్బ్య తిష్ఠన్తావభవతామ్? దమ్పతీ సాభిలాషౌ వనే అత్యాసక్తావభవతామ్। మనోరథేన సహ వ్రజేశ్వరీ రసికానన్దేన సహ దృష్టిపథమాపేదే। మహాలీలాయాం క్రీడాపరౌ సంభాషమాణౌ సంయుఞ్జాతామ్। తద్దినమారభ్య తౌ దమ్పతీ మహాలీలాయాం క్రీడాపరావభవతామ్। సా లక్ష్మీరువాచేదం రహస్యమ్। వ్రజవాసినీసృష్టిః కీదృగ్విధా? యే సంసిద్ధాస్తే కీదృగ్విధాః? అన్యే కే జీవాః సృష్ట్యాదౌ ప్రకటితాః? జీవస్య కీదృగ్విధం రూపమ్? బన్ధమోక్షౌ కీదృగ్విధౌ భవతః? పునః స హోవాచ నారాయణో ఽయమ్। అహో! ప్రపఞ్చో ఽయమనాదిసంసిద్ధో భవతి। యథా బ్రహ్మ త్రివిధాత్మకమ్। సచ్చిదానన్దాత్మకమ్। సత్తు వ్యాపకతయాస్తి। తేజోమయం చిదస్తి। ఆనన్దమయస్తు పురుషోత్తమో ఽతిరిచ్యతే। యథా బ్రహ్మానన్దో ఽయం లోకః సచ్చిదానన్దో భవతి తథా జీవసఙ్ఘస్త్రివిధో భవతి। సోవాచేదమ్। కిమయం జీవసఙ్ఘో భవేత్? తేషాం కా దృష్టిః? కావస్థా భవతి? స హోవాచేదమ్। శృణు। అనాదిసంసిద్ధో ఽయం జీవశ్చిదంశో భవతి। సోవాచేదమ్। యది చిదంశో జీవః కథమజ్ఞానేన జడతాం ప్రపద్యతే। స హోవాచ। యథా అనాదిసంసిద్ధో ఽయం జీవసఙ్ఘస్తథా మాయాప్యనాదిసిద్ధా భవతి। సా త్రివిధా వ్యాప్య తిష్ఠతి। స ఏవం జీవస్త్రివిధో భవతి। సోవాచేదమ్। జీవసఙ్ఘస్త్రివిధస్తిష్ఠతి। వర్ణయ। స హోవాచ। సద్రూపః సంసారాత్మకో భవతి। నానాకర్మాణి కరోతి। వర్ణాశ్చాశ్రమాశ్చ ధర్మాశ్చ సాధనాని సంయుజ్యన్తే। తేషాముత్పత్తిః స్థితిః। చిద్రూపో జీవో జ్ఞానీ భవతి। స నిష్కర్మమార్గీయో భవతి। యే జీవాః ఆనన్దరూపాస్తేషాం సర్వధర్మత్యాగాత్ రసానన్దస్వరూపా మహాలీలోపసేవ్యమానాః ఆసతే। తాన్ ధర్మాధర్మౌ న బాధేతే తస్యాం మహాలీలాయామ్। సోవాచేదమ్। కయా మాయయా సంయుజ్యమానో జీవః కర్మమార్గరతో భవతి? స హోవాచ। మాయారూపం త్రివిధమ్। యద్రూపం సద్రూపం తన్మాయాసంవలితో ఽయం జీవసఙ్ఘః కర్మకాణ్డరతో భవతి। చిద్రూపయా మాయయా సంవలితో జీవసఙ్ఘః సంన్యాసీ భవతి। ఆనన్దసంవలితయా మాయయానన్దాత్మక ఏవ భవతి। ఆనన్దరసస్తు మహాలీలాయాః కారణం భవతితరామ్। తేషాం కర్మాణి యాథాతథ్యేన వదామి। తేషాం యే కర్మమార్గీయాః కర్మప్రతిపాదకా మహావనలీలాయామప్రత్యయకారిణో ఽసురాః కర్మజడా అన్యోపాసకాస్తదుపాధితయాన్యమార్గం న విన్దతే। అగ్నేరూపాసకాస్తే

యజ్ఞకర్మవాసనాత్మకలిఙ్గశరీరేషూత్పత్తిం భజన్తే। తేన వాసనాత్మకేన లినేనోత్పత్తిస్థితిలయానాపద్యన్తే। తస్మాల్లిఙ్గశరీరాత్మకోఽయం జీవస్య స్వభావః। యదా సర్వా వాసనా విధూయ మహాలీలాయాం ప్రవిష్టచిత్తో జాయతే అహో లక్ష్మి లీలాం జ్ఞాత్వా జ్ఞాత్వా ధ్యాయమానో
దేహజనితకామక్రోధలోభమోహభయసుఖదుఃఖలజ్జాలజ్జాజ్ఞానమోహమత్సరాదీనాగమమన్త్ర తన్త్రౌషధిరసజ్యోతిషవాగ్విలాసప్రపన్నాన్ నానాసంసారజనితాననేకశః సాత్త్వికరాజసతామసాన్ సంరాజమానధర్మాధర్మానతితరామభిమానగుణాన్నిరస్యన్ మహాలీలాం ప్రవిష్టో భవేత్। ఆత్మానం తన్మయమాతనోతి। అన్యత్ర క్వాపి విషయాన్తరే ప్రవిష్టచిత్తస్తదా తం లిఙ్గం ప్రాప్నోతి। సా లక్ష్మీరువాచేదమ్। త్వయోక్తం జీవస్య మాయాధీనత్వం జీవో యేన వాసనాలిఙ్గ- శరీరే ఉత్పద్యమానో భవతి। కిం బలం యేన ప్రయత్నవాన్ భవతి? స హోవాచ। తస్మాన్మహాభాగ్యోదయేన యదృచ్ఛయా గురుసహాయేన సఙ్గేన సాధూనామన్యధర్మరహితానాం విధూతపాపం మనస్తన్మయతయా తేన మార్గేణ లిఙ్గశరీరం విధూయ మహాలీలాయాం వ్రజేశ్వరీం రసికానన్దేన సహోపసేవమాన ఆసీదతి। సా లక్ష్మీరువాచేదమ్। జీవస్య రూపం కీదృగ్విధమ్? కేన రూపేణోత్పత్తిస్థితిలయానాపద్యతే? స హోవాచ। అనిర్వచనీయోఽయం జీవః। నైనం ఛిన్దన్తి శస్త్రాణి నైనం దహత్యగ్నిర్మారుతో నైనం శోషయత్యాపో నైనం క్లేదయన్తి। యాం యాం వాసనాం ప్రాప్నోతి తం తం లిఙ్గశరీరం ప్రాప్నువన్నాస్తే। అత్యన్తం వాసనాబద్ధో జీవః। వాసనాముక్తో మహాలీలాయామాసక్తః సంసారే ననిర్విణ్ణో నాతిసక్తో భవతి। సంసిద్ధోఽయం జీవసఙ్ఘో మాయోపాధిభేదేన నానాశరీరభావమాప్నోతి। అసంసిద్ధస్తు రక్తశరీరసంయుక్తో భవతి। సోవాచేదమ్। శరీరం కీదృగ్విధమ్? తస్మిన్ శరీరే కే గుణా కే అవగుణాః? కేన బన్ధః శరీరే? కేనైవ ముక్తిః తస్మిన్ శరీరే? కో నిరుపాధిః? తస్మిన్ కిం జ్ఞానం భవతి? కీదృశేన శరీరేణ బన్ధః? కీదృశేన మోక్షో భవతి? స హోవాచ। శరీరభేదాః ద్వివిధాః। శరీరమేవ కర్మోపజనితం యదృచ్ఛయా చోత్పన్నం తస్యా నికుఞ్జదేవ్యాః అనుగ్రహాద్భవతి। కర్మజడానాం కర్మసంభూతవాసనాజడాత్మకం భవతి। యేషామనుగ్రహాత్సంభవో భవతి తేషాం స్నేహమార్గే రుచిరాస్తే। యేషాం నిర్వాణమార్గే రుచిర్భవతి తే సంన్యాసినో భవన్తి। శరీరం తు ఏకాదశేన్ద్రియాత్మకమ్। పఞ్చ జ్ఞానేన్ద్రియాణి। పఞ్చ కర్మేన్ద్రియాణి। ఉభయాత్మకం మనో జాయతే। పఞ్చ మహాభూతాని పఞ్చ తన్మాత్రాణి। త్రయో గుణాః। పఞ్చవింశత్తమో జీవః। షడ్వింశకో మహావిష్ణుః సదా ద్రష్టా భవతి। ఇమే జీవాః శరీరోపాధిం భుఞ్జానాః సుఖం దుఃఖం ప్రాప్నువన్తో భవన్తి। సర్వేషాం శరీరాణాం సమానగుణా భవన్తి। రాగాదయః కామక్రోధలోభమోహజరామరణసుఖదుఃఖాన్యనుభవన్త ఆపద్యన్తే। ఇదం శరీరం జరయా గ్రస్తం గన్ధర్వనగరోపమం మనోరథమయం భవతి। తే సర్వే గుణా లిఙ్గశరీరోదయాదపేతా లిఙ్గం విధూయాత్మానం తన్మయతాం నయన్తి। తే రాగాదయో దోషాః శరీరసంవలితాః। తే కామక్రోధాదయస్తదర్థే ప్రయుజ్యమానాః సాధనరూపా భవన్తి। సోవాచేదమ్। కథం రాగాదయః సాధనరూపా భవన్తి? యేషాం సంసర్గాత్ వికలతాం ప్రపేదిరే। భగవదర్థే ప్రయుజ్యమానాః రాగాదయః కథం నిష్కర్మతాం ప్రాప్నువన్తి? ఏష కామ ఏష క్రోధ ఏష లోభ ఏషః మోహ ఇత్యాత్మలీలార్థే జీవం ప్రయోజయతి। స హోవాచ। మాయా త్రివిధా

భవతి। సద్రూపయా మాయయోత్పాదితాః కామక్రోధాదయో గుణాః సంసారోత్పత్తిప్రయోజకాః భవన్తి। చిద్రూపే ఆశ్రితా జీవాస్తే తాన్ గుణాన్ ప్రపద్య జడతాం ప్రపేదిరే। ఆనన్దరూపే ఆశ్రితా జీవాస్తన్మయతాం ప్రపేదిరే। సంసారితోఽయమానన్దమయో రస ఆత్మానమానన్దమయతయా ప్రపద్యతే। రాగాదయః కామక్రోధాదయో గుణాః సాధనరూపా భవన్తి। అహో! రసమార్గం ప్రపద్యమానోఽయం జీవసఙ్ఘ ఆత్మానం తన్మయతయా ధ్యాత్వా వాసనాత్మకం లిఙ్గం విధూయాత్మభావమభ్యస్య తన్మయతాం ప్రాప్నోతి। యాం యాం వాసనామాత్మా విలాపయమానో భవతి తత్తద్భావేన తత్తల్లిఙ్గ విలీయమానం భవతి। అత్యన్తాసక్తస్తస్మిన్ మార్గే లిఙ్గం విధూయాపపాప్మా భావాపన్నో భవేత్। యో మార్గస్తే కథితోఽయం మార్గో దేవాదినా న జ్ఞాతః। రుద్రాదినా న జ్ఞాతః। తన్మణ్డలముపాసమానస్తన్మయతాం ప్రపద్యతే। ఇదం రహస్యం కథితమ్। న వచనీయం కస్యచిత్త్వయా। స్వేష్టం హృది ధ్యాత్వా తద్భావేన ప్రలీయతే। అహో లక్ష్మి ఇమం మార్గం సమాశ్రితా భక్తాః శరీరోపాధిధర్మాన్ ముక్త్వా తద్గుణతాం ప్రాప్నువన్తీతి సామగా నిరన్తరం రహసి సఙ్గాయన్తో భవన్తి॥

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్।

తత్సర్వం క్షమ్యతాం రాధే ప్రసీద హరివల్లభే॥

ఇతి సామరహస్యోపనిషత్ సమాప్తా

[అస్యాః "రసికానన్దోపనిషత్" ఇత్యేవ నామ సువచమ్]

సుదర్శనోపనిషత్

యజ్ఞోపవీతీ ధృతచక్రధారీ యో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మవిద్బ్రహ్మవిదాం మనీషీ హిరణ్యమాదాయ సుదర్శనం కృత్వా వహ్నిసంయుక్తం స్త్రీశూద్రైర్బాహుభ్యాం ధారయేత్। తస్మాద్గర్భేణ జాయతే। బ్రాహ్మణస్య శరీరం జాయతే। శ్రీవిష్ణుం సర్వేశ్వరం భజన్తి।

నాసాదికేశపర్యన్తమూర్ధ్వపుణ్డ్రం తు ధారయేత్।

ఉద్ధృతాసి వరాహేణ కృష్ణేన శతబాహునా।

భూమిధేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ॥

మృత్తికే దేహి మే పుష్టిం త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్॥

తస్మాద్ద్విరేఖం భవతి। తం దేవకీపుత్రం సమాశ్రయే। అగ్నినా వై హోత్రా చక్రం పాఞ్చజన్యం ప్రతప్తం ద్వయోర్భుజయోర్ధారయేత్। ఆత్మకృతమాచరేత్। ఆచార్యస్య సంముఖం ప్రపద్యేత। తస్మాద్వైకుణ్ఠం న పునరాగమనం సాలోక్యసామీప్యసారూప్యసాయుజ్యం గచ్ఛతి। య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్।

యజుర్వేదే తృతీయకాణ్డే తృతీయప్రశ్నే—"కక్షముపోషేద్యది దహతి పుణ్యసమం భవతి యది న దహతి పాపసమమేతేన"। ఉష దాహే। ఉపకక్షం భుజః। "చరణం పవిత్రం వితతం పురాణమ్। యేన పూతస్తరతి దుష్కృతాని। తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతాః। అతిపాప్మానమరాతిం తరేమ। లోకస్య ద్వారమర్చిమత్పవిత్రమ్। జ్యోతిష్మద్భ్రాజమానం మహస్వత్। అమృతస్య ధారా బహుధా దోహమానమ్। చరణం నో లోకే సుధితాం దధాతు"। "పవిత్రం తే వితతం బ్రహ్మణస్పతే। ప్రభుర్గాత్రాణి పర్యేషి విశ్వతః। అతప్తతనూర్న తదామో అశ్నుతే। శృతాస ఇద్వహన్తస్తత్సమాశత।యో హ వై సుశ్లోకమౌలే ధర్మాననుతిష్ఠమానోఽగ్నినా చక్రం యోఽగ్నిర్వై సహస్రారస్సహస్రారో నేమిర్నేమినా తప్తతనూస్సాయుజ్యం సలోకతామాప్నోతీతి।

చక్రం బిభర్తి వపుషాభితప్తం బలం దేవానామమృతస్య విష్ణోః।

స ఏతి నాకం దురితా విధూయ విశన్తి యద్యతయో వీతరాగాః॥

చమూషచ్ఛ్యేనశ్శకునో బిభృత్వా గోవిన్ద్రద్రప్స ఆయుధాని బిభ్రత్ [?]।

అపామూర్మిం సచమానస్సముద్రం తురీయం ధామ మహిషో వివక్తి [?]॥

శఙ్ఖచక్రోర్ధ్వపుణ్డ్రాదిధారణం స్మరణం హరేః।
తదీయారాధనం చైవ భక్తిర్బహువిధా స్మృతా॥

పశుపుత్రాదికం సర్వం గృహోపకరణాని చ।
అఙ్కయేచ్ఛఙ్ఖచక్రాభ్యాం నామ కుర్యాచ్చ వైష్ణవమ్॥

పశుర్మనుష్యః పక్షీ వా యే చ వైష్ణవసంశ్రయాః।
తేనైవ తే ప్రయాస్యన్తి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్॥

దక్షిణే తు భుజే విప్రో బిభృయాద్వై సుదర్శనమ్।
సవ్యే తు శఙ్ఖం బిభృయాదితి బ్రహ్మవిదో విదుః॥

బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైర్వైశ్యైః శూద్రైశ్చ కృతలక్షణైః।
అర్చనీయశ్చ సేవ్యశ్చ నిత్యయుక్తః స్వకర్మసు॥

యే కణ్ఠలగ్న తులసీనలినాక్షమాలా।
యే బాహుమూలపరిచిహ్నితశఙ్ఖచక్రాః॥

యే వా లలాటఫలకే లసదూర్ధ్వపుణ్డ్రాః।
శ్రీవైష్ణవా భువనమాశు పవిత్రయన్తి॥

పఞ్చార్థతత్త్వవిదుషాం పఞ్చసంస్కారసంస్కృతమ్।
పఞ్చావస్థాస్వరూపం తే విజ్ఞేయం సతతం విభో॥

పఞ్చసంస్కారయుక్తానాం వైష్ణవానాం విశేషతః।

గృహార్చనవిధానే న శఙ్ఖం ఘణ్టారవం త్యజేత్॥ ఇతి॥

ఏతదథర్వశిరో యోఽధీతే య ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం విధివద్విదిత్వా ధారయతి స వైదికో భవతి। స కర్మార్హో భవతి। అనేన తేజస్వీ యశస్వీ బ్రహ్మవర్చస్వీ భవతి। అనేన కాయికవాచికమానసపాతకేభ్యః పూతో భవతి। శ్రీవిష్ణుసాయుజ్యమవాప్నోతి। శ్రీవిష్ణుసాయుజ్యమవాప్నోతి। య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇతి సుదర్శనోపనిషత్ సమాప్తా

---

౪. శైవ-ఉపనిషదః

నీలరుద్రోపనిషత్

నారాయణకృతదీపికాఖ్యవ్యాఖ్యోపేతా

ప్రథమః ఖణ్డః

అపశ్యం త్వావరోహన్తం దివితః పృథివీమవః।
అపశ్యం రుద్రమస్యన్తం నీలగ్రీవం శిఖణ్డినమ్॥

దివ ఉగ్రోఽవారుక్షత్ ప్రత్యస్థాద్భూమ్యామధి।
జనాసః పశ్యతేమం నీలగ్రీవం విలోహితమ్॥

ఏష ఏత్యవీరహా రుద్రో జలాసభేషజీః।
విత్తేఽక్షేమమనీనశద్వాతీకారోఽప్యేతు తే॥

నమస్తే భవభామాయ నమస్తే భవమన్యవే।
నమస్తే అస్తు బాహుభ్యాముతో త ఇషవే నమః॥

యామిషుం గిరిశన్త హస్తే బిభర్ష్యస్తవే।
శివాం గిరిత్ర తాం కురు మా హిꣳసీః పురుషం జగత్॥

శివేన వచసా త్వా గిరిశాచ్ఛా వదామసి।
యథా నః సర్వమిజ్జగదయక్ష్మం సుమనా అసత్॥

యా త ఇషుః శివతమా శివం బభూవ తే ధనుః।
శివా శరవ్యా యా తవ తయా నో మృడ జీవసే॥

యా తే రుద్ర శివా తనూరఘోరాఽపాపకాశినీ।
తయా నస్తన్వా శంతమయా గిరిశన్తాభిచాకశత్॥

అసౌ యస్తామ్రో అరుణ ఉత బభ్రుర్విలోహితః।
యే చేమే రుద్రా అభితో దిక్షు శ్రితాః సహస్రశోఽవైషాం హేడ ఈమహే॥౧॥

నీలరుద్రోపనిషది షోడశ్యాం ఖణ్డకత్రయమ్।
శ్రుతిరూపేణ తం దేవం స్తౌత్యపశ్యమితి క్రమాత్॥

అస్పర్శయోగముక్త్వా తత్సంప్రదాయప్రవర్తకం పరమగురుం యోగసిద్ధిప్రదం నీలరుద్రం స్తౌతి—అపశ్యమితి॥ దివితో దివః పృథివీం భూమిమవః అవస్తాత్ అవరోహన్తం త్వామహమపశ్యమితి మన్త్రద్రష్టుర్వచః। అస్యన్తం క్షిపన్తం దుష్టాన్ "అసు క్షేపణే" ఇతి ధాతోః శిఖణ్డినం, "శిఖణ్డో బర్హచూడయోః" ఇతి విశ్వః। తయోరన్యతరదస్యాస్తీతి శిఖణ్డీ తమ్। దివః సకాశాదుగ్రో రుద్రః అవారుక్షత్ అవతీర్ణవాన్। ప్రత్యస్థాత్ ప్రతిష్ఠాం స్థితిం కృతవాన్। భూమ్యామధి, "అధిరీశ్వరే" ఇత్యధిః కర్మప్రవచనీయః "యస్మాదధికం యస్య చేశ్వరవచనం తత్ర సప్తమీ" ఇతి స్వాత్సప్తమీ। భూమేరీశ్వర ఇత్యర్థః। జనాసః"ఆజ్జసేరసుక్", "సంబోధనే చ" ఇతి ప్రథమా। ఏత్యాగచ్ఛతి। న వీరహా అవీరహా సౌమ్యః। యద్వా అవీరాణి పాపాని హన్తీత్యవీరహా। జలే ఆసః క్షేపో యాసాం తా జలాసాః తాశ్చ తా భేషజ్యశ్చ తా ఏతీత్యన్వయః। జలక్షిప్తానామోషధీనామక్షేమనిర్వోదకత్వం రుద్రసన్నిధానాదేవ తే తవాక్షేమం వ్యనీనశత్। అనేన క్షేమకారిత్వముక్తమ్। అలబ్ధలాభో, యోగస్తత్కారిత్వమప్యాహ—వాతీకార ఇతి॥ వాతిః ప్రాప్తిః అప్రాప్తం ప్రాప్తం కరోతీతి వాతీకారః సోఽపి తే తవాపూర్వలాభకరః ఏతు ఆగచ్ఛతు। యోగక్షేమకరోఽభిషేకజలే సంనిహితో భవత్విత్యర్థః। మన్త్రలిఙ్గాదభిషేకే వినియోగః। భామః క్రోధః। మన్యుః తత్పూర్వావస్థా। ఉతో ఉత। ఇషవే బాణరూపాయ। అస్తవే "అసు క్షేపణే" ఇతి ధాతోః తవేన్ప్రత్యయస్తుమర్థే, అస్తుం క్షేప్తుమిత్యర్థః। కం క్షేప్తుం గిరిశన్తం శ్యతీతి శ్యన్, గిరేః శ్యన్ ససంబన్ధసామాన్యే షష్ఠ్యా సమాసః, తం గిరిశన్తం, ఛాన్దసో యలోపః। హే గిరిత్ర గిరిరక్షక। తాం శివాం కల్యాణీం కురు। అచ్ఛా వదామసి। అచ్ఛా నిర్మలమ్। వదామసి వదామ। అచ్ఛశబ్దస్య "నిపాతస్య" ఇతి దీర్ఘః। "ఇదన్తో మసి," ఇదనర్థకో నిపాతః। అయక్ష్మం నీరోగమ్। సుమనాః సుమనస్కమసత్ భవేత్। లిఙర్థే లేట్ తిప్ ఇతశ్చ లోపః। పరస్మైపదేషు లేట: ప్రభవత్యట్। శరవ్యా శరసంధాత్రీ జ్యా। "శరో దధ్యగ్రబాణయోః" ఇతి విశ్వః। శరమర్హతి యత్। అవ శరస్య చేత్యావాదేశః। శరువృత్తాద్వా సిద్ధం "శరురాయుధకోపయోః"। "ఉగవాదిభ్యో యత్"। జీవసే జీవితుం మృడ మోదయ। యద్వా హే మృడ। తయా తన్వా నః అస్మాన్ జీవసే జీవయసి। శన్తమయా అతిశయేన శం శంతమా తయా అభిచాకశత్, కశేర్యఙ్ ఉదాత్తాల్లేట్ తిప్ అట్। అతిశయేన ప్రకాశయత్విత్వితి ప్రార్థనా। బభ్రుః పిఙ్గలః అవ ఏషాం హ ఈడే స్తుతయే ఈమహే కామయామహే॥౧॥

ఇతి ప్రథమః ఖణ్డః

ద్వితీయ: ఖణ్డ:

అపశ్యం త్వావరోహన్తం నీలగ్రీవం విలోహితమ్।
ఉత త్వా గోపా అదృశన్నుత త్వోదహార్యః॥

ఉత త్వా విశ్వా భూతాని తస్మై దృష్టాయ తే నమః।
నమో అస్తు నీలశిఖణ్డాయ సహస్రాక్షాయ వాజినే॥

అథో యే అస్య సత్వానస్తేభ్యోఽహమకరం నమః।
నమాంసి త ఆయుధాయానాతతాయ ధృష్ణవే॥

ఉభాభ్యామకరం నమో బాహుభ్యాం తవ ధన్వనే।
ప్రముఞ్చ ధన్వనస్త్వముభయోరార్త్ని యోజ్యమ్॥

యా శ్చ తే హస్త ఇషవః పరా తా భగవో వప।
అవతత్య ధనుస్త్వꣳసహస్రాక్ష శతేషుధే॥

నిశీర్య శల్యానాం ముఖా శివో నః శంభురాభర।
విజ్యం ధనుః శిఖణ్డినో విశల్యో బాణవాꣳఉతా॥

అనేశన్న స్యేషవ ఆమురస్య నిషఙ్గధిః।
పరి తే ధన్వనో హేతిరస్మాన్వృణక్తు విశ్వతః॥

అథో య ఇషుధిస్తవారే అస్మిన్నిధేహి తమ్।
యా తే హేతిర్మీఢుష్టమ హస్తే బభూవ తే ధనుః॥

తయా త్వం విశ్వతో అస్మానయక్ష్మయా పరిబ్భుజ।

నమో అస్తు సర్పేభ్యో యే కే చ పృథివీమను॥

యే అన్తరిక్షే యే దివి తేభ్యః సర్పేభ్యో నమః।
యే వాభిరోచనే దివి యే చ సూర్యస్య రశ్మిషు॥

యేషామప్సు సదస్కృతం తేభ్యః సర్పేభ్యో నమః।
యా ఇషవో యాతుధానానాం యే వా వనస్పతీనామ్।
యే వాఽవటేషు శేరతే తేభ్యః సర్పేభ్యో నమః॥౨॥

గోపా గోపాలా అదృశన్ అపశ్యన్। ఉదహార్యః పానీయహారిణ్యః। విశ్వా విశ్వాని భూతాని అదృశన్। యోగినామప్యదృశ్యం త్వాం కృపయా ఆవిర్భవన్తమాదిత్యవత్ప్రకాశమానం పామరా అపి దదృశురిత్యర్థః। వాజినేఽన్నవతే బాణరూపాయ వా। సీదన్తీతి సత్వానో గణాః। నమాంసి నమస్కారాః। న ఆతతాయ అనాతతాయ। ధృష్ణవే ప్రగల్భాయ। బాహుభ్యాం కృత్వా ధన్వనే నమోఽకరవమిత్యర్థః। ఉభయోరరిప్రత్యరిభూతయో రాజ్ఞోర్ధన్వనో జ్యాం ప్రముఞ్చ అనాతతం కురు। రాజ్ఞోర్విగ్రహే లోకానాం క్లేశో భవతి। తతస్తం శమయేతి భావః। హే భగవః। యాస్తే హస్త ఇషవో బాణాస్తాః పరావప పరాఙ్ముఖాన్ ముంచ। త్వమపి కోపం లోకేషు మా కృథా ఇతి భావః। ఇన్ద్రరూపేణ జగద్రక్షేతి ప్రార్థయతే—అవతత్యేతి। స్వధిజ్యం కృత్వా। సహస్రాక్ష శక్రరూప। శతమిషుధయస్తూణా యజ్ఞరూపాః యస్య తత్సంబోధనే। నిశీర్య తీక్ష్ణీకృత్య। ముఖా ముఖాని। నోఽస్మాన్। శివః కల్యాణరూపః। శమ్భుః సుఖహేతుః సన్నాభర ధారయ పోషయ వా। బాణవాన్ తూణీరః విశల్యోఽస్తు భల్లరహితో భవతు। వైరిషు హతేషు తత్ప్రయోజనాభావాత్। అనేశన్ అదృశ్యా అభూవన్। “నశిగమ్యోరలఘిత్వమ్" ఇతి వార్తికేన లుజి ధజి ఏత్వమ్। నిషఙ్గధిః నిషఙ్గే। విశ్వతః సర్వతః। అస్మాన్ పరివృణక్తు పరివృణాతు। అరే సమ్బోధనే। అథో పశ్చాద్రక్షణానన్తరం యస్తవ ఇషుధిరస్మిన్నిషుధౌ తం బాణం నిధేహి స్థాపయ। హే మీఢుష్టమ ఈడితతమేత్యర్థః। సేచకతమ అయక్ష్మయా సజ్జయా తయా హేత్యా పరిబ్భుజ పరిపాలయ। సదస్కృతం గృహం కృతం యాతుధానానాం రక్షసాం వనస్పతీనాం చేషవః సర్పాః। త్రైర్థి తే జనాన్ దశన్తి। అవటేషు గర్తేషు॥౨॥

ఇతి ద్వితీయః ఖణ్డః

తృతీయ: ఖణ్డ:

యః స్వజనాన్నీలగ్రీవో యః స్వజనాన్హరిః।
కల్మాషపుచ్ఛమోషధే జమ్భయోతాశ్వరున్ధతి॥

బభ్రుశ్చ బభ్రుకర్ణశ్చ నీలగ్రీవశ్చ యః శివః।
శర్వేణ నీలకణ్ఠేన భవేన మరుతాం పితా॥

విరూపాక్షేణ బభ్రుణా వాచం వదిష్యతో హతః।
శర్వ నీలశిఖణ్డ వీర కర్మణి కర్మణి॥

ఇమామస్య ప్రాశం జహి యేనేదం విభజామహే। నమో భవాయ। నమశ్శర్వాయ। నమః కుమారాయ శత్రవే। నమః సభాప్రపాదినే। యస్యాశ్వతరౌ ద్విసరౌ గర్దభావభితస్సరౌ। తస్మై నీలశిఖణ్డాయ నమః। నీలశిఖణ్డాయ నమః॥3॥

కేదారాధీశం మహిషరూపం స్తౌతి—య ఇతి। యః శివః స్వజనాన్ భక్తాన్ప్రతి నీలగ్రీవః। యశ్చ స్వజనాన్భక్తాన్ ప్రతి హరిర్హరితవర్ణో భక్తవాత్సల్యేన భవతి। మహిషస్య హి తాదృగ్రూపం సంభవతి। ఓషధే అరున్ధతి రోధరహితే। తం కల్మాషపుచ్ఛం కృష్ణపాణ్డురపుచ్ఛమ్। ఆశు శీఘ్రమ్। జమ్భయ వీర్యవన్తం కురు। ఓషధీనాం పశుభ్యో బలప్రదత్వాత్। "కల్మాషో రాక్షసే కృష్ణే కల్మాషః కృష్ణపాణ్డురే" ఇతి విశ్వః। కేదారేశ్వరస్య మహిషరూపత్వాత్పుచ్ఛవత్తా సంభవతి। బభ్రుః క్వచిదవయవే పిఙ్గళవర్ణః। బభ్రుకర్ణః అన్తః పిఙ్గలవర్ణకర్ణః। పితేతి తృతీయార్థే ప్రథమా। పిత్రేత్యర్థః। అథ వాచం వదిష్యతః పితా దేహిమాత్రస్య జనకః బ్రహ్మా యేనేశ్వరేణ హతస్తం త్వం పశ్యేత్యన్వయః। హే వీర కర్మణి కర్మణి విహితనిషిద్ధరూపే ఇమామస్య జనస్యాశాం పృచ్ఛతీతి ప్రాట్। తాం ప్రాశం పృచ్ఛికాం వాచం జహి। వేదవిహితనిషిద్ధకర్మవిషయం సంశయం నిరాకుర్విత్యర్థః। యేన కర్మణేదం

జగద్విభజామహే కర్మభూమిభోగభూమిరూపేణ విభక్తం కుర్మహే। కుమారాయ కాలానభిభూతాయ। శత్రవే సంహర్త్రే। సభాప్రపాదినే సభాం ప్రపద్యతే తచ్ఛీల: సభాప్రపాదీ తస్మై సభ్యాయేత్యర్థః। అశ్వతరౌ ఈషదూనమశ్వత్వం యయోస్తౌ అశ్వతరౌ। గర్దభాదశ్వాయాం జాతౌ। ద్విసరౌ అభితః సరత ఇత్యభితఃసరౌ గర్దభౌ వర్తే తస్మై। ద్విరుక్తిః సమాప్త్యర్థా।

నారాయణేన రచితా శ్రుతిమాత్రోపజీవితా।

అస్పష్టపదవాక్యానాం నీలరుద్రస్య దీపికా॥3॥

ఇతి తృతీయః ఖణ్డః

ఇతి నారాయణకృతదీపికాఖ్యవ్యాఖ్యోపేతా నీలరుద్రోపనిషత్ సమాప్తా

పారాయణోపనిషత్

అథాహ వై వేదానాం వేదత్వమేతేన శాక్తే శక్తిత్వమేతి న వేదమాతుర్వేదమాతృత్వమేతేన తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి। ధియో యో నః ప్రచోదయాత్। పరోరజసే సావదోమ్। మహాకాలాయ విద్మహే శ్మశానవాసినే ధీమహి। తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్। రుద్ర ఏవాగ్నిరితి। అథ ప్రకాశః ఓం భూర్భువః స్వః ఓం ఐం క్లీం సౌః। ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి। ధియో యో నః ప్రచోదయాత్। పరోరజసే సావదోమ్। సౌః క్లీం ఐం హ్రౌం క్రీం క్రీం క్రీం హూం హూం హ్రీం హ్రీం దక్షిణకాలికే క్రీం క్రీం క్రీం హూం హూం హ్రీం హ్రీం స్వాహా। హాం ఐం క్లీం శ్రీం ఓం ఓం ఓం శ్రీం క్లీం ఐం। మహాకాలాయ విద్మహే శ్మశానవాసినే ధీమహి। తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్। రుద్ర ఏవాగ్నిరితి సంఘట్టనాధీశో భవేత్। తదిదంపారాయణవశాదానన్దపూర్ణో భవేత్। ఓఘత్రయనామవిశిష్టమాకృతివిశిష్టం నవనాథనామవిశిష్టం వా నామమయీమాజ్ఞాం దద్యాత్। ఘటికాపారాయణం చరేత్। దినాక్షరయుగాక్షరే తద్దిననిత్యాహంసస్తదను మాతృకాం జపేత్। కాలనిత్యాం జపేత్।

ద్విశతసాహస్రశీర్షం తరసాగ్నిజాపీ భవేత్। మన్త్రపారాయణీ భవేత్। నామపారాయణీ భవేత్। చక్రపారాయణీ భవేత్। స సర్వం పశ్యతి। స సర్వం జలమయో భవేత్। వహ్నౌ వహ్నిమయో భవేత్। చరాచరగతిర్భవేత్। పరాశతషష్టివాణీజ్ఞో భవేత్। షోఢాన్యాసాధికారీ భవేత్। మాసతః పక్షతో వారతః పారాయణీ భవేత్। సర్వాధికారీ భవేత్। దృష్టాకం చరేత్। తదాచరణీ అమృతతత్వం గచ్ఛతి। బ్రహ్మత్వం గచ్ఛతి। సాక్షాత్సప్తమీరూపో భవేదితి ప్రోతం వేద॥

ఇత్యాథర్వణీయే సౌభాగ్యకాణ్డే పారాయణోపనిషత్ సమాప్తా

బిల్వోపనిషత్

అథ వామదేవః పరమేశ్వరం సృష్టిస్థితిలయకారణముమాసహితం స్వశిరసా ప్రణమ్యేతి హోవాచ। అధీహి భగవన్ సర్వవిద్యాం సర్వరహస్యవరిష్ఠాం సదా సద్భిః పూజ్యమానాం నిగూఢామ్। కయా చ పూజయా సర్వపాపం వ్యపోస పరాత్పరం శివసాయుజ్యమాప్నోతి? కేనైకేన వస్తునా ముక్తో భవతి? తం హోవాచ భగవాన్ సదాశివః।

న వక్తవ్యం న వక్తవ్యం న వక్తవ్యం కదాచన।

మత్స్వరూపస్త్వయం జ్ఞేయో బిల్వవృక్షో విధానతః।

ఏకేన బిల్వపత్రేణ సంతుష్టోఽస్మి మహామునే॥

ఇతి బ్రువన్తం పరమేశ్వరం పునః ప్రణమ్యేతి హోవాచ॥

భగవన్ సర్వలోకేశ సత్యజ్ఞానాదిలక్షణ।

కథం పూజా ప్రకర్తవ్యా తాం వదస్వ దయానిధే॥

ఇతి పునః పృచ్ఛన్తం వామదేవమాలిఙ్గయేతి హోవాచ॥

బుద్ధిమాంస్త్వమితి జ్ఞాత్వా వక్ష్యామి మునిసత్తమ।
మమ ప్రియేణ బిల్వేన త్వం కురుష్వ మదర్చనమ్॥

ద్రవ్యాణాముత్తమైర్లోకే మమ పూజావిధౌ తవ।
పత్రపుష్పాక్షతైర్దివ్యైర్బిల్వపత్రైః సమర్చయ॥

బిల్వపత్రం వినా పూజా వ్యర్థా భవతి సర్వదా।
మమ రూపమితి జ్ఞేయం సర్వరూపం తదేవ హి॥

ప్రాతః స్నాత్వా విధానేన సన్ధ్యాకర్మ సమాప్య చ।
భూతిరుద్రాక్షభరణ ఉదీచీం దిశమాశ్రయేత్॥

సద్యోజాతాదిభిర్మన్త్రైర్నమస్కృత్య పునః పునః।
ప్రదక్షిణత్రయం కృత్వా శివరూపమితి స్ఫుటమ్॥

దేవీం ధ్యాయేత్తథా వృక్షే విష్ణురూపం చ సర్వదా।
బ్రహ్మరూపం చ విజ్ఞేయం సర్వరూపం విభావయేత్॥

వామదక్షిణమధ్యస్థం బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకమ్।
ఇన్ద్రాదయశ్చ యక్షాన్తా వృన్తభాగే వ్యవస్థితాః॥

పృష్ఠభాగేఽమృతం యస్మాదర్చయేన్మమ తుష్టయే।
ఉత్తానబిల్వపత్రం చ యః కుర్యాన్మమ మస్తకే॥

మమ సాయుజ్యమాప్నోతి నాత్ర కార్యా విచారణా।
త్రిమూర్తిస్త్రిగుణం బైల్వమగ్నిరూపం తథైవ చ।
బ్రహ్మరూపం కలారూపం వేదరూపం మహామునే॥

పురాతనోఽహం పురుషోఽహమీశో హిరణ్మయోఽహం శివరూపమస్మి।
సబిల్వరూపం సగుణాత్మరూపం త్రిమూర్తిరూపం శివరూపమస్మి॥

పృష్ఠభాగేఽమృతం న్యస్తం దేవైర్బ్రహ్మాదిభిః పురా।
ఉత్తానబిల్వపత్రేణ పూజయేత్ సర్వసిద్ధయే॥

తస్మాత్ సర్వప్రయత్నేన బిల్వపత్రైః సదార్చయ।
బిల్వపత్రం వినా వస్తు నాస్తి కించిత్తవానఘ॥

తస్మాత్ సర్వప్రయత్నేన బిల్వపత్రైః సదార్చయ।
ఉత్తానపత్రపూజాం చ యః కుర్యాన్మమ మస్తకే॥

ఇహ లోకేఽఖిలం సౌఖ్యం ప్రాప్నోత్యన్తే పురే మమ।
తిష్ఠత్యేవ మహావీరః పునర్జన్మవివర్జితః॥

సోదకైర్బిల్వపత్రైశ్చ యః కుర్యాన్మమ పూజనమ్।
మమ సాన్నిధ్యమాప్నోతి ప్రమథైః సహ మోదతే॥

సత్యం సత్యం పునః సత్యముద్ధృత్య భుజముచ్యతే।
బిల్వపూజనతో లోకే మత్పూజాయాః పరా న హి॥

త్రిసుపర్ణం త్రిఋచాం రూపం త్రిసుపర్ణం త్రయీమయమ్।
త్రిగుణం త్రిజగన్మూర్తిత్రయం శక్తిత్రయం త్రిదృక్॥

కాలత్రయం చ సవనత్రయం లిఙ్గత్రయం త్రిపాత్।
తేజస్త్రయమకారోకారమకారప్రణవాత్మకమ్॥

దేవేషు బ్రాహ్మణోఽహం హి త్రిసుపర్ణమయాచితమ్।
మహ్యం వై బ్రాహ్మణాయేదం మయా విజ్ఞప్తకామికమ్॥

దద్యాద్బ్రహ్మభ్రూణవీరహత్యాయాశ్చాన్యపాతకైః।
ముక్తోఽఖణ్డానన్దబోధో బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే॥

త్రిసుపర్ణోపనిషదః పఠనాత్పఙ్క్తిపావనః।
బోధకో హ్యా సహస్రాద్వై పఙ్క్తి పావయతే ధ్రువమ్॥

త్రింసుపర్ణశ్రుతిర్హ్యేషా నిష్కృతౌ త్రిదలే రతా।
శ్రద్ధస్వ విద్వన్నాద్యం తదితి వేదానుశాసనమ్॥

అఖణ్డానన్దసంబోధమయో యస్మాదహం మునే।
విన్యస్తామృతభాగేన సుపర్ణేనావకుణ్ఠయ॥

అమృతం మోక్షవాచన్తు తేనాస్మదవకుణ్ఠనాత్।
ప్రాప్యేతే భోగమోక్షౌ హి స్థిత్యన్తే మదనుగ్రహాత్॥

ఉత్తానభాగపర్ణేన మూర్ధ్ని మే న్యుబ్జమర్పయేత్।

మోక్షేఽమృతావకుణ్ఠోఽహం భవేయం తవ కామధుక్॥

యేన కేన ప్రకారేణ బిల్వకేనాపి మాం యజ।
తీర్థదానతపోయోగస్వాధ్యాయా నైవ తత్సమాః॥

బిల్వం విధానతః స్థాప్య వర్ధయిత్వా చ తద్దలైః।
యః పూజయతి మాం భక్త్యా సోఽహమేవ న సంశయః॥

య ఏతదధీతే బ్రహ్మాఽబ్రహ్మహా భవతి। స్వర్ణస్తేయ్యస్తేయీ భవతి। సురాపాయ్యపాయీ భవతి। గురువధూగామ్యగామీ భవతి। మహాపాతకోపపాతకేభ్యః పూతో భవతి। న చ పునరావర్తతే। న చ పునరావర్తతే। న చ పునరావర్తతే। ఓం సత్యమ్॥

ఇతి బిల్వోపనిషత్ సమాప్తా

మృత్యులాఙ్గూలోపనిషత్

అథ మృత్యులాఙ్గూలం వ్యాఖ్యాస్యామః। అస్య మృత్యులాఙ్గూలమన్త్రస్య వసిష్ఠ ఋషిః। అనుష్టుప్ ఛన్దః। కాలాగ్నిరుద్రో యమశ్చ దేవతా। మృత్యూపస్థానే వినియోగః। అథాతో యోగజిహ్వః సాధుమతియోజితం స మే వాహ కాలం పురుషమూర్ధ్వలిఙ్గం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ నమో నమః। పశుపతయే నమః। య ఇదం శృణుయాన్నిత్యం మృత్యులాఙ్గూలం త్రిసన్ధ్యం కీర్తయతి వా స బ్రహ్మహత్యాం వ్యపోహతి। సువర్ణస్తేయ్యస్తేయీ భవతి। గురుదారాభిగామ్యగామీ భవతి। సర్వేభ్యః పాతకేభ్య ఉపపాతకేభ్యశ్చ సద్యో విముక్తో భవతి। సకృజ్జప్తేనానేన గాయత్ర్యాః షష్టిసహస్రాణి ఫలితాని భవన్తి। అష్టౌ బ్రాహ్మణాన్ గ్రాహయిత్వా బ్రహ్మలోకమవాప్నోతి। యః కశ్చిన్న దదాతి స శ్విత్రీ కుష్ఠీ కునఖీ వా భవేత్। యః కశ్చిద్దీయమానం న గృహ్ణాతి సోఽన్ధో బధిరో మూకో వా భవతి। మృత్యుముపస్థితః

షణ్మాసాదర్వాక్। బన్ధోఽయం నశ్యతి ఇత్యనేన మృత్యులాఙ్గూలాఖ్యస్య చ మహామన్త్రస్య శతకృత్వో జప్తేన భగవాన్ ధర్మరాట్ మమ ప్రీయతామ్।

ఋతం నష్టం యదా కాలే షణ్మాసేన మరిష్యతి।
ఋతం సత్యం పరం బ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపిఙ్గలమ్॥

ఊర్ధ్వలిఙ్గం విరూపాక్షం విశ్వరూపం నమామ్యహమ్।
సత్యం తు పఞ్చమే మాసే పరం బ్రహ్మ చతుర్థకే॥
పురుషం చ తృతీయే వా ద్వితీయే కృష్ణపిఙ్గలమ్॥

ఊర్ధ్వలిఙ్గ తు మాసేన విరూపాక్షం తదర్ధకే।
విశ్వరూపం తృతీయేఽహ్ని సద్యశ్చైవ నమో నమః॥

ఇతి మృత్యులాఙ్గులోపనిషత్ సమాప్తా

రుద్రోపనిషత్

విశ్వమయో బ్రాహ్మణః శివం వ్రజతి। బ్రాహ్మణః పఞ్చాక్షరమనుభవతి। బ్రాహ్మణః శివపూజారతః। శివభక్తివిహీనశ్చేత్ స చణ్డాల ఉపచణ్డాలః। చతుర్వేదజ్ఞోఽపి శివభక్త్యాన్తర్భవతీతి స ఏవ బ్రాహ్మణః। అధమశ్చాణ్డాలోఽపి శివభక్తోఽపి బ్రాహ్మణాచ్ఛ్రేష్ఠతరః। బ్రాహ్మణస్త్రిపుణ్డ్రధృతః। అత ఏవ బ్రాహ్మణః। శివభక్తేరేవ బ్రాహ్మణః। శివలిఙ్గార్చనయుతశ్చాణ్డాలోఽపి స ఏవ బ్రాహ్మణాధికో వతి। అగ్నిహోత్రభసితాచ్ఛివభక్తచాణ్డాలహస్తవిభూతిః శుద్ధా। కపిశా వా శ్వేతాపి ధూమ్రవర్ణా వా।

విరక్తానాం తపస్వినాం శుద్ధా। గృహస్థానాం నిర్మలవిభూతిః। తపస్విభిః సర్వభస్మ ధార్యమ్। యద్వా శివభక్తిసంపృష్టం సదాపి తద్భసితం దేవతాధార్యమ్।

ఓం అగ్నిరితి భస్మ। వాయురితి భస్మ। స్థలమితి భస్మ। జలమితి భస్మ। వ్యోమేతి భస్మ ఇత్యాద్యుపనిషత్కారణాత్ తత్ కార్యమ్। అన్యత్ర “విశ్వతశ్చక్షురుత విశ్వతోముఖో విశ్వతోహస్త ఉత విశ్వతస్పాత్। సం బాహుభ్యాం నమతి సం పతత్రైర్ద్యావాపృథివీ జనయన్ దేవ ఏకః।” తస్మాత్ప్రాణలిఙ్గీ శివః। శివ ఏవ ప్రాణలిఙ్గీ। జటాభస్మధారోఽపి ప్రాణలిఙ్గీ హి శ్రేష్ఠః। ప్రాణలిఙ్గీ శివరూపః। శివరూపః ప్రాణలిఙ్గీ। జఙ్గమరూపః శివః। శివ ఏవ జఙ్గమరూపః। ప్రాణలిఙ్గినాం శుద్ధసిద్ధిర్న భవతి। ప్రాణలిఙ్గినాం జఙ్గమపూజ్యానాం పూజ్యతపస్వినామధికశ్చణ్డాలోఽపి ప్రాణలిఙ్గీ। తస్మాత్ప్రాణలిఙ్గీ విశేష ఇత్యాహ। య ఏవం వేద స శివః। శివ ఏవ రుద్రః ప్రాణలిఙ్గీ నాన్యో భవతి।

ఓం ఆత్మా పరశివద్వయో గురుః శివః। గురూణాం సర్వవిశ్వమిదం విశ్వమన్త్రేణ ధార్యమ్। దైవాధీనం జగదిదమ్। తద్దైవం తన్మన్త్రాత్ తనుతే। తన్మే దైవం గురురితి। గురూణాం సర్వజ్ఞానినాం గురుణా దత్తమేతదన్నం పరబ్రహ్మ। బ్రహ్మ స్వానుభూతిః। గురుః శివో దేవః। గురుః శివ ఏవ లిఙ్గమ్। ఉభయోర్మిశ్రప్రకాశత్వాత్। ప్రాణవత్త్వాత్ మహేశ్వరత్వాచ్చ శివస్తదైవ గురుః। యత్ర గురుస్తత్ర శివః। శివగురుస్వరూపో మహేశ్వరః। భ్రమరకీటకార్యేణ దీక్షితాః శివయోగినః శివపూజాపథే గురుపూజావిధౌ చ మహేశ్వరపూజనాన్ముక్తాః। లిఙ్గాభిషేకం నిర్మాల్యం గురోరభిషేకతీర్థం మహేశ్వరపాదోదకం జన్మమాలిన్యం క్షాలయన్తి। తేషాం ప్రీతిః శివప్రీతిః। తేషాం తృప్తిః శివతృప్తిః। తైశ్చ పావనో వాసః। తేషాం నిరసనం శివనిరసనమ్। ఆనన్దపారాయణః। తస్మాచ్ఛివం వ్రజన్తు। గురుం వ్రజన్తు। ఇత్యేవ పావనమ్॥

ఇతి రుద్రోపనిషత్ సమాప్తా

లిఙ్గోపనిషత్

ఓం ధర్మజిజ్ఞాసా। జ్ఞానం బుద్ధిశ్చ। జ్ఞానాన్మోక్షకారణమ్। మోక్షాన్ముక్తిస్వరూపమ్। తథా బ్రహ్మజ్ఞానాద్బుద్ధిశ్వ। లిఙ్గైక్యం దేహో లిఙ్గభేదే న। అజ్ఞానాత్ జ్ఞానం బుద్ధిశ్చ। చతుర్వర్ణానాం ధారణాం కుర్యాత్। పశుపక్షిమృగకీటకలిఙ్గధారణముచ్యతే। పఞ్చబన్ధస్వరూపేణ పఞ్చబన్ధా జ్ఞానస్వరూపాః। పిణ్డాజ్జననమ్। తజ్జననకాలే ధారణముచ్యతే। "సర్వలిఙ్గం స్థాపయతి పాణిమన్త్రం పవిత్రమ్", "అయం మే హస్తో భగవాన్" ఇతి ధారయేత్। "యా తే రుద్ర శివా తనూరఘోరాఽపాపకాశినీ", "రుద్రపతే జనిమా చారు చిత్రమ్", "వయం సోమ వ్రతే తవ। మనస్తనూషు బిభ్రతః। ప్రజావన్తో అశీమహి।", "త్రియమ్బకం యజామహే" ఇతి ధారయేత్। బ్రాహ్మణానాం ధారణాం కుర్యాత్। "పవిత్రం తే వితతం బ్రహ్మణస్పతే", "సోమారుద్రా యువమేతాన్యస్మే విశ్వా తనూషు భేషజాని ధత్తమ్। అవస్యతం ముంచతం యన్నో అస్తి తనూషు బద్ధం కృతమేనో అస్మత్। సోమాపూషణా జననా రయీణాం జననా దివో జననా పృథివ్యాః। జాతౌ విశ్వస్య భువనస్య గోపౌ దేవా అకృణ్వన్నమృతస్య నాభిమ్।" ఇతి ప్రాకట్యం కుర్యాత్। న కుర్యాత్పశుభాషణమ్। శ్రౌతానాముపనయనకాలే ధారణమ్। చతుర్థాశ్రమః సంన్యాసః। పఞ్చమో లిఙ్గధారణమ్। అత్యాశ్రమాణాం మధ్యే లిఙ్గధారీ శ్రేష్ఠో భవతి। శిరసి మహాదేవస్తిష్ఠతు ఇతి ధారయేత్। అన్యాయో న్యాయః। పృథివ్యాపస్తేజో వాయురాకాశ ఇతి పఞ్చస్వరూపం లిఙ్గమ్। త్వక్శ్రోత్రనేత్రజిహ్వాఘ్రాణపఞ్చస్వరూపమితి లిఙ్గమ్। రేతోబుద్ధ్యాపమనస్స్వరూపమితి లిఙ్గమ్। సఙ్కల్ప ఇతి లిఙ్గమ్। జ్యోతిరహం విరజా విపాప్మా భూయాసం స్వరూపమితి లిఙ్గమ్। వ్రతం చరేత్। సంతి ష్ఠేన్నియమేన। సర్వం శామ్భవీరూపమ్। శామ్భవీ విద్యోచ్యతే। చరేదేతాని సూత్రాణి। పఞ్చముఖం పఞ్చస్వరూపం పఞ్చాక్షరం పఞ్చసూత్రం జ్ఞానమ్। సిద్ధిర్భవత్యేవ। జ్ఞానాద్ధారణం లిఙ్గదేహప్రకార ఉచ్యతే। శిరః పాణిపాదపాయూపస్థం సర్వం లిఙ్గస్వరూపమ్। బ్రాహ్మణో వదేత్।

ఓఙ్కారో బాణః శక్తిరేవ పీఠం సిన్దూరవర్ణం సర్వం లిఙ్గస్వరూపమ్। కైవల్యం కేవలం విద్యాత్। వ్యవహారపరః స్యాత్। ప్రాణ ఏవ ప్రాణః। పూర్వం బ్రహ్మ పీఠమ్। విష్ణుర్బాణః। రుద్రః స్వరూపమ్। సర్వభూతైరథాపరిత్యాజ్యశ్చ। విగ్రహమనుగ్రహలిఙ్గేషు శక్తికపాలేషు సర్వవశఙ్కరం విద్యాత్। జాతివిషయాన్ త్యజేత్। శ్రౌతాశ్రౌతేషు ధారణమ్। వేదోక్తవిధినా శ్రౌతం తద్రహితమశ్రౌతమ్। సర్వవర్ణేషు ధారణం కైలాససిద్ధిర్భవతి। ధారణం దేహే కైలాసస్వరూపమ్। ధారణం దేహే కైవల్యస్వరూపమ్। ధారణం దేహే ప్రణవస్వరూపమ్। ధారణం దేహే వేదస్వరూపమ్। ధారణం దేహే బ్రహ్మస్వరూపమ్। ధారణం దేహే శివస్వరూపమ్। శిరసి బాణం బాహునాభిపీఠప్రకృతిరూపకం దేహే ధారణం యస్య న విద్యతే తద్దేహం న పశ్యేత్। శిరఃకపాలం కేశాన్ న కుర్యాత్। శిరః పీఠం లిఙ్గాత్మకం సర్వమ్।

శామ్భవీవిగ్రహ ఉచ్యతే। ప్రాణాదిలిఙ్గస్వరూపం గురోర్లిఙ్గమ్। గురుసంభవాత్మకం లిఙ్గం ప్రగురోః। తతః ప్రథమం ప్రణిపతతి। ప్రణవస్వరూపం లిఙ్గం బ్రహ్మలిఙ్గమ్। ప్రకాశాత్మకం లిఙ్గం విద్యాలిఙ్గమ్। విద్యాలిఙ్గం జ్ఞానస్వరూపమ్। లిఙ్గం ప్రచరేచ్ఛాస్త్రాత్। లిఙ్గస్వరూపేయం సిద్ధిర్భవిష్యతి। సర్వదేహేషు లిఙ్గధారణం భవతి। ఇతి వేదపురుషో మన్యతే। మహాపురుషోపేతం యో వేద స ఏవ నిత్యపూతస్థః। స ఏవ నిత్యపూతస్థః స్యాద్దైవలౌకికః పురుషః। స ఏవాముష్మికపురుష ఇతి మన్యన్తే। జీవాత్మా పరమాత్మా చ స ఏవోచ్యతే। ఇష్టప్రాణాభావేషు లిఙ్గధారణం వదన్తి। ఇష్టే ధారణమ్। తిస్రః పురస్త్రిపదా విశ్వచర్షణీ। పురనాశే లిఙ్గస్వరూపాజ్ఞాసిద్ధిర్భవత్యవజ్ఞానేఽసతి। సంయుక్తం లిఙ్గం మోక్ష ఏవ భవత్యేవ। మోక్షమేవ ధారణం విద్యాత్। ఉశంతీవ మాతరం కుర్యాత్। ఇత్యేవం వేదేత్యుపనిషత్। ఓం తత్సత్॥

ఇతి లిఙ్గోపనిషత్ సమాప్తా

వజ్రపఞ్జరోపనిషత్

సహ నావవతు—ఇతి శాన్తిః।

వజ్రపఞ్జరేణ భస్మధారణం కుర్యాత్। వామకరే భస్మ గృహీత్వా సద్యోజాతమితి పఞ్చబ్రహ్మమన్త్రైః। త్రియమ్బకం జాతవేదసే గాయత్ర్యా మానస్తోకైరభిమన్త్ర్య మూలేన సప్తవారమభిమన్త్ర్య శ్రీవిద్యేయం శిరసి। ఐం వద వద వాగ్వాదిని హస్రైః క్లిన్నే క్లేదిని క్లేదయ మహాక్షోభం కురు। హసకలరీ ఓం మోక్షం కురు కురు। హ్సౌః ఇతి ముఖే। ఓం ఓం నమో భగవతి జ్వాలామాలిని దేవదేవి సర్వజ్ఞానం హారికే జాతవేదసి జ్వలన్తి జ్వలన్తి ప్రజ్వల ప్రజ్వల హ్రాం హ్రీం హ్రుం ర ర ర ర జ్వాలామాలిని హుం ఫట్ స్వాహా ఇతి హృదయే। జలవాసిన్యై నమో నాభౌ। హ్రీం వహ్నివాసిన్యై నమో గుహ్యే। ఓం సహ . . . . నాభ్యాదిజాన్వన్తమ్। ఓం హ్రీం శ్రీం పశు హుం ఫట్ స్వాహా జాన్వాదిపాదపర్యన్తమ్। ఓం హ్రీం స్ఫుర స్ఫుర ప్రస్ఫుర ప్రస్ఫుర . . . . . రూప తట తట చట చట ప్రచట ప్రచట కహ కహ వమ వమ బన్ధయ బన్ధయ ఘాతయ ఘాతయ హుం ఫట్ స్వాహా ఇత్యఘోరేణ శిరసి। ఓం వైష్ణవ్యై

నమో హృదయే। పునః అఘోరేణ పృష్ఠే। పునః సుదర్శనేన జాన్వాదినాభ్యన్తమ్। పునః పాశుపతేన పాదాదిజాన్వన్తమ్। హ్సౌః అ అం క్షం స్హౌః . .ఓం హ్రీం క్లీం క్ష్రౌం శ్రీం।

ఉగ్రం వీరం మహావిష్ణుం జ్వలన్తం సర్వతోముఖమ్।

నృసింహం భీషణం భద్రం మృత్యుమృత్యుం నమామ్యహమ్॥

శ్రీం క్ష్రౌం శ్రీం హ్రీం ఓం ఇతి దక్షిణబాహౌ। ఓం క్షౌం ఓం నమో భగవతే నారసింహాయ జ్వాలామాలినే తీక్ష్ణదంష్ట్రాగ్నినేత్రాయ సర్వరక్షోఘ్నాయ సర్వజ్వరవినాశాయ సర్వభూతవినాశాయ దహ దహ పచ పచ రక్ష రక్ష హుం ఫట్ స్వాహా ఇతి వామబాహౌ। ఉత్తిష్ఠ పురుష హరితపిఙ్గళ లోహితాక్ష దేహి మే దాపయ స్వాహా। ఓం హ్రీం దుం ఉత్తిష్ఠ పురుషి కిం స్వపిషి భయం మే సముపస్థితమ్। యది శక్యమశక్యం వా తే భగవతి శమయ శమయ స్వాహా।

మృత్యోస్తుల్యం త్రిలోకీం గ్రసితుమతిరసాన్నిస్సృతా కిం ను జిహ్వా

కిం వా కృష్ణాఙ్ఘ్రిపద్మస్రుతిభిరరుణితా విష్ణుపద్యాః పదవ్యః।

ప్రాప్తాః సన్ధ్యాః స్మరారేః స్వయముత నుతిభిస్త్రిస్ర ఇత్యూహ్యమానాః

దేవైర్దేవ్యాస్త్రిశూలక్షతమహిషజుషో రక్తధారా జయన్తి ॥

ఇతి బడబానలదుర్గామృత్యోస్తుల్యవనదుర్గాభిః సర్వాఙ్గముద్ధూళయేత్। తతః శేషభస్మని జలం నిక్షిప్య త్రిపుణ్డ్రధారణం కుర్యాత్।

ఏతా ఏవ మహావిద్యా విభూతేరభిధారణే।

కథితాః పరమేశాని సతాం పూర్వతరాఘహాః॥

వజ్రపఞ్జరనామ్నైవ యః కుర్యాద్భస్మధారణమ్।

స సర్వభయనిర్ముక్తః సాక్షాచ్ఛివమయో భవేత్।

ఏతాని తాని శ్రీమన్త్రపవిత్రే యాని భస్మని॥

దగ్ధకామాఙ్గవిభూతిత్రైపుణ్డ్రితాని కథితాని లలాటపట్టే లోపయన్తి దైవలిఖితాని దురక్షరాణి।

ఇతి వజ్రపఞ్జరోపనిషత్ సమాప్తా

వటుకోపనిషత్

అథ వటుకోపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యామః।

వాలాగ్రమాత్రం హృదయస్య మధ్యే విశ్వం దేవం జాతరూపం వరేణ్యమ్।
తమాత్మస్థం యేఽనుపశ్యన్తి ధీరాస్తేషాం శాన్తిర్భవితా నేతరేషామ్॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ బ్రహ్మా తస్మై వై నమో నమః।
యో వై బటుకః స భగవాన్ యశ్చ విష్ణుస్తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ రుద్రస్తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చేన్ద్రస్తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చాగ్నిస్తస్మై వై నమో నమః।
యో వై బటుకః స భగవాన్ యశ్చ వాయుస్తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ సూర్యస్తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ సోమస్తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ గ్రహాస్తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చోపగ్రహాస్తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ భూస్తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ భువస్తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ స్వస్తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చాన్తరిక్షం తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ ద్యౌస్తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చాపస్తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ తేజస్తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ కాలస్తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ మృత్యుస్తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చామృత్యుస్తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చాకాశాస్తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చో విశ్వం స్తస్మై విశ్వం తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ శుక్లం తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ దమ్భస్తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చాదమ్భస్తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాత్ యశ్చ సూక్ష్మం తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై బటుకః స భగవాన్ యశ్చ స్థూలం తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ కృష్ణస్తస్మై వై నమో నమః॥

యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చాకృష్ణస్తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ సత్యం తస్మై వై నమో నమః।
యో వై వటుకః స భగవాన్ యశ్చ సర్వం తస్మై వై నమో నమః॥

భూస్తే ఆదిర్మధ్యం భువః స్వస్తే శీర్షం విశ్వరూపోఽసి బ్రహ్మైకస్త్వం ద్విధా త్రిధా బుద్ధిస్త్వం శాన్తిస్త్వం పుష్టిస్త్వం హుతమహుతం దత్తమదత్తం సర్వమసర్వం విశ్వమవిశ్వం కృతమకృతం పరమపరం పరాయణం చ త్వమ్। అపామ సోమమమృతా అభూమాగన్మ జ్యోతిరవిదామ దేవాన్। కిం నూనమస్మాన్కృణవదరాతిః కిము ధూర్తిరమృతం మర్త్యస్య। సోమసూర్యపురస్తాత్ సూక్ష్మః పురుషః। సర్వం జగద్ధితం వా ఏతదక్షరం ప్రాజాపత్యం సూక్ష్మం సౌమ్యం పురుషం గ్రాహ్యమగ్రాహ్యేణ భావం భావేన సౌమ్యం సౌమ్యేన సూక్ష్మం సూక్ష్మేణ వాయవ్యం వాయవ్యేన గ్రసతి స్వేన తేజసా తస్మాదుపసంహర్త్రే మహాగ్రాసాయ వై నమో నమః।

హృదిస్థా దేవతాః సర్వా హృది ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితాః।
హృది త్వమసి యో నిత్యం తిస్రో మాత్రా: పరస్తు సః॥

తస్యోత్తరతః శిరో దక్షిణతః పాదౌ య ఉత్తరతః స ఓఙ్కారో య ఓఙ్కారః స ప్రణవో యః ప్రణవః స సర్వవ్యాపీ యః సర్వవ్యాపీ సోఽనన్తో యోఽనన్తస్తత్తారం యత్తారం తత్సూక్ష్మం యత్సూక్ష్మం తచ్ఛుక్లం యచ్ఛుక్లం తద్వైద్యుతం యద్వైద్యుతం తత్పరం బ్రహ్మ యత్పరం బ్రహ్మ స ఏకో య ఏకః స రుద్రో యో రుద్రః స ఈశానో య ఈశానః స భగవాన్ మహేశ్వరో యో భగవాన్ మహేశ్వరః స భగవాన్ వటుకేశ్వరో యో భగవాన్ బటుకేశ్వరః।

అథ కస్మాదుచ్యత ఓఙ్కారో యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవం ప్రాణానూర్ధ్వముత్క్రామయతి తస్మాదుచ్యత ఓఙ్కారః। అథ కస్మాదుచ్యతే ప్రణవో యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవ ఋగ్యజుస్సామాథర్వాఙ్గిరసం బ్రహ్మ బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రణామయతి నామయతి చ తస్మాదుచ్యతే ప్రణవః। అథ కస్మాదుచ్యతే సర్వవ్యాపీ యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవం సర్వాన్ లోకాన్ వ్యాప్నోతి స్నేహో: యథా పలలపిణ్డమివ శాన్తరూపమోతప్రోతమనుప్రాప్తో వ్యతిషక్తశ్చ తస్మాదుచ్యతే సర్వవ్యాపీ। అథ కస్మాదుచ్యతేఽనన్తో యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవ తిర్యగూర్ధ్వమధస్తాచ్చాస్యాన్తోః నోపలభ్యతే తస్మాదుచ్యతేఽనన్తః। అథ కస్మాదుచ్యతే తారం యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవ గర్భజన్మవ్యాధిజరామరణసంసారమహాభయాత్తారయతి త్రాయతే చ తస్మాదుచ్యతే తారమ్। అథ కస్మాదుచ్యతే సూక్ష్మం యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవ సూక్ష్మో భూత్వా శరీరాణ్యధితిష్ఠతి సర్వాణి చాఙ్గాన్యభిమృశతి తస్మాదుచ్యతే సూక్ష్మమ్। అథ కస్మాదుచ్యతే శుక్లం యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవ క్లన్దతే క్లామయతి చ తస్మాదుచ్యతే శుక్ల। అథ కస్మాదుచ్యతే వైద్యుతం యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవావ్యక్తే మహతి తమసి ద్యోతయతి తస్మాదుచ్యతే వైద్యుతమ్। అథ కస్మాదుచ్యతే పరం బ్రహ్మ యస్మాత్ పరమపరం పరాయణం చ బృహద్బృహత్యా బృంహయతి తస్మాదుచ్యతే పరం బ్రహ్మ। అథ కస్మాదుచ్యత ఏకో యః సర్వాన్ ప్రాణాన్ సంభక్ష్య సంభక్షణేనాజః సంసృజతి విసృజతి తీర్థమేకే వ్రజన్తి తీర్థమేకే దక్షిణాః ప్రత్యఞ్చ ఉదఞ్చః ప్రాఞ్చోఽభివ్రజన్త్యేకే తేషాం సర్వేషామిహ సద్గతిః। సాకం స ఏకో భూతశ్చరతి ప్రజానాం తస్మాదుచ్యత ఏకః। అథ కస్మాదుచ్యతే రుద్రో యస్మాదృషిభిర్నాన్యైర్భక్తైర్ద్రుతమస్య రూపముపలభ్యతే తస్మాదుచ్యతే రుద్రః। అథ కస్మాదుచ్యత ఈశానో యః సర్వాన్ దేవానీశత ఈశానీభిర్జననీభిశ్చ పరమశక్తిభిః। అభి త్వా శూర నోనుమోఽదుగ్ధా ఇవ ధేనవః। ఈశానమస్య జగతః సువర్దృశమీశానమిన్ద్ర తస్థుషః। తస్మాదుచ్యత ఈశానః। అథ కస్మాదుచ్యతే భగవాన్ మహేశ్వరో యస్మాద్భక్తా జ్ఞానేన భజన్త్యనుగృహ్ణాతి చ వాచం సంసృజతి విసృజతి చ సర్వాన్ భావాన్ పరిత్యజ్యాత్మజ్ఞానేన యోగైశ్వర్యేణ మహతి మహీయతే తస్మాదుచ్యతే భగవాన్ మహేశ్వరః। అథ కస్మాదుచ్యతే భగవాన్ వటుకేశ్వరో యస్మాదన్తర్జలౌషధివీరుధానావిశ్యేమం విశ్వం భువనాని వా అవతే తస్మాదుచ్యతే భగవాన్ వటుకేశ్వరః। తదేతద్రుద్రచరితమ్।

ఏకో హ దేవః ప్రదిశో ను సర్వాః

పూర్వో హ జాతః స ఉ గర్భే అన్తః।

స ఏవ జాతః స జనిష్యమాణః

ప్రత్యఙ్జనాస్తిష్ఠతి సర్వతోముఖః॥

ఏకో వటుకో న ద్వితీయాయ తస్మై

య ఇమాన్ లోకానీశత ఈశనీభిః।

ప్రత్యఙ్జనాస్తిష్ఠతి సఞ్చుకోచాన్తకాలే
సంసృజ్య విశ్వా భువనాని గోప్తా॥

యస్మిన్ క్రోధం యాం చ తృష్ణాం క్షమాం చ
హ్యక్షమాం హిత్వా హేతుజాలస్య మూలమ్।

బుద్ధయా సఞ్చితం స్థాపయిత్వా తు రుద్రే
శాశ్వతం వై రుద్రమేకత్వమాహుః॥

బటుకో హి శాశ్వతేన పురాణేన
వేషమూర్జేణ తపసా నియన్తా॥

అగ్నిరితి భస్మ వాయురితి భస్మ జలమితి భస్మ స్థలమితి భస్మ వ్యోమేతి భస్మ సర్వం హ వేదం భస్మ మన ఏతాని చక్షూంషి యస్మాద్వ్రతమిదం పాశుపతం యద్భస్మనాఙ్గాని సంస్పృశేత్తస్మాద్బ్రహ్మ తదేతద్వటుకం పశుపాశవిమోక్షణాయ।

యస్మిన్నిదం సర్వమోతప్రోతం
తస్మాదన్యన్న పరం కిఞ్చనాస్తి।

న తస్మాత్ పూర్వం న పరం తదస్తి
న భూతం నోత భవ్యం యదాసీత్॥

అక్షరాజ్జాయతే కాలః కాలాద్వ్యాపక ఉచ్యతే।

వ్యాపకో హి భగవాన్ వటుకో భోగాయమానో యదా శేతే రుద్రస్తదా సంహరతే ప్రజాః। ఉచ్ఛ్వాసితే తమో భవతి తమస ఆపోఽప్స్వఙ్గుల్యా మథితే మథితం శిశిరే శిశిరం మథ్యమానం ఫేనం భవతి ఫేనాదణ్డం భవత్యణ్డాద్బ్రహ్మా భవతి బ్రహ్మణో వాయుర్వాయోరోఙ్కార ఓఙ్కారాత్సావిత్రీ సావిత్ర్యా గాయత్రీ గాయత్ర్యా లోకాః భవన్తి। ఏతద్ధి పరమం తపః। ఆపో జ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువఃస్వరో నమ ఇతి।

య ఇమాం వటుకోపనిషదం బ్రాహ్మణోఽధీతేఽశ్రోత్రియః శ్రోత్రియో భవతి। అనుపనీత ఉపనీతో భవతి। స హాగ్నిపూతో భవతి। స వాయుపూతో భవతి। స సూర్యపూతో భవతి। స సోమపూతో భవతి। స సత్యపూతో భవతి। స సర్వపూతో భవతి। స సర్వైర్దేవైరనుజ్ఞాతో భవతి। స సర్వైర్వేదైరనుధ్యాతో భవతి। స సర్వేషు తీర్థేషు స్నాతో భవతి। స సర్వవిద్భవతి। స సర్వాయురారోగ్యవాన్ భవతి। స కాలజ్ఞానీ భవతి। స గుర్వనుగ్రహభాగీ భవతి। ఇత్యేవం భగవద్బటుకేశ్వరం యః స్తౌతి స వేద్యం వేదేతి॥

ఇత్యథర్వణరహస్యే వటుకోపనిషత్ సమాప్తా

శివసఙ్కల్పోపనిషత్

యజ్జాగ్రతో దూరముదైతి దైవం తదు సుప్తస్య తథైవైతి।

దూరఙ్గమం జ్యోతిషాం జ్యోతిరేకం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౧॥

యేన కర్మాణ్యపసో మనీషిణో యజ్ఞే కృణ్వన్తి విదథేషు ధీరాః।

యదపూర్వం యక్షమన్తః ప్రజానాం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౨॥

యత్ప్రజ్ఞానముత చేతో ధృతిశ్చ యజ్జ్యోతిరన్తరమృతం ప్రజాసు।

యస్మాన్న ఋతే కిఞ్చన కర్మ క్రియతే తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౩॥

యేనేదం భూతం భువనం భవిష్యత్ పరిగృహీతమమృతేన సర్వమ్।
యేన యజ్ఞస్తాయతే సప్తహోతా తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౪॥

యస్మిన్నృచః సామ యజూంషి యస్మిన్ ప్రతిష్ఠితా రథనాభావివారాః।
యస్మింశ్చిత్తం సర్వమోతం ప్రజానాం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౫॥

సుషారథిరశ్వానివ యన్మనుష్యాన్నేనీయతేఽభీశుభిర్వాజిన ఇవ।
హృత్ప్రతిష్ఠం యదజిరం జవిష్ఠం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౬॥

ఇతి వాజసనేయసంహితాయాం శివసఙ్కల్పోపనిషత్ సమాప్తా

శివసఙ్కల్పోపనిషత్

యేనేదం భూతం భువనం భవిష్యత్ పరిగృహీతమమృతేన సర్వమ్।
యేన యజ్ఞస్తాయతే సప్తహోతా తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౧॥

యేన కర్మాణి ప్రచరన్తి ధీరా యతో వాచా మనసా చారు యన్తి।
యత్సంమితమను సంయన్తి ప్రాణినస్తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౨॥

యేన కర్మాణ్యపసో మనీషిణో యజ్ఞే కృణ్వన్తి విదథేషు ధీరాః।

యదపూర్వం యక్షమన్తః ప్రజానాం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౩॥

యత్ప్రజ్ఞానముత చేతో ధృతిశ్చ యజ్జ్యోతిరన్తరమృతం ప్రజాసు ।
యస్మాన్న ఋతే కిఞ్చన కర్మ క్రియతే తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౪॥

సుషారథిరశ్వానివ యన్మనుష్యాన్నేనీయతేఽభీశుభిర్వాజిన ఇవ ।
హృత్ప్రతిష్ఠం యదజిరం జవిష్ఠం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౫॥

యస్మిన్నృచః సామ యజూంషి యస్మిన్ ప్రతిష్ఠితా రథనాభావివారాః ।
యస్మింశ్చిత్తం సర్వమోతం ప్రజానాం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౬॥

యదత్ర షష్ఠం త్రిశతం సువీరం యజ్ఞస్య గుహ్యం నవనావమాయ్యమ్ [?] ।
దశ పఞ్చ త్రిశతం యత్పరం చ తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౭॥

శైవ-ఉపనిషదః

యజ్జాగ్రతో దూరముదైతి దైవం తదు సుప్తస్య తథైవైతి ।
దూరఙ్గమం జ్యోతిషాం జ్యోతిరేకం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౮॥

యేన ద్యౌః పృథివీ చాన్తరిక్షం చ యే పర్వతాః ప్రదిశో దిశశ్చ ।
యేనేదం జగద్వ్యాప్తం ప్రజానాం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౯॥

యేనేదం విశ్వం జగతో బభూవ యే దేవా అపి మహతో జాతవేదాః ।
తదేవాగ్నిస్తమసో జ్యోతిరేకం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౧౦॥

యే మనో హృదయం యే చ దేవా యే దివ్యా ఆపో యే సూర్యరశ్మిః।
తే శ్రోత్రే చక్షుషీ సఞ్చరన్తం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౧౧॥

అచిన్త్యం చాప్రమేయం చ వ్యక్తావ్యక్తపరం చ యత్।
సూక్ష్మాత్సూక్ష్మతరం జ్ఞేయం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౧౨॥

ఏకా చ దశ శతం చ సహస్రం చాయుతం చ
నియుతం చ ప్రయుతం చార్బుదం చ న్యర్బుదం చ।
సముద్రశ్చ మధ్యం చాన్తశ్చ పరార్ధశ్చ
తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౧౩॥

యే పఞ్చ పఞ్చదశ శతం సహస్రమయుతం న్యర్బుదం చ।
తేఽగ్నిచిత్యేష్టకాస్తం శరీరం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౧౪॥

వేదాహమేతం పురుషం మహాన్తమాదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్।
యస్య యోనిం పరిపశ్యన్తి ధీరాస్తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౧౫॥

యస్యేదం ధీరాః పునన్తి కవయో బ్రహ్మాణమేతం త్వా వృణుత ఇన్దుమ్।
స్థావరం జఙ్గమం ద్యౌరాకాశం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౧౬॥

పరాత్ పరతరం చైవ యత్పరాచ్చైవ యత్పరమ్।
యత్పరాత్ పరతో జ్ఞేయం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౧౭॥

పరాత్ పరతరో బ్రహ్మా తత్పరాత్ పరతో హరిః।
తత్పరాత్ పరతోఽధీశస్తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౧౮॥

యా వేదాదిషు గాయత్రీ సర్వవ్యాపీ మహేశ్వరీ।
ఋగ్యజుస్సామాథర్వైశ్చ తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౧౯॥

యో వై దేవం మహాదేవం ప్రణవం పురుషోత్తమమ్।
యః సర్వే సర్వవేదైశ్చ తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౨౦॥

ప్రయతః ప్రణవోఙ్కారం ప్రణవం పురుషోత్తమమ్।
ఓఙ్కారం ప్రణవాత్మానం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౨౧॥

యోఽసౌ సర్వేషు వేదేషు పఠ్యతే హ్యజ ఈశ్వరః।
అకాయో నిర్గుణో హ్యాత్మా తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౨౨॥

గోభిర్జుష్టం ధనేన హ్యాయుషా చ బలేన చ।
ప్రజయా పశుభిః పుష్కరాక్షం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౨౩॥

త్రియమ్బకం యజామహే
సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్।
ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ
మాఽమృతాత్తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౨౪॥

కైలాసశిఖరే రమ్యే శఙ్కరస్య శివాలయే।
దేవతాస్తత్ర మోదన్తే తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౨౫॥

విశ్వతశ్చక్షురుత విశ్వతోముఖో

విశ్వతోహస్త ఉత విశ్వతస్పాత్।
సంబాహుభ్యాం నమతి సంపతత్రైర్ద్యావాపృథివీ
జనయన్ దేవ ఏకస్తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౨౬॥

చతురో వేదానధీయీత సర్వశాస్త్రమయం విదుః।
ఇతిహాసపురాణానాం తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౨౭॥

మా నో మహాన్తముత మా నో అర్భకం
మా న ఉక్షన్తముత మా న ఉక్షితమ్।
మా నో వధీః పితరం మోత మాతరం ప్రియా మా నః
తనువో రుద్ర రీరిషస్తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౨౮॥

మా నస్తోకే తనయే మా న ఆయుషి
మా నో గోషు మా నో అశ్వేషు రీరిషః।
వీరాన్మా నో రుద్ర భామితో వధీర్హవిష్మన్తః
నమసా విధేమ తే తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౨౯॥

ఋతం సత్యం పరం బ్రహ్మ
పురుషం కృష్ణపిఙ్గళమ్।
ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ వై నమో నమః
తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు॥౩౦॥

కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే మీఢుష్టమాయ తవ్యసే।
వోచేమ శన్తమం హృదే।
సర్వో హ్యేష రుద్రస్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు

తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౩౧॥

బ్రహ్మ జజ్ఞానం ప్రథమం పురస్తాత్
వి సీమతః సురుచో వేన ఆవః।
స బుధ్న్యా ఉపమా అస్య విష్ఠాః సతశ్చ యోనిం
అసతశ్చ వివస్తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౩౨॥

యః ప్రాణతో నిమిషతో
మహిత్వైక ఇద్రాజా జగతో బభూవ।
య ఈశే అస్య ద్విపదశ్చతుష్పదః కస్మై దేవాయ
హవిషా విధేమ తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౩౩॥

య ఆత్మదా బలదా యస్య విశ్వే
ఉపాసతే ప్రశిషం యస్య దేవాః।
యస్య ఛాయాఽమృతం యస్య మృత్యుః కస్మై దేవాయ
హవిషా విధేమ తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౩౪॥

యో రుద్రో అగ్నౌ యో అప్సు య ఓషధీషు
యో రుద్రో విశ్వా భువనాఽఽవివేశ।
తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు
తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౩౫॥

గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం
నిత్యపుష్టాం కరీషిణీమ్।
ఈశ్వరీం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియం

తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౩౬॥

య ఇదం శివసఙ్కల్పం సదా ధ్యాయన్తి బ్రాహ్మణాః।
తే పరం మోక్షం గమిష్యన్తి తన్మే మనః శివసఙ్కల్పమస్తు ॥౩౭॥

ఇతి శివసఙ్కల్పోపనిషత్ సమాప్తా

[ఇతి శివసఙ్కల్పమన్త్రాః సమాప్తాః]

శివోపనిషత్

ప్రథమోఽధ్యాయః

కైలాసశిఖరాసీనమశేషామరపూజితమ్।
కాలఘ్నం శ్రీమహాకాలమీశ్వరం జ్ఞానపారగమ్॥౧॥

సంపూజ్య విధివద్భక్త్యా ఋష్యాత్రేయః సుసంయతః।
సర్వభూతహితార్థాయ పప్రచ్ఛేదం మహామునిః॥౨॥

జ్ఞానయోగం న విన్దన్తి యే నరా మన్దబుద్ధయః।
తే ముచ్యన్తే కథం ఘోరాద్భగవన్ భవసాగరాత్॥౩॥

ఏవం పృష్టః ప్రసన్నాత్మా ఋష్యాత్రేయేణ ధీమతా।
మన్దబుద్ధివిముక్త్యర్థం మహాకాలః ప్రభాషతే॥౪॥

మహాదేవ ఉవాచ —

పురా రుద్రేణ గదితాః శివధర్మాః సనాతనాః।
దేవ్యాః సర్వగణానాం చ సంక్షేపాద్గ్రన్థకోటిభిః॥౫॥

ఆయుః ప్రజ్ఞాం తథా శక్తిం ప్రసమీక్ష్య నృణామిహ।
తాపత్రయప్రపీడాం చ భోగతృష్ణావిమోహినీమ్॥౬॥

తే ధర్మాః స్కన్దనన్దిభ్యామన్యైశ్చ మునిసత్తమైః।
సారమాదాయ నిర్దిష్టాః సమ్యక్ప్రకరణాన్తరైః॥౭॥

సారాదపి మహాసారం శివోపనిషదం పరమ్।
అల్పగ్రన్థం మహార్థం చ ప్రవక్ష్యామి జగద్ధితమ్॥౮॥

శివః శివ ఇమే శాన్తనామ చాద్యం ముహుర్ముహుః।
ఉచ్చారయన్తి తద్భక్త్యా తే శివా నాత్ర సంశయః॥౯॥

అశివాః పాశసంయుక్తాః పశవః సర్వచేతనాః।
యస్మాద్విలక్షణాస్తేభ్యస్తస్మాదీశః శివః స్మృతః॥౧౦॥

గుణో బుద్ధిరహఙ్కారస్తన్మాత్రాణీన్ద్రియాణి చ।
భూతాని చ చతుర్వింశదితి పాశాః ప్రకీర్తితాః॥౧౧॥

పఞ్చవింశకమజ్ఞానం సహజం సర్వదేహినామ్।
పాశజాలస్య తన్మూలం ప్రకృతిః కారణాయ నః॥౧౨॥

సత్యజ్ఞానే నిబధ్యన్తే పురుషాః పాశబన్ధనైః।
మద్భావాచ్చ విముచ్యన్తే జ్ఞానినః పాశపఞ్జరాత్॥౧౩॥

షడ్వింశకశ్చ పురుషః పశురజ్ఞః శివాగమే।
సప్తవింశ ఇతి ప్రోక్తః శివః సర్వజగత్పతిః॥౧౪॥

యస్మాచ్ఛివః సుసంపూర్ణః సర్వజ్ఞః సర్వగః ప్రభుః।
తస్మాత్స పాశరహితః స విశుద్ధః స్వభావతః॥౧౫॥

పశుపాశపరః శాన్తః పరమజ్ఞానదేశికః।
శివః శివాయ భూతానాం తం విజ్ఞాయ విముచ్యతే॥౧౬॥

ఏతదేవ పరం జ్ఞానం శివ ఇత్యక్షరద్వయమ్।
విచారాద్యాతి విస్తారం తైలబిన్దురివామ్భసి॥౧౭॥

సకృదుచ్చారితం యేన శివ ఇత్యక్షరద్వయమ్।
బద్ధః పరికరస్తేన మోక్షోపగమనం ప్రతి॥౧౮॥

ద్వ్యక్షరః శివమన్త్రోఽయం శివోపనిషది స్మృతః।
ఏకాక్షరః పునశ్చాయమోమిత్యేవం వ్యవస్థితః॥౧౯॥

నామసఙ్కీర్తనాదేవ శివస్యాశేషపాతకైః।
యతః ప్రముచ్యతే క్షిప్రం మన్త్రోఽయం ద్వ్యక్షరః పరః॥౨౦॥

యః శివం శివమిత్యేవం ద్వ్యక్షరం మన్త్రమభ్యసేత్।
ఏకాక్షరం వా సతతం స యాతి పరమం పదమ్॥౨౧॥

మిత్రస్వజనబన్ధూనాం కుర్యాన్నామ శివాత్మకమ్।
అపి తత్కీర్తనాద్యాతి పాపముక్తః శివం పురమ్॥౨౨॥

విజ్ఞేయః స శివః శాన్తో నరస్తద్భావభావితః।
ఆస్తే సదా నిరుద్విగ్నః స దేహాన్తే విముచ్యతే॥౨౩॥

హృద్యన్తఃకరణం జ్ఞేయం శివస్యాయతనం పరమ్।
హృత్పద్మం వేదికా తత్ర లిఙ్గమోఙ్కారమిష్యతే॥౨౪॥

పురుషః స్థాపకో జ్ఞేయః సత్యం సంమార్జనం స్మృతమ్।
అహింసా గోమయం ప్రోక్తం శాన్తిశ్చ సలిలం పరమ్॥౨౫॥

కుర్యాత్ సంమార్జనం ప్రాజ్ఞో వైరాగ్యం చన్దనం స్మృతమ్।
పూజయేద్ధ్యానయోగేన సన్తోషైః కుసుమైః సితైః॥౨౬॥

ధూపశ్చ గుగ్గులుర్జ్ఞేయః ప్రాణాయామసముద్భవః।
ప్రత్యాహారశ్చ నైవేద్యమస్తేయం చ ప్రదక్షిణమ్॥౨౭॥

ఇతి దివ్యోపచారైశ్చ సంపూజ్య పరమం శివమ్।

జపేద్ధ్యాయేచ్చ ముక్త్యర్థం సర్వసఙ్గవివర్జితః॥౨౮॥

జ్ఞానయోగవినిర్ముక్తః కర్మయోగసమావృతః।
మృతః శివపురం గచ్ఛేత్స తేన శివకర్మణా॥౨౯॥

తత్ర భుక్త్వా మహాభోగాన్ప్రలయే సర్వదేహినామ్।
శివధర్మాచ్ఛివజ్ఞానం ప్రాప్య ముక్తిమవాప్నుయాత్॥౩౦॥

జ్ఞానయోగేన ముచ్యంతే దేహపాతాదనన్తరమ్।
భోగాన్ భుక్త్వా చ ముచ్యన్తే ప్రలయే కర్మయోగినః॥౩౧॥

తస్మాత్ జ్ఞానవిదో యోగాత్తథాఽజ్ఞాః కర్మయోగినః।
సర్వ ఏవ విముచ్యన్తే యే నరాః శివమాశ్రితాః॥౩౨॥

స భోగః శివవిద్యార్థే యేషాం కర్మాస్తి నిర్మలమ్।
తే భోగాన్ ప్రాప్య ముచ్యన్తే ప్రలయే శివవిద్యయా॥౩౩॥

విద్యా సఙ్కీర్తనీయా హి యేషాం కర్మ న విద్యతే।
తే చావర్త్య విముచ్యన్తే యావత్కర్మ న తద్భవేత్॥౩౪॥

శివజ్ఞానవిదం తస్మాత్పూజయేద్విభవైర్గురుమ్।
విద్యాదానం చ కుర్వీత భోగమోక్షజిగీషయా॥౩౫॥

శివయోగీ శివజ్ఞానీ శివజాపీ తపోఽధికః।
క్రమశః కర్మయోగీ చ పఞ్చైతే ముక్తిభాజనాః॥౩౬॥

కర్మయోగస్య యన్మూలం తద్వక్ష్యామి సమాసతః।
లిఙ్గమాయతనం చేతి తత్ర కర్మ ప్రవర్తతే॥౩౭॥

ఇతి శివోపనిషది ముక్తినిర్దేశాధ్యాయః ప్రథమః

ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ పూర్వస్థితే లిఙ్గే గర్భః స త్రిగుణో భవేత్।
గర్భాద్వాపి విభాగేన స్థాప్య లిఙ్గం శివాలయే॥౧॥

యావల్లిఙ్గస్య దైర్ఘ్యం స్యాత్తావద్వేద్యాశ్చ విస్తరః।
లిఙ్గతృతీయభాగేన భవేద్వేద్యాః సముచ్ఛ్రయః॥౨॥

భాగమేకం న్యసేద్భూమౌ ద్వితీయం వేదిమధ్యతః।
తృతీయభాగే పూజా స్యాదితి లిఙ్గం త్రిధా స్థితమ్॥౩॥

భూమిస్థం చతురశ్రం స్యాదష్టాశ్రం వేదిమధ్యతః।
పూజార్థం వర్తులం కార్యం దైర్ఘ్యాత్ త్రిగుణవిస్తరమ్॥౪॥

అధోభాగే స్థితః స్కన్దః స్థితా దేవీ చ మధ్యతః।
ఊర్ధ్వం రుద్రః క్రమాద్వాపి బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః॥౫॥

ఏత ఏవ త్రయో లోకా ఏత ఏవ త్రయో గుణాః।
ఏత ఏవ త్రయో వేదా ఏతచ్చాన్యత్త్రిధా స్థితం త్రిధా॥౬॥

నవహస్తః స్మృతో జ్యేష్ఠః షడ్ఢస్తశ్చాపి మధ్యమః।
విద్యాత్ కనీయస్త్రిహస్తం లిఙ్గమానమిదం స్మృతమ్॥౭॥

గర్భస్యాన్తః ప్రవిస్తారస్తదూనశ్చ న శస్యతే।
గర్భస్యాన్తః ప్రవిస్తారాత్తదుపర్యపి సంస్థితమ్॥౮॥

ప్రాసాదం కల్పయేచ్ఛ్రీమాన్ విభజేత త్రిధా పునః।
భాగ ఏకో భవేజ్జఙ్ఘా ద్వౌ భాగౌ మఞ్జరీ స్మృతా॥౯॥

మఞ్జర్యా అర్ధభాగస్థం శుకనాసం ప్రకల్పయేత్।
గర్భాదర్ధేన విస్తారమాయామం చ సుశోభనమ్॥౧౦॥

గర్భాద్వాపి త్రిభాగేన శుకనాసాం ప్రకల్పయేత్।
గర్భాదర్ధేన విస్తీర్ణా గర్భాచ్చ ద్విగుణాయతా॥౧౧॥

జఙ్ఘాభిశ్చ భవేత్ కార్యా మఞ్జర్యఙ్గులరాశినా।
ప్రాసాదార్ధేన విజ్ఞేయో మణ్డపస్తస్య వామతః॥౧౨॥

మణ్డపాత్పాదవిస్తీర్ణా జగతీ తావదుచ్ఛ్రితా।
ప్రాసాదస్య ప్రమాణేన జగత్యా సార్ధమఙ్గణమ్॥౧౩॥

ప్రాకారం తత్సమన్తాచ్చ గోపురాదాలభూషితమ్।
ప్రాకారాన్తః స్థితం కార్యం వృషస్థానం సముచ్ఛ్రితమ్॥౧౪॥

నన్దీశ్వరమహాకాలౌ ద్వారశాఖావ్యవస్థితౌ।
ప్రాకారాద్దక్షిణే కార్యం సర్వోపకరణాన్వితమ్॥౧౫॥

పఞ్చభౌమం త్రిభౌమం వా యోగీన్ద్రావసథం మహత్।
ప్రాకారగుప్తం తత్కార్యం మైత్రస్థానసమన్వితమ్॥౧౬॥

స్థానాద్దశసమాయుక్తం భవ్యవృక్షజలాన్వితమ్।
తన్మహానసమాగ్నేయ్యాం పూర్వతః సత్రమణ్డపమ్॥౧౭॥

స్థానం చణ్డేశమైశాన్యాం పుష్పారామం తథోత్తరమ్।
కోష్ఠాగారం చ వాయవ్యాం వారుణ్యాం వరుణాలయమ్॥౧౮॥

శమీన్ధనకుశస్థానమాయుధానాం చ నైర్ఋతమ్।
సర్వలోకోపకారాయ నగరస్థం ప్రకల్పయేత్॥౧౯॥

శ్రీమదాయతనం శమ్భోర్యోగినాం విజనే వనే।
శివస్యాయతనే యావత్సమేతాః పరమాణవః॥౨౦॥

మన్వన్తరాణి తావన్తి కర్తుర్భోగాః శివే పురే।
మహాప్రతిమలిఙ్గాని మహాన్త్యాయతనాని చ॥౨౧॥

కృత్వాఽఽప్నోతి మహాభోగానన్తే ముక్తిం చ శాశ్వతీమ్।

లిఙ్గప్రతిష్ఠాం కుర్వీత యదా తల్లక్షణం కృతీ ॥౨౨॥

పఞ్చగవ్యేన సంశోధ్య పూజయిత్వాఽధివాసయేత్।
పాలాశోదుమ్బరాశ్వత్థపృషదాజ్యతిలైర్యవైః॥౨౩॥

అగ్నికార్యం ప్రకుర్వీత దద్యాత్ పూర్ణాహుతిత్రయమ్।
శివస్యాష్టశతం హుత్వా లిఙ్గమూలం స్పృశేద్బుధః॥౨౪॥

ఏవం మధ్యేఽవసానే తన్మూర్తిమన్త్రైశ్చ మూర్తిషు।
అష్టౌ మూర్తీశ్వరాః కార్యా నవమః స్థాపకః స్మృతః॥౨౫॥

ప్రాతః సంస్థాపయేల్లిఙ్గం మన్త్రైస్తు నవభిః క్రమాత్।
మహాస్నాపనపూజాం చ స్థాప్య లిఙ్గం ప్రపూజయేత్॥౨౬॥

గురోర్మూర్తిధరాణాం చ దద్యాదుత్తమదక్షిణామ్।
యతీనాం చ సమస్తానాం దద్యాన్మధ్యమదక్షిణామ్॥౨౭॥

దీనాన్ధకృపణేభ్యశ్చ సర్వాసాముపకల్పయేత్।
సర్వభక్ష్యాన్నపానాద్యైరనిషిద్ధం చ భోజనమ్॥౨౮॥

కల్పయేదాగతానాం చ భూతేభ్యశ్చ బలిం హరేత్।
రాత్రౌ మాతృగణానాం చ బలిం దద్యాద్విశేషతః॥౨౯॥

ఏవం యః స్థాపయేల్లిఙ్గం తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
కులత్రింశకముద్ధృత్య భృత్యైశ్చ పరివారితః॥౩౦॥

కలత్రపుత్రమిత్రాద్యైః సహితః సర్వబాన్ధవైః।
విముచ్య పాపకలిలం శివలోకం వ్రజేన్నరః।
తత్ర భుక్త్వా మహాభోగాన్ ప్రలయే ముక్తిమాప్నుయాత్॥౩౧॥

ఇతి శివోపనిషది లిఙ్గాయతనాధ్యాయో ద్వితీయః

తృతీయోఽధ్యాయః

అథాన్యైరల్పవిత్తైశ్చ నృపైశ్చ శివభావితైః।
శక్తితః స్వాశ్రమే కార్యం శివశాన్తిగృహద్వయమ్॥౧॥

గృహస్యేశానదిగ్భాగే కార్యముత్తరతోఽపి వా।
ఖాత్వా భూమిం సముద్ధృత్య శల్యానాకోట్య యత్నతః॥౨॥

శివదేవగృహం కార్యమష్టహస్తప్రమాణతః।
దక్షిణోత్తరదిగ్భాగే కించిద్దీర్ఘం ప్రకల్పయేత్॥౩॥

హస్తమాత్రప్రమాణం చ దృఢపట్టచతుష్టయమ్।
చతుష్కోణేషు సంయోజ్యమర్ఘ్యపాత్రాదిసంశ్రయమ్॥౪॥

గర్భమధ్యే ప్రకుర్వన్తి శివవేదిం సుశోభనామ్।

ఉదగర్వాక్రిచ్ఛ్రితాం కించిచ్చతుఃశీర్షకసంయుతామ్॥౫॥

త్రిహస్తాయామవిస్తారాం షోడశాఙ్గులముచ్ఛ్రితామ్।
తచ్ఛీర్షాణీవ హస్తార్ధమాయామాద్విస్తరేణ చ॥౬॥

శివస్థణ్డిలమిత్యేతచ్చతుర్వస్త్రం సమం శిరః।
మూర్తినైవేద్యదీపానాం విన్యాసార్థం ప్రకల్పయేత్॥౭॥

శైవలిఙ్గేన కార్యం స్యాత్ కార్యం మణిజపార్థివైః।
స్థణ్డిలార్ధే చ కుర్వన్తి వేదిమన్యాం సవర్తులామ్॥౮॥

షోడశాఙ్గులముత్సేధాం విస్తీర్ణో ద్విగుణేన చ।
గృహే న స్థాపయేచ్చైలం లిఙ్గం మణిజమర్చయేత్॥౯॥

త్రిసన్ధ్యం పార్థివం వాపి కుర్యాదన్యద్దినే దినే।
సర్వేషామేవ వర్ణానాం స్ఫాటికం సర్వకామదమ్॥౧౦॥

సర్వదోషవినిర్ముక్తమన్యథా దోషమావహేత్।
ఆయుష్మాన్ బలవాన్ శ్రీమాన్ పుత్రవాన్ ధనవాన్ సుఖీ॥౧౧॥

వరమిష్టం చ లభతే లిఙ్గం పార్థివమర్చయన్।
తస్మాద్ధి పార్థివం లిఙ్గం జ్ఞేయం సర్వార్థసాధకమ్॥౧౨॥

నిర్దోషం సులభం చైవ పూజయేత్ సతతం బుధః।
యథా యథా మహాలిఙ్గం పూజా శ్రద్ధా యథా యథా॥౧౩॥

తథా తథా మహత్పుణ్యం విజ్ఞేయమనురూపతః
ప్రతిమాలిఙ్గవేదీషు యావన్తః పరమాణవః।
తావత్కల్పాన్మహాభోగస్తత్కర్తాఽఽస్తే శివే పురే॥౧౪॥

ఇతి శివోపనిషది శివగృహాధ్యాయస్తృతీయః

చతుర్థోఽధ్యాయః

అథైకభిన్నావచ్ఛిన్నం పురతః శాన్తిమణ్డపమ్।
పూర్వాపరాష్టహస్తం స్యాద్ద్వాదశోత్తరదక్షిణే॥౧॥

తద్ద్వారభిత్తిసంబద్ధం కపిచ్చుకసమావృతమ్।
పటద్వయం భవేత్ స్థాప్యం స్రువాద్యావారహేతునా॥౨॥

ద్వారం త్రిశాఖం విజ్ఞేయం నవత్యఙ్గులముచ్ఛ్రితమ్।
తదర్ధేన చ విస్తీర్ణం సత్కవాటం శివాలయే॥౩॥

దీర్ఘం పఞ్చనవత్యా చ పఞ్చశాఖాసుశోభితమ్।
సత్కవాటద్వయోపేతం శ్రీమద్వాహనమణ్డపమ్॥౪॥

ద్వారం పశ్చాన్ముఖం జ్ఞేయమశేషార్థప్రసాధకమ్।

అభావే ప్రాఙ్ముఖం కార్యముదగ్దక్షిణతో న చ ॥౫॥

గవాక్షకద్వయం కార్యమపిధానం సుశోభనమ్ ।
ధూమనిర్గమనార్థాయ దక్షిణోత్తరకుడ్యయోః ॥౬॥

ఆగ్నేయభాగాత్పరితః కార్యా జాలగవాక్షకాః ।
ఊర్ధ్వస్తూపికయా యుక్తా ఈషచ్ఛిద్రపిధానయా ॥౭॥

శివాగ్నిహోత్రకుణ్డం చ వృత్తం హస్తప్రమాణతః ।
చతురశ్రవేదికా శ్రీమన్మేఖలాత్రయభూషితమ్ ॥౮॥

కుడ్యం ద్విహస్తవిస్తీర్ణం పఞ్చహస్తసముచ్ఛ్రితమ్ ।
శివాప్నిహోత్రశరణం కర్తవ్యమతిశోభనమ్ ॥౯॥

జగతీస్తమ్భపట్టాద్యం సప్తసంఖ్యం చ కల్పయేత్ ।
బన్ధయోగవినిర్ముక్తం తుల్యస్థానపదాన్తరమ్ ॥౧౦॥

ఐష్టకం కల్పయేద్యత్నాచ్ఛివాగ్న్యాయతనం మహత్ ।
చతుః ప్రేగీవకోపేతమేకప్రేగీవకేన వా ॥౧౧॥

సుధాప్రలిప్తం కర్తవ్యం పఞ్చాణ్డకవిభూషితమ్ ।
శివాగ్నిహోత్రశరణం చతురణ్డకసంయుతమ్ ॥౧౨॥

బహిస్తదేవ జగతీ త్రిహస్తా వా సుకుట్టిమా ।
తావదేవ చ విస్తీర్ణా మేఖలాదివిభూషితా ॥౧౩॥

కర్తవ్యా చాత్ర జగతీ తస్యాశ్చాధః సమన్తతః।
ద్విహస్తమాత్రవిస్తీర్ణా తదర్ధార్ధసముచ్ఛ్రితా॥౧౪॥

అన్యా వృత్తా ప్రకర్తవ్యా రుద్రవేదీ సుశోభనా।
దశహస్తప్రమాణా చ చతురఙ్గులముచ్ఛ్రితా॥౧౫॥

రుద్రమాతృగణానాం చ దిక్పతీనాం చ సర్వదా।
సర్వాగ్రపాకసంయుక్తం తాసు నిత్యబలిం హరేత్॥౧౬॥

వేద్యన్యా సర్వభూతానాం బహిః కార్యా ద్విహస్తికా।
వృషస్థానం చ కర్తవ్యం శివాలోకనసంముఖమ్॥౧౭॥

అగ్రార్ధసవితుర్వ్యోమ వృషః కార్యశ్చ పశ్చిమే।
వ్యోమ్నశ్చాధస్త్రిగర్భం స్యాత్ పితృతర్పణవేదికా॥౧౮॥

ప్రాకారాన్తర్బహిః కార్యం శ్రీమద్గోపురభూషితమ్।
పుష్పారామజలోపేతం ప్రాకారాన్తం చ కారయేత్॥౧౯॥

మృద్దారుజం తృణచ్ఛన్నం ప్రకుర్వీత శివాలయమ్।
భూమికాద్వయవిన్యాసాదుత్క్షిప్తం కల్పయేద్బుధః॥౨౦॥

శివదక్షిణతః కార్యం తద్భక్తైర్యోగ్యమాలయమ్।
శయ్యాసనసమాయుక్తం వాస్తువిద్యావినిర్మితమ్॥౨౧॥

ధ్వజసింహౌ వృషగజౌ చత్వారః శోభనాః స్మృతాః।
ధూమశ్వగర్దభధ్వాఙ్క్షాశ్చత్వారశ్చార్థనాశకాః॥౨౨॥

గృహస్యాయామవిస్తారం కృత్వా త్రిగుణమాదితః।
అష్టభిః శోధయేదాప్తైః శేషశ్చ గృహమాదిశేత్॥౨౩॥

ఇతి శాన్తిగృహం కృత్వా రుద్రాగ్నిం యః ప్రవర్తయేత్।
అప్యేకం దివసం భక్త్యా తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౨౪॥

కలత్రపుత్రమిత్రాద్యైః స భృత్యైః పరివారితః।
కులైకవింశదుత్తార్య శివలోకమవాప్నుయాత్॥౨౫॥

నీలోత్పలదలశ్యామాః పీనవృత్తపయోధరాః।
హేమవర్ణాః స్త్రియశ్చాన్యాః సున్దర్యః ప్రియదర్శనాః॥౨౬॥

తాభిః సార్ధం మహాభోగైర్విమానైః సార్వకామికైః।
ఇచ్ఛయా క్రీడతే తావద్యావదాభూతసంప్లవమ్॥౨౭॥

తతః కల్పాగ్నినా సార్ధం దహ్యమానం సువిహ్వలమ్।
దృష్ట్వా విరజ్యతే భూయో భవభోగమహార్ణవాత్॥౨౮॥

తతః సంపృచ్ఛతే రుద్రాంస్తత్రస్థాన్ జ్ఞానపారగాన్।
తేభ్యః ప్రాప్య శివజ్ఞానం శాన్తం నిర్వాణమాప్నుయాత్॥౨౯॥

అవిరక్తశ్చ భోగేభ్యః సప్త జన్మాని జాయతే।

పృథివ్యధిపతిః శ్రీమానిచ్ఛయా వా ద్విజోత్తమః ॥౩౦॥

సప్తమాజ్జన్మనశ్చాన్తే శివజ్ఞానమవాప్నుయాత్।
జ్ఞానాద్విరక్తః సంసారాచ్ఛుద్ధః ఖాన్యధితిష్ఠతి ॥౩౧॥

ఇత్యేతదఖిలం కార్యం ఫలముక్తం సమాసతః।
ఉత్సవే చ పునర్బ్రూమః ప్రత్యేకం ద్రవ్యజం ఫలమ్ ॥౩౨॥

సర్ధగుటికామేకాం లాక్షాం ప్రాణ్యఙ్గవర్జితామ్।
కర్పాసాస్థిప్రమాణాం చ హుత్వాగ్నౌ శృణుయాత్ ఫలమ్ ॥౩౩॥

యావత్సర్ధగుటికా శివాగ్నౌ సంఖ్యయా హుతా।
తావత్కోట్యస్తు వర్షాణి భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే ॥౩౪॥

ఏకాఙ్గులప్రమాణేన హుత్వాఽగ్నౌ చన్దనాహుతిమ్।
వర్షకోటిద్వయం భోగైర్దివ్యైః శివపురే వసేత్ ॥౩౫॥

యావత్కేసరసంఖ్యానం కుసుమస్యానలే హుతమ్।
తావద్యుగసహస్రాణి శివలోకే మహీయతే ॥౩౬॥

నాగకేసరపుష్పం తు కుఙ్కుమార్ధేన కీర్తితమ్।
యత్ఫలం చన్దనస్యోక్తముశీరస్య తదర్ధకమ్ ॥౩౭॥

యత్పుష్పధూపభక్ష్యాన్నదధిక్షీరఘృతాదిభిః।
పుణ్యలిఙ్గార్చనే ప్రోక్తం తద్ధోమస్య దశాధికమ్ ॥౩౮॥

హుత్వాఽగ్నౌ సమిధస్తిస్రః శివోమాస్కన్దనామభిః।
పశ్చాద్దద్యాత్తిలాన్నాని హోమయీత యథాక్రమమ్॥౩౯॥

పలాశాఙ్కురజారిష్టపాలాల్యః సమిధః శుభాః।
పృషదాజ్యప్లుతా హుత్వా శ్రుణు యత్ఫలమాప్నుయాత్॥౪౦॥

పలాశాఙ్కురసంఖ్యానాం యావదగ్నౌ హుతం భవేత్।
తావత్కల్పాన్మహాభోగైః శివలోకే మహీయతే॥౪౧॥

తల్లక్ష్యమధ్యసంభూతం హుత్వాగ్నౌ సమిధః శుభాః।
కల్పార్ధసంమితం కాలం భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే॥౪౨॥

శమీసమిత్ఫలం దేయమబ్దానపి చ లక్షకమ్।
శమ్యర్ధఫలవచ్చేషాః సమిధః క్షీరవృక్షజాః॥౪౩॥

తిలసంఖ్యాన్ తిలాన్ హుత్వా హ్యాజ్యాక్తా యావతీ భవేత్।
తావత్స వర్షలక్షాంస్తు భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే॥౪౪॥

యావత్సురౌషధీరజ్జస్తిలతుల్యఫలం స్మృతమ్।
ఇతరేభ్యస్తిలేభ్యశ్చ కృష్ణానాం ద్విగుణం ఫలమ్॥౪౫॥

లాజాక్షతాః సగోధూమా వర్షలక్షఫలప్రదాః।
దశసాహస్రికా జ్ఞేయాః శేషాః స్యుర్బీజజాతయః॥౪౬॥

పలాశేన్ధనజే వహ్నౌ హోమస్య ద్విగుణం ఫలమ్।
క్షీరవృక్షసమృద్ధేఽగ్నౌ ఫలం సార్ధాధికం భవేత్॥౪౭॥

అసమిద్ధే సధూమే చ హోమకర్మ నిరర్థకమ్।
అన్ధశ్చ జాయమానః స్యాద్దారిద్ర్యోపహతస్తథా॥౪౮॥

న చ కణ్టకిభిర్వృక్షైరగ్నిం ప్రజ్వాల్య హోమయేత్।
శుష్కైరన్నవైః ప్రశస్తైశ్చ కాష్ఠైరగ్నిం సమిన్ధయేత్॥౪౯॥

ఏవమాజ్యాహుతిం హుత్వా శివలోకమవాప్నుయాత్।
తత్ర కల్పశతం భోగాన్ భుఙ్క్తే దివ్యాన్ యథేప్సితాన్॥౫౦॥

స్రుచైకాహితమాత్రేణ వ్రతస్యాపూరితేన చ।
యాహుతిర్దీయతే వహ్నౌ సా పూర్ణాహుతిరుచ్యతే॥౫౧॥

ఏకాం పూర్ణాహుతిం హుత్వా శివేన శివభావితః।
సర్వకామమవాప్నోతి శివలోకే వ్యవస్థితః॥౫౨॥

అశేషకులజైః సార్ధం స భృత్యైః పరివారితః।
ఆభూతసంప్లవం యావద్భోగాన్ భుఙ్క్తే యథేప్సితాన్॥౫౩॥

తతశ్చ ప్రలయే ప్రాప్తే సంప్రాప్య జ్ఞానముత్తమమ్।
ప్రసాదాదీశ్వరస్యైవ ముచ్యతే భవసాగరాత్॥౫౪॥

శివపూర్ణాహుతిం వహ్నౌ పతన్తీం యః ప్రపశ్యతి।

సోఽపి పాపైర్నరః సర్వైర్ముక్తః శివపురం వ్రజేత్॥౫౫॥

శివాగ్నిధూమసంస్పృష్టా జీవాః సర్వే చరాచరాః।
తేఽపి పాపవినిర్ముక్తాః స్వర్గం యాన్తి న సంశయః॥౫౬॥

శివయజ్ఞమహావేద్యా జాయతే యే న సన్తి వా।
తేఽపి యాన్తి శివస్థానం జీవాః స్థావరజఙ్గమాః॥౫౭॥

పూర్ణాహుతిం ఘృతాభావే క్షీరతైలేన కల్పయేత్।
హోమయేదతసీతైలం తిలతైలం వినా నరః॥౫౮॥

సర్షపేఙ్గుదికాశామ్రకరఞ్జమధుకాక్షజమ్।
ప్రియఙ్గుబిల్వపైప్పల్యనాలికేరసముద్భవమ్॥౫౯॥

ఇత్యేవమాదికం తైలమాజ్యాభావే ప్రకల్పయేత్।
దుర్వయా బిల్వపత్రైర్వా సమిధః సంప్రకీర్తితాః॥౬౦॥

అన్నార్థం హోమయేత్ క్షీరం దధి మూలఫలాని వా।
తిలార్థం తణ్డులైః కుర్యాద్దర్భార్థం హరితైస్తృణైః॥౬౧॥

పరిధీనామభావేన శరైర్వంశైశ్వ కల్పయేత్।
ఇన్ధనానామభావేన దీపయేత్ తృణగోమయైః॥౬౨॥

గోమయానామభావేన మహత్యమ్బసి హోమయేత్।
అపామసంభవే హోమం భూమిభాగే మనోహరే॥౬౩॥

విప్రస్య దక్షిణే పాణావశ్వత్థే తదభావతః।
ఛాగస్య దక్షిణే కర్ణే కుశమూలే చ హోమయేత్॥౬౪॥

స్వాత్మాగ్నౌ హోమయేత్ ప్రాజ్ఞః సర్వాగ్నినామసంభవే।
అభావే న త్యజేత్ కర్మ కర్మయోగవిధౌ స్థితః॥౬౫॥

ఆపత్కాలేఽపి యః కుర్యాచ్ఛివాగ్నేర్మనసార్చనమ్।
స మోహకఞ్చుకం త్యక్త్వా పరాం శాన్తిమవాప్నుయాత్॥౬౬॥

ప్రాణాగ్నిహోత్రం కుర్వన్తి పరమం శివయోగినః।
బాహ్యకర్మవినిర్ముక్తా జ్ఞానధ్యానసమాకులాః॥౬౭॥

ఇతి శివోపనిషది శాన్తిగృహాగ్నికార్యాధ్యాయశ్చతుర్థః

పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథాగ్నేయం మహాస్నానమలక్ష్మీమలనాశనమ్।
సర్వపాపహరం దివ్యం తపః శ్రీకీర్తివర్ధనమ్॥౧॥

అగ్నిరూపేణ రుద్రేణ స్వతేజః పరమం బలమ్।
భూతిరూపం సముద్గీర్ణం విశుద్ధం దురితాపహమ్॥౨॥

యక్షరక్షః పిశాచానాం ధ్వంసనం మన్త్రసత్కృతమ్।

రక్షార్థం బాలరూపాణాం సూతికానాం గృహేషు చ ॥౩॥

యశ్చ భుఙ్క్తే ద్విజః కృత్వాన్నస్య వా పరిధిత్రయమ్।
అపి శూద్రస్య పఙ్క్తిస్థః పఙ్క్తిదోషైర్న లిప్యతే॥౪॥

ఆహారమర్ధభుక్తం చ కీటకేశాదిదూషితమ్।
తావన్మాత్రం సముద్ధృత్య భూతిస్పృష్టం విశుద్ధ్యతి॥౫॥

ఆరణ్యం గోమయకృతం కరీషం వా ప్రశస్యతే।
శర్కరాపాంసునిర్ముక్తమభావే కాష్ఠభస్మనా॥౬॥

స్వగృహాశ్రమవల్లీభ్యః కులాలాలయభస్మనా।
గోమయేషు చ దగ్ధేషు హీష్టకాని చ యేషు చ॥౭॥

సర్వత్ర విద్యతే భస్మ దుఃఖాపార్జనరక్షణమ్।
శఙ్ఖకున్దేన్దువర్ణాభమాదద్యాజ్జన్తువర్జితమ్॥౮॥

భస్మానీయ ప్రయత్నేన తద్రక్షేద్యత్నవాంస్తథా।
మార్జారమూషికాద్యైశ్చ నోపహన్యేత తద్యథా॥౯॥

పఞ్చదోషవినిర్ముక్తం గుణపఞ్చకసంయుతమ్।
శివైకాదశికాజప్తం శివభస్మ ప్రకీర్తితమ్॥౧౦॥

జాతికారుకవాక్కాయస్థానదుష్టం చ పఞ్చమమ్।
పాపఘ్నం శాఙ్కరం రక్షాపవిత్రం యోగదం గుణాః॥౧౧॥

శివవ్రతస్య శాన్తస్య భాసకత్వాచ్ఛుభస్య చ।
భక్షణాత్ సర్వపాపానాం భస్మేతి పరికీర్తితమ్॥౧౨॥

భస్మస్నానం శివస్నానం వారుణాదధికం స్మృతమ్।
జన్తుశైవాలనిర్ముక్తమాగ్నేయం పఙ్కవర్జితమ్॥౧౩॥

అపవిత్రం భవేత్తోయం నిశి పూర్వమనాహృతమ్।
నదీతడాగవాపీషు గిరిప్రస్రవణేషు చ॥౧౪॥

స్నానం సాధారణం ప్రోక్తం వారుణం సర్వదేహినామ్।
అసాధారణమేవోక్తం భస్మస్నానం ద్విజన్మనామ్॥౧౫॥

త్రికాలం వారుణస్నానాదనారోగ్యం ప్రజాయతే।
ఆగ్నేయం రోగశమనమేతస్మాత్ సార్వకామికమ్॥౧౬॥

సన్ధ్యాత్రయేఽర్ధరాత్రే చ భుక్త్వా చాన్నవిరేచనే।
శివయోగ్యాచరేత్ స్నానముచ్చారాదిక్రియాసు చ॥౧౭॥

భస్మాస్తృతే మహీభాగే సమే జన్తువివర్జితే।
ధ్యాయమానః శివం యోగీ రజన్యన్తం శయీత చ॥౧౮॥

ఏకరాత్రోషితస్యాపి యా గతిర్భస్మశాయినః।
న సా శక్యా గృహస్థేన ప్రాప్తుం యజ్ఞశతైరపి॥౧౯॥

గృహస్థస్త్రయాయుషోఙ్కారైః స్నానం కుర్యాత్ త్రిపుణ్డ్రకైః।
యతిః సార్వాఙ్గికం స్నానమాపాదతలమస్తకాత్॥౨౦॥

శివభక్తస్త్రిధా వేద్యాం భస్మస్నానఫలం లభేత్।
హృది మూర్ధ్ని లలాటే చ శూద్రః శివగృహాశ్రమీ॥౨౧॥

గణాః ప్రవ్రజితాః శాన్తా భూతిమాలభ్య పఞ్చధా।
శిరోలలాటే హృద్బాహ్వోర్భస్మస్నానఫలం లభేత్॥౨౨॥

సంవత్సరం తదర్ధం వా చతుర్దశ్యష్టమీషు చ।
యః కుర్యాద్భస్మనా స్నానం తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౨౩॥

శివభస్మని యావన్తః సమేతాః పరమాణవః।
తావద్వర్షసహస్రాణి శివలోకే మహీయతే॥౨౪॥

ఏకవింశకులోపేత: పత్నీపుత్రాదిసంయుతః।
మిత్రస్వజనభృత్యైశ్చ సమస్తైః పరివారితః॥౨౫॥

తత్ర భుక్త్వా మహాభోగానిచ్ఛయా సార్వకామికాన్।
జ్ఞానయోగం సమాసాద్య ప్రలయే ముక్తిమాప్నుయాత్॥౨౬॥

భస్మ భస్మాన్తికం యేన గృహీతం నైష్ఠికవ్రతమ్।
అనేన వై స దేహేన రుద్రశ్చజక్రమతే క్షితౌ॥౨౭॥

భస్మస్నానరతం శాన్తం యే నమన్తి దినే దినే।

తే సర్వపాపనిర్ముక్తా నరా యాన్తి శివం పురమ్ ॥౨౮॥

ఇత్యేతత్పరమం స్నానమాగ్నేయం శివనిర్మితమ్।
త్రిసన్ధ్యమాచరేన్నిత్యం జాపీ యోగమవాప్నుయాత్॥౨౯॥

భస్మానీయ ప్రదద్యాద్యః స్నానార్థం శివయోగినే।
కల్పం శివపురే భోగాన్ భుక్త్వాన్తే స్యాద్ద్విజోత్తమః॥౩౦॥

ఆగ్నేయం వారుణం మాన్త్రం వాయవ్యం త్వైన్ద్రపఞ్చమమ్।
మానసం శాన్తితోయం చ జ్ఞానస్నానం తథాష్టమమ్॥౩౧॥

ఆగ్నేయం రుద్రమన్త్రేణ భస్మస్నానమనుత్తమమ్।
అమ్బసా వారుణం స్నానం కార్యం వారుణమూర్తినా॥౩౨॥

మూర్ధానం పాణినాఽఽలభ్య శివైకాదశికాం జపేత్।
ధ్యాయమానః శివం శాన్తం మన్త్రస్నానం పరం స్మృతమ్॥౩౩॥

గవాం ఖురపుటోత్థాతపవనోద్ధూతరేణునా।
కార్యం వాయవ్యకం స్నానం మన్త్రేణ మరుదాత్మనా॥౩౪॥

వ్యభ్రేఽర్కే వర్షతి స్నానం కుర్యాదైన్ద్రీం దిశం స్థితః।
ఆకాశమూర్తిమన్త్రేణ తదైన్ద్రమితి కీర్తితమ్॥౩౫॥

ఉదకం పాణినా గృహ్య సర్వతీర్థాని సంస్మరేత్।
అభ్యుక్షయేచ్చిరస్తేన స్నానం మానసముచ్యతే॥౩౬॥

పృథివ్యాం యాని తీర్థాని సరాంస్యాయతనాని చ।
తేషు స్నాతస్య మత్పుణ్యం తత్పుణ్యం క్షాన్తివారిణా॥౩౭॥

న తథా శుధ్యతే తీర్థైస్తపోభిర్వా మహాధ్వరైః।
పురుషః సర్వదానైశ్చ యథా క్షాన్త్యా విశుధ్యతి॥౩౮॥

ఆక్రుష్టస్తాడితస్తస్మాదధిక్షిప్తస్తిరస్కృతః।
క్షమేదక్షమమానానాం స్వర్గమోక్షజిగీషయా॥౩౯॥

యైవ బ్రహ్మవిదాం ప్రాప్తిర్యైవ ప్రాప్తిస్తపస్వినామ్।
యైవ యోగాభియుక్తానాం గతిః సైవ క్షమావతామ్॥౪౦॥

జ్ఞానామలామ్బసా స్నాతః సర్వదైవ మునిః శుచిః।
నిర్మలస్సువిశుద్ధశ్చ విజ్ఞేయః సూర్యరశ్మివత్॥౪౧॥

మేధ్యామేధ్యరసం యద్వదపి వత్స వినా కరైః।
నైవ లిప్యతి తద్దోషైస్తద్వద్జ్ఞానీ సునిర్మలః॥౪౨॥

ఏషామేకతమే స్నాతః శుద్ధభావః శివం వ్రజేత్।
అశుద్ధభావః స్నాతోఽపి పూజయన్నాప్నుయాత్ ఫలమ్॥౪౩॥

జలం మన్త్రం దయా దానం సత్యమిన్ద్రియసంయమః।
జ్ఞానం భావాత్మశుద్ధిశ్చ శౌచమష్టవిధం శ్రుతమ్॥౪౪॥

అఙ్గుష్ఠతలమూలే చ బ్రాహ్మం తీర్థమవస్థితమ్।
తేనాచమ్య భవేచ్ఛుద్ధ: శివమన్త్రేణ భావితః॥౪౫॥

యదధః కన్యకాయాశ్చ తత్తీర్థం దైవముచ్యతే।
తీర్థం ప్రదేశినీమూలే పిత్ర్యం పితృవిధోదయమ్॥౪౬॥

మధ్యమాఙ్గులిమధ్యేన తీర్థమారిషముచ్యతే।
కరపుష్కరమధ్యే తు శివతీర్థం ప్రతిష్ఠితమ్॥౪౭॥

వామపాణితలే తీర్థమౌమం నామ ప్రకీర్తితమ్।
శివోమాతీర్థసంయోగాత్ కుర్యాత్ స్నానాభిషేచనమ్॥౪౮॥

దేవాన్ దైవేన తీర్థేన తర్పయేదకృతామ్బుసా।
ఉద్ధృత్య దక్షిణం పాణిముపవీతీ సదా బుధః॥౪౯॥

ప్రాచీనావీతినా కార్యం పితౄణాం తిలవారిణా।
తర్పణం సర్వభూతానామారిషేణ నివీతినా॥౫౦॥

సవ్యస్కన్ధే యదా సూత్రముపవీత్యుచ్యతే తదా।
ప్రాచీనావీత్యసవ్యేన నివీతీ కణ్ఠసంస్థితే॥౫౧॥

పితౄణాం తర్పణం కృత్వా సూర్యాయార్ఘ్యం ప్రకల్పయేత్।
ఉపస్థాయ తతః సూర్యం యజేచ్ఛివమనన్తరమ్॥౫౨॥

ఇతి శివోపనిషది శివభస్మస్నానాధ్యాయ: పఞ్చమః

షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ భక్త్యా శివం పూజ్య నైవేద్యముపకల్పయేత్।
యదన్నమాత్మనాఽశ్నీయాత్తస్యాగ్రే వినివేదయేత్॥౧॥

యః కృత్వా భక్ష్యభోజ్యాని యత్నేన వినివేదయేత్।
శివాయ స శివే లోకే కల్పకోటిం ప్రమోదతే॥౨॥

యః పక్వం శ్రీఫలం దద్యాచ్ఛివాయ వినివేదయేత్।
గురోర్వా హోమయేద్వాపి తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౩॥

శ్రీమద్భిః స మహాయానైర్భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే।
వర్షాణామయుతం సాగ్రం తదన్తే శ్రీపతిర్భవేత్॥౪॥

కపిత్థమేకం యః పక్వమీశ్వరాయ నివేదయేత్।
వర్షలక్షం మహాభోగైః శివలోకే మహీయతే॥౫॥

ఏకమామ్రఫలం పక్వం యః శంభోర్వినివేదయేత।
వర్షాణామయుతం భోగైః క్రీడతే స శివే పురే॥౬॥

ఏకం వటఫలం పక్వం యః శివాయ నివేదయేత్।
వర్షలక్షం మహాభోగైః శివలోకే మహీయతే॥౭॥

యః పక్కం దాడిమమం చైకం దద్యాద్వికసితం నవమ్।
శివాయ గురవే వాపి తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౮॥

యావత్తద్వీజసంఖ్యానం శోభనం పరికీర్తితమ్।
తావదష్టాయుతాన్యుచ్చైః శివలోకే మహీయతే॥౯॥

ద్రాక్షాఫలాని పక్వాని యః శివాయ నివేదయేత్।
భక్త్యా వా శివయోగిభ్యస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౧౦॥

యావత్తత్ఫలసంఖ్యానముభయోర్వినివేదితమ్।
తావద్యుగసహస్రాణి రుద్రలోకే మహీయతే॥౧౧॥

ద్రాక్షాఫలేషు యత్పుణ్యం తత్ఖర్జూరఫలేషు చ।
తదేవ రాజవృక్షేషు పారావతఫలేషు చ॥౧౨॥

యో నారఙ్గఫలం పక్కం వినివేద్య మహేశ్వరే।
అష్టలక్షం మహాభోగైః క్రీడతే స శివే పురే॥౧౩॥

బీజపూరేషు తస్యార్ధం తదర్ధం లికుచేషు చ।
జమ్బూఫలేషు యత్పుణ్యం తత్పుణ్యం తిన్దుకేషు చ॥౧౪॥

పనసం నారికేలం వా శివాయ వినివేదయేత్।
వర్షలక్షం మహాభోగైః శివలోకే మహీయతే॥౧౫॥

పురుషం చ ప్రియాలం చ మధూకకుసుమాని చ।

జమ్బూఫలాని పక్వాని వైకఙ్కతఫలాని చ ॥౧౬॥

నివేద్య భక్త్యా శర్వాయ ప్రత్యేకం తు ఫలే ఫలే।
దశవర్షసహస్రాణి రుద్రలోకే మహీయతే॥౧౭॥

క్షీరికాయాః ఫలం పక్వం యః శివాయ నివేదయేత్।
వర్షలక్షం మహాభోగైర్మోదతే స శివే పురే॥౧౮॥

వాలుకాత్రపుసాదీని యః ఫలాని నివేదయేత్।
శివాయ గురవే వాపి పక్కం చ కరమర్దకమ్॥౧౯॥

దశవర్షసహస్రాణి రుద్రలోకే మహీయతే।
బదరాణి సుపక్కాని తిన్తిడీకఫలాని చ॥౨౦॥

దర్శనీయాని పక్కాని హ్యామలక్యాః ఫలాని చ।
ఏవమాదీని చాన్యాని శాకమూలఫలాని చ॥౨౧॥

నివేదయీత శర్వాయ శృణు యత్ఫలమాప్నుయాత్।
ఏకైకస్మిన్ ఫలే భోగాన్ ప్రాప్నుయాదనుపూర్వశః॥౨౨॥

పఞ్చవర్షసహస్రాణి రుద్రలోకే మహీయతే।
గోధూమచణకాద్యాని సుకృతం సక్తుభర్జితమ్॥౨౩॥

నివేదయీత శర్వాయ తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
యావత్తద్ద్విజసంఖ్యానం శుభం భ్రష్టం నివేదయేత్॥౨౪॥

తావద్వర్షసహస్రాణి రుద్రలోకే మహీయతే।
యః పక్వానీక్షుదణ్డాని శివాయ వినివేదయేత్॥౨౫॥

గురవే వాపి తద్భక్త్యా తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
ఇక్షుపర్వాని చైకైకం వర్షలోకం ప్రమోదతే॥౨౬॥

సాకం శివపురే భోగైః పౌణ్డ్రం పఞ్చగుణం ఫలమ్।
నివేద్య పరమేశాయ శుక్తిమాత్రరసస్య తు॥౨౭॥

వర్షకోటిం మహాభోగైః శివలోకే మహీయతే।
నివేద్య ఫాణితం శుద్ధం శివాయ గురవేఽపి వా॥౨౮॥

రసాత్ సహస్రగుణితం ఫలం ప్రాప్నోతి మానవః।
గుడస్య పలమేకం యః శివాయ వినివేదయేత్॥౨౯॥

అబ్దకోటిం శివే లోకే మహాభోగైః ప్రమోదతే।
ఖణ్డస్య పలనైవేద్యం గుడాచ్ఛతగుణం ఫలమ్॥౩౦॥

ఖణ్డాత్ సహస్రగుణితం శర్కరాయా నివేదనే।
మత్సండికాం మహాశుద్ధాం శర్కరాయ నివేదయేత్॥౩౧॥

కల్పకోటిం నరః సాగ్రం శివలోకే మహీయతే।
పరిశుద్ధం భృష్టమాజ్యం సిద్ధం చైవ సుసంస్కృతమ్॥౩౨॥

మాంసం నివేద్య శర్వాయ శృణు యత్ఫలమాప్నుయాత్।
అశేషఫలదానేన యత్పుణ్యం పరికీర్తితమ్॥౩౩॥

తత్పుణ్యం ప్రాప్నుయాత్ సర్వే మహాదాననివేదనే।
పనసాని చ దివ్యాని స్వాదూని సురభీణి చ॥౩౪॥

నివేదయేత్తు శర్వాయ తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
కల్పకోటిం నరః సాగ్రం శివలోకే వ్యవస్థితః॥౩౫॥

పిబన్ శివామృతం దివ్యం మహాభోగైః ప్రమోదతే।
దినే దినే చ యస్త్వాపం వస్త్రపూతం సమాచరేత్॥౩౬॥

సుఖాయ శివభక్తేభ్యస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
మహాసరాంసి యః కుర్యాద్భవేత్ పుణ్యం శివాగ్రతః॥౩౭॥

తత్పుణ్యం సకలం ప్రాప్య శివలోకే మహీయతే।
యదిష్టమాత్మనః కిఞ్చిదన్నపానఫలాదికమ్॥౩౮॥

తత్తచ్ఛివాయ దేయం స్యాదుత్తమం భోగమిచ్ఛతా।
న శివః పరిపూర్ణత్వాత్ కిఞ్చిదశ్నాతి కస్యచిత్॥౩౯॥

కిన్త్వీశ్వరనిభం కృత్వా సర్వమాత్మని దీయతే।
న రోహతి యథా బీజం స్వస్థమాశ్రయవర్జితమ్॥౪౦॥

పుణ్యబీజం తథా సూక్ష్మం నిష్ఫలం స్యాన్నిరాశ్రయమ్।

సుక్షేత్రేషు యథా బీజముప్తం భవతి సత్ఫలమ్॥౪౧॥

అల్పమప్యక్షయం తద్వత్ పుణ్యం శివసమాశ్రయాత్।
తస్మాదీశ్వరముద్ధిశ్య యద్యదాత్మని రోచతే॥౪౨॥

తత్తదీశ్వరభక్తేభ్యః ప్రదాతవ్యం ఫలార్థినా।
యః శివాయ గురోర్వాపి రచయేన్మణిభూమికమ్॥౪౩॥

నైవేద్యం భోజనార్థే యః పత్రైః పుష్పైశ్చ శోభనమ్।
యావత్తత్పత్రపుష్పాణాం పరిసంఖ్యా విధీయతే॥౪౪॥

తావద్వర్షసహస్రాణి సురలోకే మహీయతే।
పలాశకదలీపద్మపత్రాణి చ విశేషతః॥౪౫॥

దత్వా శివాయ గురవే శృణు యత్ఫలమాప్నుయాత్।
యావత్తత్పత్రసంఖ్యానమీశ్వరాయ నివేదితమ్॥౪౬॥

తావదబ్దాయుతానాం స లోకే భోగానవాప్నుయాత్।
యావత్తామ్బూలపత్రాణి పూగాంశ్చ వినివేదయేత్॥౪౭॥

తావన్తి వర్షాలక్షాణి శివలోకే మహీయతే।
యచ్చుద్ధం శఙ్ఖచూర్ణే వా గురవే వినివేదయేత్॥౪౮॥

తామ్బూలయోగసిద్ధ్యర్థం తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
యావత్తామ్బూలపత్రాణి చూర్ణమానేన భక్షయేత్॥౪౯॥

తావద్వర్షసహస్రాణి రుద్రలోకే మహీయతే।
జాతీఫలం సకఙ్కోలం లతాకస్తూరికోత్పలమ్॥౫౦॥

ఇత్యేతాని సుగన్ధీని ఫలాని వినివేదయేత్।
ఫలే ఫలే మహాభోగైర్వర్షలక్షం తు యత్నతః॥౫౧॥

కామికేన విమానేన క్రీడతే స శివే పురే।
త్రుటిమాత్రప్రమాణేన కర్పూరస్య శివే గురౌ॥౫౨॥

వర్షకోటిం మహాభోగైః శివలోకే మహీయతే।
పూగతామ్బూలపత్రాణామాధారం యో నివేదయేత్॥౫౩॥

వర్షకోట్యష్టకం భోగైః శివలోకే మహీయతే।
యశ్చార్ఘాధారసత్పాత్రం కస్యాపి వినివేదయేత్॥౫౪॥

మోదతే స శివే లోకే వర్షకోటీశ్చతుర్దశ।
మృత్కాష్ఠవంశఖణ్డాని యః ప్రదద్యాచ్ఛివాశ్రమే॥౫౫॥

ప్రాప్నుయాద్విపులాన్ భోగాన్ దివ్యాఞ్ఛివపురే నరః।
మాణిక్యం కలశం పాత్రీం స్థాల్యాదీన్ భాణ్డసంపుటాన్॥౫౬॥

దత్వా శివాగ్రజస్తేభ్యః శివలోకే మహీయతే।
తోయాధారపిధానాని మృద్వస్త్రతరుజాని వా॥౫౭॥

వంశాలావుసముత్థాని దత్వాప్నోతి శివం పురమ్।
పఞ్చసంమార్జనీతోయం గోమయాఞ్జనకర్పటాన్॥౫౮॥

మృత్కుమ్భపీఠికాం దద్యాద్భోగాఞ్ఛివపురే లభేత్।
యః పుష్పధూపగన్ధానాం దధిక్షీరఘృతామ్భసామ్॥౫౯॥

దద్యాదాధారపాత్రాణి శివలోకం స గచ్ఛతి।
వంశతాలాదిసంభూతం పుష్పాధారకరణ్డకమ్॥౬౦॥

ఇత్యేవమాద్యన్ యో దద్యాచ్ఛివలోకమవాప్నుయాత్।
యః స్రుక్స్రువాదిపాత్రాణి హోమార్థం వినివేదయేత్॥౬౧॥

వర్షకోటిం మహాభోగైః శివలోకే మహీయతే।
యః సర్వధాతుసంయుక్తం దద్యాల్లవణపర్వతమ్॥౬౨॥

శివాయ గురవే వాపి తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
కల్పకోటిసహస్రాణి కల్పకోటిశతాని చ॥౬౩॥

స గోత్రభృత్యసంయుక్తో వసేచ్ఛివపురే నరః।
విమానయానైః శ్రీమద్భిః సర్వకామసమన్వితైః॥౬౪॥

భోగాన్ భుక్త్వా తు విపులాంస్తదన్తే స మహీపతిః।
మనఃశిలాం హరీతాలం రాజపట్టం చ హిఙ్గులమ్॥౬౫॥

గైరికం మణిదన్తం చ హేమతోయం తథాష్టమమ్।

యశ్చ తం పర్వతవరం శాలితణ్డులకల్పితమ్ ॥౬౬॥

శివాయ గురవే వాపి తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
కల్పకోటిశతం సాగ్రం భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే ॥౬౭॥

యః సర్వధాన్యశిఖరైరుపేతం యవపర్వతమ్।
ఘృతతైలనదీయుక్తం తస్య పుణ్యఫలం శృణు ॥౬౮॥

కల్పకోటిశతం సాగ్రం భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే।
సమస్తకులజైః సార్ధం తస్యాన్తే స మహీపతిః ॥౬౯॥

తిలంధేనుం ప్రదద్యాద్యః కృత్వా కృష్ణాజినే నరః।
కపిలాయాః ప్రదానస్య యత్ఫలం తదవాప్నుయాత్ ॥౭౦॥

ఘృతధేనుం నరః కృత్వా కాంస్యపాత్రే సకాఞ్చనామ్।
నివేద్య గోప్రదానస్య సమగ్రం ఫలమాప్నుయాత్ ॥౭౧॥

ద్వీపిచర్మణి యః స్థాప్య ప్రదద్యాల్లవణాఢకమ్।
అశేషరసదానస్య యత్పుణ్యం తదవాప్నుయాత్ ॥౭౨॥

మరిచాఢేన కుర్వీత మారీచం నామ పర్వతమ్।
దద్యాద్యజ్జీరకం పూర్వమాగ్నేయం హిగుముత్తమమ్ ॥౭౩॥

దక్షిణే గుడశుణ్ఠీం చ నైర్ఋతే నాగకేసరమ్।
పిప్పలీం పశ్చిమే దద్యాద్వాయవ్యే కృష్ణజీరకమ్ ॥౭౪॥

కౌబేర్యామజమోదం చ త్వగేలాశ్చేశదైవతే।
కుస్తుమ్బర్యాః ప్రదేయాః స్యుర్బహిః ప్రాకారతః స్థితాః॥౭౫॥

కకుభామన్తరాలేషు సమన్తాత్ సైన్ధవం న్యసేత్।
సపుష్పాక్షతతోయేన శివాయ వినివేదయేత్॥౭౬॥

యావత్తద్దీపసంఖ్యానం సర్వమేకత్ర పర్వతే।
తావద్వర్షశతాదూర్ధ్వే భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే॥౭౭॥

కూశ్మాణ్డం మధ్యతః స్థాప్య కాలిఙ్గం పూర్వతో న్యసేత్।
దక్షిణే క్షీరతుమ్బీం తు వృన్తాకం పశ్చిమే న్యసేత్॥౭౮॥

పటీసాన్యుత్తరే స్థాప్య కర్కటీమీశదైవతే।
న్యసేద్గజపటోలాంశ్చ మధురాన్ వహ్నిదైవతే॥౭౯॥

కారవేల్లాంశ్చ నైర్ఋత్యాం వాయవ్యాం నిమ్బకం ఫలమ్।
ఉచ్చావచాని చాన్యాని ఫలాని స్థాపయేద్బహిః॥౮౦॥

అభ్యర్చ్య పుష్పధూపైశ్చ సమన్తాత్ ఫలపర్వతమ్।
శివాయ గురవే వాపి ప్రణిపత్య నివేదయేత్॥౮౧॥

యావత్తత్ఫలసంఖ్యానం తద్దీపానాం చ మధ్యతః।
తావద్వర్షసహస్రాణి రుద్రలోకే మహీయతే॥౮౨॥

మూలకం మధ్యతః స్థాప్య తత్పూర్వే వాలమూలకమ్।
ఆగ్నేయ్యాం వాస్తుకం స్థాప్య యామ్యాయాం క్షారవాస్తుకమ్॥౮౩॥

పాలక్యం నైర్ఋతే స్థాప్య సుముఖం పశ్చిమే న్యసేత్।
కుహద్రకం చ వాయవ్యాముత్తరే వాపి తాలికీమ్॥౮౪॥

కుసుమ్భశాకమైశాన్యాం సర్వశాకాని తద్బహిః।
పూర్వక్రమేణ విన్యస్య శివాయ వినివేదయేత్॥౮౫॥

యావత్తన్మూలనాలానాం పత్రసంఖ్యా చ కీర్తితా।
తావద్వర్షసహస్రాణి రుద్రలోకే మహీయతే॥౮౬॥

దత్వా లభేన్మహాభోగాన్ గుగ్గుల్వాద్రేః పలద్వయమ్।
వర్షకోటిద్వయం స్వర్గే ద్విగుణం గుడమిశ్రితైః॥౮౭॥

గుడార్ద్రకం సలవణమామ్రమంజరిసంయుతమ్।
నివేద్య గురవే భక్త్యా సౌభాగ్యం పరమం లభేత్॥౮౮॥

హస్తారోప్యేణ వా కృత్వా మహారత్నాన్వితాం మహీమ్।
నివేదయిత్వా శర్వాయ శివతుల్యః ప్రజాయతే॥౮౯॥

వజ్రేన్ద్రనీలవైడూర్యపద్మరాగం సమౌక్తికమ్।
కీటపక్షం సువర్ణం చ మహారత్నాని సప్త వై॥౯౦॥

యశ్చ సింహాసనం దద్యాన్మహారత్నాన్వితం నృపః।

క్షుద్రరత్నైశ్చ వివిధైస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు ॥౯౧॥

కులత్రింశకసంయుక్తః సాన్తఃపురపరిచ్ఛదః।
సమస్తభృత్యసంయుక్తః శివలోకే మహీయతే॥౯౨॥

తత్ర భుక్త్వా మహాభోగాన్ శివతుల్యపరాక్రమః।
ఆమహాప్రలయం యావత్తదన్తే ముక్తిమాప్నుయాత్॥౯౩॥

యది చేద్రాజ్యమాకాఙ్క్షేత్తతః సర్వసమాహితః।
సప్తద్వీపసముద్రాయాః క్షితేరధిపతిర్భవేత్॥౯౪॥

జన్మకోటిసహస్రాణి జన్మకోటిశతాని చ।
రాజ్యం కృత్వా తతశ్చాన్తే పునః శివపురం వ్రజేత్॥౯౫॥

ఏతదేవ ఫలం జ్ఞేయం మకుటాభరణాదిషు।
రత్నాసనప్రదానేన పాదుకే వినివేదయేత్॥౯౬॥

దద్యాద్యః కేవలం వజ్రం శుద్ధం గోధూమమాత్రకమ్।
శివాయ స శివే లోకే తిష్ఠేదాప్రలయం సుఖీ॥౯౭॥

ఇన్ద్రనీలప్రదానేన స వైడూర్యప్రదానతః।
మోదతే వివిధైర్భోగైః కల్పకోటిం శివే పురే॥౯౮॥

మసూరమాత్రమపి యః పద్మరాగం సుశోభనమ్।
నివేదయిత్వా శర్వాయ మోదతే కాలమక్షయమ్॥౯౯॥

నివేద్య మౌక్తికం స్వచ్ఛమేకభాగైకమాత్రకమ్।
భోగైః శివపురే దివ్యైః కల్పకోటిం ప్రమోదతే॥౧౦౦॥

కీటపక్షం మహాశుద్ధం నివేద్య యవమాత్రకమ్।
శివాయాద్యః శివే లోకే మోదతే కాలమక్షయమ్॥౧౦౧॥

హేమ్నా కృత్వా చ యః పుష్పమపి మాషకమాత్రకమ్।
నివేదయిత్వా శర్వాయ వర్షకోటిం వసేద్దివి॥౧౦౨॥

క్షుద్రరత్నాని యో దద్యాద్ధేమ్ని బద్ధాని శమ్భవే।
మోదతే స శివే లోకే కల్పకోట్యయుతం నరః॥౧౦౩॥

యథా యథా మహారత్నం శోభనం చ యథా యథా।
తథా తథా మహత్పుణ్యం జ్ఞేయం తచ్ఛివదానతః॥౧౦౪॥

భూమిభాగే సవిస్తీర్ణే జమ్బూద్వీపం ప్రకల్పయేత్।
అష్టావరణసంయుక్తం నగేన్ద్రాష్టకభూషితమ్॥౧౦౫॥

తన్మధ్యే కారయేద్దివ్యం మేరుప్రాసాదముత్తమమ్।
అనేకశిఖరాకీర్ణమశేషామరసంయుతమ్॥౧౦౬॥

బహిః సువర్ణనిచితం సర్వరత్నోపశోభితమ్।
చతుః ప్రగ్రీవకోపేతం చక్షుర్లిఙ్గసమాయుతమ్॥౧౦౭॥

చతుర్దిక్షు వనోపేతం చతుర్భిః సంయుతైః శరైః।
చతుర్ణీ పురయుక్తేన ప్రాకారేణ చ సంయుతమ్॥౧౦౮॥

మేరుప్రాసాదమిత్యేవం హేమరత్నవిభూషితమ్।
యః కారయేద్వనోపేతం సోఽనన్తఫలమాప్నుయాత్॥౧౦౯॥

భూమ్యమ్బుః పరమాణూనాం యథా సఙ్ఖ్యా న విద్యతే।
శివాయతనపుణ్యస్య తథా సఙ్ఖ్యా న విద్యతే॥౧౧౦॥

కులత్రింశకసంయుక్తః సర్వభృత్యసమన్వితః।
కలత్రపుత్రమిత్రైశ్చ సర్వస్వజనసంయుతః॥౧౧౧॥

ఆశ్రితోపాశ్రితైః సర్వైరశేషగణసంయుతః।
యథా శివస్తథైవాయం శర్వలోకే స పూజ్యతే॥౧౧౨॥

న చ మానుష్యకం లోకమాగచ్ఛేత్ కృపణం పునః
సర్వజ్ఞః పరిపూర్ణశ్చ ముక్తః స్వాత్మని తిష్ఠతి॥౧౧౩॥

యః శివాయ వనం కృత్వా ముదాబ్దసలిలోత్థితమ్।
తద్దణ్డకోపశోభం చ హస్తే కుర్వీత సర్వదా॥౧౧౪॥

శోభయేద్భూతనాథం వా చన్ద్రశాలాం క్వచిత్ క్వచిత్।
వేదీం వాథాభ్యపద్యన్త ప్రోన్నతాః స్తమ్భపఙ్క్తయః॥౧౧౫॥

శాతకుమ్భమయీం వాపి సర్వలక్షణసంయుతామ్।

ఈశ్వరప్రతిమాం సౌమ్యాం కారయేత్ పురుషోచ్ఛ్రితామ్ ॥౧౧౬॥

త్రిశూలసవ్యహస్తాం చ వరదాభయదాయికామ్।
సవ్యహస్తాక్షమాలాం చ జటాకుసుమభూషితామ్ ॥౧౧౭॥

పద్మసింహాసనాసీనాం వృషస్థాం వా సముచ్ఛ్రితామ్।
విమానస్థాం రథస్థాం వా వేదిస్థాం వా ప్రభాన్వితామ్ ॥౧౧౮॥

సౌమ్యవక్త్రాం కరాలాం వా మహాభైరవరూపిణీమ్।
అత్యుచ్ఛ్రితాం సువిస్తీర్ణో నృత్యస్థాం యోగసంస్థితామ్ ॥౧౧౯॥

కుర్యాదసంభవే హేమ్నస్తారేణ విమలేన చ।
ఆరకూటమయీం వాపి తామ్రమృచ్ఛైలదారుజామ్ ॥౧౨౦॥

అశేషకైః సరూపైశ్చ వర్ణకైర్వా పటే లిఖేత్।
కుడ్యే వా ఫలకే వాపి భక్త్యా విత్తానుసారతః ॥౧౨౧॥

ఏకాం సపరివారాం వా పార్వతీం గణసంయుతామ్।
ప్రతీహారసమోపేతాం కుర్యాదేవావికల్పతః ॥౧౨౨॥

పీఠం వా కారయేద్రౌప్యం తామ్రం పిత్తలసంభవమ్।
చతుర్ముఖైకవక్త్రం వా బహిః కాఞ్చనసంస్కృతమ్ ॥౧౨౩॥

పృథక్పృథగనేకాని కారయిత్వా ముఖాని తు।
సౌమ్యభైరవరూపాణి శివస్య బహురూపిణః ॥౧౨౪॥

నానాభరణయుక్తాని హేమరౌప్యకృతాని చ।
శివస్య రథయాత్రాయాం తాని లోకస్య దర్శయేత్॥౧౨౫॥

ఉక్తాని యాని పుణ్యాని సఙ్క్షేపేణ పృథక్ పృథక్।
కృత్వైకేన మమైతేషామక్షయం ఫలమాప్నుయాత్॥౧౨౬॥

మాతుః పితుః సహోపాయైర్దశభిర్దశభిః కులైః।
కలత్రపుత్రమిత్రాద్యైర్భృత్యైర్యుక్తః స బాన్ధవైః॥౧౨౭॥

అయుతేన విమానానాం సర్వకామయుతేన చ।
భుఙ్క్తే స్వయం మహాభోగానన్తే ముక్తిమవాప్నుయాత్॥౧౨౮॥

మణ్డపస్తమ్భపర్యన్తే కీలయేద్దర్పణాన్వితమ్।
అభిషిచ్య జనా యస్మిన్ పూజాం కుర్వన్తి బిల్వకైః॥౧౨౯॥

కాలకాలాకృతిం కృత్వా కీలయేద్య: శివాశ్రమే।
సర్వలోకోపకారాయ పూజయేచ్చ దినే దినే॥౧౩౦॥

ధూపవేలాప్రమాణార్థం కల్పయేద్యః శివాశ్రమే।
క్షరన్తీం పూర్యమాణాం వా సదాఽఽయామే ఘటీం నృపః॥౧౩౧॥

ఏషామేకతమం పుణ్యం కృత్వా పాపవివర్జితః।
శివలోకం నరః ప్రాప్య సర్వజ్ఞః స సుఖీ భవేత్॥౧౩౨॥

రథయాత్రాం ప్రవక్ష్యామి శివస్య పరమాత్మనః।
సర్వలోకహితార్థాయ మహాశిల్పివినిర్మితామ్॥౧౩౩॥

రథమధ్యే సమావేశ్య యథా యష్టిం తు కీలయేత్।
యష్టేర్మధ్యే స్థితం కార్యం విమానమతిశోభితమ్॥౧౩౪॥

పఞ్చభౌమం త్రిభౌమం వా దృఢవంశప్రకల్పితమ్।
వర్మణా సునిబద్ధం చ రజ్జుభిశ్చ సుసంయుతమ్॥౧౩౫॥

పఞ్చశాలాణ్డకైర్యుక్తం నానాభక్తిసమన్వితమ్।
చిత్రవర్ణపరిచ్ఛన్నం పటైర్వా వర్ణకాన్వితైః॥౧౩౬॥

లమ్బకైః సూత్రదామ్నా చ ఘణ్టాచామరభూషితమ్।
బుద్బుదైరర్ధచన్ద్రైశ్చ దర్పణైశ్చ సముజ్జ్వలమ్॥౧౩౭॥

కదల్యర్ధధ్వజైర్యుక్తం మహాచ్ఛత్రం మహాధ్వజమ్।
పుష్పమాలాపరిక్షిప్తం సర్వశోభాసమన్వితమ్॥౧౩౮॥

మహారథవిమానేఽస్మిన్ స్థాపయేద్గణసంయుతమ్।
ఈశ్వరప్రతిమాం హేమ్ని ప్రథమే పురమణ్డపే॥౧౩౯॥

ముఖత్రయం చ బధ్నీయాద్బహిః కుర్యాత్తథాశ్రితమ్।
పురే పురే బహిర్దిక్షు గృహకేషు సమాశ్రితమ్॥౧౪౦॥

చతుష్కం శివవక్త్రాణాం సంస్థాప్య ప్రతిపూజయేత్।

దినత్రయం ప్రకుర్వీత స్నానమర్చనభోజనమ్ ॥౧౪౧॥

నృత్యక్రీడాప్రయోగేణ గేయమఙ్గలపాఠకైః।
మహావాదిత్రనిర్ఘోషైః పౌషపూర్ణిమపర్వణి ॥౧౪౨॥

భ్రామయేద్రాజమార్గేణ చతుర్థేఽహని తద్రథమ్।
తతః స్వస్థానమానీయ తచ్ఛేషమపి వర్ధయేత్ ॥౧౪౩॥

అవధార్య జగద్ధాత్రీం ప్రతిమామవతారయేత్।
మహావిమానయాత్రైషా కర్తవ్యా పట్టకేఽపి వా ॥౧౪౪॥

వంశైర్నవైః సుపక్కైశ్చ కటం కుర్యాద్వరక్షమమ్।
వృత్తం ద్విగుణదీర్ఘం చ చతురశ్రమధః సమమ్ ॥౧౪౫॥

సర్వత్ర చర్మణా బద్ధం మహాయష్టిసమాశ్రితమ్।
ముఖం బద్ధం చ కుర్వీత వంశమణ్డలినా దృఢమ్ ॥౧౪౬॥

కటేఽస్మింస్తాని వస్త్రాణి స్థాప్య బధ్నీత యత్నతః।
ఉపర్యుపరి సర్వాణి తన్మధ్యే ప్రతిమాం న్యసేత్ ॥౧౪౭॥

వర్ణకైః కుఙ్కుమాద్యైశ్చ చిత్రపుష్పైశ్చ పూజయేత్।
నానాభరణపూజాభిర్ముక్తాహారప్రలమ్బిభిః ॥౧౪౮॥

రథస్య మహతో మధ్యే స్థాప్య పట్టద్వయం దృఢమ్।
అధరోత్తరభాగేన మధ్యే ఛిద్రసమన్వితమ్ ॥౧౪౯॥

కటియష్టేరధోభాగం స్థాప్య ఛిద్రమయం శుభైః।
ఆబద్ధ్య కీలయేద్యత్నాద్యష్ట్యర్ధం చ ధ్వజాష్టకమ్॥౧౫౦॥

కటస్య పృష్ఠం సర్వత్ర కారయేత్ పటసంవృతమ్।
తత్పటే చ లిఖేత్ సోమం సగణం సవృషం శివమ్॥౧౫౧॥

విచిత్రపుష్పస్రగ్దామ్నా సమన్తాద్భూషయేత్ కటమ్।
రవకైః కిఙ్కిణీజాలైర్ఘణ్టాచామరభూషితైః॥౧౫౨॥

మహాపూజావిశేషైశ్చ కౌతూహలసమన్వితమ్।
వాద్యైరమ్యోపచారేణ మార్గశోభాం ప్రకల్పయేత్॥౧౫౩॥

తద్రథం భ్రామయేద్యత్నాద్రాజమార్గేణ సర్వతః।
తతః స్వాశ్రమమానీయ స్థాపయేత్తత్సమీపతః॥౧౫౪॥

మహాశబ్దం తతః కుర్యాత్తాలత్రయసమన్వితమ్।
తతస్తూష్ణీం స్థితే లోకే తచ్ఛాన్తిమిహ ధారయేత్॥౧౫౫॥

శివం తు సర్వజగతః శివం గోబ్రాహ్మణస్య చ।
శివమస్తు నృపాణాం చ తద్భక్తానాం జనస్య చ॥౧౫౬॥

రాజా విజయమాప్నోతు పుత్రపౌత్రైశ్చ వర్ధతామ్।
ధర్మనిష్ఠశ్చ భవతు ప్రజానాం చ హితే రతః॥౧౫౭॥

కాలవర్షీ తు పర్జన్యః సస్యసంపత్తిరుత్తమా।
సుభిక్షాత్ క్షేమమాప్నోతి కార్యసిద్ధిశ్చ జాయతామ్॥౧౫౮॥

దోషాః ప్రయాన్తు నాశం చ గుణాః స్థైర్యం భజన్తు వః।
బహుక్షీరయుతా గావో హృష్టపుష్టా భవన్తు వః॥౧౫౯॥

ఏవం శివమహాశాన్తిముచ్చార్య జగతః క్రమాత్।
అభివర్ధ్య తతః శేషామైశ్వరీం సార్వకామికీమ్॥౧౬౦॥

శివమాలాం సమాదాయ సదాసీపరిచారికః।
ఫలైర్భక్షైశ్చ సంయుక్తాం గృహ్య పాత్రీం నివేశయేత్॥౧౬౧॥

పాత్రీం చ ధారయేన్మూర్ధ్నా సోష్ణీషాం దేవపుత్రకః।
అలఙ్కృతః శుక్లవాసా ధార్మికః సతతం శుచిః॥౧౬౨॥

తతశ్చ తాం సముత్క్షిప్య పాణినా ధారయేద్బుధః।
ప్రబ్రూయాదపరశ్చాత్ర శివధర్మస్య భాజకః॥౧౬౩॥

తోయం యథా ఘటీసంస్థమజస్రం క్షరతే తథా।
క్షరతే సర్వలోకానాం తద్వదాయురహర్నిశమ్॥౧౬౪॥

యదా సర్వం పరిత్యజ్య గన్తవ్యమవశైర్ధ్రువమ్।
తదా న దీయతే కస్మాత్ పాథేయార్థమిదం ధనమ్॥౧౬౫॥

కలత్రపుత్రమిత్రాణి పితా మాతా చ బాన్ధవాః।

తిష్ఠన్తి న మృతస్యార్థే పరలోకే ధనాని చ ॥౧౬౬॥

నాస్తి ధర్మసమం మిత్రం నాస్తి ధర్మసమః సఖా।
యతః సర్వైః పరిత్యక్తం నరం ధర్మోఽనుగచ్ఛతి ॥౧౬౭॥

తస్మాద్ధర్మే సముద్దిశ్య యః శేషామభివర్ధయేత్।
సమస్తపాపనిర్ముక్తః శివలోకం స గచ్ఛతి ॥౧౬౮॥

ఉపర్యుపరి విత్తేన యః శేషామభివర్ధయేత్।
తస్యేయముత్తమా దేయా యతశ్చాన్యా న వర్ధతే ॥౧౬౯॥

ఇత్యేవం మధ్యమాం శేషాం వర్ధయేద్వా కనీయసీమ్।
తతస్తేషాం ప్రదాతవ్యా సర్వశోకస్య శాన్తయే ॥౧౭౦॥

యేనోత్తమా గృహీతా స్యాచ్ఛివశేషా మహీయసీ।
ప్రాపణీయా గృహం తస్య తథైవ శిరసా వృతా ॥౧౭౧॥

ధ్వజచ్ఛత్రవిమానాద్యైర్మహావాదిత్రనిస్స్వనైః।
గృహద్వారం తతః ప్రాప్తామర్చయిత్వా నివేశయేత్ ॥౧౭౨॥

దద్యాద్గోత్రకలత్రాణాం భృత్యానాం స్వజనస్య చ।
తర్పయేచ్చానతాన్ భక్త్యా వాదిత్రధ్వజవాహకాన్ ॥౧౭౩॥

ఏవమాదీయతే భక్త్యా యః శివస్యోత్తమా గృహే।
శోభయా రాజమార్గేణ తస్య ధర్మఫలం శ్రృణు ॥౧౭౪॥

సమస్తపాపనిర్ముక్తః సమస్తకులసంయుతః।
శివలోకమవాప్నోతి సభృత్యపరిచారకః॥౧౭౫॥

తత్ర దివ్యైర్మహాభోగైర్విమానైః సార్వకామికైః।
కల్పానాం క్రీడతే కోటిమన్తే నిర్వాణమాప్నుయాత్॥౧౭౬॥

రథస్య యాత్రాం యః కుర్యాదిత్యేవముపశోభయా।
భక్ష్యభోజ్యప్రదానైశ్చ తత్ఫలం శృణు యత్నతః॥౧౭౭॥

అశేషపాపనిర్ముక్తః సర్వభృత్యసమన్వితః।
కులత్రింశకముద్ధృత్య సుహృద్భిః స్వజనైః సహ॥౧౭౮॥

సర్వకామయుతైర్దివ్యైః స్వచ్ఛన్దగమనాలయైః।
మహావిమానైః శ్రీమద్భిర్దివ్యస్త్రీపరివారితః॥౧౭౯॥

ఇచ్ఛయా క్రీడతే భోగైః కల్పకోటిం శివే పురే।
జ్ఞానయోగం తతః ప్రాప్య సంసారాదవముచ్యతే॥౧౮౦॥

శివస్య రథయాత్రాయాముపవాసపరః క్షమీ।
పురతః పృష్ఠతో వాపి గచ్ఛంస్తస్య ఫలం శృణు॥౧౮౯॥

అశేషపాపనిర్ముక్తః శుద్ధః శివపురం గతః।
మహారథోపమైర్యానైః కల్పాశీతిం ప్రమోదతే॥౧౮౨॥

ధ్వజచ్ఛత్రపతాకాభిర్దీపదర్పణచామరైః।
ధూపైర్వితానకలశైరుపశోభా సహస్రశః॥౧౮౩॥

గృహీత్వా యాతి పురతః స్వేచ్ఛయా వా పరేచ్ఛయా।
సంపర్కాత్ కౌతుకాల్లాభాచ్ఛివలోకం వ్రజన్తి తే॥౧౮౪॥

శివస్య రథయాత్రాం తు యః ప్రపశ్యతి భక్తితః।
ప్రసఙ్గాత్ కౌతుకాద్వాపి తేఽపి యాన్తి శివం పురమ్॥౧౮౫॥

నానాయత్నాదిశేషాన్తే నానాప్రేక్షణకాని చ।
కుర్వీత రథయాత్రాయాం రమతే చ విభూషితా॥౧౮౬॥

తే భోగైర్వివిధైర్దివ్యైః శివాసన్నా గణేశ్వరాః।
క్రీడన్తి రుద్రభవనే కల్పానాం వింశతీర్నరాః॥౧౮౭॥

మహతా జ్ఞానసఙ్ఘేన తస్మాచ్ఛివరథేన చ।
పృథక్జీవా మృతా యాన్తి శివలోకం న సంశయః॥౧౮౮॥

శ్రీపర్వతే మహాకాలే వారాణస్యాం మహాలయే।
జలేప్శ్వరే కురుక్షేత్రే కేదారే మణ్డలేశ్వరే॥౧౮౯॥

గోకర్ణే భద్రకర్ణే చ శఙ్కుకర్ణే స్థలేశ్వరే।
భీమేశ్వరే సువర్ణాక్షే కాలఞ్జరవనే తథా॥౧౯౦॥

ఏవమాదిషు చాన్యేషు శివక్షేత్రేషు యే మృతాః।

జీవాశ్చరాచరాః సర్వే శివలోకం వ్రజన్తి తే॥౯౯౧॥

ప్రయాగం కామికం తీర్థమవిముక్తం తు నైష్ఠికమ్।
శ్రీపర్వతం చ విజ్ఞేయమిహాముత్ర చ సిద్ధిదమ్॥౯౯౨॥

ప్రసఙ్గేనాపి యః పశ్యేదన్యత్ర ప్రస్థితః క్వచిత్।
శ్రీపర్వతం మహాపుణ్యం సోఽపి యాతి శివం పురమ్॥౯౯౩॥

వ్రజేద్యః శివతీర్థాని సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే।
పాపయుక్త : శివజ్ఞానం ప్రాప్య నిర్వాణమాప్నుయాత్॥౯౯౪॥

తీర్థస్థానేషు యః శ్రాద్ధం శివరాత్రే ప్రయత్నతః।
కల్పయిత్వానుసారేణ కాలస్య విషువస్య చ॥౯౯౫॥

తీర్థయాత్రాగతం శాన్తం హాహాభూతమచేతనమ్।
క్షుత్పిపాసాతురం లోకే పాంసుపాదం త్వరాన్వితమ్॥౯౯౬॥

సన్తర్పయిత్వా యత్నేన గ్లానలక్ష్మీమివామ్బుభిః।
పాద్యాసనప్రదానేన కస్తేన పురుషః సమః॥౯౯౭॥

అశ్నన్తి యావత్తత్పిణ్డం తీర్థనిర్ధూతకల్మషాః।
తావద్వర్షసహస్రాణి తద్దాతాస్తే శివే పురే॥౯౯౮॥

దద్యాద్యః శివసత్రార్థం మహిషీం సుపయస్వినీమ్।
మోదతే స శివే లోకే యుగకోటిశతం నరః॥౯౯౯॥

ఆర్తాయ శివభక్తాయ దద్యాద్యః సుపయస్వినీమ్।
అజామేకాం సుపుష్టాఙ్గీం తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౨౦౦॥

యావత్తద్రోమసంఖ్యానం తత్ప్రసూతికులేషు చ।
తావద్వర్షసహస్రాణి రుద్రలోకే మహీయతే॥౨౦౧॥

మృదురోమాఞ్చితాం కృష్ణాం నివేద్య గురవే నరః।
రోమ్ణి రోమ్ణి సువర్ణస్య దత్తస్య ఫలమాప్నుయాత్॥౨౦౨॥

గజాశ్వరథసంయుక్తైర్విమానైః సార్వకామికైః।
సానుగః క్రీడతే భోగైః కల్పకోటిం శివే పురే॥౨౦౩॥

నివేద్యాశ్వతరం పుష్టమదుష్టం గురవే నరః।
సఙ్గతిం సోపకరణం భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే॥౨౦౪॥

దివ్యాశ్వయుక్తైః శ్రీమద్భిర్విమానైః సార్వకామికైః।
కోటిం కోటిం చ కల్పానాం తదన్తే స్యాన్మహీపతిః॥౨౦౫॥

అపి యోజనమాత్రాయ శిబికాం పరికల్పయేత్।
గురోః శాన్తస్య దాన్తస్య తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౨౦౬॥

విమానానాం సహస్రేణ సర్వకామయుతేన చ।
కల్పకోట్యయుతం సాగ్రం భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే॥౨౦౭॥

ఛాగం మేషం మయూరం చ కుక్కుటం శారికాం శుకమ్।
బాలక్రీడనకానేతానిత్యాద్యానపరానపి॥౨౦౮॥

నివేదయిత్వా స్కన్దాయ తత్సాయుజ్యమవాప్నుయాత్।
భుక్త్వా తు విపులాన్ భోగాంస్తదన్తే స్యాద్ద్విజోత్తమః॥౨౦౯॥

ముసలోలూఖలాద్యాని గృహోపకరణాని చ।
దద్యాచ్ఛివగృహస్థేభ్యస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౨౧౦॥

ప్రత్యేకం కల్పమేకైకం గృహోపకరణైర్నరః।
అన్తే దివి వసేద్భోగైస్తదన్తే చ గృహీ భవేత్॥౨౧౧॥

ఖర్జూరతాలపత్రైర్వా చర్మణా వా సుకల్పితమ్।
దత్వా కోట్యాసనం వృత్తం శివలోకమవాప్నుయాత్॥౨౧౨॥

ప్రాతర్నీహారవేలాయాం హేమన్తే శివయోగినామ్।
కృత్వా ప్రతాపనాయాగ్నిం శివలోకే మహీయతే॥౨౧౩॥

సూర్యాయుతప్రభాదీప్తైర్విమానైః సార్వకామికైః।
కల్పకోటిశతం భోగాన్ భుక్త్వా స తు మహీపతిః॥౨౧౪॥

యః ప్రాన్తరం విదేశం వా గచ్ఛన్తం శివయోగినమ్।
భోజయీత యథాశక్త్యా శివలోకే మహీయతే॥౨౧౫॥

యశ్ఛత్రం ధారయేద్గ్రీష్మే గచ్ఛతే శివయోగినే।

స మృతః పృథివీం కృత్స్నామేకచ్ఛత్రామవాప్నుయాత్ ॥౨౧౬॥

యః సముద్ధరతే మార్గే మాత్రోపకరణాసనమ్ ।
శివయోగప్రవృత్తస్య తస్య పుణ్యఫలం శృణు ॥౨౧౭॥

కల్పాయుతం నరః సాగ్రం భుక్త్వా భోగాఞ్ఛివే పురే ।
తదన్తే ప్రాప్నుయాద్రాజ్యం సర్వైశ్వర్యసమన్వితమ్ ॥౨౧౮॥

అభ్యఙ్గోద్వర్తనం స్నానమార్తస్య శివయోగినః ।
కృత్వాఽఽప్నోతి మహాభోగాన్ కల్పాఞ్ఛివపురే నరః ॥౨౧౯॥

అపనీయ సముచ్ఛిష్టం భక్తితః శివయోగినామ్ ।
దశధేనుప్రదానస్య ఫలమాప్నోతి మానవః ॥౨౨౦॥

పఞ్చగవ్యసమం జ్ఞేయముచ్ఛిష్టం శివయోగినామ్ ।
తద్భుక్త్వా లభతే శుద్ధిం మహతః పాతకాదపి ॥౨౨౧॥

నారీ చ భుక్త్వా సత్పుత్రం కులాధారం గుణాన్వితమ్ ।
రాజ్యయోగ్యం ధనాఢ్యం చ ప్రాప్నుయాద్ధర్మతత్పరమ్ ॥౨౨౨॥

యశ్చ యాం శివయజ్ఞాయ గృహస్థః పరికల్పయేత్ ।
శివభక్తోఽస్య మహతః పరమం ఫలమాప్నుయాత్ ॥౨౨౩॥

శివోమాం చ ప్రయత్నేన భక్త్యాబ్దం యోఽనుపాలయేత్ ।
గవాం లక్షప్రదానస్య సంపూర్ణే ఫలమాప్నుయాత్ ॥౨౨౪॥

ప్రాతః ప్రదద్యాత్ సఘృతం సుకృతం వాలపిణ్డకమ్।
దూర్వీం చ బాలవత్సానాం తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౨౨౫॥

యావత్తద్బాలవత్సానాం పానాహారం ప్రకల్పయేత్।
తావదష్టాయుతాన్ పూర్వైర్భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే॥౨౨౬॥

విధవానాథవృద్ధానాం ప్రదద్యాద్యః ప్రజీవనమ్।
ఆభూతసంప్లవం యావచ్ఛివలోకే మహీయతే॥౨౨౭॥

దద్యాద్యః సర్వజన్తూనామాహారమనుయత్నతః।
త్రిః పృథ్వీం రత్నసంపూర్ణాం యద్దత్వా తత్ఫలం లభేత్॥౨౨౮॥

నియమవ్రతదానాని యాని సిద్ధాని లోకతః।
తాని తేనైవ విధినా శివమన్త్రేణ కల్పయేత్॥౨౨౯॥

నివేదయీత రుద్రాయ రుద్రాణ్యాః షణ్ముఖస్య చ।
ప్రాప్నుయాద్విపులాన్ భోగాన్ దివ్యాఞ్ఛివపురే నరః॥౨౩౦॥

పునర్యః కర్తరీం దద్యాత్ కేశక్లేశాపనుత్తయే।
సర్వక్లేశవినిర్ముక్తః శివలోకే సుఖీ భవేత్॥౨౩౧॥

నాసికాశోధనం దద్యాత్ సన్దంశం శివయోగినే।
బర్హకోటిం మహాభోగైః శివలోకే మహీయతే॥౨౩౨॥

నఖచ్ఛేదనకం దత్వా సుకృతం శివయోగినే।
వర్షలక్షం మహాభోగైః శివలోకే మహీయతే॥౨౩౩॥

దత్వాఞ్జనశలాకాం వా లోహాద్యాం శివయోగినే।
భోగాఞ్ఛివపురే ప్రాప్య జ్ఞానచక్షురవాప్నుయాత్॥౨౩౪॥

కర్ణశోధనకం దత్వా లోహాద్యం శివయోగినే
వర్షకోటిం మహాభోగైః శివలోకే మహీయతే॥౨౩౫॥

దద్యాద్యః శివభక్తాయ సూర్చి కౌపీనశోధనీమ్।
వర్షలక్షం స లక్షార్ధం శివలోకే మహీయతే॥౨౩౬॥

నివేద్య శివయోగిభ్యః సూచికం సూత్రసంయుతమ్।
వర్షలక్షం మహాభోగైః క్రీడతే స శివే పురే॥౨౩౭॥

దద్యాద్యః శివయోగిభ్యః సుకృతాం పత్రవేధనీమ్।
వర్షలక్షం మహాభోగైః శివలోకే మహీయతే॥౨౩౮॥

దద్యాద్యః పుస్తకాదీనాం సర్వకార్యార్థకర్తృకామ్।
పఞ్చలక్షం మహాభోగైర్మోదతే స శివే పురే॥౨౩౯॥

శమీన్ధనతృణాదీనాం దద్యాత్తచ్ఛేదనం చ యః।
క్రీడతే స శివే లోకే వర్షలక్షచతుష్టయమ్॥౨౪౦॥

శివాశ్రమోపభోగాయ లోహోపకరణం మహత్।

యః ప్రదద్యాత్ కుఠారాద్యం తస్య పుణ్యఫలం శృణు ॥౨౪౧॥

యావత్తత్ఫలసంఖ్యానం లోహోపకరణే భవేత్।
తావన్తి వర్షలక్షాణి శివలోకే మహీయతే॥౨౪౨॥

శివాయతనవిత్తానాం రక్షార్థం యః ప్రయచ్ఛతి।
ధనుః ఖడ్గాయుధాదీని తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౨౪౩॥

ఏకైకస్మిన్ పరిజ్ఞేయమాయుధే చాపి వై ఫలమ్।
వర్షకోట్యష్టకం భోగైః శివలోకే మహీయతే॥౨౪౪॥

యః స్వాత్మభోగభృత్యర్థే కుసుమాని నివేదయేత్।
శివాయ గురవే వాపి తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౨౪౫॥

యావదన్యోన్యసంబన్ధాస్తస్యాంశాః పరికీర్తితాః।
వర్షలక్షం స తావచ్చ శివలోకే ప్రమోదతే॥౨౪౬॥

నష్టాపహృతమన్విష్య పునర్విత్తం నివేదయేత్।
శివాత్మకం శివాయైవ తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౨౪౭॥

యావచ్ఛివాయ తద్విత్తం ప్రాజ్ఞో వేద్య ఫలం స్మృతమ్।
నష్టమానీయ తద్భూయః పుణ్యం శతగుణం లభేత్॥౨౪౮॥

దేవద్రవ్యం హృతం నష్టమన్వేష్యమపి యత్నతః।
న ప్రాప్నోతి తదా తస్య ప్రాప్నుయాద్ద్విగుణం ఫలమ్॥౨౪౯॥

తామ్రకుమ్భకటాహాద్యం యః శివాయ నివేదయేత్।
శివాత్మకం శివాయైవ తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౨౫౦॥

యావచ్ఛివాయ తద్వత్తం ప్రాజనివేద్య ఫలం స్మృతమ్।
నష్టమానీయ తద్భూయః పుణ్యం శతగుణం లభేత్॥౨౫౧॥

స్నానసత్రోపభోగాయ తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
యావత్తత్ఫలసంఖ్యానం తామ్రోపకరణే స్థితమ్॥౨౫౨॥

పలే పలే వర్షకోటిం మోదతే స శివే పురే।
యః పత్రపుష్పవస్తూనాం దద్యాదాధారభాజనమ్॥౨౫౩॥

తద్వస్తుదాతుర్యత్పుణ్యం తత్పుణ్యం సకలం భవేత్।
దత్వోపకరణం కిఞ్చిదపి యో విత్తమర్థినామ్॥౨౫౪॥

యద్వస్తు కురుతే తేన తత్ప్రదానఫలం లభేత్।
యః శౌచపీతవస్త్రాణి క్షారాద్యైః శివయోగినామ్॥౨౫౫॥

స పాపమలనిర్ముక్తః శివలోకమవాప్నుయాత్।
యః పుష్పపట్టసంయుక్తం పటగర్భే చ కమ్బలమ్॥౨౫౬॥

ప్రదద్యాచ్ఛివయోగిభ్యస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
తేషాం చ వస్త్రతన్తూనాం యావత్సంఖ్యా విధీయతే॥౨౫౭॥

తావద్వర్షసహస్రాణి భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే।
శ్లక్ష్ణవస్త్రాణి శుక్లాని దద్యాద్యః శివయోగినే॥౨౫౮॥

చిత్రవస్త్రాణి తద్భక్త్యా తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
యావత్తత్సూక్ష్మవస్త్రాణాం తన్తుసఙ్ఖ్యా విధీయతే॥౨౫౯॥

తావద్యుగాని సంభోగైః శివలోకే మహీయతే।
శఙ్ఖపాత్రం తు విస్తీర్ణం భాణ్డం వాపి సుశోభనమ్॥౨౬౦॥

ప్రదద్యాచ్ఛివయోగిభ్యస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
దివ్యం విమానమారూఢః సర్వకామసమన్వితమ్॥౨౬౧॥

కల్పకోట్యయుతం సాగ్రం శివలోకే మహీయతే।
శుక్త్యాదీని చ పాత్రాణి శోభనాన్యమలాని చ॥౨౬౨॥

నివేద్య శివయోగిభ్యః శఙ్ఖార్ధేన ఫలం లభేత్।
స్ఫాటికానాం చ పాత్రాణాం శఙ్ఖతుల్యఫలం స్మృతమ్॥౨౬౩॥

శైలజానాం తదర్ధేన పాత్రాణాం చ తదర్ధకమ్।
తాలఖర్జూరపాత్రాణాం వంశజానాం నివేదనే॥౨౬౪॥

అన్యేషామేవమాదీనాం పుణ్యం వార్క్ష్యార్ధసంమితమ్।
వంశజార్ధసమం పుణ్యం ఫలపాత్రనివేదనే॥౨౬౫॥

నానాపర్ణపుటానాం చ సారాణాం వా ఫలార్ధకమ్।

యస్తామ్రకాంస్యపాత్రాణి శోభనాన్యమలాని చ ॥౨౬౬॥

స్నానభోజనపానార్థే దద్యాద్యః శివయోగినే।
తామ్రాం కాంసీం త్రిలోహీం వా యః ప్రదద్యాత్ త్రిపాదికామ్ ॥౨౬౭॥

భోజనే భోజనాధారాం గురవే తత్ఫలం శృణు।
యావత్తత్ఫలసంఖ్యానం త్రిపాద్యా భోజనేషు చ ॥౨౬౮॥

తావద్యుగసహస్రాణి భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే।
లోహం త్రిపాదికం దత్వా సత్కృత్వా శివయోగినే ॥౨౬౯॥

దశకల్పాన్ మహాభోగైర్నరః శివపురే వసేత్।
యః ప్రదద్యాత్ త్రివిష్టమ్భం భిక్షాపాత్రసమాశ్రయమ్ ॥౨౭౦॥

వంశజం దారుజం వాపి తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
దివ్యస్త్రీభోగసంపన్నో విమానే మహతి స్థితః ॥౨౭౧॥

చతుర్యుగసహస్రం తు భోగాన్ భుఙ్క్తే శివే పురే।
భిక్షాపాత్రముఖాచ్ఛాదం వస్త్రపర్ణాదికల్పితమ్ ॥౨౭౨॥

దత్వా శివపురే భోగాన్ కల్పమేకం వసేన్నరః।
సంశ్రయం యః ప్రదద్యాచ్చ భిక్షాపాత్రే కమణ్డలౌ ॥౨౭౩॥

కల్పితం వస్త్రసూత్రాద్యైస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
తద్వస్త్రపూతతన్తూనాం సంఖ్యా యావద్విధీయతే ॥౨౭౪॥

తావద్వర్షసహస్రాణి రుద్రలోకే మహీయతే।
సూత్రవల్కలవాలైర్వా శిక్యభాణ్డసమాశ్రయమ్॥౨౭౫॥

యః కృత్వా దామనీయోక్త్రం ప్రగ్రహం రజ్జుమేవ వా।
ఏవమాదీని చాన్యాని వస్తూని వినివేదయేత్॥౨౭౬॥

శివగోష్ఠోపయోగార్థం తస్య పుణ్యఫలం శృణు।
యావత్తద్రజ్జుసంఖ్యానం ప్రదద్యాచ్ఛివగోకులే॥౨౭౭॥

తావచ్చతుర్యుగం దేహీ శివలోకే మహీయతే।
యథా యథా ప్రియం వస్త్రం శోభనం చ యథా యథా॥౨౭౮॥

తథా తథా మహత్పుణ్యం తద్దానాదుత్తరోత్తరమ్।
యః పన్థానం దిశేత్ పృష్టం ప్రణష్టం చ గవాదికమ్॥౨౭౯॥

స గోదానసమం పుణ్యం ప్రజ్ఞాసౌఖ్యం చ విన్దతి।
కృత్వోపకారమార్తానాం స్వర్గే యాతి న సంశయః॥౨౮౦॥

అపి కణ్టకముద్ధృత్య కిముతాన్యం మహాగుణమ్।
అన్నపానౌషధీనాం చ యః ప్రదాతారముద్దిశేత్॥౨౮౧॥

ఆర్తానాం తస్య విజ్ఞేయం దాతుస్తత్సదృశం ఫలమ్।
శివాయ తస్య సంరుద్ధం కర్మ తిష్ఠతి యద్వినా॥౨౮౨॥

తదల్పమపి యజ్ఞాఙ్గం దత్వా యజ్ఞఫలం లభేత్।
అపి కాశకుశం సూత్రం గోమయం సమిదిన్ధనమ్॥౨౮౩॥

శివయజ్ఞోపయోగార్థం ప్రవక్ష్యామి సమాసతః।
సర్వేషాం శివభక్తానాం దద్యాద్యత్కిఞ్చిదాదరాత్।
దత్వా యజ్ఞఫలం విద్యాత్ కిము తద్వస్తుదానతః॥౨౮౪॥

ఇతి శివోపనిషది ఫలోపకరణప్రదానాధ్యాయః షష్ఠః

సప్తమోఽధ్యాయః

అథ స్వర్గాపవర్గార్థే ప్రవక్ష్యామి సమాసతః।
సర్వేషాం శివభక్తానాం శివాచారమనుత్తమమ్॥౧॥

శివః శివాయ భూతానాం యస్మాద్ధానం ప్రయచ్ఛతి।
గురుమూర్తిః స్థితస్తస్మాత్ పూజయేత్ సతతం గురుమ్॥౨॥

నాలక్షణే యథా లిఙ్గే సాన్నిధ్యం కల్పయేచ్ఛివః।
అల్పాగమే గురౌ తద్వత్సాన్నిధ్యం న ప్రకల్పయేత్॥౩॥

శివజ్ఞానార్థతత్త్వజ్ఞం ప్రసన్నమనసం గురుమ్।
శివః శివం సమాస్థాయ జ్ఞానం వక్తి న హీతరః॥౪॥

గురుం చ శివవద్భక్త్యా నమస్కారేణ పూజయేత్।
కృతాఞ్జలిస్త్రిసన్ధ్యం చ భూమివిన్యస్తమస్తకః॥౫॥

న వివిక్తమనాచాన్తం చఙ్క్రమన్తం తథాఽఽకులమ్।
సమాధిస్థం వ్రజన్తం చ నమస్కుర్యాద్గురుం బుధః॥౬॥

వ్యాఖ్యానే తత్సమాప్తౌ చ సంప్రశ్నే స్నానభోజనే।
భుక్త్వా చ శయనే స్వప్నే నమస్కుర్యాత్ సదా గురుమ్॥౭॥

గ్రామాన్తరమభిప్రేప్సుర్గురోః కుర్యాత్ ప్రదక్షిణమ్।
సార్వాఙ్గికప్రణామం చ పునః కుర్యాత్ తదాగతః॥౮॥

పర్వోత్సవేషు సర్వేషు దద్యాద్గన్ధపవిత్రకమ్।
శివజ్ఞానస్య చారమ్భే ప్రవాసగమనాగతౌ॥౯॥

శివధర్మశ్రవతారమ్భే తత్సమాప్తౌ చ కల్పయేత్।
ప్రసాదనాయ కుపితో విజిత్య చ రిపుం తథా॥౧౦॥

పుణ్యాహే గ్రహశాన్తౌ చ దీక్షాయాం చ సదక్షిణమ్।
ఆవార్య పదసంప్రాప్తౌ పవిత్రే చోపవిగ్రహే॥౧౧॥

ఉపానచ్ఛత్రశయనం వస్త్రమాసనభూషణమ్।
పాత్రదణ్డాక్షసూత్రం వా గురుసక్తం న ధారయేత్॥౧౨॥

హాస్యనిష్ఠీవనాస్ఫోటముచ్చభాష్యవిజృమ్భణమ్।
పాదప్రసారణం గీతం న కుర్యాద్గురుసన్నిధౌ॥౧౩॥

హీనాన్నపానవస్త్రః స్యాన్నీచశయ్యాసనో గురోః।
న యథేష్టశ్చ సంతిష్ఠేత్ కలహం చ వివర్జయేత్॥౧౪॥

ప్రతివాతేఽనువాతే వా న తిష్ఠేద్గురుణా సహ।
అసంశ్రయే చ సతతం న కిఞ్చిత్ కీర్తయేద్గురోః॥౧౫॥

అన్యాసక్తో న భుఞ్జానో న తిష్ఠన్నపరాఙ్ముఖః।
న శయానో న చాసీనః సంభాష్యేద్గురుణా సహ॥౧౬॥

దృష్ట్వైవ గురుమాయాన్తముత్తిష్ఠేద్దూరతస్త్వరమ్।
అనుజ్ఞాతశ్చ గురుణా సంవిశేచ్చానుపృష్ఠతః॥౧౭॥

న కణ్ఠం ప్రావృతం కుర్యాన్న చ తత్రావసక్తికామ్।
న పాదధావనస్నానం యత్ర పశ్యేద్గురుః స్థితః॥౧౮॥

న దన్తధావనాభ్యఙ్గమాయామోద్వర్తనక్రియాః।
ఉత్సర్గపరిధానం చ గురోః కుర్వీత పశ్యతః॥౧౯॥

గురుర్యదర్పయేత్ కిఞ్చిద్గృహాసన్నం తదఞ్జలౌ।
పాత్రే వా పురతః శిష్యస్తద్వ్యక్తమభివీక్షయన్॥౨౦॥

యదర్పయేద్గురుః కిఞ్చిత్తన్నమ్రః పురతః స్థితః

పాణిద్వయేన గృహ్ణీయాత్ స్థాపయేత్తచ్చ సుస్థితమ్॥౨౧॥

న గురోః కీర్తయేన్నామ పరోక్షమపి కేవలమ్।
సమానసంజ్ఞమన్యం వా నాహ్వయీత తదాఖ్యయా॥౨౨॥

స్వగురుస్తద్గురుశ్చైవ యది స్యాతాం సమం క్వచిత్।
గురోర్గురుస్తయోః పూజ్యః స్వగురుశ్చ తదాజ్ఞయా॥౨౩॥

అనివేద్య న భుఞ్జీత భుక్త్వా చాస్య నివేదయేత్।
నావిజ్ఞాప్య గురుం గచ్ఛేద్బహిః కార్యేణ కేనచిత్॥౨౪॥

గుర్వాజ్ఞయా కర్మ కృత్వా తత్సమాప్తౌ నివేదయేత్।
కృత్వా చ నైత్యకం సర్వమధీయీతాజ్ఞయా గురోః॥౨౫॥

మృద్భస్మగోమయజలం పత్రపుష్పేన్ధనం సమిత్।
పర్యాప్తమష్టకం హ్యేతద్గుర్వర్థం తు సమాహరేత్॥౨౬॥

భైషజ్యాహారపాత్రాణి వస్త్రశయ్యాసనం గురోః।
ఆనయేత్ సర్వయత్నేన ప్రార్థయిత్వా ధనేశ్వరాన్॥౨౭॥

గురోర్న ఖణ్డయేదాజ్ఞామపి ప్రాణాన్ పరిత్యజేత్।
కృత్వాజ్ఞాం ప్రాప్నుయాన్ముక్తిం లఙ్ఘయన్నరకం వ్రజేత్॥౨౮॥

పర్యటేత్ పృథివీం కృత్స్నాం సశైలవనకాననామ్।
గురుభైషజ్యసిద్ధ్యర్థమపి గచ్ఛేద్రసాతలమ్॥౨౯॥

యదాదిశేద్గురుః కిఞ్చిత్తత్ కుర్యాదవిచారతః।
అమీమాంస్యాః హి గురవః సర్వకార్యేషు సర్వథా॥౩౦॥

నోత్థాపయేత్ సుఖాసీనం శయానం న ప్రబోధయేత్।
ఆసీనో గురుమాసీనమభిగచ్ఛేత్ ప్రతిష్ఠితమ్॥౩౧॥

పథి ప్రయాన్తం యాన్తం చ యత్నాద్విశ్రామయేద్గురుమ్।
క్షుత్పిపాసాతురం స్నాతం జ్ఞాత్వా శక్తం చ భోజయేత్॥౩౨॥

అభ్యఙ్గోద్వర్తనం స్నానం భోజనష్ఠీవమార్జనమ్।
గాత్రసంవాహనం రాత్రౌ పాదాభ్యఙ్గం చ యత్నతః॥౩౩॥

ప్రాతః ప్రసాధనం దత్వా కార్యం సంమార్జనాఞ్జనమ్।
నానాపుష్పప్రకరణం శ్రీమద్వ్యాఖ్యానమణ్డపే ॥ ౩౪॥

స్థాప్యాసనం గురోః పూజ్యం శివజ్ఞానస్య పుస్తకమ్।
తత్ర తిష్ఠేత్ ప్రతీక్షంస్తద్గురోరాగమనం క్రమాత్॥౩౫॥

గురోర్నిన్దాపవాదం చ శ్రుత్వా కర్ణౌ పిధాపయేత్।
అన్యత్ర చైవ సర్వేత్తు నిగృహ్ణీయాదుపాయతః॥౩౬॥

న గురోరప్రియం కుర్యాత్ పీడితస్తారితోఽపి వా।
నోచ్చారయేచ్చ తద్వాక్యముచ్చార్య నరకం వ్రజేత్॥౩౭॥

గురురేవ పితా మాతా గురురేవ పరః శివః।
యస్యైవ నిశ్చితో భావస్తస్య ముక్తిర్న దూరతః॥౩౮॥

ఆహారాచారధర్మాణాం యత్ కుర్యాద్గురురీశ్వరః।
తథైవ చానుకుర్వీత నానుయుఞ్జీత కారణమ్॥౩౯॥

యజ్ఞస్తపాంసి నియమాత్తాని వై వివిధాని చ।
గురువాక్యే తు సర్వాణి సంపద్యన్తే న సంశయః॥౪౦॥

అజ్ఞానపఙ్కనిర్మగ్నం యః సముద్ధరతే జనమ్।
శివజ్ఞానాత్మహస్తేన కస్తం న ప్రతిపూజయేత్॥౪౧॥

ఇతి యః పూజయేన్నిత్యం గురుమూర్తిస్థమీశ్వరమ్।
సర్వపాపవినిర్ముక్తః ప్రాప్నోతి పరమం పదమ్॥౪౨॥

స్నాత్వామ్భసా భస్మనా వా శుక్లవస్త్రోపవీతవాన్।
దుర్వాగర్భస్థితం పుష్పం గురుః శిరసి ధారయేత్॥౪౩॥

రోచనాలభనం కుర్యాద్ధూయయేదాత్మనస్తనుమ్।
అఙ్గులీయాక్షసూత్రం చ కర్ణమాత్రే చ ధారయేత్॥౪౪॥

గురురేవంవిధః శ్రీమాన్నిత్యం తిష్ఠేత్ సమాహితః।
యస్మాద్జ్ఞానోపదేశార్థం గురురాస్తే సదాశివః॥౪౫॥

ధారయేత్ పాదుకే నిత్యం మృదువర్మప్రకల్పితే।

ప్రగృహ్య దణ్డం ఛతం వా పర్యటేదాశ్రమాద్బహిః ॥౪౬॥

న భూమౌ విన్యసేత్ పాదమన్తర్ధానం వినా గురుః।
కుశపాదకమాక్రమ్య తర్పణార్థం ప్రకల్పయేత్॥౪౭॥

పాదస్థానాని పత్రాద్యైః కృత్వా దేవగృహం విశేత।
పాత్రాస్తరితపాదశ్చ నిత్యం భుఞ్జీత వాగ్యతః॥౪౮॥

న పాదౌ ధావయేత్ కాంస్యే లోహే వా పరికల్పితే।
శౌచయేత్తృణగర్భాయాం ద్వితీయాయాం తథాచమేత్॥౪౯॥

న రక్తముల్బణం వస్త్రం ధారయేత్ కుసుమాని చ।
న బహిర్గన్ధమాల్యాని వాసాంసి మలినాని చ॥౫౦॥

కేశాస్థీని కపాలాని కార్పాసాస్థితుషాణి చ।
అమేధ్యాఙ్గారభస్మాని నాధితిష్ఠేద్రజాంసి చ॥౫౧॥

న చ లోష్టం విమృద్నీయాన్న చ ఛిన్ద్యాన్నఖైస్తృణమ్।
న పత్రపుష్పమూల్యాని వంశమఙ్గలకాష్ఠికామ్॥౫౨॥

ఏవమాదీని చాన్యాని పాణిభ్యాం న చ మర్దయేత్।
న దన్తఖాదనం కుర్యాద్రోమాణ్యుత్పాటయేన్న చ॥౫౩॥

న పద్భ్యాముల్లిఖేద్భూమిం లోష్టకాష్ఠైః కరేణ వా।
న నఖాంశ్చ నఖైర్విధ్యాన్న కణ్డూయేన్న ఖైస్తనుమ్॥౫౪॥

ముహుర్ముహుః శిరః శ్మశ్రు న స్పృశేత్ కరజైర్బుధః।
న లిక్షాకర్షణం కుర్యాదాత్మనో వా పరస్య వా॥౫౫॥

సౌవర్ణరౌప్యతామ్రైశ్చ శృఙ్గదన్తశలాకయా।
దేహకణ్డూయనం కార్యం వంశకాష్ఠీకవీరణైః॥౫౬॥

న విచిత్తం ప్రకుర్వీత దిశశ్చైవావలోకయన్।
న శోకార్తశ్చ సంతిష్ఠేత్ ధృత్వా పాణౌ కపోలకమ్॥౫౭॥

న పాణిపాదవాక్చక్షుః శ్రోత్రశిశ్నగుదోదరైః।
చాపలాని న కుర్వీత స సర్వార్థమవాప్నుయాత్॥౫౮॥

న కుర్యాత్ కేనచిద్వైరమధ్రువే జీవితే సతి।
లోకకౌతూహలం పాపం సన్త్యాజ్యం చ పరివర్జయేత్॥౫౯॥

న కుద్వారేణ వేశ్మాని నగరం గ్రామమావిశేత్।
న దివా ప్రావృతశిరా రాత్రౌ ప్రావృత్య పర్యటేత్॥౬౦॥

నాతిభ్రమణశీలః స్యాన్న విశేచ్చ గృహాద్గృహమ్।
న చాజ్ఞానమధీయీత శివజ్ఞానం సమభ్యసేత్॥౬౧॥

శివజ్ఞానం పరం బ్రహ్మ తదారభ్య న సంత్యజేత్।
బ్రహ్మసాధ్య చ యో గచ్ఛేద్బ్రహ్మహా స ప్రకీర్తితః॥౬౨॥

కృతాఞ్జలిః స్థితః శిష్యో లఘువస్త్రముదఙ్ముఖః।
శివమన్త్రం సముచ్చార్య ప్రాఙ్ముఖోఽధ్యాపయేద్గురుః॥౬౩॥

నాగదన్తాదిసంభూతం చతురశ్రం సుశోభనమ్।
హేమరత్నచితం వాపి గురోరాసనముత్తమమ్॥౬౪॥

న శుశ్రూషార్థకామాశ్చ న చ ధర్మః ప్రదృశ్యతే।
న భక్తిర్న యశః క్రౌర్యం న తమధ్యాపయేద్గురుః॥౬౫॥

దేవాగ్నిగురుగోష్ఠీషు వ్యాఖ్యాధ్యయనసంసది।
ప్రశ్నే వాదేఽనృతేఽశౌచే దక్షిణం బాహుముద్ధరేత్॥౬౬॥

వశే సతతనమ్రః స్యాత్ సంహృత్యాఙ్గాని కూర్మవత్।
తత్సంముఖం చ నిర్గచ్ఛేన్నమస్కారపురస్సరః॥౬౭॥

దేవాగ్నిగురువిప్రాణాం న వ్రజేదన్తరేణ తు।
నార్పయేన్న చ గృహ్ణీయాత్ కిఞ్చిద్వస్తు తదన్తరా॥౬౮॥

న ముఖేన ధమేదగ్నిం నాధః కుర్యాన్న లఙ్ఘయేత్।
న క్షిపేదశుచిం వహ్నౌ న చ పాదౌ ప్రతాపయేత్॥౬౯॥

తృణకాష్ఠాదిగహనే జన్తుభిశ్చ సమాకులే।
స్థానే న దీపయేదగ్నిం దీప్తం చాపి తతః క్షిపేత్॥౭౦॥

అగ్నిం యుగపదానీయ ధారయేత ప్రయత్నతః।

జ్వలన్తం న ప్రదీపం చ స్వయం నిర్వాపయేద్బుధః ॥౭౧॥

శివవ్రతధరం దృష్ట్వా సముత్థాయ సదా ద్రుతమ్।
శివోఽయమితి సంకల్ప్య హర్షితః ప్రణమేత్తతః ॥౭౨॥

భోగాన్ దదాతి విపులాన్ లిఙ్గే సంపూజితః శివః।
అగ్నౌ చ వివిధాం సిద్ధిం గురౌ ముక్తిం ప్రయచ్ఛతి ॥౭౩॥

మోక్షార్థం పూజయేత్తస్మాద్గురుమూర్తిస్థమీశ్వరమ్।
గురుభక్త్యా లభేదజ్ఞానం జ్ఞానాన్ముక్తిమవాప్నుయాత్ ॥౭౪॥

సర్వపర్వసు యత్నేన హ్యేషు సంపూజయేచ్ఛివమ్।
కుర్యాదాయతనే శోభాం గురుస్థానేషు సర్వతః ॥౭౫॥

నరద్వయోచ్ఛ్రితే పీఠే సర్వశోభాసమన్వితే।
సంస్థాప్య మణిజం లిఙ్గం స్థానే కుర్యాజ్జగద్ధితమ్ ॥౭౬॥

అన్నపానవిశేషైశ్చ నైవేద్యముపకల్పయేత్।
భోజయేద్వ్రతినశ్చాత్ర స్వగురుం చ విశేషతః ॥౭౭॥

పూజయేచ్చ శివజ్ఞానం వాచయీత చ పర్వసు।
దర్శయేచ్ఛివభక్తేభ్యః సత్పూజాం పరికల్పితామ్ ॥౭౮॥

ప్రియం బ్రూయాత్ సదా తేభ్యః ప్రదేయం చాపి శక్తితః।
ఏవం కృతే విశేషేణ ప్రసీదతి మహేశ్వరః ॥౭౯॥

ఛిన్నం భిన్నం మృతం నష్టం వర్ధతే నాస్తి కేవలమ్।
ఇత్యాద్యాన్న వదేచ్ఛబ్దాన్ సాక్షాద్బ్రూయాత్తు మఙ్గలమ్॥౮౦॥

అధేనుం ధేనుమిత్యేవ బ్రూయాదభ్ద్రమభద్రకమ్।
కపాలం చ భగాలం స్యాత్పరమం మఙ్గలం వదేత్॥౮౧॥

ఐన్ద్రం ధనుర్మణిధనుర్దాహకాష్ఠాది చన్దనమ్।
స్వర్యాతం చ మృతం బ్రూయాచ్ఛివీభూతం చ యోగినమ్॥౮౨॥

ద్విధాభూతం వదేచ్ఛిన్నం భిన్నం చ బహుధా స్థితమ్।
నష్టమన్వేషణీయం చ రిక్తం పూర్ణాభివర్ధితమ్॥౮౩॥

నాస్తీతి శోభనం సర్వమాద్యమఙ్గాభివర్ధనమ్।
సిద్ధిమద్బ్రూహి గచ్ఛన్తం సుప్తం బ్రూయాత్ ప్రవర్ధితమ్॥౮౪॥

న మ్లేచ్ఛమూర్ఖపతితైః క్రూరైః సంతాపవేదిభిః।
దుర్జనైరవలిప్తైశ్చ క్షుద్రైః సహ న సంవదేత్॥౮౫॥

నాధార్మికనృపాక్రాన్తే న దంశమశకావృతే।
నాతిశీతజలాకీర్ణే దేశే రోగప్రదే వసేత్॥౮౬॥

నాసనం శయనం పానం నమస్కారాభివాదనమ్।
సోపానత్కః ప్రకుర్వీత శివపుస్తకవాచనమ్॥౮౭॥

ఆచార్యం దైవతం తీర్థముద్ధృతోదం మృదం దధి।
వటమశ్వత్థకపిలాం దీక్షితోదధిసఙ్గమమ్॥౮౮॥

యాని చైషాం ప్రకారాణి మఙ్గలానీహ కానిచిత్।
శివాయేతి నమస్కృత్వా ప్రోక్తమేతత్ప్రదక్షిణమ్॥౮౯॥

ఉపానచ్ఛత్రవస్త్రాణి పవిత్రం కరకం స్రజమ్।
ఆసనం శయనం పానం ధృతమన్యైర్న ధారయేత్॥౯౦॥

పాలాశమాసనం శయ్యాం పాదుకే దన్తధావనమ్।
వర్జయేచ్చాపి నిర్యాసం రక్తం న తు సముద్భవమ్॥౯౧॥

సన్ధ్యాముపాస్య కుర్వీత నిత్యం దేహప్రసాధనమ్।
స్పృశేద్వన్దేచ్చ కపిలాం ప్రదద్యాచ్చ గవాం హితమ్॥౯౨॥

యః ప్రదద్యాద్గవాం సమ్యక్ ఫలాని చ విశేషతః।
క్షేత్రముద్ధామయేచ్చాపి తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥౯౩॥

యావత్తత్పత్రకుసుమకన్దమూలఫలాని చ।
తావద్వర్షసహస్రాణి శివలోకే మహీయతే॥౯౪॥

కృశరోగార్తవృద్ధానాం త్యక్తానాం నిర్జనే వనే।
క్షుత్పిపాసాతురాణాం చ గవాం విహ్వలచేతసామ్॥౯౫॥

నీత్వా యస్తృణతోయాని వనే యత్నాత్ ప్రయచ్ఛతి।

కరోతి చ పరిత్రాణం తస్య పుణ్యఫలం శృణు ॥౯౬॥

కులైకవింశకోపేతః పత్నీపుత్రాదిసంయుతః।
మిత్రభృత్యైరుపేతశ్చ శ్రీమచ్ఛివపురం వ్రజేత్॥౯౭॥

తత్ర భుక్త్వా మహాభోగాన్ విమానైః సార్వకామికైః।
స మహాప్రలయం యావత్తదన్తే ముక్తిమాప్నుయాత్॥౯౮॥

గోబ్రాహ్మణపరిత్రాణం సకృత్కృత్వా ప్రయత్నతః।
ముచ్యతే పఞ్చభిర్ఘోరైర్మహద్భిః పాతకైర్ధ్రుతమ్॥౯౯॥

అహింసా సత్యమస్తేయం బ్రహ్మచర్యమకల్కతా।
అక్రోధో గురుశుశ్రూషా శౌచం సన్తోషమార్జవమ్॥౧౦౦॥

అహింసాద్యా యమాః పఞ్చ యతీనాం పరికీర్తితాః।
అక్రోధాద్యాశ్చ నియమాః సిద్ధివృద్ధికరాః స్మృతాః॥౧౦౧॥

దశలాక్షణికో ధర్మః శివాచారః ప్రకీర్తితః।
యోగీన్ద్రాణాం విశేషేణ శివయోగప్రసిద్ధయే॥౧౦౨॥

న విన్దతి నరో యోగం పుత్రదారాదిసఙ్గతః।
నిబద్ధః స్నేహపాశేన మోహస్తమ్భబలీయసా॥౧౦౩॥

మోహాత్ కుటుమ్బసంసక్తస్తృష్ణయా శృఙ్ఖలీకృతః।
బాలైర్బద్ధస్తు లోకోఽయం ముసలేనాభిహన్యతే॥౧౦౪॥

ఇమే బాలాః కథం త్యాజ్యా జీవిష్యన్తి మయా వినా।
మోహాద్ధి చిన్తయత్యేవం పరమార్థౌ న పశ్యతి॥౧౦౫॥

సంపర్కాదుదరే న్యస్తః శుక్రబిన్దురచేతనః।
స పిత్రా కేన యత్నేన గర్భస్థః పరిపాలితః॥౧౦౬॥

కర్కశాః కఠినా భక్షా జీర్యన్తే యత్ర భక్షితాః।
తస్మిన్నేవోదరే శుక్రం కిం న జీర్యతి భక్ష్యవత్॥౧౦౭॥

యేనైతద్యజితం గర్భే యేన చైవ వివర్ద్ధితమ్।
తేనైవ నిర్గతం భూయః కర్మణా స్వేన పాల్యతే॥౧౦౮॥

న కశ్చిత్ కస్యచిత్ పుత్రః పితా మాతా న కస్యచిత్।
యత్స్వయం ప్రాక్తనం కర్మ పితా మాతేతి తత్స్మృతమ్॥౧౦౯॥

యేన యత్ర కృతం కర్మ స తత్రైవ ప్రజాయతే।
పితరౌ చాస్య దాసత్వం కురుతస్తత్ప్రచోదితౌ॥౧౧౦॥

న కశ్చిత్ కస్యచిచ్ఛక్తః కర్తుం దుఃఖం సుఖాని చ।
కరోతి ప్రాక్తనం కర్మ మోహాల్లోకస్య కేవలమ్॥౧౧౧॥

కర్మదాయాదసంబన్ధాదుపకారః పరస్పరమ్।
దృశ్యతే నాపకారశ్చ మోహేనాత్మని మన్యతే॥౧౧౨॥

ఈశ్వరాధిష్ఠితం కర్మ ఫలతీహ శుభాశుభమ్।
గ్రామస్వామిప్రసాదేన సుకృతం కర్షణం యథా॥౧౧౩॥

ద్వయం దేవత్వమోక్షాయ మమేతి న మమేతి చ।
మమేతి బధ్యతే జన్తుర్న మమేతి విముచ్యతే॥౧౧౪॥

ద్వ్యక్షరం చ భవేన్మృత్యుస్త్ర్యక్షరం బ్రహ్మ శాశ్వతమ్।
మమేతి ద్వ్యక్షరం మృత్యుస్త్ర్యక్షరం న మమేతి చ॥౧౧౫॥

తస్మాదాత్మన్యహఙ్కారముత్సృజ్య ప్రవిచారతః।
విధూయాశేషసఙ్గాంశ్చ మోక్షోపాయం విచిన్తయేత్॥౧౧౬॥

జ్ఞానాద్యోగపరిక్లేశం కుప్రావరణభోజనమ్।
కుచర్యాం కునివాసం చ మోక్షార్థీ న విచిన్తయేత్॥౧౧౭॥

న దుఃఖేన వినా సౌఖ్యం దృశ్యతే సర్వదేహినామ్।
దుఃఖం తన్మాత్రకం జ్ఞేయం సుఖమానన్త్యముత్తమమ్॥౧౧౮॥

సేవాయాం పాశుపాల్యే చ వాణిజ్యే కృషికర్మణిః।
తుల్యే సతి పరిక్లేశే వరం క్లేశో విముక్తయే॥౧౧౯॥

స్వర్గాపవర్గయోరేకం యః శీఘ్రం న ప్రసాధయేత్।
యాతి తేనైవ దేహేన స మృతస్తప్యతే చిరమ్॥౧౨౦॥

యదవశ్యం పరాధీనైస్త్యజనీయం శరీరకమ్।

కస్మాత్తేన విమూఢాత్మా న సాధయతి శాశ్వతమ్॥౧౨౧॥

యౌవనస్థా గృహస్థాశ్చ ప్రాసాదస్థాశ్చ యే నృపాః।
సర్వ ఏవ విశీర్యన్తే శుష్కస్నిగ్ధాన్నభోజనాః॥౧౨౨॥

అనేకదోషదుష్టస్య దేహస్యైకో మహాన్ గుణః।
యాం యామవస్థామాప్నోతి తాం తామేవానువర్తతే॥౧౨౩॥

మన్దం పరిహరన్ కర్మ స్వదేహమనుపాలయేత్।
వర్షాసు జీర్ణకటవత్తిష్ఠన్నప్యవసీదతి॥౧౨౪॥

న తేఽత్ర దేహినః సన్తి యే తిష్ఠన్తి సునిశ్చలాః।
సర్వే కుర్వన్తి కర్మాణి వికృశాః పూర్వకర్మభిః॥౧౨౫॥

తుల్యే సత్యపి కర్తవ్యే వరం కర్మ కృతం పరమ్।
యః కృత్వా న పునః కుర్యాన్నానాకర్మ శుభాశుభమ్॥౧౨౬॥

తస్మాదన్తర్బహిశ్చిన్తామనేకాకారసంస్థితామ్।
సంత్యజ్యాత్మహితార్థాయ స్వాధ్యాయధ్యానమభ్యసేత్॥౧౨౭॥

వివిక్తే విజనే రమ్యే పుష్పాశ్రమవిభూషితే।
స్థానం కృత్వా శివస్థానే ధ్యాయేచ్ఛాన్తం పరం శివమ్॥౧౨౮॥

యేఽతిరమ్యాణ్యరణ్యాని సుజలాని శివాని తు।
విహాయాభిరతా గ్రామే ప్రాయస్తే దైవమోహితాః॥౧౨౯॥

వివేకినఃప్రశాన్తస్య యత్సుఖం ధ్యాయతః శివమ్।
న తత్సుఖం మహేన్ద్రస్య బ్రహ్మణః కేశవస్య వా॥౧౩౦॥

ఇతి నామామృతం దివ్యం మహాకాలాదవాప్తవాన్।
విస్తరేణానుపూర్వ్యాచ్చ ఋష్యాత్రేయః సునిశ్చితమ్॥౧౩౧॥

ప్రజ్ఞామథా వినిర్మథ్య శివజ్ఞానమహోదధిమ్।
ఋష్యాత్రేయః సముద్ధృత్య ప్రాహేదమణుమాత్రకమ్॥౧౩౨॥

శివధర్మం మహాశాస్త్రే శివధర్మస్య చోత్తరే।
యదనుక్తం భవేత్ కిఞ్చిత్తదత్ర పరికీర్తితమ్॥౧౩౩॥

త్రిదైవత్యమిదం శాస్త్రం మునీన్ద్రాత్రేయభాషితమ్।
తిర్యఙ్మనుజదేవానాం సర్వేషాం చ విముక్తిదమ్॥౧౩౪॥

నన్దిస్కన్దమహాకాలాస్త్రయో దేవాః ప్రకీర్తితాః।
చన్ద్రాత్రేయస్తథాఽత్రిశ్చ ఋష్యాత్రేయో మునిత్రయమ్॥౧౩౫॥

ఏతైర్మహాత్మభిః ప్రోక్తాః శివధర్మాః సమాసతః।
సర్వలోకోపకారార్థే నమస్తేభ్యః సదా నమః॥౧౩౬॥

తేషాం శిష్యప్రశిష్యైశ్చ శివధర్మప్రవక్తృభిః।
వ్యాప్తం జ్ఞానసరః శార్వం వికచైరివ పఙ్కజైః॥౧౩౭॥

యే శ్రావయన్తి సతతం శివధర్మే శివార్థినామ్।
తే రుద్రా స్తే మునీన్ద్రాశ్చ తే నమస్యాః స్వభక్తితః॥౧౩౮॥

యే సముత్థాయ శృణ్వన్తి శివధర్మే దినే దినే।
తే రుద్రా రుద్రలోకేశా న తే ప్రకృతిమానుషాః॥౧౩౯॥

శివోపనిషదం హ్యేతదధ్యాయైః సప్తభిః స్మృతమ్।
ఋష్యాత్రేయగోత్రేణ మునినా హితకామ్యయా॥౧౪౦॥

ఇతి శివోపనిషది శివాచారాధ్యాయః సప్తమః

ఇతి శివోపనిషత్ సమాప్తా

సదానన్దోపనిషత్

తచ్ఛంయోరావృణీమహే—ఇతి శాన్తి:

అథైనం సదానన్దః సంవర్తో జైగీషవ్యశ్చ నీలలోహితం రుద్రమువాచ। భగవన్ కిమపవర్గే సాధయతీతి। స ఏతేభ్యో భగవాన్ నీలలోహితః ప్రోవాచ। అన్తర్బహిర్ధారితం పరంబ్రహ్మాభిధేయం శామ్భవం లిఙ్గమ్,

ఆధారే దహరేఽవ్యక్తే స్వర్ణస్ఫాటికవైద్రుమమ్।

నిరన్తరానుసన్ధానాత్ తదన్తర్ధారణే విదుః॥

చతుర్దలం ద్వాదశారం ద్వ్యశ్రమవ్యక్తకం శివమ్।
దహరేఽఙ్గుష్ఠమాత్రం తముమాకాన్తమహర్నిశమ్।
అనిరాకారమాత్మానం ధృత్వా యాన్తి పరం పదమ్॥

పరాత్ పరతరో బ్రహ్మా తత్పరాత్ పరతో హరిః।
తత్పరాత్ పరతోఽధీశస్తస్మాత్ స్యాదుత్తరః శివః॥

జాతవేదసమవ్యక్తం వ్యక్తావ్యక్తం పరం సదా।
తమాత్మస్థం యేఽనుపశ్యన్తి ధీరాః
సేషాం శాన్తిః శాశ్వతీ నేతరేషామ్॥

అన్తర్ధారణశక్తేన హ్యశక్తేన ద్విజోత్తమాః।
సంస్కృత్య గురుణా దత్తం శైవం లిఙ్గమురఃస్థలే।
ధార్యం విప్రేణ ముక్త్యర్థే శివతత్త్వవిదో విదుః॥
యేనాచిరాత్సర్వపాపం వ్యపోహ్య పరాత్పరం పురుషముపైతి విద్వాన్।

అస్య మాత్రా అకారో బ్రహ్మరూప ఉకారో విష్ణురూపో మకారః కాలకాలః అర్ధమాత్రా పరమశివః ఓఙ్కారో లిఙ్గమ్।

యోఽసౌ సర్వేషు వేదేషు పఠ్యతే హ్యజ ఈశ్వరః।
తస్మాత్తద్ధారణాదేతల్లిఙ్గదేహమలౌకికమ్।
మృతేఽపి తన్న దహ్యేత బిలే చైతద్వినిక్షిపేత్॥
న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన త్యాగేనైకేఽమృతత్వమానశుః॥

యో వా స్వహస్తార్చితలిఙ్గమేకం పరాత్పరం ధారయతే నరో వా।
తస్యైవ లభ్యః పరమేశ్వరోఽసౌ నిరఞ్జనం సామ్యముపైతి దివ్యమ్॥

శివలిఙ్గధరం విప్రం విపన్నం తు న దాహయేత్।
యది వా దాహయేత్తస్య బ్రహ్మహత్యా తదా భవేత్॥

యదిదం లిఙ్గం సకళం సకళనిష్కళం నిష్కలం చ స్థూలం సూక్ష్మం చ తత్పరం స్థూలే స్థూలం సూక్ష్మే సూక్ష్మం కారణే తత్పరం చ।

ఆత్మానమరణిం కృత్వా ప్రణవం చోత్తరారణిమ్।
ధ్యాననిర్మథనాదేవ పాశం దహతి మానవః।
అన్తర్బహిశ్చ తల్లిఙ్గం విధత్తే యస్తు శాశ్వతమ్ ॥

అవిద్యాఽఽవరణం భిత్త్వా బ్రహ్మణః సాయుజ్యం సలోకతామాప్నోతి। తదిదం లిఙ్గం బ్రహ్మ। తదిదం ఓం సత్యమ్। యో విద్వాన్ బ్రహ్మచారీ గృహీ వానప్రస్థో యతిర్వా సదానన్దోపనిషదం పఠతి సోఽగ్నిపూతో భవతి। స సత్యపూతో భవతి। స్వర్ణస్తేయాత్ పూతో భవతి। బ్రహ్మహత్యాయాః పూతో భవతి। స సకలభోగభుక్ దేహం త్యక్త్వా శివసాయుజ్యమేతి। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇతి సదానన్దోపనిషత్ సమాప్తా

సిద్ధాన్తశిఖోపనిషత్

ఓం అథ భారద్వాజః కుమారం పప్రచ్ఛ। కోఽయం భవాదృశానాం పరమశివభక్తానాం సిద్ధాన్తః। కుతః సర్వే న విదన్తీతి। తద్ధుహ్యామువాచ స్కన్దః। భారద్వాజ శృణు నామ కచిద్వదన్తి సామ్బం సర్వదేవప్రకృష్టం శివం వరేణ్యం పక్వచిత్తాః శివస్య ప్రసాదతో జ్ఞానమాత్రాద్విదన్తి।

విశ్వాధికం శఙ్కరం యే ప్రమూఢా హీనం విష్ణోర్బ్రహ్మణో వా వదన్తి।

న సంసారాత్ ప్రముచ్యన్తే కదాచిచ్ఛత్రైః కల్పైః కోటిభిర్వాఽథ దోషైః॥

యథా రాజ్ఞే కుర్వన్నమాత్యబుద్ధిం

దేహీ విన్దేద్బాధమస్మాద్వినష్టమ్।

సత్యాదిరూపం శివమేవం విదానో

విష్ణ్వాదిబుద్ధయా హీయతేఽజ్ఞానసఙ్గాత్॥

మహానగ్నిః కాష్ఠమార్ద్రం చ శుష్కం కృత్వా దహేదీశ్వరోత్కృష్టబుద్ధిః।

దహేత్ పాపాన్యాశు విజ్ఞానదాత్రీ న సంసారే మజ్జతే వా కదాచిత్॥

మహాదేవే త్రిపుణ్డ్రస్య ధారణే భస్మకుణ్ఠనే।

పుణ్యలేశవిహీనస్య శ్రద్ధా నైవ ప్రజాయతే॥

పాపపూర్ణస్య మర్త్యస్య త్రిపుణ్డ్రోద్ధూనే శివే।

రుద్రాక్షధారణే ద్వేషః స్వత ఏవ ప్రజాయతే॥

జన్మాన్యనన్తాని విస్తీర్య భూయః శివప్రసాదాద్ధృతపుణ్యలేశః।

శివే భక్తిం ప్రాప్య తద్భక్తసఙ్గాన్న సంసృతౌ ఘోరదుఃఖాత్ ప్రమజ్జేత్॥

యోఽజ్ఞానాద్వా శివశబ్దం గృణానః పాపైర్ఘోరైర్ముచ్యతే వా కదాచిత్।
కో వా వేత్తా మహిమానం శివస్య పరాత్ పరస్య జ్ఞానగుహ్యస్య గుహ్యమ్॥

సద్యోజాతాద్బ్రాహ్మణాః సంబభూవుర్వామదేవాత్ క్షత్రియా వై విశశ్చ।
అఘోరాచ్ఛూద్రాస్తత్పురుషాచ్ఛివస్య పఞ్చాత్మకస్య గణా ఈశతోఽస్య॥

ఆత్మాశ్రమిత్వాద్గణవంశజాతా లిఙ్గాఙ్గసఙ్గస్త్వత్ర జన్మాన్తదీక్షా।
యథా గఙ్గా శివసఙ్గాత్తథైవ న సూతకం వా నాప్యశుచిత్వమేషామ్॥

గచ్ఛంస్తిష్ఠన్నిమిషన్నున్మిషన్ వా స్వపఞ్చాగ్రాల్లిఙ్గధారీ శుచిః స్యాత్।
భుఞ్జన్ మూత్రాద్యుత్సృజన్ వా కదాచిన్న తత్రోచ్ఛిష్టం భజతే శుద్ధదేహీ॥

శీర్షే కణ్ఠే వక్షసి కక్షదేశే నాభౌ హస్తే సర్వదా ప్రాణలిఙ్గమ్।
ధార్యం యథాసమ్ప్రదాయం పురస్తాద్గురోర్విదిత్వా హృదయే ముఖ్యముక్తమ్॥

స్నానం కృత్వా శివతీర్థే చ దేహం సర్వం భస్మోద్ధూలనాత్ పావయిత్వా।
త్రిపుణ్డ్రం ధార్యం భర్త్సనాత్ పాతకౌఘగిరేర్భస్మ ప్రాహురత్యర్థమేతత్॥

స్నానం త్రిపుణ్డ్రస్య శిరోలలాటవక్షఃస్కన్ధమణిబన్ధేషు కుర్పే।
నాభిప్రదేశే పార్శ్వయోర్గణ్డదేశే గుదప్రదేశే గుల్ఫయోశ్చ క్రమాత్ స్యాత్॥

వహ్నిత్రయం తచ్చ జగత్త్రయం యద్గుణత్రయం తచ్చ శక్తిత్రయం స్యాత్।
ధృతం త్రిపుణ్డ్రం యది కోపి దైవాత్ తద్దృష్ట్వాన్యః పాతకౌఘాద్విముక్తః॥

నిమీలితాక్షస్య పురత్రయాణి

దగ్ధాః శంభోర్నయనేభ్యోఽథ యే తు।
జాతా రుద్రాక్షా జలబిన్దవోఽస్య
సద్యోజాతాదీన్ పఞ్చ వక్త్రాణి విన్ద్యాత్॥

ద్వాత్రింశద్రుద్రాక్షాః కణ్ఠమాలాప్రయుక్తాః
శిఖాయామేకో ద్విచత్వారింశదుక్తాః।
శిరోధార్యాః కర్ణయోర్ద్వాదశాఽథ
శతత్రయం తూపవీతం చ బాహ్వోః॥

ద్వాత్రింశదుక్తా మణిబన్ధయోశ్చ చతుర్వింశాః శతమష్టౌ జపార్థమ్।
పురా లీనాః సృష్టికాలాచ్ఛివస్య పఞ్చాక్షరే మన్త్రవర్యే సమస్తాః।
భూతాని పఞ్చ వేదా ఆగమాశ్చ శివాల్లబ్ధోఽభూన్మన్త్రవర్యో విధాత్రా॥
దేహినో దేహమాయాన్తి న యావన్మన్త్రనాయకః।
తావత్పాపాని గర్జన్తి సత్యం సత్యం పునః పునః॥

యోఽయం నకారః సోఽయమకారః స సద్యోజాతో భూర్బుగ్వేదః సంపుటముచ్యతే। యోఽయం మకారః సోఽయముకారః స వామదేవ ఆపో యజుర్వేదో వక్త్రముచ్యతే। యోఽయం శికారః సోఽయం మకారః స ఘోరః స వాయుః సామవేదో గుణ ఉచ్యతే యోఽయం వకారః సోఽయం నాదః స తత్పురుషః స తేజోఽథర్వవేదోఽఘోరముచ్యతే। యోఽయం యకారః తదిదం సమస్తమోమితి నిర్విశేషప్రణవః స సర్వోత్తమ ఈశాన ఆకాశ ఆగమో లిఙ్గముచ్యతే। ఇత్యేతత్తత్త్వం యో విజానాతి స నిత్యం శుద్ధబుద్ధపరమానన్దపరమశివస్వరూపః।

పురా దేవా: పశుపాశాద్విముక్తాః శివం పూజ్యైవ హరిపద్మాదయోఽపి।
ఐన్ద్రనీలం పూజితం విష్ణునాసీల్లిఙ్గం వైడుర్యం విధినా పద్మరాగమ్॥
శక్రేణ హైమం యక్షరాజేన విశ్వేదేవై రౌప్యం వసుభిః కాంస్యకం చ।
యద్దారుకూటం వాయునా పార్థివం తదశ్విభ్యామాసీత్ స్పాటికం పాశినాథ॥

ఆదిత్యైస్తామ్రం మౌక్తికం దేవతైస్తైరనన్తాద్యైః ఫణిభిశ్చ ప్రవాలమ్।
దైత్యైర్గాలం రాక్షసైశ్చ త్రిలోహం గణైః శైలం సైకతం మాతృకాభిః॥

దారూద్భవం నిర్ఋతినా యమేన సుపూజ్యమాసీన్మారకతం చ రుద్రైః।
సుభస్మరూపం సుక్ష్మరూపం చ లక్ష్మ్యా శైలాన్యేవ మునయో భేజిరేఽథ॥
సరస్వతీ రత్నరూపం చ దుర్గా హైమం లిఙ్గం పూజయామాస భక్త్యా।
జలైరుష్ణై: శీతలైర్వా కదాచిదజ్ఞానాద్వా పతితైః పత్రపుష్పైః।
తుష్టో యచ్ఛేద్వాఞ్ఛితార్థం మహేశః కిం దుర్లభం శివభక్తస్య లోకే॥
అత్యల్పమపి నైవేద్యం ఫలం వా జలమేవ వా।
తదేవ ప్రాశయిత్వాథ బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే॥
కిమన్యైర్ధార్యైర్భస్మని శుద్ధపుణ్డ్రే స్థితే కిమన్యైర్మన్త్రవర్యేఽథ మన్త్రైః।
శివే స్థితే సర్వదేవాధిరాజే భారద్వాజ నిర్జరైః కిం తథాఽన్యైః॥
సిద్ధాన్తోఽయం నిశ్చితోఽస్మాభిరేష భారద్వాజ గుహ్యమేతన్న వాచ్యమ్।
సదా ప్రశాన్తాయ న నాస్తికాయ పరీక్ష్యాథ బ్రూహి సర్వార్థవేత్త్రే॥

ఇత్యాహ భగవాన్ స్కన్దః। తామేనాం సిద్ధాన్తశిఖాం ప్రాతరధీయానో రాత్రికృతం పాపం నాశయతి। సాయమధీయానోఽహ్నికృతం పాపం నాశయతి। సార్వకాలం ప్రయుఞ్జానః పాపైరపాపో భవతీతి విజ్ఞాయతే। ఇతి వేదవచనం భవతి। ఇతి వేదవచనం భవతి। ఓం సత్యమిత్యుపనిషత్॥

ఇతి సిద్ధాన్తశిఖోపనిషత్ సమాప్తా

సిద్ధాన్తసారోపనిషత్

భద్రం కర్ణేభిః—ఇతి శాన్తిః

ప్రథమావరణమ్

అథ భారద్వాజః కుమారం పప్రచ్ఛ। భగవన్ మే బ్రూహి పరమతత్త్వకైలాసరహస్యమ్। తద్ధుహ్యమువాచ స్కన్దః। సాధు పృష్టం సర్వం నివేదయామి యథాజ్ఞాతం మయా। హే భారద్వాజ శృణు వాక్యమేతత్। పరమకైవల్యః స ఏవ కైలాసః। ఈశ్వరకృపయా పరమపరిపక్వచిత్తా జానన్తి। నాన్యే జానన్తి గుహ్యమిదమనిర్వాచ్యమమితబోధసాగరమమితానన్దసముద్రమఖణ్డానన్దరూపన్నిరవయవం నిరాధారం నిర్వికారం నిరఞ్జనమనన్తం బ్రహ్మానన్దసమష్టికన్దం త్రైరానన్దపురుషైశ్చిద్రూపైరధిష్ఠితం బ్రహ్మానన్దమయానన్తనిరతిశయానన్దసాగరాకారమాత్మ-సమానానన్దవిభూతిపురుషానన్తానన్దమణ్డితం నిత్యమఙ్గలమనన్తవిభవమ్। బ్రహ్మానన్దమయానన్తప్రాకారప్రాసాదతోరణవిమా-నోపవనావలీభిర్జ్వలచ్ఛిఖరైరుపలక్షితో నిరుపమనిత్యనిరవద్యనిరతిశయనిరవధికబ్రహ్మానన్దాచలో విరాజతే। తదుపరి జ్వలతి నిరతిశయానన్దదివ్యతేజోరాశిః। తదభ్యన్తరసంస్థానే శుద్ధబోధానన్దలక్షణం విభాతి। తదన్తరాలే చిన్మయవేదికాఽఽనన్దవేదికాఽఽనన్దవనవిభూషితా। తత్ర వేదకల్పతరువనం యజ్ఞకల్పతరువనం యోగకల్పతరువనమ్। తదభ్యన్తరే అమితతేజోరాశిస్స్వాత్మజ్యోతిర్జ్వలతి। తత్ర పరమమఙ్గలాసనం విరాజతే। తస్యోపరి సమాసీనానన్తపరిపాలకనన్ద్యాదిగణపాః సన్తి। అనన్తోత్కటజలదమణ్డలం నిరతిశయదివ్యతేజోమణ్డలవృన్దాకారపరమానన్ద-శుద్ధబోధస్వరూపమనన్తానన్దసౌదామినీపరమవిలాసం నిరతిశయానన్తపరమానన్దపారావారజాలమ్॥

ఇతి ప్రథమావరణమ్

ద్వితీయావరణమ్

తన్మధ్యే కల్యాణాచలో విభాతి।
అనన్తానన్దపర్వతశిఖరైరభివ్యాప్తమనన్తబోధానన్దవ్యూహైరభితస్తతం
బ్రహ్మవిద్యాప్రవాహైరానన్దరసనిర్భరైః క్రీడానన్దపర్వత్రైరనన్తైరభివ్యాప్తం
బ్రహ్మవిద్యామయైరనన్తప్రాకారైరానన్దామృతమయైర్దివ్యగన్ధైః స్వ-
భావచిన్మయైరనన్తబ్రహ్మవనైరతిశోభితమపరబ్రహ్మవిద్యాసామ్రాజ్యాధిదైవతమనన్తమోక్ష
సామ్రాజ్యాద్వితీయమేకం పరమకల్యాణమనన్తవిభవమమితబోధానన్దాచలోపరిస్థితం
శుద్ధబోధమయానన్తప్రాసాదైః
సంవృతమానన్దమయానన్తవిమానావలీభిర్విరాజితమత్యాశ్చర్యానన్తవిభూతిసమమనన్తశుద్ధా
నన్దపరిఘైః సమావృతమనన్తదివ్యతేజోజ్వాలాజాలైరభితోఽనిశం
ప్రజ్వలన్తమత్యాశ్చర్యానన్తవిభూతిసమష్ట్యాకారమానన్దరసప్రవాహైరలఙ్కృతమమితవిజ్ఞాన
తరఙ్గిణ్యాః ప్రవాహైరతిమఙ్గలం బ్రహ్మతేజోవిశేషాకారైరనన్తబ్రహ్మవనైరభితస్తతం
బ్రహ్మవిద్యాకల్పతరువనైః సుశోభితం బోధకల్పతరువనైః
పరివేష్టితమనన్తనిత్యముక్తైరభివ్యాప్తం తదభ్యన్తరేఽనన్తదివ్యమఙ్గలాసనం విరాజతే।

తదుపరి నిత్యజ్ఞానానన్దరూపా అద్వైతశివపూజకాస్తిష్ఠన్తి॥

ఇతి ద్వితీయావరణమ్

తృతీయావరణమ్

తన్మధ్యే చిదానన్దాచలో విభాతి। తదుపరి బ్రహ్మతేజోమయానన్తశిఖరాః సన్తి। తత్ర
బ్రహ్మవిద్యామయానన్తపరిఘాః సన్తి। వాచామగోచరానన్తచిన్మయానన్దవనైః పరివేష్టితం
బ్రహ్మకల్పతరువనైః సమావృతం అమృతకల్పతరువనైరుపశోభితం
బ్రహ్మతేజోమయానన్దరసప్రవాహైరతిశోభితం బ్రహ్మవిద్యాతరఙ్గిణ్యాః ప్రవాహైః సుమఙ్గలం
నిరతిశయానన్తదివ్యానన్దతేజోజ్వాలారాశిమణ్డలం జ్వలతి।
పరమానన్దమయానన్తవిమానావలిభిః సంకులమనన్త

చిన్మయప్రాసాదజాలసంకులమనన్తబ్రహ్మానన్దానుభవపతాకాధ్వజతోరణైరలఙ్కృతమనన్తని త్యముక్తైరభివ్యాప్తం తదభ్యన్తరసంస్థానేఽనన్తచిన్మయాసనం విరాజతే। తస్యోపరి నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్తశివైక్యభక్తాస్తిష్ఠన్తి।

ఇతి తృతీయావరణమ్

తన్మధ్యేఽమితబోధానన్దాచలో విభాతి। తదుపరి పరమకైవల్యానన్ద। తత్ర పరమానన్దామృతమయైర్దివ్యానన్తప్రాకారో జ్వలతి। దివ్యగన్ధైః స్వభావచిన్మయైరనన్తబ్రహ్మవనైరతిశోభితమానన్దకల్పతరువనైరావృతం ముక్తికల్పతరువనైః సుశోభితం పారావారానన్దరసనిర్ఝరైరతిశోభితం స్వాత్మానన్దానుభవతరఙ్గిణ్యాః ప్రవాహైరతిమఙ్గలం పరమ కల్యాణమనన్తవిభవమమితతేజోరాశ్యాకారమనన్తబ్రహ్మతేజోరాశిసమష్ట్యాకారమనన్తదివ్యతేజో జ్వాలాజాలైరభితోఽనిశం ప్రజ్వలితమనన్తదివ్యాపారబ్రహ్మవిద్యాసామ్రాజ్యాధిదైవతమమోఘనిజమన్దకటాక్షచిదానన్ద మయానేకప్రాసాదవిశేషైః పరివేష్టితం బ్రహ్మవిద్యామయైరనన్తప్రకారానన్దామృతదివ్యమఙ్గలవిమానైః సుశోభితం చిద్రూపవిలాసనిభచిన్మయాసనం విరాజతే। అధితిష్ఠన్తి తేజోరాశిం తదన్తర్గతదివ్యతేజోవిశేషమఖిలపవిత్రాణాం పరమం పవిత్రం చిద్రూపపరానన్తనిత్యముక్తైరభివ్యాప్తం సచ్చిదానన్దరూపాః శివాత్మైక్యోపాసకాః॥

ఇతి చతుర్థావరణమ్

పఞ్చమావరణమ్

అనన్తానన్దపర్వతైః పరమకౌతుకమాభాతి। తదుపరి జ్వలతి నిరతిశయానన్ద దివ్యతేజోరాశిమణ్డలమ్। చిదానన్దమయానన్తప్రాకారవిశేషైః పరివేష్టితమ్। తచ్చ పరమకల్యాణవిలాసవిశేషమ్। తదఖణ్డదివ్యతేజోమణ్డలాకారం పరమానన్దసౌదామినీచయోజ్జ్వలమ్। తచ్చామితపరమతేజః పరమవిహారసంస్థానవిశేషం పరమతేజోమణ్డలవిశేషం పరమానన్దామృతబ్రహ్మవిద్యామయానన్తసముద్రం చిదానన్దతరఙ్గాకారమ్। తన్మధ్యే అనన్తదివ్యతేజఃపర్వతసమష్ట్యాకారమపరిచ్ఛిన్నానన్తశుద్ధబోధానన్దమణ్డలం వాచామగోచరానన్దబ్రహ్మతేజోరాశ్యాకారమనన్తశిఖరోజ్జ్వలమఖణ్డతేజోమణ్డలవిశేషం నిత్యానన్దమూర్తిమద్భిః పరమమఙ్గలైః పరిధీకృతమపరిఛిన్నానన్దసాగరాకారం బ్రహ్మానన్దరసక్రీడావనైః సుశోభితమనన్తసహస్రానన్దప్రాకారైః సముజ్జ్వలితం ముక్తికల్పతరువనైః పరివేష్టితం విభూతికల్పతరువనైరభితస్తతమనన్తానన్దవిమానజాలసంకులమనన్తబోధసౌధవిశేషైరభితో ఽనిశం

ప్రజ్వలితం క్రీడానన్తమణ్డపవిశేషైర్విశేషితం బోధానన్దమయానన్తపరమఛత్రధ్వజచామరవితానతోరణైరలఙ్కృతం శుద్ధానన్ద విశేషసమష్టిమణ్డలవిశేషానన్తప్రాసాదోన్నతోజ్జ్వలమఖణ్డచిద్ఘనానన్దవిశేషం పరమానన్దవ్యూహైర్నిత్యముక్తైరభితస్తతమనన్తదివ్యతేజఃపర్వతసమష్ట్యాకారమపరిచ్ఛిన్నానన్తశుద్ధబోధానన్దమణ్డలం పరమానన్దలహరీవనశోభితమసఙ్ఖ్యాకానన్దసముద్రమనన్తజ్వాలాజాలైరలఙ్కృతం చిదానన్దతరఙ్గిణ్యాః ప్రవాహైరతిమఙ్గలం స్వాత్మానన్దానుభవామృతకల్లోలరసప్రవాహైరలఙ్కృతం స్వప్రకాశానన్తానన్దతేజోజ్వాలాజాలైరావృతమ్। తదభ్యన్తరే చిన్మయానన్దాసనముజ్జ్వలమ్। తదుపరి విభాత్యఖణ్డానన్దతేజోమణ్డలమ్। తదభ్యన్తరసమాసీనాః ఆనన్దసాగరనిత్యతృప్తాః శివాద్వైతోపాసకాః స్వాత్మలిఙ్గార్చకాస్తిష్ఠన్తి। నిరతిశయదివ్యతేజోమణ్డలాకారా ఆనన్దఘనసాగరాః పరమకైవల్యస్వరూపానన్తగణాః పరిసేవన్తే ॥

ఇతి పఞ్చమావరణమ్

షష్ఠావరణమ్

పరమచిద్విలాససమష్ట్యాకారం నిర్మలం నిరవద్యం
నిరాశ్రయమతినిర్మలానన్తకోటిరవిప్రకాశైకోజ్జ్వలమనన్తోపనిషదర్థస్వరూపమఖిలప్రమాణాతీ
తం మనోవాచామగోచరం నిత్యముక్తస్వరూపం కైవల్యానన్దరూపం
పరమానన్దలక్షణాపరిచ్ఛిన్నానన్తజ్యోతిః శాశ్వతం శశ్వద్విభాతి।
తదభ్యన్తరసంస్థానేఽమితానన్దచిద్రూపాచలమఖణ్డపరమానన్దవిశేషం
బోధానన్దమహోజ్జ్వలమనన్తచిత్సాగరకల్లోలజాలశిఖరాకారం
నిత్యమఙ్గలమన్దిరమనన్తానన్దబోధ సౌధవిశేషైరభితోఽనిశంప్రజ్వలితం
చిదానన్దానన్తచిత్సాగరైః పరిధీకృతం
బ్రహ్మసాక్షాత్కారానుభవవిశేషబోధసారతరానన్తప్రాకారైః
సముజ్జ్వలితమనన్తసహస్రకైవల్యానన్దవనోపవనైః
సుశోభితమనన్తానన్దవిభూతిదివ్యతేజఃపర్వతసమష్ట్యాకారం
స్వాత్మానన్దానుభవవిజ్ఞానఘనరుద్రాక్షకల్పతరువనైరతిమఙ్గలమనన్తానన్దచిత్సాగరమథనో
ద్భూతరసప్రబాహైరలఙ్కృతమద్వితీయం స్వయంప్రకాశమనిశం
బ్రహ్మానన్దామృతరసామ్భోనిధితరఙ్గిణ్యాః ప్రవాహైరతిమఙ్గలం
నిరుపమనిరవద్యనిత్యశుద్ధబుద్ధనిరతిశయతేజోరాశివిశేషానన్తానన్దవిమానజాలావలిభిః
సమాకులం క్రీడానన్తమణ్టపవిశేషైర్విశేషితం
బోధానన్దమయానన్తదివ్యతేజోరాశివిశేషచైతన్యప్రాసాదైః
పరివేష్టితమనన్తపరమానన్దామృతరసాబ్ధికల్లోలతరఙ్గావలిభిర్దివ్యతేజోమయఛత్రచామరధ్వ
జపతాకావితానతోరణాదిభిరలఙ్కృతం పరమానన్దవ్యూ హైర్నిత్యముక్తైరభితస్తతం
తచ్చానన్తబ్రహ్మతేజోమయబిల్వకల్పతరువనైరాకులం
వేదాన్తసారభూతసిద్ధాన్తానన్తస్కన్దైర్విరాజితం మహావాక్యార్థస్వరూపానన్తశాఖాసమన్వితం
సచ్చిదానన్దస్వరూపానన్తానన్దపత్రైస్సుమఙ్గలమద్వితీయాత్మచైతన్యవృన్తైః సుసంలగ్నం
విజ్ఞానఘనమానన్దామృతకల్లోలానన్తపుష్పైరలఙ్కృతమఖణ్డానన్దాహ్లాదానన్తప్రవాహదివ్యసుగ
న్ధైః సమాకులం నిరతిశయానన్దామృతసారసాగరానన్తమకరన్దాకారం
నిశ్శఙ్కానన్దమోక్షసామ్రాజ్యచిన్తామణిఫలానన్తైర్విరాజితం
వాచామగోచరమనోన్మనానన్దామ్బుధిదివ్యతేజోమయజ్వాలాజాలదీపితాత్యన్తోన్నతానన్తశిఖరా
కారం శివాలయం శివానన్దమయదివ్యనానాలీలావిగ్రహవిలాస
బిలసితానన్దావిర్భావచరిత్రచిత్రీకృతచిత్రైరలఙ్కృతం
మూర్తిమద్భిఃశివధర్మానన్తోన్నతగోపురద్వారాకారైరసంఖ్యైరావృతం
శివధర్మానన్దమూర్తివృషభావలిభిః సుమఙ్గలం శివవిజ్ఞానానన్దసాగరతీర్థాకారం
పురతఃస్థితానన్తదివ్యతీర్థానాం నిజమన్దిరం
విజ్ఞానానన్దఘనస్వరూపానన్తసోపానమణ్డలమాలయమధ్యగతం
స్వాత్మజ్యోతిర్మయచిద్రూపవేదికాస్థానవిశేషం తదుపరి

చైతన్యశక్త్యాలఙ్కృతస్వాత్మచైతన్యకైలాసేశ్వరలిఙ్గాకారం సుపూజితం తత్సన్నిధౌ శివవిజ్ఞానానన్దఘనశైవధర్మమూర్తిమాసాద్య వృషభాకృతివిరాజితం శివానన్దనన్దిసేనబాణరావణాద్యనన్తనానామయానన్తానన్దమూర్తిమాసాద్య గణేశకుమారనన్దిభృఙ్గిచణ్డిరిటికీర్తిముఖవీరభద్రభైరవమహాకాలశోభనన్దిసునన్దనన్దిసేనబాణ రావణాద్యనన్తనానాగణపరూపమాసాద్యానన్తగణసేవితశివాలయస్య సమన్తాత్ స్వస్వస్థానే సుశోభితం బోధానన్దమయైరనన్తనిత్యముక్తైః పరిసేవితం శుద్ధబోధపరమానన్దాకారవనం సన్తతామృతపుష్పవృష్టిభిః

పరివేష్టితం పరమానన్దప్రవాహైరభివ్యాప్తం మూర్తిమద్భిః పరమమఙ్గలైః పరమకౌతుకాపరిచ్ఛిన్నానన్దసాగరాకారం క్రీడానన్దపర్వతైరభిశోభితం వాచామగోచరానన్దబ్రహ్మతేజోరాశిమణ్డలమఖణ్డతేజోమణ్డలవిశేషం దివ్యనానామఙ్గలవాద్యైరలఙ్కృతం ప్రణవాత్మకధ్వన్యాకారం విజ్ఞానఘనస్వరూపమనన్తచిదాదిత్యసమష్ట్యాకారం శివాద్వైతోపాసకా భజన్తే॥

ఇతి షష్ఠావరణమ్

ఇతి సిద్ధాన్తసారోపనిషత్ సమాప్తా

హేరమ్బోపనిషత్

సహ నావవతు ఇతి—శాన్తిః

అథాతో హేరమ్బోపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యామః। గౌరీ సా సర్వమఙ్గలా సర్వజ్ఞం పరిసమేత్యోవాచ।

అధీహి భగవన్నాత్మవిద్యాం ప్రశస్తాం యయా జన్తుర్ముచ్యతే మాయయా చ।

యతో దుఃఖాద్విముక్తో యాతి లోకం పరం శుభ్రం కేవలం సాత్త్వికం చ॥
తాం వై స హోవాచ మహానుకమ్పాసిన్దుర్బన్దుర్భువనస్య గోప్తా।
శ్రద్ధస్వైతద్గౌరి సర్వాత్మనా త్వం మా తే భూయః సంశయోఽస్మిన్ కదాచిత్॥
హేరమ్బతత్త్వే పరమాత్మసారే నో వై యోగాన్నైవ తపోబలేన।
నైవాయుధప్రభావతో మహేశి దగ్ధం పురా త్రిపురం దైవయోగాత్॥౩॥
తస్యాపి హేరమ్బగురోః ప్రసాదాద్యథా విరిఞ్చిర్గరుడో ముకున్దః।
దేవస్య యస్యైవ బలేన భూయః స్వం స్వం హితం ప్రాప్య సుఖేన సర్వమ్॥
మోదన్తే స్వే స్వే పదే పుణ్యలబ్ధే సర్వైర్దేవైః పూజనీయో గణేశః।
ప్రభుః ప్రభూణామపి విఘ్నరాజః సిన్దూరవర్ణః పురుషః పురాణః॥౫॥
లక్ష్మీసహాయోఽద్వయకుఞ్జరాకృతిశ్చతుర్భుజశ్చన్ద్రకలాకలాపః।
మాయాశరీరో మధురస్వభావస్తస్య ధ్యానాత్ పూజనాత్తత్స్వభావాః॥౬॥
సంసారపారం మునయోఽపి యాన్తి స వా బ్రహ్మా స ప్రజేశో హరిః సః।
ఇన్ద్రః స చన్ద్రః పరమః పరాత్మా స ఏవ సర్వో భువనస్య సాక్షీ॥౭॥
స సర్వలోకస్య శుభాశుభస్య తం వై జ్ఞాత్వా మృత్యుమత్యేతి జన్తుః।
నాన్యః పన్థా దుఃఖవిముక్తిహేతుః సర్వేషు భూతేషు గణేశమేకమ్॥౮॥

విజ్ఞాయ తం మృత్యుముఖాత్ ప్రముచ్యతే స ఏవమాస్థాయ శరీరమేకమ్।
మాయామయం మోహయతీవ సర్వం స ప్రత్యహం కురుతే కర్మకాలే॥౯॥
స ఏవ కర్మాణి కరోతి దేవో హ్యేకో గణేశో బహుధా నివిష్టః।
స పూజితః సన్ సుముఖోఽభిభూత్వా దన్తీముఖోఽభీష్టమనన్తశక్తిః॥౧౦॥
స వై బలం బలినామగ్రగణ్యః పుణ్యః శరణ్యః సకలస్య జన్తోః।
తమేకదన్తం గజవక్త్రమీశం విజ్ఞాయ దుఃఖాన్తముపైతి సద్యః॥౧౧॥
లమ్బోదరోఽహం పురుషోత్తమోఽహం విఘ్నాన్తకోఽహం విజయాత్మకోఽహమ్।
నాగాననోఽహం నమతాం సుసిద్ధః స్కన్దాగ్రగణ్యో నిఖిలోఽహమస్మి॥

న మేఽన్తరాయో న చ కర్మలోపో న పుణ్యపాపే మమ తన్మయస్య।

ఏవం విదిత్వా గణనాథతత్త్వం నిరన్తరాయం నిజబోధబీజమ్॥౧౩॥

క్షేమఙ్కరం సన్తతసౌఖ్యహేతుం ప్రయాన్తి శుద్ధం గణనాథతత్త్వమ్।

విద్యామిమాం ప్రాప్య గౌరీ మహేశాదభీష్టసిద్ధిం సమవాప సద్యః।

పూజ్యా పరా సా చ జజాప మన్త్రం శమ్భుం పతిం ప్రాప్య ముదం హ్యవాప॥

యః ఇమాం హేరమ్బోపనిషదమధీతే స సర్వాన్ కామాన్ లభతే। స సర్వపాపైర్ముక్తో భవతి। స సర్వైర్వేదైర్జ్ఞాతో భవతి। స సర్వైర్దేవైః పూజితో భవతి। స సర్వవేదపారాయణఫలం లభతే। స గణేశసాయుజ్యమవాప్నోతి య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇతి హేరమ్బోపనిషత్ సమాప్తా

---

౫. శాక్త-ఉపనిషదః

అల్లా-ఉపనిషత్

దివ్యాని ధత్తే ధత్తే దివ్యాని దివ్యాని ధత్తే। ధత్త ఇలల ఇలలే ధత్తే ధత్త ఇలలే। ధత్త ఇతి ధత్తే। ఇలలే వరుణో వరుణ ఇలల ఇలలే వరుణః। ఇలల ఇతి ఇలలే। వరుణో రాజా రాజా వరుణో వరుణో రాజా। రాజా పునర్దుః పునర్దూ రాజా రాజా పునర్దుః। పునర్దురితి పునః దుః। హ్వయామి మిత్రో మిత్రో హ్వయామి హ్వయామి మిత్రః। మిత్ర ఇలామిలాం మిత్రో మిత్ర ఇలామ్। ఇలామిలల ఇలల ఇలామిలామిలలే। ఇలల ఇలామిలామిలల ఇలల ఇలామ్। ఇలాం వరుణో వరుణ ఇలామిలాం వరుణః। వరుణో మిత్రో మిత్రో వరుణో వరుణో మిత్రః। మిత్ర స్తేజస్కామస్తేజస్కామో మిత్రో మిత్ర స్తేజస్కామః। తేజస్కామ ఇతి తేజః కామః॥౧॥ అయామిలామిలామయామయామిలామ్। ఇలాం త్వం త్వమిలామిలాం త్వమ్। త్వమర్యమమర్యమం త్వం త్వమర్యమమ్। అర్యమం వరుణో వరుణోఽర్యమమర్యమం

వరుణః। వరుణో దధ్మ దధ్మ వరుణో వరుణో దధ్మ। దధ్మ దీర్ఘాయుర్దీర్ఘాయుర్దధ్మ దధ్మ దీర్ఘాయుః। దీర్ఘాయుర్వ్వహతే వహతే దీర్ఘాయుదీర్ఘాయుర్వ్వహతే। దీర్ఘాయురితి దీర్ఘ ఆయుః। వహతే సుయః సుయో వహతే వహతే సుయః। సుయ ఇతి సుయః। హోతారమిన్ద్ర ఇన్ద్రో హోతారం హోతారమిన్ద్రః। ఇన్ద్రో హోతారం హోతారమిన్ద్ర ఇన్ద్రో। హోతారమ్। ఇన్ద్రో మహాసురేన్ద్రో మహాసురేన్ద్ర ఇన్ద్ర ఇన్ద్రో మహాసురేన్ద్రః। మహాసురేన్ద్రః సప్తఋుషయః సప్తఋుషయో మహాసురేన్ద్రో మహాసురేన్ద్రః సప్తఋుషయః। సప్తఋుషయః సం సం సప్తఋుషయః సప్తఋుషయః సమ్। సప్తఋుషయ ఇతి సప్తఋుషయః। సంతుష్ట తుష్ట సం సం తుష్ట | తుష్ట దేవా దేవాస్తుష్ట తుష్ట దేవాః। దేవా ఇతి దేవాః॥౨॥

ఇలామిలామిలామిలామిలామ్। ఇలేలాకబర్వో౽కబర్వ ఇలేలాకబర్వో౽కబర్వఇలేలాకబర్వో౽కబర్వ ఇలేలాకబర్వో౽కబర్వ ఇలేలాకబర్వో౽కబర్వః। అకబర్వో౽స్మ్యకబర్వో౽స్మ్యకబర్వో౽స్మ్యకబర్వో౽స్మి॥3॥

ఇతి అల్లా-ఉపనిషత్ సమాప్తా

ఆథర్వణద్వితీయోపనిషత్

హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ అణిమాసిద్ధ్యాదిదశకం తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ అణిమాసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ లఘిమాసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ మహిమాసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఈశిత్వసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ వశిత్వసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ప్రాకామ్యసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ భుక్తిసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఇచ్చాసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ప్రాప్తిసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ప్రకామసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ బ్రాహ్మ్యష్టకం తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఆం బ్రహ్మశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఈం మాహేశ్వరీశక్తిస్తస్యై వై

నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఊం కౌమారీశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా శివా భగవతీ ఋం వైష్ణవీశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ౡం వారాహీశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఐం ఇన్ద్రాణీశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఓం చాముణ్డాశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ మహాలక్ష్మీశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ముద్రాదశకం తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ద్రాం సర్వసంక్షోభిణీముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా మగవతీ ద్రీం దావిణీముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ క్లీం సర్వాకర్షిణీముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ బ్లూం సర్వవశఙ్కరీముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సః ఉన్మాదినీముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ క్రోం మహాఙ్కుశముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ హ్స్ఖ్ఫ్రేం ఖేచరీముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ హ్సౌం బీజముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఐం సర్వయోనిముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ హ్సౌం త్రిఖణ్డముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ప్రథమచక్రేశ్వరీ త్రిపురా దేవీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ అణిమాదిసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వసంక్షోభిణీముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ కామాకర్షిణ్యాదిషోడశకం తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ కామాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ బుద్ధ్యాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ అహఙ్కారాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ శబ్దాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ స్పర్శాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ రూపాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా శివా భగవతీ రసాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ గన్ధాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ చిత్తాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ధైర్యాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ స్మృత్యాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ నామాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ బీజాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఆత్మాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ అమృతాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ శరీరాకర్షిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ద్వితీయచక్రేశ్వరీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఐం క్లీం సౌః త్రిపురేశ్వరీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ద్రీం సర్వవిద్రావిణీముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ అనఙ్గకుసుమాష్టకం తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ కం ఖం గం ఘం ఙం అనఙ్గకుసుమా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ చం ఛం జం ఝం ఞం అనఙ్గమేఖలా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ టం ఠం డం ఢం ణం

అనఙ్గమదనా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ తం థం దం ధం నం అనఙ్గమదనాతురా తస్యై వై నమో నమః।

హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ పం ఫం బం భం మం అనఙ్గరేఖా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ యం రం లం వం అనఙ్గవేగా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ శం షం సం హం అనఙ్గాఙ్కుశా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ లం క్షం అనఙ్గమాలినీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ హ్రీం క్లీం సౌః తృతీయచక్రేశ్వరీ త్రిపురసున్దరీ దేవీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ క్లీం సర్వాకర్షిణీముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వసంక్షోభిణ్యాదిచతుర్దశకం తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై భగవతీ సర్వసంక్షోభిణీశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా శివా భగవతీ సర్వవిద్రావిణీశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వాకర్షిణీశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వాహ్లాదినీశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వసంమోహినీశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వస్తంభినీశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వజృంభిణీశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వరఞ్జనీ తస్యై బై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వవశఙ్కరీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవంతీ సర్వోన్మాదినీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వార్థసాధకీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వసంపత్తిపూరణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వమన్త్రమయీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వద్వన్ద్వక్షయఙ్కరీ దేవీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఐం క్లీం సౌః త్రిపురవాసినీ దేవీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఈశిత్వసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ బ్లూం సర్వవశఙ్కరీముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వసిద్ధిప్రదాదిదశకం తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వసిద్ధిప్రదా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వసంపత్ప్రదా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వప్రియఙ్కరీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వమఙ్గలకారిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వకామప్రదా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వదుఃఖవిమోచనీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వమృత్యుప్రశమనీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వవిఘ్ననివారణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వాఙ్గసున్దరీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వసౌభాగ్యదాయినీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ హ్సైం హ్స్క్లీం హ్సౌః పఞ్చమచక్రేశ్వరీ త్రిపురాశ్రీస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ వశిత్వసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఉన్మాదినీముద్రా తస్యై వై

నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వజ్ఞాదిదశకం తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వజ్ఞశక్తిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వశక్తిదేవీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వైశ్వర్యప్రదాయినీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వజ్ఞానమయీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వవ్యాధివినాశినీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వాధారస్వరూపిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వపాపహరా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వానన్దమయీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వరక్షాస్వరూపిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీసర్వేప్సితఫలప్రదా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ హ్రీం క్లీం బ్లేం త్రిపురామాలినీ నిత్యా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ప్రాకామ్యసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ క్రోం మహాఙ్కుశముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ వశిన్యాద్యష్టకం తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ అం ఆం ఈ ఈం ఉం ఊం ఋం ౠం ఌం ౡం ఏం ఐం ఓం ఔం అం అః వశినీ వాగ్వాదినీ దేవతా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ కం ఖం గం ఘం ఙం కలహ్రీం కామేశ్వరీ వాగ్దేవతా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ చం ఛం జం ఝం ఞం క్లీం మోదినీ వాగ్దేవతా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ టం ఠం డం ఢం ణం హ్లూం విమలా వాగ్దేవతా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ తం థం దం ధం నం అరుణా వాగ్దేవతా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ పం ఫం బం భం మం హసలవ్యూం జయినీ వాగ్దేవతా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ యం రం లం వం హస్మ్యేం సర్వేశ్వరీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ శం షం సం హం క్ష్మ్రీం కౌలినీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ హ్రీం శ్రీం సౌః సప్తమచక్రేశ్వరీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ త్రిపురా సిద్ధా నిత్యా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ భుక్తిసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ హ్స్ఖ్ఫ్రేం ఖేచరీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ యాం రాం లాం వాం శాం ద్రాం ద్రీం క్లీం బ్లూం సః బాణస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ధం థం సం మోహనకోదణ్డరూపిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఆం హ్రీం పాశరూపిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ క్రోం అఙ్కుశరూపిణీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఖ్సైం హ్స్క్లీం హ్సౌః త్రిపురజననీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఇచ్ఛాసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ హ్సౌం బీజముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ కామేశ్వర్యాదిదేవతాత్రయం తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ వాగ్భవకూటే కామేశ్వరీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ కామరాజకూటే వజ్రేశ్వరీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ శక్తికూటే భగమాలినీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ హసకలరడైం హసకలరడాం ఇసకలరడైం తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా బై శివా భగవతీ ప్రాప్తిసిద్ధిస్తస్యై వై నమో

నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఐం యోనిముద్రా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ ఓఙ్కారపీఠదేవతా తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వాత్మకేన సర్వేశ్వరీ దేవీ తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వకామసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ త్రిపురసున్దరీ త్రిపురవాసినీ త్రిపురాశ్రీస్త్రిపురమాలినీ త్రిపురాసిద్ధిస్త్రిపురజననీ త్రిపురభైరవీ తాభ్యో వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ సర్వకామసిద్ధిస్తస్యై వై నమో నమః। హ్రీం శ్రీం యా వై శివా భగవతీ హ్సౌం త్రిఖణ్డముద్రా తస్యై వై నమో నమః।

బ్రహ్మబ్రహ్మవిదిత్యేతైర్మన్త్రైర్భగవతీం యజేత్।

ఇత్యాహ భగవాన్। తతో దేవీ స్వాత్మానం దర్శయతి। తస్మాద్య ఏతైర్మన్త్రైర్యజతి స బ్రహ్మ పశ్యతి। స సర్వం పశ్యతి। సోఽమృతత్వం చ గచ్ఛతి। య ఏవం వేద। ఇతి మహోపనిషత్॥

ఇత్యాథర్వణద్వితీయోపనిషత్ సమాప్తా

కామరాజకీలితోద్ధారోపనిషత్

అథోవాచ కామరాజమ్। తదుపాసనాత్ కుశలం లభేత్। శ్రియం లభేత్। గుర్వీ వాణీం లభేత్। సర్వయువతీనాం ప్రియో భవేత్। ప్రథమం కామస్తతః శక్తిస్తదను తురీయం ద్వావేతౌ పరైతాని పఞ్చాక్షరాణి భవన్తి। తతః శూన్యం చ ద్వౌ దివాకరహరౌ। తదను గోత్రభృన్మాయా। ఏతాని షడక్షరాణి భవన్తి। తతశ్చన్ద్రః ప్రజాపతిశక్రౌ। తతో మాయా। ఏతాని చతురక్షరాణి భవన్తి। ఆద్యం వాగ్భవం ద్వితీయం కామరాజం తృతీయం శక్తిబీజం శుక్లం తరుణదివాకరాభం శశికాన్తం క్రమేణ స్మరేత్। కఫారాదిత్వాత్కీలితా। కోటిజపాత్ సిద్ధిర్న జాయతే। యదా మన్మథకలాదిర్భవతి తదా నిష్కీలితా భవేత్। సిద్ధిదా భవేత్। సా వీర్యవతీ భవేత్। త్రైలోక్యం వశమానయేత్। పూజనాద్దౌర్భాగ్యనాశో భవేత్। జపాత్ సిద్ధీశ్వరో భవేత్। ఇతి శివమ్।

అథాద్యం శామ్భవం ద్వితీయం శాక్తం చేతి గురుముఖాత్ జ్ఞాతవ్యమ్। అన్యథా శాపమాప్నుయాత్। ఉపాసనా ద్వివిధా। శామ్భవం శాక్తం చేతి। ఏవం లోపనాల్లోపా। ప్రథమం శంభుచన్ద్రౌ। తదను దివాకరేన్ద్రౌ। తతః పరాబీజం వాగ్భవమ్। తతః కామరాజం శిక్చన్ద్రకామశమ్భుహరయః। పరాబీజం శక్తిః। కామపరామధ్యే దేవరాజమేతచ్ఛక్తికూటమ్। ఏతేన పఞ్చదశాక్షరాణి భవన్తి। శమ్భుప్రధానత్వాచ్చామ్భవమ్। పూర్ణోఽహం శివోఽహమద్వైతరూపోఽహం నిత్యానన్దరూపోఽహం ఇతి స్మరేత్। నాపి పూజాయాం వ్రతనియమః। సర్వదా జపం చరేత్। వినోదతః కామినీమధ్యే కామినీర్దృష్ట్వా చ సదానన్దరూపో భవేత్। దివ్యాఙ్గరాగైర్దేహం భూషయేత్ సుగన్ధమాల్యామ్బరాలఙ్కారాద్యైః। మాంసాద్యైః శుద్ధైః సుమధురైర్నైర్పూజయేత్। మపఞ్చకేన పూజా కార్యా। సదా కౌలకో భవేత్। కులాచారాత్ సర్వసిద్ధీశ్వరో భవేత్। ఏకాకీ శక్తియుక్తో భవేత్। మాదనం భుక్త్వా శక్తిభుగ్భవేత్। శక్తిచక్రం పూజయేత్।

భోగేన మోక్షమాప్నుయాత్। శక్తిహర్షోత్పాదనాచ్ఛక్తిః ప్రీతా భవతి। ఇతి శివమ్॥౨॥

అథ వకులైరర్చయేత్। రక్తపుష్పైరర్చయేత్। తదభావే జలైస్తదభావే మానసీం భక్తిమాచరేత్। ఇతి శివమ్ ||3||

ఇత్యాథర్వణశాఖాయాం కామరాజకీలితోద్ధారోపనిషత్ సమాప్తా

కాలికోపనిషత్

ఓం అథ హైనం బ్రహ్మరన్ధ్రే బ్రహ్మరూపిణీమాప్నోతి। సుభగాం త్రిగుణితాం ముక్తాసుభగాం కామరేఫేన్దిరాసమస్తరూపిణీమేతాని త్రిగుణితాని తదను కూర్చబీజం వ్యోమషష్ఠస్వరాం బిన్దుమేలనరూపాం తద్వయం మాయాద్వయం దక్షిణే కాలికే చేత్యభిముఖగతాం తదను బీజసప్తకముచ్చార్య బృహద్భానుజాయాముచ్చరేత్। స తు శివమయో భవేత్। సర్వసిద్ధీశ్వరో

భవేత్। గతిస్తస్యాస్తీతి। నాన్యస్య గతిరస్తీతి। స తు వాగీశ్వరః। స తు నారీశ్వరః। స తు దేవేశ్వరః। స తు సర్వేశ్వరః। అభినవజలదసఙ్కాశా ఘనస్తనీ కుటిలదంష్ట్రా శవాసనా కాలికా ధ్యేయా। త్రికోణం పఞ్చకోణం నవకోణం పద్మమ్। తస్మిన్ దేవీం సర్వాఙ్గేఽభ్యర్చ్య తదిదం సర్వాఙ్గం ఓం కాలీ కపాలినీ కుల్లా కురుకుల్లా విరోధినీ విప్రచిత్తా ఉగ్రా ఉగ్రప్రభా దీప్తా నీలా ఘనా బలాకా మాత్రా ముద్రాఽమితా చైవ పఞ్చదశకోణగాః। బ్రాహ్మీ నారాయణీ మాహేశ్వరీ కౌమారీ అపరాజితా వారాహీ నారసింహికా చేత్యష్టపత్రగాః। షోడశస్వరభేదేన ప్రథమేన మన్త్రవిభాగః। తన్మూలేనావాహనం తేనైవ పూజనమ్। య ఏవం మన్త్రరాజం నియమేన వా లక్షమావర్తయతి స పాప్మానం హన్తి। స బ్రహ్మత్వం భజతి। సః అమృతత్వం భజతి। స ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యం భజతి। సదా పఞ్చమకారేణ పూజయేత్। సదా గురుభక్తో భవేత్। సదా దేవభక్తో భవేత్। ధర్మిష్ఠతాం పుష్టిమహతవాచం విప్రా లభన్తే। మన్త్రజాపినో హ్యాత్మా విద్యాప్రపూరితో భవతి। స జీవన్ముక్తో భవతి। స సర్వశాస్త్రం జానాతి। స సర్వపుణ్యకారీ భవతి। స సర్వయజ్ఞయాజీ భవతి। రాజానో దాసతాం యాన్తి। జప్త్వా స సర్వమేతం మన్త్రరాజం స్వయం శివ ఏవాహమిత్యణిమాదివిభూతీనామీశ్వరః కాలికాం లభేత్।

ఆవయోః పాత్రభూతః సన్ సుకృతీ త్యక్తకల్మషః।

జీవన్ముక్తః స విజ్ఞేయో యస్మై లబ్ధా హి దక్షిణా॥

దశాంశం హోమయేత్తదను తర్పయేత్। అథ హైకే యజ్ఞాన్కామానద్వైతజ్ఞానాదీననిరుద్ధసరస్వతీతి। అథ హైషః కాలికామనుజాపీ యః సదా శుద్ధాత్మా జ్ఞానవైరాగ్యయుక్తః శామ్భవీదీక్షాసు రక్తః శాక్తాసు। యది వా బ్రహ్మచారీ రాత్రౌ నగ్నః సర్వదా మధునాఽశక్తో మనసా జపపూజాదినియమవాన్। యోషిత్ప్రియకరో భగోదకేన తర్పణం తేనైవ పూజనం కుర్యాత్। సర్వదా కాలికారూపమాత్మానం విభావయేత్। స సర్వదా యోషిదాసక్తో భవేత్। స సర్వహత్యాం తరతి తేన మధుదానేన। అథ పఞ్చమకారేణ సర్వమాయాదివిద్యాం పశుధనధాన్యం సర్వేశత్వం చ కవిత్వం చ। నాన్యః పరమః పన్థా విద్యతే మోక్షాయ జ్ఞానాయ ధర్మాధర్మాయ। తత్సర్వం భూతం భవ్యం యత్కిఞ్చిద్దృశ్యమానం స్థావరజఙ్గమం తత్సర్వం కాలికాతన్త్రే ఓతం ప్రోతం వేద। య ఏవం మనుజాపీ స పాప్మానం తరతి। స భ్రూణహత్యాం తరతి। సోఽగమ్యాగమనం తరతి। స సర్వసుఖమాప్నోతి। స సర్వం జానాతి। స సర్వసంన్యాసీ భవతి। స విరక్తో భవతి। స సర్వవేదాధ్యాయీ భవతి। స సర్వమన్త్రజాపీ భవతి। స సర్వశాస్త్రవేత్తా భవతి। స సర్వజ్ఞానకారీ భవతి। స ఆవయోర్మిత్రభూతో భవతి। ఇత్యాహ భగవాన్ శివః। నిర్వికల్పేన మనసా స వన్ద్యో భవతి।

అథ హైనాం

మూలాధారే స్మరేద్దివ్యం త్రికోణం తేజసాం నిధిమ్।
శిఖా ఆనీయ తస్యాగ్నేరథ తూర్ధ్వం వ్యవస్థితా॥
నీలతోయదమధ్యస్థా విద్యుల్లేఖేవ భాస్వరా।
నీవారశూకవత్తన్వీ పీతా భాస్వత్యణూపమా॥
తస్యాః శిఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః।
స బ్రహ్మా స శివః సేన్ద్రః సోక్షరః పరమః స్వరాట్॥
స ఏవ విష్ణుః స ప్రాణః స కాలోఽగ్నిః స చన్ద్రమాః।
ఇతి కుణ్డలినీం ధ్యాత్వా సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే॥

మహాపాతకేభ్యః పూతో భూత్వా సర్వమన్త్రసిద్ధిం కృత్వా భైరవో భవేత్। మహాకాలభైరవోఽస్య ఋషిః। అనుష్టుప్ ఛన్దః (ఉష్ణిక్ ఛన్దః) కాలికా దేవతా। హ్రీం బీజం హూం శక్తిః క్రీం కీలకం అనిరుద్ధసరస్వతీ దేవతా। కవిత్వే పాణ్డిత్యార్థే (ధర్మార్థకామమోక్షార్థే) జపే వినియోగః। ఇత్యేవమృషిచ్ఛన్దోదైవతం జ్ఞాత్వా మన్త్రసాఫల్యమశ్నుతే। అథర్వవిద్యాం ప్రథమమేకం ద్వయం త్రయం వా నామద్వయసంపుటితం కృత్వా యోజయేత్। గతిస్తస్యాస్తీతి। నాన్యస్య గతిరస్తీతి। ఓం సత్యమ్। ఓం తత్సత్।

అథ హైనం గురుం పరితోష్యైనం మన్త్రరాజం గృహ్ణీయాత్। మన్త్రరాజం గురుస్తమపి శిష్యాయ సత్కులీనాయ విద్యాభక్తాయ సువేషాం స్త్రియం స్పృష్ట్వా స్వయం నిశాయాం నిరుపద్రవః పరిపూజ్య ఏకాకీ శివగేహే లక్షం తదర్ధం వా జపిత్వా దద్యాత్। ఓం ఓం ఓం సత్యం సత్యం సత్యమ్। నాన్యప్రకారేణ సిద్ధిర్భవతి। అథాహ వై కాలికామనోస్తారామనోస్త్రిపురామనోః సర్వదుర్గామనోర్వా స్వరూపసిద్ధిరేవమితి శివమ్।

ఇత్యాథర్వణే సౌభాగ్యకాణ్డే కాలికోపనిషత్ సమాప్తా

కాలీమేధాదీక్షితోపనిషత్

అథాహ వై దేవానాం పత్నీం భజతే। తస్యోపాసకోఽన్యాం గచ్ఛన్ ఓం అథైనాం మేధాదీక్షితరూపిణీం భావయేత్। స శివో భవేత్। స కాలీరూపో భవేత్। సోఽయం మేధాస్పర్శమణికాలీం దీక్షయేత్। తతశ్చిన్తామణికాలీం దీక్షయేత్। తతః సిద్ధకాల్యధికారీ భవేత్। తతో విద్యారాజ్ఞీం జపేత్। తతః కామకలాకాలీం పరారూపిణీం జపేత్। తతశ్చరణదీక్షారూపిణీం హంసకాలీం యజేత్। రక్తశుక్లమిశ్రనిర్వాణరూపిణీం యజేత్। సర్వనిర్వాణదీక్షితో భవేత్। తతః శామ్భవీదీక్షితో భవేత్। కాల్యాధిష్ఠితో భవేత్। శివో భవేత్। స పరారూపో భవేత్। పరాత్ పరరూపో భవేత్। పరాత్ పరాతీతరూపో భవేత్। చిత్పరారూపో భవేత్। చిత్పరాత్ పరారూపో భవేత్। చిత్పరాత్ పరాతీతరూపో భవేత్। బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేశ్వరసదాశివమహాకాలచిత్పరామ్బారూపో భవేత్। స బ్రహ్మత్వం గచ్ఛతి। మేధాదీక్షాం లభేత్। మేధాదీక్షాతః పరా దీక్షా న విద్యత ఇత్యాహ భగవాన్ శివః। స్పర్శవిద్యయా దేహశుద్ధిర్భవేత్। తతశ్చిన్తామణివిద్యాధికారీ విద్యారాజ్ఞీం లభేత్। విద్యారాజ్యాధికారీ తు షోఢాం జపేత్। తుర్యాషోఢాధికారీ కామకలాం జపేత్। కామకలాధికారీ చరణరూపిణీం జపేత్। హంసదీక్షితో భవేత్। చరణాధికారీ షట్సామ్భవసంపన్నో భవేత్। గుహ్యకాల్యధిష్ఠితో భవేత్। తతో మేధాం చరేత్। జీవకో హి భృఙ్గత్వం గచ్ఛతి। భృఙ్గీభూత్వా షట్ చక్రాణి నిర్భిన్ద్యాత్। తతః పరాగభుగ్భవేత్। పరకాయాప్రవేశవాన్ వయస్సైన్ద్ర్యం చరేత్। కామరూపత్వం గచ్ఛతి। షష్టిసిద్ధీశ్వరో భవేదితి శివప్రోక్తం వేద॥

ఇత్యథర్వణే సౌభాగ్యకాణ్డే కాలీమేధాదీక్షితోపనిషత్ సమాప్తా

గాయత్రీరహస్యోపనిషత్

ఓం స్వస్తి సిద్ధమ్। ఓం నమో బ్రహ్మణే। ఓం నమస్కృత్య యాజ్ఞవల్క్యః ఋషిః స్వయంభువం పరిపృచ్ఛతి। హే బ్రహ్మన్ గాయత్ర్యా ఉత్పత్తిం శ్రోతుమిచ్ఛామి। అథాతో

వసిష్ఠః స్వయంభువం పరిపృచ్ఛతి। యో బ్రహ్మ స బ్రహ్మోవాచ। బ్రహ్మజ్ఞానోత్పత్తేః ప్రకృతిం వ్యాఖ్యాస్యామః। కో నామ స్వయంభూః పురుష ఇతి। తేనాఙ్గులీమథ్యమానాత్ సలిలమభవత్। సలిలాత్ ఫేనమభవత్। ఫేనాద్బుద్బుదమభవత్। బుద్బుదాదణ్డమభవత్। అణ్డాద్బ్రహ్మభవత్। బ్రహ్మణో వాయురభవత్। వాయోరగ్నిరభవత్। అగ్నేరోఙ్కారోఽభవత్। ఓఙ్కారాద్వ్యాహృతిరభవత్। వ్యాహృత్యాః గాయత్ర్యభవత్। గాయత్ర్యాః సావిత్ర్యభవత్। సావిత్ర్యాః సరస్వత్యభవత్। సరస్వత్యాః సర్వే వేదా అభవన్। సర్వేభ్యో వేదేభ్యః సర్వే లోకా అభవన్। సర్వేభ్యో లోకేభ్యః సర్వే ప్రాణినోఽభవన్।

అథాతో గాయత్రీ వ్యాహృతయశ్చ ప్రవర్తన్తే। కా చ గాయత్రీ కాశ్చ వ్యాహృతయః। కిం భూః కిం భువః కిం సువః కిం మహః కిం జనః కిం తపః కిం సత్యం కిం తత్ కిం సవితుః కిం వరేణ్యం కిం భర్గః కిం దేవస్య కిం ధీమహి కిం ధియః కిం యః కిం నః కిం ప్రచోదయాత్। ఓం భూరితి భువో లోకః। భువ ఇత్యన్తరిక్షలోకః। స్వరితి స్వర్గలోకః। మహ ఇతి మహర్లోకః। జన ఇతి జనోలోకః। తప ఇతి తపోలోకః। సత్యమితి సత్యలోకః। తదితి తదసౌ తేజోమయం తేజోఽగ్నిర్దేవతా। సవితురితి సవితా సావిత్రమాదిత్యో వై। వరేణ్యమిత్యత్ర ప్రజాపతిః। భర్గ ఇత్యాపో వై భర్గః। దేవస్య ఇతీన్ద్రో దేవో ద్యోతత ఇతి స ఇన్ద్రస్తస్మాత్ సర్వపురుషో నామ రుద్రః। ధీమహీత్యన్తరాత్మా। ధియ ఇత్యన్తరాత్మా పరః। య ఇతి సదాశివపురుషః। నో ఇత్యస్మాకం స్వధర్మే। ప్రచోదయాదితి ప్రచోదితకామ ఇమాన్ లోకాన్ ప్రత్యాశ్రయతే యః పరో ధర్మ ఇత్యేషా గాయత్రీ। సా చ కింగోత్రా కత్యక్షరా కతిపాదా। కతి కుక్షయః। కాని శీర్షాణి। సాంఖ్యాయనగోత్రా సా చతుర్వింశత్యక్షరా గాయత్రీ త్రిపాదా చతుష్పాదా। పునస్తస్యాశ్చత్వారః పాదాః షట్ కుక్షికాః పఞ్చ శీర్షాణి భవన్తి। కే చ పాదాః కాశ్చ కుక్షయః కాని శీర్షాణి। ఋగ్వేదోఽస్యాః ప్రథమః పాదో భవతి। యజుర్వేదో ద్వితీయః పాదః। సామవేదస్తృతీయః పాదః। అథర్వవేదశ్చతుర్థః పాదః। పూర్వా దిక్ ప్రథమా కుక్షిర్భవతి। దక్షిణా ద్వితీయా కుక్షిర్భవతి। పశ్చిమా తృతీయా కుక్షిర్భవతి। ఉత్తరా చతుర్థీ కుక్షిర్భవతి। ఊర్ధ్వం పఞ్చమీ కుక్షిర్భవతి। అధః షష్ఠీ కుక్షిర్భవతి। వ్యాకరణోఽస్యాః ప్రథమః శీర్షో భవతి। శిక్షా ద్వితీయః। కల్పస్తృతీయః। నిరుక్తశ్చతుర్థః। జ్యోతిషామయనమితి పఞ్చమః। కా దిక్ కో వర్ణః కిమాయతనం కః స్వరః కిం లక్షణం కాన్యక్షరదైవతాని క ఋషయః కాని ఛన్దాంసి కాః శక్తయః కాని తత్త్వాని కే చావయవాః। పూర్వాయాం భవతు గాయత్రీ। మధ్యమాయాం భవతు సావిత్రీ। పశ్చిమాయాం భవతు సరస్వతీ। రక్తా గాయత్రీ। శ్వేతా సావిత్రీ। కృష్ణా సరస్వతీ। పృథివ్యన్తరిక్షం ద్యౌరాయతనాని। అకారోకారమకారరూపోదాత్తాదిస్వరాత్మికా। పూర్వా సన్ధ్యా హంసవాహినీ బ్రాహ్మీ। మధ్యమా వృషభవాహినీ మాహేశ్వరీ। పశ్చిమా గరుడవాహినీ వైష్ణవీ। పూర్వాహ్ణకాలికా సన్ధ్యా గాయత్రీ కుమారీ రక్తా రక్తాఙ్గీ రక్తవాసినీ రక్తగన్ధమాల్యానులేపనీ పాశాఙ్కుశాక్షమాలాకమణ్డలువరహస్తా హంసారూఢా బ్రహ్మదైవత్యా ఋగ్వేదసహితా ఆదిత్యపథగామినీ భూమణ్డలవాసినీ। మధ్యాహ్నకాలికా సన్ధ్యా సావిత్రీ యువతీ శ్వేతాఙ్గీ శ్వేతవాసినీ శ్వేతగన్ధమాల్యానులేపనీ త్రిశూలడమరుహస్తా వృషభారూఢా రుద్రదైవత్యా యజుర్వేదసహితా ఆదిత్యపథగామినీ

భువోర్లోకే వ్యవస్థితా। సాయం సన్ధ్యా సరస్వతీ వృద్ధా కృష్ణాఙ్గీ కృష్ణవాసినీ కృష్ణగన్ధమాల్యానులేపనా శఙ్ఖచక్రగదాభయహస్తా గరుడారూఢా విష్ణుదైవత్యా సామవేదసహితా ఆదిత్యపథగామినీ స్వర్గలోకవ్యవస్థితా।
అగ్నివాయుసూర్యరూపాఽఽహవనీయగార్హపత్యదక్షిణాగ్నిరూపా ఋగ్యజుఃసామరూపా భూర్భువఃస్వరితి వ్యాహృతిరూపా ప్రాతర్మధ్యాహ్నతృతీయసవనాత్మికా సత్త్వరజస్తమోగుణాత్మికా జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తరూపా వసురుద్రాదిత్యరూపా గాయత్రీత్రిష్టుబ్జగతీరూపా బ్రహ్మశఙ్కరవిష్ణురూపేచ్ఛాజ్ఞానక్రియాశక్తిరూపా స్వరాడ్విరావషడ్బ్రహ్మరూపేతి। ప్రథమమాగ్నేయం ద్వితీయం ప్రాజాపత్యం తృతీయం సౌమ్యం చతుర్థమీశానం పఞ్చమమాదిత్యం షష్ఠం గార్హపత్యం సప్తమం మైత్రమష్టమం భగదైవతం నవమమార్యమణం దశమం సావిత్రమేకాదశం త్వాష్ట్రం ద్వాదశం పౌష్ణం త్రయోదశమైన్ద్రాగ్నం చతుర్దశం వాయవ్యం పఞ్చదశం వామదేవం షోడశం మైత్రావరుణం సప్తదశం భ్రాతృవ్యమష్టాదశం వైష్ణవమేకోనవింశం వామనం వింశం వైశ్వదేవమేకవింశం రౌద్రం ద్వావింశం కౌబేరం త్రయోవింశమాశ్వినం చతుర్వింశం బ్రాహ్మమితి ప్రత్యక్షరదైవతాని। ప్రథమం వాసిష్ఠం ద్వితీయం భారద్వాజం తృతీయం గార్గ్యం చతుర్థమౌపమన్యవం పఞ్చమం భార్గవం షష్ఠం శాణ్డిల్యం సప్తమం లౌహితమష్టమం వైష్ణవం నవమం శాతాతపం దశమం సనత్కుమారమేకాదశం వేదవ్యాసం ద్వాదశం శుకం త్రయోదశం పారాశర్యం చతుర్దశం పౌణ్డ్రకం పఞ్చదశం క్రతుం షోడశం దాక్షం సప్తదశం కాశ్యపమష్టాదశమాత్రేయమేకోనవింశమగస్త్యం వింశమౌద్దాలకమేకవింశమాఙ్గిరసం ద్వావింశం నామికేతుం త్రయోవింశం మౌద్గల్యం చతుర్వింశమాఙ్గిరసం వైశ్వామిత్రమితి ప్రత్యక్షరాణామృషయో భవన్తి। గాయత్రీత్రిష్టుబ్జగత్యనుష్టుప్పఙ్క్తిర్బృహత్యుష్ణిగదితిరితి త్రిరావృత్తేన ఛన్దాంసి ప్రతిపాద్యన్తే। ప్రహ్లాదినీ ప్రజ్ఞా విశ్వభద్రా విలాసినీ ప్రభా శాన్తా మా కాన్తిః స్పర్శా దుర్గా సరస్వతీ విరూపా విశాలాక్షీ శాలినీ వ్యాపినీ విమలా తమోఽపహారిణీ సూక్ష్మావయవా పద్మాలయా విరజా విశ్వరూపా భద్రా కృపా సర్వతోముఖీతి చతుర్వింశతిశక్తయో నిగద్యన్తే। పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశగన్ధరసరూపస్పర్శశబ్దవాక్యాని పాదపాయూపస్థత్వక్చక్షుఃశ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణమనోబుద్ధ్యహఙ్కారచిత్తజ్ఞానానీతి ప్రత్యక్షరాణాం తత్త్వాని ప్రతీయన్తే।
చమ్పకాతసీకుఙ్కుమపిఙ్గలేన్ద్రనీలాగ్నిప్రభోద్యత్సూర్యవిద్యుత్తారకసరోజగౌరమరకతశుక్ల-కున్దేన్దుశఙ్ఖపాణ్డునేత్రనీలోత్పలచన్దనాగురుకస్తూరీగోరోచనఘనసారసన్నిభం ప్రత్యక్షరమనుస్మృత్య సమస్తపాతకోపపాతకమ-హాపాతకాగమ్యాగమనగోహత్యాబ్రహ్మహత్యాభ్రూణహత్యావీరహత్యాపురుషహత్యాఽఽజన్మకృతహత్యాస్త్రీహత్యాగురుహత్యాపితృహత్యాప్రాణహత్యాచరాచరహత్యాఽభక్ష్యభక్షణప్రతిగ్రహస్వకర్మవిచ్ఛేదనస్వామ్యార్తిహీనకర్మకరణపరధనాపహరణశూద్రాన్నభోజనశత్రుమారణచణ్డాలీగమనాదిసమస్తపాపహరణార్థం సంస్మరేత్।

మూర్ధా బ్రహ్మ శిఖాన్తో విష్ణుర్లలాటం రుద్రశ్చక్షుషీ చన్ద్రాదిత్యౌ కర్ణౌ శుక్రబృహస్పతీ నాసాపుటే అశ్వినౌ దన్తోష్ఠావుభే సన్ధ్యే ముఖం మరుతః స్తనౌ వస్వాదయో హృదయం పర్జన్య ఉదరమాకాశో నాభిరగ్నిః కటిరిన్ద్రాగ్నీ జఘనం ప్రాజాపత్యమూరూ కైలాసమూలం జానునీ విశ్వేదేవౌ జఙ్ఘే శిశిరః గుల్ఫాని పృథివీవనస్పత్యాదీని నఖాని మహతీ అస్థీని నవగ్రహా అసృక్కేతుర్మాంసమృతుసన్ధయః కాలద్వయాస్ఫాలనం సంవత్సరో నిమేషోఽహోరాత్రమితి వాగ్దేవీం గాయత్రీం శరణమహం ప్రపద్యే।

య ఇదం గాయత్రీరహస్యమధీతే తేన ఋతుసహస్రమిష్టం భవతి। య ఇదం గాయత్రీరహస్యమధీతే దివసకృతం పాపం నాశయతి। ప్రాతర్మధ్యాహ్నయోః షణ్మాసకృతాని పాపాని నాశయతి। సాయం ప్రాతరధీయానో జన్మకృతం పాపం నాశయతి। య ఇదం గాయత్రీరహస్యం బ్రాహ్మణః పఠేత్ తేన గాయత్ర్యాః షష్టిసహస్రలక్షాణి జప్తాని భవన్తి। సర్వాన్ వేదానధీతో భవతి। సర్వేషు తీర్థేషు స్నాతో భవతి। అపేయపానాత్ పూతో భవతి। అభక్ష్యభక్షణాత్ పూతో భవతి। వృషలీగమనాత్ పూతో భవతి। అబ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారీ భవతి। పఙ్క్తిషు సహస్రపానాత్ పూతో భవతి। అష్టౌ బ్రాహ్మణాన్ గ్రాహయిత్వా బ్రహ్మలోకం స గచ్ఛతి। ఇత్యాహ భగవాన్ బ్రహ్మ॥

ఇతి గాయత్రీరహస్యోపనిషత్ సమాప్తా

గాయత్ర్యుపనిషత్

ఓం భూమిరన్తరిక్షం ద్యౌరిత్యష్టావక్షరాణి। అష్టాక్షరం హ వా ఏకం గాయత్ర్యై పదమేతదు హాస్యా ఏతత్స యావదేతేషు లోకేషు తావద్ధ జయతి। యోఽస్యా ఏతదేవం పదం వేద ఋచో యజూంషి సామానీత్యష్టాక్షరం హ వా ఏకం గాయత్ర్యై పదమేతదు హాస్యా ఏతత్స యావతీయం త్రయీ విద్యా తావద్ధ జయతి। యోఽస్యా ఏతదేవం పదం వేద ప్రాణోఽపానో వ్యాన ఇత్యష్టావక్షరాణ్యష్టాక్షరం హ వా ఏకం గాయత్ర్యై పదమేత దు హాస్యా ఏతత్స యావదిదం ప్రాణితి తావద్ధ జయతి। యోఽస్యా ఏతదేవం పదం వేదాథాస్యా ఏతదేవ తురీయం దర్శితం పదం పరోరజాయ ఏష తపతీతి యద్వై చతుర్థం తత్తురీయం దర్శితం

పదమితి దదర్శ ఇవ హ్యేష పరోరజా ఇతి సర్వము హ్యేష రజ ఉపర్యుపరి తపత్యేవం హ వా ఏష శ్రియా యశసా తపతి। యోఽస్యా ఏతదేవం పదం వేద సైషా గాయత్రీ ఏతస్మింస్తురీయే దర్శితే పదే పరోరజసి ప్రతిష్ఠితా తద్వై సత్యే ప్రతిష్ఠితం చక్షుర్వై సత్యం తస్మాద్యదిదానీం ద్వౌ వివదమానావేయాతాం అహమద్రాక్షమహమశ్రౌషమితి। య ఏవ బ్రూయాదహమద్రాక్షమితి తస్మా ఏవ శ్రద్ధవ్యా య ఏతద్వై తత్ సత్యం బలే ప్రతిష్ఠితం తస్మాదాహుర్బలం సత్యాదౌ జ్ఞేయం ఏవం వైషా గాయత్ర్యధ్యాత్మం ప్రతిష్ఠితా సా హైషా గాయంస్తతే ప్రాణా వై గాయాస్తాన్ ప్రాణాంస్తతే ఉద్యద్గాయంస్తతే తస్మాద్గాయత్రీ నామ స యామేవామూం మత్వా హైషైవమాస యస్మా ఇత్యాహ తస్య ప్రమాణం త్రాయతే తాం హైకే సావిత్రీమనుష్టుభమన్వాహురనుష్టుబ్వైతద్వాచమనుబ్రూమ ఇతి న తథా కుర్యాద్గాయత్రీమేవానుబ్రూయాద్యది హ వాపి బహ్వివ ప్రతిగృహ్ణాతి। ఇహైవ తద్గాయత్ర్యా ఏకంచన పదం ప్రతి య ఇమాంస్త్రీన్ లోకాన్ పూర్ణాన్ ప్రతిగృహ్ణీయాత్ సోఽస్యా ఏతత్ప్రథమం పదమాప్నుయాత్ అథ యావతీయం త్రయీ విద్యా యస్తావత్ ప్రతిగృహ్ణీయాత్ సోఽస్యాఏతద్వితీయమాప్నుయాత్। అథ యావదిదం ప్రాణితి యస్తావత్ ప్రతిగృహ్ణీయాత్।

తస్యా ఉపస్థానా గాయత్ర్యైకపదీ ద్విపదీ త్రిపదీ చతుష్పద్యపదా సా న హి పద్యతే। యస్తే తురీయాయ పదాయ దర్శితాయ పరోరజసే సావదోమితి సమధీయీత వా న హైవాస్మై సకామః సమృద్ధ్యతే। యస్మా ఏవముపతిష్ఠతే హ మదః ప్రాపమితి వా ఏతద్ధ వై తజ్జనకో వైదేహో బురిలమాశ్రితరాశ్విమువాచ। యత్తు హోతద్గాయత్రీం కథం హలీభూతో వహసీతి। ముఖం హ్యస్యాః ససంభ్రమం విదాంచకారేతి హోవాచ। తస్యా అగ్నిరేవ ముఖం యదిహ వాపి వహ్నిమానగ్నావభ్యాదధాతి సర్వమేతత్సన్దహత్యేవం విద్యద్యపవహ్నీవ పాపం కరోతి సర్వమేవైతత్సమ్యగ్విశుద్ధో యతోఽజరోఽమృత స భవతీతి॥

ఇతి గాయత్ర్యుపనిషత్ సమాప్తా

గుహ్యకాల్యుపనిషత్

అథర్వవేదమధ్యే తు శాఖా ముఖ్యతమా హి షట్।
స్వయంభువా యాః కథితాః పుత్రాయాథర్వణే పురా॥౧॥
తాసు గుహ్యోపనిషదస్తిష్ఠన్తి వరవర్ణిని।
నామాని శృణు శాఖానాం తత్రాద్యా వారతన్తవీ॥౨॥
మౌఞ్జాయనీ ద్వితీయా తు తృతీయా తార్ణబైన్దవీ।
చతుర్థీ శౌనకీ ప్రోక్తా పఞ్చమీ పైప్పలాదికా॥౩॥
షష్ఠీ సౌమన్తవీ జ్ఞేయా సారాత్ సారతమా ఇమాః।
గుహ్యోపనిషదో గూఢాః సన్తి శాఖాసు షట్స్వపి॥౪॥
తా ఏకీకృత్య సర్వాస్తు మయాఽస్యాం వినివేశితాః।
సంహితాయాం సాధకానాముద్ధారాయ వరాననే॥౫॥

తాస్తే వదామి యత్ ప్రోక్తం ధ్యానం కుర్వన్తి దేవతాః।
విరాడ్ధ్యానం హి తజ్జ్ఞేయం మహాపాతకనాశనమ్॥౬॥
బ్రహ్మాణ్డాద్బహిరూర్ధ్వం హి మహత్తత్త్వమహఙ్కృతిః।
రూపాణి పఞ్చ తన్మాత్రాః పురుషః ప్రకృతిర్నవ॥౭॥
మహాపాతాలపాదాన్తలమ్బా తస్యా జయం స్మరేత్।
బ్రహ్మాణ్డార్ధం కపాలం హి శిరస్తస్యా విభావయేత్॥౮॥
దేవలోకో లలాటం చ షట్త్రింశల్లక్షయోజనమ్।
మేరుః సీమన్తదణ్డోఽస్యా గ్రహరత్నసమాకులః॥౯॥
అన్తర్వీథీ నాగవీథీ భ్రువావస్యాః ప్రకీర్తితే।
శివలోకశ్చ వైకుణ్ఠలోకః కర్ణావుభౌ మతౌ॥౧౦॥
లోహితం తిలకం ధ్యాయేన్నాసా మన్దాకినీ తథా।
చక్షుషీ చన్ద్రసూర్యౌ చ పక్ష్మాణి కిరణాస్తథా॥౧౧॥
గణ్డౌ స్యాతాం తపోలోకసత్యలోకౌ యథాక్రమమ్।

జనోలోకమహర్లోకౌ కపోలౌ పరికీర్తితౌ॥౧౨॥
స్యాతాం హిమాద్రికైలాసౌ తస్యా దేవ్యాస్తు కుణ్డలే।
స్వర్లోకశ్చ భువర్లోకో దేవ్యా ఓష్ఠాధరౌ మతౌ॥౧౩॥
దిక్పతీనాం గ్రహాణాం చ లోకాశ్చాథ రదావలీ।
గన్ధర్వసిద్ధసాధ్యానాం పితృకిన్నరరక్షసామ్॥౧౪॥
పిశాచయక్షాప్సరసాం మరీచీయాయినాం తథా।
విద్యాధరాణామాజ్యోష్మపాణాం సోమైకపాయినామ్॥౧౫॥
సప్తర్షీణాం ధ్రువస్యాపి లోకా ఊర్ధ్వరదావలీ।
ముఖం చ రోదసీ జ్ఞేయం ద్యౌర్లోకశ్చిబుకం తథా॥౧౬॥
బ్రహ్మలోకో గలః ప్రోక్తో వాయవః ప్రాణరూపిణః।
వనస్పతయ ఓషధ్యో లోమాని పరిచక్షతే॥౧౭॥

విద్యుదృష్టిరహోరాత్రం నిమేషోన్మేషసంజ్ఞకమ్।
విశ్వం తు హృదయం ప్రోక్తం పృథివీ పాద ఉచ్యతే॥౧౮॥
తలం తలాతలం చైవ పాతాలం సుతలం తథా।
రసాతలం నాగలోకాః పాదాఙ్గుల్యః ప్రకీర్తితాః॥౧౯॥
వేదా వాచః స్యన్దమానా నదా నద్యోఽమితా మతాః।
కలాః కాష్ఠా ముహూర్తాశ్చ ఋతవోఽయనమేవ చ॥౨౦॥
పక్షా మాసాస్తథా చాబ్దాశ్చత్వారోఽపి యుగాః ప్రియే।
కఫోణిర్మణిబన్ధశ్చ తదూరుకటిబన్ధనాః॥౨౧॥
ప్రపదాశ్చ స్ఫిచశ్చైవ సర్వాఙ్గాని ప్రచక్షతే।
వైశ్వానరః కాలమృత్యుర్జిహ్వాత్రయమిదం స్మృతమ్॥౨౨॥
ఆబ్రహ్మస్తమ్బపర్యన్తం తనుమస్యాః ప్రచక్షతే।
ప్రలయో భోజనే కాలస్తృప్తిస్తేన చ నాసికా॥౨౩॥

జ్ఞేయః పార్శ్వపరీవర్తీ మహాకల్పాన్తరోద్భవః।
విరాడ్రుపస్య తే ధ్యానమితి సంక్షేపతోఽర్పితమ్॥౨౪॥
తస్యాః స్వరూపవిజ్ఞానం సపర్యా పరికీర్తితా।
తదేవ హి శ్రుతిప్రోక్తమవధారయ పార్వతి॥౨౫॥
యథోర్ణనాభిః సూత్రాణి సృజత్యపి గిలత్యపి।
యథా పృథివ్యామోషధ్యః సంభవన్తి గిలన్త్యపి॥౨౬॥
పురుషాత్ కేశలోమాని జాయన్తే చ క్షరన్త్యపి।
ఉత్పద్యన్తే విలీయన్తే తథా తస్యాం జగత్యపి॥౨౭॥
జ్వలతః పావకాద్యద్వత్ స్ఫులిఙ్గాః కోటికోటిశః।
నిర్గత్య చ వినశ్యన్తి విశ్వం తస్యాస్తథా ప్రియే॥౨౮॥
ఋచో యజూంషి సామాని దీక్షా యజ్ఞాః సదక్షిణాః।
అధ్వర్యుర్యజమానశ్చ భువనాని చతుర్దశ॥౨౯॥

బ్రహ్మవిష్ణ్వాదికా దేవా మనుష్యాః పశవో యతః।
ప్రాణాపానౌ వ్రీహయశ్చ సత్యం శ్రద్ధా విధిస్తపః॥౩౦॥

సముద్రా గిరయో నద్యః సర్వే స్థావరజఙ్గమాః।
విసృజ్యమాని సర్గాదౌ త్వం ప్రకాశయసే తతః॥౩౧॥

జఙ్గమాని విధాయాన్తే విశత్యప్రతిభూతకమ్।
నవద్వారం పురం కృత్వా గవాక్షాణీన్ద్రియాణ్యపి॥౩౨॥

సా పశ్యత్యత్తి వహతి స్పృశతి క్రీడతీచ్ఛతి।
శృణోతి జిఘ్రతి తథా రమతే విరమత్యపి॥౩౩॥

తయా ముక్తం పురం తద్ధి మృతమిత్యభిధీయతే॥౩౪॥

యే తపః క్షీణదోషాస్తే నైవ పశ్యన్తి భావితామ్।
జ్యోతిర్మయీం శరీరేఽన్తర్ధ్యాయమానాం మహాత్మభిః॥౩౫॥

బృహచ్చ తద్దివ్యమచిన్త్యరూపం
సూక్ష్మాచ్చ తత్ సూక్ష్మతరం విభాతి।
దూరాత్ సుదూరే తదిహాస్తి కిఞ్చిత్
పశ్యేత్త్విహైతన్నిహితం గుహాయామ్॥౩౬॥

న చక్షుషా గృహ్యతే నాపి వాచా
నాన్యైర్దేవైర్న హి సా కర్మణా వా।
జ్ఞానప్రసాదేన విశుద్ధసత్త్వః
తతస్తు తాం పశ్యతి నిష్కలాం చ॥౩౭॥

యథా నద్యః స్యన్దమానాః సముద్రే
గచ్ఛన్త్యస్తం నామరూపే విహాయ।
తథా విద్వాన్ నామరూపాద్విముక్తః
పరాత్ పరాం జగదమ్బాముపైతి॥౩౮॥

సర్వే వేదా యత్పదమామనన్తి తపాంసి సర్వాణి చ యద్వదన్తి।
యదిచ్ఛన్తో బ్రహ్మచర్యం చరన్తి తత్తే పదం సంగ్రహేణ బ్రవీమి॥౩౯॥

సైవైతత్॥

ఏష్షైవాలమ్బనం శ్రేష్ఠం స్షైష్షైవాలమ్బనం పరమ్।
ఏష్షైవాలమ్బనం జ్ఞాత్వా బ్రహ్మలోకే మహీయతే॥౪౦॥

ఇన్ద్రియేభ్యః పరా హ్యర్థా హ్యర్థేభ్యశ్చ పరం మనః।
మనసస్తు పరా బుద్ధిర్బుద్ధేరాత్మా మహాన్ పరః॥౪౧॥

మహతః పరమవ్యక్తమవ్యక్తాత్ పురుషః పరః।
పురుషాత్తు పరా దేవీ సా కాష్ఠా సా పరా గతిః॥౪౨॥

యథోదకం గిరౌ సృష్టం సముద్రేషు విధావతి।
ఏవం ధర్మాన్ పృథక్ పశ్యంస్తామేవానువిధావతి॥౪౩॥

ఏకా గుహ్యా సర్వభూతాన్తరాత్మా
ఏకం రూపం బహుధా యా కరోతి
తామాత్మస్థాం యేఽనుపశ్యన్తి ధీరాః
తేషాం సుఖం శాశ్వతం నేతరేషామ్॥౪౪॥

న తత్ర సూర్యో భాతి న చన్ద్రతారకం
నేమా విద్యుతో భాన్తి కుతోఽయమగ్నిః।
తామేవ భాన్తీమనుభాతి సర్వం
తస్యా భాసా సర్వమిదం విభాతి॥౪౫॥

యస్యాః పరం నాపరమస్తి కిఞ్చిత్
యస్యా నాణీయో న జ్యాయోఽస్తి కిఞ్చిత్।
వృక్ష ఇవ స్తబ్ధా దివి తిష్ఠత్యేకా

యదన్తః పూర్ణామవగత్య పూర్ణః ॥౪౬॥

సర్వాననశిరోగ్రీవా సర్వభూతగుహాశయా।
సర్వత్రస్థా భగవతీ తస్మాత్ సర్వగతా శివా॥౪౭॥

సర్వతః పాణిపాదాన్తా సర్వతోఽక్షిశిరోముఖా।
సర్వతః శ్రుతిమత్యేషా సర్వమావృత్య తిష్ఠతి॥౪౮॥

సర్వేన్ద్రియగుణాభాసా సర్వేన్ద్రియవివర్జితా।
సర్వేషాం ప్రభురీశానీ సర్వేషాం శరణం సుహృత్॥౪౯॥

నవద్వారే పురే దేవీ హంసీ లీలాయతాం బహిః।
ధ్యేయా సర్వస్య లోకస్య స్థావరస్య చరస్య చ॥౫౦॥

అపాణిపాదా జననీ గ్రహీత్రీ
పశ్యత్యచక్షుః సా శృణోత్యకర్ణా।
సా వేత్తి వేద్యం న చ తస్యాస్తు వేత్తా
తామాహుగ్ర్యాం మహతీం మహీయసీమ్॥౫౧॥

సా చైవాగ్నిః సా చ సూర్యః సా వాయుః సా చ చన్ద్రమాః।
సా చైవ శుక్రః సా బ్రహ్మ సా చాపః సా ప్రజాపతిః।
సా చైవ స్త్రీ సా చ పుమాన్ సా కుమారః కుమారికా॥౫౨॥

ఋచో అక్షరే పరమే వ్యోమన్
యస్యాం దేవా అధిరుద్రా నిషేదుః।

యస్తాం న వేద కిమృచా కరిష్యతి
యే తాం విదుస్త ఇమే సమాసతే ॥౫౩॥

ఛన్దాంసి యజ్ఞాః క్రతవో వ్రతాని
భూతం భవ్యం యచ్చ వేదా వదన్తి।
సర్వ దేవీ సృజతే విశ్వమేతత్
తస్యాశ్చాన్యో మాయయా సంనిరుద్ధః ॥౫౪॥

మాయాం తు ప్రకృతిం విద్యాత్ ప్రభుం తస్యా మహేశ్వరీమ్।
అస్యా అవయవైః సూక్ష్మైర్వ్యాప్తం సర్వమిదం జగత్ ॥౫౫॥

యా దేవానాం ప్రభవా చోద్భవా చ
విశ్వాధిపా సర్వభూతేషు గూఢా।
హిరణ్యగర్భం జనయామాస పూర్వం
సా నో బుద్ధ్యా శుభయా సంయునక్తు ॥౫౬॥

సూక్ష్మాతిసూక్ష్మం సలిలస్య మధ్యే
విశ్వస్య స్రష్టీమనేకాననాఖ్యామ్।
విశ్వస్య చైకాం పరివేష్టయిత్రీం
జ్ఞాత్వా గుహ్యం శాన్తిమత్యన్తమేతి ॥౫౭॥

సా హ్యేవ కాలే భువనస్య గోప్త్రీ
విశ్వాధిపా సర్వభూతేషు గూఢా।
యస్యాం ముక్తా బ్రహ్మర్షయోఽపి దేవా:
జ్ఞాత్వా తాం మృత్యుపాశాఞ్ఛినత్తి ॥౫౮॥

ఘృతాత్ పరం మణ్డమివాతిసూక్ష్మం
జ్ఞాత్వా కాలీం సర్వభూతేషు గూఢామ్।
కల్పాన్తే వై సర్వసంహారకర్త్రీ
జ్ఞాత్వా గుహ్యం ముచ్యతే సర్వపాపైః॥౫౯॥

ఏషా దేవీ విశ్వయోనిర్మహాత్మా
సదా జనానాం హృది సన్నివిష్టా।
హృదా మనీషా మనసాభిక్లృప్తా
యే తాం విదురమృతాస్తే భవన్తి॥౬౦॥

యదా తమస్తత్ర దివా న రాత్రిః
న సన్న చాసద్భగవత్యేవ గుహ్యా
తదక్షరం తత్సవితుర్వరేణ్యం
ప్రజ్ఞా చ తస్యాః ప్రసృతా పరా సా॥౬౧॥

నైనామూర్ధ్వం న తిర్యక్ చ న మధ్యం పరిజగ్రభత్।
న తస్యాః ప్రతిమాభిశ్చ తస్యా నామ మహద్యశః॥౬౨॥

న సందృశే తిష్ఠతి రూపమస్యాః
న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చిదేనామ్।
హృదా మనీషా మనసాభిక్లృప్తాం
య ఏనాం విదురమృతాస్తే భవన్తి॥౬౩॥

భూయశ్చ సృష్ట్వా త్రిదశానధేశీ

సర్వాధిపత్యం కురుతే భవానీ।
సర్వా దిశశ్చోర్ధ్వమధశ్చ తిర్యక్
ప్రకాశయన్తీ భ్రాజతే గుహ్యకాలీ॥౬౪॥

నైవ స్త్రీ న పుమానేషా నైవ చేయం నపుంసకా।
యద్యచ్ఛరీరమాదత్తే తేన తేనైవ యుజ్యతే॥౬౫॥

ధర్మావహాం పాపనుదాం భగేశీం
జ్ఞాత్వాత్మస్థామమృతాం విశ్వమాతరమ్।
తామీశ్వరాణాం పరమాం మహేశ్వరీం
తాం దేవతానాం పరదేవతాం చ।
పతిం పతీనాం పరమాం పురస్తాత్
విద్యావతాం గుహ్యకాలీం మనీషామ్॥౬౬॥

తస్యా న కార్యం కరణం చ విద్యతే
న తత్సమా చాప్యధికా చ దృశ్యతే।
పరాస్యాః శక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతే
స్వాభావికీ జ్ఞానబలక్రియా చ॥౬౭॥

కశ్చిన్న తస్యాః పతిరస్తి లోకే
న చేశితా నైవ తస్యాశ్చ లిఙ్గమ్।
సా కారణం కారణకారణాధిపా
నాస్యాశ్చ కశ్చిజ్జనితా న చాధిపః॥౬౮॥

ఏకా దేవీ సర్వభూతేషు గూఢా

వ్యాప్నోత్యేతత్ సర్వభూతాన్తరస్థా।
కర్మాధ్యక్షా సర్వభూతాధివాసా
సాక్షిణ్యేషా కేవలా నిర్గుణా చ॥౯౯॥

వశిన్యేకా నిష్క్రియాణాం బహూనాం
ఏకం బీజం బహుధా యా కరోతి।
నానారూపా దశవక్త్రం విధత్తే
నానారూపాన్ యా చ బాహూన్ బిభర్తి॥౨౦॥

నిత్యా నిత్యానాం చేతనా చేతనానాం
ఏకా బహూనాం విదధాతి కామాన్।
తత్కారణం సాఙ్ఖ్యయోగాధిగమ్యం
జ్ఞాత్వా దేవీం ముచ్యతే సర్వపాశైః॥౨౧॥

యా వై విష్ణుం పాలనే సంనియుఙ్క్తే
రుద్రం దేవం సంహృతౌ చాపి గుహ్యా।
తాం వై దేవీమాత్మబుద్ధిప్రకాశాం
ముముక్షుర్వై శరణమహం ప్రపద్యే॥౨౨॥

నిష్కలాం నిష్క్రియాం శాన్తాం నిరవద్యాం నిరఞ్జనామ్।
బహ్వేనకరాం దేవీం గుహ్యామేకాం సమాశ్రయే॥౨౩॥

ఇయం హి గుహ్యోపనిషత్ సుగూఢా
యస్యా బ్రహ్మా దేవతా విశ్వయోనిః।
ఏతాం జపంశ్చాన్వహం భక్తియుక్తః

సత్యం సత్యం హ్యామృతః సంబభూవ ॥౭౪॥

వేదవేదాన్తయోర్గుహ్యం పురాకల్పే ప్రచోదితమ్।
నాప్రశాన్తాయ దాతవ్యం నాశిష్యాయ చ వై పునః ॥౭౫॥

యస్య దేవ్యాం పరా భక్తిర్యథా దేవ్యాం తథా గురౌ।
తస్యైతే కథితా హ్యర్థాః ప్రకాశన్తే మహాత్మనః।। ౭౬॥

మహాకాల ఉవాచ—

గుహ్యోపనిషదిత్యేషా గోప్యాత్ గోప్యతరా సదా।
చతుర్భ్యశ్చాపి వేదేభ్య ఏకీకృత్యాత్ర యోజితా ॥౭౭॥

ఉపదిష్టా చ సర్గాదౌ సర్వానేవ దివౌకసః।
ఏవంవిధం చ యద్ధ్యానమేవంరూపం చ కీర్తితమ్ ॥౭౮॥

సా సపర్యా పరిజ్ఞేయా విధానమధునా శృణు।
సోఽహమస్మీతి ప్రథమం సోఽహమస్మి ద్వితీయకమ్ ॥౭౯॥

తదస్మ్యహం తృతీయం చ మహావాక్యత్రయం భవేత్।
ఆద్యాన్యేతాని వాక్యాని ఛన్దాంసి పరిచక్షతే ॥౮౦॥

దేవతా గుహ్యకాలీ చ రజః సత్త్వతమోగుణాః।
సర్వేషాం ప్రణవో బీజం హంసః శక్తిః ప్రకీర్తితా ॥౮౧॥

మకారశ్చాప్యకారశ్చ హ్యుకారశ్చేతి కీలకమ్।
ఏభిర్వాక్యత్రయైః సర్వం కర్మ ప్రోతం విధానతః॥౮౨॥

అనుక్షణం జపంశ్చైవ నిశ్చయః పరికీర్తితః।
ద్వితీయోపాసకానాం హి పరిపాటీయమీరితా॥౮౩॥

ఏవం చాప్యాతురో యస్తు మనుష్యోం భక్తిభావితః।
విముక్తః సర్వపాపేభ్యః కైవల్యాయోపకల్పతే।
సర్వాభిః సిద్ధిభిస్తస్య కిం కార్యం కమలాననే॥౮౪॥

ఇతి శ్రీమహాకాలసంహితాయాం గుహ్యకాల్యుపనిషత్ సమాప్తా

గుహ్యషోఢాన్యాసోపనిషత్

అథ గుహ్యం న్యసేత్। శివో భవేత్। శక్తిరూపో భవేత్। విద్యారాజ్ఞీన్యాసమేవం చరేత్। న జపో న పూజా న సాధనం న కాలనియమో న దివా న రాత్రిః। సర్వకాలం న్యసేత్। శక్తియుక్తో భవేత్। యథాధికారవాన్ న్యసేత్। పూర్ణదీక్షాం లభేత్। షోఢారూపో భవేత్। చిన్తామణిర్భవేత్। క్రీం మాతృస్థానే న్యసేత్। పరాత్ పరతరో భవేత్। శివో భవేదిత్యేకః। అథ తారాద్వయపుటితాం మాతృకాం మాతృకాపుటితాం తాం మాతృకాస్థానే న్యసేత। పరాతీతారూపో భవేదితి ద్వితీయః। అథ శక్తికాద్వయపుటితాం మాతృకాం మాతృకాపుటితాం తాం న్యసేత్। తుర్యారూపో భవేత్। తృతీయకలారూపో భవేత్। కాలసంకలనాత్ కాలీ। సహేలం సలీలం వా స్మరణాద్వరదానేషు చతురా। తేనేయం దక్షిణా। సంబోధనద్వయపుటితాం మాతృకాం మాతృకాపుటితం నామద్వయం లిపిస్థానే న్యసేత్। తుర్యాత్ పరారూపో భవేత్। చతుర్థీకలారూపో భవేత్। లోకపాలసంవాదినీ చతుర్థీ। అథ పఞ్చమీం కలాం న్యసేత్। పఞ్చమీకలారూపో భవేత్। సుభగాత్రయం కూర్చవహ్నిలలనాం వహ్నేస్త్రికోణదైవతస్య

లాలనాచ్ఛిర్ఛికణ్ఠరూపస్తుర్యా పరాతీతా। ఏతత్పుటితమాతృకాపుటితమేతన్మన్త్రం మాతృకాస్థానే న్యసేదితి పఞ్చమీ। శివత్వం గచ్ఛతి। స సర్వరూపో భవేత్। అథ షష్ఠీం కలాం న్యసేత్। పూర్ణాం విద్యారాజ్ఞీం లిపిస్థానే న్యసేద్వ్యాపయేత్। స శివో భవేత్। స సర్వజ్ఞత్వం గచ్ఛతి। స కవిర్భవేత్। స సన్న్యాసీ భవేత్। దేవో హ వై భవేత్। విశ్వరూపో భవేత్। అయుతం న్యసేత్। ఋషిచ్ఛన్దాది పూర్వవద్భవేత్। బ్రహ్మాణ్డగోలకేఽపి యా జగతీతలే తాం సర్వో భునక్తి। యస్యాః స్మరణాత్ సిద్ధో నిదేశవర్తీ చ భవేత్ తాం న్యసేత్। న్యసనం న్యాసః। సమ్యక్ న్యాసః సంన్యాసః। న తు ముణ్డితముణ్డః। తస్య దేవాదయో నమస్యన్తీతి ప్రోతం వేద। ఓం శివమ్॥

ఇత్యాథర్వణే సౌభాగ్యకాణ్డే గుహ్యషోఢాన్యాసోపనిషత్ సమాప్తా

పీతామ్బరోపనిషత్

ఓం అథ హైనాం బ్రహ్మరన్ధ్రే సుభగాం బ్రహ్మాస్త్రస్వరూపిణీమాప్నోతి। బ్రహ్మాస్త్రాం మహావిద్యాం శామ్భవీం సర్వస్తమ్భకరీం సిద్ధాం చతుర్భుజాం దక్షాభ్యాం కరాభ్యాం ముద్గరపాశౌ వామాభ్యాం శత్రుజిహ్వావజ్రే దధానాం పీతవాససం పీతాలఙ్కారసంపన్నాం దృఢీభూతపీతోన్నతపయోధరయుగ్మాఢ్యాం తప్తకార్తస్వరకుణ్డలద్వయ విరాజితముఖామ్బుజాం లలాటపట్టోల్లసత్పీతచన్ద్రార్ధమనుబిభ్రతీముద్యద్దివాకరోద్యోతాం స్వర్ణసింహాసనమధ్యకమలసంస్థాం ధియా సంచిన్త్య తదుపరి త్రికోణషట్కోణవసుపత్రవృత్తాన్తః షోడశదలకమలోపరి భూబిమ్బత్రయమనుసంధాయ తత్రాద్యయోన్యన్తరే దేవీమాహూయ ధ్యాయేత్। యోనిం జగద్యోనిం సమాయముచ్చార్య శివాన్తే భూమాగ్రబిన్దుమిన్దుఖణ్డమగ్నిబీజం తతో వరుణాఙ్కగుణార్ణమత్రియుతం స్థిరాముఖి ఇతి సమ్బోధ్య సర్వదుష్టానామిదం చాభాష్య వాచమితి ముఖమితి పదమితి స్తమ్భయేతి వోచ్చార్య జిహ్వాం వైశారదీం కీలయేతి బుద్ధిం వినాశయేతి ప్రోచ్చార్య భూమాయాం వేదాద్యం తతో యజ్ఞభూగుహాయాం యోజయేత్। స మహాస్తమ్భేశ్వరః సర్వేశ్వరః। స సేనాస్తమ్భం కరోతి। కిం బహునా వివస్వద్ధృతిస్తమ్భకర్తా సర్వవాతస్తమ్భకర్తేతి। కిం దివాకర్షయతి। స సర్వవిద్యేశ్వరః సర్వమన్త్రేశ్వరో భూత్వా పూజాయా ఆవర్తనం త్రైలోక్యస్తమ్భిన్యాః కుర్యాత్। అఙ్గమాద్యం ద్వారతో గణేశం వటుకం యోగినీం క్షేత్రాధీశం చ పూర్వాదికమభ్యర్చ్య గురుపఙ్క్తి_మీశాసురాన్తమన్తః ప్రాచ్యాదౌ క్రమానుగతా బగలా స్తమ్భినీ జృమ్భిణీ మోహినీ వశ్యా

అచలా చలా దుర్ధరా అకల్మషా ఆధారా కల్పనా కాలకర్షిణీ భ్రమరికా మదగమనా భోగా యోగికా ఏతా హ్యష్టదలానుగతాః పూజ్యాః। బ్రాహ్మీ మాహేశ్వరీ కౌమారీ వైష్ణవీ వారాహీ నారసింహీ చాముణ్డా మహాలక్ష్మీశ్చ। షడ్యోనిగర్భాంతా డాకినీ రాకినీ లాకినీ కాకినీ శాకినీ హాకినీ వేద్యాద్యస్థిరమాయాద్యాః సమభ్యర్చ్య శక్రాగ్ని యమనిర్ఋతివరుణవాయవ్యధనదేశానప్రజాపతినాగేశాః పరివారాభిమతాః స్థిరాదివేదాద్యాః సవాహనాః సదస్త్రకా బాహ్యతోఽభ్యర్చ్య తాం యోనిం రతిప్రీతిమనోభవా ఏతాః సర్వాః సమాః పీతాంశుకా ధ్యేయాః। తదన్తమూలాయాం బలాదిషోడశానుగతాః పూజ్యాః నీరాజనైః। స హైశ్వర్యయుక్తో భవతి। య ఏనాం ధ్యాయతి స వాగ్మీ భవతి। సోఽమృతమశ్నుతే। సర్వసిద్ధికర్తా భవతి। సృష్టిస్థితిసంహారకర్తా భవతి। స సర్వేశ్వరో భవతి। స తు బుద్ధీశ్వరో భవతి। స శాక్తః స వైష్ణవః స గణపః స శైవః। స జీవన్ముక్తో భవతి। స సంన్యాసీ భవతి। న్యసనం న్యాసః। సమ్యఙ్న్యాసః సంన్యాసః। న తు ముణ్డితముణ్డః। షట్త్రింశదస్త్రేశ్వరో భవేత్ సౌభాగ్యార్చనేనేతి ప్రోతం వేద। ఓం శివమ్ ॥

ఇతి పీతామ్బరోపనిషత్ సమాప్తా

రాజశ్యామలారహస్యోపనిషత్

ఓం స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః।

స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు॥

ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః।

ఓం రత్నసానుశిఖరేష్వాసీనం శ్రీరాజశ్యామలారహస్యోపనిషద్వేత్తారం మతఙ్గఋషిం గురుం కూచిమారః ప్రోవాచ। మతఙ్గ భగవన్ గురో రాజశ్యామలారహస్యోపనిషదం మేఽనుబ్రూహి। మతఙ్గభగవాన్ కూచిమారం స హోవాచ। తే రాజశ్యామలారహస్యోపనిషదముపదిశామి।

అథాతః శ్రీరాజశ్యామలారహస్యోపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యామః। మన్త్రజపాధి కరణన్యాసాధికరణస్తోత్రాధికరణపూజాధికరణమైథునాధికరణైః పఞ్చభిర్బ్రాహ్మణో భోగమోక్షమాప్నోతి। గురోరనుజ్ఞయా శ్రీరాజశ్యామలామన్త్రం నిత్యం సహస్రసఙ్ఖ్యయా త్రిశతేన వాఽష్టావింశదుత్తరశతేన వా జప్త్వా మన్త్రసిద్ధిర్భవతి। శుక్రవారే భార్యాజగన్మోహనచక్రే త్రిశతం మన్త్రజపేన మన్త్రసిద్ధిః। పురశ్చరణసిద్ధిర్భవతి। నవాశీతిన్యాసానాం న్యసనేన దేవతాశరీరీ భవతి। నవాశీతిన్యాసానాంన్యసనేన సర్వదేవైర్నమస్కృతో భవతి। నవాశీతిన్యాసానాం శరీరే న్యసనేన గన్ధర్వకన్యాభిః పూజితో భవతి। నవాశీతిన్యాసానాం న్యసనేన దేవస్త్రీభోగమాప్నోతి। రమ్భాసంభోగమాప్నోతి। నవాశీతిన్యాసానాం న్యసనేన దేవతారూపమాప్నోతి। దేవతాశరీరీ భూత్వా విమానవాన్ భవతి। విమానమారుహ్య స్వర్గం గచ్ఛతి। స్వర్గం ప్రాప్య తద్భోగమాప్నోతి। జగన్మోహనచక్రే పాటలకుసుమైః సహస్రసఙ్ఖ్యయా పూజితా శ్రీరాజశ్యామలా కామితార్థప్రదా మఙ్గలప్రదా భవతి। వర్షర్తౌ శ్రావణే మాసి సర్వరాత్రిషు భార్యాజగన్మోహనచక్రే చమ్పకకుసుమైః సహస్రసఙ్ఖ్యయా పూజితా శ్రీరాజశ్యామలాఽఽరోగ్యప్రదా భవతి। తత్ర శుక్రవారే పూజితా మహాలక్ష్మీప్రదా భవతి। శుక్రవారయుతాయాం పౌర్ణమాస్యాం భార్యాజగన్మోహనచక్రే శతసఙ్ఖ్యయా శ్రీరాజశ్యామలామ్బాం పూజయన్ దేహాన్తరే రమ్భాసంభోగమశ్నుతే। భాద్రపదే మాసి మహాలక్ష్మీవ్రతదినేషు భార్యాజగన్మోహనచక్రే శ్రీరాజశ్యామలామ్బాం జాజీకుసుమైః పూజయన్ మానవో మహదైశ్వర్యమాప్నోతి। శరత్కాలే సర్వరాత్రిషు భార్యాజగన్మోహనచక్రే నీలోత్పలైః సహస్రసఙ్ఖ్యయా శ్యామలాం పూజయన్ మహాభోగమశ్నుతే। శుక్రవారయుతాయాం పౌర్ణమాస్యాం భార్యాజగన్మోహనచక్రే శ్రీరాజశ్యామలాం పూజయన్ కల్హారైః శచీభోగమశ్నుతే। హేమన్తకాలే సర్వరాత్రిషు భార్యాజగన్మోహనచక్రే జవన్తీకుసుమైః సహస్రసఙ్ఖ్యయా పూజయన్ వరుణదేవేన కనకచ్ఛత్రీ భవతి। మార్గశీర్షే పౌర్ణమాస్యాం భార్యాజగన్మోహనచక్రే కుసుమ్భపుష్పైః పూజయన్ మానవో దేవేన్ద్రైశ్వర్యమాప్నోతి। మాఘ్యాం శుక్రవారయుక్తాయాం భార్యాజగన్మోహనచక్రే ద్వన్ద్వమల్లికాకుడ్మలైః సహస్రసఙ్ఖ్యయా పూజయన్ మానవో రాజస్త్రీసంభోగమాప్నోతి। సర్వదా పుష్పిణ్యాం భార్యాయాం జగన్మోహనచక్రే వసన్తపుష్పైః పూజయన్ మానవో దేవతాత్వమశ్నుతే। చతుర్థ్యాం శుక్రవారయుక్తాయాం భార్యాజగన్మోహనచక్రే దేవతాం శ్యామలాం జపన్ పరశివత్వమాప్నోతి। శ్రీరాజశ్యామలామ్బాయాః పఞ్చదశస్తోత్రాణాం పారాయణేన దేవతాసన్తుష్టిర్భవతి। మఙ్గలప్రదా రాజవశంకరీ చ భవతి। దేవతాసాన్నిధ్యమాప్నోతి। సన్నిధానేన సర్వనివృత్తిర్భవతి। సర్వమఙ్గలమాప్నోతి। సర్వదేవనమస్కృతో భవతి। సర్వే రాజానో వశ్యా భవన్తి। రమ్భాదిభిః పూజితో భవతి। స్వర్గభోగమాప్నోతి। గురోరనుజ్ఞయా శుక్రవారే దివా రాత్రౌ చ చమ్పకతైలాద్యైః కృతస్నాతాం సర్వాలఙ్కారభూషితాం శుభ్రవస్త్రధరాం శ్రీచన్దనవిలిప్తాఙ్గీం కస్తూరీతిలకోపేతాం కుఙ్కుమలిప్తకుచభారాం పుష్పదామయుక్తధమ్మిల్లాం తామ్బూలపూరితముఖీం స్వేదబిన్దుల్లసన్ముఖీం బిమ్బోష్ఠీం కున్దరదనాం కమ్బుకణ్ఠీం మఞ్జుహాసాం యౌవనోన్మత్తాం

కఞ్జలోచనాం పృథునితమ్బాం రాజరమ్భోరుం సంపూర్ణచన్ద్రవదనాం సంభోగేచ్ఛాం శుకవాణీం సఙ్గీతరసికాం కురవకరసాఞ్చితపాణిపాదాం వశవర్తినీం భార్యాం పుష్పశయ్యాయాముత్తానశాయినీం కృత్వా దర్పణవన్నిర్మలం జగన్మోహనచక్రం గన్ధద్రవ్యేణ ధూపదీపైశ్చ పరిమలీకృతం కుఙ్కుమమిలితైర్మల్లికాకుడ్మలైః శరసఙ్ఖ్యయా పూజయన్ బ్రాహ్మణో దేవభోగమాప్నోతి। వసన్తనవరాత్రిషు భార్యాజగన్మోహనచక్రే మల్లికాకుడ్మలైః సహస్రనామభిః రహస్యనామభిశ్చ పూజితా రాజశ్యామలా రాజవశఙ్కరీ భవతి। శుక్రవాసరయుక్తాయాం సప్తమ్యాం రాత్రౌ భార్యాయా జగన్మోహనచక్రే ప్రథమయామే కల్హారపుష్పైః సహస్రనామభిర్దేవతాం పూజయన్ దేవతాసాలోక్యమాప్నోతి। తస్యామేవ ద్వితీయయామే భార్యాజగన్మోహనచక్రే పారిజాతపుష్పైః సహస్రనామభిః పూజయన్ దేవతాసామీప్యమాప్నోతి। తస్యామేవ తృతీయయామే భార్యాజగన్మోహనచక్రే మన్దారపుష్పైః సహస్రనామభిః పూజయన్ దేవతాసారూప్యమాప్నోతి। తస్యామేవ చతుర్థయామే జగన్మోహనచక్రే చమ్పకపుష్పైః సహస్రనామభిః పూజయన్ దేవతాసాయుజ్యమాప్నోతి। సర్వరాత్రిషు జగన్మోహనచక్రే మల్లికాకుడ్మలైః పూజితా శ్యామలా కామితార్థప్రదా భవతి। గ్రీష్మకాలే సర్వరాత్రిషు శ్రీచన్దనవిలిప్తభార్యాజగన్మోహనచక్రం పూజయన్ సర్వసిద్ధిమాప్నోతి। దూర్వాభిః పూజయన్ మహదాయుష్యమశ్నుతే। అష్టమ్యాం శుక్రవాసరయుక్తాయాం రాత్రౌ జగన్మోహనచక్రే రాజశ్యామలామ్బాం శ్రీచన్దనేన పూజయన్ మానవో గన్ధలిప్తో జగన్మోహకో భవతి। మహానవమ్యాం శుక్రవాసరయుక్తాయాం రాత్రౌ జగన్మోహనచక్రే కుఙ్కుమాక్షతైర్దేవతాం పూజయిత్వా పూజితాక్షతాన్ రాజ్ఞే నివేదయేత్। రాజా దాసభావమాప్నోతి। త్రయోదశ్యాం శుక్రవాసరయుక్తాయాం రాత్రౌ భార్యాజగన్మోహనచక్రం పూజయన్ మానవః కామసున్దరో భవతి। చన్ద్రదర్శనయుక్తాయాం ద్వితీయాయాం శుక్రవారయుక్తాయాం భార్యాజగన్మోహనచక్రే రాజశ్యామలామ్బాం శ్వేతగన్ధాక్షతైః శ్వేతపుష్పైశ్చ పూజయన్ సాధకో దేహాన్తే రాజా భవతి। సర్వభోగప్రదా సర్వసౌభాగ్యప్రదా దీర్ఘాయుష్యప్రదా మహాయోగప్రదా మహామఙ్గలప్రదా కామ్యప్రదా శ్రీరాజశ్యామలా దేవేన్ద్రభోగప్రదా భవతి। సర్వకామ్యరహస్యపూజాన్తే మైథునం దేవతాప్రీతికరం భవతి। మోక్షప్రదం భవతి। స ఏవ భోగాపవర్గః।

ముర్వనుజ్ఞయా గుప్తః క్షపణకో ముక్తో భవతి। ఏవం కాన్తాయాః పూజితా స్వర్ణచక్రే శ్యామలా మఙ్గలప్రదా భవతి। ద్రోహిణాం నోపదేశః। క్షపణకానాం పఞ్చాధికరణైః పరో మోక్షో నాన్యథేతి య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥

ఇతి రాజశ్యామలారహస్యోపనిషత్ సమాప్తా

వనదుర్గోపనిషత్

ఓం అస్య శ్రీవనదుర్గామహామన్త్రస్య కిరాతరూపధర ఈశ్వర ఋషిః। అనుష్టుప్ ఛన్దః। అన్తర్యామీ నారాయణ ఈశ్వరో వనదుర్గా గాయత్రీ దేవతా। దుం బీజమ్। స్వాహా శక్తిః। క్లీం కీలకమ్। మమ వనదుర్గాప్రసాదసిద్ధ్యర్థే ధర్మార్థకామమోక్షార్థే జపే వినియోగః। మూలేన వ్యాపకత్రయం కుర్యాత్। హ్రీం ఇతి వ్యాపకత్రయమ్। ఓం హంసినీ హ్రాం అఙ్గుష్ఠాభ్యాం హృది। ఓం శిఖినీ హ్రీం తర్జనీభ్యాం శిరసి। ఓం చక్రిణీ హ్రూం మధ్యమాభ్యాం శిఖాయామ్। ఓం త్రిశూలధారిణీ హ్రైం అనామికాభ్యాం కవచమ్। ఓం పద్మినీ హ్రైం కనిష్ఠికాభ్యాం నేత్రయోః। ఓం గదినీ హ్రః కరతలకరపృష్ఠాభ్యామస్త్రమ్। ఓం భూర్భువః స్వరోమితి దిగ్బన్ధః। అథ ధ్యానమ్—

అరిశఙ్ఖకృపాణఖేటబాణాన్ సధనుశ్శూలకతర్జనీర్దధానామ్।

భజ తాం మహిషోత్తమాఙ్గసంస్థాం నవదూర్వాసదృశీ శ్రియేఽస్తు దుర్గా॥౧॥

హేమప్రఖ్యామిన్దుఖణ్డాన్తమౌలిం శఙ్ఖారిష్టాభీతిహస్తాం త్రిణేత్రామ్।

హేమాబ్జస్థాం పీతవస్త్రాం ప్రసన్నాం దేవీం దుర్గాం దివ్యరూపాం నమామి॥౨॥

ఉద్యద్భాస్వత్సమాభాం విధృతనవజపామిన్దుఖణ్డావబద్ధాం

జ్యోతిర్మౌలిం త్రిణేత్రాం వివిధమణిలసత్కుణ్డలాం పద్మకాఞ్చీమ్।

హారగ్రైవేయభూషాం మణిగుణవలయాద్యైర్విచిత్రామ్బరాఢ్యాం

అమ్బాం పాశాఙ్కుశాఢ్యామభయవరకరాం మఞ్జుకాన్తాం నమామి॥

సిద్ధలక్ష్మీ రాజలక్ష్మీర్జయలక్ష్మీః సరస్వతీ।

శ్రీలక్ష్మీర్వరలక్ష్మీశ్చ ప్రసన్నా మమ సర్వదా॥౪॥

మాయాకుణ్డలినీ క్రియా మధుమతీ కాలీ కలామాలినీ

మాతఙ్గీ విజయా జయా భగవతీ దేవీ శివా శామ్భవీ।

శక్తిః శఙ్కరవల్లభా త్రిణయనా వాగ్వాదినీ భైరవీ
హ్రీఙ్కారీ త్రిపురా పరాపరమయీ మాతా కుమారీత్యసి ॥౫॥

సౌవర్ణామ్బుజమధ్యగాం త్రిణయనాం సౌదామినీసన్నిభాం
శఙ్ఖం చక్రవరాభయాని దధతీమిన్దోః కలాం బిభ్రతీమ్।
గ్రైవేయాఙ్గదహారకుణ్డలధరామాఖణ్డలాద్యైః స్తుతాం
ధ్యాయేద్విన్ధ్యనివాసినీం శశిముఖీం పార్శ్వస్థపఞ్చాననామ్॥

సింహారూఢాం శ్యామకాన్తిం శఙ్ఖచక్రధరాం హృదా।
దుర్గాం దేవీం తథా ధ్యాయేచ్ఛరచాపౌ చ బిభ్రతీమ్॥౬॥

మనుః—హాస్వా యమశ యమశ తివగభ న్మేత వా క్యంశమక్యశ దియ తంస్థిపముస మే యంభ షిపిస్వ కిం షిరుపు ఫ్తత్రిఉ ఓం క్లీం శ్రీం హ్రీం ఐం ఓం॥ఓం హ్రీం మహాభీషణే కరాలవదనే విన్ధ్యవాసిని హ్రాం హ్రీం హ్రూం హ్రౌం హ్రః।నాదయక్షయోగినీపరివృతే దుష్టమహనాశిని హుం ఫట్ స్వాహా। జమ్భిని మోహిని స్తమ్భని పూర్వద్వారం బన్ధయ బన్ధయ। ఢం మ్రయుం అగ్నిద్వారం బన్ధయ బన్ధయ। ఢ ఢ ఢ భ్రోం యమద్వారం బన్ధయ బన్ధయ। ఖం ఘ్ర్యం నిర్ఋతిద్వారం బన్ధయ బన్ధయ। లం బ్లౌం వరుణద్వారం బన్ధయ బన్ధయ। యం శ్లీం వాయుద్వారం బన్ధయ బన్ధయ। క్లీం గ్లౌం కుబేరద్వారం బన్ధయ బన్ధయ। ఓం హం ఈం ఈశానద్వారం బన్ధయ బన్ధయ। ఓం హం కం ఖేం ఊర్ధ్వద్వారం బన్ధయ బన్ధయ। గ్లౌం ఘ్రోం పాతాలద్వారం బన్ధయ బన్ధయ। ఈం ఈం అధోద్వారం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వగ్రహాన్ బన్ధయ బన్ధయ। సర్పరాజచోరదుష్ట మృగాదిసకలభయం బన్ధయ బన్ధయ। పరప్రయోగ భూతప్రేతపిశాచభైరవదుర్గాహనుమద్గణేశ్వరాదిసకలకిల్బిషం బన్ధయ బన్ధయ। భఞ్జయ భఞ్జయ। అముకం మేహస్తమ్భనం వాక్కాయసర్వాఙ్గం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వక్షుద్రోపద్రవం ఛిన్ధి ఛిన్ధి। రే రే ఘే ఘే హుం ఫట్ స్వాహా। ఓం శ్రీం హ్రీం క్లీం సౌః ఓం నమో భగవతి మాహేశ్వరి అన్నపూర్ణేశ్వరి మాం పాలయ పాలయ స్వాహా। సం సహస్రబాహవే నమః। పూర్వదిశం చోరాఞ్ఛత్రూన్ బన్ధయ బన్ధయ। ఓం ఫ్రోం చ్రీం క్లీం బ్లూం ఆం హ్రీం క్రోం శ్రీం హుం సం సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా। సం సహస్రబాహవే నమః। ఆగ్నేయదిశం చోరాఞ్ఛత్రూన్ బన్ధయ బన్ధయ। ఓం ఫ్రోం చ్రీం క్లీం బ్లూం ఆం హ్రీం క్రోం శ్రీం హుం సం సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా। సం సహస్రబాహవే నమః। యామ్యదిశం చోరాఞ్ఛత్రూన్ బన్ధయ బన్ధయ। ఓం ఫ్రోం చ్రీం క్లీం బ్లూం ఆం హ్రీం క్రోం శ్రీం హుం సం సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా। సం సహస్రబాహవే

నమః। నిర్ఋతిదిశం చోరాఞ్ఛత్రూన్ బన్ధయ బన్ధయ। ఓం ఫ్రోం చ్రీం క్లీం బ్లూం ఆం హ్రీం క్రోం శ్రీం హుం సం సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా। సం సహస్రబాహవే నమః। వరుణదిశం చోరాఞ్ఛత్రూన్ బన్ధయ బన్ధయ। ఓం ఫ్రోం చ్రీం క్లీం బ్లూం ఆం హ్రీం క్రోం శ్రీం హుం సం సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా। సం సహస్రబాహవే నమః। వాయవ్యదిశం చోరాఞ్ఛత్రూన్ బన్ధయ బన్ధయ। ఓం ఫ్రోం చ్రీం క్లీం బ్లూం ఆం హ్రీం క్రోం శ్రీం హుం సం సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా। సం సహస్రబాహవే నమః। కుబేరదిశం చోరాన్ఛత్రూన్ బన్ధయ బన్ధయ। ఓం ఫ్రోం చ్రీం క్లీం బ్లూం ఆం హ్రీం క్రోం శ్రీం హుం సం సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా। సం సహస్రబాహవే నమః। ఈశానదిశం చోరాఞ్ఛత్రూన్ బన్ధయ బన్ధయ। ఓం ఫ్రోం చ్రీం క్లీం బ్లూం ఆం హ్రీం క్రోం శ్రీం హుం సం సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా। సం సహస్రబాహవే నమః। ఆకాశదిశం చోరాఞ్ఛత్రూన్ బన్ధయ బన్ధయ। ఓం ఫ్రోం చ్రీం క్లీం బ్లూం ఆం హ్రీం క్రోం శ్రీం హుం సం సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా। సం సహస్రబాహవే నమః। పాతాలదిశం చోరాఞ్ఛత్రూన్ బన్ధయ బన్ధయ। ఓం ఫ్రోం చ్రీం క్లీం బ్లూం ఆం హ్రీం క్రోం శ్రీం హుం సం సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా। సం సహస్రబాహవే నమః। అవాన్తరదిశం చోరాఞ్ఛత్రూన్ బన్ధయ బన్ధయ। ఓం ఫ్రోం హ్రీం క్లీం బ్లూం ఆం హ్రీం శ్రీం హుం సం సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా। సం సహస్రబాహవే నమః। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం గం గగ గల హ్రీం ఐం క ఏ ఈ ల హ్రీం క్లీం హ స క హ ల హ్రీం సౌః స క ల హ్రీం గం క్షిప్రప్రసాద గణపతయే వర వరద ఆం హ్రీం కోం సర్వజనం మే వశమానయ స్వాహా।

గణానాం త్వా గణపతిం హవామహే కవిం కవీనాముపమశ్రవస్తమమ్।

జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆ నః శృణ్వన్నూతిభిః సీద సాదనమ్॥

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం గం గ గ గ ల హ్రీం ఐం క ఏ ఈ ల హ్రీం క్లీం హ స క హ ల హ్రీం సౌః స క ల హ్రీం గం క్షిప్రప్రసాదగణపతయే వర వరద ఆం హ్రీం క్రోం సర్వజనం మే వశమానయ స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం యదంతి యచ్చ దూరకే భయం విన్దతి మామిహ। పవమాన వితజ్జహి। యదుత్థితం భగవతి తత్సర్వం శమయ శమయ స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం గం గ గ గ ల హ్రీం ఐం క ఏ ఈ ల హ్రీం క్లీం హ స క హ ల హ్రీం సౌః స క ల హ్రీం గం క్షిప్రప్రసాదగణపతయే వర వరద ఆం హ్రీం క్రోం సర్వజనం మే వశమానయ స్వాహా।

ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి।

ధియో యో నః ప్రచోదయాత్॥

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం గం గ గ గ ల హ్రీం ఐం క ఏ ఈ ల హ్రీం క్లీం హ స క హ ల హ్రీం సౌః స క ల హ్రీం గం క్షిప్రప్రసాదగణపతయే వర వరద ఆం హ్రీం క్రోం సర్వజనం మే వశమానయ స్వాహా।

త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్।

ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మాఽమృతాత్॥

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం గం గ గ గ ల హ్రీం ఐం క ఏ ఈ ల హ్రీం క్లీం హ స క హ ల హ్రీం సౌః స క ల హ్రీం గం క్షిప్రప్రసాద గణపతయే వర వరద ఆం హ్రీం క్రోం సర్వజనం మే వశమానయ స్వాహా।

ఓం జాతవేదసే సునవామ సోమమరాతీయతో నిదహాతి వేదః।

స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా నావేవ సిన్ధుం దురితాఽత్యభిః॥

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం గం గ గ గ ల హ్రీం ఐం క ఏ ఈ ల హ్రీం క్లీం హ స క హ ల హ్రీం సౌః స క ల హ్రీం గం క్షిప్రప్రసాదగణపతయే వర వరద ఆం హ్రీం క్రోం సర్వజనం మే వశమానయ స్వాహా। ఓం నమో భస్మాఙ్గరాగాయ ఉగ్రతేజసే హన హన దహ దహ పచ పచ మథ మథ విధ్వంసయ విధ్వంసయ హల హల భఞ్జయ భఞ్జయ శూలిని జయ జయ తేజసా పూర్వాం సిద్ధిం కురు కురు సముద్రం పూర్వాదిష్టం శోషయ శోషయ స్తమ్భయ స్తమ్భయ పరమన్త్రపరయన్త్రపరతన్త్రపరభూతప్రకటిని ఛిన్ధి ఛిన్ధి హ్రీం ఫట్ స్వాహా।

హేతుకం పూర్వపీఠే తు హ్యాగ్నేయ్యాం త్రిపురాన్తకమ్।

దక్షిణే చాగ్ని వేతాలం నైర్ఋత్యాం యమజిహ్వకమ్॥

కాలాఖ్యం వారుణే పీఠే వాయవ్యాం చ కరాలినమ్।

ఉత్తరే హ్యేకపాదం చ త్వీశాన్యాం భీమరూపిణమ్॥

ఆకాశే తు నిరాలమ్బం పాతాలే బడబానలమ్।
యథా గ్రామే యథా క్షేత్రే రక్షేన్మాం వటుకస్తథా॥

ఓం హ్రీం వటుకాయ ఆపదుద్ధరణాయ కురు కురు బటుకాయ హ్రీం ఓం చటుకాయ స్వాహా।

సర్వమఙ్గలమాఙ్గల్యే శివే సర్వార్థసాధికే।
శరణ్యే త్ర్యమ్బకే గౌరి నారాయణి నమోఽస్తు తే ॥

ఓం హ్రీం శ్రీం దుం దుర్గాయై నమః। ఓం హ్రీం ప్రయోగవిషయే బ్రహ్మాణ్యై నమః। ఓం హ్రీం వారుణి ఖల్విని మాహేశ్వర్యై నమః। ఓం హ్రీం కుల్యవాసిన్యై కుమార్యై నమః। ఓం జయన్తపురవాహిని వారాహ్యై నమః। ఓం అష్టమహాకాలి రుద్రాణ్యై నమః। ఓం చిత్రకూట ఇన్ద్రాణ్యై నమః। ఓం ఏకవృక్షశుమ్బిన్యై మహాలక్ష్మ్యై నమః। ఓం త్రిపురహరబ్రహ్మాణ్డనాయికాయై నమః। ఓం త్రిపురహరబ్రహ్మచారిణ్యై నమః। ఏతాని క్షం క్షం క్షం త్రైలోక్యవశఙ్కరీబీజాక్షరాణి। ఓం హ్రీం కురు కురు స్వాహా। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం జయ జయ చాముణ్డే చణ్డికే త్రిదశముకుటకోటిరత్నసఙ్ఘట్టితచరణారవిన్దే గాయత్రి సావిత్రి సరస్వతి మాహేశ్వరి బ్రహ్మాణ్డభాణ్డోదరరూపధారిణి ప్రకటితదంష్ట్రోగ్రరూపవదనే ఘోరఘోరాననే నయనోజ్జ్వలజ్వాలాసహస్రపరివృతే మహాట్టహాసధవలీకృతదిగన్తరే కోటిదివాకరసమప్రభే కామరూపిణి మహావిద్యాసఞ్చయప్రభాభాసితసకలదిగన్తరే సర్వాయుధపరిపూర్ణే కపాలహస్తే గజాననోత్తరీయే భూతవేతాలపరివృతే ప్రకటితవసున్ధరే మధుకైటభమహిషాసుర ధూమ్రలోచనచణ్డముణ్డప్రచణ్డరక్తబీజశుమ్భనిశుమ్భదైత్యనికృన్తకే కాలరాత్రి మహామాయే శివదూతి ఇన్ద్రాణి శాఙ్కరి ఆగ్నేయి యామి నైర్ఋతి వారుణి వాయవి కౌబేరి ఈశాని బ్రహ్మాణి విష్ణువక్షః స్థితే త్రిభువనధరాధరే జ్యేష్ఠే రౌద్రే చామ్బికే బ్రాహ్మి మాహేశ్వరి వైష్ణవ వారాహి ఇన్ద్రాణి శాఙ్కరి చణ్డికే శూలిని మహోగ్రవిషోగ్రభక్షితదంష్ట్రిణి హరితహయబద్ధబహుకరోరోత్తమాఙ్గనవరత్ననిధికోశే తత్ర బహుజిహ్వాపాణిపాదశబ్దస్పర్శరూపరసగన్ధచక్షుష్మతి మహావిన్ధ్యస్థితే మహాజ్వాలామణిమహిషోపరి స్థితే గన్ధర్వవిద్యాధరస్తుతే ఐంకారిహ్రీంకారిశ్రీంకారిక్లీంకారిహస్తే ఆం హ్రీం క్రోం యజ్ఞపాత్రం ప్రవేశయ ప్రవేశయ। ద్రాం ప్రవేశయ ప్రవేశయ। శ్రీం కుసుమాపయ కుసుమాపయ। శ్రీం సర్వం ప్రవేశయ ప్రవేశయ। త్రైలోక్యాన్తర్వర్తిన్యేకాగ్రచిత్తవశీకృతే ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం హ్రైం హ్రౌం హ్రః ఫ్రాం ఫ్రీం ఫ్రూం ఫ్రైం ఫ్రౌం ఫ్రః హుం హుం హ్రీం హ్రీం ఫట్ ఫట్। ఏతా మహాశక్తయః। ఏతాభిరరిష్టకారిభూతప్రేతపిశాచాన్ విధ్వంసయ విధ్వంసయ। అష్టాదశబీజయన్త్రనామాని।

ఓం నమో భగవతి మహావిద్యే మదనరాజ్యే క్లీం ఉపనిద ఓం హ్రీం శివం కురు స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం సకలనరముఖభ్రమరి ఓం క్లీం హ్రీం శ్రీం సకలరాజముఖభ్రమరి ఓం క్రౌం సౌం హ్రీం సకలదేవతాముఖభ్రమరి ఓం హ్రీం క్లీం సకలకామినీముఖభ్రమరి మనోభఞ్జని ఓం గ్లౌం సకలలోకముఖభ్రమరి ఓం ఈం సౌం సకలదేవతాముఖభ్రమరి ఓం హ్రీం క్లీం సకలకామినీముఖభ్రమరి మనోభఞ్జని ఓం గ్లౌం సకలలోకముఖభ్రమరి ఓం ఇం సౌం సకలదేశముఖభ్రమరి హ్స్ఖ్ఫ్రేం త్రైలోక్యచిత్తభ్రమరి ఓం క్షం క్షాం క్షిం క్షీం క్షుం క్షూం క్షేం క్షైం క్షోం క్షౌం క్షం క్షః దిగ్పవాద్యుగ్రభైరవాదిభూతప్రేతపిశాచచిత్తభ్రమరి దుష్టగ్రహమన్త్రయన్త్రతన్త్రభ్రమరి హ్స్ఖ్ఫ్రేంత్రౌం త్రైలోక్యాన్తరభ్రమరి ఓం హుం క్షూం హుం క్లీం రాజమన్త్రయన్త్రతన్త్రభ్రమరి ఓం హుం క్షూం హుం క్లీం పరమన్త్రయన్త్రతన్త్రభ్రమరి ఓం హుం క్షూం హుం క్లీం సిద్ధమన్త్రయన్త్రతన్త్రభ్రమరి ఓం ఐం ఈం సౌం సకలసురాసురసర్వమన్త్రయన్త్రతన్త్రభ్రమరి సర్వక్షోభిణి సర్వక్లేదిని సకలమనోన్మాదిని భక్తత్రాణపరాయణి ఓం హ్రీం రక్తచాముణ్డే అముకమాకర్షయాకర్షయ। ఆం హ్రీం క్రోం పరమయోగిని పరమకల్యాణి పవిత్రి ఈశ్వరి స్వాహా। గాయత్రి హుం ఫట్ స్వాహా।

అక్షిస్పన్దం చ దుఃస్వప్నం భుజస్పన్దం చ దుర్మతిమ్।
దుశ్చిత్తం దుర్గతిం రోగం సదా నాశయ శఙ్కరి॥

మహావిద్యాం ప్రవక్ష్యామి మహాదేవేన నిర్మితామ్।
చిన్తితాం చ కిరాతేన మాతౄణాం చిత్తనన్దినీమ్॥

ఉత్తమాం సర్వవిద్యానాం సర్వభూతవశఙ్కరీమ్।
సర్వపాపక్షయకరీం సర్వశత్రునివారణీమ్॥

కులగోత్రకరీం విద్యాధనధాన్యయశస్కరీమ్।
జృమ్భిణీం స్తమ్భినీం దేవీముత్సాహబలవర్ధనీమ్॥

సర్వజ్వరోచ్చాటనీం చ సర్వమన్త్రప్రభఞ్జనీమ్।
సనాతనీం మోహినీం చ సర్వవిద్యాప్రభేదినీమ్॥

విశ్వయోనిం మహాశక్తిమాయుః ప్రజ్ఞావివర్ధనీమ్।
మాతఙ్గీం మదిరామోదాం వన్దే తాం జగదీశ్వరీమ్॥

మోహినీం సర్వలోకానాం తాం విద్యాం శామ్బరీంత్రయామ్।
అభీష్టఫలదాం దేవీం వన్దే తాం జగదీశ్వరీమ్॥

పరకృతాభిచారభస్మనాం యన్త్రీకృతదుష్టత్రికోణయన్త్రమధ్యే పదన్యాసారిష్టం హ్రీం ఛిన్ధి ఛిన్ధి। అరిష్టకారిణం హన హన। కృష్ణపక్షరిక్తసన్ధ్యామరిష్టయుక్తప్రకృతికాలే యోగినీకాలాశనికృతారిష్టం కృతదృష్టిం హ్రీం ఛిన్ధి ఛిన్ధి। అరిష్టకారిణీవిభావినీపరకృతదుష్టగ్రహమన్త్రయన్త్రతన్త్రోచ్చాటనీప్రేరితబ్రహ్మరాక్షసశాకినీ డాకినీఛాయావాసినీకజ్కాలీహిరణ్యాక్షసన్ధిగ్రహముక్తకేశ్యాదిపిశాచేభ్యో మహాభయం ఛిన్ధి ఛిన్ధి। అరిష్టకారిణీఛేదినీపరకృతసర్వోపద్రవేభ్యః సర్పోలూకకాకకజ్కకపోతాదివృశ్చికాగ్నిజ్వాలామణ్డలాగ్రేణ నవకారశ్మశానభస్మనా పరవశ్యయన్త్రతన్త్రాదిదుష్టవాక్స్తమ్భనం చ సభాజయం బ్లూం ఫట్ ఫట్ ఓం నమో మహావిద్యాయై స్వాహా। ఐకాహికం ద్వ్యాహికం త్ర్యాహికం చాతుర్థికం పఞ్చాహికం షష్ఠాహికం సప్తాహికమష్టాహికం నవాహికం దశాహికమేకాదశాహికం ద్వాదశాహికం త్రయోదశాహికమర్ధమాసికం మాసికం ద్విమాసికం త్రిమాసికం షాణ్మాసికం సాంవత్సరికం వాతికం పైత్తికమాపస్మారికం బ్రాహ్మీకం శ్లైష్మికం సాన్నిపాతికం సంతతజ్వరం శీతజ్వరముష్ణజ్వరం విషమజ్వరం గణ్డపిత్తతాలుకవిస్ఫోటకాదిత్వగ్రోగాదిసర్వరోగాన్ సర్వవిషం జహి జహి।

ఆద్యన్తశూన్యాః కవయః పురాణాః సూక్ష్మా బృహన్తో హ్యనుశాసితారః।
సర్వాన్ జ్వరాన్ ఘ్నన్తు మమానిరుద్ధప్రద్యుమ్నసఙ్కర్షణవాసుదేవాః।
ఆద్యానిరుద్ధాఖిలవిశ్వరూప త్వం పాహి నః సర్వభయాదజస్రమ్॥

త్రిపాద్భస్మప్రహరణస్త్రిశిరా రక్తలోచనః।
స మే ప్రీతః సుఖం దద్యాత్ సర్వామయపతిర్జ్వరః॥

భస్మాయుధాయ విద్మహే తీక్ష్ణదంష్ట్రాయ ధీమహి। తన్నో జ్వరః ప్రచోదయాత్।
శిరశ్శూలాక్షిశూలకర్ణశూలనాసికాశూలగణ్డశూలకపోలశూలతాలుశూలౌష్ఠశూలజిహ్వాశూలము
ఖశూలకణ్ఠశూలకూర్పరశూలావరగలశూలస్కన్ధశూలబాహుశూలకక్షశూలప్రకోష్ఠశూలమణిబన్ధ
శూలకరశూలకరపృష్ఠశూలకరాఙ్గులీశూలహృదయశూలమనఃశూలస్తనశూలపార్శ్వశూలకుక్షి
శూలనాభిశూలకటిశూలగుదశూలగుహ్యశూలమూలశూలోరుశూలజానుశూలజఙ్ఘాశూలగుల్ప
శూలపాదశూలపాదాఙ్గులీశూలవిస్ఫోటకప్రభేదిని హ్రీం ఓం నమో భగవతి
పరచ్ఛేదమంత్రాయత్తే భో భో భో
దృష్టిశూలముష్టిశూలముష్టిపృష్ఠశూలముష్టిపార్శ్వశూలసర్వశూలపారావారఘ్నమనాయై
స్వాహా। ఓం నమో భగవతే నాయకాయ ఛిన్ధి ఛిన్ధి ఆవేశయావేశయ పరమేశ్వరాయ
అఘోరరూపాయ హ్రీం జ్వల జ్వల

ములూట్మూలూట్ హ్రీం ఫట్ ఫట్ స్వాహా।
ఆత్మరక్షాపరరక్షాప్రత్యక్షరక్షాఽగ్నిరక్షావాయురక్షోదకరక్షామహాన్ధకారోల్కావిద్యుదగ్న్యనిలచోరశ
స్త్రాస్త్రేభ్యో భయాన్మాం రక్ష రక్ష। పథగతాంశ్చోరాన్ శత్రూన్ బన్ధయ బన్ధయ। ఓం ఫ్రోం క్రీం
క్లీం బ్లూం ఆం హ్రీం క్రోం శ్రీం హుం ఫట్ స్వాహా। ఓం నమో భగవతే కార్తవీర్యార్జునాయ
మహాభుజపరివారితసప్తద్వీపాయ। అస్మద్వసువిలుమ్పకాన్ చోరసమూహాన్
సహస్రభుజైర్దశదిక్షు బన్ధయ బన్ధయ। చోరాన్ ధ ధ ధ ఠః ఠః ఠః హుం ఫట్ స్వాహా।
మహాదేవస్య తేజసా భయఙ్కరాదిష్టదేవతాం బన్ధయామి। మహాగణేన పఞ్చశీర్షేణ పాణినా ఓం
బ్లూం గ్లౌం హం గం గ్లౌం హరిద్రాగణపతయే వరవరదాయ సర్వజనహృదయం స్తమ్భయ
స్తమ్భయ స్వాహా। కలహలపిఙ్గలకణ్ఠమయీం రుద్రాఙ్గీం రుద్రజటీం మహావృక్షనివాసినీం
మహామత్తమాతఙ్గీం స్వరబీజైర్బన్ధయామి। ఓం శ్రీం హ్రీం ఐం ఓం నమ ఉచ్ఛిష్టచాణ్డాలి
మాతఙ్గి సర్వజనవశఙ్కరి క్లీం స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఐం క్లీం సౌః ఓం నమో భగవతి
మాతఙ్గి సర్వజనమనోహారిణి సర్వదుఃఖరఞ్జని క్లీం హ్రీం శ్రీం సర్వరాజవశఙ్కరి
సర్వస్త్రీపురుషవశఙ్కరి సర్వదుష్టమృగవశఙ్కరి సర్వసత్త్వవశఙ్కరి సర్వలోకవశఙ్కరి
అముకం వశమానయ స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం అం ఆం మాతఙ్గి ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఇం ఈం
మాతఙ్గి ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఉం ఊం మాతఙ్గి ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఋం ౠం మాతఙ్గి ఓం ఐం
హ్రీం శ్రీం ఌం ౡం మాతఙ్గి ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఏం ఐం మాతఙి ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఓం ఔం
మాతఙ్గి ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం అం అః మాతఙ్గి ఓం స్వర స్వర। బ్రహ్మదణ్డ విస్ఫుర విస్ఫుర
విష్ణుదణ్డ విస్ఫోటయ విస్ఫోటయ। రుద్రదణ్డ ప్రజ్వల ప్రజ్వల। వాయుదణ్డ ప్రహర ప్రహర।
ఇన్ద్రదణ్డ భక్షయ భక్షయ। నిర్ఋతిదణ్డ హిలి హిలి। యమదణ్డ రక్ష రక్ష। కుబేరదణ్డ
ప్రజ్వల ప్రజ్వల। అగ్నిదణ్డ శమయ శమయ। వరుణదణ్డ ఏహ్యేహి। నిత్యానన్దిని హంసిని
చక్రిణి శఙ్ఖిని గదిని పద్మిని త్రిశూలధారిణి హుం ఫట్। క్రీం క్రీం క్రీం హ్రీం హ్రీం హ్రీం।

ఆయుః ప్రజ్ఞాం చ సౌభాగ్యం ధాన్యం చ ధనమేవ చ।

సదా శివం పుత్రవృద్ధిం దేహి మే చణ్డికే శుభే ॥

అథాతో మన్త్రపదాని భవన్తి। ఓం ఛాం ఛాయాయై స్వాహా। ఓం చం చతురాయై స్వాహా। ఓం కుం కులి స్వాహా। ఓం ఖుం ఖులి స్వాహా। ఓం హిం హిలి స్వాహా। ఓం జం జలి స్వాహా। ఓం ఝుం ఝులి స్వాహా। ఓం ఐం పిలి స్వాహా। ఓం ఐం పిలి పిలి స్వాహా। ఓం హరం స్వాహా। ఓం హరహరం స్వాహా। ఓం గం గన్ధర్వాయ స్వాహా। ఓం యం యక్షాయ స్వాహా। ఓం యం యక్షాధిపతయే స్వాహా। ఓం రం రక్షసే స్వాహా। ఓం రం రక్షోऽధిపతయే స్వాహా। ఓం భూః స్వాహా। ఓం భువః స్వాహా। ఓం స్వః స్వాహా। ఓం ఉల్కాముఖి స్వాహా। ఓం రుం రుద్రజటి స్వాహా। ఓం అం ఊం మం బ్రహ్మవిష్ణురుద్రతేజసే స్వాహా। ఓం హ్రీం శ్రీం క్లీం నమశ్చణ్డికాయై మహాసిద్ధలక్ష్మ్యై మమేష్టార్థసిద్ధయే ధీమహి। తన్నః శక్తిః ప్రచోదయాత్। ఓం ఐం వద వద వాగ్వాదిని క్లీం సౌం మహాక్షేమం కురు కురు జ్వాలామాలిని వహ్నివాసిని విద్యాయా నాభౌ హుం ఫట్ స్వాహా। వర్ణాత్మికాయై బ్రహ్మణ్యై నమః। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఐం అం ఆం ఇం ఈం ఉం ఊం ఋం ౠం ఌం ౡం ఏం ఐం ఓం ఔం అం అః కం ఖం గం ఘం ఙం చం ఛం జం ఝుం ఞం టం ఠం డం ఢం ణం తం థం దం ధం నం పం ఫం బం భం మం యం రం లం వం శం షం సం హం క్షం నమః స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం జం ఞం ణం నం మం స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం గాయత్రి సావిత్రి సరస్వతి హుం ఫట్ స్వాహా। యే భూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసనవగ్రహభూతవేతాలశాకినీడాకినీకూశ్మాణ్డవాసవాశ్చత్వరరాజ పురుషకలహపురుషాః కుసుమామ్భోవాసినస్తేషాం బాధకం కణ్టకం బధ్నామి। హస్తౌ బధ్నామి। చక్షుషీ బధ్నామి। శ్రోత్రే బధ్నామి। భుఖం బధ్నామి। ఘ్రాణం బధ్నామి। జిహ్వాం బధ్నామి। గతిం బధ్నామి। మతిం బధ్నామి। బుద్ధిం బధ్నామి। ఆకాశం బధ్నామి। పాతాలం బధ్నామి। అన్తరిక్షం బఘ్నామి। పార్శ్వౌ బధ్నామి। సర్వాఙ్గం బధ్నామి। ఓం క్లీం బగలాముఖి సర్వదుష్టానాం వాచం ముఖం పదం స్తమ్భయ। జిహ్వాం కీలయ। బుద్ధిం వినాశయ। హ్రీం ఓం స్వాహా। ఓం నమో భగవతి పుణ్యపవిత్రి మహావిద్యాసర్వార్థసాధిని సిద్ధలక్ష్మి వాగీశ్వరి పరమసున్దరి మాం రక్ష రక్ష। ఓం హ్రీం ఫట్ స్వాహా। ఓం హుం హ్రీం శ్రీం క్లీం సౌం ఐం హ్రీం ఓం నమో భగవతి మహామాయే కాలి కఙ్కాలి మహాకాలి శఙ్కరి పరమకల్యాణి పవిత్రి శామ్భవి పరంజ్యోతిఃపరమాత్మికేం ఆదిభవాన్యానన్దయోగిన్యనాదియోగిన్యాదిపతియోగిని రేణుకాయోగిన్యేకాక్షరి పరబ్రహ్మణి మహాకాలి సిద్ధికారిణి శివరూపిణి సరస్వతి మత్తకాలి మన్మథమనోన్మాదిన్యాదిభవాన్య ఖిలాణ్డకోటిబ్రహ్మణ్డనాయకి బ్రం బ్రం బ్రహ్మణ్డనిలయే మాం మాం మాహేశ్వరి మహామాయే వైం వైం వైష్ణవి వరమునిదేవి వాం వాం బారాహ్యాదిభేదిని వం వం వనదుర్గే వరత్రివేది స్థం స్థం స్థలదుర్గే స్థలత్రివేది

జం జం జలదుర్గే జలత్రివేది అం అం అగ్నిదుర్గే ఆనన్దవేది చం చం చణ్డదుర్గే చణ్డకపాలిని సాం సాం సకలదురితనివారణి హం హం హంసరూపిణ్యట్టహాసిని ఊం ఊం ఉత్తిష్ఠ పురుషి

దుం దుం హ్రీం హ్రీం క్రోం క్రోం మాం మాం మహావిద్యే దుం హ్రీం దుర్గాయై నమః। నమస్తే అస్తు మా మా హింసీః। ద్విషన్తం మే నాశయ। తం మృత్యో మృత్యవే నయ। ఇష్టం రక్ష రక్ష। అరిష్టం మే భఞ్జయ భఞ్జయ స్వాహా।

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఆ కృష్ణేన రజసా వర్తమానో నివేశయన్నమృతం మర్త్యం చ। హిరణ్యయేన సవితా రథేనా దేవో యాతి భువనాని పశ్యన్। ఓం సూర్యాయ స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఆ ప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వతః సోమ వృష్ణ్యమ్। భవా వాజస్య సఙ్గథే। ఓం సోమాయ స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం అగ్నిర్మూర్ధా దివః కకుత్ పతిః పృథివ్యా అయమ్। అపాం రేతాంసి జిన్వతి। ఓం అఙ్గారకాయ స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఉద్బుధ్యధ్వం సమనసః సఖాయః సమగ్నిమిన్ధ్వం బహవః సనీళాః। దధిక్రామగ్నిముషసం చ దేవీమిన్ద్రావతోఽవసే ని హ్వయే వః। ఓం బుధాయ స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం బృహస్పతే అతి యదర్యో అర్హాద్ద్యుమద్విభాతి క్రతుమజ్జనేషు। యద్దీదయచ్ఛవసర్తప్రజాత తదస్మాసు ద్రవిణం ధేహి చిత్రమ్। ఓం బృహస్పతయే స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శుక్రః శుశుక్వాఁ ఉషో న జారః పప్రా సమీచీ దివో న జ్యోతిః। పరి ప్రజాతః క్రత్వా బభూథ భువో దేవానాం పితా పుత్రః సన్। ఓం శుక్రాయ స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శమగ్నిరగ్నిభిః కరచ్ఛం నస్తపతు సూర్యః। శం వాతో వాత్వరపా అప స్రిధః। ఓం శనైశ్చరాయ స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం కయా నశ్చిత్ర ఆ భువదూతీ సదావృధః సఖా। కయా శచిష్ఠయా వృతా। ఓం రాహవే స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం కేతుం కృణ్వన్న కేతవే పేశో మర్యా అపేశసే। సముషద్భిరజాయథాః। ఓం కేతవే స్వాహా। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం అం ఆం ఇం ఈం ఉం ఊం ఋం ౠం ఌం ౡం ఏం ఐం ఓం ఔం అం అః కం ఖం గం ఘం ఙం చం ఛం జం ఝం ఞం టం ఠం డం ఢం ణం తం థం దం ధం నం పం ఫం బం భం మం యం రం లం వం శం షం సం హం క్షం నమః స్వాహా।

ఓం అశ్విన్యై స్వాహా। ఓం భరణ్యై స్వాహా। ఓం కృత్తికాయై స్వాహా। ఓం రోహిణ్యై స్వాహా। ఓం మృగశీర్షాయ స్వాహా। ఓం ఆర్ద్రాయై స్వాహా। ఓం పునర్వసవే స్వాహా। ఓం పుష్యాయ స్వాహా। ఓం ఆశ్రేషాయై స్వాహా। ఓం మఘాయ స్వాహా। ఓం పూర్వఫల్గున్యై స్వాహా। ఓం ఉత్తరఫల్గున్యై స్వాహా। ఓం హస్తాయ స్వాహా। ఓం చిత్రాయై స్వాహా। ఓం అభిజిత్యై స్వాహా। ఓం విశాఖాయై స్వాహా। ఓం అనూరాధాయ స్వాహా। ఓం జ్యేష్ఠాయై స్వాహా। ఓం మూలాయ స్వాహా। ఓం పూర్వాషాఢాయై స్వాహా। ఓం ఉత్తరాషాఢాయై స్వాహా। ఓం శ్రోణాయై స్వాహా। ఓం శ్రవిష్ఠాయై స్వాహా। ఓం శతభిషజే స్వాహా। ఓం పూర్వప్రోష్ఠపదాయ స్వాహా। ఓం ఉత్తరప్రోష్ఠపదాయ స్వాహా। ఓం రేవత్యై స్వాహా। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। యమముఖేన పఞ్చయోజనవిస్తీర్ణేన రుద్రో బధ్నాతు రుద్రమణ్డలమ్। రుద్ర సపరివార దేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితం రుద్రమణ్డలం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం థ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। యో రుద్రో అగ్నౌ యో అప్సు య ఓషధీషు యో రుద్రో విశ్వా భువనా వివేశ తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ప్రాచ్యాం దిశీన్ద్రో దేవతా। ఐరావతారూఢో హేమవర్ణో వజ్రాఙ్కుశహస్త ఇన్ద్రో బధ్నాత్విన్ద్రమణ్డలమ్। ఇన్ద్ర సపరివార దేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితమిన్ద్రమణ్డలం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ।

సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం థ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। ఇన్ద్రం వో విశ్వతస్పరి హవామహే జనేభ్యః। అస్మాకమస్తు కేవలః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఆగ్నేయ్యాం దిశ్యగ్నిర్దేవతా। మేషారూఢో రక్తవర్ణో జ్వాలాహస్తోఽగ్నిర్బధ్నాత్వగ్నిమణ్డలమ్। అగ్నే సపరివార దేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితమగ్నిమణ్డలం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూ థ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। అగ్నిం దూతం వృణీమహే హోతారం విశ్వవేదసమ్। అస్య యజ్ఞస్య సుక్రతుమ్। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। యామ్యాం దిశి యమో దేవతా। మహిషారూఢో నీలవర్ణః కాలదణ్డో యమో బధ్నాతు యమమణ్డలమ్। యమ సపరివార దేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితం యమమణ్డలం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూ ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్।

ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। యమాయ సోమం సునుత యమాయ జుహుతా హవిః। యమం హ యజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృతః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। నైర్ఋత్యాం దిశి నిర్ఋతిర్దేవతా। నరారూఢో నీలవర్ణః ఖడ్గహస్తో నిర్ఋతిర్బధ్నాతు నిర్ఋతిమణ్డలమ్। నిర్ఋతే సపరివార దేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితం నిర్ఋతిమణ్డలం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। మోషుణః పరాపరా నిర్ఋతిర్దుర్హణావధీత్। పదీష్ట తృష్ణయా సహ। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। వారుణ్యాం దిశి వరుణో దేవతా। మకరారూఢః శ్వేతవర్ణః పాశహస్తో వరుణో బధ్నాతు వరుణమణ్డలమ్। వరుణ సపరివార దేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితం వరుణమణ్డలం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। ఇమం మే వరుణ శ్రుధీ హవమద్యా చ మృడయ। త్వామవస్యురాచకే। తత్త్వా యామి బ్రహ్మణా వన్దమానస్తదా శాస్తే యజమానో హవిర్భిః। అహేడమానో వరుణేహ బోధ్యురుశంస మా న ఆయుః ప్ర మోషీః। వర్షన్తు

తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। వాయవ్యాం దిశి వాయుర్దేవతా। మృగారూఢో ధూమ్రవర్ణో ధ్వజహస్తో వాయుర్బధ్నాతు వాయుమణ్డలమ్। వాయో సపరివార దేవతాప్రత్యధిదేవతా సహితం వాయుమణ్డలం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। తవ వాయవృతస్పతే త్వష్టుర్జామాతరద్భుత। అవాం స్యా వృణీమహే। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। కౌబేర్యాం దిశి కుబేరో దేవతా। అశ్వారూఢః పీతవర్ణో గదాఙ్కుశహస్తః కుబేరో బధ్నాతు కుబేరమణ్డలమ్। కుబేర సపరివార దేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితం కుబేరమణ్డలం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హ్రూం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। సోమో ధేనుం సోమో అర్వన్తమాశుం సోమో వీరం కర్మణ్యం దదాతి। సాదన్యం విదథ్యం సభేయం పితృశ్రవణం యో దదాశదస్మై। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఈశాన్యాం దిశీశానో దేవతా। వృషభారూఢః శ్వేతవర్ణస్త్రిశూలహస్త ఈశానో బధ్నాత్వీశానమణ్డలమ్। ఈశాన సపరివార దేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితమీశానమణ్డలం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధి పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। తమీశానం జగతస్తస్థుషస్పతిం ధియం జిన్వమవసే హూమహే వయమ్। పూషా నో యథా వేదసామసద్వృధే రక్షితా పాయురదబ్ధః

స్వస్తయే। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఊర్ధ్వాయాం దిశి బ్రహ్మ దేవతా। హంసారూఢో రక్తవర్ణః కమణ్డలుహస్తో బ్రహ్మ బధ్నాతు బ్రహ్మమణ్డలమ్। బ్రహ్మన్ సపరివార దేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితం బ్రహ్మమణ్డలం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూ ఘ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। బ్రహ్మ దేవానాం పదవీః కవీనామృషిర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్। శ్యేనో గృధ్రాణాం స్వధితిర్వనానాం సోమః పవిత్రమత్యేతి రేభన్। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। అధస్తాద్దిశి వాసుకిర్దేవతా। కూర్మారుఢో నీలవర్ణః పద్మహస్తో వాసుకిర్బధ్నాతు వాసుకిమణ్డలమ్। వాసుకే సపరివార దేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితం వాసుకిమణ్డలం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూ ఘోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। నమో అస్తు సర్పేభ్యో యే కే చ పృథివీమను। యే అన్తరిక్షే యే దివి తేభ్యః సర్పేభ్యో నమః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। అవాన్తరస్యాం దిశి విష్ణుర్దేవతా। గరుడారూఢః శ్యామవర్ణః శఙ్ఖచక్రాఙ్కితహస్తో విష్ణుర్బధ్నాతు విష్ణుమణ్డలమ్। విష్ణో సపరివార దేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితం విష్ణుమణ్డలం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఘ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే

త్రేధా నిదధే పదమ్। సమూఢమస్య పాంసురే। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః ।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। స్తిక్ చ స్నీహితిశ్చ స్నిహితిశ్చ। ఉష్ణా చ శీతా చ। ఉగ్రా చ భీమా చ। సదామ్నీ సేదిరనిరా। ఏతాస్తే అగ్నే ఘోరాస్తనువః। తాభిరముం గచ్ఛ స్వాహా।

అష్టాపిధానా నకులీ దన్తైః పరివృతా పవిః।

సర్వస్యై వాచ ఈశానా చారు మామిహ వాదయేత్ ॥

ఐం వద వద వాగ్వాదిని స్వాహా। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ప్రాచ్యాం దిశీన్ద్రః సపరివారో దేవతా ప్రత్యధిదేవతా। తద్దిక్షు త్రిశూలకో నామ రాక్షసః।
తస్యాష్టాదశకోటిభూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసశాకినీడాకినీకాకినీహాకినీయాకినీరాకినీలాకినీవేతాలకామినీగ్రహాన్ బన్ధయామి మమ సపరివారకస్య। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష।
అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః
రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। లం ఇన్ద్రం వో విశ్వతస్పరి హవామహే జనేభ్యః। అస్మాకమస్తు కేవలః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఆగ్నేయ్యాం దిశ్యగ్నిః సపరివారో దేవతా ప్రత్యధిదేవతా। తద్దిక్షు మారీచకో నామ రాక్షసః।
తస్యాష్టాదశకోటిభూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసశాకినీడాకినీకాకినీహాకినీయాకినీరాకినీలాకినీవేతాలకామినీగ్రహాన్ బన్ధయామి మమ సపరివారకస్య। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష।
అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః
రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం మాం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। అగ్నిం దూతం

వృణీమహే హోతారం విశ్వవేదసమ్। అస్య యజ్ఞస్య సుక్రతుమ్। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। యామ్యాం దిశి యమః సపరివారో దేవతా ప్రత్యధిదేవతా। తద్దిక్ష్వేకపిఙ్గలకో నామ రాక్షసః। తస్యాష్టాదశకోటిభూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసశాకినీడాకినీకాకినీహాకినీయాకినీరాకినీలాకినీవేతాలకామినీగ్రహాన్ బన్ధయామి మమ సపరివారకస్య। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యుద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఘ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం యాం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। యమాయ సోమం సునుత యమాయ జుహుతా హవిః। యమం హ యజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్ని దూతో అరంకృతః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। నైర్‌ఋత్యాం దిశి నిర్‌ఋతిః సపరివారో దేవతా ప్రత్యధిదేవతా। తద్దిక్షు సత్యకో నామ రాక్షసః। తస్యాష్టాదశకోటి భూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసశాకినీడాకినీకాకినీహాకినీ యాకినీరాకినీలాకినీవేతాలకామినీగ్రహాన్ బన్ధయామి మమ సపరివారకస్య। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యుద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూ ఘోం ఆం హ్రీం క్రోం సాం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధానాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। మోషుణః పరాపరా నిర్‌ఋతిర్దుర్హణావధీత్। పదీష్ట తృష్ణయా సహ। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। వారుణ్యాం దిశి వరుణః సపరివారో దేవతా ప్రత్యధిదేవతా। తద్దిక్షు యత్థలో నామ రాక్షసః। తస్యాష్టాదశకోటిభూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసశాకినీడాకినీకాకినీహాకినీ యాకినీరాకినీలాకినీవేతాలకామినీగ్రహాన్ బన్ధయామి మమ సపరివారకస్య। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః

రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యుద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం వాం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। ఇమం మే వరుణ శ్రుధీ హవమద్యా చ మృడయ। త్వామవస్యురాచకే। తత్త్వా యామి బ్రహ్మణా వన్దమానస్తదా శాస్తే యజమానో హవిర్భిః। అహేడమానో వరుణేహ బోధ్యురుశంస మా న ఆయుః ప్ర మోషీః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। వాయవ్యాం దిశి వాయుః సపరివారో దేవతా ప్రత్యధిదేవతా। తద్దిక్షు ప్రలమ్బకో నామ రాక్షసః।
తస్యాష్టాదశకోటిభూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసశాకినీడాకినీకాకినీహాకినీయాకినీరాకినీలాకినీవేతాలకామినీగ్రహాన్ బన్ధయామి మమ సపరివారకస్య। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష।
అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః
రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యుద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హ్రాం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। తవ వాయవృతస్పతే త్వష్టుర్జామాతరద్భుత। అవాం స్యా వృణీమహే। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। కౌబేర్యాం దిశి కుబేరః సపరివారో దేవతా ప్రత్యధిదేవతా। తద్దిక్ష్వశ్వాలకో నామ రాక్షసః।
తస్యాష్టాదశకోటిభూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసశాకినీడాకినీకాకినీహాకినీయాకినీరాకినీలాకినీవేతాలకామినీగ్రహాన్ బన్ధయామి మమ సపరివారకస్య। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష।
అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః
రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యుద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం సాం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। సోమో ధేనుం సోమో అర్వన్తమాశుం సోమో వీరం కర్మణ్యం దదాతి। సాదన్యం విదథ్యం సభేయం పితృశ్రవణం యో దదాశదస్మై। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఈశాన్యాం దిశీశానః సపరివారో దేవతా ప్రత్యధిదేవతా। తద్దిక్షూన్మత్తకో నామ రాక్షసః।
తస్యాష్టాదశకోటిభూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసశాకినీడాకినీకాకినీహాకినీయాకినీరాకినీలాకినీవేతాలకామినీగ్రహాన్ బన్ధయామి మమ సపరివారకస్య। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః
రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం ఓం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। తమీశానం జగతస్తస్థుషస్పతిం ధియం జిన్వమవసే హూమహే వయమ్। పూషా నో యథా వేదసామసద్వృధే రక్షితా పాయురదబ్ధః స్వస్తయే। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఊర్ధ్వాయాం దిశి బ్రహ్మ సపరివారో దేవతా ప్రత్యధిదేవతా। తద్దిక్ష్వాకాశవాసీ నామ రాక్షసః।
తస్యాష్టాదశకోటిభూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసశాకినీడాకినీకాకినీహాకినీయాకినీరాకినీలాకినీవేతాలకామినీగ్రహాన్ బన్ధయామి మమ సపరివారకస్య। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః
రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం ఓం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। బ్రహ్మా దేవానాం పదవీః కవీనామృషిర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్। శ్యేనో గృధ్రాణాం స్వధితిర్వనానాం సోమః పవిత్రమత్యేతి రేభన్। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। అధస్తాద్దిశి వాసుకిః సపరివారో దేవతా ప్రత్యధిదేవతా। తద్దిక్షు పాతాలవాసీ నామ రాక్షసః।
తస్యాష్టాదశకోటిభూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసశాకినీడాకినీకాకినీహాకినీయాకినీరాకినీలాకినీవేతాలకామినీగ్రహాన్ బన్ధయామి మమ సపరివారకస్య। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః
రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రాగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఫోం ఆం హ్రీం క్రోం లాం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। నమో అస్తు సర్పేభ్యో యే కే చ పృథివీమను। యే అన్తరిక్షే యే దివి తేభ్యః సర్పేభ్యో నమః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో

అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। అవాన్తరస్యాం దిశి విష్ణుః సపరివారో దేవతా ప్రత్యధిదేవతా। తద్దిక్షు భీమకో నామ రాక్షసః।
తస్యాష్టాదశకోటిభూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసశాకినీడాకినీకాకినీహాకినీయాకినీరాకినీలాకినీవేతాలకామినీగ్రహాన్ బన్ధయామి మమ సపరివారకస్య। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష।
అచలమచలమాక్రమ్యాక్రమ్య మహావజ్రకవచైరస్త్రైః
రాజచోరసర్పసింహవ్యాఘ్రగ్న్యాద్యుపద్రవం నాశయ నాశయ। ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం శ్రీం క్లీం బ్లూం ఘ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం ఓం హుం ఫట్ స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదమ్। సమూఢమస్య పాంసురే। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఓం కాలి హుం కాలి మం కాలి పులకితే పులకితే ఉచ్చాటన్యుచ్చాటని ఓం కాలి భవాని రాజపురుషస్త్రీపురుషవశఙ్కరి స్వాహా। ఓం నమో భగవతి ఇన్ద్రాక్షి మమ శత్రుప్రాణినాం రక్తపాయిని హ్రాం గ్రస గ్రస। గృష్ణ గృష్ణ। దుష్టగ్రహజ్వాలామాలిని మోహిని స్తమ్భయ స్తమ్భయ। సర్వదుష్టప్రదుష్టాన్ శోషయ శోషయ। మారయ మారయ। మమ శత్రూణాం శిరోల్లుణ్ఠనం కురు కురు। ఠః ఠః ఠః స్వాహా। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। ఉత్త్వా మదన్తు స్తోమాః కృణుష్వ రాధో అద్రివః। అవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ప్రాచ్యాం దిశి ఓం నమో భగవతి ఇన్ద్రాణి వజ్రహస్తాభ్యాం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హ్రాం గ్రస గ్రస। గృష్ణ గృష్ణ। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। ఇన్ద్రం వో విశ్వతస్పరి హవామహే జనేభ్యః। అస్మాకమస్తు కేవలః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఆగ్నేయ్యాం దిశి ఓం నమో భగవతి ఆగ్నేయి జ్వాలాహస్తాభ్యాం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హ్రాం గ్రస గ్రస। గృష్ణ గృష్ణ। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। అగ్నిం దూతం వృణీమహే హోతారం విశ్వవేదసమ్। అస్య యజ్ఞస్య సుక్రతుమ్। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। యామ్యాం దిశి ఓం నమో భగవతి యామి కాలదణ్డహస్తాభ్యాం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హ్రాం గ్రస గ్రస। గృష్ణ గృష్ణ। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। యమాయ సోమం సునుత యమాయ జుహుతా హవిః। యమం హ యజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృతః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। నైర్‌ఋత్యాం దిశి ఓం నమో భగవతి నిర్‌ఋతి ఖడ్గహస్తాభ్యాం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హాం గ్రస గ్రస। గృష్ణ గృష్ణ। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। మోషుణః పరాపరా నిరృతిర్దుర్హణావధీత్। పదీష్ట తృష్ణయా సహ। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। వారుణ్యాం దిశి ఓం నమో భగవతి వారుణి పాశహస్తాభ్యాం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హ్రాం గ్రస గ్రస। గృష్ణ గృష్ణ। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। ఇమం మే వరుణ శ్రుధీ హవమద్యా చ మృడయ। త్వామవస్యురాచకే। తత్త్వా యామి బ్రహ్మణా వన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః। అహేడమానో వరుణేహ బోధ్యురుశంస మా న ఆయుః ప్ర మోషీః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। వాయవ్యాం దిశి ఓం నమో భగవతి వాయవి ధ్వజహస్తాభ్యాం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హ్రాం గ్రస గ్రస। గృష్ణ

గృహ్ణ। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। తవ వాయవృతస్పతే త్వష్టుర్జామాతరద్భుత। అవాం స్యా వృణీమహే। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। కౌబేర్యాం దిశి ఓం నమో భగవతి కౌబేరి గదాఙ్కుశహస్తాభ్యాం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హ్రాం గ్రస గ్రస। గృహ్ణ గృహ్ణ। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। సోమో ధేనుం సోమో అర్వన్తమాశుం సోమో వీరం కర్మణ్యం దదాతి। సాదన్యం విదథ్యం సభేయం పితృశ్రవణం యో దదాశదస్మై। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఈశాన్యాం దిశి ఓం నమో భగవతి ఈశాని త్రిశూలహస్తాభ్యాం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హ్రాం గ్రస గ్రస। గృహ్ణ గృహ్ణ। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। తమీశానం జగతస్తస్థుషస్పతిం ధియం జిన్వమవసే హూమహే వయమ్। పూషా నో యథా వేదసామసద్వృధే రక్షితా పాయురదబ్ధః స్వస్తయే। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఊర్ధ్వాయాం దిశి ఓం నమో భగవతి బ్రహ్మాణి సుక్స్రువకమణ్డల్వక్షసూత్రహస్తాభ్యాం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హ్రాం గ్రస గ్రస। గృహ్ణ గృహ్ణ। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। బ్రహ్మ దేవానాం పదవీః కవీనామృషిర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్। శ్యేనో గృధ్రాణాం స్వధితిర్వనానాం సోమః పవిత్రమత్యేతి రేభన్। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। అధస్తాద్దిశి ఓం నమో భగవతి పాతాలవాసిని విషగలహస్తాభ్యాం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హ్రాం గ్రాస గ్రస। గృహ్ణ గృహ్ణ। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం

పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। నమో అస్తు సర్పేభ్యో యే కే చ పృథివీమను। యే అన్తరిక్షే యే దివి తేభ్యః సర్పేభ్యో నమః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। అవాన్తరస్యాం దిశి ఓం నమో భగవతి మహాలక్ష్మి పద్మారూఢే పద్మహస్తాభ్యాం మమ సపరివారకస్య ప్రత్యక్షం బన్ధయ బన్ధయ। సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హ్రాం గ్రస గ్రస। గృష్ణ గృష్ణ। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదమ్। సమూఢమస్య పాంసురే। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఓం నమో భగవతి కౌమారి శక్తిహస్తేన సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। ఇన్ద్రం వో విశ్వతస్పరి హవామహే జనేభ్యః। అస్మాకమస్తు కేవలః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఓం నమో భగవతి వారాహి అసిహస్తేన సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। అగ్నిం బూతం వృణీమహే హోతారం విశ్వవేదసమ్। అస్య యజ్ఞస్య సుక్రతుమ్। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఓం నమో భగవతి సిద్ధచాముణ్డేశ్వరి శఙ్ఖచక్రహస్తాభ్యాం సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। యమాయ సోమం సునుత యమాయ జుహుతా హవిః। యమం హ యజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృతః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఓం నమో భగవతి గణేశ్వరి పరశుహస్తేన సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। మోషణః పరాపరా నిర్‌ఋతిర్దుర్హణావధీత్। పదీష్ట తృష్ణయా సహ। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఓం నమో భగవతి క్షేత్రపాలిని విషజ్వాలాహస్తాభ్యాం సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। ఇమం మే వరుణ శ్రుధీ హవమద్యా చ మృడయ। త్వామవస్యురాచకే। తత్త్వా యామి బ్రహ్మణా వన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః। అహేడమానో వరుణేహ బోధ్యురుశంస మా న ఆయుః ప్ర మోషీః। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఓం నమో భగవతి నారసింహి దశననఖాగ్రైః సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। తవ వాయవృతస్పతే త్వష్టుర్జామాతరద్భుత। అవాం స్యా వృణీమహే। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఓం నమో భగవతి బగళాముఖి బ్రహ్మాస్త్రేణ సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। సోమో ధేనుం సోమో అర్వన్తమాశుం సోమో వీరం కర్మణ్యం దదాతి। సాదన్యం విదథ్యం సభేయం పితృశ్రవణం యో దదాశదస్మై। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ। ఓం నమో భగవత్యన్నపూర్ణేశ్వరి కనకదర్వీహస్తేన సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హుం ఝుటి స్వాహా। త్రియమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్। ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్। తమీశానం జగతస్తస్థుషస్పతిం ధియం జిన్వమవసే హూమహే వయమ్। పూషా నో యథా వేదసామసద్వృధే రక్షితా పాయురదబ్ధః

స్వస్తయే। వర్షన్తు తే విభావరి దివో అభ్రస్య విద్యుతః। రోహన్తు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ।

భగవతి భవరోగాత్ పీడితం దుష్కృతౌఘాత్

సుతదుహితృకళత్రోపద్రవైర్వ్యాప్యమానమ్।

విలసదమృతదృష్ట్యా వీక్ష్య విభ్రాన్తచిత్తం

సకలభువనమాతస్త్రాహి మాం త్వం నమస్తే॥

ఓం హ్రీం శ్రీం భగవత్యై నమః। ఓం నమో భగవతి పద్మారూఢే పద్మహస్తాభ్యాం సర్వతో మాం రక్ష రక్ష। హుం ఝటి స్వాహా।

లక్ష్మీం క్షీరసముద్రరాజతనయాం శ్రీరఙ్గధామేశ్వరీం

దాసీభూతసమస్తదేవవనితాం లోకైకదీపాకురామ్।

శ్రీమత్కామకటాక్షలబ్ధవిభవబ్రహ్మేన్ద్రగఙ్గాధరాం

తాం త్రైలోక్యకుటుమ్బినీం సరసిజాం వన్దే ముకున్దప్రియామ్॥

ఓం హ్రీం శ్రీం క్లీం శ్రీం సిద్ధలక్ష్మ్యై స్వాహా। సువర్ణం ఘర్మం పరివేద వేనమ్। ఇన్ద్రస్యాత్మానం దశధా చరన్తం స్వాహా। ఓం నమో భగవత్యై సర్వతో భూర్భువః స్వరోమితి దిగ్బన్ధః। ఓం హ్రీం దుర్గే స్వాహా।

వన్దే రుద్రప్రియాం నిత్యముత్పన్నాం కామరూపిణీమ్।

ఉల్కాముఖీం రుద్రజటీం నాగపుష్పశిరోరుహామ్॥

మం మహిషమర్దిని స్వాహా। ఓం హ్రీం దుం హుం ఫట్ స్వాహా। ప్రయోగబీజాని। ఓం క్లీం హ్రీం శ్రీం ఐం గ్లౌం ఓం హ్రీం క్రౌం గం ఓం నమో భగవతే మహాగణపతయే స్మరణమాత్రసన్తుష్టాయ సర్వవిద్యాప్రకాశకాయ సర్వకామప్రదాయ భవబన్ధవిమోచనాయ హ్రీం సర్వభూతబన్ధనాయ క్రోం సాధ్యాకర్షణాయ క్లీం జగత్త్రయవశీకరణాయ సౌః సర్వమనఃక్షోభణాయ శ్రీం మహాసంపత్ప్రదాయ గ్లౌం భూమణ్డలాధిపత్యప్రదాయ మహాజ్ఞానప్రదాయ చిదానన్దాత్మనే గౌరీనన్దనాయ మహాయోగినే శివప్రియాయ సర్వానన్దవర్ధనాయ సర్వవిద్యాప్రకాశనప్రదాయ ద్రాం చిరంజీవినే బ్లూం సంమోహనాయ ఓం మోక్షప్రదాయ। ఫట్ వశీకురు వశీకురు। వౌషడాకర్షణాయ హుం విద్వేషణాయ విద్వేషయ విద్వేషయ। ఫట్ ఉచ్చాటయోచ్చాటయ। ఠః ఠః స్తమ్భయ స్తమ్భయ। ఖేం ఖేం మారయ మారయ। శోషయ శోషయ। పరమన్త్రయన్త్రతన్త్రాణి ఛేదయ ఛేదయ। దుష్టగ్రహాన్నివారయ నివారయ। దుఃఖం హర హర। వ్యాధిం నాశయ నాశయ। నమః సంపన్నాయ సంపన్నాయ స్వాహా। సర్వపల్లవస్వరూపాయ మహావిద్యాయ గం గణపతయే స్వాహా।

యన్మన్త్రేక్షితలాఞ్ఛితాభమనఘం మృత్యుశ్చ వజ్రాశిషో
భూతప్రేతపిశాచకాః ప్రతి హతా నిర్ఘాతపాతాదివ।
ఉత్పన్నం చ సమస్తదుఃఖదురితం హ్యుచ్చాటనోత్పాదకం
వన్దేఽభీష్టగణాధిపం భయహరం విఘ్నౌఘనాశం పరమ్॥

ఓం గం గణపతయే నమః। ఓం హ్రీం ఐం ఈం స్వాహా।
ఈంకారప్రథమాక్షరశ్చ వదనే ద్రాం ద్రీం కుచావేష్టితే
క్లీం నాభిస్థమనఙ్గరాజసదనే బ్లూంకారమూరుద్వయే।
సః పాదేఽపి చ పఞ్చబాణసదనే బన్ధూకపుష్పద్యుతిం
ధ్యాయేన్నగ్ననివర్తితేన పులకో గఙ్గాప్రవాహో ద్రవః॥

ఓం నమో భగవతే కామదేవాయ' ద్రాం ద్రాం ద్రావణబాణాయ ద్రీం ద్రీం సన్దీపనబాణాయ క్లీం క్లీం సంమోహనబాణాయ బ్లూం బ్లూం సన్తాపనబాణాయ సః సః వశీకరణబాణాయ హ్రీం హ్రీం మదనావేశబాణాయ సకలజనచిన్తితం ద్రావయ ద్రావయ। కమ్పయ కమ్పయ। హుం ఫట్ స్వాహా। ఓం క్లీం నమో భగవతే కామదేవాయ శ్రీం సర్వజనప్రియాయ సర్వసంమోహనాయ జ్వల జ్వల ప్రజ్వల ప్రజ్వల హన హన వద వద తప తప సంమోహయ సంమోహయ

సర్వజనం మే వశ్యం కురు కురు స్వాహా। ఓం హ్రీం శ్రీం క్ష్రీం క్ష్రైం హ్రైం సహస్రార హుం ఫట్ స్వాహా। ఓం నమో విష్ణవే। ఓం నమో నారాయణాయ। ఓం నమో జయ జయ గోపీజనవల్లభాయ స్వాహా। సహస్రారజ్వాలావర్త క్ష్రీం హన హన హుం ఫట్ స్వాహా। ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి। ధియో యో నః ప్రచోదయాత్। ఓం శ్రీనారాయణస్య చరణౌ శరణం ప్రపద్యే। శ్రీమతే నారాయణాయ నమః।

ఉగ్రం వీరం మహావిష్ణుం జ్వలన్తం సర్వతోముఖమ్।

నృసింహం భీషణం భద్రం మృత్యుమృత్యుం నమామ్యహమ్॥

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం దుం హుం ఫట్ కనకవజ్రవైడూర్యముక్తాలఙ్కృతభూషణే ఏహ్యేహి ఆగచ్ఛాగచ్ఛ మమ కర్ణే ప్రవిశ్య ప్రవిశ్య భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలజ్ఞానదూరదృష్టిదూరస్థశ్రవణం బ్రూహి బ్రూహి। అగ్నిస్తమ్భనం శత్రుముఖస్తమ్భనం శత్రుబుద్ధిస్తమ్భనం శత్రుగతిస్తమ్భనం పరేషాం గతిమతివాగ్జిహ్వాస్తమ్భనం కురు కురు। శత్రుకార్యం హన హన। మమ కార్యం సాధయ సాధయ। శత్రూణాముద్యోగవిధ్వంసనం కురు కురు। వీరచాముణ్డే అసికణ్టకధారిణి నగరపురీపట్టణరాజధానీసంమోహిని అసాధ్యసాధని ఓం హ్రీం శ్రీం దేవి హన హన హుం ఫట్ స్వాహా। ఓం అమరదుర్గే ఓం ఆం హ్రాం సాం ఐం క్లీం హుం సౌః గ్లౌం శ్రీం క్రోం ఏహ్యేహి భ్రమరామ్బ సకలజగన్మోహిని సకలాణ్డజపిణ్డజాన్ భ్రామయ భ్రామయ। రాజప్రజావశఙ్కరి సంమోహయ సంమోహయ। మహామాయే అష్టాదశపీఠరూపిణి అమలవరయూం స్ఫుర స్ఫుర। ప్రస్ఫుర ప్రస్ఫుర। కోటిసూర్యప్రభాభాసురే చన్ద్రజటే మాం రక్ష రక్ష। మమ శత్రూన్ భస్మీకురు భస్మీకురు। విశ్వమోహిని హుం ఫట్ స్వాహా। ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః।

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ।

శిరో రక్షతు వారాహీ చైన్ద్రీ రక్షేద్భుజద్వయమ్।

చాముణ్డా హృదయం రక్షేత్ కుక్షిం రక్షతు వారుణీ॥

వైష్ణవీ పాదమాశ్రిత్య పృష్ఠదేశే ధనుర్ధరా।

యథా గ్రామే తథా క్షేత్రే రక్షేన్మాం చ పదే పదే॥

సర్వమఙ్గలమాఙ్గల్యే శివే సర్వార్థసాధికే।
శరణ్యే త్ర్యమ్బకే గౌరి నారాయణి నమోఽస్తు తే॥

బ్రాహ్మి మాహేశ్వరి కౌమారి వైష్ణవి వారాహి ఇన్ద్రాణి చాముణ్డే సిద్ధిచాముణ్డే క్షేత్రపాలికే నారసింహి మహాలక్ష్మి సర్వతో దుర్గే హుం ఫట్ స్వాహా।

భగవన్ సర్వవిజయ సహస్రారాపరాజిత।
శరణం త్వాం ప్రపన్నోఽస్మి శ్రీకరం శ్రీసుదర్శనమ్॥

అరుణీ వారుణీ రక్షేత్ సర్వగ్రహనివారణీ।
సర్వదారిద్ర్యశమనీ సర్వ రాజవశఙ్కరీ॥

సర్వకర్మకారిణి ఓం భూః స్వాహా। ఓం భువః స్వాహా। ఓం స్వః స్వాహా। ఓం భూర్భువః స్వః స్వాహా। ఓం ఆం హ్రీం క్రోం।

ఫట్ ఫట్ జహి మహాకృత్యే విధూమాగ్నిసమప్రభే।
న శత్రూంస్త్రిశూలేన క్రుద్ధాస్యే పిబ శోణితమ్॥

దేవి దేవి మహాదేవి హ్రీం మమ శత్రూన్ వినాశయ వినాశయ। అహం న జానే న చ పార్వతీశః। అష్టౌ బ్రాహ్మణాన్ గ్రాహయిత్వా తతో మహావిద్యా సిధ్యతి। అశిక్షితాయ నోపయచ్ఛేత్।

ఏకవింశతివారాణి పరిజప్య శుచిర్భవేత్।
పత్రం పుష్పం ఫలం దద్యాత్ స్త్రియో వా పురుషస్య వా।
అవశ్యం వశమిత్యాహురాత్మనా చ పరేణ వా॥

మహావిద్యావతాం పుంసాం మనఃక్షోభం కరోతి యః।

సప్తరాత్రౌ వ్యతీతాయాం స చ శత్రుర్వినశ్యతి॥

కుబేరం తే ముఖం రౌద్రం నన్దిమానన్దమావహ।

జ్వరం మృత్యుభయం ఘోరం ద్విషం నాశయ నాశయ॥

ఓం నమో భగవతేఽమృతవర్షాయ రుద్రాయ హృదయేఽమృతాభివర్షణాయ। మమ జ్వరదాహశాన్తిం కురు కురు స్వాహా। ఓం హౌం జూం సః మాం పాలయ పాలయ సః జూం హౌం ఓం। ఓం నమో భగవతే। భో భోః సుదర్శన దుష్టం దారయ దారయ। దురితం హన హన। పాపం మథ మథ। ఆరోగ్యం కురు కురు। ద్విషన్తం హన హన। ఠః ఠః సహస్రార హుం ఫట్। భస్మాయుధాయ విద్మహే తీక్ష్ణదంష్ట్రాయ ధీమహి। తన్నో జ్వరః ప్రచోదయాత్।

సముద్రస్యోత్తరే తీరే ద్వివిదో నామ వానరః।

చాతుర్థికం జ్వరం హన్తి లిఖిత్వా యస్తు పశ్యతి॥

యస్తే మన్యోరితి చ చతుర్దశర్చస్య సూక్తస్య రుద్రో దుర్వాసాస్తపనపుత్రో మన్యుర్దేవతా। అపనిలయన్తామితి బీజమ్। సంసృష్టమితి శక్తిః। శత్రుం క్షపయేతి కీలకమ్। మమ శత్రుక్షయార్థే జపే వినియోగః। అథ ధ్యానమ్—

దంష్ట్రాకరాలవదనం జ్వాలామాలాశిరోరుహమ్।

కపాలకర్తికాహస్తం రుద్రం మన్యుం నమామ్యహమ్॥

యస్తే మన్యోఽబిధద్వజ్ర సాయక సహ ఓజః పుష్యతి విశ్వమానుషక్।

సాహ్యామ దాసమార్యం త్వయా యుజా సహస్కృతేన సహసా సహస్వతా॥౧॥

మన్యురిన్ద్రో మన్యురేవాస దేవో మన్యుర్హోతా వరుణో జాతవేదాః।

మన్యుం విశ ఈళతే మానుషీర్యాః పాహి నో మన్యో తపసా సజోషాః ॥౨॥

అభీహి మన్యో తవసస్తవీయాన్ తపసా యుజా వి జహి శత్రూన్।
అమిత్రహా వృత్రహా దస్యుహా చ విశ్వా వసూన్యా భరా త్వం నః ॥౩॥

త్వం హి మన్యో అభిభూత్యోజాః స్వయంభూర్భామో అభిమాతిషాహః।
విశ్వచర్షణిః సహురిః సహావానస్మాస్వోజః పృతనాసు ధేహి ॥౪॥

అభాగః సన్నప పరేతో అస్మి తవ క్రత్వా తవిషస్య ప్రచేతః।
తం త్వా మన్యో అక్రతుర్జిహీళాహం స్వా తనూర్బలదేయాయ మేహి ॥౫॥

అయం తే అస్మ్యుప మేహ్యర్వాఙ్ ప్రతీచీనః సహురే విశ్వధాయః।
మన్యో వజ్రిన్నభి మామా వవృత్స్వ హనావ దస్యూనుత బోధ్యాపేః ॥౬॥

అభి ప్రేహి దక్షిణతో భవా మేఽధా వృత్రాణి జఙ్ఘనావ భూరి।
జుహోమి తే ధరుణం మధ్వో అగ్రముభా ఉపాంశు ప్రథమా పిబావ ॥౭॥

త్వయా మన్యో సరథమారుజన్తో హర్షమాణాసో ధృషితా మరుత్వః।
తిగ్మేషవ ఆయుధా సంశిశానా అభి ప్ర యన్తు నరో అగ్నిరూపాః ॥౮॥

అగ్నిరివ మన్యో త్విషితః సహస్వ సేనానీర్నః సహురే హూత ఏధి।
హత్వాయ శత్రూన్ విభజస్వ వేద ఓజో మిమానో వి మృధో నుదస్వ ॥౯॥

సహస్వ మన్యో అభిమాతిమస్మే రుజన్ మృణన్ ప్రమృణన్ ప్రేహి శత్రూన్।
ఉగ్రం తే పాజో నన్వా రురుధ్రే వశీ వశం నయస ఏకజ త్వమ్ ॥౧౦॥

ఏకో బహూనామసి మన్యవీళితో విశం విశం యుధయే సం శిశాధి।
అకృత్తరుక్ త్వయా యుజా వయం ద్యుమన్తం ఘోషం విజయాయ కృణ్మహే॥౧౧॥

విజేషకృదిన్ద్ర ఇవానవబ్రవోఽస్మాకం మన్యో అధిపా భవేహ।
ప్రియం తే నామ సహురే గృణీమసి విద్మా తముత్సం యత ఆ బభూవ॥౧౨॥

ఆభూత్యా సహజా వజ్ర సాయక సహో బిభర్ష్యభిభూత ఉత్తరమ్।
క్రత్వా నో మన్యో సహ మేద్యేధి మహాధనస్య పురుహూత సంసృజి॥౧౩॥

సంసృష్టం ధనముభయం సమాకృతమస్మభ్యం దత్తాం వరుణశ్చ మన్యుః।
భియం దధానా హృదయేషు శత్రవః పరాజితాసో అపనిలయన్తామ్॥౧౪॥

హుం ఫట్।

జాతవేదసే సునవామ సోమమరాతీయతో నిదహాతి వేదః।
స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా నావేవ సిన్ధుం దురితాఽత్యగ్నిః॥౧॥

తామగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలన్తీం వైరోచనీం కర్మఫలేషు జుష్టామ్।
దుర్గాం దేవీం శరణమహం ప్రపద్యే సుతరసి తరసే నమః॥౨॥

అగ్నే త్వం పారయా నవ్యో అస్మాన్ స్వస్తిభిరతి దుర్గాణి విశ్వా।
పూశ్చ పృథ్వీ బహులా న ఉర్వీ భవా తోకాయ తనయాయ శంయోః॥3॥

విశ్వాని నో దుర్గహా జాతవేదస్సిన్ధుం న నావా దురితాఽతిపర్షి।

అగ్నే అత్రివన్మనసా గృణానోఽస్మాకం భూత్వవితా తనూనామ్ ॥४॥

పృతనాజితం సహమానమగ్నిముగ్రం హువేవ పరమాత్ సధస్థాత్।
స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా క్షామద్దేవో అతి దురితాఽత్యగ్నిః॥५॥

ప్రత్నోషి కమీడ్యో అధ్వరేషు సనాచ్చ హోతా నవ్యశ్చ సత్సి।
స్వాం చాగ్నే తనువం పిప్రియస్వాస్మభ్యం చ సౌభగమా యజస్వ॥६॥

గోభిర్జుష్టమయుజో నిషిక్తం తవేన్ద్ర విష్ణోరను సం చరేమ।
నాకస్య పృష్ఠమభి సం వసానో వైష్ణవీం లోక ఇహ మాదయన్తామ్॥७॥

భాస్కరాయ విద్మహే మహాద్యుతికరాయ ధీమహి। తన్నో ఆదిత్యః ప్రచోదయాత। ఘృణిః సూర్య ఆదిత్యో న ప్రభావాత్యక్షరమ్। మధు క్షరన్తి తద్రసమ్। సత్యం వై తద్రసమాపో జ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువఃస్వరోమ్।

శ్రీం శ్రీం సోఽహమర్కమహమహం జ్యోతిరహం శివః।
ఆత్మజ్యోతిరహం శుక్రః సర్వజ్యోతిరసోఽహమోమ్॥

ఆదిత్యం భాస్కరం భానుం రవిం సూర్యం దివాకరమ్।
నామషట్కం స్మరేన్నిత్యం మహాపాతకనాశనమ్॥

కాత్యాయనాయ విద్మహే కన్యకుమారి ధీమహి। తన్నో దుర్గిః ప్రచోదయాత్। ఓం నమో భగవతి మాహేశ్వరి హ్రీం శ్రీం క్లీం కల్పలతే మమాభీష్టఫలం దేహి। ప్రతికూలం మే నశ్యతు। అనుకూలం మే అస్తు। మహాదేవ్యై చ విద్మహే విష్ణుపత్న్యై చ ధీమహి। తన్నో లక్ష్మీః ప్రచోదయాత్। ఓం బ్లూం హ్రీం శ్రీం క్లీం బ్రహ్మేశాని మాం రక్ష రక్ష।

పఞ్చమ్యాం చ నవమ్యాం చ పఞ్చదశ్యాం విశేషతః।
పఠిత్వా తు మహావిద్యాం శ్రీకామః సర్వదా పఠేత్॥

గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీమ్।
ఈశ్వరీం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్॥

శ్రీర్మే భజతు। అలక్ష్మీర్మే నశ్యతు।
యాం కల్పయన్తి నోఽరయః క్రూరాం కృత్యాం వధూమివ।
తాం బ్రహ్మణే చ నిర్ణుమః ప్రత్యక్కర్తారమృచ్ఛతు॥

యదన్తి యచ్చ దూరకే భయం విన్దతి మామిహ। పవమాన వి తజ్జహి॥
క్షిప్రం కృత్యే నివర్తస్వ కర్తురేవ గృహాన్ ప్రతి।
నాశయాస్య పశూంశ్చైవ వీరాంశ్చాస్య నిబర్హయ॥

ఓం స్వాహా। యదుదితం భగవతి తత్సర్వం శమయ శమయ స్వాహా। ఓం గాయత్ర్యై స్వాహా। ఓం సావిత్ర్యై స్వాహా। ఓం సరస్వత్యై స్వాహా। ఓం అఘోరేభ్యోఽథ ఘోరేభ్యో ఘోరఘోరతరేభ్యః। సర్వేభ్యః సర్వశర్వేభ్యో నమస్తే అస్తు రుద్రరూపేభ్యః। తత్పురుషాయ విద్మహే వక్రతుణ్డాయ ధీమహి। తన్నో దన్తిః ప్రచోదయాత్। తత్పురుషాయ విద్మహే మహాసేనాయ ధీమహి। తన్నః షణ్ముఖః ప్రచోదయాత్। తత్పురుషాయ విద్మహే సువర్ణపక్షాయ ధీమహి। తన్నో గరుడః ప్రచోదయాత్। వేదాత్మనాయ విద్మహే హిరణ్యగర్భాయ ధీమహి। తన్నో బ్రహ్మ ప్రచోదయాత్। నారాయణాయ విద్మహే వాసుదేవాయ ధీమహి। తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్। వజ్రనఖాయ విద్మహే తీక్ష్ణదంష్ట్రాయ ధీమహి। తన్నో నారసింహః ప్రచోదయాత్। భాస్కరాయ విద్మహే మహాద్యుతికరాయ ధీమహి। తన్నో ఆదిత్యః ప్రచోదయాత్। వైశ్వానరాయ విద్మహే లాలీలాయ ధీమహి। తన్నో అగ్నిః ప్రచోదయాత్। కాత్యాయనాయ విద్మహే కన్యకుమారి ధీమహి। తన్నో దుర్గిః ప్రచోదయాత్। సదాశివాయ విద్మహే సహస్రాక్షాయ ధీమహి। తన్నః సామ్బః ప్రచోదయాత్। క్షేత్రపాలాయ విద్మహే తీక్ష్ణదంష్ట్రాయ ధీమహి। తన్నో భైరవః ప్రచోదయాత్। రఘువంశ్యాయ విద్మహే సీతావల్లభాయ ధీమహి। తన్నో రామః ప్రచోదయాత్। కులకుమార్యై విద్మహే కౌలదేవాయ ధీమహి। తన్నః కౌలః ప్రచోదయాత్। కాలికాయై విద్మహే శ్మశానవాసిన్యై ధీమహి।

తన్నోఽఘోరః ప్రచోదయాత్। ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఆనన్దేశ్వరాయ విద్మహే సుధాదేవ్యై చ ధీమహి। తన్నో అర్ధనారీశ్వరః ప్రచోదయాత్। ఏం వాగీశ్వర్యై చ విద్మహే క్లీం కామేశ్వర్యై చ ధీమహి। తన్నః క్లీం ప్రచోదయాత్। ఐం త్రిపురాదేవ్యై చ విద్మహే క్లీం కామేశ్వర్యై చ ధీమహి। సౌః తన్నః శక్తిః ప్రచోదయాత్। హంసహంసాయ విద్మహే సోఽహం హంసాయ ధీమహి। తన్నో హంసః ప్రచోదయాత్। యన్త్రరాజాయ విద్మహే మహాయన్త్రాయ ధీమహి। తన్నో యన్త్రః ప్రచోదయాత్। తన్త్రరాజాయ విద్మహే మహాతన్త్రాయ ధీమహి। తన్నస్తన్త్రః ప్రచోదయాత్। మన్త్రరాజాయ విద్మహే మహామన్త్రాయ ధీమహి। తన్నో మన్త్రః ప్రచోదయాత్।

యత ఇన్ద్ర భయామహే తతో నో అభయం కృధి।

మఘవఞ్ఛగ్ధి తవ తన్న ఊతయే విద్విషో విమృధో జహి॥

స్వస్తిదా విశస్పతిర్వృత్రహా విమృధో వశీ।

వృషేన్ద్రః పుర ఏతు నః స్వస్తిదా అభయంకరః॥

సహస్రపరమా దేవీ శతమూలా శతాంఙ్కురా।

సర్వే హరతు మే పాపం దూర్వా దుఃస్వప్ననాశినీ॥

కాణ్డాత్కాణ్డాత్ప్రరోహన్తీ పరుషః పరుషః పరి।

ఏవా నో దుర్వే ప్రతను సహస్రేణ శతేన చ॥

యా శతేన ప్రతనోషి సహస్రేణ విరోహసి।

తస్యాస్తే దేవీష్టకే విధేమ హవిషా వయమ్॥

అశ్వక్రాన్తే రథక్రాన్తే విష్ణుక్రాన్తే వసున్ధరా।

శిరసా ధారయిష్యామి రక్షస్వ మాం పదే పదే॥

ఋతం సత్యం పరం బ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపిఙ్గలమ్।

ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ వై నమో నమః॥

ఓం హ్రీం ఫట్ స్వాహా। ఖణ్ప్రణ్మసి। బ్రహ్మణా త్వా శపామి। బ్రహ్మణస్త్వా శపథేన శపామి। ఘోరేణ త్వా భృగూణాం చక్షుషా ప్రేక్షే। రౌద్రేణ త్వాఙ్గిరసాం మనసా ధ్యాయామి। అఘస్య త్వా ధారయా విధ్యామి। అధరో మత్పద్యస్వాసౌ। ఉత్తుద శిమిజావరి। తల్పేజే తల్ప ఉత్తుద। గిరీఀరను ప్రవేశయ। మరీచీరుప సంనుద। యావదితః పురస్తాదుదయాతి సూర్యః। తావదితోఽముం నాశయ। యోఽస్మాన్ ద్వేష్టి। యం చ వయం ద్విష్మః। ఖట్ ఫట్ జహి। ఛిన్ధీ భిన్ధీ హన్ధీ కట్। ఇతి వాచః క్రూరాణి। నమస్తే అస్తు మా మా హింసీః। ద్విషన్తం మేఽభిరాయ। తం మృత్యో మృత్యవే నయ। సంసృష్టం ధనముభయం సమాకృతమస్మభ్యం దత్తాం వరుణశ్చ మన్యుః। భియం దధానా హృదయేషు శత్రవః పరాజితాసో అపనిలయన్తాం హుం ఫట్। ఓం హ్రీం కృష్ణవాససే నారసింహవదనే మహాభైరవి విద్యుజ్జ్వాలాజిహ్వే కరాలవదనే ప్రత్యఙ్గిరే క్ష్మ్రీం క్ష్మ్రౌం జ్వల జ్వల। ఓం నమో నారాయణాయ। ఘృణిః సూర్య ఆదిత్యోం సహస్రార హుం ఫట్। ఇష్టం రక్ష రక్ష। అరిష్టం భఞ్జయ భఞ్జయ స్వాహా। బ్రహ్మ నారదాయ నారదో బృహత్సేనాయ బృహత్సేనో బృహస్పతయే బృహస్పతిరిన్ద్రాయేన్ద్రో భారద్వాజాయ భారద్వాజో జీవితుకామేభ్యః శిష్యేభ్యః ప్రాయచ్ఛత్ క్లీం స్వాహా। నమో బ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యః। నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి। ఓం నమో భగవతే శ్రీం శ్రీమన్మహాగరుడాయామృతకలశోద్భవాయ వజ్రనఖాయ వజ్రతుణ్డవజ్రపక్షాలఙ్కృతాయ ఏహ్యేహి మహాగరుడ హుం ఫట్ స్వాహా। ఓం హ్రీం దుం సర్పోలూకకాకకపోతవృశ్చికదంష్ట్రాగ్నివిషం నో భయం భూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసకలకిల్బిషాదిమహారోగవిషం నిర్విషం కురు కురు స్వాహా। విన్ధ్యస్యోత్తరే తీరే మారీచో నామ రాక్షసః। తత్ర మూత్రపురీషాభ్యాం హుతాశనం శమయ శమయ స్వాహా। ఓం ఆం హ్రీం క్రోం ఏహ్యేహి దత్తాత్రేయాయ స్వాహా। మహావిద్యాం జ్ఞాతవతో యోఽస్మాన్ ద్వేష్టి యోఽరిః స్మరతి యావదేకవింశతిం కృత్వా తావదధికం నాశయ।

బ్రహ్మవిద్యామిమాం దివ్యాం నిత్యం సేవేత యః సుధీః।

ఐహికాముష్మికం సౌఖ్యం ప్రాప్నోత్యేవ న సంశయః॥

అనవద్యాం మహావిద్యాం యో దూషయతి మానవః।

సోఽవశ్యం నాశమాప్నోతి షణ్మాసాభ్యన్తరేణ వై॥

అగ్రతః పృష్ఠతః పార్శ్వ ఊర్ధ్వతో రక్ష సర్వతః।

చన్ద్రఘణ్టావిరూపాక్షి త్వాం భజే జగదీశ్వరీమ్॥

ఏవం విద్యాం మహావిద్యాం త్రిసన్ధ్యం స్తౌతి మానవః।
దృష్ట్వా దుష్టజనాః సర్వే తస్య మోహవశం గతాః॥

తామగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలన్తీం వైరోచనీం కర్మఫలేషు జుష్టామ్।
దుర్గాం దేవీం శరణమహం ప్రపద్యే సుతరసి తరసే నమః॥

మాతర్మే మధుకైటభఘ్ని మహిషప్రాణాపహారోద్యమే।
హేలానిర్మితధూమ్రలోచనవధే హే చణ్డముణ్డార్దిని॥

నిశ్శేషీకృతరక్తబీజదనుజే నిత్యే నిశుమ్భాపహే
శుమ్భధ్వంసిని కాలి సర్వదురితం దుర్గే నమస్తే హర॥

కాలదణ్డాం కరాలాస్యాం రక్తలోచనభీషణామ్।
కాలదణ్డపరం మృత్యుం విజయాం బన్ధయామ్యహమ్॥

పఞ్చయోజనవిస్తీర్ణం మృత్యోశ్చ ముఖమణ్డలమ్।
తస్మాద్రక్ష మహావిద్యే భద్రకాలి నమోఽస్తు తే॥

అవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి।
వారిజలోచనసహాయే వారిగతిం వారయాసుకరనికరైః।
పీడితమత్ర భ్రాన్తం మామనిశం పాలయ త్వమనవద్యే॥

అవ బ్రహ్మ ద్విషో జహి। ఓం హ్రీం శ్రీం క్లీం సిద్ధలక్ష్మి స్వాహా। ఓం క్లీం హ్రీం శ్రీం ఓం ఆవహన్తీ వితన్వానా। కుర్వాణా చీరమాత్మనః। వాసాంసి మమ గావశ్చ। అన్నపానే చ సర్వదా। తతో మే శ్రియమావహ। లోమశాం పశుభిః సహ స్వాహా।

శ్రియే జాతః శ్రియ ఆ నిరియాయ శ్రియం వయో జరితృభ్యో దధాతి।
శ్రియం వసానా అమృతత్వమాయన్ భవన్తి సత్యా సమిథా మితద్రౌ॥

ఓం హ్రీం శ్రీం క్లీం బ్లూం హ్రోం ఆం హ్రీం క్రోం హుం ఫట్ స్వాహా। సహ నావవతు। సహ నౌ భునక్తు। సహ వీర్యం కరవావహై। తేజస్వి నావధీతమస్తు మా విద్విషావహై।

దేహమధ్యగతో వహ్నిర్వహ్నిమధ్యగతా ద్యుతిః।
ద్యుతిమధ్యగతా దీప్తిర్దీప్తిమధ్యగతః శశీ॥

శశిమధ్యగతం దేవ్యాశ్చక్రం పరమశోభనమ్।
తన్మధ్యే చ గతో బిన్దుర్బిన్దుమధ్యగతం మనః॥

మనోమధ్యగతో నాదో నాదమధ్యగతాః కలాః।
కలామధ్యగతో జీవో జీవమధ్యగతా పరా।
జీవః పరః పరో జీవః సర్వం బ్రహ్మేతి భావయేత్॥

ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః

ఇత్యాథర్వణరహస్యే వనదుర్గోపనిషత్ సమాప్తా

శ్యామోపనిషత్

ఓం క్రీం అథ హైనాం బ్రహ్మరన్ధ్రే బ్రహ్మస్వరూపిణీమాప్నోతి సుభగాం శుభధాతుకామరేఫేన్దిరాసమష్టిరూపిణీమేతత్త్రిగుణమాదౌ తదను కూర్చబీజద్వయం వ్యోమషష్ఠస్వరబిన్దుమేలనరూపం తదను భువనేశీద్వయం భవతు వ్యోమజ్వలనేన్దిరాశూన్యమేలనరూపం తతో దక్షిణే కాలికే చేత్యపి తతో ముఖబీజసప్తకముచ్చార్య బృహద్భానుజాయాముచ్చరేత్। అయం స మన్త్రోత్తమః। య ఇమాం సకృజ్జపన్ స తు దేవేశ్వరః। స తు విశ్వేశ్వరః। స తు నారీశ్వరః। స తు సర్వగురుః। స తు సర్వనమస్యః। స తు సర్వవేదైరధీతో భవతి। స సర్వేషు తీర్థేషు స్నాతో భవతి। స స్వయం సదాశివః। త్రికోణం త్రికోణం త్రికోణం త్రికోణం పునశ్చైవ త్రికోణం సాష్టపత్రం సకేసరం భూపురైకేణ సంయుతం తస్మిన్దేవీం హృల్లేఖామఙ్గే విన్యస్య ధ్యాయేత్। అభినవజలదనీలా కుటిలదంష్ట్రావరాభయఖడ్గముణ్డసహితహస్తా కాలికా ధ్యేయా। కాలీ కపాలినీ కుల్లా కురుకుల్లా విరోధినీ విప్రచిత్తేతి బహిః షట్కోణగాః। ఉగ్రా ఉగ్రప్రభా దీప్తా నీలా ఘనా వలాకా మాత్రా ముద్రా అమితేతి నవకోణగాః। బ్రాహ్మీ నారాయణీ మాహేశ్వరీ చాముణ్డా వారాహీ నారసింహీ కౌమారీ చాపరాజితేత్యష్టపత్రగాః। చతుష్కోణేషు చత్వారో మాధవరుద్రవినాయకసౌరాః। దిక్షు దిక్పాలాః। దేవీం సర్వాఙ్గేణాదౌ సంపూజ్య భగోదకేన తర్పణం పఞ్చమకారేణ పూజనమేతస్యాః। ఏవం ద్విత్రిక్రమేణ కుర్వాణా మునయో భవన్తి। నారిమిత్రాదిలక్షణమస్యవర్తతే। అముష్యా మన్త్రపాఠకస్య గతిరస్తి। నాన్యస్యేహ గతిరస్తి। ఏతస్యాస్తారామనోర్దుర్గామనోస్సున్దరీమనోర్వా సిద్ధిరిదానీమ్। సర్వాః సుప్తా భూతాః। అసితాఙ్గీ జాగర్తి। ఇమామసితాఙ్గయుపనిషదం యోఽధీతే అపుత్రీ పుత్రీ భవతి। యోఽన్యస్య వరదో దృష్ట్యా జగన్మోహయేత్। గఙ్గాదితీర్థక్షేత్రాణామగ్నిష్టోమాదియజ్ఞానాం ఫలభాగీయతే।

ఇత్యాథర్వణే సౌభాగ్యకాణ్డే శ్యామోపనిషత్ సమాప్తా

శ్రీచక్రోపనిషత్

ఓం అథాహ వై శ్రీచక్రే నిత్యాక్రాన్తే।

గౌరీర్మిమాయ సలిలాని తక్షత్యేకపదీ ద్విపదీ సా చతుష్పదీ।
అష్టాపదీ నవపదీ బభూవుషీ సహస్రాక్షరా పరమే వ్యోమన్॥

ఇతి ప్రత్యహం ససఙ్గతి సహస్రం కలశాన్ స్థాప్య శతం వా నవ వా సర్వాభావే పూర్ణాభిషేకం చరేత్। అష్టాష్టకం చరేత్। పఞ్చపఞ్చకం వా చరేత్। సర్వాభావే శతం పూజయేత్। అమృతత్వం గచ్ఛతి। శ్రీచక్రన్యాసం చరేత్। స వ్యాపకత్వం గచ్ఛతి। మూలాధారాద్విలాన్తం క్రమేణ న్యసేత్। స్వరాట్చ్చక్రం విరాట్చ్చక్రం సమ్రాట్చ్చక్రం విరాజ్యచక్రం విశ్వరూపచక్రం శత్రుజిచ్చక్రం క్రమేణ సప్తకలామయం న్యసేత్। స శివో భవేత్। స కవిర్భవేత్। స సర్వసిద్ధీశ్వరో భవేత్। స నవనాథాధిష్ఠితో భవేత్। స భువనారాధితో భవేత్। నిర్వికల్పేన మనసా యశ్చరేచ్ఛక్తిదేహే స కాలీరూపో భవేత్। వినా శక్తిం న మోక్షో న జ్ఞానం న సత్యం న ధర్మో న తపో న హరిర్న హరో న విరిఞ్చిః। సర్వం శక్తియుక్తం భవేత్। తత్సంయోగాత్ సిద్ధీశ్వరో భవేత్। ఇతి శివమ్॥

ఇత్యాథర్వణే సౌభాగ్యకాణ్డే శ్రీచక్రోపనిషత్ సమాప్తా

శ్రీవిద్యాతారకోపనిషత్

శం నో మిత్రః శం వరుణః—ఇతి శాన్తిః

ప్రథమః పాదః

అథైనమగస్త్యః పప్రచ్ఛ హయగ్రీవం కిం తారకం కిం తరతి। స హోవాచ హయగ్రీవః। తారదీర్ఘానులమ్బిపూర్వకం ప్రథమం ఖణ్డం తతో ద్వితీయం ఖణ్డం తతస్తృతీయం ఖణ్డం

తతశ్చతుర్థం ఖణ్డం బ్రహ్మాత్మసచ్చిదానన్దాత్మకమన్త్రమిత్యుపాసితవ్యమ్। అకారః ప్రథమకూటాక్షరో భవతి। ఉకారో ద్వితీయకూటాక్షరో భవతి। మకారస్తృతీయకూటాక్షరో భవతి। అర్ధమాతృకా చతుర్థకూటాక్షరో భవతి। బిన్దుః పఞ్చమకూటాక్షరో భవతి। నాదః షష్ఠకూటాక్షరో భవతి। తారకత్వాత్తారకో భవతి। తదేవ మన్త్రతారకం భవతి। తదేవ మన్త్రతారకబ్రహ్మ త్వం విద్ధి। తదేవోపాసితవ్యమ్।
గర్భజన్మమరణసంసారమహద్భయాంత్తం తారయతి। తారకమిత్యేతత్తారకం బ్రాహ్మణో నిత్యం మహీయతే। స పాప్మానం తరతి। స మృత్యుం తరతి। స బ్రహ్మహత్యాం తరతి। స భ్రూణహత్యాం తరతి। స వీరహత్యాం తరతి। స సర్వం తరతి। స సంసారం తరతి। సోఽవిముక్తమాశ్రితో భవతి।

అకారాక్షరసంభూతా వాగ్భవా విశ్వభావితా।

ఉకారాక్షరసంభూతా తేజసః కామరాజకా॥

ప్రాజ్ఞో మకారసంభూతా తార్తీయా చ తృతీయకా।

అర్ధమాత్రా షోడశీ చ బ్రహ్మానన్దైకవిగ్రహా॥

తస్యాః సాన్నిధ్యవశతో జగదానన్దదాయినీ।

ఉత్పత్తిస్థితిసంహారకారిణీ సర్వదేహినామ్॥

త్రికూటా భవతి జ్ఞేయా మూలప్రకృతిసఙ్గతా।

ప్రకృతిః ప్రణవత్వాచ్చ సా త్రికూటత్రయాత్మికా॥

ఏవం యచ్చాన్యత్ త్రికాలాతీతమ్। చతుష్కూటాత్మికైవ సర్వకూటాత్మికా బ్రహ్మమయీ। తుర్యాత్మబ్రహ్మ సోఽయమాత్మా చతుష్పాజ్జగతః స్థానం న బహిః ప్రజ్ఞం నోభయతఃప్రజ్ఞం సప్తాఙ్గ ఏకోనవింశతిముఖః। స్థూలభుగ్వైశ్వానరాత్మికాం కామపీఠాలయాం మిత్రేశనాథాత్మికాం జాగ్రద్దశాధిష్ఠాయినీమిచ్ఛాశక్త్యాత్మికాం కామేశ్వరీం ప్రథమకూటాం మన్యన్తే।

ఇతి ప్రథమః పాదః

ద్వితీయః పాదః

స్వప్రస్థానేఽనన్తః సంజ్ఞాసప్తాఙ్గ ఏకోనవింశతిముఖః ప్రవిభక్తోఽభూత్। తైజసాత్మికాం జాలన్ధరపీఠాలయాం షష్ఠీశనాథాత్మికాం వజ్రేశ్వరీం విష్ణ్వాత్మికాం క్రియారూపాం స్వప్నావస్థానస్థితిరూపామిచ్ఛాశక్తిస్వరూపిణీం ద్వితీయకూటాం మన్యన్తే।

ఇతి ద్వితీయః పాదః

తృతీయః పాదః

యత్ర సుప్తో న కఞ్చన కామం కామయతే తత్సుషుప్తమ్। పశ్యన్తి యత్ సుషుప్తిస్థాన ఏకీభూతప్రజ్ఞానఘన ఏవానన్దోఽభూత్। ఇచ్ఛాశక్తిరూపాం స్వప్నావస్థానసుషుప్తిదశాధిష్ఠాయినీం సానన్దకలాం తృతీయకూటాం మన్యన్తే।

ఇతి తృతీయః పాదః

చథుర్థః పాదః

ఏషా సర్వేశ్వర్యేషా సర్వోత్తమైషాన్తర్యామ్యేషా యోనిః సర్వేషాం ప్రభవాప్యయౌ హి భూతానామ్। నోభయతఃప్రజ్ఞాం ప్రజ్ఞానఘనాం న ప్రజ్ఞాం నాప్రజ్ఞామదృష్టామవ్యవహార్యామగ్రాహ్యామలక్షణామచిన్త్యామవ్యపదేశ్యామేకాత్మప్రత్యయసారాం ప్రపఞ్చోపశమనీం శాన్తాం శివామద్వైతాం షోడశాక్షరీం స్ఫురత్తాదృశాధిష్ఠాయినీం చతుర్థఖణ్డాత్మికాం మన్యన్తే। సాత్మా విజ్ఞేయా। సదోజ్జ్వలావిద్యా। తత్కార్యహీనా స్వాత్మబన్ధహరా సర్వదాద్వైతానన్దరూపా సర్వాధిష్ఠానసన్మాత్రా నిరస్తావిద్యాతమోమోహాహమేవేతి సంభావ్యాహమోం తత్సద్యత్ పరంబ్రహ్మ చతుష్కూటా పరంజ్యోతిస్సాహమోమిత్యాత్మానమాదాయ మనసా చతుష్కూటామేకకార్యాం తదా చతుష్కూటాహమితి తత్పరాః ప్రవదన్తి। యేన తే సంసారిణ ఆత్మనా విరాగా ఏవ। న సంసారిణః। య ఏవం వేద స ముక్తో భవతి స ముక్తో భవతి ఇత్యగస్త్యః। ఇత్యుపనిషత్।

ఇతి చతుర్థః పాదః

ఇతి శ్రీవిద్యాతారకోపనిషత్ సమాప్తా

షోఢోపనిషత్

అథాహ వై శ్మ శవః శానం శయనం శవానాం శయనం శ్మశానం తదధిష్ఠానో మహాకాలస్తత్పర్యఙ్కసమాసీనాం విశ్వవ్యాపకరూపిణీం కాలీం కాలాదిసంత్రాసాత్కాలీం చతుర్యుగాధిష్ఠాత్రీం స్వస్మిన్ భావ్య షోఢాం న్యసేత్। స్థానశుద్ధిన్యాసం విధాయ షోఢాం న్యసేత్। అథ షోఢాన్యాసీ షట్కాలిత్వం గచ్ఛతి। సేయం షట్కలా పరా పరాత్పరా పరాత్పరాతీతా చిత్పరా చిత్పరాత్పరా చిత్పరాత్పరాతీతా। షణ్ణాం యోగే షోఢా భవేత్। వైష్ణవకలాయుక్తాం మాతృకాయుక్తాం వైష్ణవీం న్యసేదితి ప్రథమః। స పరారూపో భవేత్। స

భూమిం జయతి। స శక్తిరూపో భవేత్। అథ వై కామకలాపుటితాం శ్రీకలాం శ్రీకలాపుటితాం కామకలాం లిపిస్థానే న్యసేత్। ద్వితీయారూపో భవేత్। సోఽమృతత్వం గచ్ఛతి। స జలం తరతీతి వై యజ్ఞే గీర్ణం భవతి। ఆదికలాపుటితాం శ్రీకలాం శ్రీకలాపుటితామాదికలాం మాతృస్థానే న్యసేత్। స సిద్ధీశ్వరో భవేత్। స వహ్నిం జయతి। దివారాత్రివ్యాపీ భవేత్। కూర్చం చన్ద్రం కూర్చం చన్ద్రమన్తర్దృష్టిమద్దీపనమన్త్రం రాజ్ఞీపుటితమేతేన పుటితాం రాజ్ఞీం న్యసేత్। స ఖేచరో భవేత్। స వాయుపురగామీ భవేత్। స కలావాన్ భవేత్। చతుర్థీరూపో భవేత్। అనులోమవిలోమేన మూలమన్త్రం కేవలం న్యసేత్। విద్యాన్యాసరూపో భవేత్। సర్వం జయతి। స పఞ్చమీరూపో భవేత్। స చాకాశం జయతి। అష్టోత్తరశతానులోమవిలోమాకృతిక్రమేణ దేవతాం వ్యాపయేత్। స ధ్వనిరూపో భవేత్। సర్వం జయతి। సర్వం జరతి। మహాపాతకోపపాతకాని తరతి। వయఃస్థైర్యకరో భవేత్। అష్టసిద్ధిదాతా భవేత్। తద్దర్శనేన దేవత్వం భవేత్। షష్ఠీకలావాన్ భవేత్। విశ్వరూపో భవేత్। యం పశ్యతి తం శివం కురుతే। నమస్కారాన్మూర్తిస్ఫోటో భవేత్। స గారూపనాశకో భవేత్। స మహేన్ద్రజాలదర్శకో భవేత్। తద్దర్శనాత్ సిద్ధీశ్వరో భవేత్। పుటితి ఛిన్నాకల్పాముగ్రాయామఘషోఢాం న్యసేత్। తత్స్పర్శాదష్టలోహస్పర్శో భవేత్। శక్తికుణ్డే జిహ్వాం నాడీం వా న్యస్య యో జపేత్ స కాలీరూపో భవేత్। ఇతి శివమ్॥

ఇత్యాథర్వణే సౌభాగ్యకాణ్డే షోఢోపనిషత్ సమాప్తా

సుముఖ్యుపనిషత్

అథైనామావాహయామ్యనవద్యాం శవాధిరూఢాం రక్తవస్త్రాలఙ్కారయుక్తాం రక్తపీఠోపవిష్టాం గుఞ్జాహారవిభూషితహృదయాం షోడశసమాసమాకారాం యువతీం పీనోన్నతఘనస్తనీం స్వహృదయే చిన్తయిత్వోచ్ఛిష్టపదమాభాష్య చణ్డాలినీమభిమతాం సుముఖీం తదన్తే దేవీం చోక్త్వా మహాపిశాచినీం తస్మాద్ధరామగ్నిమాయాం బిన్దుమౌలినీం సముచ్చార్య ఠాన్త్రయం సవిసర్గం సముద్ధృత్య దేవీం హృదయే విభావ్య ఈఙ్కారస్వరూపం సబిన్దుముఖం యుగ్మస్తనపదాన్తం భావయిత్వా యన్త్రం యోనిం తదుపరి శివవక్త్రయోనిమష్టపత్రం షోడశాబ్జకం వృత్తమేకం చతురశ్రం యన్త్రరాజం విచిన్త్యాదౌ దేవీమావాహ్య బిన్దౌ గన్ధాక్షతపుష్పధూపదీపాన్ సంస్కృతాన్నం నానావిధం నివేద్యాద్యం పలం మీనాద్యన్నం మూలేన మూలాం సన్తర్ప్య సంస్కృతాం పురస్కృతాం యోనిం దేవతాయై నివేదయేత్। సుకృతీ చతురశ్రాన్ దేవానిన్ద్రాగ్నియమనిర్ఋతివరుణవాయుకుబేరేశానాన్ వామావర్తేన

సంపూజ్య షోడశాబ్జకే కలావతీ కపాలినీ కల్యాణీ నిత్యా కమలా క్రియా కృపా ఆకులా కులీనా కుమారీ కుణ్డలా ఆకరా కిశోరీ కోమలా కల్పా కుముదా ఏతాః పూజయేత్। అష్టాబ్జే బ్రాహ్మీ మాహేశ్వరీ కౌమారీ వైష్ణవీ వారాహీ ఇన్ద్రాణీ చాముణ్డా మహాలక్ష్మీః। తతో యోనిపఞ్చకే చన్ద్రా చన్ద్రాననా చారుముఖీ చామీకరప్రభా చతురా। తతో యోనౌ వామా జ్యేష్ఠా రౌద్రీ। తదన్తే రతిప్రీతిమనోభవాః పూజ్యాః। ప్రాన్తే పూజాం సన్తర్ప్య పునర్నైవేద్యం బహుగుణం నివేద్యారాత్రికం నివేద్య పరాం పూజయన్ మహాఛత్రచామరాదిసర్వదేవైర్నమస్కృతామాద్యశక్తిమష్టజాతీయాం స్వయం భైరవో భూత్వా కులాకులామృతైర్దేవీం సన్తర్ప్య స్వహృదయే తాం పరాం విసృజ్య సుఖేనైవ శివశక్త్యాత్మకో భావయన్ విహరేత్। స సిద్ధీశ్వరో భవేత్। స సర్వేశ్వరో భవేత్। స లోకాధ్యక్షో భవేత్। భవో భూత్వా విభావయతి॥

ఇత్యాథర్వణే సౌభాగ్యకాణ్డే సుముఖ్యుపనిషత్ సమాప్తా

హంసషోఢోపనిషత్

అథాహ వై హంసషోఢాన్యాసీ శివో భవేత్। సర్వసిద్ధీశ్వరో భవేత్। ఏతత్ఫలం వక్తుం సదాశివోఽపి న సమర్థః। షోఢాన్యాసస్య విరూపాక్షమహాకాల ఋషిః। అనుష్టుప్ ఛన్దః। కాలీ దేవతా। కాలీదేహార్థే వినియోగః। హంసేనాఙ్గషట్కమ్। స నిర్వాణరూపో భవేత్। హంసః కం ఖం గం ఘం ఙం మహాముణ్డమాలాధారిణి మహాకాలప్రియే మాం రక్ష రక్ష। షట్చక్రవాసిని వాగీశ్వరి జిహ్వాగ్రే వస। హం నమః శిరసి ప్రోతం వేద శివో భవేత్। హంసః చం ఛం జం ఝం ఞం మహాత్రిపురభైరవి పుస్తకాక్షమాలాధారిణి శత్రుముఖస్తమ్భనం కురు కురు స్వాహేతి మహాపద్మే। హంసః టం ఠం డం ఢం ణం డాం డీం డం డాకిని మాం రక్ష రక్ష స్వాహేత్యనాహతే న్యసేత్। తృతీయారూపో భవేత్। హంసః తం థం దం ధం నం మహామారి మారహారిణి హుం హుం దారిద్ర్యం హర హర స్వాహా। గుం న్యసేత్। స బ్రహ్మకాలీత్వం గచ్ఛతి। చతుర్థత్వం గచ్ఛతి। హంసః పం ఫం బం భం మం మార్జారి వీరావలి మమాలస్యం నాశయ నాశయ। హంసః యం రం లం వం శం షం సం హం లమ్బోదరి మాతర్మహామఙ్గలప్రియే మమ జాడ్యం ఛేదయ ఛేదయ। భ్రంశ భ్రంశ। భగవతి మాం రక్ష రక్ష। భువనధారిణి మాం ధారయ ధారయ। స్వాహాపదద్వయం న్యస్య శివో భవేత్। అథ వై షష్ఠీం న్యసేత్। హంసః లం క్షం మహాలక్ష్మి రాజరాజేశ్వరి మహాకాలప్రియే కాలఖణ్డిని ఖణ్డిని ఖణ్డయ ఖణ్డయ ఖాం ఖీం ఖూం ఖైం ఖోం ఖౌం ఖః ఖనిత్రి సమే స్వాహేతి సర్వాఙ్గే న్యసేత్।

హంసః పఞ్చాశత్ వ్యాపకం కుర్యాత్। ఇతి షష్ఠీ। స శివో భవేత్। స సోమయాజీ భవేత్। స విరక్తో భవేత్। స సర్వదీక్షితో భవేత్। సోఽమృతత్వం గచ్ఛతి। స సర్వకాలత్వం గచ్ఛతి। స సర్వన్యాసకారీ భవేత్। అనధీతగతిర్విద్యాం లభేత్। కర్తవ్యాకరణాదికర్తా భవేత్। సర్వసిద్ధీశ్వరో భవేత్। కాలీరూపో భవేత్। సోఽహం హంస ఇత్యాహ భగవాన్ సదాశివ ఇతి ప్రోతం వేద॥

ఇత్యాథర్వణే సౌభాగ్యకాణ్డే హంసషోఢోపనిషత్ సమాప్తా
